This volume was donated to LLMC
to enrich its on-line offerings and
for purposes of long-term preservation by

Hawaii State Archives

O NA

KANAWAI KIVILA

O KO

HAWAII PAE AINA,

HOOHOLOIA I KA MAKAHIKI

1859.

A UA HUIIA ME KA HOPE, KAHI I PAIIA'I NA KANAWAI I HOOPAU OLE IA MA KE KANAWAI KIVILA, ME NA KUIKAHI ME NA AUPUNI E, A ME NA KANAWAI I HOOHOLOIA ILOKO O

1858-9.

HONOLULU:
PAIIA NO KE AUPUNI.
1859.

HE OLELO MUA HOAKAKA.

Ua hooholoia ka olelo hooholo malalo iho, e ka Ahaolelo o 1856, i mea e makaukau ai no ka hooponopono hou ana i na Kanawai e noho nei (koe nae na Kanawai Karaima o 1850 ;) no ka mea, ua nui na mea hemahema iloko, a ua kau liilii hoi iloko o na buke okoa he lehulehu no ; a ua nui no hoi na mea i hooloiia, i kela manawa, i keia manawa, mai ka wa i hooholoia'i na Kanawai hoonohonoho i na Oihana Kuhina iloko o 1855—6.

Eia ua olelo hooholo la ;

"HOOHOLOIA, No ka mea, he mea pono ke hooponopono hou i na Kanawai e noho nei o kakou, ua hoonohoia ka Mea Kiekie L. Kamehameha, ka mea Hanohano W. L. Lee Lunakanawai Kiekie, a me ka mea Hanohano G. M. Robikana, hoa Lunakanawai o ka Aha Kiekie, he mau Komite lakou e hoomakaukau hou i na Kanawai Kivila, me ke kuhikuhi i na olelo hooholo a na Ahahookolokolo mamuli o na Kanawai, ke manao lakou he mea ia pono ai, a e hoike mai i na Kanawai a lakou e hoomakaukau ai, i ka Ahaolelo o 1858, i aponoia e ia, me ka papa kuhikuhi kupono i hiki wawe ka huli ana."

Mamuli o keia olelo hooholo, ua hoomakaia ka hana ana i ke Kanawai Kivila, mahope koke iho o ka pau ana o ka Ahaolelo o 1856, a ua hakalia nae ka hana no ka mai, a me ka make o ka Lunakanawai Kiekie, o LEE. Ua hoonohoia ka Mea Hanohano, o E. H. ALLEN, ma ko LEE wahi, iloko o ua Komite nei, a ua kokoke makaukau na Kanawai Kivila hou, i ka wa i akoakoa mai ka Ahaolelo, i ka malama o Iune, 1858. Ua hoike no na Komite i ka lakou hana i ka Ahaolelo, a nana no i koho i mau Komite Hui, elima o kela Hale a elima o keia Hale, e noonoo hou i keia Kanawai; ua haawiia ia lakou, a ua aoia lakou e hoike mai i ka lakou hana i ka Ahaolelo, i ka wa e akoakoa hou ai, i ka Monede mua o Dekemaba e kokoke ana. Ua noonoo nuiia keia Kanawai e na Komite Hui; a mahope, ua hoopaapaa loihi ia hoi iloko o ka Ahaolelo, a ua nui ka hooloi ana malaila. Ua hooholo loa ia

hoi, e na Hale elua, i ka la 2, a ua aponoia e ka Moi i ka la 17 o Mei, 1859.

Mamuli o kekahi olelo hooholo a ka Ahaolelo, ua kohoia na mea nona na inoa malalo nei, e ke Kuhina Kalaiaina, e nana i ka like ana o ka olelo maoli me ka olelo Beritania ma keia Kanawai, e hana a like, a e pai no hoi. He hana kaumaha keia, o ka hana a like na olelo elua ; aole hoi i manaoia ua ku like loa ka olelo Hawaii a me ka olelo Beritania ; e aho nae keia paha mamua o na Kanawai Kivila i paiia mamua ma keia mea.

R. LIMAIKAIKA.
G. M. ROBIKANA.
Komite Pai Kanawai.

NA
KANAWAI CIVILA
O KO
HAWAII PAE AINA.

E HOOHOLOIA *e ke Alii, me na 'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai :*

HOAILONA I.

NO NA KANAWAI,

MOKUNA I.

NO KA HOOLAHA ANA I NA KANAWAI.

PAUKU 1. Aole e paa kekahi kanawai i kakauia, aia a paiia a hoolahaia.

PAUKU 2. O na kanawai a pau i kauia e ka Mana Kau Kanawai o ke Aupuni, e waihoia a e malamaia lakou ma ke Keena Oihana o ke Kuhina Kalaiaina, a nana no e hoolaha iloko o kekahi nupepa, a mau nupepa paha ana e manao ai he pono, e paiia ma kahi e noho ke Aupuni.

PAUKU 3. E haawi pakahi ke Kuhina Kalaiaina i kope o na Kanawai, mahope iho o ka hoolaha ana, i na Kuhina, na Kiaaina, na Lunakanawai a me na Loio Apana.

PAUKU 4. Ina aole i oleloia iloko o kekahi Kanawai kona manawa e paa'i, alaila, e hoopaaia, penei : Ma ka Mokupuni o Oahu, i ka pau ana o na la he umi mahope o ka hoolaha ana ; a ma na Mokupu-

ni e ae, i ka pau ana o na la ke kanakolu. A mahope o ia manawa, hiki ole i kekahi kanaka ke olelo, aole oia i ike i ke Kanawai, i mea e pakele ai i kona hewa ma ka uhaki ana i ke Kanawai.

MOKUNA II.

NO KA PILI ANA O NA KANAWAI.

PAUKU 5. Aole e pili kekahi Kanawai i na mea a i ka manawa i hala mamua o kona kauia ana.

PAUKU 6. Ua pili na Kanawai i na kanaka a pau, na kanaka kupa o keia Aupuni, a me na kanaka o na Aupuni e, oiai ko lakou noho ana maloko o keia Aupuni, koe wale no na Luna Nui o na Aupuni e, a me kekahi poe e ae, e like me na Kanawai iwaena o na Aupuni. O ka waiwai o ia poe a pau oiai ka waiho ana o ia waiwai iloko o keia Aupuni malalo no ia o ko'onei mau Kanawai.

PAUKU 7. Aole e lilo na olelo ae like iwaena o kanaka i mea kue i kekahi Kanawai i pili i ka malu a me ka noho pono ana o na kanaka. Aka, ma na mea i papaoleia, hiki no i kela kanaka keia kanaka e haalele i na pono a ke Kanawai i haawi mai ai ia ia, ke pili ole ia haalele ana i ka pono o hai, a ke kue ole hoi i ka noho pono ana o ka lehulehu.

PAUKU 8. Ua ole loa na hana a pau i hanaia me ke kue i kekahi Kanawai e papa ana, me ka olelo ole hoi iloko o ia Kanawai, e lilo na hana kue i mea ole.

MOKUNA III.

NO KA WEHEWEHE ANA I NA KANAWAI.

PAUKU 9. Ma ka imi ana i ke ano o na huaolelo o kekahi Kanawai, e noonoo nui ia ke ano mau o ia mau huaolelo iwaena o kanaka, me ka nana nui ole i ko lakou ano hohonu, mamuli o na rula o ke Aopiliolelo.

PAUKU 10. Ina pohihihi na huaolelo o kekahi Kanawai, e hiki no ke imi i ko lakou ano ma ka nana ana i na huaolelo e pili ana, a e hoohalikeia na huaolelo me na hopunaolelo pohihihi, me na olelo pili i akaka'i ke ano oiaio.

PAUKU 11. Ina he mau Kanawai o ke ano like, a he mau Kanawai paha i ka mea hookahi, e noonoo pu ia kekahi me kekahi ma ka imi

ana i ko lakou ano, a e hiki no ke lawe i ka mea akakalea iloko o kekahi o ia mau Kanawai, i mea e hoomoopopo ai i na olelo pohihihi o kekahi

PAUKU 12. O ka noonoo ana i ke kumu manao o kekahi Kanawai, a me ke kumu manao o kona hooholoia ana e ka Ahaolelo, oia kekahi mea oi aku ka pono e wehewehe ai i ke ano oiaio o na olelo pohihihi iloko o ia Kanawai.

PAUKU 13. I ka wehewehe ana i na huaolelo pohihihi iloko o kekahi Kanawai, e kiolaia na ano lapuwale i loaa ma ka imi ana i kona ano oiaio.

PAUKU 14. Ua loaa i na Lunakanawai ka mana hookolokolo ana kaulike me ke ano kanawai paakiki, a ma na mea Kivila a pau, ina aole he Kanawai e pili ana, e hana a e hooholo lakou mamuli o ke kaulike, e hooko ana i na mea e pili ai i na mea pono ole, i hoakaka ole ia e ke Kanawai. a e kokua ana i ka noho pono a me ka hana kaulike. I mea e hiki ai ke hooholo mamuli o ke kaulike, e noonoo ia ke Kanawai a ke Akua i haawi mai ai iloko o ka naau o kanaka, a me ka hana mau iwaena o na kanaka, a e hiki no ke nana i na Kanawai a me na hana mau o ko na Aina e.

PAUKU 15. O kela huaolelo keia huaolelo e hai ana i ka helukahi wale no, e hiki no ke hoopili aku i ka helunui, a o kela huaolelo keia huaolelo e hai ana i ka helunui wale no, e hiki no ke hoopili aku i ka helukahi e like me ka helunui, a o kela huaolelo keia huaolelo e hai ana i ke kamakane wale no, e hiki no ke hoopili aku i ke kamawahine e like me ke kamakane.

PAUKU 16. O na huaolelo "a" me "a me" a me "i ole ia," ua like pu ko lakou ano ke maopopo ma ka olelo hookahi.

PAUKU 17. O ka huaolelo "mea," a o na huaolelo e ae i pili i na kanaka e like me keia; o ka huaolelo "kekahi," "kekahi mea e ae," "kekahi iho" a me na huaolelo like, aole i ke kanaka hookahi wale no, ua pili no i ka poe hui, i ka poe noho pu, i ka poe akoakoa, i ka poe e noho ana ma ka Apana hookahi, a me na kanaka i ikeia, a a me ka poe i ike ole ia, a me ka lehulehu, ke maopopo ma ke ano o ka olelo, o ka manao no ia o ka mea nana i kakau.

PAUKU 18. O ka huaolelo "malama," manaoia oia he malama ano alemanaka, ke ole i oleloia he malama o ke ano e ae; a o ka huaolelo "makahiki," e manaoia oia he makahiki ano alemanaka, ke ole i oleloia he makahiki o ke ano e.

PAUKU 19. Ua komo iloko o ka huaolelo "olelo hoohiki," ka huaolelo, "olelo hai oiaio," ke hanaia e kekahi mea e olelo ana he kanaka oia o ka poe Makamaka i huiia (Queka.)

MOKUNA IV.

NO KA HOOPAU ANA I NA KANAWAI.

PAUKU 20. Ina e hoopauia kekahi Kanawai, aole e lilo ia hoopau ana i mea e hoola hou ai i kekahi Kanawai e ae i hoopauia, ke ole i hoomaopopo ia pela. E hiki no ke hoopau loa, a ke hoopau paha i kekahi hapa o kekahi Kanawai, ma ke kau ana i ke Kanawai e ae.

PAUKU 21. Elua no mea e hoopauia'i kekahi Kanawai, oia hoi ma ka olelo maopopo e hoopau pololei ana, a ma ke kau ana i ke Kanawai hou me na olelo e kue ana i na olelo o ke Kanawai mua.

PAUKU 22. Aole e pili ka hoopauia ana o kekahi Kanawai i na hana i hanaia, a i na pono i loaa mai, a i na hoopii Kivila i hanaia a hoomakaia paha, mamua aku o ia hoopau ana.

PAUKU 23. Aole e hoopiliia ka hoopau ana o kekahi Kanawai i na hoopii ana a me na hihia e kau ana iloko o na Aha i ka wa o ia hoopau ana, oia hoi na hoopii ana no kekahi ukuhoopai mamuli o na olelo o ua Kanawai la.

HOAILONA II.

NO KA HOOPONOPONO ANA I KE AUPNNI—NO KA OIHANA HOOKO.

MOKUNA V.

KE ALII NUI—KONA AHAKUKAMALU.

PAUKA 24. E hiki no i ke Alii, i kela manawa keia manawa, e hookohu ma ka Palapaia Sila Nui, i kekahi o kona poe kanaka kupa i hiki i ka manawa oo a ke kanawai i olelo ai, i Hoa o kona Ahakuka Malu, oiai ko ke Alii makemake.

PAUKU 25. O kela hoa keia hoa o ko ke Alii Ahakukamalu, mamua o kona hapai ana i ka hana o ia Aha, e hoohikiia oia e kokua i ke Kumukanawai, e kuhikuhi i ke Alii me ka pololei, a e hoomalu i na mea a pau i loaa mai i kona ike ma kona ano Hoa Kukamalu, na mea hoi a ke Alii i hoomalu ai, aka, aole e lilo ka ke Alii hoomalu ana i mea papa aku i ke kamailio pu ana o na hoa kukamalu no na mea i hoomaluia, aole hoi e manao ia ka hoomalu ana mahope o kona hoopau ia ana.

PAUKU 26. Eia na hana o kela hoa keia hoa kukamalu :

1. E kuhikuhi i ke Alii e like me ka nui o kona ike a me kona noiau.
2. E kuhikuhi i na mea e mau ai ko ke Alii nani, a e pono ai ka

lehulehu, me ka paewaewa ole mamuli o ka pili makamaka, a o ke aloha, a o ka uku, a o ka makau, a o ka hoopili mea ai.

3. Eia ka hope, e pale aku i na mea kolohe, a e nana, e malama, a e hana i na mea a pau i kupono i ka hoakukamalu maikai e hana ana me ka malama pono no kona Moi.

PAUKU 27. E hiki no i kela hoa keia hoa kukamalu, e noho mai ma na halawai mau a me na halawai e o ka Ahakukamalu, a e hai aku i kona manao no kela mea keia mea i waihoia mai imua o ka Aha.

E hiki no ia ia e koho, a ke makemake oia pela, e kakauia kona koho ana maloko o ka Moolelo o ka Aha, ma na mea a pau i pili ole ia ia iho.

PAUKU 28. Na ka ahakukamalu e hooponopono i kana mau mea iho, a e koho i kakauolelo nana e kakau i ka moolelo oiaio o na mea a pau i hanaia e ka Aha, a nana no hoi e malama i ua moolelo nei.

PAUKU 29. I mea e pale aku ai i ka pilikia e puka mai ana no ka Ahakukamalu ole, oiai e hakahaka ana ka Noho Alii, e mau no ka Ahakukamalu e noho i ka wa i make ai ke Alii, aia a hoopauia e ka Hooilina o ka Lei Alii, a e ke Kuhina Nui paha.

MOKUNA VI.

NO NA KUHINA, A NO NA KIAAINA.

PAUKU 30. Aole kupono kekahi kanaka no ka Oihana Kuhina a ke Alii, a no ka Oihana Kiaaina paha, ke ole oia he kanaka kupa a i hookupaia, a ke ole hoi oia i hiki aku i ka pau ana o na makahiki he iwakaluakumamakahi.

PAUKU 31. O kela Kuhina keia Kuhina, a o kela Kiaaina keia Kiaaina, mamua o kona hapai ana i kana Oihana, e hoohiki oia a e kakau i kona inoa ma ka palapala hoohiki, e kokua i ke Kumukanawai a me na kanawai, a e hana me ka pololei a me ka paewaewa ole i na hana i pili i kana Oihana. E waiho puia a e malama pu ia ia palapala hoohiki me ka moolelo o ka Ahakukamalu.

PAUKU 32. E noho kela Kuhina keia Kuhina, a e malama i kona Keena Oihana, ma kahi e noho ai ke Aupuni, aole hoi oia e holo mawaho o ke Aupuni oiai kona noho Kuhina ana, koe wale no ka hana o ke Aupuni a ka Moi e manao a. e holo aku ai oia e hana.

MOKUNA VII.

OIHANA KALAIAINA

PAUKU 33. E hoonohonohoia a ma keia kanawai, na hoonohoia kekahi Oihana o ke Aupuni, e kapa ia ka Oihana Kalaiaina, a he Kuhina ke poo o ia oihana, i kapaia, ke Kuhina Kalaiaina.

PAUKU 34. Na ke Kuhina Kalaiaina e nana i na mea a pau o loko o ke Aupuni, a e hooko me ka pololei a me ke paewaewa ole i na hana i haawiia i kona Oihana ma na kanawai.

PAUKU 35. E malama ke Kuhina Kalaiaina, maloko o na buke kupono, i moolelo akaka, huikau ole, o na hana a pau i hanaia ma kana Oihana.

PAUKU 36. Na na Kuhina nei e malama, a e nana i na aina a me ka waiwai e ae o ke Aupuni; i ke kalepa ana maloko o ke Aupuni; i na hana hou; i ka Oihana makai; i na hale leta; i ka mea paipalapala o ke Aupuni; i ka hookupa ana i na kanaka o na aina e mai; a i na mea e ae e haawiia ia ia e malama.

PAUKU 37. Na ke Kuhina Kalaiaina e malama i na mea kaupaona a me na mea ana kupono o ke Aupuni; a nana hoi e malama i na palapala kumu o na kanawai i hooholoia e ka Ahaolelo.

PAUKU 38. Na ke Kuhina Kalaiaina e hoolaha aku i na olelo kauoha a ka Moi, e malama ai i na la hookeai, a me na la hoomaikai aku i ke Akua paha, a me na olelo kauoha e ae a pau, ke pili ole i ka hana o na Oihana e ae o ke Aupuni.

HAAWINA I.

NO NA AINA A ME KA WAIWAI E AE O KE AUPUNI.

PAUKU 39. Na ke Kuhina Kalaiaina e hooponopono, e malama, a e nana i na aina a pau i hoolilo loa ia, no ka manawa pau ole, i na 'Lii a me na Makaainana, e ka Moi i make aku nei o Kamehameha III, oia hoi ka hoolilo ana i hoaponoia a i hoopaaia e ka Ahaolelo, ma ke Kanawai i hooholoia ma ka la ehiku o Iune M. H. 1848; a ia ia no hoi na aina e ae a pau o ke Aupuni, na hale, na moku, a me ka waiwai e ae o kela ano keia ano, i haawi ole ia na kekahi Luna e ae e malama.

PAUKU 40. Maluna o na Kuhina nei ka malama pono ana i na waiwai a pau o ke Aupuni, a nana no e hoopii imua o na Ahahookolokolo i na kanaka a pau e hoopoino ana, e komo hewa ana, a e lawe kolohe ana, i na mau waiwai la, oia hoi ka aina, ka laau, na muliwai, na loko, na waipuna, na auwai, na kiowai, na ohewai, na papakoa, na awa, na kowa, na uapo, na ipukukui, na mouo, na alanui, na alahaka,

na hale makeke, na hale e ae, na moku, a me ko ke Aupuni waiwai e ae o kela ano keia ano

PAUKU 41. E hiki no i ua Kuhina nei, mamuli o ke kuhikuhi ana a me ka ae ana o ke Alii iloko o ka Aha Kuhina, e kuai i na kahuahale i wahi e kukulaia'i na hale no ke Aupuni, a me na aina e ae no na awa, na alanui, na uapo, na ohewai, na hana hou, a me na waiwai e pono ai na hana e ae o ke Aupuni, a e uku oia no ia mau mea e like me ke kauoha a ke Alii iloko o ka Aha Kuhina: aka hoi, aole pono ke hoomahuahua aku i ka aie no na aina, a waiwai e ae pala, i kuai ia pela, maluna o na dala he iwakaluakumamalima tausani, i kela manawa keia manawa; aole hoi, e hiki ke hoolilo ia kekahi mau dala i hookaawale maopopo ia e ka Ahaolelo no kekahi mea a ae, i ka hookaa ana i ka aie i oleloia maluna ae nei.

PAUKU 42. E hiki no i ua Kuhina nei, mamuli o ka ae ana mai o ke Alii iloko o ka Aha Kuhina, e hoolimalima aku, a e kuai aku, a e hoolilo aku ma ke ano e ae, i na aina a me ka waiwai e ae o ke Aupuni, e like me kona manao he pono, i mea e holo mua ai ka mahiai a me na mea e pono ai keia lahui, malalo nae o na olelo papa, me na olelo hooponopono, kauia i kela manawa keia manawa maloko o na kanawai.

PAUKU 43. E haawiia i Palapala Sila Nui i kakau inoaia e ke Alii, a e kakau hooiaioia e ke Kuhina Nui, me ke Kuhina Kalaiaina, a e sila ia me ka Sila Nui o ke Aupuni, i kela mea keia mea kuai ma ke ano alodio i kekahi aina, a i kekahi waiwai paa e ae o ke Aupuni, a i kela mea keia mea nana kekahi palapala hooko kuleana a na Luna Hoona, ana i uku ai i ka uku hapa no ko ke Aupuni kuleana iloko.

PAUKU 44. O na Palapala Sila Nui, na palapala hoolimalima, me na palapala hoolilo o kela ano keia ano, no na aina, a me ka waiwai paa e ae o ke Aupuni, e hoomakaukauia, a e hoopuka ia ma ka Oihana Kalaiaina, a na ke Kuhina Kalaiaina e malama i buke hoike moolelo no ua mau Palapala Sila Nui la, palapala hoolimalima, me na palapala hoolilo o kela ano keia ano. E hamama ua buke hoike moolelo nei, i hiki i ka lehulehu ke nana, a e haawi aku ke Kuhina i kope i hooiaioia malalo o kona sila oihana, o kekahi palapala i kakauia malaila, i kela mea keia mea e noi mai ana, he uku mai oia i kanalima keneta no ke kope ana i kela haneri keia haneri huaolelo. E laweia na kope i hooiaioia pela i hoike ma na Ahahookolokolo a pau o keia Aupuni, e like me ka lawe ana i ka palapala kumu.

PAUKU 45. Na ke Kuhina Kalaiaina e kauoha aku e anaia na aina a me na awa, a me na hana hou; a e kakauia na palapala kii, i mea e pono ai ke Aupuni, a e waihoia na palapala ana a me na palapala kii maloko o kona keena oihana, i hiki i ka lehulehu e nana a e huli.

PAUKU 46. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina e koho i poe luna aina kupono mai o a o no ke Aupuni, no ka malama ana, a no ke kuai ana'ku i na aina o ke Aupuni, a e loaa i ua poe luna aina nei no ka lakou hana, ka uku kupono i ko ke Kuhina manao, mailoko aku o ke

dala i loaa mai ma ka lakou kuai aina ana, a me na loaa e ae o ka aina. Na ua poe luna aina nei e hoike mai i ke Kuhina Kalaiaina, ke hoopoino a ke komo hewa kekahi ma na aina Aupuni a lakou e malama ana.

PAUKU 47. Na kela luna aina keia luna aina e ana pono, a i ole ia, e hoolimalima i kekahi mea nana e ana pono, i na aina a pau ana e kuai aku ai; aole hoi oia e hooili mai i kekahi palapala o ke ana i ke Kuhina Kalaiaina, i mea e hoopuka aku ai i ka Palapala Sila Nui no ka aina e kuaiia'na, aia a waiho mua mai ka mea nana i kuai i ke kumukuai a pau o ka aina, a me ke koina no ke ana ana, iloko o lima o ka luna aina.

PAUKU 48. Ua papaia ke Kuhina Kalaiaina, aole e kuai i na punawai a me na kiowai o ke Aupuni, maloko a ma kahi kokoke i Honolulu, oia hoi ka loko o "Kunawai" ma ka iliaina o Kunawai, a me na loko, o "Kumuhahane" me "Kaluapalolo" ma ka ili o Alewa, a me na loko nui e ae o ke Aupuni mai o a o, na loko hoi i pomaikai ka lehulehu; a e lilo ke kuai ana me ke kue i keia pauku nei i mea ole.

HAAWINA II.

NO KE KALEPA ANA MALOKO O KE AUPUNI.

KA HOOHOLO MOKU PILI AINA.

PAUKU 49. E haawi aku ka Luna Dute Nui, malalo o ke kuhikuhi ana o ke Kuhina Kalaiaina, i palapala ae hooholo moku no ka makahiki hookahi, i kela moku keia moku Hawaii i kakau hoikeia, ke noi mai ka mea nona ka moku ma ka palapala, e hai mai ana i ka inoa o ka moku, me ka la a me ka helu o kona kakau hoikeia ana, a e kakauia ka palapala ae ma ke ano e hoaponoia e ke Kuhina Kalaiaina.

PAUKU 50. E ohi mai ka Luna Dute no na palapala ae a pau i hookahi dala no ke tona, maluna o na moku a pau a hiki i ka iwakaluakumamalima tona, a he kanalima keneta no kela tona keia tona i oi aku mamua o iwakaluakumamalima tona; a e koi aku oia i ka mea nona ka moku, e waiho mai i palapala hoopaa, me ka hope hookahi a oi aku paha, i aponoia e ka Luna Dute, no na dala elima haneri; a e kakauia ka palapala hoopaa ma ke ano e hoaponoia e ke Kuhina Kalaiaina.

PAUKU 51. Ina e hooholoia kekahi moku ma ka holo pili aina ma keia Aupuni, me ka loaa ole o ka palapala ae, e hiki no ke hopu, a e hoolilo, a e kuai aku i ua moku la, i pomaikai no ka Waihona dala o ke Aupuni.

PAUKU 52. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina me ka ae mai o ke Alii, e kau i na rula hooponopono maluna o na moku holo pili aina;

a ina e hakiia kekahi o ia mau rula e kekahi o ia poe moku, e hiki no i ke Kuhina e hoopau i kona palapala ae.

PAUKU 53. E hiki no i ua Kuhina nei, i kela manawa i keia manawa, e lawe a e hoohana i kekahi moku holo pili aina, no kekahi hana o ke Aupuni, no ka uku kupono e hooholoia'i mahope e ka Ahahookolokolo moku.

PAUKU 53. O na moku holo pili aina a pau, e halihali lakou me ka uku olo, i na eke leta o ke Aupuni iwaena o na Mokupuni o keia Pae Aina, mamuli o na rula hooponopono i kauia i kela manawa keia manawa ma na Kanawai, a e kauia paha e ke Kuhina Kalaiaina, o hoopaiia lakou ma ka hoopau ana i ka lakou mau palapala ae.

PAUKU 55. Aole e hiki i kekahi moku e hoomaka i ka holoholo pili aina, ina he wai ona, he wai 'ikaika, he waina, a he waiwai a ukana e ae paha, maluna o ka moku, i uku ole i ke dute maloko o keia Aupuni, o hoopaiia na moku la ma ka uku hoopai aole emi malalo o na dala he kanalima, aole hoi e oi aku i na dala hookahi tausani; ma i ka manao o ka Ahahookolokolo.

NO NA PALAPALA AE I NA MEA HALE KUAI.

PAUKU 56. E haawi ke Kuhina Kalaiaina i kela mea keia mea noi mai ma ka palapala, i palapala ae kuai i ka ukana, ka waiwai, me na mea Kalepa, ma ke kuai kukaa, no ka makahiki hookahi; a e uku mai ka mea e lawe ana i ka palapala ae o ia ano i na dala hookahi haneri.

PAUKU 57. E haawi hoi ua Kuhina nei i kela mea keia mea noi mai ma ka palapala, i palapala ae kuai i ka ukana, ka waiwai, a me na mea Kalepa, ma ke kuailiili no ka makahiki hookahi; a e uku mai ka mea e lawe ana i ka palapala ae o ia ano i na dala he kanalima.

PAUKU 58. E haawi hoi ua Kuhina nei i kela mea keia mea nona ka aina mahiai i ke kofe, a i ke ko, a mea kanu e ae paha, aole i emi malalo o na eka he kanakolu, ke noi mai oia ma ka palapala, i palapala ae kuailiili i ka ukana, ka waiwai me na mea Kalepa, no ka makahiki hookahi; a e uku mai ka mea e lawe ana i ka palapala ae o ia ano, i na dala he iwakaluakumamalima. Aka hoi, ina i kekahi manawa, ua emi mai kona aina i mahi ponoia malalo o na eka he iwakaluakumamalima, alaila e lilo kona palapala ae i mea ole.

PAUKU 59. E hoike mai ka mea e noi ana i palapala ae kuaikukaa, a kuailiili paha i ka ukana, me ka waiwai, me na mea kalepa, maloko o kana palapala noi, i kahi e ku ai kona hale kuai, a me ke ano o ka waiwai ana i manao ai e kuai aku.

PAUKU 60. O ka mea nona ka palapala ae kuaikukaa i ka ukana, ka waiwai, me na mea kalepa, a i loaa ole ia ia ka palapala ae kuailiili kekahi, e hiki wale no ia ia e kuai aku i ka ukana ma ka panu okoa, ma ka bela, eke, hinai, barela, a pahu poo paha; a ina he iole,

ma ka apa; a ina he mea i kuai ole ia ma ke ano maluna, alaila, ma ka haneri pauna ke kuai ana: a o ka mea nona ka palapala ae kuailihi wale no, e hiki wale no ia ia e kuai aku i ka ukana, me ka waiwai, me na mea kalepa, ma ke ano ua emi mai malalo o na mea i hoakakaia maluna.

Pauku 61. E hookomoia maloko o na palapala ae kuaikukaa a kuailihi paha, i ka ukana me ka waiwai, me na mea kalepa, i olelo e papa ana i ka mea nana ka palapala ae, aole oia e kuai a haawi paha i ka opiuma, aole hoi i kekahi laau lapaau ai make, ke loaa ole ia ia ka palapala ae no ia mau mea e like me ke kanawai, o hoopaiia oia e like me ka olelo o ke kanawai no ia hewa, a me ka hoopauia o kona palapala ae. Aole hoi oia e kuai a e haawi paha i ka rama a me ka wai ona e ae, me ka loaa ole mamua o ka palapala ae no ia mau mea e like me ke kanawai, o hoopaiia oia ma ka hoopauia o kana palapala ae, a me na hoopai ana e ae a ke kanawai e olelo ai i kela manawa keia manawa, no ke kuai ana a me ka haawi ana i ka rama a me ka wai ona ia hai me ka loaa ole o ka palapala ae.

Pauku 62. O kela mea keia mea i kuai i ka ukana, ka waiwai, a i na mea kalepa, i uluia a i hanaia paha ma ka aina e, me ka loaa ole o ka palapala ae, a me ke kue paha i ka pauku kanaono, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole e oi aku i na dala elima haneri; a i ole ia e hookaa mai, e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea, aole oi aku i na malama eono, aia i ka manao o ka Ahahookolokolo.

Pauku 63. E kakauinoaia kela palapala ae keia palapala ae kuai i ka ukana, me ka waiwai a me na mea kalepa, e ke Kuhina Kalaiaina, a e silaia me kona Sila Oihana, a e hoakakaia ma ka palapala ae kahi i aeia ka mea nona ka palapala e kuai. Aole hiki ke hoolilo i ka palapala ae ia hai.

NO NA PALAPALA AE I KA POE KUAI KUDALA.

Pauku 64. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina, i kela manawa keia manawa, e haawi i ka palapala ae kuai kudala, no ka makahiki hookahi, i kekahi kanaka kupono, a he mau kanaka kupono paha, ina he poe kupa Hawaii lakou, ma kela mokupuni keia mokupuni, i lilo lakou i poe kuai kudala no ka lehulehu ma ko lakou mau mokupuni i ae pakahiia; aka, aole oi aku na palapala ae kuai kudala ma ka mokupuni o Oahu mamua o na palapala ekolu.

Pauku 65. O ka uku no ka palapala ae kuai kudala, aia ma ka hapahaneri o ke kumukuai o ka waiwai i kuai kudalaia, he hapa kupono i ka manao o ke Kuhina Kalaiaina, aole nae e oi aku i ka hapahaneri hookahi.

Pauku 66. E haawi mai ka mea e lawe ana i ka palapala ae kuai kudala i ke Kuhina Kalaiaina, i palapala hoopaa me na hope kupono i ko ke kuhina manao, no na dala hookahi tausani, no kona hoike pololei mai ma ka palapala hoike i ka nui o ka waiwai ana i kuai kudala ai, e like me ka olelo o ke kanawai; a e uku aku i ke Kuhina Kalai-

aina, iloko o kela hapaha keia hapaha makahiki, i na hapahaneri i oleloia iloko o kana palapala ae; a no kona uku pono ana 'ku i ka poe nona ka waiwai, i ke dala i loaa mai ia ia ma ke kuai kudala ana, mahope o ka unuhi ana i kona ukuhapahaneri me kona mau lilo, a no kona malama pono ana i na olelo a pau o ke kanawai e pili ana i ka poe kuai kudala.

PAUKU 67. E hiki no i kela mea keia mea kuai kudala i aeia, e koi aku i ka uku aole e oi aku i na hapahaneri elima o ke kumukuai o ka waiwai i kudalaia e ia, a e hiki no ia ia e unuhi mai i kona uku noloko mai o ke dala i loaa mai ia ia ma ke kudala ana, a e hiki no noi ia ia e hoopii ma kona inoa iho, i kekahi mea e kuai ana i ka waiwai ma ke kudala, no ke kumukuai o ia waiwai, ina nona ponoi ka waiwai a ina no hai paha; a e hiki no ia ia e ku mai i hoike no ia hoopii ana.

PAUKU 68. E hoike pololei mai kela mea keia mea kuai kudala, ma ka palapala, i kela hapaha, keia hapaha makahiki, malalo o ka noohiki, i ke Kuhina Kalaiaina, i ka nui o ka waiwai i kudalaia e ia, me ka nui o kona ukuhapahaneri noloko o ke kumukuai : A e uku mai kela mea keia mea kuai kudala i ka uku hapahaneri, i ua Kuhina nei, ma kela hapaha keia hapaha makahiki, e like me ka mea i oleloia maloko o kana palapala ae; a i ole oia e hana pela, alaila, e hiki no i ua Kuhina nei e hoopau, a e hoolewa, i kana palapala ae.

PAUKU 69. Aole e hoopiliia kekahi olelo o keia Haawina, a o kekahi Kanawai e ae paha no ka poe kuai kudala, i ke kuai kudala ia ana o kekahi waiwai e kekahi Makai Nui, Hope Makai Nui, Makai, luna pa holoholona, lunaauhau, luna hooko kauoha, luna hooponopono waiwai hooilina, a kahu, e kuai kudala ana i ka waiwai paa, a i ka waiwai lewa paha, mamuli o ke kauoha a ke Kanawai.

PAUKU 70. O kela mea keia mea, koe wale no ka poe i oleloia ma ka pauku 69, e kuai ana i ka waiwai ma ke kudala me ka loaa ole mamua o ka palapala ae, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai aole oi aku i na dala hookahi tausani; a i ole ia, e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea, aole oi aku i na malama eono; aia i ka manao o ka Ahahookolokolo. Aole e hoopiliia na olelo o keia pauku i kekahi kanaka i kohoia e kekahi mea kuai kudala, i hope nona, ina he kupa Hawaii ka mea i kohoia, a ina hoi maluna o ka mea nana i koho ka hewa a me ka pono o ka hana ana a ka hope.

PAUKU 71. E kakau inoa ia na palapala ae kuai kudala a pau e ke Kuhina Kalaiaina, a e sila ia me kona sila oihan, a e hoakaka ia maloko na palena o kahi e kuai kudala ai ka mea i loaa ka palapala ae. Aole e hiki e hoolilo aku i ka pala ae kuai kudala ia hai.

NO NA PALAPALA AE I KA POE MALAMA I NA HOTELE ME NA HALE AHAAINA.

PAUKU 72. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina e haawi i kela mea keia mea noi mai ma ka palapala, i palapala ae malama Hale Hotele, a Hale ahaaina paha, no ka makahiki hookahi, ke loaa mai i ke Kuhina Kalaiaina na dala he kanalima.

PAUKU 73. Aia loaa ka palapala ae malama hale hotele, a hale ahaaina paha, e haawi mai ka mea nana ka palapala ae, i ke Kuhina Kalaiaina, i palapala hoopaa me na hope kupono i ka manao o ke Kuhina, no na dala elima haneri, no kona kuai ole a haawi ole i ka waiona me ka loaa ole i ka palapala ae, a no kona malama ole a ae ole i ka hale walaau haunaele ; a no ka akoakoa ole o na wahine hookamakama ma kona hotele, a hale ahaaina paha, a ma kekahi hale e pili ana, no kela hana keia hana ; no kona hookipa ole a hana ole i na luina mahuka ; no ka hamama ole o kona hale mahope o ka hora umi o ka po ; no kona ae wale ana i kela manawa kela manawa i na luna makai, e komo maloko o kona hale e nana ; a no kona malama pono ana i na olelo a pau o kana palapala ae, a me na Kanawai e pili ana i na hotele a me na hale ahaaina.

PAUKU 74. E kau kela mea keia mea malama hotele, a hale Ahaaina paha, i papamoa ma kona hale ; a i ole ia, ma kahi kokoke e ikeleaia'i, me kona inoa a me kona hana i aeia i kakauia malaila, e hoopaiia oia ma ka ukuhoopai he iwakaluakumamalima dala.

PAUKU 75 E papa aku kela mea keia mea malama hotele, a hale ahaaina paha, i na mea a pau ma kona hale, aole lakou e hana piliwaiwai me ka mea lulu, me ka pepa, a me ka maika, bola, a me ka biliodi, a me na guaita, a me na mea hana e ae i kupono no ka piliwaiwai ana, o hoopaiia ka mea nona ka hale ma ka uku hoopai i na dala he iwakaluakumamalima.

PAUKU 76 E kakau inoa ia na palapala ae malama hotele a hale Ahaaina, e ke Kuhina Kalaiaina, a e silaia me kona sila oihana ; aole hoi e hiki ke hoolilo i kekahi o ia mau palapala ae ia hai.

PAUKU 77. E hoopaiia kela mea keia mea nana e malama i ka hotele, a i ka hale Ahaaina paha, me ka loaa ole i ka palapala ae, ma ka ukuhoopai, aole oi aku i na dala hookahi haneri ; a i ole ia, e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea, aole oi aku i na malama eono; aia i ka manao o ka Ahahookolokolo.

NO NA PALAPALA AE I KA POE MALAMA PAPA BILIODI, A ME NA ALA MAIKA.

PAUKU 78. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke haawi aku i kela mea keia mea, e noi mai ana ma ka palapala, i palapala ae i ke ala maika, a i ka papa biliodi paha, no ka makahiki hookahi, ke loaa mai i ke Kuhina na dala he iwakalua kumamalima pakahi no kela papa keia papa, a no kela ala keia ala maika o ia ano..

PAUKU 79. E hiki no i na Kuhina noi e kau i na rula hooponopono maluna o ka poe malama i na papa biliodi, me na alamaika, e like me kona manao he pono no ka lehulehu, a o ka haki ana i kekahi o ia mau rula, o ka hoopau ia no ia o ka palapala ae.

PAUKU 80 Ina e hana kekahi mea maluna o ka papa biliodi, a o ke ala maika paha, ma ka la Sabati, a ina i ae ia kekahi e piliwaiwai

malaila paha, e hiki no ke hoopai i ka mea malama i ua papa la a i ua ala la, he iwakaluakumamalima dala.

PAUKU 81. E kakauinoaia na palapala ae malama i ka papa biliodi, me na ala maika, e ke Kuhina Kalaiaina, a e sila ia me kona sila oihana, aole hoi e hiki ke hoolilo i kekahi palapala ae o ia ano ia hai

PAUKU 82. E hoopaiia kela mea keia mea nana e malama i ka papa biliodi, a i ke ala maika paha, me ka loaa ole i ka palapala ae, ma ka uku hoopai aole oi aku i na dala hookahi haneri; a i ole ia, e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea, aole oi aku i na malama eono; aia no i ka manao o ka Ahahookolokolo; Aka hoi, aole e hoopiliia kekahi olelo oloko o keia pauku, i ka papa biliodi, a i ke ala maika, i malama ia e kekahi kanaka no kona lealea iho.

NO NA PALAPALA AE I KA POE KUAI OPIUMA, ME NA LAAU AI MAKE E AE.

PAUKU 83. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina, ke haawi aku i kekahi Kahuna lapaau a Kahuna oki paha, i makaukau ma kana hana, i palapala ae no ka lawe ana mai maloko o keia Aupuni, a no ke kuai ana, i ka Opiuma a me na laau lapaau e ae, ma ka Apana o Honolulu, a ma ka Apana o Lahaina, no ka makahiki hookahi, ke loaa mai i ke Kuhina na dala he kanaha; a ma kekahi o na Apana e ae, ke loaa mai na dala he umi.

PAUKU 84. Aole e hiki i kekahi mea nona ka palapala ae o ia ano ae o ia ano, e kuai a e haawi aku i ka opiuma, a i ka mea i hanaia me ka opiuma, a i kekahi laau ai make paha, na kekahi Pake a Pake Kinikiu, me ka olelo kuhikuhi ole a kekahi Kahuna lapaau, a Kahuna oki paha, i aeia.

PAUKU 85. O kela mea keia mea i lawe mai maloko o keia Aupuni, a e kuai ana a e haawi ana paha i ka opiuma, a mea i hanaia me ka opiuma, a i kekahi laau aimake, me ka loaa ole o ka palapala ae, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole e emi mai malalo o na dala ha kanalima, aola hoi e oi aku i na dala elima haneri; a i ole ia e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea, aole oi aku i na malama eono; aia no i ka manao ana o ka Ahahookolokolo. Aole i papaia ma keia Haawina, ko ke Aupuni lawe ana mai i na laau lapaau, i mea haawi aku i kanaka ma ke ano manawalea; aole hoi i papaia na Kahunapule ke lawe mai lakou i laau lapaau i mea haawi manawalea'ku i kanaka; aole hoi e hoopiliia na olelo o keia Haawina i ke kuai ana i ka awa.

PAUKU 86. E kakauinoaia na palapala ae no ka lawe ana mai me ke kuai ana i ka opiuma, a me na laau lapaau, e ke Kuhina Kalaiaina, a e sila ia me kona Sila Oihana; aole hoi e hiki ke hoolilo i kekahi palapala ae o ia ano ia hai.

NO NA PALAPALA AE I KA POE KUAI AWA.

PAUKU 87. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke haawi i kela manawa i keia manawa, i palapala ae i ka mea noi ia ia, e kuai i ka awa no ka makahiki hookahi, ke haawi ia ia he kanalima dala no ua palapala ae nei.

PAUKU 88. Ma ke loaa ana o ka palapala ae e kuai awa, mai ke Kuhina Kalaina mai, na ke mea i haawiia i ua palapala nei, e haawi i ke Kuhina Kalaiaina i palapala hoopaa no na dala elua haneri, me ke hope a o na hope kupono paha i ae ia e ua Kuhina nei, e hoohiki ana aolo oia e kuai i ka awa ma ke ano kue i keia Kanawai; e malama no hoi oia i na palapala hooiaio a pau e hoike ana i kona kuai ana i ka awa; e malama no hoi oia i palapala helu no kona kuai lilo mai, a kuai lilo aku a pau loa mamuli o kona palapala ae, a e wehe ia ua palapala heiu nei imua o na mea a pau e makemake ana e nana ia mea.

PAUKU 89. Aole e ku i ke kanawai ke kuai aku na Luna Kuai Awa o ke Aupuni i ka awa, aka, i ka poe wale no e kuai nui ana maluna o na pauna he umi, i mea hooili aku i ka aina e, a i na kahuna lapaau, me na kahuna oki i ae ia, a i na kanaka i loaa ka palapala a kekahi o ia poe kahuna, a o kekahi mea i hoonoho ia e ke Kuhina Kalaiaina no ia hana, e hoike ana, ua loaa ia ia ka mai, a o ka awa ka laau lapaau kupono no ia mai, a e hoike ana hoi i ka nui o ka awa e pono ai ua mai la.

PAUKU 90. E hoopaiia kela mea keia mea nana i kuai aku i ka awa me ka loaa ole o ka palapala ae, a o ka mea hoi i loaa i ka palapala ae, a e kuai aku ma ke ano kue i na olelo o keia Kanawai, ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala he iwakaluakumamalima; aia no i ka manao o ka Ahahookolokolo; aka hoi, aole e hoopiliia na olelo o keia pauku i ke kuai ana o na Kahuna lapaau me na Kahuna oki i aeia, ke kuai i ka awa i laau lapaau, a ina he awa a lakou i kuai mai kekahi Luna kuai awa o ke Aupuni mai.

PAUKU 91. O kela mea keia mea e inu ana i ka awa me ke kuhikuhi ole ia he laau lapaau ia nona, e kekahi Kahuna lapaau'a Kahuna oki paha i aeia, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai i elima dala.

NO NA PALAPALA AE I KA POE KUAI BIPI.

PAUKU 92 E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina i kela manawa keia manawa, ke haawi aku i kekahi mea e noi mai ana, i palapala ae no ka lole ana me ke kuai ana i ka bipi, no ka makahiki hookahi, ma Honolulu a ma Lahaina paha, ke loaa mai i ke Kuhina i umi dala; aole nae i pili keia i na bibi miko i laweia, mai na wahi e mai o keia Aupuni.

PAUKU 93. I ka manawa e haawi aku ai ke Kuhina i ka palapala ae kuai bipi, e koi aku oia i ka mea i noi mai i palapala ae, e haawi mai oia i palapala hoopaa, me na hope kupono i ka manao o ke Kuhi-

na, no na dala elua haneri, no kona malama pololei ana i ka Buke noike no na hoailona o kela holoholona keia holoholona ana i lole ai, a i kuai ai, me ka inoa o ka mea nona ka holoholona, me ka inoa o ka mea a o na mea paha nana i haawi mai ia ia, a me ka la i haawiia mai ai, a i loleia'i ; a no kona malama makaukau ana i ua buke hoike nei, i hiki i kela mea keia mea makemake e nana.

PAUKU 94. O kela mea keia mea e lole ana a e kuai ana paha i ka bipi, ma Honolulu a ma Lahaina, me ka loaa ole mamua o ka palapala ae, e like me ka olelo o ka pauku 92, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole emi mai malalo o na dala he umi, aole oi aku i na dala he iwakaluakumamalima, no kela hewa keia hewa ; aia no i ka manao o na Ahahookolokolo.

PAUKU 95 E kakauinoaia na palapala ae lole bipi a kuai bipi e ke Kuhina Kalaiaina, a e silaia hoi me kona sila oihana; aole hoi e hiki ke hoolilo i kekahi palapala ae o ia ano ia hai.

NO NA PALAPALA AE I KA POE HANA KEAKA, KEAKAHOLOLIO, ME NA HANA LEALEA IMUA O KA LEHULEHU.

PAUKU 96. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke haawi aku i ka palapala ae no kekahi keaka, keakahololio, hula Hawaii, a no kekahi noike lealea e ae imua o ka lehulehu, ke ole ia he hana ku i ka hilahila a pono ole paha, a ina hoi he hana e loaa mai ai ka uku o ka poe komo e nana a e makaikai, no ka manawa i oi ole aku i ka makahiki hookahi; a no ka uku, a mamuli hoi o na olelo hooponopono i kupono i ko ke Kuhina manao, aole nae e emi ka uku no kela hoike ana keia hoike ana malalo o na dala he umi.

PAUKU 97. E hiki no i ke poo o na Luna Makai ma kekahi kulanakauhale, a ma kekahi apana paha, kahi e hanaia'i ke keaka, keakahololio, hula Hawaii, a hana hoike lealea e ae paha, e hooponopono i ua hana la, e like me kona manao he pono, i puka ole mai ka haunaele, me ka mea hilahila, a me ka mea e kue ai i ka maluhia, a me ka noho pono ana o na kanaka.

PAUKU 98. O kela mea keia mea e hana ana, a e kukulu ana i kekahi keaka, keakahololio, hula Hawaii a hana hoike lealea paha, a e hoolaha aku ana paha ia mea, a e kokua ana hoi ma ke ano e ae, me ka loaa ole ia ia mamua o ka palapala ae, e like me ka olelo o ka Pauku 96; a i ole ia, me ke kue paha i na olelo hoohaiki o ka palapala ae i loaa ia ia mamua, a i ka manawa paha i hoolewaia'i ka palapala ae, a mahope paha o kona pau ana, me ka loaa ole o kana palapala hou, e hoopaiia oia me ka uku hoopai, aole oi aku i na dala elima haneri; a i ole ia, e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea, aole oi aku i na malama eono; aia no i ka manao o ka Ahahookolokolo.

PAUKU 99. Aole e haawiia ka palapala ae no ke keaka, a no ke keakahololio paha, ma kekahi wahi e ae, ma Honolulu a me Lahaina wale no; aole hoi e haawiia ka palapala ae no ka hula Hawaii, ma kahi e ae, ma ke kulanakauhale o Honolulu wale no.

Pauku 100. E kakau inoaia na palapala ae hana keaka, keakaholio, me na hana honke lealea e ae, e ke Kuhina Kalaiaina, a e silaia me koaa sila oihana; aole hoi e hiki ke hoolilo i kekahi palapala ae o ia ano ia hai.

NO NA PALAPALA AE I NA WAAPA.

Pauku 101. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina e haawi aku i ka palapala ae holoholo waapa, ma ke ano hoolimalima, ma ke awa o Honolulu, a me Lahaina, a me Hilo, no ka makahiki hookahi, ke loaa mai ia ia no ka waapa ma Honolulu na dala he umikumamalua, no kela waapa keia waapa me na hoe eha a oi aku, a i na dala ewalu no kela waapa keia waapa malalo o na hoe eha; a ma Lahaina a me Hilo ke loaa mai na dala ewalu no ka waapa me na hoi eha, a oi aku, a i na dala eha no kela waapa keia waapa malalo o ka hoi eha.

Pauku 102. E hiki no i ka mea nona kekahi waapa i acia no ke awa o Honolulu, ke hoolimalimaia ka waapa ma ka manawa, e koi aku i ke dala hookahi no kela mea holo keia mea holo, no ka hora mua, a me na keneta he kanalima no kela hora keia hora hou aku, ina eha hoe ko ka waapa; a o ka hapalua wale no o ia mau uku ke emi mai na hoe malalo o eha.

Ina he hoolimalima ma ka loihi, alaila, he hapaha dala no kela mea holo keia mea holo a hiki i kekahi moku a hoi mai; a hiki paha i kekahi wahi maloko o ka mouo maloko loa a hoi mai; he hapalua dala ke holo i kekahi moku, a i kekahi wahi paha mawaena o ka mouo maloko loa me ka mouo mawaho loa a hoi mai, a elua dala ke holo i kekahi moku a i kekahi wahi paha ma kahi ku moku mawaho o na mouo, ina eha hoe ko ka waapa; a ina i emi na hoe malalo o eha ko ka waapa, he hapalua wale no o ia mau uku; aka hoi, ina i kaohiia ka waapa e kekahi mea holo ma ka aoao o ka moku paha, a ma kekahi wahi e ae paha, a oi aku i ka hapaha hora, alaila, e hiki no i ka mea waapa e koi aku i hapalua dala hou, no kela hapalua hora keia hapalua hora e kaohiia'i pela.

Pauku 103. O kela mea keia mea i acia e holoholo waapa, e hoole ana i kekahi mea makemake e holo maluna o kona waapa, no ka uku i oleloia ma ka pauku maluna, a e koi ana paha i kekahi mea holo i ka uku oi aku i na uku i oleloia maluna, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai i elima dala.

Pauku 104. E hiki no i keia mea keia mea e hoolimalima ana i kekahi waapa i acia, e lawe pu me ia, me ka uku ole, i hookahi haneri pauna wale no o ka ukana a o ka waiwai paha; a e uku oia no ka ukana oi aku maluna o ka haneri pauna hookahi, e like me ka mea i ae like ia e laua me ka mea hoholo waapa.

Pauku 105. Ina e lawe kekahi kanaka hoholo waapa, me kona ike, i kekahi wahine e holo ana maluna o kekahi moku i ka hookamakama, a i kekahi kanaka e mahuka ana mawaho o ke Aupuni i pakele i ke hoopai ana o ke Kanawai, a i ka hookaa ana i kana mau aie; a ina e kokua oia me kona waapa i kekahi luina mahuka; a ina e ho-

lo kona waapa i kekahi moku i hoomaluia no ka mai, alaila, e lilo kona waapa i ke Aupuni, ke hoakakaia kona hewa imua o kekahi Lunakanawai hoomalu, a apana paha.

PAUKU 106. E haawi mai ka mea nona kekahi waapa i aeia, ma ka palapala kauoha a ke Kuhina Kalaiaina, i kona waapa me na kanaka no ka hana a ke Aupuni, no ka uku eha dala no ka la, no ka waapa eha hoe me na kanaka hoe eha ; a elua dala o ka la no ka waapa ke emi mai na hoe me na kanaka hoe malalo o eha, a ina e hoole mai ka mea waapa, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai aole oi aku i na dala he kanalima ; aia i ka manao o ka Ahahookolokolo.

PAUKU 107. Ina e hooholoia kekahi waapa no ka uku hoolimalima, ma ke awa o Honolulu, a me Lahaina paha, me ka loaa ole o ka palapala ae, e lilo ia waapa no ke Aupuni, ke hoakakaia kona holoholo kue ana imua o kekahi Lunakanawai hoomalu, a apana paha.

PAUKU 108. Na ka mea nona kekahi waapa i aeia e kakau me ka pena, a e hooman i ka helu o kona palapala ae, ma na aoao elua o ka ihu o kona waapa, o hoopaiia ka mea nona ka waapa, i ka uku hoopai i elima dala.

PAUKU 109. E kakauinoaia na palapala ae hooholo waapa e ke Kuhina Kalaiaina, e helu pakahiia i ka manawa e hoopukaia'i, a e silaia me kona sila oihana. Aole hoi e hiki ke hoolilo i kekahi palapala ae o ia ano ia hai.

NO NA PALAPALA AE I KA POE HOOLIMALIMA LIO.

PAUKU 110. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina, ke haawi aku i na palapala ae i kela mea keia mea, no ka hoolimalima ana i na lio, no ka makahiki hookahi, ma Honolulu a ma Lahaina, ke loaa mai i ke Kuhina i elima dala, no kela lio keia lio, a ka mea makemake i ka palapala ae e manao ai e hoolimalima ; a e hoakakaia ka nui o na lio hoolimalima maloko o ka palapala ae.

PAUKU 111. E helu pakahiia na palapala ae hoolimalima lio, a e kakauia maloko o kela palapala ae keia palapala ae, he olelo hoohaiki, meneia : Aole e hiki i ka mea nana keia palapala ae, e hoolimalima aku i kekahi o kona poe lio, e hooholoia ma ka la Sabati, o hoopaiia oia ma ka uku hoopai elima dala no kela lio keia lio i hoolimalimaia pela.

PAUKU 112. E kau ka mea nona ka palapala ae holimalima lio i ka helu o kona palapala ae, ma ka lae o ke kaulawaha o kela lio keia lio hoolimalima ona, o hoopaiia oia ma ka uku hoopai elima dala no kela lio keia lio i helu ole ia.

PAUKU 113. Ina e hoolimalima kekahi i ka lio i ke kanaka ona, a ae aku i kona ee ana, a me kona holo ana maluna o ka lio, e hoopaiia ka mea nana i hoolimalima aku i ka lio pela, ma ka uku hoopai elima dala.

PAUKU 114. Na kela mea keia mea e hoolimalima aku ana i ka lio, e kuhikuhi aku i ka mea makemake i ka holo lio i ka pono ole o ka holo ikaika ma na alanui, o hoopaiia ua mea hoolimalima nei ma ka uku hoopai elima dala.

PAUKU 115. E hiki no ke lawe, a e hoohana i na lio hoolimalima a pau, i ka hana a ke Aupuni, a e hoolakoia lakou e na mea nona na lio, ke kauoha ke Kuhina Kalaiaina pela ma ka palapala ; a e ukuia ka poe nona na lio i elua dala o ka la no ka hana a kela lio keia lio.

PAUKU 116. Ina e hoolimalima aku kekahi i ka lio ma Honolulu, a ma Lahaina paha, me ka loaa ole o ka palapala ae, e hoopaiia oia ma ka ukuhoopai he umi dala.

PAUKU 117. E kakauinoaia na palapala ae hoolimalima lio e ke Kuhina Kalaiaina, a e silaia me kona sila oihana ; aole hoi e hiki ke hoolilo i kekahi palapala ae o ia ano ia hai.

NO NA PALAPALA AE I KA POE MALAMA LIO KEA.

PAUKU 118. Na ke Kuhina Kalaiaina e koho i ekolu mau luna iloko o kela Apana keia Apana Auhau o ke Aupuni, aole nae o lakou lio kea i malama ia no ka hoolimalima, a o lakou hoi na luna nana i na lio kea ; a ma ka uku ana i hookahi dala pakahi i kela mau luna, alaila, na lakou e nana i na lio kea a pau i lawe ia imua o lakou e nana, ma na la a lakou e hoakaka ai, iloko o ko lakou mau Apana auhau ; a ina ma ia nana ana e maopopo i ua mau luna nei, a o ka hapa nui o lakou paha, ua kupono kekahi lio kea no ka hoolaha, alaila e haawi lakou i palapala e hooiaio ana pela, i ka mea nona ka lio kea, me ka uku ole ; a ma ia palapala hooiaio e hiki no i ka ona ke malama ia lio kea ma kona wahi ponoi no kona pomaikai iho.

PAUKU 119. Na ke Kuhina Kalaiaina, ma ka uku ana ia ia i na dala elima, e haawi i palapala ae i kekahi mea, ma kona hoike ana ia ia i ka palapala hooiaio a na luna, e like me ka olelo ma ka Pauku 118, e malama, a e hoolimalima i ka lio kea paha i oleloia ma ia palapala hooiaio, i mea e hoolaha aku ; ina i hiki aku ia lio kea i na makahiki eha mai ka la i hanau ai. E paa no ia palapala ae no na makahiki elua mai ka la i palapalaia'i.

PAUKU 120. O na lio kea a pau i hiki aku i na malama he umikumamawalu, a keu paha, e hele wale ana me ka palapala ae ole, e auhau ia no i kela makahiki keia makahiki i na dala he umi.

PAUKU 121. Ina e huna ka mea nona kekahi lio kea i ae ole ia, a ke hoike ole aku oia i kona lio kea i ka Luna Helu o kona Apana, e hooukuia oia i na dala he iwakalua, no kela lio kea keia lio kea i hunaia pela ; a e haawiia kekahi hapalua o ia mau dala i ka mea nana i hai mai i ka Luna Helu, a i ka Luna Auhau paha.

NO NA PALAPALA AE I KE KAOMI WAINA.

PAUKU 122. Ma keia Haawina, ua kauohaia ke Kuhina Kalaiaina, e haawi aku i na palapala ae, e ae ana i ke kaomi ana o ka waina, ke waiho mua mai nae ke kanaka makemake i ke kaomi waina, i palapala hoopaa i ke Kuhina Kalaiaina, e hoopaa ana ia ia iho, a me kekahi hope kupono i ka manao o ke Kuhina ; a penei ke ano o ia palapala hoopaa :

E ike auanei na kanaka a pau ma keia palapala, owau o———, ka mua, a o———, ko'u hope e noho ana ma———, ma ka Mokupuni o———, Pae Aina o Hawaii : ua hoopaaia maua no na dala elima haneri, imua o ke Kuhina Kalaiaina, a i kona mau hope ma ia oihana, a e hiki no ke ohiia ko maua waiwai hui a me ko maua waiwai kaawale, i kaa keia mau dala, ke hooko oleia na olelo malalo iho ; a i mea hoi e hookoia'i keia mau olelo, ke kau nei maua i ko maua mau inoa no maua iho, a me na hooilina, a me na hooko kauoha, me na hooponopono waiwai o maua.

Ua kauia na lima a me na sila o maua i keia la———o———
M. H. 18—.

Eia ke ano o keia palapala ; no ka loaa ana mai ia———, ka mua i keia la i palapala ae, e kaomi i ka waina, mailoko o ka hua waina i hoouluia ma Hawaii nei, no na makahiki he umi mai keia la aku; ina aole oia e kaomi i ka waina mai loko mai o ka hua waina i hoouluia ma ka aina e; ina aole oia e puhi i ka barani, i ka rama, a i kekahi wai ikaika e ae; ina hoi e hoike aku oia ma ka palapala me ka pololei i ke Kuhina Kalaiaina, i ka la hope o Dekemaba a mamua ae paha, i ka nui o ka waina ana i kaomi ai, ka nui i lilo aku, a me ka nui e koe ana ia ia, alaila, e lilo keia palapala hoopaa i mea ole ; aka, ina aole oia e hoopololei i kana hana e like me na olelo a pau maluna, a maopopo i ka'manao o kekahi lunakanawai hoomalu, a o kekahi lunakanawai apana paha, ua hooko oleia na olelo a o kekahi hapa paha o na olelo o keia palapala hoopaa, alaila, e lilo na dala i oleloia maluna no ka waihona waiwai o ke Alii.

[Sila,] Ka mua.
[Sila,] Ka hope.

PAUKU 123. Mamua o ka loaa ana o ua palapala ae nei, e uku ae ka mea lawe i ka palapala ae i ke Kuhina Kalaiaina, i na dala he kanalima, i dala no ka waihona o ke Alii, a me na dala hoi kekahi o na hoailona pai o ke Alii.

PAUKU 124. O kela mea keia mea e kaomi ana i ka waina, i mea kuai aku, me ka loaa mua ole ia ia o ka palapala ae e like me na olelo maluna ae nei, a ke hoopiia oia imua o kekahi Lunakanawai hoomalu, a imua o kekahi Lunakanawai Apana paha, e hoopaiia oia e like me na olelo o ka Pauku 2, o ka Mokuna 42, o na Kanawai hoopai Karaima.

PAUKU 125. O kela mea keia mea i loaa ka palapala ae e kaomi waina, e hiki no ia ia ke kuai aku i koonei waina ana i hana ai, i kela mea keia mea, e like me ka nui, a ma kahi ana e makemake ai : aole hoi e pili ia ia no ia kuai ana na hoopai i oleloia iloko o na Kanawai, no ke kuai ana i na wai ona me ka loaa ole o ka palapala ae.

OLELO PILI IO IA NEI.

PAUKU 126 Aole e manaoia na palapala ae i kekahi mea e kuai liilii i ka waiwai kalepa o kela ano keia ano, ua aeia malaila ke kuai ana i ka alekohola, kolona, lavenda, a me ka wai ala e ae, me ka alekohola maloko, i mea inu. O ka nele ana o ke ano mau o ka wai ala iloko o ua wai nei, e manaoia no ia, ina i kuaiia i mea inu, he mea ia e maopopo ai ka manao e hana kue i ke Kanawai no ke kuai liilii ana i na wai ona.

PAUKU 127. Aole no e aeia iloko o na palapala ae, i ka hale ahaaina, a i ka hotele paha, e kuai aku i ka peaches, cherries, a me na hua e ae, iloko o ka barani, a me ka wai ona e ae, o kela ano keia ano, me ka manao e aeia ma kahi i haawiia'i ka palapala ae, a kokoke paha malaila. E manaoia ka ai ana pela, he mea ia e maopopo ai ka manao e pale i ke Kanawai no ke kuai liilii ana i na wai ona.

PAUKU 128. O ka mea hana kue i keia mau pauku elua maluna iho, e hooukuia no ia i na dala, aole emi malalo o ka umi, aole hoi oi aku mamua o ke kanalima, no kela hewa keia hewa. E hiki no hoi i ka Ahahookolokolo ke manaoia he pono, ke hoopaa i ka hao i kekahi ma ka hana oolea, a hala na la, aole oi aku mamua o ke kanakolu. E laweia, a e hoahewaia, a e kuaiia'ku na waiona a pau, i laweia mai ma ka inoa waiala, a hua paha iloko o ka waiona, me ka manao e pale i na Kanawai no na dute, a e haawiia ke dala loaa mai iloko o ka Waihona o ke Aupuni.

HAAWINA III.

NO KA HOOLIMALIMA ANA, A ME KA HOOKUU ANA I NA LUINA.

PAUKU 129. Aole e ku i ke Kanawai ke kepa a ke hookuu ke Kapena, a o kekahi Alii paha o ka moku haole, a moku Hawaii i holo ma ka aina e, i kekahi luina, a mea e ae i hoohanaia maluna o kona moku, ma kekahi wahi e ae maloko o ko Hawaii Pae Aina, ma Honolulu, a ma Lahaina a me Hilo wale no, o hoopaiia ia Kapena, a Alii moku paha, ma ka ukuhoopai aole oi aku i na dala hookahi haneri.

PAUKU 130 Na ke Kuhina Kalaiaina, e haawi aku i kela mea, keia mea e noi mai ana, ma ka palapala, i palapala ae no ka malama ana i hale kepa no na luina haole, ma ke awa o Honolulu, a o Lahaina, a me Hilo paha.

PAUKU 131. Mamua o ka haawi ana i ka palapala 'ae no ka hale kepa luina, e uku mai ka mea nana i noi ia palapala ae, i ke Kuhina Kalaiaina i kanaha dala, a me ka palapala hoopaa me na hope kupono i ka manao o ke Kuhina, no na dala elua tausani ; no ko-

na koi ole aku i ka uku e oi ana i na dala ekolu no ke kepa ana i kekahi luina, a i ka hapahaneri e oi ana i na hapahaneri he umi o ke dala uku mua ; no kona ku ana i hope no kekahi luina i hoolimalimaia ma kona hale ; a no kona hoihoi pololei ana i kela manawa keia manawa i ke dala ukumuaia no kekahi luina ana i ku hope ai, ke ole oia e waiho aku i ka luina maluna o ka moku i ka manawa i ae likeia'i me ke Kapena, a me ka Agena paha o ka moku ; a no kona hoolimalima ole i kekahi luina i loaa ole ka palapala ae a ka Luna Awa. E kakauinoaia, a e hooiaioia ua palapala hoopaa nei imua o ke Kuhina Kalaiaina, a nana no e hooili aku i ke kope i hooiaioia, i ka Lunakanawai hoomalu o ke awa kahi i noho ai o ka mea i aeia ; a e manaoia ua kope la he hoike kupono ma kekahi hihia e pili ana i ua palapala hoopaa nei.

PAUKU 132. Ma na hoopii a pau no ka haki ana i ka palapala hoopaa, a kekahi luna kepa luina, he mana no ko na Lunakanawai hoomalu e hookolokolo, a e hooholo loa ia no ia hoopii ana me ke jure ole; aka, e hiki no i kekahi aoao hoohalahala ke hoopii hou ae.

PAUKU 133. Ina e hakiia na olelo o ka palapala hoopaa a kekahi luna kepa luina, me ka hoopoino ia hai, e hiki no i ua mea poino la, ma kona lilo iho, e hoopii no ia haki ana, ma ka inoa o ke Kuhina Kalaiaina, a e hana aku i kana hoopii a hiki i ka hooholo hope ana, a i ka hoopuka ana i ka palapala ohi waiwai.

PAUKU 134. Na ka luna kepa luina e koi aku a loaa, mai ka lima mai o kela luina keia luina ana e hoolimalima ai, ka palapala ae a ka Luna Awa, a e haawi aku ia palapala ae i ke poo o na luna Makai o ia awa ; a e haawi hoi oia i ua luina la, i palapala hoike no kona hoolimalima ia ana, e hoakaka ana i ka inoa o ka moku ana i hoolimalimaia'i, a i ka manawa e hoi aku ai oia, a noho maluna o ka moku.

PAUKU 135. O kela mea keia mea nana i kepa wale aku i kekahi luina haole, me ka loaa ole ia ia mamua o ka palapala ae, e hoopaiia oia i ka ukuhoopai i hookahi haneri dala, no kela hewa keia hewa, ke hoahewaia oia imua o kekahi Lunakanawai hoomalu : Aka hoi, aole e hoopiliia kekahi olelo o keia pauku, i na kapena moku e kepa ana i na luina no ko lakou mau moku ponoi iho, me ke kokua ole ia e kekahi luna kepa luina.

PAUKU 136. Aole e hiki i kekahi Kapena, a i kekahi alii paha, o ka moku haole, a o ka moku Hawaii paha, e holoholo ana ma ka aina e, e hookuu i kekahi luina ma kekahi awa o ko Hawaii Pae Aina, ke loaa ole ka palapala ae a ka Luna Awa ; aole hoi e hiki i kekahi Kanikela, a Hope Kanikela, a Agena Kanikela paha, e ae aku i ka hookuu ana i kekahi luina o ia ano, aia a loaa mai ka palapala ae a ka Luna Awa. E hoopaiia ka mea nana e haki i kekahi olelo a keia pauku, ma ka ukuhoopai, aole oi aku i na dala hookahi haneri ; aia no i ka manao o ka Ahahookolokolo.

PAUKU 137. Ma ka noi ana mai o kekahi Kanikela, Hope Kanikela, a Agena Kanekela paha, no ka hookuu ana i kekahi luina haole, a

ma kona waiho ana mai me ka Luna Awa i ka palapala hoopaa o ua luina nei, no na dala hookahi haneri, no kona holo hou aku iwaho o ke Aupuni maloko o na la he kanaono, mahope iho o kona la e hookuuia'i ; a no kona uhaki ole i kekahi Kanawai oiai kona noho ana mauka nei, alaila, e hiki no i ka Luna Awa, ke ole oia e ike i kekahi kumu pono e hoole ai, e ae aku no oia i ka hookuu ana, a e haawi aku i palapala ae i ka luina i noho mauka nei no na la he kanaono. E kakauia ka palapala hookuu o ka luina malalo iho o ka palapala ae, a e malama ka Luna Awa i buke hoike no ia mau mea.

PAUKU 138. Ina he moku Hawaii e holoholo ana ma ka aina e, a ina paha he moku o ka aina e, i hoonoho ole i ko lakou Kanikele ma ke awa kahi e makemake ai e hookuu i na luina, alaila, e hiki no i ka Luna Awa ke ae aku i ka hookuu ana, mamuli o ke noi ana mai o ke Kapena o ia moku.

PAUKU 139. Ina ma ka pau ana o ka manawa i oleloia iloko o ka palapala ae a kekahi luina, aole nae oia i holo aku mawaho o keia Aupuni, alaila, e lilo no ke dala i oleloia iloko o kona palapala hoopaa no ke Aupuni, a e hiki no ke hana aku ia ia me he luina mahuka la : Aka hoi, e hiki no i ka Luna Awa, ke maopopo ia ia he kanaka noho malie kekahi luina, e hooloihi hou aku i ka manawa i haawiia no ka holo hou ana o ua luina nei, i kanaono la hou aku, me ka hoolilo ole i ke dala i oleloia iloko o kona palapala hoopaa.

PAUKU 140. Aole e hiki ke hoopii i kekahi luina haole, i hookuuia e like me ka olelo a ke Kanawai, mai kekahi moku mai no kekahi aie ana i hoaie aku ai, maloko o ka manawa i haawiia iloko o kona palapala ae e noho maloko o keia Aupuni : Aka hoi, aole e hoopiliia ka olelo maluna ae nei i ka manawa i haawi hou ia i kekahi luina, mahope o ka pau ana o na la he kanaono i haawi muaia'i nona.

PAUKU 141. Aole e hiki ke hoopii i kekahi luina moku i ka manawa e ku ana kona moku ma kekahi awa o keia Aupuni, no kekahi aie ana i hoaie aku ai, oiai kona wa e paa pono ana i ka moku.

PAUKU 142. Aole e hiki i ke Kapena, a i kekahi alii paha, o kekahi moku haole, a o kekahi moku Hawaii paha, e holoholo ana ma ka aina e, e kepa, a e lawe paha mawaho o keia Aupuni, maluna o kona moku, i kekahi kanaka maoli ma ke ano luina, a ma ke ano e ae paha, e hana i ka hana a ua Kapena nei, a i ka hana a hai paha, me ka loaa ole mamua ka ae ana o ke Kiaaina o ia Mokupuni, a o kona hope paha, o hoopaiia oia ma ka ukuhoopai, aole oi aku i na dala elima haneri, no kela hewa keia hewa ; a e hiki no ke hopu a ke hoolilo a ke kuai aku i kona moku, i mea e hookaa mai ai i ke dala o ka ukuhoopai.

PAUKU 143. Aole e manaoia ua kupono i ke Kanawai ka ae ana i ke kepa, a i ka lawe ana i ke kanaka maoli maluna o ka moku haole, a o ka moku Hawaii paha, e holoholo ana ma ka aina e, ke haawi ole ke Kapena i ke Kiaaina, a i kona hope paha, i palapala hoopaa me na hope kupono i ka manao o ke Kiaaina, a o kona hope paha no na dala hookahi haneri no kela kanaka keia kanaka, penei ;

E ike auanei na kanaka a pau ia maua ———, ke Kapena o ka moku ——— no ——— ma ——— ka mua, a o ———no———ma ka Mokupuni o ——— kona hope ; ua hoopaa maua ia maua iho, e uku aku i ka Mea Hanohano, ——— ke Kiaaina o ka Mokupuni o ——— a i ka mea paha e noho ana ma kana oihana mahope aku, i ——— dala, a e hiki no ke ohiia kela mau dala noloko mai o ia moku, o ——— ke Kapena ; a i ole ia, noloko mai o ka waiwai o kekahi o maua, a o ko maua pu paha, ke hanaia me ke kue i na olelo malalo ae nei.

Ua silaia me ko maua mau sila, a ua hanaia i keia la ——— o ——— M. H. 18——.

Eia ke ano o keia palapala, ua noi mai o ——— ka mua i ——— kanaka maoli e holo, a hana maluna o kona moku no na ——— mai keia la aku ;

Nolaila, ina hoihoi mai o ——— i kela ——— kanaka i keia Pae Aina maloko o na ———, a ina malama oia i na olelo e ae a pau i oleloia iloko o ka palapala ae like, i olelo ia ma na pauku 146, 148, a me 152 o ke Kanawai Kivila, alaila, lilo keia palapala i mea ole. A i ole oia e hana pela, ua paa no.

Ua hanaia malalo o ko maua mau lima, a kau ko maua mau Sila ma ——— ma ka Mokupuni o ——— i ka la a me ka makahiki i olelo ia maluna.

[L. S.]
[L. S.]

PAUKU 144. E hiki no i ke Kiaaina i haawiia'i ua palapala hoopaa nei, e hooko ma ka hoopii ana i na olelo hoopaa maluna o na mea nana i kakau inoa, a o kekahi o lakou paha ; a i ole ia, maluna o ka moku i kepaia'i na luina. E hiki no hoi ia ia, ina i make kekahi o na luina, a ina i loaa ia ia ke kumu pono e ae paha, e kala aku i na dala hoopaa me ka manao ole i ka hakiia ana o ka olelo hoopaa.

PAUKU 145. Ina i ae aku ke Kiaaina, a o kona hope paha, i ka kepa ana, a i ka lawe ana'ku i kekahi kanaka maoli, e kakau oia i kana olelo ae ma ke kua o ka palapala ae like a ke Kapena me na kanaka, a e ukuia ke Kiaaina no kona luhi he hapalua dala, no kela kanaka keia kanaka i hoolimalima ia, a e laweia'na paha.

PAUKU 146. I ka wa e kepa ai kekahi kanaka maoli e holokahiki maluna o kekahi moku, e uku mai ke Kapena o ka moku i ke Kiaaina o ka Mokupuni, a i kona hope paha, no na auhau pili kino o ua kanaka nei, i elua dala wale no, ke oi ole aku ka manawa i hoolimalimaia'i mamua o ka makahiki hookahi ; a ina e oi aku ka manawa mamua o ka makahiki hookahi ; alaila, e uku mai ke Kapena i na dala eha.

PAUKU 147. Ina i kepaia kekahi kanaka maoli e holokahiki maluna o kekahi moku ; a ina ua hana ke Kapena o ka moku e like me na olelo a ka pauku maluna iho, alaila, e hookuuia kela kanaka i na auhau pili kino a pau, no ka manawa a pau o kona holo ana maluna o ka moku, a hiki i kona wa e hoi mai ai i keia Aupuni.

PAUKU 148. Aole e uku na luina kanaka maoli i kekahi uku e pi-

li ana i ko lakou hoolimalimaia ana, a i ko lakou hookuuia ana, aole hoi e unuhiia ia mau mea noloko mai o ko lakou uku no ka hana maluna o ka moku, aka, na ke Kapena o ka moku e uku ia mau lilo a pau loa.

PAUKU 149. O kela luina keia luina, he haole paha, he kanaka maoli paha, i holo a i hoohanaia maluna o kekahi moku, me ke kakau ole ia o ka palapala ae like me ke kapena, no kana hana a me kona uku, e ukuia no oia no kana hana, e like me ke kumu hoolimalima nui i ukuia'i na luina e ae, ano like me ia, maluna o ua moku la.

PAUKU 150. E hoonoho ke Kuhina Kalaiaina i luna kepa, a mau luna kepa paha, no na awa o Honolulu, Lahaina, a me Hilo, a imua o ke alo o ia luna, a o kona hope paha, e hoolimalimaia, a e hookuuia, a e ukuia na luina kanaka maoli a pau.

PAUKU 151. Mamua o kona hapai ana i kana oihana, e haawi ua luna nei, i ke Kuhina Kalaiaina, he palapala hoopaa me na hope kupono i ka manao o ke Kuhina, no na dala elua tausani, no ka hana pololei me ka paewaewa ole o ua luna nei, i na hana a pau i pili i kana oihana. E noho ua luna nei ma kana oihana a pau na makahiki elua, aka, e hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke hoopau ia ia i kela manawa keia manawa.

PAUKU 152. Ina i hookuuia mai kekahi luina kanaka maoli, mai kekahi moku okohola mai, a mai kekahi moku i holoholo i ke kalepa ma ka aina e, e hoike ke kapena i ka luna a ke Kuhina Kalaiaina i hoonoho ai, a i kona hope paha, mamua o ka ehi ana o ua luina nei i kana uku, i palapala hoike i ka nui o na aie o ka luina i ka moku, a me ka nui o kona uku no kana hana ana, a e hooiaioia kela palapala hoike ma ka hoohiki ana, ke manao ka luna pela, a nana no e hoohiki aku i ke kapena.

PAUKU 153. Na ka luna i hoonohoia e ke Kuhina Kalaiaina, e nana i ka hoolimalima ana, a me ka hookuuia ana, o na luina kanaka maoli, ke noi mai kekahi luina e kokua ia ia, ma ka hana ana i kana olelo ae like me ke kapena o ka moku, no kana hana, a me kona uku, a e nana i ke kakauia ana o kona inoa ma ka papa inoa, a me na palapala ae like o ka moku, e like me ke kanawai o ka aina nona ia moku.

PAUKU 154. Aole e ku i ke kanawai, ke hoolimalima aku ua luna nei i kekahi luina kanaka maoli e holo maluna o ka moku, no ka manawa e oi ana i na makahiki elua.

PAUKU 155. Na ua luna nei e malama i na palapala hoopaa, no ka hoihoi ana mai i na luina kanaka maoli, i oleloia ma ka Pauku 143, a i ka pau ana o ka manawa i oleloia'i iloko o kekahi palapala hoopaa, e hooili aku ka luna i ua palapala hoopaa nei i ka Loio Apana o ka mokupuni kahi i noho ai oia, a e hai aku ia ia ua pau ka manawa. Na ua Loio Apana nei e hoopii no ka hakiia ana o ka palapala hoopaa, maloko o na la he iwakalua, mahope iho o ka loaa ana mai ia ia, ke ole i kauohaia oia e ke Kiaaina o ka mokupuni, e olelo ana, ua oki ka hoopii.

PAUKU 156. Ina e make kekahi luina kanaka maoli oiai ka holoholo ana o ka moku, e hiki no i ua luna nei, ma kona inoa iho, ke koi aku, a ke hoopii aku a loaa mai, ka uku hoolimalima o na luina nei, a e hookaa aku i kona poe hooihna.

PAUKU 157. Ina e puka mai ka hihia iwaena o ke kapena moku a me na luna nei, ma ka hooponopono ana i ka uku hoolimalima a me ka aie a kekahi luina kanaka maoli, alaila, e hiki no i ua luna nei e kahea aku i ka Loio Apana o ia mokupuni, e kokua mai ia ia me ka uku ole.

PAUKU 158. E ukuia na luna nei he hapalua dala, no kela luina keia luina i kepaia, a hookuuia paha, imua o kona alo, a me elua me ka hapalua hapahaneri o ke dala i ukuia'ku i kela luina keia luina; a o ka pau no ia o kona uku no kana hana ana. Na ka moku no e hookaa i ka uku o ka luna, koe wale no na hapahaneri elua me hapalua o ke dala i loaa mai i ka luina.

PAUKU 159. Aole e paa kekahi hoolimalima ana, a hookuu ana, a hooponopono ana, me kekahi luina kanaka maoli, ke ole ia e hanaia ma kona ae ana ma ka palapala, imua o ke alo o ka luna i hoonohoia e ke Kuhina Kalaiaina, a imua o kona hope paha.

PAUKU 160. Na ka luna kepa e hoike mai i ke Kuhina Kalaiaina, i kela hapaha makahiki keia hapaha makahiki, i na hana i hanaia ma kana oihana, a me ka nui o na koina, a me na uku hapahaneri i loaa mai ia ia.

PAUKU 161. Na ke kapena, a ona paha, o kela moku keia moku malalo o ka hae Hawaii, e komo ana iloko o kekahi awa o ke Aupuni Hawaii, mai ka aina e mai, a mai ka moana mai, mainua o ka ae ia ana, e hookomo i kana palapala hoike iloko o ka hale dute, e hoike pololei ana imua o ka luna dute o ia awa, i na luina maluna o kona moku, mai ka wa ana i hoike ai mamua, iloko o kekahi awa Hawaii, a e uku i ua luna dute nei, i hookahi hapaha dala no ka malama, no kela luina keia luina, maluna o ia moku, a e hiki no i ua kapena nei, a ona paha, ke lawe ia dala, noloko ae o ka uku o ia poe luina.

PAUKU 162. Na ke kapena o kela moku keia moku holo pili aina, iwaena o na awa a me na wahi ku moku o ke Aupuni Hawaii, e hoike i kela hapaha keia hapaha makahiki, i ka luna dute nui, a i kekahi luna dute malalo ona, i palapala inoa o na luina a pau ana i hoolimalima ai iloko o na malama ekolu mamua iho, a e uku hoi i na luna dute nui nei, a luna dute paha, i hapaha dala no ka malama, no kela luina keia luina ana i hoolimalima ai pela, a e hiki no i ua kapena nei ke lawe ia dala noloko ae o ka uku o ia poe luina.

PAUKU 163. E hanaia ka hoike ana i olelo ia iloko o na pauku maluna iho me ka hoohiki i ke Akua, e like me ka olelo a ka Luna Dute nui. Ina i hoohiki wahahee mai kekahi kapena, a ona paha, e manao ia no ia na hoohiki hoopunipuni, a e hoopaiia oia ma ia ano, e hoo-ukuia no hoi ia, hookahi haneri dala, i mea e pono ai ka puu dala e

hanaia ana mahope nei, a e hiki no hoi ke laweia kona moku a e kuai ia'ku i mea e kaa'i ia uku hoopai.

PAUKU 164. E hoike mai na luna dute, i kela hapaha keia hapaha, i ke dala i loaa ia lakou mamuli o na pauku maluna iho, i ka Luna Dute nui, a nana no e hoihoi ia dala me ka dala pu i loaa ia ia, i na kapena me na ona o na moku, iloko o ka Waihona o ke Aupuni, e malamaia malaila, i puu dala kaawale i mea e pono ai na kanaka holo moana Hawaii ua mai, a hiki ole ke hana. He mana ko ke Kuhina Kalaiaina, e kokua i na kanaka hooholo moku o ia ano, i kekahi manawa e like me kona manao he pono, a hiki i ka wa e paa ai na hale mai, a o na mea e ae paha, e pono ai keia hana.

PAUKU 165. O ke dala i koe, i loaa mamuli o na pauku maluna, mahope o ke kokua ana i kekahi manawa e like me ka olelo maluna, e hoomoe ia ma na bila aie o ke Aupuni, e like me ka manao o ke Kuhina Kalaiaina he pono. a hiki i ka wa lawa na dala nei e kuai i wahi no ka hale mai no na mea holo ma ka moana, a no ke kukulu ana hoi i hale mai maluna iho, a e hoomakaukau paha i na hale mai e ae no ka poe holo moku, alaila, e hooliloia keia dala malaila. He mana ko ua Kuhina nei ke lawe, no ke Aupuni, i ka aina, dala, a me ka waiwai e ae, no na hale mai no ka poe holo moku, a e hookaawale ia ia waiwai, no ia hana wale no.

PAUKU 166. Ina i kukuluia ka hale mai nui, ma kekahi awa o keia Aupuni, e hiki no i ke Kuhina Kalaiaina, ke manao oia he pono, ke ae like me ka poe nona ia hale, e hoolilo i kauwahi o ka puu dala o ka poe holo moana, e kokua ia ia, ke ae ia e malamaia na kanaka Hawaii holo moana, ke mai, a hiki ole ke hana.

HAAWINA IV.

NO NA HANA HOU OLOKO O KE AUPUNI.

PAUKU 167. E haawiia, a ma keia kanawai, ua haawiia i ke Kuhina Kalaiaina, ka nana a me ka hooponopono i na hana hou o ke Aupuni; a e hiki no ia ia, me ka ae mai o ke Alii iloko o ka Ahakukamalu, e hoonoho i kekahi luna, e kapaia ka Luna o na Hana Hou, nana e malama, a e kokua i ke Kuhina Kalaiaina, ma ka hana ana i keia lala o kana oihana.

NO NA ALANUI ME NA ALAHAKA.

PAUKU 168. E hoonoho ke Kuhina Kalaiaina i luna alanui, no kela apana auhau keia apana auhau o ke Aupuni; aka hoi, e hiki no ke hoiia ma ka lima o ka luna alanui hookahi, kekahi mau apana okoa, ke manao ke Kuhina he mea ia e pono ai ka lehulehu.

PAUKU 169. Na na luna alanui, maloko o ko lakou mau apana iho, e hooponopono i ka hana ma na alanui, na alahaka, me na alaloa, a ia lakou ka hoolilo ana o ke dala auhau alanui, a me ke dala i haawiia e ka Ahaolelo no na alanui, me na alahaka, mamuli o ke kauoha a ke Kuhina Kalaiaina, a e hoike mai lakou ia ia, i ke dala a pau a lakou i hoolilo aku ai, a e waiho mai ia ia i na palapala hookaa.

PAUKU 170. E haawi aku na Kiaaina, i ka luna alanui o kela apana keia apana, o ko lakou mau mokupuni, i ke dala auhau alanui i ohiia e ka luna auhau o ia apana, a e haawi hoi i ka luna alanui, i kope o ka palapala helu a ka luna auhau, e hoakaka ana i na kanaka i hookaa ole mai i ka auhau alanui ma ke dala.

PAUKU 171. E noho na luna alanui ma ka lakou oihana no na makahiki elua, ke ole lakou e hoopau e ia mamua e ke Kuhina Kalaiaina, a e loaa ia lakou ka uku kupono i ka manao o ua Kuhina nei, a e uku ia noloko ae o ke dala a ka Ahaolelo e haawi ai, i kela manawa keia manawa, no ia hana.

PAUKU 172. E hiki no i na luna alanui, e hoonoho i mau hope no lakou, aole oi aku i ka hope hookahi, no na kanaka he kanalima i ku i ka auhau alanui maloko o ka apana, a eia wale no ka uku o ua poe hope nei, aole lakou e auhauia i ka auhau alanui.

PAUKU 173. E hooili mai kela luna alanui keia luna alanui, i ke Kuhina Kalaiaina, ma ka la 31 o Dekemaba i kela makahiki keia makahiki, i palapala hoike no kana hana ana maloko o ka makahiki i hala, a e hoakaka ana i ka nui o na kanaka ku i ka auhau alanui ma kona apana; a i ka nui o na la a lakou i hana ai; a i ka nui o ke dala i loaa mai ia ia mai ke Kiaaina, a mai ke Kuhina Kalaiaina mai; a i ka nui o ke dala iloko o kona lima i ka hoomaka ana o ka makahiki; ka nui o ke dala i lilo, a me ke dala i koe ma ka la i kakauia'i ka palapala hoike; ka nui a me ke ano o na mea paahana o ke Aupuni e waiho ana ma kona lima; a me ka nui o na la ana i hana ai maloko o ka makahiki.

PAUKU 174. O kela luna alanui keia luna alanui, e hookuu kolohe ana i kekahi kanaka i ka hana alanui, he kanaka hoi i kuu ole ia ma ke kanawai; a i ole ia, ina e hoohana ole ua luna nei i na kanaka kupono i ka auhau alanui, no na la a me na hora a pau i oleloia ma ke kanawai; a ina maopopo kona hewa imua o kekahi lunakanawai apana, alaila, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai elima dala, no kela hewa keia hewa; a o na dala hoopai a pau i loaa mai pela, e huiia a e hoolilo pu ia me ke dala auhau alanui o ia apana.

PAUKU 175 Aole no e ku i ke kanawai, ke koi aku kekahi luna alanui o kekahi wahi, e hele na kanaka i ka hana ma kahi loihi e aku i na mile elima, mai ko lakou hale aku, ke ole e hooholoia pela e na kanaka o ia apana, i ko lakou halawai ana ma ke akea, mamuli o ke kahea ana o ka luna alanui no ia mea.

PAUKU 176. E hiki no i ka luna alanui, ina hoomolowa a he hoohaunaele, a hoole hana paha kekahi o na kanaka hana alanui, e olelo

aku a e koi aku i kekahi makai e hopu aku, a e lawe i ua kanaka la imua o kekahi lunakanawai apana, a nana no e hoopai i ua mea hewa la ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala elima, a me ka hoopaahao ia ia ma ka hana oolea aole oi aku i na la elima, ke loaa ole ke kumu kupono no ka hoopai ole.

PAUKU 177. Na kela kanaka keia kanaka ku i ka auhau hana ma na alanui, e hele koke mai i ka hora i olelo mua ia, me kona makaukau i na mea paahana no ia hana, a e hana ikaika e like me ka olelo a ka luna; a i ole i hana pela, e hoopaiia oia ma ka ukuhoopai, aole oi aku i na dala elima.

PAUKU 178. Ina e pilikia kekahi kanaka, a pono ole oia ke hele i ka hana alanui i ka wa hana, alaila, e hiki no ia ia ke hoouna mai i panihakahaka nona; a i ole ia, e uku oia i ka luna alanui, i hapalua dala no kela la keia la ana i hana ole ai.

PAUKU 179. E ku i ke kanawai, ke kuai na luna alanui, me ka poe nana i hoolimalima i kekahi poe ma ka malama, a ma ka makahiki paha, ma ke ano pani i ka auhau alanui, ma ka hana ana i kekahi hana ma na alanui a paa, a i ka hana ana me na kaa a me na palau, a me na mea paahana e ae paha, e like me ka mea i holo.

PAUKU 180. Na kela luna alanui keia luna alanui, e hoihoi aku i ka mea i kohoia e pani i kona hakahaka ma ka oihana, na palapala waiwai a me na palapala e ae no kana oihana, pela no na dala a pau ma kona lima no ia apana, a me na mea paahana o ke Aupuni maloko o kona lima.

PAUKU 181. Na na luna alanui, ina he mea hiki ia lakou, e hoolilo i ka hana ma na alanui no ka waele ana, i ka oi, i ka kikania, a me ka iniko, a me na mea nahelehele e ae ma na alanui.

PAUKU 182. Ina e laweia mai imua o ke Kuhina Kalaiaina, kekahi palapala hoopii, ua kakauinoaia e na kanaka he umikumamalua o kekahi apana, oia ka uuku, e hoakaka ana i ka hewa o ko lakou luna alanui ma ke Kanawai, a e hoakaka pololei ana i na kumu hoopii e hewa ai ua luna nei, alaila, e pono i ua kuhina nei e hoolohe aku i ka hoopii, a i puka mai ke kumu kupono, e hoopau i ua luna alanui nei.

PAUKU 183. O kela mea keia mea ku i ka auhau alanui, e pili no ia ia ka auhau hana alanui maloko o na malama he umi, mai ka manawa i haawiia mai ka palapala helu ma ka lima o ka luna auhau, ma ka apana kahi i noho ai oia, ke hiki mai ka la hana i olelo mua ia e ka luna alanui o ia apana, ke lako ole oia i ka palapala hoike a kekahi luna alanui, e hoike ana ua hana oia i kana hana alanui, a i ole ia, he palapala paha mai ka luna auhau mai, e hoike ana, ua uku pani oia ma kekahi apana e ae, no ia makahiki.

PAUKU 184. Ina i noi aku na kanaka i ku i ka auhau kino, he kanalima a keu o kekahi apana, imua o ke Kuhina Kalaiaina, e wehe i alanui hou, a i ole ia, e pani paha i kekahi alanui kahiko ma ia apana,

alaila, e hiki no i ua Kuhina nei e koho i poe jure he umikumamalua, e hooholo no ka pono a me ka pono ole o ia hana i manaoia; a e hana no ka luna alanui o ia apana, e like me ka mea e hooholoia e na mea eiwa a keu o ua poe jure nei.

PAUKU 185. Ina e hanaia kekahi alanui hou a alaloa paha, e manao pono ia na kuleana waiwai o kela mea keia mea kuleana ma ka aina kahi i manaoia e holo ua alanui hou la. Aia holo ka manao e hana i ua alanui hou la, alaila, na ka luna alanui e kau koke i mau palapala hoolaha, ma na wahi e hele ai ua alanui la, e hoakaka ana i ka manao hana, a e kahea ana i na mea a pau, ke kuleana lakou, e hele mai imua o ka lunakanawai kaapuni kokoke e hoike mai, a na ua lunakanawai kaapuni la e hooili koke aku i ke Kuhina Kalaiaina, i kope hoike aku no ia mau koi ana.

PAUKU 186. Aia loaa mai ia mau koi ana, alaila, e hiki no i ke Kuhina Kalaiaina e hoonoho i poe komisina i ekolu, i mau kanaka ku i ka wa, nana e auhau i ke kumukuai o ka waiwai o kanaka e lilo ana no ka pono o ka lehulehu, a me ka nui o ka poho o ka mea nona ka aina, a o ka mea i holo i ua poe komisina nei, oia ka ke Aupuni e uku ai no ka waiwai o kanaka, a e hooili aku na komisina i kope i hooiaioia o ka lakou olelo hooholo, i ke Kuhina Kalaiaina, a i kope hoi na ka mea kuleana koi mai.

PAUKU 187. Aia loaa i ka mea waiwai ka olelo hooholo a na komisina, alaila, e lilo ka waiwai i auhauia'i na ke Aupuni, me ka hana ole i ka palapala hoolilo e ae, a na ka mea ia ia ua olelo hooholo la, e lawe aku imua o ke Kuhina Kalaiaina e hooponopono ai, e like me ka olelo a ka pauku malalo ae nei.

PAUKU 188. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina, ke hooponopono pu me ka mea ia ia kekahi olelo hooholo, ma ke ano e pono ai ke Aupuni i kona manao, ma ka haawi ana i ka aina e ae, i panihakahaka no ka aina i lilo no ka pono o ka lehulehu; a e hiki no ia ia e kikoo aku i ke Kuhina Waiwai, e hookaa i na olelo hooholo i pau ole i ka hooponopono ia, noloko ae o ke dala a ka Ahaolelo i hookaawale ai no ia hana.

NO NA AWA, KOWA, MOUO, KUKUI MALAMALAMA, UAPO, ME NA OHEWAI.

PAUKU 189. Na ke Kuhina Kalaiaina e nana i na hana hou a pau ma na awa, ke kuhikuhi ana i na mokuna, a me ka hooponopono hou ana i na kowa a pau; ke kukulu ana i na kukui malamalama o ke Aupuni; ke kukulu ana, a me ka hana hou ana, i na uapo o ke Aupuni mai o a o.

PAUKU 190. E hiki no i ua Kuhina nei, mamuli o ke kuhikuhi ana o ke Alii, e hooponopono i na kahuakai ma Honolulu, i kapaia o "Waikahaluiu," ma ke kukulu ana i ka pakaohi ma kahi kupono ka hohonu o ke kai, a ma ka hoopiha ana i ua mau kahuakai nei, ma ke ano e pono ai ke kukulu ana malaila i na hale waiho ukana; e hiki

no hoi ia ia e kukulu i na uapo e pono ai ka lehulehu ; e hoopiliia me ka pakaohi.

PAUKU 191. Na ke Kuhina Kalaiaina e malama i na ohewai, e pono ai ke kulanakauhale, a me ke awa o Honolulu. Nana no, i kela manawa i keia manawa, e hooholo i ka uku no ka wai i lilo i na moku a me ka poe noho mauka, a e hana i na rula no ia mea e like me kona manao he mea e pono ai ka lehulehu.

PAUKU 192. Na ua Kuhina nei e hookohu i kekahi kanaka noonoo, a me ka makaukau, i luna no na ohewai a me na luawai; a nana no e malama i na ohewai, i maikai; e ohi i ke dala no ka wai i lilo i na moku a me na kanaka mauka, ma Honolulu a me na wahi kokoke; a e hana i na hana e ae i huiia me ia, a ua Kuhina nei e olelo ai.

PAUKU 193. E uku ia ka luna o na ohewai e like me ka mea i hooholoia e ke Kuhina Kalaiaina, aole nae oi aku mamua o ka umikumamalima hapahaneri o ke dala ana i ohi ai no ua wai nei. Nana no e hoike mai, i kela hapaha keia hapaha makahiki, a i ka manawa e ae a ke Kuhina e olelo ai, i kona loaa a me kona lilo no ua wai nei, me ka hoohikl no ka pololei o ka hoike ana.

NO NA MAKEKE O KE AUPUNI.

PAUKU 194. Na ke Kuhina Kalaiaina, mamuli o ke kuhikuhi ana o ke Alii, e koho aku i na wahi kupono no na Makeke o ke Aupuni, a nana no e kukulu a e hana hou, a e hooponopono i ua mau makeke nei a pau.

PAUKU 195. E hiki no i ua Kuhina nei, me ka ae mai o ke Alii, e hoonoho i Kakauolelo no na makeke ma Honolulu, a i poe kakauolelo no na makeke ma na wahi e ae, e like me kona manao he pono no ka lehulehu.

PAUKU 196. O kela kakauolelo makeke, keia kakauolelo makeke, mamuli o kona hapai ana i kana oihana, e kakauinoa oia i palapala hoopaa, me na hope kupono i ka manao o ke Kuhina Kalaiaina, no kona uku ana i ua Kuhina nei i na dala hookahi tausani, no ka Waihona dala o ke Aupuni ; ke ole oia e hana pololei i na hana i pili i kana oihana.

PAUKU 197. Na kela kakauolelo keia kakauolelo makeke, e ohi pololei i na koina o ka makeke, a me na ukuhoopai, e like me ka mea i kauia i kela manawa keia manawa, e ke Kuhina Kalaiaina me ka ae mai o ke Alii, a e malama oia i ka hoike o na loaa a pau iloko o kekahi buke, a mau buke kupono paha ; a i kela hapaha keia hapaha makahiki, e haawi aku oia i palapala hoike no na dala a pau i loaa mai ia ia mamuli o kana oihana, a e uku aku ia dala i ke Kuhina Kalaiaina.

PAUKU 198. Na kela kakauolelo keia kakauolelo makeke, e hooponopono a e hoike aku i na keena me na papa, i hookaawaleia no ke-

ia mea keia mea maloko o kona makeke ; a nana no e hoolimalima aku i na keena, i kela manawa keia manawa, ma ke kudala a ma ke ano e ae paha, e like me ke kauoha a ke Kuhina Kalaiaina. E uku mua ia na dala hoolimalima o na makeke a pau, a e ohiia a hoike ia e na kakauolelo.

PAUKU 199. Na ke kakauolelo o ka makeke e hoonee aku i ka lepo a me ka opala e waiho ana iloko o ka makeke, i kela la keia la, a e hoomaemae i ka makeke i mea e pono ai ke ola. I mea e hiki ai ia ia ke hana pela, ua haawiia ia ia ka mana e kau i na rula hooponopono, maluna o ka poe nona na keena me na papa o ka makeke, ke ae ia ua mau rula nei e ke Kuhina Kalaiaina.

PAUKU 200. Na ke kakauolelo o kela makeke keia makeke, i ka manawa hookahi ma kela malama keia malama, a i ka manawa paha e noiia mai oia, e kekahi kanaka nana i kuai i kekahi mea ma ka makeke, e nana i na mea kaupaona a me na mea ana o ka poe kuai ma ka makeke; a ma ka lilo o ka poe nana ua mau mea nei, e hoohalike ia lakou me na mea kaupaona a me na mea ana o ke Aupuni; a ina e hoole kekahi kanaka, aole oia e hoike mai, aole hoi e hoohalike i kana mea kaupaona, a mea ana paha, me ka ke kanawai, e hoopaiia oia ma ka ukuhoopai, i na dala he iwakaluakumamalima.

PAUKU 201. O kela kanaka keia kanaka e hana ana me na mea kaupaona, a me na mea ana paha, ma kekahi makeke o ke Aupuni, he mau mea ana hoi i hoopono ole ia e ke kakauolelo o ua makeke nei, e hoopaiia oia ma ka ukuhoopai he umi dala; a e hiki no ke hooiuku hou aku ia ia paumi o ka poho o kekahi mea i poino mamuli o kana hana ana pela.

PAUKU 202. He la makeke no kela la keia la o ka hebedoma, koe wale no ka la Sabati; a e noho mai ke kakauolelo o ka makeke ma na la makeke a pau, e hooko i na kanawai a me na rula hooponopono e pili ana i ka makeke.

PAUKU 203. E hamama na makeke o ke Aupuni, i kela la makeke keia la makeke, mai ka hora elima o kakahiaka a i ka hora ehiku o ke ahiahi, alaila, e paniia; aka, ma ka poaono, e hamama no a hiki i ka hora umi o ka po.

PAUKU 204. O kela mea keia mea, e haki ana i kekahi o na rula hooponopono i kauia maluna o na makeke o ke Aupuni, e hoopaiia oia ma ka ukuhoopai elima dala no kela hewa keia hewa, ke ole i hoakakaia ka nui o ka hoopai ma ke kau wahi e ae o ke kanawai; a na ke kakauolelo o ka makeke e hoopii i ka poe hana pela.

PAUKU 205. Na ke Kuhina Kalaiaina, me ka ae mai o ke Alii, e hooholo i ka uku o na kakauolelo makeke a pau.

NO NA HALEPAAHAO, ME NA HALE HOOPAA LAWEHALA, A ME NA HALEAO.

PAUKU 206. Na ke Kuhina Kalaiaina, me ka ae ana mai o ke Alii

iloko o ka Aha Kuhina, e kukulu i na halepaahao, na hale hoopaa lawehala, a me na haleao, i kupono no ka malama ana, ao ana a hoohana ana i na mea a pau i hoopaa pono ia malaila; a nana no me ka ae ana mai o ke Alii iloko o ka Aha Kuhina, e kau i na rula no ka hooponopono ana a me ke ao ana ia lakou.

Pauku 207. Maluna o ka Luna Makai Kiekike, ka malama pono ana i na mea a pau i hoopaaia, a nolaila, nana no e koho, a e hoonoho, me ka ae mai o ke Kuhina Kalaiaaina, i na luna paahao a me na luna e ae o na halepaahao, a e noho lakou ma ka lakou oihana oiai kona makemake. A o ua poe luna nei, he poe kanaka ona rama ole lakou, a he poe hana pololei hoi a me ka ikaika.

Pauku 208. Maluna o ka Luna Makai Kiekie, ka malama ana, ma kela halepaahao keia halepaahao, i buke mooolelo no ka hookomo ana, ka hookuu ana, ke kala ana i ka hala, a o ka mahuka ana paha o na lawehala, a o na hoopai ana i hooiliia maluna o kekahi no ka haki ana i na rula o ka halepaahao, me ka la o ka hoopaiia ana, a no na mea ano nui e ae e pili ana i ko ka halepaahao.

Pauku 209. I ka manawa e hoopaaia'i kekahi lawehala, e kakauia ma ka buke mooolelo kona kama, ka nui o kona mau makahiki, koka kiekie me kona helehelena, kona wahi i noho hope ai, a me kona wahi i hanau ai.

Pauku 210. Maluna o ka Luna Makai Kiekie, ka malama ana i ka buke hoike pololei no ke dala i loaa mai, a me ke dala i lilo aku, ma kela halepaahao keia halepaahao, a e hoike aku oia ia mau mea imua o ke Kuhina Kalaiaina, ma kela malama keia malama o ka makahiki.

Pauku 211. E kauoha aku ka Luna Makai Kiekie, e malama maemaeia na halepaahao e pono ai ke ola, a e hamo oia me ka puna ko loko o na halepaahao, i kela hapaha keia hapaha makahiki.

Pauku 212. Na ka Luna Makai Kiekie, e haawi aku i kela lawehala keia lawehala, i ike a i makemake i ka heluhelu, i kope o ka baibala, a o ke Kauohahou paha, a e hiki i ka lawehala ke heluhelu i na manawa kupono; a ina e makemake kekahi Kahuna Kristiano, e ao aku i na lawehala e haalele i ka hewa, a e noho pono e like me na kanawai o ke Akua, e hiki no ia ia ke komo iloko me lakou, i na manawa kupono, na manawa hoi i paa ole lakou ma ka hana.

Pauku 213. O na kanaka a pau i hoopaiia, i mea e hiki mai ai lakou e hoike imua o kekahi Ahahookolokolo, e kaohiia lakou ma ke ano wale no e hiki ole ai lakou ke mahuka. A e hookuu kokeia na kanaka o ia ano, ke waiho mai lakou i palapala bela, no ko lakou hele ana mai e hoike e like me ke Kanawai.

Pauku 214. Aole e inuia ka waina a o ka waiona paha, e kekahi kanaka i hoopaiia; a o kela mea keia mea e haawi ana i ka mea inu o ia ano i kekahi kanaka i hoopaaia, ke ole e haawiia ma ke ano laau lapaau, mamuli o ke kuhikuhi ana o kekahi kahuna lapaau; a o ka

mea e haawi ana i kekahi mea e ae i papaia ma na rula o ka halepaahao, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala elua haneri; a i ole ia, e hoopaahaoia oia ka hana oolea aole oi aku i na makahiki elua; aia no i ka manao o ka Ahahookolokolo; a ina he luna ka mea i hana pela, alaila, o ka hoopauia o kona noho luna ana, kekahi uku hoopai ona. E haawiia ka mana i na Lunakanawai Apana, a me na lunakanawai hoomalu, e hookolokolo i na kihia a pau malalo o keia pauku.

PAUKU 215. O na kanaka a pau i hoopaahaoia ma ka hana oolea, e hoohana mau ia lakou ma na hana a ke Aupuni; a i ole ia, ma na hana e ae, e like me ka manao o ka Luna Makai Kiekie, me ka ae mai o ke Kuhina Kalaiaina.

PAUKU 216. Ina i kekahi manawa, hiki ole ke hoohana i na lawehala ma kekahi hana a ke Aupuni, alaila, e hiki no i ka Luna Makai Kiekie, me ka ae ana mai o ke Kuhina Kalaiaina, e hoolimalima aku ia lakou e hana no kekahi mea makemake, no ka uku kupono i kona manao: aka hoi, e hoopaa ia na lawehala a pau maloko o ka halepaahao i ka po.

PAUKU 217. E hookaawaleia na lawehala wahine, aole noho pu me na lawehala kane, a e hoohanaia na wahine ma ka ulana moena, ka humuhumu, a me ka holoi ana i ka lole o na lawehala, a me na hana kupono e ae i na wahine, a ka Luna Makai Kiekie e kuhikuhi ai.

PAUKU 218. E hiki no i ka Moi, me kona mau Kuhina, me na Kiaaina, me na Lunakanawai o ka Ahakiekie a me na Ahakaapuni, me na Hoa o ka Ahaolelo, na luna o ka papa hoonaauao, me na Luna Nui a me na Kanikela o na Aupuni e, e komo wale iloko o na halepaahao, e makaikai i na manawa kupono.

PAUKU 219. O na luna i oleloia ma ka pauku maluna ae nei, o lakou wale no ka poe komo maloko o kekahi halepaahao, a e kamailio pu, a e hai aku a hai mai paha ma ka palapala, me na lawehala, ke ae ole mamua ka Luna Makai Kiekie, a o ka luna hale paahao paha; aole hoi e hiki i kekahi mea makaikai, e haawi mai i kekahi lawehala, a e lawe aku mai kekahi lawehala aku, i ka palapala a i ka olelo hai paha, a e kokua paha ma ka haawi ana i kekahi mea e ae, me ka ae ole o ka Luna Makai Kiekie, a o ka luna hale paahao paha, me ka hoike ole aku ia ia mamua, o hoopaiia na mea makaikai nei ma ka uku hoopai, aole emi malalo o na dala elima, aole hoi oi aku i na dala elua haneri.

PAUKU 220. Na ke Kuhina Kalaiaina e hooponopono a e hoohelo i ka nui o ka uku o na Luna hale paahao.

PAUKU 221. Ina i hoopaiia kekahi kanaka ma ka uku hoopai me ka olelo e hoopaahaoia oia a kaa ka uku hoopai, alaila, e heluia kona manawa i hoopaahaoia i mea e kaa ai kona uku, e like me ka hapaha dala no kela la keia la.

PAUKU 222. O kela kanaka keia kanaka i hoopaahaoia a pau kona

ola, e manaoia oia ua make ma na Kanawai Kivila, a e hooponoponoia kona waiwai, me he mea la ua make oia ma ka la i hooholoia'i kona hoopai ana; a ina ua hana oia i ka palapala kauoha, a kodicila paha, mamua aku o ia la, e hookoia ua palapala nei me he mea la ua make oia ia la.

PAUKU 223. Aka, o ka hoolilo ana i kekahi waiwai ia hai mahope o ka hopuia ana o ka lawehala no ke karaima ana i hoohewaia'i ke hoopaahaoia oia a pau kona ola, a ma ke ano e ae paha, aole e paa ia hoolilo ana maluna o ke koi ana o kekahi mea no kona poho, ke hoopoinoia oia ma ka hana pono ole o ka lawehala, ke ole i hanaia ia hoolilo ana mamuli o ke kumukuai kupono i ka nui o ka waiwai i hooliloia, a i kekahi kanaka hoi i ike ole i ka hopu ia ana.

PAUKU 224. A hooholoia ka olelo hoopai maluna o kekahi mea i hoahewaia, no kona hoopaahaoia ana i ka manawa i emi mai kona ola, e hiki no i kekahi Lunakanawai hooponopono waiwai hooilina, ke noiia mai e hookohu i kahu nana e malama a e hooponopono i ka waiwai paa a me ka waiwai lewa o ka lawehala, oiai kona noho paahao ana. E hoopauia ka palapala hookohu kahu ma ke kala ana i ka hala, a ma ka hookuu ana i ka lawehala, aka, aole e lilo kekahi hana a ke kahu i mea ole no ia hoopau ana, ke ku kana hana ana i ke Kanawai.

PAUKU 225. O kela kahu keia kahu, i hookohuia pela no kekahi lawehala, e hookaa oia i na aie a pau a ka lawehala, noloko ae o kona waiwai lewa, ke lawa ia, a i ole, noloko ae o kona waiwai paa, ke loaa mai ka palapala ae a ka Lunakawai no ke kuai ana ia waiwai; a e hooponopono oia i na aie o hai i ka lawehala, a e koi aku, a e hoopii paha a loaa mai ia mau aie, a e hiki no ia ia, ke ae mai ka Lunakanawai e hooponopono ia mau aie ma ke ano hoemi, a e haawi i ka palapala hookaa i ka mea aie; a e hiki no ia ia e ku mai i panihakahaka ne ka lawehala, ma na hoopii me na hookolokolo ana a pau, ke ole i kohoia kekahi mea e no ia hana.

PAUKU 226. E ili no maluna o ke kahu o ia ano, na pono a me na hana a me na koi ana no ka hooponopono ana i ka waiwai o ka lawehala, e like me ko ke kahu o kekahi keiki opio, a o kekahi kanaka pupule paha. E malama pono oia i ka waiwai me ka hoomaunauna ole, a e hoolilo i ke dala puka, e like ka nui me ka mea kupono, no na mea e pono ai ka noho ana o ka ohana o ka lawehala, ina he ohana kana; a ke lawa ole ke dala puka no ia hana, e hiki no ia ia ke kuai aku i ka waiwai paa, a e hoolilo i ke dala i loaa mai no ia hana, ke ae mai ka Lunakanawai e kuai.

PAUKU 227. E hiki no ke hoopau i kekahi kahu o ia ano, a e hoonoho i kahu hou ma kona wahi i kela manawa keia manawa, ke manao ka Lunakanawai ua loaa ke kumu pono no ia hoopau ana.

PAUKU 228. E ukuia kela kahu keia kahu o ia ano no kona luhi, e like me ka mea kupono i ka manao o ka Lunakanawai nana e hoopopono i ka palapala hoike waiwai a ua kahu nei, a e paniia hoi kona mau lilo kupono.

PAUKU 229. O ka waiwai a pau e haawiia mai na kekahi lawehala, a e ili mai ana ia ia ma kela ano keia ano, e lilo ia waiwai i kona kahu, e hooponopono e like me kona waiwai e ae, ina i hoopaahaoia ka lawehala no ke kau makahiki; a ina e hoopaahaoia oia a pau kona ola, e lilo ia waiwai no kona poe hooilina.

PAUKU 230. Oiai i kauoha ole ia e ke Kanawai i hale malama i na pupule, e hiki no ke hoopaahaoia kekahi kanaka i hoomaopopo ia kona pupule, e kekahi aha nana ia hana; e hoopaaia ma kekahi halepaahao a hale e ae paha o ia ano, a e malamaia a hoolakoia oia malaila, a hiki i ka manawa kupono ma ke Kanawai e hookuu. O na lilo a pau no ka pupule i hoopaahaoia pela, e ohiia noloko ae o kona waiwai ponoi, a e uku ia e kona kahu, a hope paha, mamuli o ke kauoha a ka Aha.

NO NA PA HOLOHOLONA, NA HOLOHOLONA AEA, A ME NA HAO KUNI, ME NA HOAILONA.

PAUKU 231. Na ke Kuhina Kalaiaina, maloko ae o na Kiaaina, e kukulu a e hookaawale i kekahi pa kupono, a mau pa paha, ma kela apana keia apana o ko lakou mau Mokupuni, no ka hoopaa ana i na holoholona aea ; a e hoolaha aku oia i na pa i hookaawaleia, a me ko lakou nui, ma kekahi Nupepa.

PAUKU 232. Na na Kiaaina e hoonoho i na kanaka kupono e malama i ua mau pa nei, a e hana ia poe luna pa mamuli o na rula i hoakakaia ma na Kanawai, i kela manawa keia manawa.

PAUKU 233. Aia no maluna o na luna pa, ka malama pono ana a me ka hana maikai aku i na holoholona aea a pau i haawiia'ku ia lakou, a e ukuia lakou no ko lakou luhi he hapalua dala no kela holoholona keia holoholona, no ka la hookahi, e ka mea nona ka holoholona, ke hoopaaia ma na apana o Honolulu a o Lahaina ; a ma na apana e ae, e ukuia lakou he hapaha dala o ka la, aka, no na hipa, a me na kao, eono keneta pakahi wale no ka uku ma ka la. E hanai na luna pa i na holoholona aea i ka ai kupono a me ka wai, a ina e hoopololi kekahi luna pa i kekahi o na holoholona i haawiia ia ia e malama, alaila, e nele oia i ka uku no ia holoholona, a e pili ia ia ka uku no ke poho o ka mea nona ka holoholona.

PAUKU 234. E hiki no i ka luna pa holoholona e ninaninau, malalo o ka hoohiki, i kela mea keia mea e hookomo mai ana i na holoholona, e hoakaka mai oia i kahi o ka aea ana o ua holoholona la, a me ka inoa o ka mea nona ka holoholona, ke maopopo ia ia ; a e kakau paa ia keia mau olelo me ka hooiaioia e ka luna pa, a e waiho hamamaia ua buke la, i hiki i na mea a pau ke nana.

PAUKU 235. E malama ka luna pa i buke hoike pololei no na hana i hanaia ma kona pa, i hiki ai i na mea a pau ke nana, a e hoike aku no oia i ke Kiaaina, i kela hapaha keia hapaha makahi, malalo o ka hoohiki, i ka nui o na dala i loaa mai a i hilo aku ma kana oihana.

PAUKU 236. Aole pono i ka luna pa ke ae aku i ka hookomo ana o kekahi holoholona maloko o kona pa, ina ua hopuia no ka helehewa a me ka hana ino ma kekahi Apana e ae, ina ua hookaawaleia kekahi pa holoholona ma ia Apana e.

PAUKU 237. Na ka luna pa e hoolaha ma kekahi Nupepa, ma ka olelo Hawaii a olelo Enelani, a i ole ia, e kapili iho i ka palapala lima ma ia mau olelo, ma na wahi akea ekolu maloko o ia apana, i kela hebedoma keia hebedoma, a e kala hebedoma no hoi i olelo hoakaka ma ia mau olelo elua, no na holoholona aea iloko o kona pa, a na kela luna keia luna pa Aupuni, e hai aku ma ka palapala i ka lima o ka mea dawe leta o ke Aupuni, i kela mea keia mea mawaho aku o kona apana, nana e waiho me ia i kope o ka hao kuni, i na holoholona i kuniia i ua hao nei, a i hookomoia ma ka pa Aupuni nana e malama; a ina aole e kii mai ka mea nona ka holoholona, a e uku i na koina o ka pa, mawaena o na la he kanakolu mai ka la aku o ka hoopaa ana, alaila, e ku i ke Kanawai ke kuai aku ka luna pa i ua holoholona la, ma ke kudala akea.

PAUKU 238. E malama ka luna pa i ke koena o ke dala i loaa mai ma ke kudala ana, mahope o ka unuhi ana i na koina o ka pa, me ka lilo no ka hoolaha ana a no ke kuai ana, a me ke poho, na ka mea nona ka holoholona, ke hoakaka pono mai oia i kona kuleana, maloko o ka makahiki hookahi mahope iho o ke kudala ana; a ina aole oia e hoakaka mai pela, alaila, e haawiia ke koena dala i ke Kiaaina, no ka waihona dala o ke Aupuni,

PAUKU 239. Ina o kekahi lio, miula, hoki, puaa, hipa, kao, a bipi paha, e komohewa ana ma kekahi aina i mahiia, alaila na ka mea nona ua holoholona nei, a mau holoholona paha, e uku i ka mea aina i hapaha dala no kela a no keia o na holoholona i komo hewa; a ina he hipa a he kao paha ka mea i komo hewa, e uku ka mea nona ua holoholona la, i eono keneta pakahi wale no; a ina i hoopauia kekahi mea ulu o ka aina, a he poino e ae paha, i hanaia e ua holoholona la a mau holoholona paha, alaila, e uku aku ka mea holoholona i ka mea nona ka aina, e like me ka nui o kona poino a poho paha: Aka hoi, ina i ikeia ma kekahi hihia, ua pili kaumaha loa keia Kanawai, a paewaewa paha, no ka nui o na holoholona i komo hewa, alaila, e hiki no i ka Lunakanawai ke hoemi iho i ka uku.

PAUKU 240. Ina o kekahi o na holoholona i oleloia ma ka pauku maluna ae nei, i komo hewa ma kekahi aina i mahi oleia, alaila e uku ka mea nona ua holoholona la, a mau holoholona paha, i ka mea nona ka aina, he hapawalu dala no kela holoholona keia holoholona, koe nae na hipa a me na kao, e uku no lakou i eono keneta pakahi; a ina he hana ino i hanaia e ka holoholona a mau holoholona paha, alaila, e uku ka mea nona ia, i ka mea i poino, e like me ka nui o kona poho; aka hoi, ina i ikeia ma kekahi hihia, ua pili kaumaha loa keia Kanawai, a paewaewa paha, no ka nui o na holoholona i komo hewa, alaila, e hiki no i ka Lunakanawai ke hoemi mai i ka uku.

PAUKU 241. Ina aole i ike ka mea aina, i ka mea nona ka holoholona komo hewa, a i na i hoole oia, ke ike ia, i ka uku pono a ku i ke

Kanawai no ka poino a hoopai, e like me ka olelo o ke Kanawai, alaila, e hiki na i ka mea nona ka aina i komo hewa ia, ke hookomo koke i ka holoholona, a mau holoholona paha, iloko o ka pa, mahope o ka hoike ana i ka mea nona ka holoholona ke ikeia, a me ka hoike ole ana, ke ike ole ia.

PAUKU 242. Ina e komo hewa kekahi o na holoholona i oleloia ma ka pauku 239, ma ka aina i paa i ka pa i ku i ke Kanawai, e uku ka mea nona na holoholona la, a mau holoholona paha, i ka mea nona ka aina, ke mahina, i palua aku o ka uku hoopai i oleloia ma ka pauku 239; a ke mahi ole ia ka aina, e uku ka mea holoholona, palua o ka uku hoopai i oleloia ma ka pauku 240; a e uku hoi oia, ma kela hihia keia hihia, no ka hana ino a pau i hanaia e ka holoholona, a mau holoholona paha.

PAUKU 243 E manaoia ka pa aina he pa i ku i ke Kanawai, ina he papohaku elima kapuai ke kiekie; a ina he palaau, he pa nahelehele, he pa awea hao, a he pa pali i eliia, e elima kapuai ke kiekie, ina e hanaia maluna o ke kuaauna o ka lua i eliia ekolu kapuai ka hohonu, a maluna o ka pali maoli paha, a hanaia elua kapuai ke kiekie o ka pa, e paa nae na pa la a pili pono no hoi, i huli ae na holoholona, Ina he lua wale no ka pa aina, alaila, eiwa kapuai ka laula maluna, a i eha kapuai ka hohonu. Aole e manaoia na ku i ke Kanawai kekahi pa ke ole ia i kukuluia a paa pono, a pili pono e huli ae ai na holoholona.

PAUKU 244. Ina he hoopaapaa mawaena o ka mea nona ka aina i komo hewa ia, a me ka mea nona ka holoholona paha, a mau holoholona paha, i komo hewa, alaila, e hoihoia'ku kona i ka mea holoholona, mawaena o na hora he iwakaluakumamaha, mahope o kona lohe ana i ke komo hewa ana, ke haawi aku oia i ka mea aina, a i ka luna pa paha, ina ua hoopaaia na holoholona, i palapala hoike a kekahi Lunakanawai Apana a Hoomalu paha o ia Apana, e hoakaka ana, ua waiho mai oia me ua Lunakanawai la, i na dala e like ka nui me ke koi ana a ka mea nona ka aina, a i ole ia, he palapala hoopaa kupono, a me na koina no ka hihia Kivila imua o ia Lunakanawai. Ina ua hoopaaia ka holoholona a mau holoholona paha, alaila, na ka Lunakanawai e hooholo i ka aoao uku i na koina o ka pa.

PAUKU 245. Aia a loaa i ua Lunakanawai nei na dala i koiia, a i ole ia, o ka palapala hoopaa paha, a me na koina no ka hookolokolo ana, alaila, e hoopuka oia i ka palapala hoike kupono, a e kii aku i na aoao elua e hele mai imua ona, me na hoike o laua; a mahope o ka hoolohe pono ana, e hooholo oia mawaena o na aoao elua. Aole e aeia ka hoopii hou ana ae no ia hooholo ana, ke ole e hanaia maloko o na la elima mahope iho o ka hooholo ana. Ina he hoopii hou ae, e malama no ka Lunakanawai i na dala, a i ka palapala hoopaa i waihoia'i me ia, aia a olelo mai ka Aha maluna; a e koi aku hoi oia i ka mea hoopii hou, e haawi mai i palapala hoopaa no na dala he kanalima, no kona hookaa ana i na koina o ka Aha maluna, ke ko ole oia ma ka hookolokolo hou ana.

PAUKU 246. Ina e hookuu kekahi i ka holoholona paa o kekahi, i

mea e komo hewa aku ai ma ka aina i mahiia, a ina paha ma kekahi ano hoowalewale i kekahi holoholona, a mau holoholoha paha, me ka noonoo mua e komo hewa oia, alaila, e hooukuia oia, no kela hewa keia hewa, i hookahi haneri dala, no ka waihona dala o ke Aupuni; a i ole ia, e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea, aole emi malalo o na malama eono, aole fioi oi aku i na makahiki elua.

Pauku 247. E hoailonaia na bipi, lio, miula, a hoki a pau, e ka mea nona ia holoholona, i ka haokuni, a i ole ia, i ka hoailona e ae, o hoopaiia oia ma ka hookomo wale ana i kona holoholona i kunioleia maloko o ka pa holoholona, me kona lohe ole, ke komo hewa ua holoholona la e like me ka olelo o ka pauku 241. Aka, ina e hoailona kekahi mea i ka holoholona, ma ka oki loa ana i ka pepeiao hookahi, a o na pepeiao elua paha, e hoopaiia oia i na dala elima, no kela hewa keia hewa. E pono i kela mea keia mea holoholoha, ke waiho me ke Kiaaina o ka Mokupuni kahi i noho ai ua holoholona la, i kope o kona hao ua kuniia, a i palapala hoakaka no kona hoailona, a e haawi ke Kiaaina ia ia i palapala hoike no ia mea, ke loaa mai hookahi dala, no ka waihona dala o ke Aupuni. Aole e hoopiliia kekahi olelo o keia pauku i na holoholona opio malalo o ka makahiki hookahi.

Pauku 248. E malama ke Kiaaina maloko o kekahi buke, i hiki ai i na mea makemake ke nana, i ka papa hoike no na haokuni, a me ka hoailona i waihoia meia, mamuli o ka pauku maluna ae nei; aole hoi e haawi oia i elua palapala hoike, no ka haokuni hookahi, a no ka hoailona hookahi, i na mea elua ma ia Mokupuni.

Pauku 249. Ina e hoonalo kekahi kanaka i kekahi haokuni, a hoailona paha, i kauia ma kekahi holoholona, ma kona kuni ana'ku i ka hao e ae, a me kana hana ana i hoailona e ae malaila, a ma kekahi hana e ae paha, aole nae i maopopo kona manao kolohe ma ia hana ana, alaila, e hooopaiia oia ma ka ukuhopai aole oi aku i na dala he iwakalua, aia no i ka manao o ka Ahahookolokolo, no kela a me keia haokuni a hoailona i hoonaloia pela.

Pauku 250. Ina i loaa kekahi o na holoholona i oleloia ma ka pauku 239, e hele wale ana ma ka aina o hai, aole ma ka aina o ka mea nona ia holoholona, a o ka mea paha nana i malama, a ina i loaa e hana ino ana i ka waiwai o kekahi kanaka, a o ke Aupuni paha, alaila, e manaoia ua holoholona la he holoholona aea wale, malalo o na olelo o keia Haawina.

NO KA HOLO MUA ANA O KA MAHIAI, A ME NA HANA LIMA.

Pauku 251. Na ke Kuhina Kalaiaina e kiai i na pono nui o ka mahiai, a e kokua i kona holo mua ana, e like me ka mea hiki ia ia, ma ka ohipuni ana i na hua o na laau maikai, i mea haawi wale aku i kanaka, a ma na ano e ae e hiki ai ia ia maloko o kana oihana.

Pauku 252. Aia a hoouluuluia e kekahi Ahahui Mahiai, ma ka haawi wale ana o kanaka, a ma ke ano e ae, i na dala elima haneri, i mea haawi aku ma ke ano ukukaulele, a ma ke ano e ae paha, i mea

kokua i ka mahiai, no ka hoomaikai ana i na holoholona, maloko o keia Aupuni, alaila, ma e hoomaopopo aku ka Puuku Dala o ia Ahahui, i ka houluulu ana o ke dala imua o ke Kuhina Kalaiaina, e loaa mai i ua Puuku nei ma ka waihona dala o ke Aupuni, i na dala like elima haneri, e huiia me ke dala o ka Ahahui. Aka hoi, aole e haawiia ma ka waihona dala o ke Aupuni, na kekahi Ahahui, i na dala e oi ana i na haneri elima, maloko o ka makahiki hookahi.

Pauku 253. E hoike mai ka ahahui i kela makahiki keia makahiki, ma ka malama o Ianuari imua o ke Kuhina Kalaiaina, i ka palapala e hoakaka ana i ka nui o ke dala i houluuluia e ka Ahahui, ma ka haawi wale ana o kanaka, a ma ke ano e ae ae paha, maloko o ka makahiki i hala iho, a e hoike pololei mai hoi i ka nui o ke dala a ka Ahahui i hoolilo ai ma na ukukaulele, a ma na mea e ae maloko o ia manawa, o hooneleia ua Ahahui Mahiai la i ke dala kokua i oleloia maloko o ka pauku maluna ae nei.

Pauku 254. O ka Ahahui mahiai i loaa ke dala kokua i oleloia maluna, ma ka Waihona dala o ke Aupuni, e haawi aku oia i kela makahiki keia makahiki i na ukukaulele, a i ole ia, e hoolilo aku ma ke ano e ae, i puu dala i emi ole iho ka nui malalo o ke dala makahiki i loaa mai ma ka Waihona dala o ke Aupuni, i mea e hooikaika ai a e hoomaikaiia'i ka Mahiai, na hanauna holoholona, a me na hana lima.

Pauku 255. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina, me ka ae mai o ke Alii, e hoopuka aku i palapala Sila nui, na ka mea nana i imi, a na ka mea nana paha i hoomaikai i kekahi mea wili, a mea hana lima, a mea i hanaia me ke akamai, he mea hoi o ke ano e pono ai na oihana akamai a me ka mahiai a me ka hana lima ; a ma ia palapala sila nui e haawi aku i ua mea imi a mea hoomaikai nei, nona wale no ke kuleana a me na pomaikai o ia mea hou laha ole, ana i hana ai, no ke kau makahiki, aole oi aku i ka umi, e hoakakaia maloko o ka palapala sila nui.

Pauku 256. O kela mea keia mea imi a hoomaikai, mamua o ka loaa ana ia ia ka palapala sila nui, e haawi aku oia i ke Kuhina Kalaiaina, he palapala e hoakaka lea ana i ke ano o ka mea ana i imi ai a i hoomaikai ai, a i ke ano o ka hana ana'ku me ia mea, a i ke ano o ke kapili ana, a kukulu ana, a hoohui ana paha, o ia mea; a ina he mea paahana, e haawi pu aku oia me ka palapala hoakaka, i ke ana me ke kii a me ka modela paa pono o ia mea paahana.

HAAWINA V.

NO KA OIHANA MAKAI OLOKO O KE AUPUNI.

Pauku 257. E hoonohoia e ke Alii, mamuli o ke koho ana o ke Kuhina Kalaiaina, kekahi kanaka noho pono me ka noiau, a e kapa-

ia oia ka Luna Makai Kiekie o ke Aupuni, a e noho no ia ma kana oihana oiai ko ka Moi makemake, aka, e hiki no ke hoopauia i kela manawa keia manawa, ma ka hoakaka ana o ka Aha Kiekie no ka hana kipe, a hana kolohe e ae, a no kona kupono ole i ka oihana. E noho paa oia a e malama i kona keena oihana ma kahi e noho ai o na poo o ke Aupuni.

PAUKU 258. Mamua o kona hapai ana i kana oihana, e haawi aku ka Luna Makai Kiekie i ke Kuhina Kalaiaina, i palapala hoopaa me na hope kupono i ka manao o na Kuhina nei, no na dala elima tausani, no kona hooko oiaio ana i na palapala kauoha a pau, i hooiliia ia ia e na Ahahookolokolo o keia Aupuni; no kona hoike pololei ana, a uku ana i na uka hoopai, a me na dala e ae a pau i ohia e ia; no kona malama paa ana i na kanaka hoopaahaoia a pau, i haawi pono ia ia ia e malama; a no kana hana pololei ana i na hana a pau i pili i kana oihana, me ke kolohe ole a me ka paewaewa ole, a e ohi wale no oia i na koina ku i ke Kanawai.

PAUKU 259. O ka palapala hoopaa i haawiia e ka Luna Makai Kiekie o ke Aupuni, no kana hana pono ana i kana oihana, e waihoia a e kakau kopeia ma ke keena Oihana o ke Kuhina Kalaiaina, a e manaoia ke kope o ia palapala hoopaa, e hooiaioia e ke Kuhina Kalaiaina malalo o ke sila o kana oihana, he mea hoike kupono ke hoikeia imua o kekahi Ahahookolokolo.

Ina i hakiia kekahi olelo o ka palapala hoopaa, e hiki no i kekahi mea i poino malaila, e hoamaka i ka hoopii ma ka palapala hoopaa, ma kona inoa ponoi a no kona pomaikai iho, a e loaa ia ia ka uku poho e hooholoia'i mamuli o ke Kanawai, me na koina o ka hookolokolo ana; a e hiki no ke hoopuka i ka palapala ohi waiwai no ia mea; a ina i ko ole ka aoao hoopii ma ia hihia, e hiki no ke hooholo i ka olelo hoohololono ka aoao i hoopiiia, kue i ka mea nana i hoopii; aole hoi e hooiliia ka uku ana i na koina maluna o ke Aupuni Hawaii.

Mahope o ka hooholo ana i kekahi olelo hooholo no ka haki ana i ua palapala hoopaa nei, e waihoia ia i pono mau no kela mea keia mea i poino ma kona hakiia ana, aia a ohipauia ke dala hoopai, a e hanaia na hoopii a pau e like me ka mea i hoakakaia mamua ae nei.

E hoomakaia ka hopii ana ma ua palapala hoopaa nei, maloko o na makahiki elua mahope iho o ka puka ana mai o ke kumu hoopii, aole mahope o ia manawa; koe nae na pono o na keiki opio, na wahinemare, me na kanaka pupule, ke hoopii lakou maloko o ka makahiki hookahi, mahope iho o ka pau ana o ko lakou pilikia.

PAUKU 260. Na ka Luna Makai Kiekie e malama mau i ka malu o ke Aupuni; e malama a e nana i na hale hoopaa lawehala, na halepaahao, me na haleao; e malama paa i na kanaka a pau i hoopaaia malaila; e hooko i na palapala kauoha hana, me na kauoha a pau ku i ke Kanawai i hooiliia ia ia e ke Alii, e kekahi Lunakanawai, Ahahookolokolo, Kuhina, a Kiaaina paha; e hopu i ka poe e mahuka ana mai ka lima aku o ke Kanawai, me ka poe hana kaiaina, a me na mea a pau i haki i na Kanawai; a e hana hoi oia i na hana e ae a pau e hooiliia maluna ona ma na Kanawai.

PAUKU 261. E hiki no i ka Luna Makai Kiekie, me ka ae mai o

na Kiaaina, e hoonoho i Hope nona ma kela moku keia moku Kiaaina o ke Aupuni, a e kapaia ua hope nei, ka Makai Nui o ia Moku Kiaaina ; a e hiki no i ka Luna Makai Kiekie me kona mau Hope, e kauoha aku i na Luna Makai me na koa, e kokua mai ia lakou ma ka hooko ana i ka lakou mau hana.

Pauku 262. O kela makai nui keia makai nui, mamua o kona hapai ana i kana oihana, e haawi aku oia i ka Luna Makai Kiekie, i palapala hoopaa me na hope kupono i ka manao o ka Luna Makai Kiekie, no na dala elua tausani, no kona kokua mau ana i ka malu a me na kanawai o ke Aupuni; no kona hooko pono ana i na palapala kauoha hana a pau i hooiliia ia ja e hooko; no kona hoike pololei ana a uku pololei ana i na ukuhoopai, a me na dala a pau e ohiia'i e ia; no kona malama paa ana i na mea a pau e hoopaaia i haawi ponoia nana e malama; a no kana hana pono ana, me ke kolohe ole a me ke paewaewa ole, i na hana a pau i pili i kana oihana; a e ohi wale no oia i na koina a ke kanawai i haawi ai no kana oihana.

E waihoia a e kakau kopeia na palapala hoopaa a na makai nui, ma ke Keena Oihana o ke Kuhina Kalaiaina, a o na olelo a pau a ka Pauku 259, e pili ana i ka palapala hoopaa a ka Luna Makai Kiekie, e pili like ia mau olelo i na palapala hoopaa o kona mau hope.

Pauku 263. E noho na makai nui ma ka lakou oihana, oiai ka makemake o ka Luna Makai Kiekie; aka, e hiki nae i ka Ahahookolokolo Kiekie, a me na Ahahookolokolo Kaapuni, ke hoopau aku ia lakou i kela manawa keia manawa.

Pauku 264. E hiki no i na makai nui, me ka ae mai o ka Luna Makai Kiekie, ke hoonoho i mau hope no lakou ma ko lakou mau moku, a maluna o na makai nui ka hewa me ka hewa ole o ka hana ana a ko lakou mau hope ma ka lakou oihana, a e hiki no i na makai nui ke koi aku i ko lakou mau hope i palapala hoopaa, e pale aku ai i ke poho.

Pauku 265. E uku pono ia ka Luna Makai Kiekie a me na Makai Nui no ka lakou hana, he uku makahiki, e like me ka mea a ka Ahaolelo e hooholo ai, i kela manawa i keia manawa; e haawiia nae ka uku, no ka hopu ana i na luina mahuka, i na makai nui.

Pauku 266. Na na Kiaaina e hoonoho i poe makai no ko lakou mau moku iho, e noho malalo o ka Luna Makai Kiekie me kona mau hope, aka, e hiki nae i ke Kiaaina, Luna Makai Kiekie, a i kekahi lunakanawai o ka Ahakakau, a o ka Ahahoomalu paha, ke hoopau aku ia lakou i kela manawa keia manawa.

Pauku 267. O ka nui o na makai hana mau, aole oi aku i keia : No ka mokupuni o Oahu, hookahi haneri; no ka mokupuni o Maui me na mokupuni e pili ana, hookahi haneri; no ka mokupuni o Hawaii, hookahi haneri; a no na mokupuni o Kauai me Niihau, he kanaha; aka hoi, aole e manaoia ma kekahi olelo a keia pauku, ua hiki ole i na Kiaaina e koho i poe makai e, e hana me ka uku ole i ka wa e kau mai ana ka pilikia nui. O ka uku o na makai hana mau, ke ole ia e hoakakaia ma ke kanawai, e hooholoia e ka Luna Makai Kiekie,

e kuka pu aua me ke Kiaaina a me ka Makai Nui, o ka mokupuni kahi e noho ai na makai.

PAUKU 268. Ina o ka Luna Makai Kiekie, a o kekahi Makai Nui, a Hope Makai Nui, a Makai paha, ka mea hoopii a o ka mea i hoopiiia paha, alaila, aole e hiki ia ia ke hana ma kekahi palapala kauoha hana ma ia hihia; a e hiki no i ka ahahookolokolo ke koho i kekahi kanaka ku i ka wa, i pani hakahaka no ua luna la, nana e hooko i na palapala kauoha hana, a maluna ona ka hewa me ka hewa ole o kana hana ana.

PAUKU 269. Ina i make, a ina paha i hoopauia ka Luna Makai Kiekie, e mau no ka noho ana o kona mau hope, ke ole lakou i hoopau e ia, aia a kohoia ka Luna Makai Kiekie hou.

PAUKU 270. O ka Luna Makai Kiekie, a o kekahi hope paha ona, ke hoopauia oia, a ina paha ua hiki mai ka manawa e pau ai ke kau makahiki o ka Luna Makai Kiekie, ua hiki nae ia ia ke hooko i na palapala kauoha hana a pau e waiho ana ma kona lima ia manawa; a na ka Luna Makai Kiekie e haawi aku i kona pani hakahaka, na kanaka a pau i hoopaaia e waiho ana ma kona lima i ka wa i hoopauia oia, a i ka wa paha i pau ai kona kau makahiki; a i mea e hiki ai ia ia ke hana pela, e malama oia i ka poe i hoopaaia ma kona lima, a kohoia a makaukau kona pani hakahaka e like me ka olelo a ke kanawai.

PAUKU 271. Ina ma kekahi manawa, ua kuai aku ka Luna Makai Kiekie, a o kekahi Makai nui paha, i kekahi waiwai paa, mamuli o ka palapala kauoha hana a kekahi ahahookolokolo, a make e oia a hoopauia paha, a pau e paha kona kau makahiki, me ke kakauinoa ole i kona inoa ma ka palapala e hoolilo ana i ua waiwai paa la i ka mea nana i kuai, alaila, e hiki no i ka mea nana i kuai ka waiwai, a i ole ia, i ka mea paha nana i hoopii ma ia hihia, ke noi aku i ka aha nana i kauoha e kuai i ka waiwai, e hoakaka aku ana i ke kumu o ka hoolilo ole ia o ka waiwai, alaila, e hiki no i ka aha ke kauoha aku i ka Luna Makai Kiekie, a Makai Nui paha, ia ia ka oihana ia manawa, e hooponopono a e kakauinoa i ka palapala e hoolilo ana i ka waiwai no ka mea nana i kuai, ke uku mai oia i ke kumukuai a me na koina i kaa ole mamua.

Ina ma kekahi manawa, ua lalau aku ka Luna Makai Kiekie, a o kekahi Makai Nui paha, i kekahi waiwai paa mamuli o ka palapala ohi waiwai, a make e oia, a hoopauia paha, a pau e paha kona kau makahiki, mamua o ke kuai ana, a o ka hana hope ana paha me ua waiwai paa la, alaila, e hiki no i kona pani hakahaka ke hana aku malalo o ia palapala ohi waiwai, e like loa me ka ka Luna Makai Kiekie, a Makai Nui paha, e hiki ai ke hana, ke ole oia i make a i hoopau e ia paha, a ke ole hoi i pau e kona kau makahiki.

PAUKU 272. E opeope ka Luna Makai Kiekie, a me na Makai Nui, i na palapala hopu, me na palapala hoopaahao, me na palapala kauoha hana, a me na palapala oihana e ae; a i ole ia, o na kope paha i hooiaioia o ua mau palapala la, ina ua hoopaaia a hookuuia paha kekahi kanaka mamuli o ia palapala, a e malama ponoia ia mau palapala

maloko o kekahi pahu kupono; a i ka pau ana o ke kau makahiki o ua luna la, a i kona make ana, a haalele ana, a hoopauia ana paha, e haawiia ua mau palapala nei i kona panihakahaka, me na buke a me na palapala a pau e pili ana i ka oihana, a i ole hanaia pela, e hoo-ukuia ka Luna Makai Kiekie a Makai Nui, a o kona poe hooko kau-oha a hooponopono waiwai paha, i na dala elua haneri, e ohiia no ka Waihona Dala o ke Aupuni.

PAUKU 273. E kakau kuhikuhiia na palapala kauoha hana a na ahahookolokolo kakau, i ka Luna Makai Kiekie, a i kona mau Makai Nui a me ko lakou mau hope, e hooko aku ia mau palapala, o hihia lakou e like me ke ano o ka palapala, aole hoi e pilikia ua poe luna nei no kekahi poino i puka mai ma ka lakou hooko ana pela.

PAUKU 274. E hiki no i ka Luna Makai Kiekie, Makai Nui, hope makai nui, a makai paha, e hoole i ka lalau aku, a i ke kuai aku ma-muli o kekahi palapala kauoha hana, a palapala ohi waiwai paha, i kekahi waiwai i manaoia no kekahi mea i hoopiiia, ke ole e haawi mai ka mea hoopii i palapala hoopaa kupono i ko ka luna manao, no kona poho ole ma ka hoike ana mai a hai i ko lakou kuleana iloko o ka waiwai.

PAUKU 275. Ina ma kekahi manawa, ua hoike mai o hai he kule-ana kona maloko o kekahi waiwai i lalauia, a hoomaluia, e kekahi luna, alaila, e hiki no i ua luna la ke wae aku a e hoonoho i poe jure, he umikumamalua kanaka ku i ka wa, a na lakou e hookolokolo iwa-ena o na mea koi i ka waiwai. Aole e paa loa ka olelo hooholo a ka poe jure maluna o na aoao elua, aka, ina lakou i hooholo i ka manao, aole no ka mea aie ka waiwai, alaila, e pono no ka luna ke hookuu aku i ka waiwai, ke ole e haawi mai ka mea hoopii i palapala hoopaa kupono ia ia Ina e haawiia mai ka palapala hoopaa e like me ia, alaila, e kuai aku ka Luna i ka waiwai, me ka manao ole i ka olelo hooholo a ka poe jure.

PAUKU 276. E hoike pololei mai na Makai Nui i ka Luna Makai Kiekie, ma kela hapaha keia hapaha makahiki, i na uku oihana me na uku hoopai, a me na dala e ae a pau i loaa mai ia lakou mamuli o ka lakou oihana.

PAUKU 277. E malama ka Luna Makai Kiekie, i ka buke hoike pololei no na dala a pau i loaa mai ia ia mai kona poe Hope mai, a mai kahi e mai paha mamuli o kana oihana; a i kela hapaha makahiki ke-ia hapaha makahiki, e haawi aku oia i ke Kuhina Kalaiaina, i palapa-la hoike pololei no na dala a pau i loaa mai ia ia, a no na mea e ae e pili ana i kana oihana ana e manao ai e hoike aku.

NO KE OLA O KA LEHULEHU.

PAUKU 278. Na ke Alii iloko o ka Ahakukamalu, mamuli o ke ko-ho ana o ke Kuhina Kalaiaina, e hoonoho i ekolu kanaka i papa ola no ke Aupuni, a e noho lakou ma ia oihana oiai ko ke Alii makemake, a na lakou e malama a e nana i ke ola o ka lehulehu.

PAUKU 279. Aole no e kupono i ke Kanawai, ke hapai kekahi haole, ina paha ua lilo ia i kupa Hawaii a ua lilo ole paha, i ka oihana lapaau iloko o keia Aupuni, no ka imi loaa, ke hoike ole oia mamua imua o na Luna o ka Papa ola, a imua paha o na mea a ia mau luna i koho ai no ia hana, i mea e maopopo ai kona makaukau no ia oihana a me kona ano maikai, a loaa hoi ia ia ka palapala hoapono a ia mau luna, a me ka palapala ae a ke Kuhina Kalaiaina. E hoopaiia no ka mea malama ole i keia pauku, hookahi haneri dala, no kela hewa keia hewa ana i hana ai, ke ku ka hewa ia ia ma ka hookolokolo ana-

PAUKU 280. E hiki no i ka Papa ola e koho i kekahi poe Hope no lakou, ma na wahi kupono i ko lakou manao, a e hooiliia'ku i ua poe hope la ka mana e hooko i na rula hooponopono no ke ola o kanaka, a e nana aku i ka lakou hana pono, me na dala loaa mai a me na dala i hooliloia'ku e lakou no ke ola o kanaka, a me na hana e ae i pili ia lakou.

PAUKU 281. Na ka papa ola e kau i na rula hooponopono no na mea ino wale, me na wahi pelapela, a me na mea hoopuka i ka mai, maloko o kela Apana keia Apana, o ke Aupuni, a maluna o na moku, e like me ko lakou manao he pono no ka pale ana i ka mai, a e pono ai ke ola o ka lehulehu.

PAUKU 282. E kau hoi ka Papa ola i na rula hooponopono a lakou i manao ai, i mea e malu ai ke ola o kanaka, e pili ana i na mea kupono i ka waiho ana, a i ka lawelawe ana i ke kumu o kekahi mailele, a i ka hoopuka ana i ka mai, ma ko lakou laweia ana iwaho a iloko o kekahi Apana, a iloko a iwaho paha o kekahi moku.

PAUKU 283. Na ua Papa nei hoi e kau i na rula hooponopono a lakou e manao ai he pono, no ke kanu ana i na kupapau, a no na pa kanu kupapau.

PAUKU 284. E hoolaha aku ka Papa Ola i na rula hooponopono a pau a lakou i kau ai, ma ke pai ana iloko o kekahi nupepa i paiia ma ia Apana, a i ole he nupepa ma ia wahi, alaila, ma ke kau ana i palapala lima ma na wahi akea ekolu o ke kulanakauhale, a Apana paha; a e manaoia ka hoolaha ana pela i na rula, he hoike ana'ku i ku i ke kanawai no na kanaka a pau.

PAUKU 285. O kela mea keia mea i haki i kekahi rula hooponopono o ka Papa Ola, mahope o kona hoolaha ia ana, e like me ka olelo a ka pauku maluna ae nei, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi haneri.

PAUKU 286. Na ka Papa Ola me kona poe hope e nana i na mea ino wale, na wahi pelapela, me na mea hoopuka i ka mai mauka nei, a maluna o na moku kekahi, a e kauoha aku e hoopauia, a e hooneeia a e kaupaleia paha, e like me ko lakou manao he pono.

PAUKU 287. Ina ua loaa kekahi mea ino wale, wahi pelapela, a mea hoopuka i ka mai maluna o ka aina o kekahi kanaka, e hiki no i

ka Papa Ola, a i kekahi Luna Ola, e kauoha aku i ka mea nona ka aina, a i ka mea e noho ana malaila paha, ma kona lilo iho, e hoopau ia mea ino wale, maloko o na hora ke kanahakumamawalu; a ke ole oia e hana pela, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi haneri.

PAUKU 288. Ke ole e hana ka mea nona ka aina, a o ka mea noho ma ka aina paha, e like me ke kauoha o ka Papa Ola, alaila, e hiki no i ka Papa Ola a i kekahi o kona poe hope paha, e hoopau i kā mea ino wale, a pelapela, a mea hoopuka i ka mai; a e ukuia ka lilo no ia hana ana pela e ka mea nona ka aina, a mea e noho ana paha, a mea e ae paha nana i hana ia mea ino.

PAUKU 289. Ina i ku ka hewa i kekahi kanaka no ka hana ana i ka mea ino wale, a i ka mea hoopoino i ke ola o ka lehulehu, e hiki no i ka Ahahookolokolo ke manao oia pela, e kauoha aku e hoopauia ia mea ino wale, mamuli o ke kuhikuhi ana o ka Pāpa Ola, a ma ke ano e ae paha, a na ka mea i hoopiiia e aku i ka lilo no ia hoopau ana a hookaawale ana.

PAUKU 290. Ina ma kekahi manawa ua manao kekahi hoa o ka Papa Ola, a o kona poe hope paha, i mea e pono ai ke ola o na kanaka, e komo ma kekahi aina, a i kekahi hale a moku paha, e nana a e hoopau, a e hoonee, a e hoopale pana, i kekahi mea ino wale, pelapela, a kumu mai paha; a ina e keakea ia kona komo ana, alaila, e hiki no i ua hoa la a hope paha, e hoopii imua o kekahi Lunakanawai Hoomalu a Apana paha, e hoopuka i palapala kauoha hana, e kauoha ana i kekahi Makai Nui, Hope Makai Nui a Makai paha, e lawe pu me ia ka poe kokua e lawa pono ana, a e hele pu me na hoa o ka Papa Ola a hope paha, mawaena o ka puka ana mai a me ka napoo ana o ka la, a hiki i kahi e waiho ai ka mea ino wale, a pelapela, a kumu mai i hoopiiia; a e hoopau aku a hoonee a hoopale aku ia mea, mamuli o ke kuhikuhi ana o ia hoa a hope paha.

PAUKU 291. E hiki no i ka Papa Ola, a i kona poe hope, e koho a e hookaawale i na wahi kaohi mai, ma keia Apana keia Apana, e like me ko lakou manao he pono.

PAUKU 292. E hiki no i ka Papa Ola i kela manawa keia manawa, e kau i na rula no ka loihi o ke kaohi ana i na moku a pau, e ku mai ana ma kekahi awa o keia Aupuni; a e kau i na rula hooponopono e ae, e pili ana i ke kaohi ana, a lakou i manao ai he pono no ke ola o kanaka.

PAUKU 293. O na rula hooponopono i ke kaohi mai ana i kauia pela, e pili no lakou i na kanaka a pau, a i ka ukana me ka waiwai a pau e hiki mai maluna o ia mau moku, a i na kanaka a pau e hele ana maluna o ua mau moku la.

PAUKU 294. E hoolahaia na rula hooponopono i kaohi mai ana, ma ke paiia ana e like me ka olelo o ka Pauku 284, a mahope o ia hoolaha ana, e hoopaiia ka mea nana i haki i kekahi o ia mau rula,

hooponopono kaohi mai, ma ka uku hoopai aole emi mai malalo o na dala elima, aole oi aku i na dala elima haneri.

PAUKU 295. O kela moku keia moku, e hoole a e kue ana i na olelo kaohi no ka mailele, a e haalele ana i kahi i kaohiia'i, mamua o ka pau ana o ka manawa i kauia maluna ona; a ua hookomo malu mai paha iloko o keia Aupuni, i kekahi mailele, a i kekahi mai e ae e poino ai ke ola o ka lehulehu, e hiki no ke hopuia kela moku a hoolilo a e kuaiia'ku, i pomaikai no ka Waihona dala o ke Aupuni.

PAUKU 296. E hiki no i ka Papa Ola, a me kona poe hope, i kela manawa keia manawa, e kauoha aku no kekahi moku i ku mai, ina na ko lakou manao, ua paumaele a piha paha i ke kumu mailele ia moku, a o ka ukana maluna, e hoopilikia ana i ke ola o ka lehulehu, e laweia'ku ma kahi kaohi mai, a e hoomaemaeia ma ka lilo ponoi o na ona, a o na Agena, a o ka poe malama paha; a e hiki no hoi ia lakou e kipaku, a e hoonee aku, i na kanaka a pau i holo mai, a e hele ana paha maluna o ia moku, a e lawelawe ana i ka ukana paha, a e hoonohoia lakou ma kahi i hoomaluia'i malalo o ke kauoha o ka Papa Ola.

PAUKU 297. Ina o kekahi Kapena, a luina, a kanaka eemoku paha, no kekahi moku kahi e waiho ana ke kumu mailele, a ua waihoia mamua iho, a ua manaoia paha ua waihoia mamua, a no kekahi moku ua ku ma kekahi wahi i noho ai ka mailele, a ua holo mai paha malaila mai, he mailele hoi e pilikia ai ke ola o ka lehulehu, ina e hoole ua mea la, aole oia e pane mai ma ka hoohikiia i na ninau e ninauia ia ia no ua mailele la e ka Papa Ola, a e kona poe hope paha, alaila, e hoopaiia ua Kapena la, luina, a eemoku paha, ma ka ukuhoopai aole oi aku i na dala elima haneri, a i ole ia, e hoopaiia oia ma ka hoopaahao ia 'na ma ka hana oolea, aole oi aku i na malama he umikumamalua, a ma ia mau hoopai elua paha; aia no i ka manao o ka Ahahookololokolo.

PAUKU 298. O na lilo a pau no na mea e pono ai kekahi kanaka, moku, a ukana paha, malalo o kekahi rula hooponopono i ke kaohi ana no ka mai, e ukuia ia lilo e ua kanaka la, a e ka moku, a e ka mea nona ka moku, a o ka ukana paha.

PAUKU 299. E hoike mai ka Luna Makai Kiekie, me na Makai a pau, a me na Kahuna lapaau, i ka Papa Ola, a i kona poe hope paha e noho kokoke ana, ina e ike lakou i kekahi mea ino wale hoopilikia i ke ola o kanaka, me ka hakalia ole, mahope o ko lakou ike ana.

PAUKU 300. Ina e ike kekahi Kahuna lapaau, ua loaa kekahi kanaka ana i lapaau ai i ka mai puupuuliili, a i kekahi mai e ae paha, e pilikia'i ke ola o ka lehulehu, alaila, e hai koke aku ua Kahuna lapaau la, ma ka palapala, i ka Papa Ola a i kona hope paha; a pela no hoi e hoike ai ua Kahuna la i ka Papa Ola, a i kona hope paha, i na kanaka ana i lapaau ai a make no ia mai ino; a o ke Kahuna i hai ole a i hoike ole pela, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, no kela hewa keia hewa, aole emi malalo o na dala he umi, aole hoi e oi aku i na dala hookahi haneri.

PAUKU 301. Na na mea hale mea malama hale ahaaina, a hale noho, malihini paha, a kapena moku a pau, e hai koke aku i ka Papa Ola, a i kona hope e noho kokoke ana, ma he kanaka ma ko lakou hale, a moku paha, a lakou e manao ai ua loaa, a ua make paha, no ka mai puupuuliili, a o kekahi mai e ae paha, e pilikia'i ke ola o ka lehulehu, o hoopaiia lakou ma ka uku hoopai, aole emi malalo o na dala elima, aole hoi oi aku i na dala hookahi haneri, no kela hewa keia hewa.

PAUKU 302. Ina ua loaa i kekahi kanaka ka mai puupuuliili, a o kekahi mai e ae paha e pilikia'i ke ola o ka lehulehu, alaila, e hiki no i ka Papa Ola, a i kona hope paha, i mea e pono ai ka lehulehu, e hoonee aku i ke kanaka mai, a i kekahi hale kaawale, a e hoolako ia ia i na kahu a me na mea kupono e ae, a na na kanaka la, a o kona makua, a o kona kahu paha, ina paha i hiki ia lakou e uku i na lilo, a i ole ia, na ke Aupuni no e uku.

PAUKU 303. Ina i hiki ole ke hoonee aku i ke kanaka mai no ka pilikia o kona ola, alaila, e hiki no i ka Papa Ola, a i kona hope paha, e malama ia ia, e like me ka olelo a ka pauku maluna ae nei, ma ka hale ana e noho ai; a ina pela, e hiki no ia lakou e hoonee aku i na kanaka e noho kokoke ana, a e hana hoi i na mea e ae a lakou e manao ai he pono no ke ola o ka lehulehu.

PAUKU 304. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina, e hoonoho pakahi i na hale mai ma na Mokupuni o Oahu, Maui, Hawaii, a me Kauai, a na ka Papa Ola e nana luna, a e kau i na rula hooponopono no ia mau hale mai; a e hoolahaia ua mau rula nooponopono la i ike ka lehulehu.

PAUKU 305. I mea e hiki ai ke hoopau aku i na mea ino wale me na kumu mai, e hiki no i ka Papa Ola ke koi aku i ka Luna Makai Kiekie, a i na Makai Nui, e hoohana lakou i na lawehala e paa ana ma ko lakou lima ma ia hana ana.

PAUKU 306. Ina i hooliloia kekahi dala e ka Papa Ola i mea e pono ai kekahi kanaka mai, i laweia mai maloko o keia Aupuni, maluna o kekahi moku mai ka aina e mai, alaila, na ka Papa Ola, a na kona hope paha, e koi aku i ke kapena o ka moku e uku mai ia dala, aole hoi e haawi aku ka Luna Dute i palapala hookuu no ua moku la, aia a kaa mai ia dala. Aia no maluna o ke kapena o ka moku ke pani ana i na dala i hooliloia pela.

PAUKU 307. I mea e hiki ai ke hooko aku i na Kanawai e pili ana i ke ola o ka lehulehu, ua haawiia ka Mana i ka Papa Ola, e kikoo aku i ka Waihona dala o ke Aupuni, a e hoolilo aku i na dala a pau i hookaawaleia e ka Ahaolelo, no ka malama ana i ke ola o kanaka; a ina e hiki mai ka mai luku, a o ka mailele paha, ma keia Aupuni, alaila, he mana no ko ka Papa ola, e kikoo aku i ka Waihona dala o ke Aupuni, a e hoolilo aku i na dala a pau i hookaawaleia i kela manawa keia manawa, e ke Alii iloko o ka Ahakukakukamalu, no ka malama ana i ke ola o na kanaka. E malama pono ka Papa ola i ua dala la, me ka hoomaunauna ole, a e hooili pu aku lakou me ka lakou mau pa-

lapala kikoo i ke Kuhina Waiwai, he palapala e hoakaka ana i na mea e lilo ai ke dala i kikooia.

PAUKU 308. E malama ka Papa ola i buke mooolelo o kana mau hana, a i kela makahiki keia makahiki, e haawi aku lakou i palapala hoike no ia mau hana, a no na daia i loaa mai a i lilo aku, i ke Kuhina Kalaiaina, a nana no e waiho aku ia palapala hoike imua o ka Ahaolelo. A na ua Papa ola noi e hoolaha i palapala hoike, i kela hebedoma keia hebedoma, oia e laha ana kekahi mailuku a mailele paha.

PAUKU 309. E hoonoho ke Kuhina Kalaiaina, mamuli o ke kuhikuhi ana o ka Papa Ola, i kekahi kanaka, kupono i Luna olima ma kela Moku Kiaaina keia moku Kiaaina o ke Aupuni, a e loaa i ua Luna la ka uku i hookaawaleia nana e ka Ahaolelo, i kela manawa keia manawa, a e hiki no i ke Kuhina Kalaiaina e hoopau aku i ua Luna la ke manao oia pela.

PAUKU 310. E koho kela luna keia luna olima, i ekolu wahi kupono ma kela Apana kula keia Apana kula, maloko o kona moku, no ka hana ana i ka olima; a e hoolaha aku oia, i kela manawa keia manawa, i kona manawa e hiki aku ai ma ua mau wahi la, e olima i na mea a pau i hele mai imua ona, na mea hoi i olima ole ia mamua; a i kona manawa hoi e hele hou ai malaila, e nana i ka pala me ka pala ole o na lima o ka poe ana i o ai.

PAUKU 311. Na ka makuakane a makuahine paha o ke keiki, maloko o na malama eono, mahope iho o kona hanau ana; a ina ua make, a ua mai a ua hele ma kahi e paha, ka makuakane me ka makuahine, alaila, na ke kahu, a kahuhanai, a mea nana e malama paha i ke keiki, e lawe aku ia ia i ka luna olima e o ia, maloko o na malama eono mahope iho o kona hanau ana, a i ole ia, ma ka manawa e hiki mua ai ke lawe.

PAUKU 312. Ma ka walu o na la mahope iho o ka olima ana o kekahi keiki, e lawe hou ka makuakane, makuahine, kahu, a mea nana e malama paha, i ua keiki la imua o ka luna, i hiki ia ia ke nana a maopopo ke ko a me ke ko ole o kana hana.

PAUKU 313. Ina ua maopopo i ka luna ua ko ka olima ana, alaila, e haawi aku oia i ka makuakane, makuahine, a mea e ae paha nana e malama i ke keiki, me ka uku ole, i palapala hoike no ka olima ana, a e kakau hoi oia maloko o ka buke hoomanao ana e malama ai no ia mea

PAUKU 314. Ina ma kekahi manawa ua manao ka luna olima, aole i makaukau ke kino o kekahi keiki i lawe ia mai imua ona e olima ai ia manawa, alaila, e hiki no ia ia ke hoopanee aku i ka o ana a i kekahi manawa mahope, a e olelo aku oia i na makua, a i ka mea nana e malama paha, e lawe hou mai i ke keiki ma kekahi manawa hou e o ia.

PAUKU 315. E hele na luna olima ma na wahi a lakou i koho ai no

ka hana, ma kela hapalua keia hapalua makahiki, a i na manawa e ae ke kauohaia aku e ke Kuhina Kalaiaina, a e ka Papa Ola.

PAUKU 316. O ka makua, a o ke kahu, a mea e ae paha, nana e malama i kekahi keiki, i hana ole e like me ka olelo o ke kanawai e pili ana i ka olima, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai i elima dala; a na ka mea nana i hoike mai ka hapalua o ia dala

PAUKU 317. E malama na luna olima i buke pololei no ka lakou oihana, a e hooili aku lakou pakahi i ka palapala hoike i ke Kuhina Kalaiaina, i kela makahiki keia makahiki.

NO NA AHA NIELE KUMU MAKE.

PAUKU 318. Na ka Luna Makai Kiekie, me na Makai Nui, a me na Lunakanawai Apana. ma na Apana a pau, koe wale no o Honolulu a me Lahaina, e hana *ex officio* i ka oihana Koronero, me ka uku ole no ia hana.

PAUKU 319. Aia lohe kekahi Koronero, i ka make ana o kekahi kanaka maloko o kona Apana, i kuhiia na make no ka ai ana i ka ai make, a no ka pepehiia paha, a me ke ano pono ole e ae, alaila, e hoopuka koke oia i ka palapala kena, no na kanaka maikai eono o ka apana kahi i make ai na kanaka la, a i ole, o ka apana kahi i waiho ai ke kupapau, e hele mai lakou imua ona ma kahi a i ka manawa i hoakakaia maloko o ka palapala kena, e niele aku me ka ike maka i ke kupapau, no ka manawa hea a me ke kumu i make ai ke kanaka. Aole e ukuia na kanaka e kenaia'ku i poe jure no ke Koronero; a ma i hele ole mai kekahi kanaka i kenaia pela, me ke kumu pono ole no kona hele ole mai, e hiki no i ke Koronero ke hoouku ia ia i na dala elima, a e hiki no i ke Koronero e hauwi i kekahi makai i palapala kauoha ia ia e ohi waiwai no ia dala.

PAUKU 320. Ina e hele ole mai kekahi o na kanaka eono i kenaia'ku, alaila, e hiki no i ke Koronero e kena aku i kekahi mea e ku kekoke ana, a mea e ae paha, i lawa ka poe jure.

PAUKU 321. A loaa ka poe jure eono, e kahea ke Koronero i ko lakou mau inoa, alaila, me ka nana aku i ke kupapau, e hoohiki oia ia lakou penei :

"Ke hoohiki nei oukou e niele pono aku oukou, a e hoomaopopo me ka oiaio, no ka manawa hea, a no na kumu, a me na mea i make ai ke kino o ka mea make e waiho nei; a e hoike pololei oukou ma ka palapala, e like me ko oukou ike ana, a e like me ka olelo o na mea hoike i waihoia mai imua o oukou : Pela no e kokua mai ke Akua ia oukou."

PAUKU 322. E hiki no i ke Koronero e hoopuka aku i na palapala kena no na hoike, e kauoha ana ia lakou e hele koke mai ano, a i ole, i ka manawa, a ma kahi ana i hoakaka'i iloko o ka paiapala kena, a e hiki no hoi ia ia e hooko i kona mau palapala kena ma ka uku hoopai,

a i ole ia, ma ka hoopaahao ana paha i ka poe hoolohe ole, a ma ia mau ano elua paha.

Pauku 323. Menei ka hoohiki ana o ke Koronero i ka poe hoike. "Ke hoohiki nei oe, o ka olelo hoike au e hoike mai ai ma keia aha niele, no ka make ana o ke kino kupapau e waiho nei, he oiaio no ia olelo, a o ka oiaio a pau loa e like me kau ike ana, a he oiaio wale no hoi: Pela no e kokua mai ke Akua ia oe."

Pauku 324. O na olelo hoike a pau a na hoike i hoike mai ai imua o ka Aha Niele, e kakauia ia e ke Koronero, a i ole ia, e kekahi mea e ae ana i koho ai, a e kakauinoaia ka poe hoike.

Pauku 325. Mahope o ko lakou nana ana i ke kupapau, a me ko lakou lohe ana i ka olelo a na hoike, a me ka niele pono ana, e kakau ka poe jure, a e haawi aku lakou i ke Koronero, i ka lakou olelo hooholo, i kakauinoaia e lakou.

Pauku 326. Ina he mea hiki ia lakou, e hoike aku ka poe jure, i ka manawa, me ke ano, a me ke kumu o ka make ana o ke kanaka make, me kona inoa ke loaa ia lakou, a me na mea nui a pau i pili i kona make ana; a ina i maopopo kona pepehiia ana, alaila, e hoike aku ka poe jure ke loaa ia lakou na inoa o na mea nana ka hewa, a me ko lakou pookela, a o ke kokua paha, a o ka mea paha i pili i ka make ana ma ke ano e ae. Eia ke ano o ka palapala hooholo a ka poe jure:

"He Ahaniele i hanaia ma ———, Mokupuni o ———, ma ka la —— o ———, i ka makahiki ———, imua o ———, kekahi o na Koronero no ia Mokupuni, ma ka nana ana i ke kino o ———, (a o kekahi kanaka) i make a e waiho ana ilaila, mamuli o ka olelo hoohiki a ka poe jure nona ka inoa i kakauia malalo, ka poe i hoohikiia e niele aku no ka manawa, no ke ano a no ke kumu i make ai o ua ——— la, a ke hai aku nei lakou (*e hookomo maanei ka manawa, me ke ano, me ke kumu, a me na mea lawe ola i pepehiia'i ka mea i make, ma ua ikeia.*)

No ka oiaio o keia, ke kakau nei makou, ke Koronero a me ka poe jure o keia Ahaniele, i ko makou mau inoa, ma ka la me ka makahiki i oleloia maluna."

Pauku 327. Ina e hoike ka poe jure ma ka lakou olelo hooholo, ua pepehiia, ua laweia ke ola, a ua hoehaia paha ka mea make, alaila, e hoopaa ke Koronero i na hoike ma ka palapala hoopaa, a i ole ia, e hookomo ia lakou iloko o ka halepaahao, i mea e hiki mai ai lakou, e hoike ma ka hookolokolo ana i kekahi mea i hoopiia no ia hewa. E hooili aku ke Koronero i ka Ahahookolokolo nana e hookolokolo ia hihia, ka olelo hooholo a ka poe jure, me ka olelo hoike a na hoike, me na palapala hoopaa a me ka mooolelo o kona niele ana.

Pauku 328. Ina i paa ole mamua kekahi mea a ka poe jure i manao ai ua hewa, alaila, e hiki no i ke Korenero e hoopuka i ka palapala hopu, me ka olelo e laweia ua mea hewa la imua o kekahi Lunakanawai hoomalu, a Apana paha, a imua o kekahi Lunakanawai a Ahahookolokolo e ae paha, i loaa ka mana i hana i ua hihia la, a na-

na no e hana 'ku ma ia hihia, me he mea la nana ponoi iho i hoopuka i ka palapala hopu.

PAUKU 329. Ina ua kukulu ke Koronero i ka Ahaniele maluna o ke kupapau o kekahi kanaka malihini, a pau ka hana, a ina paha ua kiiia 'ku ke Koronero e kukulu i Ahaniele, aka, ma kona manao aole kumu e hana pela, alaila, nana no e hana aku a kanu i ke kupapau.

PAUKU 330. Aole e ukuia ka poe jure, a o ka poe hoike i noho mai ma ka Ahaniele a ke Koronero, aka, e hookaaia na lilo kupono no ka hana ana i ka Ahaniele, ma ka Waihona dala o ke Aupuni, ke nanaia ka palapala hoike lilo a ke Koronero, a hoaponoia e ke Kuhina Kalaiaina.

NO KA OIHANA KINAI AHI O HONOLULU.

PAUKU 331. E hoonohonohoia he Oihana Kinaiahi no ke kulanakauhale o Honolulu, a e komo ma ia oihana hookahi Luna Nui, elua Hope Luna, me eha Kilo, a me na kanaka kinaiahi e like ka nui me ka poeikohoia o ka oihana e hoapono ai. O na hoa o ka Oihana Kinaiahi, oiai ko lakou noho ana ma ia oihana, e kuuia lakou i na auhau pili i ke kino.

PAUKU 332. E kohoia ka Luna Nui, me na Hope Luna elua, i kela makahiki keia makahiki, ma ka Monede mua o Iune, e na hoa o ka oihana i loaa ka palapala hoike no ko lakou hoa ana.

PAUKU 333. E kohoia na Kilo eha i kela makahiki keia makahiki, e ka poeikohoia o ka oihana.

PAUKU 334. E hooponoponoia ke koho ana o na luna i oleloia ma na pauku elua maluna ae nei, e like me ke kuhikuhi ana o na rula hooponopono o ka oihana.

PAUKU 335. I na manawa a pau i puka mai ke ahi, na ka Luna Nui ka mana e hooponopono, a e kauoha aku i na hoa a pau o ka oihana kinaiahi, a nana no e kuhikuhi aku e hoonohonohoia na kaa kinaiahi ma kahi kupono e hoohanaia ma ke kinai ana i ke ahi. E hiki no ia ia ke haawi aku i ka malama ana me ka hoohana ana o na kaa kinaiahi, me na bakeke, a me na mea paahana e ae e pili ana i ke Aupuni, i ka poe kanaka kinaiahi ana e manao ai he pono, a e hiki hoi ia ia ke lawe hou mai e like me kona makemake; a e nana oia i kela hapaha keia hapaha makahiki, i ke ano o na kaa kinaiahi, na halekaa, na bakeke, me na mea paahana e ae, a e hoike aku no ia mau mea imua o ke Kuhina Kalaiaina, me na inoa kekahi o na hoa a pau o ka oihana. Ina ma kekahi manawa, ua pono ke hana hou ia kekahi o na kaa, a o na mea paahana e ae, alaila, na ka Luna Nui ka hana aku no ia mau mea.

PAUKU 336. Ina i hiki ole aku ka Luna Nui i ke ahi, alaila, na ka Hope Luna mua e hana i kana mau hana; a ina i hiki ole aku laua elua, alaila, na ka Hope Luna alua e hana ia mau hana.

PAUKU 337. E mahele na Kilo i ke kulanakauhale o Honolulu, i eha apana, a e hoike aku i na mokuna o na apana i ka Luna Nui, a e koho lakou i kekahi o lakou iho, no kela apana keia apana, i mea e hiki ai ke hana i ka makaikai ana i eleloia ma ka pauku malalo ae nei, a e malama lakou i papa inoa o ka poe e noho ana ma na hale noho, a hale e ae paha, kahi e hiki ai lakou, e hakiia'na kekahi olelo a keia kanawai.

PAUKU 338. Na na Kilo, i na manawa elua iloko o ka makahiki, a i na manawa e ae ke manao lakou pela, e makaikai aku i na hale noho me na hale e ae maloko o ko lakou mau apana, i maopopo ke hakiia ana o na olelo a keia kanawai, a e nana hoi lakou i na kapuahi me na puka uahi, me na kapuahihao a me na oheuahi o lakou, a ina e ikeia kekahi o ia mau mea e waiho hemahema ana, ma ke ano e pilikia'i paha, alaila, na na Kilo, a na kekahi paha o lakou, e kuhikuhi aku ma ka palapala i ka mea nona ka hale, a i ka mea ia i ka noho ana, e hoano e, e hoonee aku, a e hana hou paha, ia mea hemahema, a ke ole oia e hana pela, e hoouku oia i na dala he iwakaluakumamalima, i mea e pomaikai io ai ka oihana kinaiahi, a no kela la keia la mahope o ka pau ana o ka manawa i haawiia ia ia no ia hana hou ana, e hoouku hou ia oia he umi dala, a e hiki no i ke Kilo ke hoano e, e hoonee aku, a e hana hou paha, i ua mea hemahema la, ma ka lilo o ka mea hale, a mea e noho ana paha.

PAUKU 339. Na na Kilo e hoopii i kela mea keia mea nana i haki i kekahi olelo a keia kanawai, imua o ka Ahahookolokolo Hoomalu o Honolulu, a e haawi aku lakou i ke dala a pau i ohiia ma ka hoopai ana, i ka Puuku Dala o ka Oihana Kinaiahi, mahope o ka unuhi ana i na hapahaneri he iwakalua no ko lakou luhi.

PAUKU 340. E maheleia na kanaka kinaiahi i mau papa, a e like ka nui o na kanaka maloko o kela papa keia papa, me ka mea i olelo ia ma na rula hooponopono o ia papa. E hiki no i kela papa keia papa ke koho, noloko ae o kona poe iho, he pookela, he hope pookela, he kakauolelo, a he puuku dala, ma ke ano a i ka manawa a lakou e manao ai e koho.

PAUKU 341. Ina e puka mai ke ahi ma ke kulanakauhale, alaila, na na kanaka kinaiahi e hele koke ma kahi e wela ana, me ko lakou mau kaa kinaiahi, kaa ohewai, makau, alapii. a me na mea paahana e ae, a malaila e hoohana aku i na kaa me na mea kinaiahi e ae, me ko lakou akamai, a me ka ikaika, mamuli o ke kuhikuhi ana o ka Luna Nui; aole hoi lakou e haalele ia wahi me ka ae ole o ka Luna Nui.

PAUKU 342. I mea e makaukau loa ai na kanaka kinaiahi ma ka lakou hana, e hooholo iwaho lakou i ko lakou mau kaa, i kela malama keia malama, i hiki hoi ke holoi a hoomaemae i na kaa, a i maa na kanaka i ka hana; a ina e hiki ole mai kekahi o lakou ma ia hana ana, e hoouku ia oia i ke dala e like me ka mea i hooholoia e ka hapanui o kona papa.

PAUKU 343. Ina e hiki ole aku kekahi kanaka kinaiahi ma kahi e

wela ana i ke ahi, a ina e haalele oia i kana kaa a mea paahana e ae, me ka ae ole ia; a ina paha, e hana ole oia i kana hana, oiai e noho ana lakou ma kahi wela, me ke kumu pono ole, e uku oia no kela hewa keia hewa i ka ukuhoopai i kauia e ka hapanui o kona papa, a e hiki no hoi ke hoopau i kona noho ana i kanaka kinaiahi, ke hoohoioia pela e ka hapanui o kona papa.

Pauku 344. E hiki no i ka poeikohoia o ka oihana e hookuu aku i kekahi papa, ina ua emi mai kona poe hoa, i hiki ole ai i ka papa la ke hana pono i kana hana. no na malama eono, a e hoopili aku ia poe, ke ae mai lakou, i kekahi papa a mau papa e ae, ke ae mai ia papa a mau papa paha a lakou i hoopiliia'i.

Pauku 345. O ka poe makai o ke kulanakauhale i paa ole i ka hana i ka manawa puka mai ke ahi, e hele koke lakou ma ke kahea ana he ahi, a hiki ma kahi e wela ana i ke ahi, a malaila e malama lakou i ka malu, e hoomalu i ka waiwai, a e hoonee aku i ka poe palauaelelo, me ka poe e mana ia e akehewa ana, a me ka poe e ae e kokua ole ana e kipai i ke ahi; a ina e noiia mai, e hopu lakou a kaohi i ka poe hoolohe ole i na kauoha a ka Luna Nui, a o kona mau hope paha. Ina e haki kekahi makai i ka olelo a keia pauku, e hoookuia oia i na dala he umi, no kela hewa keia hewa.

Pauku 346. O na makai a pau o Honolulu, e ku ana ma ko lakou hana ponoi i ka wa puka mai ke ahi, ua kauohaia lakou e noho paa ma na wahi o lakou i hoonohoia'i, a e hai aku i ke ahi i hoalaia na kanaka a pau; a ina e haalele kekahi o ia poe makai i kona wahi, i hoonohoia'i, e hoookuia oia i na dala he umi. no kela hewa keia hewa.

Pauku 347. Aole e hoa kekahi kanaka, me ka ae ole o ka Luna Nui, i ke ahi, aole hoi e haawi i na mea e hana ai i ke ahi, aole hoi e kauoha aku e hanaia ke a ahi ma kekahi alanui, ala ololi, makeke, alaloa, a ma kahi uapo (koe wale no ke ahi hoolapalapa ta, ke hanaia, maloko mai o na kapuai he umi, mai ka pau ana mai o ka uapo) o hoopaiia oia ma ka uku hoopai elima dala, no kela hewa keia hewa.

Pauku 348. O na hale a pau ma Honolulu, i nohoia ma ke ano hale noho, hale kuai a hale hana, e hoolakoia lakou me na bakeke, kinaiahi, e emi ole malalo o elua, e kau ana ma kahi ikeia'i, me ka inoa o ka ona i penaia; a e hoopaiia ka poe noho hale i hoolako ole pela, ma ka uku hoopai aole a oi aku i na dala he umi.

Pauku 349. Ina e kahea hoopunipuni kekahi kanaka i ke ahi ma Honolulu, e hoopaiia oia, no kela hewa keia hewa, ma ka uku hoopai aole oi aku i na dala he kanalima.

Pauku 350. O na kane a pau e noho ana ma Honolulu, a e hele ana ma kahi i wela i ke ahi, ua koiia lakou e hoolohe aku i na kauoha a ka Luna Nui, me na Hope Luna, o hoopaiia ka mea hoolohe ole, ma ka uku hoopai elima dala, no kela hewa keia hewa.

Pauku 351. O ka mea e oki ana, a e hoopoino ana ma ke ano o

ae, me ka manao ino, i kekahi mea paahana no ke kinai ahi; e hoopaiia oia ma ka uku hoopai aole oi aku i na dala hookahi haneri.

PAUKU 352. O ka poe nona na wahi kokoke i kahi e wela ana i ke ahi, a o ka poe e noho ana ma ia mau wahi, e ae aku lakou ma ke kauoha a ka Luna Nui, a o kekahi o kona mau hope, i ke komo ana malaila o na kanaka kinaiahi, e imi i ka wai, a e hoohana paha i ko lakou mau mea paahana e kinai i ke ahi; a ina e hoole kekahi i ko lakou komo ana pela, e hiki no i ka Luna Nui, a i kona Hope paha, e komo mamuli o ka ikaika ma ua wahi la, no na kumu i oleloia maluna; a e hooukuia ka mea nana i keakea, i na dala aole emi malalo o ka iwakalua.

PAUKU 353. O ke kulanakauhale o Honolulu, no ka hookoia ana i na olelo a keia kanawai, oia na wahi a pau e waiho ana maloko o ka poai poepoe o ka Hale Makeke o Honolulu, oia kona kiko waena, a o ka loihi o kona kaha pololei a hiki i ke anapuni, hookahi mile.

NO KA MALAMA PONO ANA I KA PAUDA.

PAUKU 354. E hiki no i ke Kuhina Kelaiaina ke kau i na rula hooponopono no ka waiho ana, me ka malama ana, a me ka halihali ana i ka pauda, maloko o kekahi kulanakauhale o keia Aupuni, e like me kona manao he pono, no ka maluhia o ka lehulehu; aole hoi e pono i kekahi kanaka ke waiho, a ke malama, a ke halihali i ka pauda, ma ka nui a ma ke ano e ae; aka, ma ka nui a ma ke ano i kuhikuhi ia iloko o ua mau rula hooponopono nei.

PAUKU 355. E hoopaiia ka mea nana i haki i kekahi o ia mau rula hooponopono, ma ka ukuhoopai aole emi malalo o na dala he iwakalua, aole hoi oi aku i na dala hookahi haneri, no kela hewa keia hewa.

PAUKU 356. O ka pauda a pau i laweia mai, a i malamaia, ma kekahi kulanakauhale, ma ke ano kue i na rula hooponopono, e hiki no ke lalauia e kekahi Makai Nui, a makai paha, a e hooliloia no ka pomaikai o ka Waihona dala o ke Aupuni.

PAUKU 357. Ina e loaa ka poino i kekahi ma ka poha ana o ka pauda, i malamaia e kekahi kanaka ma ke ano kue i na rula hooponopono a ke Kuhina Kalaiaina i kau ai, e hiki no i ka mea i poino, ke hoopii no kona poho i ka mea ia ia ka malama i ka pauda i ka wa i poha ai, a i ole ia, i ka mea nona ponoi ka pauda, ina ua ike oia i ka malama pono ole ana.

PAUKU 358. E hiki no i na Makai Nui, me na luna makai a pau, e komo maloko o kekahi hale a waiho e ae, e huli i kekahi pauda i kuhiia ua hunaia malaila, me ke kue i ke Kanawai, a e hiki no i na Lunakanawai Hoomalu a Apana, e haawi aku i na palapala huli, i hiki ai ke huli e like me ka olelo maluna.

PAUKU 359. Aole e paa kekahi rula hooponopono no ka malama

ana i ka pauda, aia a hoolahaia no na hebedoma ekolu, ma kahi Nupepa o ke kulanakauhale, a i ole ia, ma ke kau ana i na kope hooiaioia o ia rula, ma na wahi akea ekolu maloko o ia kulanakauhale.

NO NA MOKU ILI A NAHA, A NO KA WAIWAI ILI.

Pauku 360. Na ka Luna Makai Kiekie, me na Makai Nui, a me na Hope Makai nui, ma na wahi a pau o keia Aupuni, mamuli o na olelo a ke Kiaaina a lakou, e lalau aku, e hoopaa a e malama, no ka poe ona i na Moku ili a naha, me ka waiwai ili, i ili ma na kahakai o ko lakou mau Mokupuni.

Pauku 361. Aia a lohe kekahi Kiaaina i ka ili ana a naha o kekahi moku, a i ka loaa ana paha i kekahi waiwai ili, e like ka nui o ka waiwai me ka haneri dala, a oi aku paha, ma kekahi kai a kahakai ma kona Mokupuni, e kauoha aku i ka Makai Nui e hele koke i kahi e waiho ana ua moku la, a waiwai paha, a ina aole paa ia mea ma ka lima o kekahi ona, a Agena paha, alaila, e lalau aku oia, a e hoopaa a malama no na ona.

Pauku 362. E hiki no i ka Makai Nui ke hoohana i kekahi poe kanaka, e like ka nui me kona manao he pono, e kokua i ka hoopakele ana i ka waiwai, a e hoonoho i kekahi poe kiai nana e malama i ka waiwai a e kinai i ka hoohaunaele ana, a ina e kue kekahi i na kauoha a ka Makai Nui, i ku i ke Kanawai, e hoopaa kokeia oia e like me ka mea e pono ai; a mahope i ka hookolokolo ana, e hoopaiia oia no kela ofeni keia ofeni, ma ka uku hoopai aole oi aku i na dala he umi, a i ole ia, e hoopaahaoia ma ka hana oolea, aole oi aku i na malama ekolu.

Pauku 363. E hana ka Makai Nui i palapala helu o ka waiwai ili a pau i loaa mai ia ia; a ina i koiia'ku oia e ka mea nona ka waiwai, a e kona agena, a e kekahi mea kuleana paha, alaila, e hoohiki oia no ka oiaio o kona papahelu, a e haawi pu aku hoi i ke kope o ia papahelu, ke koiia mai, me ka waiwai a pau, i ka ona a i ka agena, a i ka mea e ae nona ke kuleana pono ke lawe: Aka hoi, e uku mua ia, a i ole, e hoopaaia ka uku ana i ka Makai Nui, ka uku kupono no kana hana ana, me na dute, a me na koina e ae ana i uku aku ai, a ua hoohiki paha e aku no ua waiwai la.

Pauku 364. Ina aole ae like ka Makai Nui me kela aoao, no ka nui o ke dala e ukuia'i na ka Makai Nui, alaila, e hiki no ke waiho i ka hibia imua o kekahi poe ku i ka wa, e hookohuia e na aoao elua, aka, ina e ae ole mai kela aoao e waiho imua o ka poe ku i ka wa, alaila, e waiho kokeia imua o kekahi Lunakanawai o ka Aha Kiekie, a o ka Aha Kaapuni o ia Mokupuni, a nana no, i ka wa kau hookolokolo a i ka wa kau ole paha, e hoolohe a e hooholo no ia hibia ma ke ano hana wawe, me ka hai aku mamua i na aoao elua; a e hiki no ia ia e hoopuka i na palapala kauoha hana e pono ai ka hooko ana i kana olelo hooholo.

Pauku 365. Aole e koiia'ku kekahi nona ke kuleana iloko o ia waiwai, e uku i kekahi mea e ae, i ka Makai Nui wale no, no kekahi

hana, a kekahi lilo paha, ma ka lalau ana, a hoopaa ana i ka waiwai, ke ole ia he waiwai i lalau ia a i hoopaaia mamua o ka hiki ana'ku o ka Makai Nui.

PAUKU 366. Ina mahope o ka hiki ana'ku o ka Makai Nui, a lawe e kaohi a e hana'ku kekahi kanaka i kekahi waiwai ili, a i loaa ma ke ano i oleloia mamua, me ke kauoha ole o ka Makai Nui, ka ona, ka agena, a o ka mea kuleana e ae paha, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai aole oi aku i na dala elima haneri; aia no i ka manao ana o ka Ahahookolokolo.

PAUKU 367. E hoolaha aku ka Makai Nui me ka hakalia ole, mahope o kona hiki ana'ku, i na mea i pili i ka ili naha ana, me ke ano o ka waiwai i loaa, a me na mea nui e ae ana i ike ai a i lohe ai, ma ke ano ana i manao ai he kupono, i lohe ka poe mana ke kuleana; a ke ole oia e hana pela, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi haneri.

PAUKU 368. E hiki no i ka Makai Nui, mamuli o ka olelo a ke Kiaaina, e kuai kudala aku i kekahi hapa o ka waiwai, i loaa mai ke dala lawa pono no ka hookaa ana i na dute maluna o ka waiwai ma ka hale dute, kupono ia lakou ke uku mai.

PAUKU 369 E hiki no ia ia ke kuai kudala'ku ma ke ano i oi ka loaa, i ka waiwai ua ikeia e ino koke ana ke waiho loihi aku, ke maopopo ka pono ke kudalaia, a ke hoolaha mua hoi oia ma ke akea, a ma kekahi nupepa, ina he nupepa e hiki ai.

PAUKU 370. Ina e puka ole mai kekahi mea kuleana, e hoomaopopo i kona kuleana iloko o ka waiwai; alaila, e hoike aku ka Makai Nui, me ka hoohikiia, he papa helu o ka waiwai i ke Kanikele, a Hope Kanikele paha, ina he Kanikele a Hope Kanikele e noho ana maanei, o ke Aupuni kahi e noho ai ka poe nona ka waiwai, ina he waiwai no kekahi poe o ka aina e ka waiwai ili; a ina i lilo ka waiwai i ke kudalaia, e hoike aku oia i ka palapala hoike i ka nui o ke dala i loaa mai ma ke kuai ana, me ka nui o ke dala ana i uku aku ai no na dute a me na lilo e ae; a e haawi aku oia i ke Kanikele a Hope Kanikele paha, i ke koena a me ka waiwai e waiho ana maloko o kona lima, me na palapala a pau i loaa ia ia maluna o ka moku, a o ka waiwai ili.

PAUKU 371. Ina aole he Kanikela, a Hope Kanikela maanei, o ke Aupuni kahi e noho ai na mea nona ka waiwai, a ina hoi aole koiia mai ka waiwai e kekahi mea kuleana, alaila, e hoike aku ka Makai Nui i ka palapala hoike dala imua o ke Kuhina Waiwai, a e haawi aku ia ia i ke koena o ke dala, a na ke Kuhina e malama i ke dala no na makahiki elua, i hiki i na mea kuleana ke koi mai, a ina e hala ia mau makahiki me ke koi ole ia mai o ke dala, alaila, e lilo ia dala no ka pomaikai o ka Waihona dala o ke Aupuni.

PAUKU 372. Ma na Kanawai e pili ana i na moku ili a naha, me ka waiwai ili, ua komo iloko o ka inoa "Makai Nui," ka Luna Makai Kiekike, Makai Nui, me ka Hope Makai Nui.

NO KE KANAWAI HELE ALANUI.

PAUKU 373. Ina e halawai kekahi mau kanaka e hele ana me na kaa holo, kaa halihali ukana, a kaa e ae paha, ma kekahi alahaka, alanui, a alaloloa paha, alaila, e huli ae laua i ke laua mau holoholona me na kaa, i ka aoao akau o ko waena o ke alahaka, a alanui paha, ke hiki ia laua e hana pela, i mea e hiki ai i na kaa e holo ae me ka hihia ole o kekahi me kekahi.

PAUKU 374. Ina i pilikia ka mea e hele ana me ke kaa, no ka piha loa o ke kaa i ka ukana, a no kekahi kumu e ae, a hiki ole ke huli ae i ka aoao akau e like me ka olelo maluna, alaila, na ka mea pilikia pela e halawai ana me ka mea e, e ku malie me kona kaa ma kahi kupono o ke ala, no ka manawa kupono, i hiki ai i kela mea e hele ae me kona kaa me ka hihia ole.

PAUKU 375. Ina i loaa aku i kekahi mea e hele ana me ke kaa, ma kekahi alahaka, a alanui paha, kekahi kanaka e me ke kaa, e ku ana paha, ma kahi kupono ole, e hele ae, a e hele lohi ana paha; a ina e noi aku oia i kela kanaka e, e ae mai ia ia e hele ae mamua, alaila, na kela kanaka e hoohuli ae i kona kaa i ka aoao akau, a i ka aoao hema paha o ke ala; a i ole ia, e ku malie iho oia ma kahi kupono, no ka manawa kupono, i hiki i ka mea mua e holo ae.

PAUKU 376. Aole pono i kekahi mea kaa ke ae aku i ka holo ana o kona kaa ma kekahi alahaka, a alanui paha, me ka hele pu ole o kekahi mea ike i ka hookele kaa; aole hoi pono ke waiho i kekahi kaa e ku ana ma kekahi alahaka, a alanui paha, ma ke ano e pilikia'i na mea e, e hooholo ana i na kaa.

PAUKU 377. E hoopaiia ka mea nana i haki i kekahi olelo a keia kanawai hele alanui, ma ka ukuhoopai, aole emi malalo o ke dala hookahi, aole oi aku i na dala he iwakaluakumamalima, no kela hewa keia hewa. A ina i poino kekahi kanaka ma ka haki ana o kekahi o keia kanawai, alaila, e hiki no i ka mea i poino ke hoopii no kona poho, ke hoopii oia maloko o na malama eono, mahope iho o kona poino ana.

NO NA MEA ANA ME NA MEA KAUPAUNA.

PAUKU 378. Na ke Kuhina Kalaiaina e kii aku a loaa, he mau mea kaupaona a mea ana, he mea hooponopono hoi no ke Aupuni, a e hoohalike oia me ia mau mea hoopono, i na mea kaupauna me na mea ana o kanaka, i laweia mai imua ona e hoohalike ai; a e sila oia i na mea pono a oiaio me na hua H. I.

PAUKU 379. E haawi aku ke Kuhina Kalaiaina, i kela Kiaaina keia Kiaaina, i kope o na mea ana hoopono o ke Aupuni, i mea e pono ai kona Mokupuni, a na ke Kiaaina e hoohalike i na mea kaupaona, me na mea ana a pau, i laweia mai ia ia e hooponopono oi; a e sila oia i na mea i kupono a oiaio, me ka hua mua o ka inoa o kona Mokupuni.

PAUKU 380. *Penei na koina no ka hoohalike ana i na mea kaupaona, me na mea ana:* No ke sila ana i kekahi bima kaupaona, he palua dala; no ke sila ana a me ka hoailona ana i kekahi ana la, he iwakaluakumamalima keneta; no ke sila ana, i kekahi poka kaupaona, he umi keneta; no ke sila ana i kekahi mea anahoopiha, he umi keneta; a me ka uku kupono no ka hoohalike ana me na mea ana hoopono o ke Aupuni.

PAUKU 381. O na mea kaupaona, a me na mea ana, hoopono o keia Aupuni, e like ia me ko Amerika Hui mau mea hoopono o noho nei.

PAUKU 382. Ina e kuaiia ma ka buscla kekahi huita, kurina, bale a ota paha, me ka ae like ole o na mea kuai no ke ana ana, alaila, penei e ana'i: o ka busela huita he kanaono paona; o ka busela rai, he kanalimakumamaono paona; o ka busela kurina, he kanalimakumamaono paona; o ka buscla bale, he kanahakumamawalu paona; a o ka buscla ota, he kanakolukumamalua paona.

PAUKU 383. Ina e kuai aku kekahi kanaka i kekahi ukana, waiwai, *mea kalepa, hua, mea ulu, a mea e ae paha me ka bima kaupaona*, a poka kaupaona a mea ana, i sila ole ia e like me ke Kanawai, e hoopaiia oia ma ka ukuhoopai, aole oi aku i na dala he kanalima, no kela hewa keia hewa; a ina i poino a hoopunipuni ia paha kekahi, ma ke kuai ana me na mea kaupaona, a mea ana, i sila ole ia, e hiki no ia ia ke hoopii i ka mea hewa, a ina e ko ka mea hoopii, e loaa ia ia ka palua o kona poho, a me na koina o ka hoopii ana.

NO NA LAWAIA.

PAUKU 384. O na wahi lawaia a pau e pili ana i kekahi aina o ke Aupuni, a e pili ana i ke Aupuni ma ke ano e ae, koe wale no na loko, e hooliloia lakou, a ma keia Kanawai, na hooliloia no na kanaka, i mau wahi lawaia no na kanaka a pau, no ka manawa pau ole aku oi, e hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke hookapu i ka lawaia ana ma na mau wahi la, i mea e malu ai na mau wahi la, ma kekahi mau manawa o ka makahiki.

PAUKU 385. E hoolaha akea ke Kuhina Kalaiaina i kona hookapu ana, e like me ka pauku maluna ae nei, aole hoi e pau ka hookapu ana, aia a hoolahaia pela. O ka mea nana e uhaki i ke kapu, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole oia aku i na dala he umikumamalima, a me ka waiwai loko o ka ia ana i lawaia'i.

PAUKU 386. Aole e pono i kekahi mea e noho ana mawaho o keia Aupuni, e lawaia maloko o na awa, na malwai, na kumalu, a me na wahi e ae o keia Aupuni, i mea halhali aku e kuai, a i mea e ae paha, ma kekahi wahi mawaho o keia Aupuni, o hoopaiia oia ma na ukuhoopai, aole oi aku i na dala elua haneri; aia no i ka manao o ka Ahahoholokolo.

PAUKU 387. O na wahi lawaia mai kehakai a hiki i ke kuaola, a

ma kahi kuanalu ole, mai kahakai kaimake a hiki i hookahi mile ma-ka, e manaoia kela mau wahi ma ke Kanawai, no na Konohiki nona ka aina ma ka mahele ana mamua, aole hoi e keakeaia na konohiki ma ia mau wahi, koe wale no na mea e hoakakaia a e hookapuia ma ka olelo mahope nei.

Pauku 388. E manaoia no ma ke Kanawai, no na konohiki kela mau kai, no lakou pu me na haaaina o kela aina keia aina, a e hiki no i na mau hoaaina nei ke lawaia ma ia mau kai o ko lakou mau hakuaina, e malama nae i na kapu i kauia iloko o ke Kanawai.

Pauku 389. He mana no ko na Konohiki, i kela makahiki keia makahiki, e hookaawale i kekahi ia hookahi, no lakou iho, he ia kamaaina ma ko lakou wahi, a e kukala ia ka inoa o keia ia, ma ka leo kahoa e lohe na hoaaina a me na mea e noho ana ma ia mau aina, i ke ano a me ka inoa o ka ia a lakou i hookapu ai, a e kau no hoi ma ka aina, i na palapala hoolaha, i paiia, a kakau ia paha, i ekolu, e hoomaopopo ana i ke ano o ka ia a lakou i hookaawale ai.

Pauku 390. O ka ia a ke Konohiki e hoomalu ai nona iho, nona wale no kela ia ke leweia maloko o kona wahi e lawaia ai; Aole hoi e hiki i na hoaaina ona a me na mea e ae, ke kii i kela ia i hookapuia; a i ka wa e loaa ai, e lilo no ia i ke Konohiki; a e hiki no hoi ia ia ke hoopii i ka mea nana i kii i ua ia la, a loaa ka uku kupono no kela ia.

Pauku 391. Aole mana o na Konohiki e auhau a e hookapu pala i na hoaaina o lakou, no ka lawaia ana maloko o ko lakou mau kai, a a ke ano nae i acia, a e like wale no me ka mea i oleloia maluna; a ma i hookapu lakou ma ke ano e ae, aole no e hookoia.

Pauku 392. E hiki no i na Konohiki, me ka ae pu ana o na hoaaina o lakou ma ko lakou mau aina, ke makemake ole na Konohiki nei e hookapu i ka ia hookahi nona, e like me ka olelo maluna, e hookapu i ka lawaia a pau ma kona mau kai, iloko o kekahi mau malama o ka makahiki, a hiki i ka wa e lawaia ai, alaila, e ohi i ka hapakolu o na ia a pau i lawaia e na hoaaina ona ma kona kai. Ina pela ka hana ana, na ke Konohiki e hoolaha aku i ka olelo e like me ka Pauku 389.

Pauku 393. O ka mea i kuai aku mamua, a e kuai ana paha ma keia hope aku, i kekahi aina o ke Aupuni, a ua loaa paha ia ia ka aina ma ka hoolimalima, a ma ke ano e ae paha, aole ona kuleana e ae ma kahi lawaia e pili ana i na aina la ana i kuai ai, aka, e like wale no me na kanaka e ae e noho ana iloko o keia Aupuni, ke ole e komo na wahi lawaia nei iloko o kana palapala hoolilo.

Pauku 394. Ina i holo aku ka ia i hookapuia e ke konohiki, ma na kai i hoonoaio, a e hoonoaia ana paha ma keia hope aku no na kanaka a pau, aole no e kapu kela ia malaila. He kapu no ke loaa ma ke kai ponoi o ke konohiki wale no. Aole hoi e hiki i ke konohiki, ke hookapu i ka ia oi aku i ka ia hookahi ma kona wahi lawaia, a mau wahi lawaia paha, e pili pu ana ma kahi hookahi.

PAUKU 395. O kela konohiki keia konohiki, a mea e ae paha, e hoonele ana i kekahi, i hiki ole ia ia ke lawaia ma na kai i hoonoaia, a o hoonoaia ana paha ma keia hope aku no na kanaka a pau, a ohi wale paha i kekahi hapa o ka ia i lawaia ma ke kai noa, a ohi wale paha i ka hapa o ka ia i oi aku mamua o ka mea i olelo ia ma ke kanawai, no kona mahele, a o ka hoaaina a kanaka e ae paha, i hoonele i ke konohiki i kona man pono ma ka lawaia, ma ka lawe wale ana i ka ia kapu o ke konohiki, a ma ke ano e ae paha, e hoonkuia no ia i ke dala, aole oi aku mamua o ka haneri hookahi, no kela hewa keia hewa, e like me ka noonoo ana o ka ahahookolokolo he pono; a ina i loaa ole ke dala, e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea, aole oi aku mamua o na malama ekolu.

PAUKU 396. He mana ko kela ko keia lunakanawai apana, e hookolokolo, a e hoopai, i na hewa a pau i kue i keia pauku maluna iho, ma ko lakou mau apana.

HAAWINA VI.

NO KA OIHANA HALIHALI LETA.

PAUKU 397. E hookumuia no ka Oihana halihali leta no ke Aupuni Hawaii, a e hoonohoia e ka Moi, kekahi kanaka kupono, i luna no keia oihana, a e kapaia oia ka "Luna Nui o ka Oihana Leta," a e noho oia ma ia oihana a pau ka makemake o ke Alii. O ua Luna nui nei ka Luna o ka hale leta ma Honolulu, mamuli o kana oihana, a hiki i ka wa e hoololi hou ia'i ke kanawai no keia mea.

PAUKU 398. O na luna dute o na awa komo a pau, koe o Honolulu, mamuli o ka lakou oihana, na luna no ka oihana Leta ma ia mau awa, a na ka Luna Nui o ka Oihana Leta e hoonoho i na luna malama leta ma na awa, a me na apana e ae, e like me ka mea e pomaikai ai ka lehulehu i kona manao. E hiki no hoi ia ia, me ka ae pu o ke Kuhina Kalaiaina, ke hooponopono, a e hooponopono, i ka uku no na mau luna malama leta nei, me ka uku kupono ia lakou, e like me ke ano o ka lakou hana ana.

PAUKU 399. He mana ko ka Luna Nui o ka Oihana Leta, e hana i na rula kue ole i na kanawai o keia Aupuni, e pono ai i kela manawa keia manawa, no ka hooponopono ana i hale leta, a no ka halihali ana a me ka haawi ana i na eke leta me ka maluhia a me ka hikiwawe, a e hiki no hoi ia ia ke hoolimalima i na kakauolelo a me na kokua, i mea e hiki ai ke hana i kana mau hana me ka lohi ole, a me ka ikaika.

PAUKU 400. E hiki no i ka Luna Nui o ka Oihana Leta, ke hooli-

malima i na kanaka halihali ke leta ma kela mokupuni keia mokupuni, mai kekahi apana a i kekahi apana o ka mokupuni hookahi, ana e manao ai he pono no ka lehulehu, a e hoolilo malaila i ke dala i haawiia e ka Ahaolelo no ia hana, aole na dala e ae.

PAUKU 401. Aole no e aeia kekaki moku i hiki mai i kekahi awa ma keia pae aina, kahi e ku ana kekahi hale leta, e hoike mai a e hookomo a e hoolei iuka paha, i kona ukana, aia a haawi ke kapena i ka luna hale leta ma ia wahi, i na leta a pau i kakauia mai no na kanaka o keia Aupuni, a ia ia ka malama maluna o ka moku nana i lawe mai, koe wale no na leta i kakauia no ka ona o ka moku, a no ka mea paha i hoounaia mai ai ua moku nei, a e uku ka luna hale leta i hawiia'i na mau palapala nei, i ke kapena i ke dala, aole oi aku mamua o na keneta elua no kela leta keia leta i haawiia mai. A na ka luna dute, a luna e ae paha, o ke awa, nana e ae i ka hookomo ana i na moku, e koi aku i ke kapena o na moku, e hoohiki, e olelo ana, ua haawi mai oia i na leta a pau, koe wale no na leta i oleloia maluna. A ina hoolei kekahi kapena i kekahi ukana iuka, mamua o kana hana ana e like me keia Haawina, e hoopaiia oia ke ku ka hewa ia ia imua o kekahi ahahookolokolo, i na dala aole emi malalo o ka haneri hookahi, aole hoi oi aku mamua o na haneri elima; a ina i kaa ole, e hiki no ke lawe a kuai aku i ua moku nei, i mea e kaa'i keia uku hoopai.

PAUKU 402. E lawe aku, a e haawi no hoi na kapena o na moku holo pili aina, i na eke leta, ma ka hale leta o kela awa keia awa e ku ai, e like me ka olelo a ka luna nui o ka ohana leta, me ka uku ole; a ina i hana ole pela, e laweia ka palapala ae holo pili aina, o ka moku malama ole i keia pauku.

PAUKU 403. Penei ka uku no ka halihali ana i na mea a pau i hookomoia iloko o na eke leta, e laweia'ku i ka aina e, a e laweia mai ka aina e mai:

Elima keneta no kela leta keia leta, i emi malalo o ka hapalua auneke; he umi keneta no kela leta keia leta, aole i emi malalo o ka hapalua auneke, aole hoi oi aku mamua o ka auneke hookahi ke kaunaha; elima keneta no kela me keia hapalua auneke hou iho; a e haiia me keia uku a e ohiia no hoi, ka uku no ka halihali ana ma ka moana.

Elua keneta no kela nupepa keia nupepa, palapala hai kumukuai, olelo hoolaha i paiia, a me na pepa hai e ae, aole i hanaia ma ke ano buke. E hiki no nae i ka poe hoopuka nupepa, ke hooili aku, a hooiliia mai paha i na nupepa me ka poe hoopuka nupepa ma na aina e, me ka uku ole.

Eha keneta no kela buke liilii keia buke liilii, aole oi aku na aoao mamua o ke kanalima. Ewalu keneta no kela buke keia buke liilii, he kanalima na aoao maloko, a ua emi iho malalo o elua haneri aoao; a he umikumamalua keneta no kela buke keia buke liilii, i elua haneri aoao a keu paha maloko o ia buke.

Elua keneta no ka auneke no na buke i humuhumu paa ia, a me na buke a pau aole i huiia me na buke liilii. No na ope a pau i paa i ke wepa, e like ka uku me na leta. E kaulia ka uku maluna o na nupepa, buke liilii, a pepa pai e ae, ke palapala lima ia kekahi olelo hai maloko o kela ano keia ano, ka uku e like no me ko na leta.

PAUKU 404. E uku mua ia na leta, (koe na nupepa haawi wale o na mea hoopuka nupepa.) a me na mea e ae, i hookomoia iloko o ka eke leta i hooiliia'ku i ka aina e.

PAUKU 405. Aole no e aeia kekahi moku e haalele ana i kekahi awa o Hawaii nei, kahi e ku ana kekahi hale leta, e halihali i kekahi leta, nupepa, a mea e ae kupono i ka eke leta, mawaho o ka eke leta, ke uku ole ia mamua, ka uku leta Hawaii no ia mea. A ina i malama ole kekahi kapena, a luna moku e ae paha, i ka olelo a keia pauku, e hoouku ia oia no kela hewa keia hewa o ia ano, i na dala aole emi malalo o ka haneri dala hookahi, aole oi aku mamua o elima haneri, a e hiki no ke laweia, a e kuaiia'ku ua moku nei, i mea e kaa'i keia ukuhoopai.

PAUKU 406. Mai ka la mua o Iulai 1859, penei ka uku ana no ka halihali leta iloko o keia mau Mokupuni; elua keneta no kela leta keia leta malalo o ka hapalua auneke; eha keneta no ka leta aole emi malalo o ka hapalua auneke, aole hoi oi aku mamua o ka auneke hookahi; a elua keneta hou iho no kela hapalua keia hapalua auneke.

Hookahi keneta no ka auneke no na buke i humuia a paa.

Aole e hoouku ia na Nupepa i hookomoia iloko o ka eke leta mai ka hale kahi i paiia'i no ka poe kuai ia Nupepa; hookahi keneta no ka auneke no na Nupepa i hookomo ole ia pela iloko o ka eke leta.

No na buke liilii, ua emi na aoao iloko, malalo o elua haneri, elua keneta pakahi; a ina oi aku na aoao mamua o elua haneri, eha keneta pakahi. E ukuia na ope i paa i ke sila e like me na leta. Aole uku no na leta i laweia ma ka hale leta kahi i hookomoia'i.

Aole no e hookomoia na ope a pau iloko o na eke leta i halihaliia iloko o keia Aupuni me na mea e ae maloko, aole he leta a pepa paa paha, ke uku ole ia mamua, hookahi keneta no ka auneke a hapa auneke paha.

Aole no e halihaliia iloko o ua eke leta nei, kekahi wai iloko o ka emole aniani, aole hoi na mea e ae e poino ai na mea iloko o na eke leta. Aole nae e pili na uku i oleloia maluna i na mea iloko o na eke leta mai na aina e mai; o na mea wale no i hookomoia iloko o ka hale leta ma keia aupuni.

PAUKU 407. Aole no e halihaliia na leta iloko o na eke leta iloko o ke Aupuni, ke hoailona ole ia mamua, aole hoi e ku i ke kanawai, e halihali na moku pili aina, mokuahi, a me na kanaka paha, e lawe i na leta i pai ole ia i ka hoailona, mai kekahi awa a i kekahi, koe wale no na leta i kakauia, a ua manaoia no ka ona o ka moku, a no ka mea i hoounaia'i.

Aka hoi, ina aole hoailona pai, a ua haawiia ke dala kupono i ka luna hale leta, alaila, nana no e hoailona ia mau leta ua kaa, a e laweia no iloko o ka eke leta; aole hoi e pili keia pauku, a me ka pauku maluna iho, i na palapala a ka Moi, a me ka Moiwahine, a me kona mau Kuhina, a me na palapala oihana a pau, ke hoakaka pono ia ma kahi palapala mawaho.

PAUKU 408. He mana ko ka Luna Nui o ka oihana leta, e kuai aku i na hoailona pai, no kana oihana, e like me ka mea e pono ai ka lehulehu. Ina i hana kekahi kanaka, a mau kanaka paha, i kekahi

hoailona pai no ka leta, ma ke ano like me ka mea pai o ke Aupuni, ma ke ano apuka, a ma ka hoioi ana i na kaha hoailona o na pai, i pau i ka uku ia mamua i mea e hoouna lou aku, he hewa feloni ia, a ma i ku ia ia ka hewa ma ka hookolokolo ana, e hoouluia oia i ke dala, aole oi aku mamua o elima haneri; a i ole ia, e paa i ka hao ma ka hana oolea, aole oi aku mamua o ka makahiki hookahi, e like me ka manao o ka ahahookolokolo ke pono.

PAUKU 409. O na leta a pau e waiho ana iloko o kekahi hale leta, a hala ka makahiki hookahi, aole hoi i kiiia mai, e manaoia no he mau leta make ia, a na ka Luna Nui o ka Oihana Leta, mamuli o na rula ana e hooholo ai, e wehe ia mau leta, a ina aole mea ano nui maloko, e hachaeia no; a ma he mea ano nui maloko, nana no e malama ia leta, a e hookaika oia e hoihoi aku i na mea maloko i ka ona oiaio.

PAUKU 410. Na ka Luna Nui o ka Oihana Leta, e hoomakaukau i hoailona pai no ka ona oihana, a me ka pepa, a me na lako e ae a pau, no ka Hale Leta Nui; e hiki no hoi ia ke hoomakaukau, a e hoawi aku i hoailona pai a me ka lako i ka pepa, iuka, a pela aku, i na hale leta ma kahi e ae o ke Aupuni.

PAUKU 411. Na ka Luna Nui o ka Oihana Leta, i ka pau ana o kela hapalua makahiki, a maloko mai paha o ia manawa, ke koia oia e hana pela, e hoike mai i ke Kuhina Kalaiaina i na mea i hanaia iloko o ka Oihana Leta, me ka hai mai i ke dala loaa mai, a me ke dala lilo aku, a me ka nui o na leta i hooliii'ku, a me na leta i loaa mai no na aina e, a me ko loko nei mau leta, a me na mea e ae e maopopo ai na hana a pau iloko o kela lala keia lala, o ka oihana leta malalo ona.

Na na Luna o na hale leta ma kela wahi keia wahi, e hoike hapalua makahiki mai, a i ka manawa e ae paha, i ka Luna Nui o ka Oihana Leta, e like me kana kauoha ana, i na mea a pau a lakou i hana ai na keia oihana.

PAUKU 412. Na ka Oihana halihali Leta, ae hiki, e uku no kona mau lilo a pau mailoko ae o na loaa o ka Oihana. Ina i koe ke dala, e waiho no iloko o ka waihona o ke Aupuni. Ina hoi lawa olo ke dala i loaa mai, alaila, e hiki no i ka Luna Nui o ka Oihana Leta, me ka ae pu o ke Kuhina Kalaiaina, e hikoo aku i ka waihona o ke Aupuni, i ke dala e hoolawa ai, noloko ae o kela dala i hookaawale ola ia no kekahi mea e ae. E hoikeia no nae na kumu a pau no ka hana ana pela, i ka Ahaolelo ma kona kalawai koke ana.

PAUKU 413. I mea e maluhia ai na leta ano nui, i hookomoia iloko o na hale leta o keia Aupuni, he mana ko ka Luna Nui o ka Oihana Leta, e hoomakaukau i palapala ma ka buke, e hoike pakahi ana i na leta a pau, ke noi mai ka mea nana e hookomo, e uku mua ia nae no ka halihali ana, a me na kenta he 15 no kela leta keia leta, a ope paha, no ka palapala ana ma ka buke; ala no nae i ka manao o ka mea leta a ope paha, he kakau i kana palapala ma ka buke a mo ka ole paha; aole hoi maluna o ka oihana leta ka hewa ke lilo na leta a ope paha, me na weiwai oloko.

PAUKU 414. Aole no e kiia mai ka Luna Nui o ka Oihana Leta, a me kona mau kakauolelo e hana ana iloko o ka Hale Leta ma Honolulu e noho ma ke jure iloko o kekahi Ahahookolokolo o keia Aupuni.

PAUKU 415. Ina e oki, wehe me ke ki, a ma ke ano e ae paha, kekahi kanaka a mau kanaka paha, i kekahi eke leta o kela ano keia ano, me na mea kupono i ka eke leta o ke Aupuni Hawaii, me ka ae ole ia e ka Luna Nui o ka Oihana leta, a ua ku ka hewa i ua kanaka nei, a mau kanaka paha, ma ka hookolokolo ana, e hooukuia oia, no kela hewa keia hewa pela, i ke dala, aole emi malalo o ke kanalima, aole hoi oi aku mamua o elima haneri; a i ole ia, e hoopaaia i ka hao a me ka hana oolea, aole oi aku i na makahiki elua, a o keia mau hoopai elua paha, e like me ka manao o ka Ahahookolokolo he pono.

HAAWINA VII.

NO KA MEA PAIPALAPALA O KE AUPUNI.

PAUKU 416. Na ke Kuhina Kalaiaina e koho i Luna Paipalapala no ke Aupuni, nana e malama a e hooponopono i ka mea Paipalapala o ke Aupuni, a ia ia wale no ka pono a me ka hewa o ka hana ana me ia mea; aole hoi i manaoia e hiki ke hoopaa a hoohihia paha i ke Aupuni, ma na olelo a keia Haawina, no kekahi mea i paia a i hoolahaia e ka Luna Pai

PAUKU 417. E hiki no i ka Luna Paipalapala e hoolimalima i na kanaka hana, a e kuai i na mea paahana no kana oihana, e hoolilo ana no ia mau mea i ke dala a ka Ahaolelo i hookaawale ai i kela manawa keia manawa; eia no nae, ina e lawa ole ka haawina i hooholoia e ka Ahaolelo, no ka uku hoolimalima o na kanaka paahana, a me na mea e lako ai; e hiki no ia ia ke uku aku no ia mau mea, noloko ae o na dala i loaa mai maloko o kona buro, me ka hoike aku mahope ia mau dala i lilo pela, i ke Kuhina Kalaiaina.

PAUKU 418. O ka Luna Paipalapala, e lilo oia i *ex officio* ka Luna hoopuka o kekahi Nupepa, a oia Nupepa ka Nupepa hoolaha no ke Aupuni Hawaii. E hoolaha oia maloko o ia Nupepa, i na Kanawai, na kauoha, a olelo hai akea ano nui, na palapala hoike, na olelo hoohiolo, na palapala kaapuni, a me na olelo hoolaha i hooiliia ia ia e hoolaha, e kekahi oihana, a e kekahi manamana o ke Aupuni paha, ina he oihana hooko, kau Kanawai, a hookolokolo paha.

PAUKU 419. E hoouna aku ka Luna Paipalapala, i kela hebedoma keia hebedoma, i mau kope o ka nupepa na ka poe i oleloia malalo ae nei: Na ka Moi no ka Hale Ahi, ekolu kope; na ke Kuhina no ko na

aina e, he umi kope; na ke Kuhina Nui, a me na Kuhina e ae pakahi, elua kope; na ka Peresidena o ka Papahoonaauao, elua kope, a hookahi kope no kela kula keia kula olelo Beritania malalo ona; na na Lunakanawai o ka Aha Kiekie pakahi, elua kope; na na Kiaaina pakahi, elua kope; na ka Ahaolelo, oiai kona akoakoa ana, hookahi kope pakahi i na Hoa Ahaolelo a pau; a i hookahi kope pakahi, na kela mea keia mea i kuhikuhiia e ke Alii.

PAUKU 420. O ka uku makahiki no ka nupepa hoolaha o ke Aupuni, a me na koina no ke pai ana i na olelo hoolaha maloko o ia nupepa, a me ka uku, no ke pai ana i kela mea keia mea ma ka Hale Paipalapala o ke Aupuni, e like ia mau mea me ka ka Luna i kau ai, i kela manawa keia manawa, me ka ae ana mai o ke Kuhina Kalaiaina.

PAUKU 421. E hiki no i ka Luna Paipalapala ke hana ma ke ano hoolimalima, a e pai i na mea a kanaka e makemake ai e pai, no ka uku e loaa mai ai ka waiwai dala puka no ke Aupuni.

PAUKU 422. O ka Luna Paipalapala, e lilo oia i *ex officio*, ka Luna Malama o ka Hoailona Pai o ke Aupuni, a nana no e pai ia hoailona ma na palapala a pau a ke kanawai i ole ai, ke loaa mai ia ia i hookahi dala no kela pai ana keia pai ana: oia hoi keia mau palapala, o na palapala a pau i salaia, me na moraki, me na palapala hoolimalima, a me na palapala e ae, e hoolilo ana i kekahi waiwai paa; na moraki waiwai lewa; na papa waiwai a pau, me na palapala helu waiwai, me na palapala ae, me na palapala hoike, a me na palapala e ae i ku i ke kanawai ma na hale dute; na palapala hoopaa i pili i kekahi oihana, me na palapala hoopaa e ae; na palapala ae a pau; na palapala hookohu hope; na palapala ae like a ka poe hui a pau; na palapala hookohu luna hooko a hooponopono waiwai hooilina; na palapala hookohu kahu; na palapala noi a pau i ka Ahahookolokolo Kiekie, me na ahakaapuni, na palapala kena, me na palapala hopu, a me na palapala kauoha hana e ae a ka Aha Kiekie me na ahakaapuni; na palapala hookohu luna Aupuni; na palapala hoohui o kela ano keia ano, a me na palapala sila nui a pau.

PAUKU 423. O ka Hoailona Pai o ke Aupuni, e like no ia me ka hoailona pai i aponoia i ka makahiki 1846, a ka Luna Paipalapala o ke Aupuni e malama nei.

PAUKU 424. Aole e kakau kopeia e ka Luna Kakau Kope o ke Aupuni, aole hoi e manaoia he mea ku i ke kanawai, ke hoikeia ma kekahi ahahookolokolo o keia Aupuni, kekahi o na palapala i oleloia ma ka Pauku 422, ke ole i hoailona paiia e like me ka olelo a keia kanawai.

PAUKU 425. E hiki no i ka Luna Paipalapala, ke kau i ka hoailona pai ma na palapala hakahaka, a e kuai aku ia pepa i na ahahookolokolo, na oihana hooko o ke Aupuni, na Luna Dute, na loio, a i na mea e ae e pono ai ka lehulehu, i kela manawa keia manawa, ke loaa mai ia ia hookahi dala no kela pai ana keia pai ana. Aka hoi, e loaa no i ka Luna Dute Nui, a me na luna e ae o ke Aupuni, na pepa i hoailona pai ia e pono ai ka lakou mau hana, me ka uku mua

ole, ke haawi lakou i na palapala hoike loaa i ka Luna Pai, a ke hoike aku lakou i na dala i loaa mai ia lakou no na pepa hoailona, ma ka lakou mau palapala hoike oihana, e like me ke kanawai.

PAUKU 426. E malama ka Luna Paipalapala, i buke hoike pololei i na dala a pau i loaa mai, me na dala i lilo aku ma kana oihana, a e hoike aku no ia mau mea, ma kela hapaha keia hapaha makahiki, imua o ke Kuhina Kalaiaina; a e haawi hoi oia i ua Kuhina nei, i kela makahiki keia makahiki, he palapala hoike pololei o na hana a pau o kana oihana, a me kona manao kuhikuhi no na mea e pono ai ia oihana.

PAUKU 427. He mana ko ke Kuhina Kalaiaina, me ka ae mai o ke Alii, e kuai aku a e hoolimalima paha, i ka Hale Paipalapala o ke Aupuni, a me na mea a pau e pili ana, ke hiki i ka wa kupono i kona manao, he mea ia e pomaikai ai ke Aupuni.

HAAWINA VIII.

NO KA HOOKUPA ANA I NA KANAKA NO NA AINA E MAI.

PAUKU 428. Na ke Kuhina Kalaiaina e malama, a e hooponopono, i ka hookupa ana i na kanaka no na aina e mai.

PAUKU 429. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina, oia iho no; a i ole ia, maloko ae o kona Kakauolelo Nui, ma ke noi ana mai o kekahi kanaka o ka aina e mai, e hai mai ana i kona manao e noho paa maloko o keia Aupuni, e hoohiki aku i ua mea noi mai la, ke maopopo i ke Kuhina he mea ia e pono ai ke Aupuni, a he kanaka ano maikai ia kanaka, aole hoi he mea mahuka mai ka lima mai o ke kanawai o ka aina e, aole hoi luina, he koa moku, ke koa, a he luna i mahuka mai.

PAUKU 430. Penei ka olelo hoohiki i oleloia maluna ae nei:

O ka mea nona ka inoa i kakauia malalo ae nei, he kanaka no ———, ua noho iho nei ma ———, ua hoohiki pono mai oia, a ma keia hoohiki ana, ke olelo nei oia e kokua mau ia i ke Kumukanawai, a me na kanawai, o ko Hawaii pae aina, a e lilo maoli no ia i kanaka kupa no ka Moi ——— ke Alii.

Kakauinoaia a hoohikiia i keia la — o ———,
M. H. 18—.
Imua o'u, ——— ———

PAUKU 431. E kakauinoaia ka olelo hoohiki e ka mea i hoohikiia i kupa, a e hoohikiia oia ma ke ano ana e manao ai he paa loa, a e kakauinoaia ka olelo hoike no ka hoohiki ana, e ke Kuhina Kalaiaina, a i ole ia, e kona kakauolelo nui paha.

PAUKU 432. E manao ia kela haole keia haole i kupaia pela, he kanaka Hawaii no ia, e noho ana malalo o na kanawai o keia Aupuni a me kona malu; e hoomaluia no hoi ia e na kanawai o nei, aole hoi oia e noho malalo o ke Alii o kona aina hanau, oiai oia maloko o keia Aupuni; aole e hiki ia ia ke hoopii i kona Aupuni e hoomaluia, a hooponopono ia hoi. Ina hoopii oia pela, maluna ona ka hoopai ana e like me ke kanawai karaima no ke kipi. No kela haole keia haole i hookupaia pela na pono, na pomaikai, a me ka hoomana ana, e like me ke kanaka Hawaii.

PAUKU 433. He mana ko ka Moi e haawi i kekahi haole ma ka aina e, a e noho ana paha iloko o keia Aupuni, no kekahi wa, i palapala hookupa, e haawi ana, no ua haole nei, na pono a me na pomaikai a pau o ke kanaka maoli, me kona haalele ole i kona aupuni. Ma na palapala, ua hooliloia ia haole malalo o na kanawai o keia Aupuni, i hoolohe ai oia, i ke Alii e like me ka mea i hookupa ia mamuli o ka pauku mamua.

PAUKU 434. O ke koina no ka hoohiki kupa ana, no ke kakauinoa ana i ka olelo hoike, a no ka haawi ana i ka palapala hoike, elima dala no ia.

PAUKU 435. Eia ka papa koina no ka Oihana Kalaiaina, na koina hoi i hoakaka ole ia ma kahi e :

No na Palapala Sila Nui, me na palapala hoolimalima, a me na palapala e ae e hoolilo ana i ka aina, i kau ia me ka hoailona pai, elima dala.

No na Palapala Hoohui, umi dala.

No na Palapala Sila Nui i ka poe imi mea hou, umi dala.

No ke kope o ka Palapala Sila Nui, palapala hoohui, a palapala e ae, kanalima keneta no na huaolelo hookahi haneri.

No na mea e ae, ke hoakaka ole ia ma kekahi kanawai, e auhauia na koina a ke Kuhina Kalaiaina e kau ai, i kela manawa keia manawa.

MOKUNA VIII.

OIHANA NO KO NA AINA E.

HAAWINA IX.

KE KUHINA NO KO NA AINA E—KONA MANA A ME KANA MAU HANA.

PAUKU 436. E hoonohonohoia he oihana hooko, e kapaia ka Oihana no ko na Aina e, e noho lunaia e kekahi luna e kapaia, ke Kuhina no ko na Aina e, a e noho paa oia a malama i kona hale oihana ma kahi e noho ai o ke Aupuni.

PAUKU 437. Na ua Kuhina nei e hooponopono i ke kakau ana o na palapala a keia Aupuni, e palapala aku ai i na Luna Nui, me na kanikela o na aupuni e, i hoonohoia mai ma keia Aupuni; a me na luna nui me na kanikela, me na agena e ae, o ko Hawaii Pae Aina, e noho ana ma na aina e, e like me na kanawai mawaena o na Aupuni, a e like hoi me ka ke Alii e kauoha ai, a e kuhikuhi ai, i kela manawa keia manawa.

PAUKU 438. Na ua Kuhina nei, mamua o kona hooili ana'ku i kekahi palapala oihana, e koi aku ana, a e hoopii ana no kekahi mea ma ka aoao o na luna o ke Aupuni o ka Moi, a e pane aku ana paha i ke koi ana a hoopii ana mai o kekahi, i na luna a me ke Aupuni o ka Moi, a mamua o kona hooili ana'ku i kekahi palapala ano nui e ae, e pili ana i ka pono a me ka pono ole o ke Aupuni, e hoike aku oia ia palapala imua o ke Alii, e hoaponoia a hooloiia paha, i mea e hihia ole ai ka Moi no kekahi hana Kuhina ana i ike ole ai mamua.

PAUKU 439. E malama ke Kuhina no ko na Aina e, i mooolelo pololei o na hana a pau i hanaia ma kana oihana, a e malama hoi oia ma ke ano i pono ai ka huli ana, i na palapala a pau e pili ana i kana oihana, i hiki no i ke Alii ke nana, i kela manawa keia manawa.

PAUKU 440. E hiki no i ua Kuhina nei, i kela manawa keia manawa, ke hoolaha aku i kekahi o kana mau palapala oihana, e like me ka ke Alii e ae ai, a e kauoha ai paha e hoolaha.

PAUKU 441. Na ua Kuhina nei e malama i na kuikahi a pau i ae likeia, a i hoaponoia e keia Aupuni; a nana no e hoolaha ia mau kuikahi, ma ke pai ana iloko o ka nupepa o ke aupuni. Aia a hoolahaia na kuikahi pela, alaila, e manaoia ua ikeia lakou e na luna a pau o keia Aupuni.

PAUKU 442. Na ke Kuhina no ko na Aina e, e ao aku i na luna nui, me na Kanikela a me na agena e ae o keia Aupuni no ka lakou mau oihana, e like me ka ke Alii e kuhikuhi ai i kela manawa keia manawa.

PAUKU 443. Na ua Kuhina nei hoi e kuhikuhi aku i na koina, me na uku i kupono ke ohiia e na kanikela, a me na agena e ae o keia Aupuni, e noho ana ma na aina e.

PAUKU 444. O ka uku o na agena o keia Aupuni, e noho ana ma na aina e, oia ka uku i hooholoia, i kela manawa keia manawa e ke Alii; aka hoi, aole e hooliloia kekahi dala e ae no ia hana, o ke dala wale no a ka Ahaolelo e hookaawale ai.

PAUKU 445. E hiki no i na luna nui, na komisina, na kanikela, me na hope kanikela o ko Hawaii pae aina, e noho ana ma ka aina e, e lawe a hoike malalo o ko lakou mau sila oihana, ka hooiaio ana i na palapala silaia, moraki, palapala hoolimalima, palapala hookuu, a palapala e ae paha, e pili ana i ka hoolilo ana i kekahi waiwai paa a waiwai lewa paha iloko o keia Aupuni, a e hiki no ke kakau kopeia ia palapala mamuli o ia hooiaio ana.

PAUKU 446. E hiki no i na luna nui, komisina, kanikela, a hope kanikela paha, e lawe a hoike i ka hooiaio ana i na palapala hookohu hope, a e hoohiki aku ia hai, a e kakau i na palapala hoohikiia i mea e hanaia'i iloko o keia aupuni.

PAUKU 447. Na ke Kuhina no ko na Aina e, e hoopuka a e hoolaha i na olelo hoolaha a pau, a me na olelo hooholo a ka Ahakukamalu, e pili ana i na hana iwaena o keia aupuni me kekahi aupuni e.

PAUKU 448. Na ke Kuhina no ko na Aina e, e koi aku i na aupuni e, no ka hoihoi ana mai i ka poe i hoopiiia no ka hana i ke karaima maloko o keia aupuni; a nana no hoi e hooponopono i ka hoihoi ana aku i ka poe mahuka, mai ka lima mai o ke kanawai o kekahi aina e, i komo mai iloko o keia aupuni.

PAUKU 449. Ua haawiia ka mana i kela lunakanawai keia lunakanawai o keia Aupuni, ma ka hoopii ana mai o kekahi malalo o ka olelo hoohiki, e hoopuka aku i ka palapala hopu, i kekahi kanaka i oleloia ua hana i ke karaima ma ka aina e, i laweia mai ua kanaka la imua o ua lunakanawai la, i mea e hiki ai ke hooloheia a noonoo ia ka olelo hoike no ka hewa o ua kanaka la, a ina mahope o ia hoolohe ana, ua manao ka lunakanawai, ua hewa ke kanaka, alaila, e hoike aku oia pela i ke Kuhina no ko na Aina e, i hiki ai ia ia ke hoopuka aku i ka palapala kauoha hana, no ka hoihoi ana'ku i ua kanaka mahuka la.

PAUKU 450. Mamua o kona hoopuka ana i ka palapala kauoha no ka hoihoi ana'ku, e maopopo e mamua i ke Kuhina no ko na Aina e, ua hookaa ia mai na lilo no ka hopu ana me ke kaohi ana i ke kanaka mahuka, a i ole ia, ua ae mai paha ka agena o ke aupuni nana i koi mai i ua kanaka la, nana no e hookaa mai ia mau uku.

PAUKU 451. O ka palapala kauoha hana a ke Kuhina no ko na Aina e, e kauoha ana e hoihoiia'ku kekahi kanaka mahuka, mai ka lima mai o ke kanawai o ka aina e, e paa no ia palapala kauoha maluna o na luna a pau o ko ka Moi Aupuni, na luna poo hoi ia ia kekahi hana no ka hoopaa ana i ke kanaka mahuka.

PAUKU 452. E hiki no ke kaohiia kekahi kanaka mahuka iloko o ka halepaahao, mahope o kona hoihoi ana'ku i ka agena o kona aupuni, a hiki mai ka manawa kupono e laweia'ku ai; a e hookaaia ka lilo no kona kaohiia ana, e ka agena i hoihoiia'ku ai.

PAUKU 453. E hiki no i ke Kuhina no ko na Aina e, ke haawi aku i na palapala ae holo, no na luna nui, na elele, a me na kanikela o ke Alii, i hoounaia'ku i na aina e, a i na kanikela me na agena kalepa o na aupuni e, a me na kanaka a pau o keia Aupuni e holo ana i ka aina e, ke makemake lakou.

PAUKU 454. E haawiia ua mau palapala ae holo nei me ka uku ole, a e kakauinoaia e ke Kuhina no ko na Aina e, a e silaia hoi me kona sila oihana; a e hoopakeleia no hoi na kapena moku, aole e loaa ia

lakou ka hihia no ka lawe ana'ku i na mea i loaa na palapala ae holo o ia ano, mawaho o keia Aupuni

PAUKU 455. Ina e hoikeia mai i ke Kuhina no ko na Aina e, ua make kekahi haole kupa ole iloko o keia Aupuni, a e waiho ana kekahi koena waiwai ana maanei, aole nae he hooilina ma keia Aupuni, alaila, na ke Kuhina e hai aku ia mau mea i ka luna nui, a kanikela paha, o ke aupuni kahi i pili ai ua haole la, i make.

PAUKU 456. Ina e koiia mai ka waiwai koena no kekahi hooilina pili i ka aina e, e hiki no i ke Kuhina no ko na Aina e, ke maopopo ia ia he kuleana oiaio ko ka mea i koi mai iloko o ia waiwai, e kauoha aku, e haawi i ua waiwai la ia ia, mahope nae o ka unuhi ana i na koina kupono no ka loaa ana, a me ka malama ana i ka waiwai. E haawi aku na mea nana e malama i ka waiwai, i ua waiwai la, i ka mea i kuhikuhiia, iloko o ka palapala kauoha a ke Kuhina.

PAUKU 457. Ina aole maopopo i ka manao o ke Kuhina no ko na Aina e, he kuleana oiaio ko ka mea i koi mai iloko o ka waiwai koena, alaila, e hiki no i ua mea koi la, e hoopii i ke Kuhina imua o kekahi ahahookolokolo o keia Aupuni, no ua waiwai la, a o ka hoohoiho hope ana o ka aha no ia hihia, ua paa ia maluna o na aoao elua.

HAAWINA X.

NO NA LUNA NUI ME NA KANIKELA O NA AUPUNI E

PAUKU 458. Na na kanikela nui, kanikela, hope kanikela, a me na kanikela agena, e hoike mai i ka lakou mau palapala hookohu ma na luna nui o ko lakou mau aina, ina e noho mai ana maanei kekahi luna o ia ano o ia aina, a i ole, e hoike pololei mai i ke Kuhina no ko na Aina e, a ina ike oia ua kupono, aole hoi kauoha ka Moi ia ia e hana ma ke ano e ae, e haawi ia lakou i ka palapala ae me ka sila o kana oihana, a na ua Kuhina nei e pai ia palapala ae, iloko o ka nupepa o ke Aupuni.

PAUKU 459. Aole e pono i kekahi kanikela, hope kanikela, a agena kalepa paha, no kekahi aupuni e, ke hana ma ia oihana, a ke hoopii paha no kona uku, a no kona mau koina, imua o na ahahookolokolo o keia Aupuni, ke ole i loaa ia ia ka palapala ae hana.

PAUKU 460. Na kela Luna Nui keia Luna Nui o kekahi Aupuni e, e hele mai ana me ka hooiaio i ke Alii, e hai aku i ke Kuhina no ko na aina e, i kona hiki ana mai, me ka nonoi aku e halawai ke Alii me ia, e hiki ai ke hoikeia'ku kona palapala hooiaio. Aia a lohe mai ke Kuhina pela, a loaa mai hoi ia ia ke kope o ka palapala hooiaio, alaila e hoolohe oia i ko ke Alii makemake no ia mea, a e like me ia, e hai aku i ua Luna Nui la.

PAUKU 461. Mahope o ka hoike ana o ka Luna Nui o ke Aupuni e i kona palapala hooiaio i ke Alii, a ua ae ke Alii ia ia, alaila, na ke Kuhina no ko na aina e, e hai aku i ka hiki ana mai o ua Luna Nui la imua o ke akea, ma ka olelo hoolaha, iloko o ka nupepa o ke Aupuni.

PAUKU 462. Aole e pono i kekahi mea e hopu, a e hoopilikia paha ma ke ano e ae, i kekahi Luna Nui o ke Aupuni e i aeia e ke Alii a i kekahi kakauolelo a kauwa paha o ua luna nui la, no ke kumu e ae, aka, no ke kipi wale no a me ka ohumu ino e pili ana i ka maluhia o ko ka Moi Aupuni; aka hoi, aole e pili ka pomaikai o keia kanawai i kekahi kanaka i noho iloko o keia Aupuni, a ua komo iloko o ka hana a ua Luna Nui la, mahope o kona hoaieia ia hai, a kaa ole kona aie; aole hoi e hoohilahila kekahi no kona hopu ana a hoopilikia ana i kekahi kauwa o ua Luna Nui la, ke ole i hoikeia mai mamua ka inoa o ua kauwa la, ma ke Keena Oihana no ko na aina e.

PAUKU 463. Na ke Kuhina no ko na Aina e, mahope o ka loaa ana ia ia o ka papainoa o na Kakauolelo, me na kauwa o kekahi Luna Nui o ke Aupuni e, e kauoha aku e hoolahaia ua papainoa la, iloko o ka Nupepa o ke Aupuni, a e hooili aku i kope o ia papainoa, na ka Luna Makai Kiekie.

PAUKU 464. Aole e pili na Kanawai Kivila, a me na Kanawai hoonai Karaima o keia Aupuni, i na Luna Nui o na Aupuni e, a nolaila, o na palapala hopu me na palapala kauoha hana a pau, no ka hopu ana a hoopaa ana paha i ke kino o kekahi Luna Nui o ia ano, i aeia e ke Alii, a no ka lawe ana, lalau ana, a hopu ana i kona waiwai, e lilo ia mau palapala a pau, i mea ole loa: Aka hoi, e hiki no ke hoopaa, mamuli o ka ikaika, a e kipaku mawaho o ke Aupuni i kekahi Luna Nui o ia ano, ina oia hana wale no ka mea e maluhia ai ke Aupuni, (no ka mea, o ka maluhia o ke Aupuni, oia ka mea i oi aku mamua o na mea e ae a pau) no ka ikaika o kona huhu, a no ka hoopilikiana mai paha, mamuli o kona ohumu ino.

PAUKU 465. O na palapala hopu me na palapala kauoha hana a pau, no ka hopu ana a hoopaa ana, i kekahi Kakauolelo a kekahi Luna Nui o ke Aupuni e, ina ua hoikeia mai kona inoa ma ke Keena Oihana no ko na aina e, e like me ka olelo o ka Pauku 462, a i ole ia, no ka lalau ana a hopu ana i kana waiwai, e lilo ia mau palapala a pau i mea ole loa; aka, e manao pono ia nae na olelo o ka Pauku 462: A eia hoi kekahi; aole e haawiia i ua Kakauolelo la, na pomaikai e oi aku ana mamua o ko na Kanawai mawaena o na Aupuni, i haawi ai ia ia.

PAUKU 466. Ina e hooikaika kekahi me ka manao e hoeha, aole nae i eha io; a ina e hahau, a kui aku, a hoeha, a hoopaa, a hana paha i kekahi hana pono ole e ae, i ke kino o kekahi Luna Nui o ke Aupuni e, me ke kue i na Kanawai mawaena o na Aupuni, e hoopaiia ka mea nana i hana pela, ke hoomaopopo ia kona hewa, ma ka hoopaahao ana ia ia, aole oi aku i na makahiki elima, a ma ka uku hoopai e like me ka manao o ka Ahahookolokolo; a ina he luna o keia Aupuni ka mea nana i hana pela, e hiki no ke hoopau i kona noho luna ana.

PAUKU 467. Ua haawiia'ku i na Luna Nui a pau o na Aupuni e, i aeia e ke Alii, ka poe hoi i loaa ke ano panihakahaka no ko lakou mau Alii mai, ko lakou kuuia ana mailoko aku o na dute maluna o ka waiwai a lakou e lawe mai ai, no ko lakou mau ohana iho, e like me ke kuuia ana o ko lakou mau Aupuni iho, i na dute maluna o ka waiwai o na Luna Nui o na Aupuni e, o ko lakou papa oihana a i hooiaioia e like me lakou; àka hoi, mamua o ka loaa ana o keia pomaikai i kekahi Luna Nui o ke Aupuni e, e hoomaopopo mai oia i ke Kuhina no ko na Aina e, e haawilikeia ia pomaikai e kona Aupuni, i kekahi Luna Nui o ke Aupuni Hawaii, ke like kona papa Oihana, a ke like hoi na mea e ae e pili ana.

MOKUNA IX.

OIHANA WAIWAI.

HAAWINA XI.

KE KUHINA WAIWAI, KONA MANA, ME KANA MAU HANA.

PAUKU 468. E hoonohonohoia he Oihana Hooko, e kapaia ka Oihana Waiwai, e noho lunaia e kekahi luna, e kapaia ke Kuhina Waiwai, a e noho paa oia ma kahi e noho ai ke Aupuni.

PAUKU 469. Na ke Kuhina Waiwai e hooponopono i na mea e pili ana i ke dala o ke Apuuni, a e hooko me ka pololei i na hana i hooliloia no kana oihana ma na kanawai. Nana no e hooko i na kanawai a pau i pili i ka ohi ana i na dala o ke Aupuni; ia ia ka ohi ana i na dute i kauia maluna o ka waiwai o na aina e mai; me ka ohi ana i na auhau; me ka malama pono ana a me ka hoolilo ana'ku i ke dala o ke Aupuni; a e hana hoi oia i na mea e ae a ke kanawai e haawi ai ia ia.

PAUKU 470. E waiho aku ke Kuhina Waiwai, i kela lua makahiki keia lua makahiki, imua o ka Ahaolelo, i palapala hoike i na hana o kana oihana, e hoomaopopo ana i ka nui o ke dala i loaa mai, me ke dala i lilo aku, ma na makahiki elua i hala ae, a e hoakaka ana i ka nui o ke dala ana i manao ai e loaa mai ana, a e lilo aku ana, maloko o na makahiki elua e hiki mai ana.

PAUKU 471. Nana no e malama, a e kauoha aku paha e malama ia, maloko o na buke kupono, he mooolelo akaka lea o na hana i hanaia ma kana oihana.

PAUKU 472. Nana no e ao aku i na Luna Dute me na Luna Auhau, na Luna Helu, a me na Luna e ae o kana oihana, i kela manawa keia manawa, ma na mea e pili ana i ka lakou mau oihana.

PAUKU 473. Aia no maluna o ke Kuhina Waiwai ka malama pono ana i na dala a pau i loaa mai maloko o ka Waihona Dala o ke Aupuni, a me ka hoolilo pono ana ia dala, mamuli o ka olelo o na kanawai : Aka hoi, ina e aihueia a mawaeia paha kekahi o ia dala, e kekahi Luna o ka oihana waiwai, a e kekahi mea e ae paha, alaila, e hiki no i ke Kuhina ke hoike aku ia mea, a e hoomaopopo hoi oia i kona pili ole me ia hana kolohe ana, a ina maopopo pela, alaila, e hookuuia oia, aole hoi e ili ka hewa maluna iho ona.

PAUKU 474. Aia no maluna o ke Kuhina Waiwai, ka hoonoho ana i kakauolelo nana e malama i na buke helu dala o ke Aupuni, a e hiki no i ke Kuhina ke hoopau i ua kakauolelo nei ke makemake oia e hoohemo. Mamua o kana hapai ana i kana mau hana, e haawi aku ke kakauolelo i ke Kuhina Waiwai nona iho a no kona mau pani hakahaka, i palapala hoopaa me na hope kupono, no na dala aole emi mai malalo e elima tausani, aole hoi oi aku i na tausani he umi, no ka pomaikai o ke Aupuni, e olelo ana, e malama ua kakauolelo nei me ka pololei a me ka hemahema ole, i na buke me na palapala helu dala o ka oihana waiwai; aole oia e mawae, a e lawe nona iho paha, ma ke ano kolohe e ae a no hai paha, i kekahi dala o ke Aupuni; a e hana pololei loa oia i na hana a pau o kana oihana.

PAUKU 475. E hiki no i ua Kuhina nei, e hoohiki aku ia hai ma na olelo hoohiki a pau, e pili ana i kekahi hana iloko o kana oihana.

PAUKU 476. E hiki no i ua Kuhina nei ke hooiaio, malalo o ke sila o kana oihana, i na kope o na palapala hookaa dala me na palapala e ae i waihoia ma kona Keena Oihana; a e like no ka hoike ana o na kope i hooiaioia pela ma kekahi Ahahookolokolo me ka hoike ana i na palapala kumu.

PAUKU 477. Na kela a me keia Kuhina o ke Aupuni, e malama i ka oiaio o kana mau palapala kikoo dala i ka Waihona o ke Aupuni, e like me ka bila haawina; nana hoi e kiai i ka hoolilo pololei ana o ke dala ma kana oihana ponoi, a maluna ona ka hihia ina he hewa. Pela hoi ka Peresidena o ka papa hoonaauao. O ka uku ana 'ku i ke dala e like me ka Bila Haawina i hoohoioia e ka Ahaolelo, oia wale no ka hana a ke Kuhina Waiwai. O na dala a pau o ke Aupuni i loaa i kela oihana a i keia oihana, a i kekahi luna paha o ke Aupuni, e hoihoi kokeia iloko o ka Waihona Aupuni, malaila no e hooliloia 'ku ai e like me ke Kanawai: Aka hoi, aole e pili keia i na dala auhau kula i ohi ia e na Lunaauhau o ke Aupuni, e waihoia no ia me na puuku kula o kela Apana keia Apana, no ka uku ana i na kula o ke Aupuni.

PAUKU 478. Aole e manaoia e ke Kuhina Waiwai, he oiaio kekahi palapala kikoo dala a kekahi Lunakanawai Apana, Luna Helu, a Lunaauhau paha, aole e ukuia'ku ke dala, ke ole i kakauia ka inoa o ke Kiaaina o ka Mokupuni kahi i noho ai na Lunakanawai, Luna Helu

a Lunaauhau paha. Ina i kakauinoaia pela, alaila, e manaoia ua oiaio ka palapala kikoo, a maluna hoi o ua Kiaaina la ka hihia ina he hewa. I mea e holo pono ai a me ka pololei o ka hana ana ma ka oihana Waiwai, e hiki no i ke Kuhina Waiwai, ke kau i na rula e pili ana i na buke helu, a me na palapala kikoo dala o na mea a pau, i loaa ko lakou uku mailoko ae o ka Waihona o ke Aupuni.

PAUKU 479. I mea e pono ai ka uku ana i ke dala iwaena o na Mokupuni, ua kupono no i ke Kanawai e lawe ke Kuhina Waiwai, ke manao oia he pono, i ke dala maikai e waiho me ia, aole emi malalo o na dala he kanalima, a e haawi i palapala hooiaio no ua dala nei e hookaa koke ia mai i ka wa kii aku, me ka uku hoopanee ole.

HAAWINA XII.

NO NA AUHAU OLOKO O KE AUPUNI.—KA AUHAU KINO.

PAUKU 480. E uku no kela kane keia kane, e noho ana maloko o keia Aupuni i kela makahiki keia makahiki, i ka auhau kino hookahi dala pakahi, o na kane hoi ia mawaena o na makahiki he umikumamahiku a me ke kanaono, ina he kanaka kupa Hawaii, a ina paha he haole i hookupa oleia, ke ole oia i kuuia mawaho o keia Auhau e ke Kanawai, a e ka Luna Helu o ka Apana ana i noho ai, no kona ano elemakule, a no ka nawaliwali a ilihune paha.

NO KA AUHAU WAIWAI LEWA.

PAUKU 481. O na lio a pau i oi aku i na makahiki elua, na lio kane me na lio wahine, e auhauia lakou, hookahi dala pakahi ma kela makahiki keia makahiki; aka hoi, aole e lilo keia Kanawai i mea e kue ai i na Kanawai e pili ana i na lio kea:

O na miula me na hoki a pau i oi aku i na makahiki elua, e auhauia lakou he hapalua dala pakahi, ma kela makahiki keia makahiki.

O na ilio a pau, e auhauia lakou hookahi dala pakahi, ma kela makahiki keia makahiki.

PAUKU 482. O na kaa holo lealea a pau i kauoia e ka lio, a e ka miula hookahi a oi aku paha, e auhauia lakou i elima dala pakahi, i kela makahi keia makahiki.

O na kaa ukana a pau o kela ano keia ano i kauoia e ka lio, e ka bipi, a e ka miula hookahi a oi aku paha, no ka halihali ana i ka waiwai me ka ukana, (koe wale no na kaa i hoohanaia ma na aina mahiai) e auhauia lakou i elima dala pakahi, i kela makahiki keia makahiki.

PAUKU 483. O ka waiwai lewa a pau o kela ano keia ano, i hoakaka oleia ka auhau ma ke kanawai, a i hookuu oleia paha ma ke kanawai, e auhauia i hookahi hapaha keneta iloko o ke dala hookahi, ma

ke kumukuai i hoakakaia. Ma na huaolelo "waiwai lewa," ua manaoia ua komo malaila na kahiko hale a pau; na ukana o na ano a pau; na moku i ona ia ma keia Pae Aina, ina maanei na moku, a ina paha ua holo ma kahi e; na dala a pau a ke kanaka, ina he dala ma ka lima, a he dala paha i hooaieia mai; na palapala moraki a pau, me na palapala hoakaka mahele o ka poe hoohui imi waiwai, i komo ole iloko o ka waiwai paa.

KA AUHAU WAIWAI PAA.

PAUKU 484. E hookupuia a e ohiia, i kela makahiki keia makahiki, i hookahi hapaha keneta iloko o ke dala hookahi, maluna o ka waiwai paa a pau iloko o keia Pae Aina, koe wale no ka waiwai i hookuuia mamuli o ke kanawai.

Ma na huaolelo "waiwai paa," ua manao ia ua komo malaila, na aina a me na kahuahale a pau, a me na hale a me na mea paa e ae, i kukuluia a e waiho paa ana maluna o ka aina.

PAUKU 485. O ka waiwai paa i ona ia e ka Moi, e ka Moi Wahine, e ke Aupuni, e ka Papahoonaauao no na kula, e na kula pualu a kula wae paha i hoohuiia, e ka poe hui hoomana, a i wahi e kukulu ai na hale pule, na pa kupapau, na hale hoonaauao, a me na hale o ka poe hui hoomanawalea, aole no e kauia kekahi auhau maluna o ia mau waiwai paa; aole no hoi e kauia kekahi auhau maluna o ka waiwai lewa i ona ia, e na mea i haiia ma keia pauku.

NO KA AUHAU KULA.

PAUKU 486. E uku no kela kane keia kane e noho ana maloko o keia Aupuni, i kela makahiki keia makahiki, i ka auhau no na kula, elua dala pakahi, o na kane hoi ia mawaena o na makahiki he iwakalua a me kanaono, ina he kanaka kupa Hawaii, a ina paha he haole i hookupa oleia, ke ole oia i hookuuia mawaho o keia auhau e ke kanawai a e ka Luna Helu o ka Apana i noho ai, no kona ano elemakule, a no ka nawaliwali me ka ilihune, a he haumana paha e hele mau ana i kekahi kula kiekie, a i kekahi kula nui paha.

NO KA AUHAU ALANUI.

PAUKU 487. E ukuia kela kane keia kane e noho ana iloko o keia Aupuni, ina he kanaka kupa Hawaii, a ina paha he haole i hookupa oleia, i ka auhau alanui, elua dala, i kela makahiki keia makahiki, o na kane hoi ia mawaena o na makahiki he umikumamahiku me ke kanalima, ke ole oia e kuuia mawaho o keia auhau e ke kanawai a e ka Luna Helu o ka Apana ana i noho ai, no kona ano nawaliwali, a ke ole hoi oia he kumukula e ao ana i ke kula ia manawa, a he kanaka kinai ahi paha e pili pono ana i kekahi papa o ka oihana, a he haumana paha e hele mau ana i kekahi kula kiekie, a i kekahi kula nui paha.

PAUKU 488. E hiki no i kela kanaka keia kanaka i ku i ka auhau Alanui, e koho i ka uku ana i kona auhau ma ke dala maoli, a i ole

ia, ma ka hanalima: Aka hoi, ina e koho oia e uku ma ka hanalima, alaila, e hana oia i eono la hana ma ka makahiki, malalo o ke kauoha a ka Luna Alanui o kona Apana; A eia hoi kekahi, e manaoia ka hana ana no na hora ewalu, hookahi la hana ia.

PAUKU 489. Aia a hana lima kekahi kanaka no na la eono, ma na alanui Aupuni, alaila, e haawi aku ka Luna Alanui ia ia, i palapala hoike no ka hana ana, a ina e hoikeia'ku ua palapala la imua o ka Luna Auhau, e hookuu aku oia i ka mea nana ia palapala, aole oia e uku i ka auhau alanui ma ke dala, no ia makahiki.

HAAWINA XIII.

NO KA HELU ANA I NA AUHAU.

PAUKU 490. Na ke Kuhina Waiwai me ka ae mai o ke Alii, e hoonoho i kela makahiki keia makahiki, ma ka la mua o Iulai a mamua ae paha o ia la, i elua Luna Helu, no kela Apana Auhau, keia Apana Auhau, o keia Aupuni; na laua e hana pololei, mamuli o ke kuhikuhi ana o ke Kuhina Waiwai, i ka la mua o Sepatemaba, a mamua ae paha, i palapala helu i na Kumu auhau a pau o ko laua Apana, e like me ke Kanawai, a e hana i ka moo pololei o ka waiwai i helu ia, e hoohiki ia e laua e like me na pepa hakahaka, a ua Kuhina nei i haawi ai ia laua, a ma ia pepa e hoikeia na inoa, o na mea a pau e auhau ia, a me na kumu auhau pakahi, a me ka nui o na auhau, maluna o kela kanaka keia kanaka.

Ina he mea noho ole ma kona wahi, ka mea nona kekahi waiwai e helu ia, e hoakaka ia kona wahi e noho ai, ke ikeia; ina aole e ikeia, alaila, e palapala ia no, aole ike ia. Ina e like ole ka manao o ua mau Luna Helu nei, alaila, na ka Puuku kula o ia Apana e noonoo i na mea like ole o laua, a o kona manao hooholo ma ia helu ana, oia ka mea paa loa.

PAUKU 491. Aia a kohoia kekahi Luna Helu, alaila, e hoohikiia, a e kakau inoa hoi imua o kekahi Lunakanawai Hoomalu, Lunakanawai Apana, a Luna e ae paha, i haawiia ka mana e hoohiki, i palapala hoohiki oihana, a na ka Lunakanawai, a Luna e ae paha, e hooili koke aku i ke Kuhina Waiwai, i kope i hooiaioia o ua palapala hoohiki nei; Penei hoi ua palapala hoohiki nei e hanaia ai.

"Owau o ——— i kohoia i Luna Helu no ka Apana o ——— ma ka Mokupuni o———, ke hoohiki oiaio nei au, e helu pololei i na Kumu Auhau iloko o ua Apana nei e like me kuu akamai, a me kuu noonoo pono, a e hana i na hana a pau i pili i ua oihana nei, ma ke Kanawai pela ke Akua e kokua mai ai."

Aole no e uku ia kekahi Luna Helu no kana hana ana, aia a loaa i ke Kuhina Waiwai, ke kope o ka palapala i hooiaioia no kona hoohiki ana, i olelo ia mamua ae nei.

PAUKU 492. Na na Luna Helu o kela Apana keia Apana, e hele ma kahi noho, a ma kahi hana paha, o kela mea, keia mea ku i ka auhau, maloko o ia Apana, e helu, a e hoomaopopo i ka nui o na auhau, a kela mea keia mea e uku ai, a i ole ia e hoolaha ma ke akea, ma ka palapala lima, a palapala pai paha, iwaena o na kanaka o kela wahi keia wahi, a ma na wahi kupono paha malaila, e halawai me ia i ka wa, a ma kahi i hoakaka ia mai ia wahi, no ia hana; a ina e hoole kekahi kanaka i kahea ia pela, aole e haawi io mai i ka palapala helu o na kanaka e noho pu ana me ia, i kupono i ka auhau ia, a me kona, a me ko lakou mau holoholona, kupono i ka Auhau ia, a o ka waiwai i pili ia ia, a ia lakou paha, a ua hoole paha i ka hoohiki, no ka pololei o ka palapala helu o na kanaka, a me na holoholona, a me ka waiwai e ae ana i koi ia ia, e hoike aku i na Luna Helu; Alaila, na na luna Helu e hana i ka palapala helu, e like me ko laua ike, a e paa no ia maluna o na mea a pau.

PAUKU 493. E hiki no i na Luna Helu a i kekahi o laua paha, ke manao oia he pono, ke hoohiki aku i kekahi mea nana i haawi mai, i ka palapala helu o na kanaka, holoholona, a me ka waiwai i ku i ka auhau, e like me ke Kanawai penei;

"Ke hoohiki oiaio nei oe, o ka palapala helu i na kanaka e noho pu ana me oe, a me na holoholona, a me ka waiwai e ae e waiho ana me oe, a nou no, i kupono i ka Auhau, ua oiaio ia palapala au i haawi mai ai, pela ke Akua e kokua mai ai ia oe."

Ina e hoole kekahi, aole oia e hoohiki pela, e hoopaiia oia, ma ka uku hoopai, aole e oi aku i na dala he kanalima; a i ole ia, e hoopaahaoia oia, aole e oi aku i na la he kanakolu, aia no i ka manao o ka Ahahookolokolo, ke hoomaopopoia kona hewa no ka hoole ana pela, imua o kekahi Lunakanawai Hoomalu, a Apana paha.

PAUKU 494. Aia a makemake na Luna Helu, i ua palapala helu waiwai nei, aole hoi loaa ka mea nana e hana, alaila, e waiho aku na Luna Helu, a o kekahi o laua paha, i palapala hoolaha ma kahi noho, a ma kahi hana paha o ia mea i ku i ka auhau, ina e noho ana oia maloko o ia Apana; a i ole ia, e pai aku ma kahi akea kokoke, i palapala lima, a palapala pai maoli paha, e kahea ana ia mea i ku i ka auhau, e haawi ae i ua palapala helu nei, i ka la mua o Sepatemaba e kokoke ana, a mamuli mai paha; a ina e haawi ole ia mai ka palapala helu ia la, a mamua mai paha, alaila, na na Luna Helu e hana i palapala helu e like me ko laua ike, a e paa no ia maluna o na mea a pau.

PAUKU 495. Na kela Luna Helu, keia Luna Helu o na Apana auhau, ma ka la mua o Sepatemaba, a mamua ae paha, i kela makahiki, keia makahiki e hana, a e haawi aku i ke Kiaaina o ia Mokupuni, i elua kope o ka palapala helu auhau, a lakou i hana ai, e like me ka olelo maluna, a na ke Kiaaina e hooili koke aku i kekahi o ia mau kope, i ke Kuhina Waiwai.

PAUKU 496. O na Luna Helu e hooko pololei, i na hana a ko lakou oihana e like me ke Kanawai, e uku pakahiia no ka lakou hana ana, aole e oi aku mamua o elima hapahaneri o ke dala auhau, i ohi ia mamuli o ka lakou palapala helu, a na ke Kuhina Waiwai e hoo-

maopo ma ia ano; a e loaa i na Luna Helu ka palapala kikoo no ko lakou uku, i ka oihana Waiwai, i kakauia e ke Kiaaina, i ka wa e pau ai ka ohi ana o na Auhau, e like me ka olelo malalo nei.

PAUKU 497. O ka mea ia ia ka malama ana i kekahi ilio, a e waiho ana paha ka ilio meia, e manaoia ua mea la, oia maoli no ka mea nona ua ilio la, a e auhau ia oia no ia ilio. Ua ku no i ke Kanawai na kekahi Lunaauhau, a o kekahi kanaka e ae paha, e pepehi aku a make, i kekahi ilio, ina i uku ole a i hoole maoli paha ka mea nona ia ilio, i ka auhau no ua ilio la, a he ilio paha ua loaa ole kona ona.

PAUKU 498. I mea e pono ai ka Oihana Auhau, ka Oihana Hoonaauao, a me ka Oihana Hookolokolo, e mahele ia na Mokupuni o keia Pae Aina, penei :

E mahele ia ka Mokupuni o Hawaii i ewalu Apana, penei : 1, Hilo; 2, Puna; 3, Kau; 4, Kona Hema; 5, Kona Akau; 6, Kohala Hema; 7, Kohala Akau; 8, Hamakua.

E mahele ia na Mokupuni o Maui, Molokai, Lanai, Kahoolawe i eono Apana, penei : 1, mai Kahakuloa a i Ukumehame, a e hookomo pu ia Kaholawe, a e kapaia oia ka Apana o Lahaina; 2, mai Waihee a i Honuaula, a e kapaia oia ka Apana o Wailuku; 3, Kahikinui, Kaupo, Kipahulu, Hana a me Koolau, a e kapaia oia ka Apana o Hana; 4, Hakualoa, Hamakuapoko, Haliimaile, Makawao me Kula, a e kapaia oia ka Apana o Makawao; 5, Molokai; 6, Lanai.

E mahele ia ka Mokupuni o Oahu i elima Apana, penei : 1, mai Maunalua a i Moanalua, a e kapaia oia ka Apana o Honolulu; 2, Ewa me Waianae, a e kapaia oia ka Apana o Ewa; 3, Waialua; 4, Koolauloa; 5, Koolaupoko.

E mahele ia na Mokupuni o Kauai a me Niihau, i eono Apana, penei : 1, mai Nualolo a i Hanapepe, a e kapaia oia ka Apana o Waimea; 2, mai Wahiawa a i Mahaulepu, a e kapaia oia ka Apana o Koloa; 3, mai Kipu a i Kamalomalo, a e kapaia oia ka Apana o Lihue; 4, mai Anahola a i Kilauea, a e kapaia oia ka Apana o Anahola; 5, mai Kalihiwai a i Honopu, a e kapaia oia ka Apana o Hanalei; 6, Niiihau.

PAUKU 499. Na ua mau Luna Helu nei, mamuli o na rula a ke Kuhina Waiwai e haawi ai, ma na mea e hiki pono ia lakou e imi a loaa ke ano o na aina, ma ka inoa paha ma ke ano e ae paha, ma ko lakou mau Apana, me ka nui o na eka, a me na mea e ae e pili ana i na aina a ke Kuhina e olelo ai.

HAAWINA XIV.

NO KA OHI ANA I NA AUHAU.

PAUKU 500. Na na Kiaaina, mamuli o ke kauoha a ke Kuhina Waiwai, e nana i ka ohi ana i na auhau, maloko o ko lakou mau mo-

ku kiaaina iho, a e haawi i na auhau a pau, i loaa ia lakou, koe ka auhau alanui, a me ke koina no ka ohi ana, i ke Kuhina Waiwai. I mea e hiki ai ke hana pela, na kela Kiaaina keia Kiaaina, me ka ae o ke Kuhina Waiwai, e koho i kela makahiki keia makahiki, i hookahi Luna Auhau, no kela Apana keia Apana, i oleloia iloko o ka pauku maluna iho; a e hiki no hoi ia lakou, me ka ae ana o ua Kuhina nei, ke hooponopono, a e hoopau paha, i ua Luna Auhau nei, ke manao lakou he pono.

Pauku 501. Mamua o kona hoomaka ana i kana hana, e haawi no kela Luna Auhau, keia Luna Auhau, i kela makahiki, i keia makahiki, i ke Kiaaina, i palapala hoopaa, na ke Kuhina Waiwai, me na hope elua, i aeia e ua Kiaaina nei, e like ka nui o ke dala hoopaa me ka nui o na dala auhau e ohiia'na mamuli o ka palapala helu, e olelo ana ia palapala hoopaa, e hana pololei oia ma kona oihana, e like me ke Kanawai, a na ke Kiaaina e hooili koke mai i kope i hooiaioia o ua palapala hoopaa la, i ke Kuhina Waiwai.

Pauku 502. Na ke Kiaaina e haawi aku i kela Luna Auhau, keia Luna Auhau, nana i waiho mai i kona palapala hoopaa, e like me ka olelo maluna, i kope o ka palapala helu no kona Apana, a e hoomaka koke aku ua Luna Auhau la, i ka ohi ana i na auhau ma kona Apana, mamuli o ia papa helu. E kakau nae oia ma ka palapala helu i ka poe i komo ole ilaila, a e ohi no ia, na auhau i auhau ia maluna o lakou

Pauku 503. E hele aku ka Lunaauhau i ka hale noho, a i ka hale hana paha, o kela kanaka keia kanaka ku i ka auhau; a i ole ia, e kahea aku i ka poe i auhauia, e halawai me ia, ma kahi kupono, iloko o ia Apana, i ka malama o Sebatemaba, Okatoba, me Novemaba, e koi aku i na Auhau i heluia, e like me ka olelo maluna, a ina i hookaa ole kekahi i kona Auhau, i ka wa i koiia'i, alaila, e hiki no i ka Lunaauhau, ke lawe i kauwahi o ka waiwai o ua kanaka nei, ana i manao ai, ua kupono e hookaa i kona Auhau, a me ke koina no ka ohi ana; a e kuai aku ia waiwai, ma ke kauoha a ka Lunakanawai Hoomalu, a Apana paha, mahope o ka hoolaha ana ma ke akea, a hala na la elima. Ina i loaa ole ka waiwai kupono e laweia; alaila, ina he kanaka kino ikaika kela, e hiki no i ua Lunakanawai nei, ke hooholo, e hookaa oia i kona auhau, ma ka hana Alanui, a hana e ae paha o ke Aupuni, he hapaha no ka la.

Pauku 504. Na ka Lunaauhau e malama i ka waiwai i hoopaaia, a na ka mea nona ka waiwai e uku no ka malama ana, a hiki i ka la, i oleloia e ka Lunakanawai no ke kuai ana, ke haawi ole ia ka palapala hoopaa i mea e lawe ia mai ai, ua waiwai nei, i ka wa i kauohaia. E kukala ia kela waiwai, a ina he koena mahope o ka hookaa ana i ka auhau, a me ke koina no ka ohi ana, i hooholoia e ka Lunakanawai, e hoihoiia no ia, i ka mea nona ia waiwai, me ka palapala pu, e hoike ana i ke kuai ana, a me na koina ke koiia mai.

Pauku 505. Ina e kenkea ia kekahi Lunaauhau ma ka hana ana i kana oihana, e hiki no ia ia ke koi aku i kekahi Makai, e kokua mai ia ia, a ina e hoole ua makai la, aole oia e kokua mai pela, e hoopaiia

no oia ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala he umi, a e hiki no ke hoopau i kona noho makai ana.

PAUKU 506. Na kela Luna Auhau, keia Luna Auhau, ma ka la hope o Dekemaba a mamua ae paha o ia la, i kela makahikiki keia makahiki, e uku aku i ke Kiaaina o ka Mokupuni kahi o kona Apana, i na dala a pau ana i ohi ai, koe nae ka Auhau Kula, e uku aku no ia i na Puuku Kula; a ina aole hana pela kekahi Luna Auhau maloko o ka manawa i olelo ia, e hiki no ke hooukuia ia ma ka lawe ana i na hapahaneri he umi noloko ae o kona uku Luna Auhau, ke manao ke Kuhina Waiwai e hoouku ia ia pela; na ke Kuhina Waiwai no e hoopii i ka la mua o Feberuari a mamua ae paha o ia la, ma ka palapala hoopaa a kekahi Luna Auhau i uku ole aku i ke Kiaaina, i na dala auhau ana i ohi ai, e like me ka olelo maluna.

PAUKU 507. Ina i loaa ole ka waiwai lewa kupono e hookaa i ka auhau ma ka waiwai paa, alaila, na ka Luna Auhau, e hoike mai ia mea i ke Kiaaina, a nana e hoike i ke Kuhina Waiwai, i ka la mua o Feberuari e kokoke ana, a mamua mai paha, na ke Kuhina Waiwai, e hana i kope o ia palapala, i hooiaioia, a e waiho imua o ka Ahahookolokolo, i ke kau hookolokolo, e kokoke ana, a e manaoia he hoike oiaio ia palapala ma na mea i oleloia iloko, a ina aole mea e maopopo ai ke kumu hoole, e hooholoia no ma ke ano kue i ua waiwai paa nei, i kaa ole ka auhau, a i ka mea nona ia waiwai paha, ke ikeia oia, a e kukalaia'ku no, e like me ka hana mau ana ma na palapala ohi, a o ia olelo hooholo, a me ke kuai ana, ka mea e maopopo ai ka pololei o ka hana ana, mamua o ke kuai ana. E hiki no i ka mea kuleana ma ia waiwai, ke lawe hou i ka waiwai i kuaiia nona, ma ka uku ana, iloko o ka makahiki hookahi, i ka auhau, a me na koina no ke kuai ana, a me iwakaluakumamaha hapahaneri hou iho, no ka makahiki. Ina, i ka pau ana o ka makahiki hookahi, aole i lawe houia ia waiwai, e like me ka olelo maluna, alaila, e haawi no ka Luna Makai Kiekie i palapala hoolilo i ka mea nana i kuai, a e like no ia palapala hoolilo me na palapala hoolilo e ae a pau, i haawiia mamuli o ka palapala ohi, o ka Ahahookolokolo Kiekie. Ma Honolulu, a i ole ia ma kahi e ae, e like me ka manao o ke Kuhina Waiwai he pono, e kukalaia'i ka waiwai paa a pau no ke kaa ole o ka auhau, e ka Luna Makai Kiekie, a mamuli paha o kana olelo.

PAUKU 508. Na ke Kiaaina e koi aku i na Luna Auhau, e hookaa pono mai i na auhau a pau i hoakakaia ma ka lakou mau papa helu auhau, ke ole e haawi mai lakou i na Kiaaina i palapala i hoohikiia, a hoakaka ana i na inoa, me na wahi i noho ai, ke ikeia, me ka nui o na auhau o kela mea keia mea maloko o ko lakou mau Apana, a lakou i hiki ole ai ke ohi i na auhau mahope o ka hooikaika ana, alaila, e hiki no i na Kiaaina ke unuhi i na auhau i oleloia maloko o ia palapala i hoohikiia, noloko ae o na auhau i kakauia ma ka papa helu auhau a ka Luna Helu, a e koi aku i ka Luna Auhau no na auhau i koe wale no.

PAUKU 509. O kela Lunaauhau, keia Lunaauhau, nana i hooko pololei i na hana a kana oihana; a ua uku aku ma ka la mua o Ianuari, a mamua ae paha o ia la, i ke Kiaaina o ka Mokupuni kahi o kana

Apana i na dala auhau ana i ohi ai, koe nae ka auhau kula, alaila, e loaa no ia ia ka uku no kana hana ana, e like me na hapahaneri he umi o na dala auhau ana i ohi ai, a i uku aku ai i ke Kiaaina, a e haawi aku ke Kiaaina ia ia, i palapala kikoo i ke Kuhina Waiwai, i loaa mai kona uku; Aka hoi, o ka uku e haawiia i na Lunaauhau o ka Apana o Kona Mokupuni o Oahu, me ka Apana o Lahaina, Mokupuni o Maui, e hiki no ke hooemiia, aole nae malalo o elima hapahaneri, e like me ka manao o ke Kuhina Waiwai he pono.

PAUKU 510. Ina e make e kekahi Lunaauhau mamua o ka pau ana o ka ohi ana, i na auhau o kona Apana, e hiki no i ke Kiaaina, me ka ae ana mai o ke Kuhina Waiwai, e koho i kekahi kanaka nana e ohi i na auhau a pau pono mai, a e loaa no i ua kanaka la ka uku kupono i ka manao o ke Kiaaina me ke Kuhina Waiwai; a e ili no maluna o ua kanaka la na mana me na hana a pau, a me na koina o ia oihana, e like me na Lunaauhau e ae. E pili no nae kana hana i na Auhau i koe i kona wa i koho ia'i.

PAUKU 511. Ina e make kekahi Lunaauhau, a ina paha e hoopauia oia, alaila na kona poe hooko kauoha, a hooponopono waiwai hooilina, a poe e ae paha i loaa i kana papa helu Auhau, a i kekahi dala auhau paha ana i ohi ai, na lakou e haawi koke aku ia mau mea iloko o ka lima o ke Kiaaina o ia Mokupuni.

PAUKU 512. Na na Lunaauhau e uku aku i na Puuku kula o ko lakou mau Apana, i na dala auhau kula a lakou i ohi ai, a e lawe i na palapala hookaa i kakau palua ia e na Puuku Kula, no ke dala i haawiia ia lakou; a e hooili koke aku ka Lunaauhau i kekahi o ia mau palapala hookaa na ka Peresidena o ka Papa Hoonaauao: E hiki no ke koi aku i na Lunaauhau no na auhau kula a pau i hoakakaia ma ka lakou mau papa helu auhau, ke ole lakou e haawi aku i ka Puuku kula i palapala i hoohikiia, e hoakaka ana i na inoa me na wahi i noho ai, a me ka nui o ka auhau kula, a kela mea keia mea ma ko lakou mau Apana, i hiki ole ai ia lakou ke ohi e ka auhau kula no ka make a no kekahi kumu e ae paha i hiki ole ai ke ohi, a no kona waiho aku i ka Lunakanawai Hoomalu a Apana paha, he papa inoa o ka poe ana i ike ai he kupono ke ohiia a ke hoopiiia; a ina i hanaia pela e hiki no i ka Puuku kula ke unuhi mai i na auhau i oleloia ma ia palapala i hoohikiia, a e koi aku i ka Lunaauhau i na auhau i koe wale no.

E uku no ka Puuku kula i ka Lunaauhau no kona ohi ana i ka auhau kula, e like me ka uku i loaa ia ia no kona ohi ana i na auhau e ae.

OLELO PILI I KEIA KANAWAI.

PAUKU 513. O na mea i oleloia malalo ae nei, e kuu ia lakou aole e uku i na auhau oloko o ke Aupuni; Oia hoi ka Moi ke Alii; na Luna Nui o na Aupuni e, me ka lakou mau Kakauolelo i hoikeia'ku ma ke Keena Oihana no ko na Aina e. Aole no hoi he auhau ma ke kino o kela ano keia ano, maluna o keia poe malalo ae nei; o na Kahuna Pule Kritiano a pau e hana mau ana i ka lakou oihana; o na kumukula kamalii a pau, e ao mau ana iloko o na kula Aupuni, a kula

pualu paha, eono malama a keu paha o ka makahiki: o na koa Aupuni a pau e hana maoli ana iloko o ka oihana koa: A o na kanaka a pau i komo iloko o ka oihana kinaiahi ma Honolulu, a me na kulanakauhale e ae, kahi e hui ai kekahi poe kinaiahi a e huiia'na paha ma keia hope aku, e kuu ia lakou i na auhau pili kino a pau, a e hiki no i kela hoa keia hoa kinai ahi e malama i elua lio me ka uku ole i ka Auhau.

PAUKU 514. He mana ko ke Kuhina Waiwai, me ka ae pu ana o ke Alii, a maluna hoi ona keia hana, e kau i na rula e pono ai no ka helu ana a me ka ohi ana i na auhau a pau, ma na mea i hoakaka ole ia na rula maopopo ma ke Kanawai; aole nae e kauia kekahi rula, e ku e ana i kekahi kanawai, a i ke Kumukanawai paha.

PAUKU 515. Ina o kekahi Luna o ke Aupuni, a o kekahi mea e ae paha, i hoolimalima ia e ke Aupuni, a i kekahi oihana paha o ke Aupuni, alaila, na ke poo o kana oihana e kaohi i kona uku aia a pau ka aie i ka hookaaia.

HAAWINA XV.

NO NA DUTE MALUNA O KA WAIWAI I LAWEIA MAI.

PAUKU 516. E kauia, e ohiia, a e ukuia maluna o ka waiwai, me na mea kuai ano kalepa, a me na mea ulu i laweia mai iloko o keia Aupuni, ke dute e like me elima hapahaneri *ad valorem*, koe nae na waina me na wai ona, a koe hoi na ko me na molakeke, me na siropa o ke ko, a me ke kofe, ke uluia ma kekahi aina e i loaa ole ke Kuikahi me keia Aupuni, a maluna o ia mau mea e kauia na dute i oleloia malalo ae nei.

Na wai ona i puhiia na waina o kela ano keia ano, ale, pota, bia, kaida, a me na mea inu i huiia, na wai momona, me na wai hoeueu i oi aku mamua o kanalimakumamalima hapahaneri alekohola, he umi dala no ke galani :

Barani, rama, gini, huika, araka a me na wai ona e ae i puhiia, aole oi aku mamua o kanalimakumamalima hapahaneri alekohola, elima dala no ke galani :

Na waina, na wai hoeueu, me na wai momona o kela ano keia ano, koe wale no ke kalareka i oi aku i na hapahaneri he umikumamawalu, aole nae i oi aku mamua o iwakaluakumamahiku hapahaneri alekohola, hookahi dala no ke galani :

Kalareka, waina, ale, pota, bia, kaida, a me na mea inu e ae i huiia me na wai hoeueu, me na wai momona, aole oi aku mamua o umikumamawalu hapahaneri alekohola, elihapahaneri *ad valorem* :

Na ko a pau i ulu ia ma kekahi aina i loaa ole ke kuikahi me keia Aupuni, elua keneta no ka pauna :

Malakeke, me na Siropa o ke ko, i hanaia ma kekahi aina i loaa ole ke kuikahi me keia Aupuni, umi keneta no ke galani:

Kofe i uluia ma kekahi aina i loaa ole ke kuikahi me keia Aupuni, ekolu keneta no ka pouna:

Aka hoi, aole e kauia kekahi dute maluna o ka waiwai me ka ukana kupono no na moku Manuwa, e pili ana i kekahi Aupuni e, ke laweia mai a hoohanaia ma ia ano; aole hoi maluna o ka waiwai me ka ukana i laweia mai e ka Luna Nui o kekahi Aupuni e nona iho, mamuli o ka olelo o ka pauku 467; aole hoi maluna o ka waiwai i ae wale ia e laweia mai e na moku okohola, mamuli o ka olelo o ka pauku 569; aole hoi maluna o ka aila, iwi a mea e ae o ke kai i loaa i kekahi moku i kakauia he moku Hawaii.

A eia hoi kekahi; e hiki no i ke Kuhina Waiwai, ke noiia mai, e ae aku i ka lawe ana mai o kekahi o na mea i oleloia malalo ae nei, me ka uku ole i ke dute, penei; na anoano, na aa, kawowo, me na mea kanu i laweia mai e luia a e kanuia ma keia Aupuni; na palau, me na ookope a me na paa hana e ae o ka mahiai, i laweia mai e kekahi kanaka mahiai, a poe kanaka mahiai paha no lakou iho; kawili me ka mahu, mea wili ko, mea wili kofe, a me na mea wili e ae e pono ai ka hana mahiai, i laweia mai e kekahi kanaka mahiai, a poe kanaka mahiai paha no lakou iho; na lio kane, lio wahine, bipi kane, bipi wahine, hipa, puaa, me na holoholona e ae, i laweia mai i mea hoomaikai ai, a e hoomahuahua ai, i na hanauna holoholona maloko o keia Aupuni.

Pauku 517. Aia a hiki i ka wa pono, e kaulia na dute i hoakakaia ma keia pauku, i pani no na dute i oleloia iloko o ka pauku maluna iho, me ke kue ole i kekahi kuikahi e noho nei, iwaena o keia Aupuni a me kekahi Aupuni e, alaila, e auhauia a e ohiia ke dute maluna o ka waiwai kalepa i laweia mai, mai na aina e mai, penei :

1. Ma ka Alekohola, a me na wai ikaika e ae, ua like pu ke degere o ka ikaika me ka Alekohola, he umi dala no ke galani; ma ka Barani, Gini, Rama, Whiskey, a me na wai ikaika e ae a pau loa o kela ano keia ano, malalo o ka ikaika o ka Alekohola, ekolu dala no ke galani; ma na wai ona e ae, Cordials, Bitters, na hua me ka barani, na wai ala, a me na mea kalepa e ae, i kawiliia me na mea ono, a ua kawili ole ia paha, a he Alekohola nae maloko, ua like ka ikaika me kanakolu hapahaneri a maluna ae paha, ekolu dala no ke galani.

2. Hookahi a me hapalua dala no ke galani, no na waina, oia hoi Port, Sherry, Madeira, a me na waina e ae o kela ano keia ano, ua oi aku ka ikaika mamua o umikumamawalu hapahaneri o ka Alekohola maloko; pela no hoi maluna o na Cordials, Bitters, a me na wai kalepa e ae, o kela ano keia ano, me ka Alekohola, a waiikaika paha maloko, maluna o umikumamawalu hapahaneri, a malalo hoi o kanakolu hapahaneri.

3. E kaulia ka dute elima hapahaneri ma ke kuai mua ana o ka waina, iloko o na pahu, i kapaia e ka poe kalepa, he waina "de Cargaison."

4. E kaulia ka dute he umi hapahaneri ma ke kumukuai mua, maluna o ke Kaida, Bia, Ale, Poka a me na mea inu e ae i hooawaawa ia, malalo o umikumamawalu hapaheneri o ka ikaika o ka Alekohola maloko.

5. E kaulia ka dute he umikumamalima hapahaneri ma ke kuai mua,

ma ka waina a pau loa, ua oi aku ka maikai mamua o ko "de Cargison," malalo o umikumamawalu hapahaneri o ka Alekohola maloko; pela no hoi ka dute maluna o ka baka, ka opiuma, a me na mea a pau i hanaia me ia mau mea.

6. E kaulia ka dute maluna o na waiwai kalepa a pau, i laweia mai, iloko o ko Hawaii Pae Aina, he umi hapahaneri ma ke kuai mua ana; aole nae e kaulia ka dute maluna o ka waiwai o kela ano keia ano, i laweia mai no ke Aupuni, no ke Alii paha, a me ke Alii Wahine, maluna hoi o ka lako no na manuwa a me na Aupuni e, ke laweia mai no lakou, a me ka waiwai i laweia mai e na luna nui o na Aupuni e maanei no lakou ponoi, a me ka waiwai i aeia iloko o na Kuikahi, e lawe wale ia mai me ke dute ole e na moku okohola; a me na buke no na Oihana Kahuna, a me na mea paahana e hanaia ana, e ka poe o na aina e mai, aole hoi he mea kuai, a me ka lako kahiko no na hale ma na aina e, i lawe pu ia mai maanei, aole hoi he mea kuai; a me na aahu o na malihini e komo mai ma na awa o Hawaii nei, aole hoi he mea kuai; a me ka lako o na hale, aole he mea kuai; o na kanaka o ke Aupuni Hawaii i make ma ka aina e; a me ka aila, iwi, ia, a me na mea e ae noloko mai o ke kai, i laweia e na moku, i palapaiaia he moku Hawaii; a me ka waiwai kalepa i laweia'ku i ka aina e, a hoihoi ia mai me kona ano mua; aole hoi i hoihoiia'ku ke dute i uku ia mamua ; E hiki no hoi i ke Kuhina Waiwai, ke ae i keia mau waiwai i oleloia malalo, e komo wale mai me ke dute ole, ke noiia mai pela; o na laau kanu, aa, anoano, i lawe ole ia mai, i mea kuai; o ke dala goula, a me ke dala maoli, o na mea hoomoakaka i na mea akamai, no na kula; o na mea milimili, na kii i penaia a me na kii i hanaia, aole he mea kuai; o na lau botani na minilara, na mea o ka honua e maopopo ai ke ano o na oihana akamai, no na kula; na buke, na palapala aina, i loaa ma na aina e, i ka Papahoonaauao, i mea e pono ai na kula; a me na modela o na mea hou, na mea paahana o kela ano keia ano, i mea e pono ai kekahi hana; na mea mahu, na wiliko, kofe, a me ka raiki, oopalau, ookope, a me na mea mahiai e ae i lawe ia mai e kekahi kanaka mahiai, a Ahahui Mahiai paha, e pono ai ka lakou hana; o na nalo mele, na manu, lio, liowahine, iakake, bipikane, bipiwahine, bipikeiki, hipa, puaa, a me na holoholona e ae, i laweia mai, i mea e maikai ai na holoholona o ia ano maanei; e hiki no hoi i ke Kuhina Waiwai ke manao oia he pono, ke ae i ka Alekohola e laweia noloko ae o ka hale dute, i mea hana laau lapaau, i mea paahana, i mea hoomoakaka i na hana akamai e ae, ke uku ka mea lawe i kanalima hapahaneri ma ke kuai mua ana, e haawi hoi ka mea lawe, i palapala hoopaa, i mea e hana'i oia i keia mau hana wale no, me na Alekohola nei.

Pauku 518. E ukuia na dute maluna o ka waiwai, me ka ukana me na mea kuai ano Kalepa, i laweia mai iloko o keia Aupuni ma ke dala maoli; aka, e hiki no i ka Luna Dute me ka ae mai o ke Kuhina Waiwai, e haawi aku i ka manawa kupono no ka hookaa ana i na dute, aole oi aku i na la he kanaiwa, ke loaa mai ia ia ka palapala hoopaa, me na hope kupono i ka manao o ua Kuhina nei, no na dala aole emi mai malalo o ka palua o na dute, e olelo ana e hookaaia na dute me ka uku hoopanee umikumamalua hapahaneri o ka makahiki, maloko o ka manawa a ka Luna dute i haawi ai e like me ka olelo maluna. Penei ke kakau ana i ka palapala hoopaa.

Ma keia palapala e ike ai na kanaka a pau, ia maua, o———ka mua, a o———kona hope, e noho la ma———Mokupuni o———ko Hawai Pae Aina, ua hoopaa maua no———ka Luna Dute o ke Awa o———a no na hope ona, a me na waihona, e uku aku i ka uku hoopai i———dala, a no ke Aupuhi ia dala. No ka hookaa pololei aku ia aie, ke hoopaa nei maua ia maua iho, palua, a ia maua pakahi, a me na hooilina a me na hooko kauoha, a me na hooponopono waiwai hooilina o maua.

Ua kauia ko maua mau sila i keia la——o ——18.

Eia nae ke ano o keia olelo maluna, ua hookomo mai o———ka mua (iloko o ka Mokupuni o———maluna o ka Moku———o———ke Kapena, i puu waiwai———dala maloko, a ua hookomo ponoia ma ke awa o———)a nolaila, ua aie oia i ke Aupuni no ke dute i———dala. Ina i hookaa pono mai o———ka mua ma ka olelo hoopaa, i na dala a pau o ke dute ma ka hale dute ma ———, mamua o ka pau ana o na la he———mai keia la aku, a me ka uku hoopanee he umikumamalua hapahaneri, aole hoi i nele iki, alaila, lilo keia palapala i mea ole; a i ole pela, ua paa loa no, a e pili io no ia maua na mea i hoopaaia.

Na ko maua lima i hana a kau hoi i na sila ma——, i ka la a me ka makahiki i oleloia maluna. (Sila,)
(Sila,)

Aka hoi; aole e manaoia ua kue na olelo o keia Pauku, i ka waiho ana o ka ukana a me ka waiwai o kela ano keia ano, me ka uku mua ole i na dute, iloko o na halepapaa o ke Aupuni, malalo o ke kauoha a me ka malama ana o na luna dute, a mamuli o na rula hooponopono e kauia e ke Kuhina Waiwai, i kela manawa keia manawa.

Pauku 519. E hookaaaia na dute a pau maluna o ka waiwai, a i ole ia, e hoopaaia ka uku ana, mamua o ka haawi ana i ka palapala ae no ka hoopae ana, a no ka lawe ana maluna o kekahi moku e ae paha.

Pauku 520. O na palapala hoopaa a pau, no ka uku ana i na dute, i hanaia e kekahi hoa o ka poe hui kalepa, ma ka inoa hui, ua paa no ia mau palapala hoopa maluna o ka hoa, a mau hoa e ae paha, o ia poe hui, e like me ka paa ana maluna o ka hoa nana i kakauinoa.

Pauku 521. Aole e pono i kekahi kakauolelo, a i kekahi kanaka hoolimalima paha no ka mea e haawi ana i ka palapala hoopaa, e kakau i kona inoa i hope no ka mea ona i hoolimalimaia'i.

Pauku 522. Ina e hookaa oleia ke dala i oleloia iloko o kekahi palapala hoopaa no na dute, ma ka la e pau ai ka manawa i haawiia no ka uku ana; alaila, na ka Luna dute e hoomaka koke i ka hoopii no ke dala, a e hiki no ke hooloheia ia hoopii e ka Ahahookolokolo Kiekie, a e kekahi Aha Kaapuni, a e kekahi Lunakanawai o ka Aha Kiekie ma ke Keena; hiki nae ke hoopii hou ae imua o na Lunakanawai a pau ma ka banco.

Pauku 523. Ina e ike oleia ka ona o kekahi waiwai, e kauoha aku ka Luna dute, e hanaia ka papa helu o ia waiwai, a e kohoia ke kumukuai o kela mea o keia mea, malalo o ka hoohiki, e kekahi mau kanaka maikai, alaila, e hoolahaia a e kuai kudalaia ka waiwai, a e lawe ka Luna dute noloko ae o ke dala i loaa mai ma ke kudala ana, na

dute, ka uku o ka malama ana, ka uku hoopanee maluna o na dute mai ka la i hookomoia mai ai ka waiwai, me na lilo a me na koina a pau, a e waiho aku i ke dala i koe maloko o ka Waihona dala o ke Aupuni no ka mea nona ka waiwai, a ina e hoomaopopo mai oia i kona kuleana, aiaila, e haawiia ke dala ia ia. E hooili aku ka Luna dute i ke Kuhina Waiwai, pu me ke dala koena, i kope o ka papa helu waiwaiwai, me ke koho ana i ke kumukuai, a o ka palapala hoike o ke kudala ana, e hoakaka ana i na hoailona, me na helu, me ke ano o ka waiwai i kudalaia, me ka inoa o ka moku a me ke Kapena nana i lawe mai, me kahi i laweia mai ai, me ka manawa, a me ka inoa o ka mea ia ia ka hooiliia ana mai maloko o ka papa helu waiwai o ka moku. O ka palapala hoike a ka Luna dute, oia ka mea e pakele ai ke Kapena, a o ke alii moku paha, nana i lawe mai ka waiwai, ma ke koi ana ia ia o ka mea nona ka waiwai. Ina he waiwai popo wawe a poino koke ka waiwai i kii oleia e ka ona, alaila, e kudala koke ia no.

Pauku 524. *O na dala a pau i ukuia mai no na dute maopopo ole,* a no na dute i ukuia malalo o ka olelo kuihe no ka nui o na dute i koiia, e malamaia a e hanaia ia mau dala, e like me ka hana ana me na dala e ae i loaa mai no na dute, aole hoi e kaohiia e ka Luna Dute a hoomaopopoia na dute, a e hooholoia ka olelo hooholo no ka hoopii ana i na aha, no ke kupono a me ke kupono ole o na dute i ohiia; aka, ina e hoomaopopoia e ke Kuhina Waiwai, ua ohi ka Luna Dute i ke dala i oi aku mamua o ka ke kanawai i kau ai, alaila, e hoihoi aku oia i ke dala oi, noloko ae o ke dala ma ka waihona o ke Aupuni, i hookaawale ole ia no kekahi hana e ae.

Pauku 525. Ma na mea e pili ana i ka ohi ana i na dute, a ma na mea e ae i pili i na kanawai dute, e hoolohe aku na Luna Dute me na Luna e ae, i na olelo kuhikuhi i kakauia e ke Kuhina Waiwai, a ina e puka mai ka hihia no ka maopopo ole o kekahi olelo o na kanawai dute, alaila, e paa no ka olelo hooholo a ke Kuhina Waiwai maluna o na Luna Dute, me na Luna e ae o ka oihana dute.

HAAWINA XVI.

NO NA AWA KOMO, A ME NA APANA OHI DUTE.

Pauku 526. Aole e hooukaia mai, a e weheia paha e kekahi moku, kekahi waiwai a ukana paha o ka aina e mai, ma kekahi awa e ae o ko Hawaii Pae Aina, aka, ma na awa komo wale no i oleloia maloko o na Kanawai, o hopuia a hooliloia ka moku nana i lawe mai ia, waiwai, a ukana paha, a me ka waiwai a ukana i hooukaia a i weheia paha.

Pauku 527. E hoonohoia a ma keia Kanawai ua hoonohoia, na Awa komo i oleloia malalo ae nei no na moku o na aina e :

Honolulu, ma ka Mokupuni o Oahu; Lahaina, ma ka Mokupuni o Maui, Hilo, Kealakekua, a me Kawaihae, ma ka Mokupuni o Hawaii; Koloa, ma ka Mokupuni o Kauai;

Aka, ma ka holo ana mai kekahi awa a i kekahi awa, a ma ke ano e ae paha, aole e hiki i kekahi moku o ka aina e, e hana i ke Kalepa holo pili aina ma keia Aupuni.

PAUKU 528. E hiki no i na moku Okohola o na aina e, ke komo ma na awa komo i oleloia ma ka pauku maluna ae nei, a ma ke awa o Hanalei, ma ka Mokupuni o Kauai, i loaa ia lakou na mea ai me na mea e ae e pono ai.

PAUKU 529. E ku no i ke Kanawai no kekahi moku Kalepa o ka Aina e, i komo ma kekahi o na awa komo i aeia no na moku o ia ano, a ua uku a hoopaa paha i kona mau dute, ina i loaa ia ia ka palapala ae a ka Luna dute Nui, e holo aku ma kekahi wahi e ae o ke Aupuni, aole nae ia he awa komo, a malaila e hoouka mai i ka ukana ua uku i ka dute, a e lawe aku paha i ka ukana, a loaa hoi ia ia na mea e pono ai, na na Luna dute ma na awa komo e ae iloko o keia Aupuni, koe o Honolulu, e haawi i na palapala ae o kela ano maloko o ko lakou Apana ohi dute.

PAUKU 530. E maheleia ka Pae Aina o Hawaii nei i mau Apana Ohi Dute, penei :

Ka Mokupuni o Hawaii i ekolu Apana; e kapaia na Apana o Hilo, Kawaihae, a me Kealakekua. E hookomoia maloko o ka Apana ohi date o Hilo, kela mau wahi o Hawaii i kapaia, o Kau, Puna a me Hilo. E hookomoia hoi maloko o ka Apana ohi dute o Kawaihae, kela mau wahi i kapaia o Hamakua me Kohala. A e hookomoia maloko o ka Apana ohi dute o Kealakekua kela mau wahi i kapaia, o Kona :

E kapaia na Mokupuni o Maui, Molokai, Lanai, me Kahoolawe, o ka Apana ohi dute o Lahaina :

E kapaia ka Mokupuni o Oahu, o ka Apana ohi dute o Honolulu.

A e kapaia na Mokupuni o Kauai, me Niihau, o ka Apana ohi dute o Koloa.

HAAWINA XVII.

NO KE KOHO ANA I NA LUNA DUTE, KA LAKOU MAU HANA, ME KO LAKOU UKU.

PAUKU 531. Na ka Moi iloko o ka Ahakukamalu, ma ke koho ana o ke Kuhina Waiwai, e hoonoho i kekahi kanaka kupono i Luna Dute Nui ma na awa komo a pau o keia Aupuni, a oia no ka *ex officio*, ka Luna Dute no ke awa o Honolulu, a e noho oia ma ia Oihana oiai ko ka Moi makemake.

PAUKU 532. Maumua o kona hapai ana i kana Oihana, e hoohiki

ka Luna Dute Nui, a e kakau i kona inoa ma ka palapala hoohiki, imua o ke Kuhina Waiwai, no kana hana ikaika, me ka pololei i na hana o kana Oihana, a e haawi hoi oia i palapala hoopaa, na ke Kuhiha Waiwai me kona mau pani hakahaka, ma ia Oihana, no na dala, aole emi mai malalo o na tausani he umi, me na hope kupono i ka manao o ua Kuhina nei, no ka hana pololei me ka paewaewa ole, o ka Luna Dute Nui i kana mau hana, a e uku pololei oia i ke Kuhina Waiwai, e like me kana kauoha, i na dala a pau i ohiia e ia; a e kona mau hope paha, a e hoike aku hoi, i kela hapaha, keia hapaha makahiki, i ka nui o kana mau loaa, a me kana mau hana, e like me ka olelo a ke kanawai.

Pauku 533. E haawi aku ka Luna Dute Nui i ke Kuhina Waiwai i kela hapaha keia hapaha makahiki, e hoomaka ana ma ka la mua o Ianuari, i palapala hoike no na dala a pau i loaa mai ma na hale dute o ke Aupuni no na dute, na hale papaa, a no na kumu loaa e ae, a e hooponopopono ia palapala hoike me ke Kuhina Waiwai, a e haawi aku ia ia i na dala e waiho ana iloko o kona lima. A e hoike aku hoi ka Luna Dute Nui, ma ka palapala i kela makahiki, keia makahiki, no na hana o kana oihana, me ke ano, ka nui, me ka kumukuai o ka waiwai o kela ano keia ano i hooukaia mai, a e lawe ia'ku, ma keia Aupuni; a no na aina o na moku i holo mai, me ka nui o na tona o na moku a pau i komo ma na awa o keia Aupuni, mai na aina e mai, a me na inoa o na aina e, a lakou i holo mai ai; a no na moku a pau i holo aku mai keia Aupuni aku i na aina e, me na inoa o na wahi a lakou i holo aku ai; a no na mea e ae a ke Kuhina Waiwai e koi aku ai, i kela manawa keia manawa.

Pauku 534. Na ka Luna Dute Nui me ka ae mai o ke Kuhina Waiwai, e hoonoho i Luna Dute no kela a me keia o na awa komo o keia Aupuni, a na ka Luna Dute Nui e nana aku i ka pono me ka pololei o ka hana ana a ia poe luna; a e hiki no ia ia ke hoopau ia lakou.

Pauku 535. O kela Luna dute keia Luna dute, mamua o ka hapai ana i kona oihana, e hoohiki oia, a e kakau inoa oia i ka palapala hoohiki, imua o ka Luna dute Nui; a i ole ia, imua paha o kekahi Lunakanawai ma kona Apana, e olelo ana e hana oia me ka ikaika a me ka pololei i na hana i pili i ka Luna dute, a e hooikaika oia e kinai, a e huli aku i na hana kue i na Kanawai dute o keia Aupuni; a e kakau inoa hoi oia i ka palapala hoopaa, me na hope i ka Luna dute Nui, a i na dala a me na olelo hoopaa i kupono i ka manao o ua Luna dute Nui nei.

Pauku 536. E hoike aku kela Luna dute keia Luna dute, ma ka hapaha makahiki i ka Luna dute Nui, i na loaa a pau o kana oihana me ka hooponopono; a e uku aku hoi i na dala a pau e waiho ana ma kona lima, no kela kumu loaa keia kumu loaa, i kela manawa keia manawa e like me ke kauoha a ka Luna dute Nui. A e hana no oia i na palapala hoike no na moku a me ka waiwai, i kela manawa keia manawa e like me ka manao o ka Luna dute Nui.

Pauku 537. E noho mai na Luna dute ma na awa a lakou i hoo-

nohoia'i, a e malama lakou i na buke hoike pololei no ka lakou mau hana i pili i ka oihana dute, e like me ke kuhikuhi ana o ke Kuhina Waiwai, i kela manawa keia manawa; a e hoike aku lakou i na buke me na palapala a pau o ka lakou oihana, i ka mea i kohoia e ke Kuhina Waiwai e nana, i kela manawa, i keia manawa.

PAUKU 538. E hiki no i ka Luna dute ina ua mai oia, a ina paha ua hele ma kahi e, alaila, me ka ae mai o ke Kuhina Waiwai, aole nae no ke kumu e ae, e koho i kekahi hope ma ka palapala i sila ia, e hana i kana mau hana; a maluna no o ka Luna Dute ka pono me ka hewa o ka hana ana a kona hope, ma na mea i pili i kana Oihana.

PAUKU 539. Na ka Luna Dute, ma ke Awa kahi i hoonohoia'i oia, e lawe i na palapala hoike, na palapala helu waiwai me na palapala e ae, e hoikeia mai ma ke komo ana o kekahi moku; e kope i na palapala helu waiwai a pau; e lawe i na palapala hookomo o na moku a pau, me ka waiwai a lakou i lawe mai ai; e helu i ka nui o na dute maluna o ia waiwai, a e kakau ia mea ma ke kua o ka palapala hookomo; e lawe i na dala a pau i ukuia mai no na dute a i na palapala hoopaa no ka uku ana i na dute; e haawi aku i na palapala ae no ka wehe ana, me ka hoouka ana, i ka waiwai; e haawi aku i na palapala ae holo; a e koho, me ka ae mai o ke Kuhina Waiwai, i na luna kiai me na luna malama i na halepapaa, maloko o kona Apana, ke pono ke kohoia; a e hoohiki me ka hooiaio i na olelo hoohiki a pau, i mea e pono ai kana hana; a e hiki no ke laweia ia mau palapala iloko o na Ahahookolokolo o ke Aupuni, i mea e maopopo ai ka pono; a e hana i na mea e ae a ke Kanawai, a me na rula i hanaia mamuli o ke Kanawai, e haawi ai ia ia e hana, i kela manawa, i keia manawa.

PAUKU 540. Eia kekahi hana i haawiia na ka Luna Dute Nui e hana, oia hoi o ke kakau hoike ana, a me ka haawi ana i na palapala ae, i na moku Hawaii.

PAUKU 541. E hiki no i ka Luna Dute Nui me ka ae mai o ke Kuhina Waiwai e hoonoho i Hope Luna Dute no ke awa o Honolulu, e kokua ia ia ma ka hana ana i kana oihana, a e loaa i ua Hope Luna Dute nei ka uku a ke Alii, iloko o ka Ahakukakukamalu e hooholo ai.

PAUKU 542. E ukuia ka Luna dute nui, he uku makahiki, ekolu kausani dala, a e hookaaia i kela hapaha i keia hapaha makahiki.

PAUKU 543. E loaa i ka Luna Dute ma Lahaina, ka uku makahiki, he umikumamalima haneri dala, a e ukuia oia i kela hapaha, keia hapaha makahiki.

PAUKU 544. E loaa i na Luna dute ma na awa o Hilo, Kealakekua, Kawaihae, me Koloa, ka uku kupono a ka Luna dute Nui e haawi ai, me ka ae pu o ke Kuhina Waiwai.

HAAWINA XVIII.

NO KE KU ANA MAI A ME KA HOOKOMO ANA I NA MOKU.

PAUKU 545. Na ke Kapena, o kela moku, keia moku Kalepa e ku mai ana mai kekahi aina e mai, a mai kekahi awa o keia Aupuni mai paha, i kekahi awa komo o keia Aupuni, me ka waiwai o ka aina e maluna o ua moku la, maloko o na hora he kanahakumamawalu mahope iho o kona ku ana mai, e hai i ka Luna dute, i ka hana a ka moku i ku mai ai ma kona awa; a e haawi aku ia ia i ka papa inoa o na kanaka eemoku, a me ka papa helu oiaio, o ka ukana maluna o ka moku, e hoakaka ana i na ukana me na mea maloko, na hoailona, me na helu, a me na inoa o ka poe nana i hooili mai, a o ka poe paha nona ua waiwai la i hooiliia mai ai, e like me ka papa hakahaka malalo ae nei, o hoopaiia ke Kapena ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi tausani.

PAPA HELU WAIWAI KOMO MAI.

Palapala hoike a papa helu o ka ukana i hooiliia ma ke awa o —— maluna o ka moku o ——, ke Kapena e holo ana ma ——,

Hoailona,	Helu,	Na ukana (e hoakaka ana i na mea maloko) me ka ukana wahi ole	Ka inoa o ka mea nana i hooili mai	Ka inoa o ka mea ia ia ka waiwai, maanei

Awa o ——, ko Hawaii Pae Aina.

Owau o ——, ke kapena o ka moku ——, ke hoohiki oiaio nei au, no ka papa helu maluna, a'u e haawi aku nei i ka Luna Dute ma ke awa o ——, no ka waiwai maluna o ua moku nei, e like me ko'u ike a me ko'u manao ua kakau pololeiia, a ua pono a ua oiaio ia, aia hoi malaila ka waiwai a pau e waiho ana maluna o ua moku la. Pela ke Akua e kokua mai ia'u

Ua kakauia a hoohiki ia i keia la —— o ——, 18 .

Imua ou'

Luna Dute.

PAUKU 546. Na ke kapena, o kela moku keia moku kalepa, i ka manawa ana e haawi aku ai i ka papa helu ukana; a ma aole ne ukana maluna o kona moku, alaila, maloko o na hora he kanahakumamawalu, mahope iho o kona ku ana mai, e haawi aku malalo o ka hoohiki i ka Luna Dute, he papa helu o na mea ai me na mea lako o kona moku, o hoopaiia oia ma ka hooneleia i na mea a pau o ia ano i kakau ole ia ma ka papa helu, a ma ka uku hoopai hookahi haneri dala.

PAUKU 547. O ka waiwai a pau i hookomoia mai e kekahi moku, me ke kakau ole ia maloko o kona papa helu waiwai, e hiki no ke hopu a e

hoolilo, a e hiki no hoi ke hoopai i ka moku, a me ke kapena, ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi tausani.

PAUKU 548. Ina e hoike ole ia mai ka waiwai a pau i kakauia maloko o ka papa helu imua o ka Luna Dute, alaila, e hiki no ke hooku i ka moku, a me ke kapena, i ke kumukuai i kohoia o ka waiwai i nalo, me na dute maluna o ia waiwai, a me ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi tausani.

PAUKU 549. E hiki no i ka Luna Dute, ke ae aku i ka hooloili ana i na papa helu waiwai, a me na palapala hookomo, ina ua maopopo ia ia, aole i hana kolohe ia, a me ka lalau malama ole, ina nae i noiia mai ia hooloili ana maloko o na hora he hanahakumamawalu, mahope iho o ke kakau ana i ka papa helu a palapala hookomo paha, a mamua paha o ka pau ana o ka ukana i ka hoopaeia mauka.

PAUKU 550. Na ka mea ia ia ka waiwai, mamua o ka loaa ana ia ia o ka palapala ae no ka wehe ana, a hoopae ana i ka waiwai, e haawi aku i ka Luna Dute malalo o ka olelo hoohiki, i palapala e hoakaka ana i ka waiwai ana e manao ai e hoopae mai i mea kuai, a i mea hana paha, me ke kumukuai, a me na koina, penei :

PALAPALA HOOKOMO WAIWAI HOOPAE MAI.

Palapala hookomo i ka waiwai i laweia mai ——, maluna o ka moku o ——, o ——, ke kapena, mai ——, a i ka hale dute ma——, ma ka Mokupuni o ——, Pae aina o Hawaii nei, i keia la—— o ——, 18 .

Hoailona	Helu,	Naukana, na mea maloko. E hoakakaia ka nui.	Kumukuai i haawiia.

Ma ke Awa o —— ko Hawaii Pae Aina.

Owau o ——— ke hoohiki oiaio nei au no keia palapala hookomo mai, i kakauaia ko'u inoa malalo, a haawiia i ka Luna dute o ———; ua kakau pololeiia malaila na ukana, na waiwai a me na mea Kalepa a pau au i komo mai ai e kuai, a hooukaia mai no'u, a no kekahi kanaka a no kekahi hale kuai, a no kekahi poe hui, ma keia awa a me na wahi e ae e pili ana, (koe nae na waiwai me na mea kalepa i hoakakaia ma kekahi palapala hookomo e pili pu ana me keia) na mea hoi e komo mai ana maluna o ka moku o ——— o ——— ke Kapena, mai ——— mai. Ma ua palapala nei, ua kakau pololei ia ke kumukuai lilo, a ua hookomo pu ia na uku a pau i lilo aku, e like me ka palapala kumu.

Kakauia a hoohikiia i keia la —— o ——, 18—.
Imua o'u

Luna Dute.

PAUK 551. Aia hanaia ka palapala hookomo, a i hookaaia na dute i ka Luna Dute, a i ole ia, e hoopaaia ka uku ana e like me ka

olelo mamua, alaila, e haawi aku ka Luna dute i ka mea ia ia ka waiwai, a o kekahi hapa paha o ka waiwai i manaoia e hoopaeia mai, i palapa ae e hoolei mai, e like me neia:

Helu —.

Hale Dute ———, H. I.

PALAPALA AE E HOOPAEIUKA.

Hoailona.	Helu,	Ukana.

Ua aeia mai ka hoopae ia ana iuka, o ka waiwai i oleloia maluna, mai ka moku o ——, —— ke kapena, mamuli nae o ke kauoha a ——.

Ua kakauia i keia la ——, o ——, 18 .
Imua o'u

Luna Dute.

PAUKU 552. E hoonoho ka Luna Dute, i kekahi Luna maluna o ka moku, oiai ka wehe ana i kana waiwai, e malama i ka hoopae ana iuka, i ole e hoopaeia ka waiwai oi aku mamua o ka mea i aeia, a o kekahi wawai paha i kakau ole ia maloko o ka palapala ae, a e uku ia oia e like me ka mea i hooholoia e ke Kuhina Waiwai mamuli o ka hoakaka ana mai o ka Luna Dute Nui.

PAUKU 553. I ka wa i hoikeia mai kekahi palapala hookomo ma ka hale dute, e hoike pu mai ka mea nana ka palapala hookomo, imua o ka Luna Dute, i na palapale kumu, me na palapala hooili, a e hoohiki oia no ka oiaio o ua mau palapala la. Ina o kekahi waiwai i kakauia maloko o ka palapala hookomo, aole nae ia i kakauia maloko o ka palapala kumu me ka oiaio, e like me ke kumu lilo maoli o ua waiwai la, ma kahi i hooukaia ai me ka manao hoopunipuni i pakele ai ke dute, a i kekahi hapa paha o ke dute, alaila, e hiki no ke hoopii i ka mea nana i hana i ka palapala hookomo, no ka waiwai, a i ole ia, no ke kumukuai o ia waiwai, a e hooukuia oia pela.

PAUKU 554. O ka Luna Dute, oia ka *ex officio*, ka Luna nana, a koho, a luna imi ano waiwai, ma kona awa, a ina e hiki mai kekahi waiwai e nana ia, a e kohoia'na; o ka waiwai, ka ukana, a o na mea kuai ano kalepa, e hookomoia, a e laweia mai ma ia awa, me ka palapala kumu ole; a ina paha ma ka manao o ka Luna Dute, ua hoohaahaaia ke kumu lilo i kakauia maloko o ka palapala hookomo, a ma kekahi ano e ae paha, ke ike oia ma kona noonoo ana, i ka mea e pono ke hana ia.

PAUKU 555. E hiki no i ka Luna Dute ke kauoha aku e hooiliia ma ka Hale Dute, i hiki ke nanaia a imiia ke ano, i hookahi ope ukana, a oi aku paha, e like me kona koho ana, o kela puu waiwai keia puu waiwai, i hoopaeia mai ma keia Aupuni; a ina e hoole kekahi

kapena, a ona, a mea ia ia ka waiwai paha, i ke kauoha ana pela, a ka Luna Dute, e hiki no ke hoopai ia ia ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi tausani.

PAUKU 556. Aole pono i kekahi kanaka, e hookomo i kekahi waiwai, a e hoopaa i na dute ma ke ano pookela iloko o ka palapala hoopaa, ke ole oia ka mea nona ponoi ka waiwai, a o ka mea ia ia ka waiwai paha, i ka wa i ku mai ai ka moku, a i ole ia, o ka agena, i koho pono ia e ka mea nona ka waiwai, a o ka mea ia ia ka waiwai paha.

PAUKU 557. Ina e ku mai kekahi moku ma kekahi awa komo o keia Aupuni, a e waiho ana maluna o ia moku he waina, waiona a me ka pauda, pu, a pahikaua, a mea e ae kupono i ke kaua; a i ole ia, ina e hooili ana ka moku i kekahi o ia mau waiwai, i mea lawe aku ma ka aina e, alaila, na ka Luna Dute e hoonoho, ke manao oia pela, i kekahi luna a mau luna paha maluna o ka moku, a na lakou e nana i ka malama pono ia o na kanawai dute, a me na rula hooponopono o ia awa. E noho no ia luna a mau luna paha maluna o ka moku, a pau ka waiwai i ka hoopae ia iuka; a i ole ia, i ka holo ana paha o ka moku, a e ukuia ia mau luna, e like me ka olelo iloko o ka Pauku 552.

PAUKU 558. Aole e hoopaeia mai iuka kekahi waiwai, a ukana paha, o kela ano keia ano, ma kekahi awa o keia Aupuni, ma ka la Sabati, a ma kekahi la hoano o keia Aupuni, aole hoi ma na la e ae, mamua o ka puka ana o ka la, a mahope o ka napoo ana o ka la, o hopuia a hooliloia no ke Aupuni ka waiwai i hoopaeia mai pela.

PAUKU 559. Ina manaoia e lawe i ka waiwai mai kekahi moku a i kekahi moku, aole hoi i hoopae iuka nei iloko o keia Aupuni, pono ka mea ia ia ka olelo no ia waiwai, mamua o ka loaa ana ia ia, o ka palapala ae i kana hana ana pela, e haawi mai i ka Luna Dute i palapala hoakaka no ia waiwai ana i manao ai e hoouka ae, a e hoakaka pu no hoi i ke kumu lilo no ia waiwai, penei hoi :

PALAPALA HOOKOMO WAIWAI MAALO.

Ka hookomo ana o ka waiwai i manaoia e hooili mai ka moku o —— ka inoa, a o —— ke kapena, a i ka moku o —— ka inoa, a o —— ke kapena.

Hoailona.	Helu.	Na mea maloko. (E hoakaka i ka Nui.	Kumu Lilo.

Awa o ———, ko Hawaii Pae Aina.

Ke hoohiki oiaio nei au no keia palapala maluna, ua kakau pololei ia ka waiwai, a me ka ukana a pau a'u i manao ai, e hooili maluna o ka moku o ——, o —— ke kapena; ua kakau pu ia no hoi ke kumu

lilo no ia waiwai, a ke manao oiaio nei au, e hoouka aku ia waiwai maluna o ia moku, a i ke awa o ——; aole o'u manao e hoopae ia waiwai iuka nei, ma keia pae aina.

Ua kakauia, a hoohikiia i keia la —— o ——, 18—.

Imua o'u,

Luna Dute.

PAUKU 560. Ina hanaia e like me ka olelo maluna, pono no i ka Luna Dute ke haawi i palapala ae, i ka hooili ana i kela waiwai mai kekahi moku a i kekahi moku, penei hoi:

PALAPALA AE E MAALO AE.

Helu —.

Hale Dute, ———, P. A. H.

Hoailona.	Helu	Mea maloko.

Ke ae aku nei au i ka hooili ana i keia waiwai i oleloia maluna, mai ka moku o —— ka inoa, a o —— ke kapena, a i ka moku o —— ka inoa, a o —— ke kapena, a e haawi hoi ia ——

La —— o ——, 18—.

Luna Dute.

PAUKU 561. E hana he palapala hookomo i mea hoike wale no, no ka waiwai me ka ukana a pau, i laweia mai iloko o keia Aupuni, me ka uku ole i ke dute; na ka mea ia ia ka olelo no ka waiwai e hana ia palapala, a na ka Luna Dute e haawi i na pepa pai hakahaka, kupono no ia hana.

PAUKU 562. E kauia ke dute maluna o ka waiwai maalo he hookahi hapahaneri *ad valorem*, oia hoi ka waiwai me na mea ulu a pau o na aina e, i hooukaia mai kekahi moku a i kekahi moku maloko o keia Aupuni, ke oi aku ke kumu lilo mamua o na dala hookahi tausani, a elua hapahaneri *ad valorem* ke emi mai ka waiwai malalo o na dala hookahi tausani.

Aka hoi, aole e kauia keia dute o ka waiwai maalo, maluna o na mea i loaa ma ka lawaia okohola ana.

PAUKU 563. O ka waiwai a pau, koe wale no na waina me na waiona i hookomoia, maloko o keia Aupuni, ke lawe hou ia'ku mawaho, e like ka nui me elua haneri me kanalima dala a oi aku paha e hoihoi ia na dute a pau maluna o ia waiwai, koe wale no elua hapahaneri o ke kumukuai mua; a ma na waina me na waiona i lawe hou ia mawaho, e hoihoiia na dute a pau, koe kekahi hapaha; aka hoi, aole e hoihoi ia'ku ke dute pela maluna o kekahi waiwai, a waina, a waiona paha, ke ole e lawe hou ia maloko o na ope mua, a ke ole hoi i waihoia, a i

malamaia ma na hale papaa o ke Aupuni, malalo o ka lima o ka Luna Dute.

PAUKU 564. Ina i hookomoia kekahi waiwai ma ka Hale Dute, i waiwai lawe hou aku, me ka manao e loaa ke dute hoihoi, a mahope hoopaeia ma kekahi awa, a wahi e ae maloko o keia Aupuni, e hiki no ke hopu, a ke hoolilo ia waiwai, me ka moku pu nana i hoopae mai pela, no ke Aupuni; a e hoopaiia kela kanaka keia kanaka nana i kokua ma ia hana ana, ke hoomaopopoia kona hewa, ma ka hoopaahaoia i ka hana oolea, aole oi aku i na malama eono; a i ole ia, ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi tausani.

NO KA UKANA O KA POE EE MOKU.

PAUKU 565. Ina e ae ke kapena o kekahi moku i ku mai ma kekahi awa komo o keia Aupuui mai ka aina e mai, i ka hoopae ana iuka i ka ukana a kekahi kanaka eemoku o kona moku, me ka loaa ole mamua o ka palapala ae a ka Luna Dute, a o kona hope paha, e hiki no ke hoopaiia ua kapena la ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala he kanalima, aia no i ka manao o ka Luna Dute.

PAUKU 566. Ina i hiki mai kekahi kanaka eemoku maluna o kekahi moku i ku mai ma kekahi awa komo o keia Aupuni, mai ka aina e mai, a ina e hoopae oia i kona ukana iuka nei, me ka loaa ole mamua o ka palapala ae a ka Luna Dute, a o kona hope paha, alaila, e hiki no ke hoopaiia ua kanaka eemoku la, ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala he kanalima, aia no i ka manao o ka Ahahookolokolo.

NO NA MOKU OKOHOLA.

PAUKU 567. E hookomo kela kapena keia kapena o kekahi moku okohola i kona moku ma ka hale dute, maloko o na hora he kanahakumamawalu, mahope iho o kona ku ana mai ma kekahi awa komo, a mamua hoi o kona hookuuia ana, a kepa ana paha i kekahi luina, a o kona lawe ana maluna o kona moku i na mea ai a mea e lako ai, o hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi haneri. Na ka Luna Dute e kau i ka uku.

PAUKU 568. Na kela kapena keia kapena o kekahi moku okohola, maloko o na hora he kanahakumamawalu, mahope iho o kona ku ana mai, e haawi mai ma ka hale dute, malalo o ka olelo hoohiki, i papa helu o na waina, a me na wai ona, maluna o kona moku, ma ke ano lako o ka moku, a me ka papa helu o ka waiwai me ka ukana, (koe wale no na mea i loaa ma kona lawaia ana) a me na mea paahana, me na mea lako o kona moku, o hooliloia ua mau waiwai la, ukana, a mea lako pau, i kakau ole ia maloko o kekahi o na papa helu elua, a o hoopaiia hoi oia ma ka uku hoopai, i hookahi haneri dala.

PAUKU 569. Aia a hookomo pono ke Kapena o kekahi moku Okohola i kona moku, ma ka hale dute, a ua haawi mai i na palapala kupono a pau, a ua hookaa hoi i na koina a pau, a ke Kanawai i kau ai no ka hookomo ana, alaila, e hiki no ia ia ke koi aku a loaa mai, mai

ka luna dute mai, i palapala ae no kona Kalepa ana i ka waiwai (koe nae na waina me na wai ona) no na mea ai a me na mea lako no kona moku, e like me umikumamalua haneri dala, kumu lilo mua, me ka uku ole i kekahi dute maluna o ka waiwai, e like me na dala elua haneri; penei hoi ke kau ana i ka palapala ae:

PALAPALA AE I KA MOKU OKOHOLA E HOOPAE IUKA, I KA WAIWAI KUAI.

Hale Dute o ——, P. A. H.

Hoailona.	Helu.	Na ope, me na waiwai maloko, me ka nui.	Kumu Lilo.

Ua aeia ma keia palapala o ——, ke kapena o ka moku okohola o ——, e hoopae mai iuka, i ka waiwai kuai, koe nae na wai ona i olelo ia maluna, ke hookomoia ia waiwai e like me na hoailona, me na helu, a ma ke kumu oiaio i ka laweia maluna o ka moku, e like me ka palapala kumu.

MEA NANA. Eia ke kumu lilo e manaoia no ka aila a me ka iwi kohola :

Aila Pama, —— Aila Kohola, ——, Iwi, ——.

E kakauia me ka inika na mea a pau i hoopaeia mai mamuli o keia palapala.

—— ——

Luna Dute.

A e kakauia malalo o ka palapala ae, he olelo hoohiki, penei :

Awa ——, P. A. H.

Owau, o ——, ke kapena o ka moku o ——, ke hoohiki oiaio nei au, aole au i oi aku mamua o —— dala, ma ko'u kalepa ana i ka waiwai me na kanaka e noho ana ma keia awa a ma na wahi e pili ana, mai ko'u hookomo ana ma ka la —— o ——, 18—, aole hoi au e hoopae iuka, a e ae aku i ka hoopae ana iuka, mai ko'u moku mai, i kekahi waiwai i kakau ole ia iloko o keia palapala ae.

Kakauia a hoohikiia i keia la —— o ——, 18—.

Imua o'u, —— ——,

Luna Dute.

PAUKU 570. O ka pomaikai o ke kalepa ana, i haawiia i na moku okohola ma ka pauku maluna ae nei, e hiki no ke hanaia ma ke awa hookahi, a ma kekahi mau awa okoa paha o keia Aupuni; aka, aole i manaoia he mea ia e hiki ai i kekahi moku okohola, ke kalepa i ka waiwai e oi aku ana ka nui, mamua o ka mea i oleloia ma ka pauku maluna ae nei, ma ke ku hookahi ana iloko o keia Aupuni.

PAUKU 571. O na palapala ae i haawiia i na moku okohola, no ke kalepa waiwai ana, aole i aeia ma ia mau palapala ke kalepa ana, a o ke kuai ana, a o ka hoopae ana iuka, a o kekahi hana e ae paha, i na waiona; a ina i hana pela kekahi moku okohola, me na waiona, alaila,

e kauia maluna o ua moku la, na koina a pau o na moku kalepa maoli, a me na pilikia e ae i oleloia ma na kanawai e pili ana ia mea.

PAUKU 572. E kauia na dute maluna o na moku okohola, e like me na dute maluna o na moku kalepa, no kekahi waiwai i hoopaeia iuka, a i kuaiia paha e lakou, ke oi aku ia waiwai maluna o na dala elua haneri; a ina i oi aku ia waiwai mamua o na dala hookahi tausani, alaila, e manaoia lakou, ua lilo i mau moku kalepa maoli, e auhauia lakou i na koina a pau, i pili i na moku kalepa maoli.

PAUKU 573. Ina e hoike ole mai ke kapena o kekahi moku okohola i kona palapala ae, ke koiia'ku ia e kekahi luna o ka oihana dute, alaila, e hiki no i ka Luna Dute ke hoopai ia ia ma ka uku hoopai, aole emi mai malalo o na dala he umi, aole hoi oi aku i na dala he kanalima.

HAAWINA XXIX.

NO KA HOLO ANA'KU O NA MOKU.

PAUKU 574. E hiki no i ka moku, ina ua hana ka ona, me ka mea ia ia ka olelo, no ka waiwai a me ke Kapena, e like me na Kanawai a me na rula hooponopono, e pili ana i ke Kalepa ana me na aina e, a me na Kanawai e pili ana i ke kepa ana o na luina Hawaii, e holo aku ke loaa ia ia, mai ka Luna Dute o ke Awa mai, he palapala hookuu; meneia:

Ko Hawaii Pae Aina.

PALAPALA HOOKUU.

Awa o ———, P. A. H.
La —— o —— 18—.

Ke hoakaka aku nei keia palapala i ka moku o ——, o —— ke kapena, e holo ana i ———, ua pono ia ia ke holo aku.

———— ————
Luna Dute.

Na ka Luna Dute e haawi aku i ke kapena i palapala e hoakaka ana i na koina, i oleloia mahope ae nei.

PAUKU 575. Ina i holo ole kekahi moku, maloko o na hora he kanahakumamawalu, mahope iho o ka loaa ana o ka palapala hookuu, e hoakaka mai ke kapena ia mea, i ka Luna Dute o ke awa, o hoopaiia oia i ke uku hoopai, aole oi aku i na dala he iwakaluakumamalima. Na ka Luna Dute no e kau i keia uku hoopai.

PAUKU 576. Aole e loaa ka palapala hookuu i kekahi moku, ke ole i hoakakaia na koina kupono a pau ma ke keena oihana o ka Luna Awa; a e hiki no i ka Luna Dute ke koi aku i ke kapena, a i ka ei-

gena paha, e hoike mai i ka palapala hookaa a ka Luna Awa, i maopopo ke kaa ana o ia mau koina.

PAUKU 577. O ka mea makemake e lawe i ka aina e, i kekahi waiwai kalepa no ka aina e mai, e pono ia ia, e waiho mai ma ka hale dute o ke awa kahi e malamaia'i ua waiwai la, i palapala hookomo no ia waiwai, penei :

PALAPALA WAIWAI PUKA AKU.

He palapala hoakaka i ka waiwai a ——, e manao nei e hoouka maluna o ka moku o —— ka inoa, a o—— ke kapena, e holo ana i ——, ua laweia mai ia maluna ka moku o —— o —— ke kapena, mai —— mai, me ka manao e loaa ka uku hoihoi.

Hoailona.	Helu.	Na ope me na mea maloko, e hoakakaia ka nui.	Kumu Lilo.

Awa o———, P. A. H.

Owau o ——, ke hoohiki nei au no ka waiwai i oleloia maluna, ua hoookaia mai maluna o ka moku o ——— ka inoa, a o ———, ke kapena, mai ——— mai, ua hookomo pono ia mai i keia awa; a ua malamaia mamuli a ka olelo a ka Luna Dute, mai ka la —— o ———, 18 ., aole e manaoia e hoopae hou iuka ma keia PAE AINA.

Kakauia, a hoohikiia i keia la—— o ———, 18 .

Imua o —— ——
Luna Dute.

PAUKU 578. Aia waiho ponoia mai ka palapala hookomo no ka waiwai i manaoia e lawe hou aku, alaila, e haawi aku ka Luna Dute i palapala ae no ka hoouka ana maluna o ka moku i oleloia maloko o ka palapala hookomo, a na ka Luna Dute, a i ole ia, na kekahi mea ana i koho ai, e nana i ka hoouka ana o ka waiwai.

PAUKU 579. Mamua o ka loaa ana i kekahi moku, ka palapala hookuu, na ke kapena e haawi mai i ka Luna Dute o ke awa, i papa helu o ka waiwai i hoookaia'ku maluna o ka moku, e kakauia malalo o ka olelo hoohiki, a e hoike pololei ana i ka waiwai me ka ukana a pau maluna, e hoakaka ana i na mea oloko o na ope, ka nui me ke kumu lilo, a e hoike okoa ana i ka waiwai o na aina e, me ka waiwai o uka nei, a me ka waiwai maalo, a e hoike ana hoi i na mea lako o ka moku, i laweia noloko ae o ka Hale Dute, me ka poe eemoku.

PAUKU 580. Aole e pono i kekahi moku me ka waiwai e laweia'na i ka aina e, e ku ma kekahi wahi o keia Aupuni, ke ole ia he awa komo, koe na mea i oleloia ma ka Pauku 529. A ina e haki kekahi moku i na olelo a keia pauku, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala elima haneri; aia no i ka manao o ka Ahahookolokolo.

PAUKU 581. Ina e holo aku kekahi moku, iwaho o keia Aupuni,

me ka loaa ole mamua o ka palapala hookuu, e hoopaiia ke Kapena o ia Moku, ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahitausani; aia i ka manao o ka Ahahookolokolo, a e hiki no ke hopu, a hoolilo, a kuai i ka moku, i mea e kaa ai keia uku hoopai.

HAAWINA XX.

NO NA LUNA AWA, KA LAKOU HANA, ME KO LAKOU UKU.

PAUKU 582. Na ke Kuhina Waiwai, mamuli o ke koho ana a ka Luna Dute Nui, e hoonoho aku i Luna Awa, ma kela Awa komo keia awa komo no na moku Kalepa, i kupono i ka manao o ke Kuhina Waiwai me ka Luna Dute Nui; e noho no ia ma ia oihana oiai ka makemake o ke Kuhina Waiwai, a mamua o kona hapai ana i kana oihana, e haawi aku oia i ka Luna Dute Nui, i palapala hoopaa me na hope kupono i kona manao, no na dala aole emi mai malalo o ke tausani hookahi, e olelo ana e hana pololei oia me ke paewaewa ole i na hana a pau i pili i ka Luna Awa, a e hoike aku me ka oiaio, a e uku pono aku i ka Luna Dute Nui i na dala a pau i loaa mai ia ia, e like me ke Kanawai.

PAUKU 583. Na ka Luna Awa o Honolulu a me Hilo e ee aku maluna o kela moku keia moku e ku mai ana mai na aina e mai, mahope iho o kona komo ana mai iloko o ke Awa, e kuhikuhi aku i kahi e ku ai a e hoopaaia'i ka moku; a e hoonee aku ia lakou i kela manawa keia manawa e like me ka mea e pono ai; e nana i ka loaa ana i ke Kapena o na rula hooponopono o ke awa, a e lawe mai i ka papa inoa o ka poe eemoku, i waihoia ma ke Keena Oihana o ka Luna Dute.

Na ka Luna Awa e malama i na uapo o ke Aupuni ma kona awa, a e ohi i ka uku o na uapo.

PAUKU 584. Na ka Luna Awa o Honolulu a me Hilo e hooponopono aku i ke ku ana, a me ka hoopaa ana i na moku kahiko a pulu, na moku holo pili aina, na waapa, a me na mea e ae o ia ano maloko o ke awa; a nana no hoi e hooko i na rula hooponopono a pau i pili i ke awa.

PAUKU 585. Aole pono i ka Luna Awa o Honolulu e hana i ka Oihana Pailota o ke Awa.

PAUKU 586. Na na Luna Awa e hooponopono i ka haawi ana i na palapala ae ma ko lakou mau Awa, no ka hoouka ana, a no ka noho ana o na luina haole mauka nei, e like me ka olelo o na Kanawai; a na ka Luna Awa e hai aku i ke pookela o na Makai ma kona awa, ke pau ka manawa i oleloia maloko o kekahi palapala ae noho mauka.

PAUKU 587. E hiki no i ka Luna Awa o Honolulu a me ka Luna Awa o Hilo, e koi aku a e ohi i na dala ekolu no kela moku keia mo-

ku, ke ole ia he moku holo pili aina ana i ee ai, a me kona mau lilo no na waapa, me na kaula, a no na kanaka hana, ma ke ku ana a me ka hoopaa ana'ku i ka moku; a ina i paa oia i ka hana maluna o ka moku a oi aku i na hora elua i ka manawa hookahi, alaila, e ukuia oia i hookahi dala no kela hora keia hora o ia manawa; a no kela ee ana keia ee ana maluna e pono ai ka moku ke kii ia mai mahope o kona hoopaa mua ana i ka moku, e loaa no i ka Luna Awa ka uku, e like me ka uku mua ana,

PAUKU 588. O ka uku o na Luna awa ma na awa e ae, e like no ia me ka mea i hooholoia e ke Kuhina Waiwai, a me ka Luna Dute Nui. Aka hoi, e hiki no ia laua e hoole loa i ka uku, ke manao laua, he mea pono ole ke haawi i ka uku.

PAUKU 589. E loaa no i na Luna Awa ka uku no ko lakou malama ana i na uapo ma ko lakou mau awa, aole hoi e oi aku i na hapahaneri he umi, i kupono i ka manao o ke Kuhina Kalaiaina, noloko ae o ke dala hoolimalima i loaa mai no ka uapo.

PAUKU 590. Na na Luna Awa e hoike mai i ke Kuhina Waiwai, i kela hapaha keia hapaha makahiki, i na hana i hanaia ma ka lakou oihana, a me ka nui o ka uku i loaa mai ia lakou.

HAAWINA XXI.

NO NA PAILOTA A ME NA LUNA EE MOKU, KA LAKOU HANA, ME KO LAKOU UKU.

PAUKU 591. Na ke Kuhina Waiwai, mamuli o ke koho ana o ka Luna Dute Nui e hoonoho i hookahi pailota, a oi aku paha, no na awa o Honolulu me Hilo a me Hanalei pakahi, a e noho no ia mau Pailota ma ia oihana oiai ka makemake o ke Kuhina Waiwai. E hiki no i kekahi o ua mau pailota la, ke loaa ia ia ka mai, a ina paha e hele ana ma kahi e no ka manawa pokole, e koho, me ka ae mai o ka Luna Dute o ia Awa, i hope pailota, nana e hana i kana oihana, aka, maluna o ke pailota ka pono me ka hewa o ka hana ana a kona hope

PAUKU 592. Na kela pailota keia pailota no ke awa o Honolulu, e haawi aku i ka Luna Dute Nui, i palapala hoopaa me na hope kupono i kona manao, no na dala elima tausani a e haawi hoi na pailota o na awa e ae i palapala hoopaa me na hope kupono, no na dala hookahi tausani, e olelo ana ia mau palapala hoopaa, e hana pololei ke pailota i na hana a pau a ke Kanawai i haawi ai ia ia: Aole oia e nana aku me ka oluolu, i kekahi hana kue i na Kanawai dute; a e noho mau oia me ka makaukau e alakai i na moku a pau, me ka poino ole iloko a iwaho o ke awa kahi i hoonohoia'i oia.

PAUKU 593. Ina e haki kekahi pailota i kekahi olelo o kana palapala hoopaa, alaila, e hiki no i ka Luna Dute Nui, a i kekahi kanaka i loaa ka poino mamuli o ia haki ana, e hoopii maluna o ka palapala hoopaa, imua o kekahi Lunakanawai o kekahi Aha kakau, a e loaa no ia ia ka uku no kona poho e like me ka mea i hooholoia me na koina no ka hoopii ana; a e hiki hoi ke hoopuka i ka palapala ohi waiwai no ua mea hoopii la; aka, ina e ko ole ka mea hoopii, alaila, e hiki no i ka Lunakanawai e hooholo i ka olelo hooholo, a e hoopuka i ka palapala ohi waiwai, no na koina ma ka aoao i hoopiiia a me ke kue i ka aoao hoopii. E hoomakaia ka hoopii ana maluna o kekahi palapala hoopaa o ia ano, maloko o ka makahiki hookahi mahope iho o ka puka ana mai o ke knmu hoopii, aole hoi mahope o ka pau ana o ia makahiki.

PAUKU 594. Ma ke ku ana mai o kekahi moku, me ka hae kahea pailota e lewa ana i kauia iluna, i kekahi pailota a mau pailota paha o ia awa, e holo koke aku i ua moku la, e lawe pu ana me ia i hae keokeo a i hae lenalena kekahi; a e ninau aku oia no ke ola o ka moku a me ka poe maluna; a ina i lohe oia a maopopo i kona manao ka pilikia ole no kekahi mai lele, alaila, e ee oia maluna o ka moku; aka, ina aole pela, aole pono ia ia ke ee maluna o ka moku.

PAUKU 595. Ina ee ke pailota maluna o ka moku, e haawi aku oia i ke kapena i ka palapala hoike ola, i mea e kakau mai ai ke kapena i kona inoa; a ina i kakakauinoa oia, alaila, e kau koke ia ka hae keokeo ma ke kia nui, a e hiki no i ke pailota ke alakai mai i ua moku la iloko o ke awa; aka, ina aole e kakau ke kapena i kona inoa ma ka palapala hoike ola, alaila, e haawi aku ke pailota ia ia i ka hae lenalena, a na ke kapena e kau ia hae ma ke kia nui, a e waihoia ka moku ma kahi kaohi i na moku mai, mawaho o ke awa, a e kuuia ka heleuma ma kahi a ke pailota i kuhikuhi aku ai. Ina e alakai mai kekahi pailota i kekahi moku iloko o kekahi awa o keia Aupuni me ke kue i na olelo a keia pauku, a me ke kue paha i kekahi o na rula i kauia e ka Papa Ola, a me ka ike paha i ke kumu e manao ai ua loaa kekahi mai lele maluna o ka moku, alaila, e hoopaiia ua pailota la, ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala elima haneri; a e hiki no ke hopu a hoolilo no ke Aupuni, a kuai aku i kela moku keia moku i komo mai iloko o ke awa, ke ole i kakau ke kapena i kona inoa ma ka palapala hoike ola.

PAUKU 596. Ina ua ike ke pailota, mahope o kona ee ana maluna o ka moku, he mai lele malaila, aole oia e hoi hou mai iuka; aole hoi he pono i kekahi kanaka o ka moku, a o kekahi o ka poe eemoku, ke holo mai iuka nei, a ke hooili mai i kekahi mea iuka, a e ee paha maluo kekahi moku e ae me ka ae ole o ka Papa Ola, a o ka Luna Dute paha, o hoopaiia ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala elima haneri.

PAUKU 597. E hookomo mai na pailota o Honolulu i na moku a lakou e hana pailota ai, maloko loa o ke awa, (oia hoi maloko o ka mouo oloko loa, ke ole e kauoha aku ka Luna awa ia lakou aole hana pela) a ku lakou me ka heleuma ma kahi kupono, o hoopaiia ua mau pailota la ma ka hooneleia i ko lakou mau palapala hookohu.

PAUKU 598. Aole pono i kekahi pailota e hoopuka aku mawaho i kekahi moku i hoopaaia mamuli o ka palapala kauoha a kekahi Ahahookolokolo, a ke ole i loaa ia ia ka palapala hookuu, o hoopaiia ia pailota ma ka hooneleia i kona palapala hookohu, a ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi tausani.

PAUKU 599. Penei ka uku ana i na pailota; hookahi dala o ke kapuai e like me ka hohonu o ka moku iloko o ke kai, ma ka hookomo ana mai iloko o ke awa, a me ia no ka uku no ka hoopuka ana iwaho o ke awa; no ke ku ana o ka moku mawaho o ke awa o Honolulu, ke ole i noho ke pailota maluna, no ka manawa oi aku i na hora he iwakaluakumamaha, he umi dala; a ina e noho ka pailota maluna o ka moku, a oi aku i na hora he iwakaluakumamaha elima dala no ka la okoa no ka manawa oi.

PAUKU 600. Ina o kekahi moku haole, a o kekahi moku Hawaii paha, e kalepa ana i ka aina e, e komo mai, a e holo aku ana paha ma kekahi awa i hoonohoia'i ke pailota, me ka lawe ole i ke pailota e alakai ia ia, alaila, e hooukuia ua moku la i ka hapalua o ka uku mau i ke pailota.

PAUKU 601. E komo no ka uku o na pailota, a me ko ka Papa Ola, iloko o ke koina o na awa, a e ukuia hoi e kela moku keia moku i ka Luna Dute o ke awa; aole hoi, e pono ke haawi kekahi Luna Dute i ka palapala hookuu i ua moku nei, aia kaa ia koina.

PAUKU 602. E hoonohoia e like me ka hoonohoia ana o na pailota ma na awa o Lahaina, Kealakekua, Kawaihae a me Koloa, he luna. e kapaia ka Luna Ee moku, nana e ee aku maluna o kekahi moku haole a o kekahi moku Hawaii e ku mai ana mai ka aina e mai, mahope iho o kona ku ana mai; e loaa ia ia ka palapala hoike Ola; e hoike aku i na rula i paiia o ke awa, i ke kapena; e loaa mai ka papa inoa o ka poe eemoku e waihoia'ku ma ke Keena Oihana o ka Luna Dute; a e noho mau me ka makaukau e hana ma ke ano pailota, ke noiia mai. Nana no hoi e hai aku i na luna kupono o ke Aupuni, i na hana kue i na kanawai dute, a i na rula o ke awa ana i ike ai, a i manao ai e hana ia ana.

PAUKU 603. Mamua o kona hapai ana i kana oihana, e haawi aku ka Luna Ee moku i ka Luna Dute Nui, i palapala hoopaa me na hope kupono, no na dala elima haneri, e olelo ana e hana pono ka Luna Ee moku me ka pololei i na hana a pau a ke kanawai i haawi ia ia, aole oia e nana aku me ka oluolu i na hana kue i na kanawai dute; a e hai aku ana oia i na luna kupono o ke Aupuni no na hana kue i na kanawai, a i na rula o ke awa ana i ike ai e hana ia ana.

PAUKU 604. E loaa i ka Luna Eemoku, no kela moku keia moku ana i ee aku ai, elima dala (ua komo malaila ka uku pailota ina ua hana oia ma ia ano) a e ukuia ia mau dala i ka Luna Dute o ke awa, mamua o ka loaa ana o ka palapala hookuu i ka moku.

HAAWINA XXII.

NA RULA E PILI ANA I NA MOKU.

PAUKU 605. O na moku a pau i komo iloko o kekahi awa, e ku lakou me ka heleuma ma kahi a ka Luna Awa i kuhikuhi ai, a e hoonecia ma kela wahi keia wahi e like me kona manao, aole hoi e pono i kekahi moku, koe wale no na moku holo pili aina i hiki ole i na tona he kanalima, a me na moku i makaukau e holo mawaho, e haalele i kona wahi i ku ai, a i hoopaaia'i, me ka loaa ole mamua i ke Kapena ka palapala ae mai ka Luna awa mai, o hoopaiia ua moku la ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi haneri.

PAUKU 606. Ina e hoonee ana ka Luna Awa, a o kekahi pailota paha, i kekahi moku mai kahi i ku ai a i kekahi wahi e ae, e hiki no ia e hoopaa i na kaula huki i kekahi moku e ae a i ke kaula paha o kekahi moku, a i kekahi uapo paha; a ina e keakea kekahi i kana hana ana pela, a e oki a hookuu paha i ke kaula, a mea e ae e paa'i paha, e hiki no ke hoopai i ka mea hana pela ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi haneri; a ina ua pili oia i kekahi moku, alaila na ke Kapena o ia moku e uku i na poho i loaa mai mamuli o ia keakea ana, a oki ana, a hookuu ana, a me ka uku hoopai i kauia maluna o ke kanaka keakea.

PAUKU 607. I mea e pono ai ka hoonee ana, me ka hoonohonoho ana i na moku ma kahi kupono no na moku a pau maloko o ke awa, ke kauohaia pela e ka Luna Awa a e kekahi pailota paha, e hoalualu aku i ko lakou mau kaula hoopaa, a mea e ae paha, e paa'i, me na kaulahao o na heleuma, o hoopaiia lakou ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi haneri.

PAUKU 608. Na na moku a pau i komo iloko o kekahi awa ke kauohaia pela, e ka Luna Awa a e kekahi pailota paha, e hoonee iloko i ko lakou mau buma pea ihu, me na buma e ae a me ka ia o ka laau ihu, a ia o na pea nui, maloko o na hora iwakaluakumamaha, mahope iho o ko lakou komo ana iloko o ke awa; a pela no i na manawa a pau mamua o ko lakou hookokoke ana, a hoopaa ana i kekahi uapo, a e waiho mau pela a hiki iloko o na hora iwakaluakumamaha mamua o ko lakou haalele ana i ke awa, a mahope hoi o ko lakou hoonee ana, mai ka uapo aku, o hoopaiia lakou ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi haneri.

PAUKU 609. Na na moku a pau i ku me ka heleuma mawaho o ke awa o Honolulu, ke kauohaia pela e ka Luna Awa a e kekahi pailota paha, e hoonee aku, mai ko lakou wahi i ku ai, a e ku ma na wahi e ae a ka Luna Awa, a o ka pailota paha e kuhikuhi ai, o hoopaiia lakou ma ka ukuhoopai aole oi aku i na dala hookahi haneri.

PAUKU 610. Aole e pono ke hoowela i kekahi mea aa koke i ke ahi, e like me ke kepau, ke ta, a o ka aila paha, maluna o kekahi moku e ku ana iloko o ke awa o Honolulu; aka, e hoowelaia na mea a a pau o ia ano, mauka paha a maluna paha o kekahi waapa, a o ke-

kahi kao, a ma kahi kaawale i ka moku, i manaoia e ka Luna awa he kupono. E hoopaiia ka mea nana i haki i na olelo o keia pauku, ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi haneri.

PAUKU 611. Aole e pono ke kiola i na pohaku, a i ka opala o kekahi ano e ae, mai loko ae o kekahi moku, a iloko o ke awa ma Honolulu a ma Hilo, o hoopaiia ka moku ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi haneri; a e hiki no hoi ke hoopai aku i ke Kapena o ia moku ma ka uku hoopai like pu me ia.

PAUKU 612. O ka mea nana i kiola, a i kauoha paha e kiola, a o ka mea nana i waiho a i kauoha paha e waiho, i kekahi holoholona make ma na kahakai a ma na papa akoakoa o kekahi awa, iloko o keia Aupuni, a hala na hora eono, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi haneri; a e hoonee koke aku oia ia holoholona make ma kahi e.

PAUKU 613. Na kela moku keia moku e hoouka ana, a e kiola ana paha i ka mea hookaumaha o ka moku, a i ka lanahu paha, iloko o ke awa o Honolulu, e kau i ke tapolena i mea e pale aku ai a haule ole ia mau mea iloko o ke kai, o hoopaiia ua moku la ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi haneri.

PAUKU 614. Ina i hana kekahi kanaka i ka hewa kue i na kanawai mauka nei, a hele aku iluna o kekahi moku, alaila na ke kapena o ua moku la e haawi mai i ua kanaka la, ke koiia'ku e kekahi luna makai, me ka palapala hopu paha, a me ka palapala hopu ole paha, ke hoike aku ka luna makai, i kona palapala hookohu; a ina e hoole ke kapena, aole e haawi mai pela, alaila, e hoopaiia ma ka uku hoopai, aole emi malalo o na dala he kanalima, aole hoi oi aku i na dala hookahi tausani; aole hoi e loaa ka palapala hookuu i ka moku ma ka hale dute, ke hai aku ka luna makai i ka Luna Dute ma ka palapala, aia a hookaaia ka uku hoopai, a haawiia mai hoi ua kanaka hewa la.

PAUKU 615. Ina e huna ke kapena o kekahi moku, a ina paha e ae aku oia i ka huna ana maluna o kona moku, i kekahi kanaka lawehala a he paahao paha malalo o na kanawai o keia Aupuni, a ke lawe oia i ke kanaka o ia ano mawaho o na palena o ko Hawaii Pae Aina, alaila, e hoopaiia oia ma ka uku hpopai, aole emi malalo o na dala he kanalima, aole hoi e oi aku i na dala hookahi tausani; a e hiki no ke hoopai i ka moku nana i lawe i ke kanaka ma ka uku hoopai like pu me ia; a ina e hookaa oleia mai ka uku hoopai, e hiki no ke hopu a hoolilo a kuai aku i ua moku la.

PAUKU 616. E ku no i ke kanawai, na ka Luna Makai Kiekie, na kekahi makai nui a luna makai e ae, e huli maluna o kekahi moku, no na luina mahuka, na mea hana karaima, a me ka poe hewa e ae a mea aie paha me ka palapala huli ole, ke hoike aku oia i ke kapena o ka moku i kona palapala hookohu Luna Makai Kiekie, makai nui a luna makai paha; a ina e hoole ke kapena o kekahi moku i ka Luna Makai Kiekie, makai nui, a luna makai paha, aole e komo aku ma kela wahi keia wahi o ka moku ana i makemake ai e huli, alaila, e hoopai

ia oia ma ka uku hoopai, aole emi mai malalo o na dala he umi, aole hoi oi aku i na dala hookahi tausani; aia no i ka manao o ka Ahahookolokolo: Aole hoi e haawiia ka palapala hookuu i ua moku la, aia a hookaaia ka uku hoopai, a aeia ka huli ana. Aka hoi, aole e manaoia ua kue kekahi olelo o keia pauku i ka mana o na Kanikele o na aina e, mamuli o na olelo a kekahi kuikahi.

PAUKU 617. Aole e hoopiliia kekahi olelo o na pauku ekolu maluna ae nei i na moku manuwa, a i na moku e ae ke loaa i na'lii moku na palapala hookohu a kekahi Aupuni e, na moku hoi i papaia ka huli ana, ma na kanawai iwaena o na Aupuni.

PAUKU 618. Aole e pono na kekahi Kanikele, a Hope Kanikele a Luna o ia ano, o kekahi Aupuni e, e haawi aku i ke kapena i ka palapala hoike i ke kakau ana, me na palapala e ae i pili i ka moku i waihoia mai me ia, aia a hoike aku ke kapena ia ia i ka palapala hookuu i kakau pono ia, mai ka Luna Dute o ke awa mai; a ina e haki kekahi Kanikele, a hope Kanikele a Luna paha, o ia ano i na olelo a keia pauku, a hoomaopopoia kona hewa imua o ka Ahahookolokolo Kiekie, alaila, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole emi mai malalo o na dala hookahi haneri, aole hoi oi aku i na dala hookahi tausani, e like me ka manao o ka Ahahookolokolo he pono.

PAUKU 619. Na ke Kiaaina o Oahu e kauoha aku e hookaniia ka bele ma ke awa o Honolulu, ma ka hora eiwa me ka hapalua o ke ahiahi, i hoailona no na luina a pau e noho ana mauka ia manawa me ka loaa ole o ka palapala ae a ke pookela o na makai, e hoihoi aku maluna o ko lakou mau moku, a e hookani hou ia ka bele ma ka hora umi, alaila, o na luina a pau i loaa mauka nei mahope o ia manawa, me ka loaa ole o ka palapala ae, e hoopuia lakou, a e hoopaiia ma ka uku hoopai i elua dala.

PAUKU 620 Na ke Kiaaina o Maui ma ka napoo ana o ka la, i kela la keia la e kauoha aku, e hookaniia ka pahu ma ke awa o Lahaina, i hoailona no na luina a pau, e noho ana mauka ia manawa, e hoi aku maluna o ko lakou mau moku; a e hookani hou ia ka pahu, hookahi hora mahope iho o ka napoo ana o ka la, a o na luina a pau i loaa mauka, mahope o ia manawa me ka loaa ole o ka palapala ae a ke pookela o na Makai, e hopuia lakou, a e hoopaiia ma ka uku hoopai i elua dala.

HAAWINA XXIII.

NO KA HOPU ANA, ME KE KAOHI ANA I KA POE MAHUKA, A ME KA POE KIPI, OLUNA O NA MOKU.

PAUKU 621. Ina e mahuka kekahi luina mai kona moku aku, na ke Kapena o ia moku, malalo o ka uku hoopai, aole oi aku i na dala

hookahi haneri, a maloko o na hora he kanaha kumamawalu mahope iho, e hai aku i ke pookela o na makai o ia awa, no ia mahuka ana, a nana no e kauoha aku e huliia ua luina mahuka la, i mea e hiki ai ke hoihoi aku ia ia maluna o kona moku.

PAUKU 622 Ina e hopuia kekahi luina mahuka ma kahi kokoke i ke awa e ku ana kona moku, alaila, e loaa i ke pookela o na makai mai ke kapena mai no ia hopu ana, i eono dala; a ina i hopuia ka luina ma kahi i oi aku i na mile e lima mai ke awa aku, alaila, e loaa i ke pookela o na makai, he umikumamalua dala, me ka uku no na lilo kupono no ka hopu ana i ua luina la, a me ke alakai ana mai ia ia, a hiki i ke awa.

PAUKU 623. O kela luina keia luina e mahuka ana, mai ka moku ana i kepa ai, e holo i ka aina e, mahope o ka holo ana o ka moku mai kona awa; alaila, i kona wa e hopu ia'i e hoihoi no oia i na dala ana i ohi ai mamua i ka agena; a i hoihoi ole i ke dala, e hoopaa ia oia ma ka hale paahao ma ka hana oolea, aole oi aku i na malama eono, aole hoi e emi malalo o na malama eha, e like me ka manao o ka Ahahookolokolo he pono.

PAUKU 624. Ina e hoole ke Kapena o kekahi moku, aole oia e lawe aku i kekahi luina mahuka o kona moku i hopuia, alaila, e waihoia ua luina la iloko o ka halepaahao mahope o kona hopuia ana, a na ke Kapena e uku i hookahi dala o ka la, no ka manawa a pau i waihoia'i ua luina la iloko o ka hale paahao; a i na manawa a pau, ina ua holo aku ka moku, mamua o ka hopu ana, alaila, ma ka hoi ana mai o ka moku e uku no ke Kapena no ka hopu ana, a me ke kaohi ana i na luina mahuka a pau o kona moku.

PAUKU 625. Na na agena, a na ka ona, a na na Kapena paha o na moku, nona na luina mahuka i hopuia'i, ke koiia'ku lakou pela e na luna o keia Aupuni ma ia wahi, e lawe aku, a e hoouna aku paha, i ua poe mahuka la mawaho o keia Aupuni; a i ole ia, e haawi mai hoi i palapala hoopaa kupono i ka manao o ke pookela o na makai, no ko lakou noho pono ana; a ina e hoole kekahi agena, a ona, a Kapena paha, aole oia e hana e like me ia koi ana, e hiki no ke hoouku ia ia i elima dala o ka la, no ka manawa a pau i kaohiia'i ua luina mahuka la.

PAUKU 626. O na luina mahuka a pau i lawe ole ia, a i hoouna ole ia paha mawaho o ke Aupuni, e hiki no ke hoohanaia lakou ma ka hana oolea, oiai ko lakou hoopaaia ana, e ke pookela o na makai, ke manao oia pela.

PAUKU 627. O ka mea nana i kokua i ka mahuka ana o kekahi luina, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi haneri, aia no i ka manao ana o ka Ahahookolokolo.

PAUKU 628. Ina e koiia mai ke pookela o na makai o kekahi awa ma ka palapala e kekahi Kanikele, Hope Kanikele a Luna kalepa paha, e noho ana iloko o keia Aupuni, e koi mai ana e hopuia kekahi kanaka kipi, a mau kanaka kipi paha maluna o kehahi moku o kona aina, a e ku ana ka moku maloko o na palena o keia Aupuni, alaila,

e hiki no i ua pookela la, a i kekahi Luna Makai e ae paha, e ee aku iluna o ia moku, a e hopu i ke kanaka, a mau kanaka paha i hoakaka ia iloko o ka palapala koi mai; ke olelo mai ke Kanikele, Hope Kanikele, a Luna kalepa paha, iloko o kona palapala koi, i kona makaukau e hoopakele i ke pookela a i ka Luna makai, i ole e ili mai ka hili ia maluna ona, mamuli o ia hopu ana, a no ke kaohi ana i na mea kipi; a e uku hoi ke Kanikele a mea e ee i koi mai pela, i na koina me na lilo a pau no ka hopu ana, a me ke kaohi ana.

Pauku 629. E ku no i ke Kanawai i ke pookela o na makai e kaohi i ke kanaka a mau kanaka paha i hopuia pela iloko o ka halepaahao, aia kiiia mai e ka Luna o ke Aupuni e, nana i kauoha mai i ka hopu ana.

HAAWINA XXIV.

NO KE KAKAU HOIKE ANA I NA MOKU.

Pauku 630. Aole e pono ke kakau hoikeia kekahi moku ma keia Aupuni, aole hoi e manaoia kekahi moku, he moku Hawaii i loaa na pomaikai i pili i na moku Hawaii, ke ole oia ka waiwai ponoi a kekahi kanaka kupa a mau kanaka hookupa ia paha o keia Aupuni. Aka hoi, e hiki no ke kakau hoikeia kekahi moku, i hoomakaukauia no ka lawaia okohola, a no ka imi ana i na iliokai, ma ka inoa o ka mea nona kekahi hapa o ia moku, ina he kanaka kupa ia a he kanaka kupa ole paha, a ina e noho paa ana oia iloko o keia Aupuni.

Pauku 631. Ina i noiia mai ka Luna Dute Nui e like me ka olelo o ka pauku maluna ae nei, ma ka palapala i hoohikiia, e hoakaka ana i ka inoa me ka helehelena o ka moku, a ina ua kapiliia ma keia Pae Aina, a i ole ia, ina paha ua kapiliia ma kekahi aina e, me ke ano o ka loaa ana mai ia ia, a e hoike pu ana i na palapala hoolilo nona, alaila, e kauoha aku ka Luna Dute Nui e anaia ua moku la, a e hoomaopopo ia kona mau tona; e like me ka rula i hoakakaia mahope ae nei.

Pauku 632. Ina ua huiia kekahi poe ona iloko o ka moku hookahi, alaila, e hiki no i ka mea hookahi o lakou, e noi mai i ke kakau hoike ana o ia moku, aka, e hoakaka oia maloko o kona palapala noi, i ka nui o ka hapa moku, i pili i kela mea, keia mea o lakou pakahi.

Pauku 633. E hoomaopopoia ka nui o na tona o kela moku keia moku, penei: Ina elua papa keehi ko ka moku, alaila, e ana i kona loa mai ka laau pii mamua o ka ihu o ka moku (main stem) a i ka laau pii mahope o ka moku (stern post) maluna o ka papa keehi oluna, me kona laula, ma kahi laula loa maluna o na main wales; a e manaoia ka hapalua o ia laula, oia ka hohonu o ka moku; alaila, e unuhi mai mailoko ae o ka loa, i ekolu hapalima o ka laula, e hoonui i ke koena e ka laula, a

e hoonui i ka mea loaa mai i ka hohonu, a e maheleia ka mea i loaa mai pela, e ke kanaiwakumamalima, a o ka puu hapa i puka mai, oia no ka nui o na tona oiaio o ua moku la. Ina hookahi wale no papa keehi ko ka moku, alaila, e ana i ka loa me ka laula, e like me ke kuhikuhi ana maluna no ka moku me na papa keehi elua, a e unuhi mailoko ae o ka loa i ekolu hapalima o ka laula; alaila, e ana i ka hohonu mai ka aoao malalo ae o ka papa keehi, a i ka papa ma kahi malalo loa o ke keena ukana, a e hoonui, a e mahele, e like me ka olelo maluna ae nei, a o ka puu hapa i loaa mai pela, oia no ka nui o na tona oiaio o ua moku la.

Pauku 634. Ina e noiia mai e kakau hoikeia kekahi moku i kapiliia ma ka aina e, ke ole i kuaiia ia moku mamuli o ka olelo hooholo a kekahi Ahahookolokolo o keia Aupuni, alaila, e hai aku ka Luna Dute Nui i ke Kuhina no ko na aina e, no ia noi ana, a na ua Kuhina la e palapala aku mamuli o kana oihana, i ka Luna Nui, a i ke Kanikele paha, ina e noho mai ana kekahi Luna o ia ano maloko o keia Aupuni, o ke Aupuni kahi i pili ai ua moku la, a e ninau aku ia ia, ina e ikeia kekahi pilikia e hiki ole ai ke kakau hoike ia moku, a loaa mai ka pane ana a ka Luna Aupuni e, e hai aku ke Kuhina ia pane ana i ka Luna Dute Nui, i mea alakai nona.

Pauku 635. Aia hoomaopopoia ka nui o na tona o kekahi moku i manaoia e kakau hoike, a maopopo hoi i ka Luna Dute Nui, aole mea kue i ke Kanawai i ole ai ke kakau hoike ana, alaila, e kakau hoike oia i ua moku la iloko o kona Keena oihana, i moku Hawaii, a e haawi aku oia i ka mea noi mai i palapala hoike no ke kakau ana i ka moku; penei:

Helu —.

E ike auanei na kanaka a pau ma keia palapala, mamuli o na Kanawai o ko Hawaii Pae Aina, ua kakau hoikeia ka moku —— he —— tona kona nui, a no ——— he kanaka (*a mau kanaka*) ia moku, he ——— kia (*e hoakaka i kona ano*) Ua kakau ponoia he moku Hawaii, ma ka Hale Dute ma Honolulu; a nolaila, e loaa ia ia na pono a me na pomaikai a pau i pili i na moku Hawaii, maloko o na awa o keia Aupuni, a me na Aupuni e ae, a maluna hoi o ka moana.

No ka oiaio o keia, ke kakau nei au i ko'u inoa, a ke kau nei hoi i ko'u sila oihana, ma Honolulu, ko Hawaii Pae Aina i keia la —— o —— M. H. 18—.

——— ———

Luna Dute Nui.

Pauku 636. Ma ke kakau hoike ana i kekahi moku, e like me ka olelo a ka pauku maluna ae nei, e koi aku ka Luna Dute Nui, i ka mea nana i noi mai no ke kakau hoike ana, e haawi mai oia i palapala hoopaa me na hope kupono i ka manao o ka Luna Dute Nui, no na dala aole emi mai malalo o na haneri elua, aole hoi oi aku i elua tausani, e hoohalikeia e ka Luna Dute Nui me ka nui o na tona o ka moku; e olelo ana ia palapala hoopaa, e hanaia ka palapala hoike i ke kakau ana no ka moku, ana i haawiia'i wale no, aole hoi e kuaiia, a e haawi lilo ole ia, a e hooliloia paha ma ke ano e ae, i kekahi kanaka; a ina e lilo ia moku a pau, a o kekahi hapa paha o ka moku, ina aole ia he moku okohola a moku imi ilio o kai, no kekahi haole a mau

haole paha i kupa ole ma keia Aupuni, a ina paha e poino, a i lawe pioia paha e kekahi enemi, a i hoopauia i ke ahi, a i wawahiia ka moku paha, alaila, e hoihoiia mai ka palapala hoike i ka Luna Dute Nui, maloko o na malama eono, mahope iho o ia hoolilo ana o ka moku i ka ona e, a o kona poino ana, a lawe pio ana, a pau ana i ke ahi, a wawahi ana paha: Aka hoi, ina i lawe pio ia a pau i ke ahi, a poino paha, alaila, e hookuuia na mea i kakau inoaia i ua palapala hoopaa la, ina e hoomaopopo i ka Luna Dute Nui, aole e hiki ke hoopakele i ka palapala hoike.

Pauku 637. O kela moku keia moku, i kakau pono ia e like me na olelo o keia Haawina, e manaoia oia ma ke Kanawai he moku Hawaii, a e loaa no ia ia na pono a me na pomaikai a pau i pili i na moku o keia Aupuni. O ka palapala hoike no ke kakau ana o ia moku, e manaoia no ia he hoike *prima facie*, no ka ona nona ka moku, a no kona ano Hawaii.

Pauku 638. Aia kakau hoikeia kekahi moku o ka aina e, e ka Luna Dute Nui, alaila, e hai aku oia i ke Kuhina no ko na aina e, a e hooili aku ia ia, i ka palapala hoike no ke kakauia ana o ka moku ma ia aina e, a i ole ia, e hoakaka'ku ia ia e like me kona ike ana no ke ano o ka hana ana me ia palapala hoike. Aia loaa mai ia palapala hoike, a i ole ia, ka olelo hoakaka nona i ke Kuhina no ko na aina e, alaila, e hooili aku oia ia mea i ka Luna Nui, a Kanikele paha, ina e noho ana kekahi iloko o keia Aupuni, no ke Aupuni kahi i pili ai ua moku la mamua, a e hai aku hoi ia ia ua kakau hou ia ka moku maanei.

Pauku 639. Na ka Luna Dute Nui e malama, ma kona keena oihana, i ka lua o kela palapala hoike keia palapala hoike, no ke kakau ana i ka moku, ana e haawi aku ai; a ina e nalowale, a poino paha kekahi palapala hoike, alaila, e haawi aku oia, ke noiia mai e ka mea nona ka moku, ia palapala hoike, a ma kona uku ana i kope hooiaioia o ke kumulua, a e manaoia ua kope la he mea oiaio a paa, e like me ka palapala kumu.

Pauku 640. Na ka Luna Dute Nui e malama i buke hoike no ka hoolilo ana, me kuai ana, a ma ke ano e ae, a me ka moraki ana me ka hoopaa ana no ka aie, o kekahi moku Hawaii i kakau hoikeia, a o kekahi hapa paha o ka moku; aole hoi e manaoia ua oiaio a paa ka hoolilo ana, a moraki ana, a hoopaa ana no ka aie i kekahi moku, ke ole i hanaia ma ka palapala, a i waihoia ia palapala me ka Luna Dute Nui, e kopeia ma ka buke hoike. E kauia ka manawa i waihoia mai ka palapala, i ka Luna Dute Nui, a e kona hope paha, ma ke kua o kela palapala keia palapala, e manaoia ua kopeia ia manawa: Aka hoi, aole e hoopiliia na olelo o keia pauku i na palapala hoopaa maluna o ka moku, me na hoopaa ana o ia ano no ka aie, i hanaia ma kekahi aina e.

Pauku 641. O kela hoolilo ana keia hoolilo ana o kekahi moku, a o kekahi hapa moku paha, ke hana ponoia, a kopeia ma ka buke hoike, e like me ka olelo o ka pauku maluna ae nei, he mea ia e lilo ai na ka mea ia ia ka hoolilo ana, ina ia he kanaka kupa Hawaii a ma

ke ano e ae, ua pili ia ia na pomaikai palapala hoike moku Hawaii, na pono me na kuleana a pau i pili i ka poe nona ka moku ma ke kakau mua ana, no ua moku la, me kona kakau hoike ana.

PAUKU 642. Ma ka hookaa ana, a hookuu ana i kekahi moraki, a palapala hoopaa paha, no ka aie maluna o kekahi moku i kakau hoike ia, a maluna paha o kekahi hapa, alaila, na ka mea ia ia ka moraki a palapala hoopaa, a no kona panihakahaka ku i ke kanawai paha, e kakauinoa a haawi aku i ka mea nana i moraki a i hoopaa, i palapala hookuu i hooiaio pono ia, a e kopeia ia palapala ma ka buke hoike e ka Luna Dute Nui; a i ole ia e hoopauia ia moraki a palapala hoopaa paha, maloko o ka buke hoike, ma ke kakau ana i ka olelo hookuu maluna, o hoopaiia oia ma ka uku hoopai aole oi aku i na dala hookahi haneri, no kela hoole ana keia hoole ana, a ma ka uku ana i na poho a pau i puka mai ma ia hoole ana.

PAUKU 643. Ina i hooliloia a morakiia a hoopaa ia no ka aie kekahi moku i kakau hoikeia, a o kekahi hapa paha o ka moku, alaila, na ka mea a mau mea paha nona ia moku, e hoike mai i kana palapala hoike imua o ka Luna Dute Nui, maloko o na la ekolu mahope iho; a ma aole ka moku maloko o keia Aupuni ia manawa, alaila, i kona hoi ana mai; a e kakau pokole ka Luna Dute Nui i ke ano o ka hoolilo ana, moraki ana, a hoopaa ana paha, ma ke kua o ka palapala kakau hoike o ka moku. Ina i kakauia na olelo o keia pauku, e hiki no ke hopu i ka moku a hoolilo no ke Aupuni, a e kuai aku.

PAUKU 644. Ina i hoikeia mai kekahi palapala hoike i ka Luna Dute Nui no ka hoolilo ana i ka moku nona ia palapala hoike, alaila, mamua o kona hoopuka hou ana i ua palapala hoike la, me kona kakau ana i ka hoolilo ana ma ke kua, a mamua paha o kona haawi ana i ka palapala hoike hou no ua moku la, e koi aku ka Luna Dute Nui i ka mea, a mau mea paha nona ka moku, e haawi mai i palapala hoopaa, e like me ka olelo a ka Pauku 636.

HAAWINA XXV.

NO NA PALAPALA AE HOLO.

PAUKU 645. O kela mea keia mea i noho ma keia Pae Aina, a o aku i na la he kanakolu, a e manao ana e haalele i keia Aupuni, e noi aku oia i ka Luna Dute o ke awa kahi ana i manao ai e holo aku ai, i palapala ae holo.

PAUKU 646. E ku no i ke Kanawai na na Luna Dute, a ina i mai, a ua hele paha oia ma kahi e, alaila, na ko lakou mau hope, e haawi aku i na palapala ae holo i ka poe nana i noi mai, e like me na olelo o ka pauku maluna ae nei, ma ka uku ana mai i ke dala hookahi no

ka hoailona pai, ke ole i ikeia kekahi o na kumu hoole, i hoakakaia malalo ae nei:

1. Ina ua aie aku, a i ole ia, ua ili paha maluna o ka mea noi ka aku ana i kekahi dala, i keia Aupuni, a i kekahi kanaka paha, ke loaa i ka Luna Dute ka palapala hoike no ia mea, me ke noi ana mai, e hoole i ka palapala ae holo;

2. Ina o ka mea noi ka mea i hoopiiia ma kekahi hihia kivila, a hihia karaima paha e kau ana imua o kekahi Ahahookolokolo o keia Aupuni, ke loaa i ka Luna Dute ka palapala hoike no ia mea.

3. Ina i hoopuka ia he palapala kaohi, *ne exeat regno*, a o kekahi palapala e ae paha, e keakea ana i ka holo ana o ka mea noi, a kekahi Ahahookolokolo o keia Aupuni, ina ua akaka ia mea i ka Luna Dute ma ka palapala paha, a ma ka mea e ae paha;

4. Ke waihoia ka palapala hoopii imua o ka Luna Dute, e olelo ana e holo ana ka mea noi, mawaho o keia Aupuni, me ka haalele i kana wahine, a i kona ohana paha, iloko o ka pilikia, no ka loaa ole o na mea e pono ai ka noho ana.

Pauku 647. E hiki no i kela Luna Dute keia Luna Dute, mahope o kona haawi ana i ka palapala ae holo, e hoopau aku ia palapala, ke maopopo ia ia ua loaa ia palapala mamuli o ka hoopunipuni, a o ka hoike hewa paha; a i ole ia, ina i manao oia he mea e poino ai ke Aupuni a o kekahi kanaka paha, ke haawiia ka palapala ae holo. Na ka Luna Dute, maloko o na hora iwakaluakumamaha mahope iho o kona hoopau ana i kekahi palapala ae holo, e hoike aku no ia hoopau ana ma ka palapala i ke Kapena, a i ke'lii paha o kela moku keia moku e ku ana ma ia awa, ma ka haawi ana i ka palapala iloko o kona lima, a i ole ia, ma ka waiho ana i ua palapala la maluna o ka moku, a e hooili aku hoi ka Luna Dute i palapala hoike like pu, e hoolahaia iloko o ka Nupepa o ke Aupuni.

Pauku 648. Aole e manaoia kekahi palapala ae holo, he mea ia e pakele ai ka mea ia ia ia palapala, i ka hopuia mamuli o kekahi palapala hopu i hoopukaia e kekahi Ahahookolokolo, o keia Aupuni.

Pauku 649. O kela mea keia mea i holo aku mawaho o keia Aupuni, me ka manao e hele loa me ka loaa ole mamua o ka palapala ae holo, e hiki no ke hoopai ia ia ma ka ukuhoopai aole oi aku i na dala hookahi haneri, e like me ka manao o ka Ahahookolokolo.

Pauku 650. O kela Luna Dute keia Luna Dute nana i haawi aku i kekahi palapala ae holo me ke kue i na olelo o ka Pauku 646, a ua hoole hoi e like me ka olelo a ka Pauku 647, aole oia e hoopau aku ia palapaia ae, mamua o ka holo ana'ku o ka mea i loaa, alaila, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai aole oi aku i na dala hookahi haneri; aia no i ka manao o ka Ahahookolokolo; a e hiki no i ka mea i poino mamuli o ia hana ana, e hoopii i ka Luna Dute ma ka hoopii Kivila.

Pauku 651. Ina e lawe aku kekahi kapena moku, a alii moku paha, mawaho o keia Aupuni, i kekahi kanaka, i loaa ole ka palapala ae holo, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai he kanalima dala, a e hooiliia maluna ona na aie a pau a ka mea ana i lawe aku ai iwaho o keia Aupuni me ke kaa ole, a ina aole oia e hookaa ia uku hoopai me ia

mau aie, e hiki no ke hopu a hoolilo a kuai aku i ua moku la i kaa'i ia mau mea : Aka hoi, aole e hoopiliia kekahi olelo o keia pauku, a o keia Haawina, i kekahi luina i kepa pono ia maluna o ka moku.

PAUKU 652. Aole e manaoia kekahi olelo iloko o keia Haawina, he mea kue i ka pauku 453, e kuhikuhi ana na ke Kuhina no ko na aina e, e haawi aku i na palapala ae holo i kekahi poe.

PAUKU 653. Ina ua loaa, i kekahi kanaka ka palapala ae holo mai keia Aupuni aku, a ua holo a hoi mai oia maloko o ka makahiki hookahi, e hiki no ia ia ke holo hou aku mamuli oia palapala ae hookahi no, ke ole i waihoia mai kekahi palapala keakea imua o ka Luna Dute : Aka, e manaoia ua palapala ae holo la, e ka Luna Dute o ke awa kahi e holo hou aku ai ua kanaka la, ina ua hala ka makahiki hookahi, alaila, aole e hiki ke holo me ka loaa ole o ka palapala ae hou.

PAUKU 654. He mea mau, ina ua hoole ka Luna Dute aole haawi, a ina paha ua hoopau aku oia i kekahi palapala ae holo, no kekahi o na kumu i hoakakaia ma na pauku 646, a me 647, alaila, e hiki no i ka Luna Dute, e haawi aku i ka palapala ae holo, ke waiho mai ka mea noi, i palapala hoopaa me na hope kupono i ka manao o ka Luna Dute, e olelo ana e hookaa ka mea noi i kona aie, a e uku aku i ka mea i ili mai maluna ona e uku; a i ole ia, e hana no oia e like me ka mea e hooholoia ma ka hoopai ana, a e uku no i ka mea e hooholoia nana e uku, a e olelo paha, e hoolako oia i kana oihana i na mea e pono ai, e like no me ke ano o ke keakea ana mai, i kona holo ana.

HAAWINA XXVI.

NO KE PALE ANA I NA DUTE, A NO NA HANA KOLOHE E AE, E KUE ANA I NA KANAWAI DUTE.

PAUKU 655. O kela kanaka keia kanaka nana i hana, a kokua paha, i ka hookomo ana, a lawe ana mai, a hoopae ana mai iuka nei, i kekahi waiwai, ukana, a mea kuai ano kalepa i kupono i ka uku dute, me ka uku ole, a hoopaa ole paha i ka uku ana i na dute; a o ka mea nana i kakau a hooholo ma ka hale dute, a hoike paha malaila, me ka manao e hooholo, i kekahi palapala kumu waiwai, i hanaia me ka hoopunipuni, me ke apuka, a me ke kolohe paha, a me ka poe a pau i kokua ia ia, e manaoia lakou he poe pale hewa i na dute, a ke hoomaopopo ia ko lakou hewa, e hooopaiia lakou pakahi ma ka uku hoopai, aole emi mai malalo o na dala he kanalima, aole hoi oi aku i na dala hookahi tausani; a i ole ia, e hoopaahaoia ma ka hana oolea aole oi aku i na makahiki elua, e like me ka manao a ka Ahahookolokolo : A o ka waiwai, ka ukana, me na mea kuai ano kalepa a pau, i

pale hewa i ke dute pela, a i hanaia me ka manao pale hewa i ke dute, a me ka moku a lakou i laweia mai ai, a pale i ke dute a me ka manao pale dute paha, me kona mau waapa, kaula, a mau mea lako a me na waapa e ae, na moku me na mea o ia ano a pau, i pili, a i hana kokua ma ia pale dute ana a hana ana me ka manao pale dute, e lilo maoli ia mau mea a pau, a e hiki no ke hopu a e hoolilo, a e kuai aku i pomaikai no ke Aupuni Hawaii.

PAUKU 656. E hiki no i kekahi, he luna makai, a i kekahi luna o ka oihana dute, me ka palapala hopu ole, e hopu i kekahi kanaka i oleloia, a i manaoia paha ua pale hewa i ke dute, a ua hana paha me ka manao e pale hewa i ke dute, a e kaohi ia ia a hiki i ka manawa kupono e laweia imua o kekahi Lunakanawai Hoomalu, a Lunakanawai e ae paha, no ka ninau ana.

PAUKU 657. He mea mau, ina e hoopiiia kekahi kanaka no ke pale hewa ana i ke dute, a me ka hana ana paha me ka manao e pale hewa i ke dute maluna o kekahi waiwai, ukana, a mea kuai ano kalepa paha, alaila, na ka mea i hoopiiia e hoomaopopo mai i ka hookomo ana o ia waiwai, a ukana, a mea kuai ano kalepa paha, e like me na kanawai, a i ka uku ana i na dute i kauia mamuli o na kanawai.

PAUKU 658. O ka ukana a pau o ka poe eemoku, me ka waiwai e ae a pau e dute ole ia, ina e hoopae ia mai iuka me ka hana ole i ka palapala hookomo, a me ka loaa ole o ka palapala ae, e lilo maoli no ia, a e hiki no ke hopu a kuai aku.

PAUKU 659. Ina e loaa kekahi mea ku i ke dute maloko o ka ukana a kekahi, aole hoi i oleloia e ka Luna Dute i ka wa i hoikeia ka palapala hookomo no ua ukana la, e lilo maoli no ia mea; a e hoouku ia hoi ka mea nana ua ukana la, e like me ka palima o ke kumukuai o ia mea.

PAUKU 660. O na moku a pau, na waapa, ka waiwai, ukana, mea kuai ano kalepa, me ka waiwai e ae, kupono i ka hooliloia, e hiki no ke hopu ia mau mea ma kela wahi, keia wahi, e kekahi Luna Dute, a luna e ae o ka oihana dute, a e kekahi mea i hoohanaia ma ka hoopakele ana, i ke pale hewa ana i na dute, a e kekahi makai Nui, makai, a luna makai paha; a o ka waiwai a pau i hopu ia e kekahi mea e ae, aole he luna dute e haawi kokeia ia waiwai i ka Luna dute e noho kokoke ana ma kahi i hopuia'i ua waiwai la.

PAUKU 661. E ku no i ke Kanawai, i kekahi Luna Dute, a luna e ae o ka oihana dute, e ee aku iluna o kekahi moku, a e huli a nana i ka wa e komo mai ana a e holo aku ana paha ka moku, a i kekahi manawa e ae, a ia Luna e manao ai he pono.

PAUKU 662. E ku no i ke Kanawai na kekahi Luna Dute a na kekahi luna e ae o ka oihana dute, i hoohanaia ma ka hoopakele ana i ke pale hewa ana i ke dute, a na kekahi makai nui, luna makai a makai paha, e ee aku maluna o kekahi moku, ke loaa ia ia ke kumu e manao ai ua hunaia kekahi waiwai ku i ke dute maluna o ua moku la,

a ma kona hoike ana i kana palapala hookohu, e hiki no ia ia ke huli a hopu, a hoopaa ia waiwai.

PAUKU 663. Ina e manao kekahi Luna Dute, a luna e ae paha o ka Oihana dute, a o kekahi Makai Nui, luna makai, a makai paha, ua hunaia kekahi waiwai i pale hewa i ke dute, maloko o kekahi hale, halekuai, keena lua, halepapaa, keena moku kahiko apulu, a wahi e ae paha, alaila, ma kona noi ana'ku i kekahi Lunakanawai, e hoakaka ana me ka hoohiki i na mea kupono i ka manao o ka Lunakanawai, e loaa no i ua luna la, he palapala kauoha, e komo iloko o ka hale, halekuai, keena lua, halepapaa, keena moku kahiko apulu, a wahi e ae, a malaila, e huli a e hoopaa i ka waiwai o ia ano, a ina e keakeaia oia, e hiki no ia ia ke wawahi i na puka komo, na pahu, na pahu lole, a ukana e ae, a e hopu a lawe aku i ka waiwai pale hewa i ke dute, a e waiho a hoopaa ia waiwai iloko o ka lima o ka Luna Dute, e noho kokoke ana i kahi i hopuia'i ka waiwai.

PAUKU 664. E hiki no i kekahi Luna Dute, a luna e ae paha o ka Oihana dute, ke manao oia pela, e koi aku i kekahi makai Nui, makai, a luna makai paha, e kokua mai ia ia ma ka huli ana, a i ka hopu ana paha; a ina e hoole ka makai aole oia e kokua pela, alaila, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala elima haneri, e like me ka manao o ka Ahahookolokolo.

PAUKU 665. Ina e keakea, a kueia, a hoopilikiaia kekahi Luna dute, luna o ka oihana, a luna e ae, a o kekahi mea e ae paha e kokua ana ia ia i ka hooko pono ana i kana oihana, ma ka huli ana a hopu ana paha, a ma kekahi hana e ae, e kekahi kanaka, o kela mea keia mea nana i keakea kue, a hoopilikia pela, a o ka mea nana i kokua ma ia hana hewa, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole emi mai malalo o na dala he kanalima, aole hoi oi aku i na dala hookahi tausani, e like me ka manao o ka Ahahookolokolo.

PAUKU 666. E hiki no i ka Luna Dute Nui, a i kekahi Luna Dute e ae paha, e kauoha aku e hoomakaia ka hoopii, ma kona inoa iho, no ka pomaikai o ke Aupuni Hawaii, no ka haki ana i kekahi olelo o kela kanawai keia kanawai e pili ana i ka oihana dute.

PAUKU 667. O na moku, me ka ukana a me ka waiwai e ae a pau i hopuia, e waihoia ia mau mea iloko o ka lima o kekahi luna dute, a luna e ae o ka oihana dute, a hoomaopopoia ka hoolilo a me ka hoolilo ole ia. Aka hoi, ina e noi mai ka mea kuleana iloko o ia moku, ukana, a waiwai e ae paha, é haawiia ia mea ia ia, alaila, e hiki no i ka Ahahookolokolo ke koho aku i na kanaka ekolu, nana e koho malalo o ka hoohiki, i ke kumukuai o ia waiwai, a na ka mea kuleana e uku no ia hana ana; a, ina ma ka hoike ana mai o ka olelo koho, e haawi mai ka mea kuleana i palapala hoopaa me na hope elua kupono, i ka manao o ka Ahahookolokolo no ka uku ana i ka Luna Dute i ke dala e like ka nui me ke kumukuai i kohoia, a ina e hoike mai oia i ka palapala hoike no ke kaa ana, a no ka hoopaa ana paha o na dute, alaila, e haawiia'ku ia waiwai ia ia.

PAUKU 668. Ina ma ka hookolokolo ana, ua hooholoia no ka mea koi mai ka waiwai i hopuia, alaila, e hoopauia ka palapala hoopaa; aka, ina i ko ole oia, alaila, e waiho mai oia maloko o ka Ahahookolokolo, mawaena o na la he iwakalua mahope iho o ka hooholo ana, ke dala e like ka nui me ke kumukuai i kōhoia a me na koina, a i ole ia, e hoopaa kokeia ka olelo hooholo maluna o ka palapala hoopaa, ma ke noi ana imua o ka aha, a imua paha o kekahi Lunakanawai ma ke keena.

PAUKU 669. O ka waiwai a pau e waiho ana iloko o ka lima o kekekahi Luna Dute, a o kekahi luna e ae paha o ka oihana dute, mahope o ka hoolilo ana no ke Aupuni, e kuai kudalaia ia waiwai, me ka hoolaha nae mamua i ka manawa a me kahi e kudala ai, e like me kuhikuhi ana o ka Ahahookolokolo.

PAUKU 670. He mea mau, ina i hoohuiia kekahi waiwai mamuli o kekahi kanawai e pili ana i ka ohi dute, alaila, e hoolahaia ia hopu ana maloko o ka nupepa o ke Aapuni, a ina aole maloko o na la he iwakalua mahope iho o ka la i hoolahaia'i, e hoike mai ka mea mai ona mai ka waiwai i laweia'i, a o ka mea paha nona maoli ka waiwai, a o kekahi mea paha ana e koho ai, i ka mea nana i hopu, a i ka Luna Dute paha, i kona manao e koi i ka waiwai, alaila, e manaoia ua waiwai la, ua lilo no ke Aupuni, a e kuai kudalaia'ku e like me ia.

PAUKU 671. O ke dala a pau i loaa mai no ka waiwai i lilo no ke Aupuni, a i kudalaia no ka haki ana i na kanawai dute, mahope o ka unuhi ana i ka uku hapahaneri kupono no ke kudala ana, a me na lilo e ae a pau; a o na uku hoopai a pau i kauia no ka haki ana i kekahi kanawai e pili ana i na dute, mahope o ka unuhi ana i na koina o ka Ahahookolokolo, e ukuia ia mau mea i ka Luna Dute Nui.

PAUKU 672. E maheleia ke dala i loaa mai no na mea i hooliloia, a me na uku hoopai, me na hoopai ana mamuli o na kanawai dute, mahope o ka unuhi ana i na koina, me na uku ku i ke kanawai, e like me ka olelo o ka pauku maluna ae nei; penei :

E haawiia kekahi hapalua e ka Luna Dute Nui, i ke Kuhina Waiwai, i pomaikai no ka Waihona Dala o ke Aupuni; hookahi hapaha i ke kanaka nana i haawi mai i ka olelo kuhikuhi pono no ka hopu ana, a no ka hoopii ana paha, a hookahi hapaha i ka mea nana i hopu, a e hoomaka i ka hoopii. Ina aole mea e ae, o ka mea wale no nana i hopu, a i hoomaka i ka hoopii paha, nana i koi mai i kekahi hapa no kona kuhikuhi ana, alaila, e haawiia ka hapalua i ka mea nana i hopu, a i hoopii paha.

PAUKU 673. E hiki no ke ku mai kekahi kanaka nona ke kuleana iloko o kekahi hapa o ka mea i hooliloia, a o ka ukuhoopai, a e hoopai ana paha, i hoike ma ka hookolokolo ana; aka, ina pela ka hana ana, e lilo no kona hapa o ka mea i hooliloia, a o ka uku hoopai a o ka hoopai ana paha, na ke Aupuni.

PAUKU 674. O kela mea keia mea nona ke kuleana iloko o kekahi hapa o ka mea i hooliloia, a o ka uku hoopai paha, e hoike oia no ia kuleana ma ka palapala i hoohikiia, i ka Luna dute Nui maloko o na la he iwakalua mahope iho o ka la i hopuia'i ka waiwai, a mahope pa-

ha o ka la i hooholoia'i ka hoopai ana, a i ole ia, e lilo no kona kuleana.

PAUKU 675. Na ka Luna dute Nui e uku aku i ka poe mea kuleana, e like me ko lakou mau pono ma ke Kanawai, a e like hoi me kona hooholo ana; aka, e hiki no i kekahi mea hoohalahala ke hoopii hou ae, i ke Kuhina Waiwai, maloko o na la he umi, mahope iho o ka hooholo ana a ka Luna dute.

PAUKU 676. Aole e loaa i kekahi Luna, kekahi hapa o ka mea i hooliloia, a o ka uku hoopai, a o ka hoopai ana, no ka haki ana i na Kanawai dute, mamuli o kona noho Luna ana; aole hoi e hoole ia ke kuleana o kekahi iloko o kekahi hapa, no ka mea, he Luna oia a ua loaa ia ia ka uku makahiki; Aka hoi, ina ma kekahi manawa e koi mai ka Luna dute Nui i kekahi hapaha alaila, e waihoia kona palapala koi imua o ke Kuhina Waiwai, a nana no e hoolohe a e hooholo no ia koi ana; aole hoi e hiki ke hoopii hou ae.

PAUKU 677. O na wai ona a pau i hopuia a i hooliloia no ke Aupuni no ka haki ana i na Kanawai dute, e kuaiia lakou maloko o ka halepapaa o ke Aupuni, a e hiki no ke lawe hou ia ma ka aina e, a i ole ia, e hookomo, i mea inu mauka nei, ke ukuia na dute ku i ke Kanawai me he mea la ua laweia mai me ke kue ole i na Kanawai; a e loaa no i kekahi kanaka, a mau kanaka paha nona ke kuleana iloko o kekahi hapa o ke dala i loaa mai, no na wai ona i hooliloia, a i kuaiia, kekahi hapa like iloko o ke dala dute, i ukuia mai no ia wai ona. O ka waiwai e ae a pau i hopu ia, a i hooliloia pela, e kuaiia'ku no ia me ka manao ole i na dute.

PAUKU 678. Ina ma kekahi hoopii ana no ka hoolilo ana i kekahi moku, ukana a waiwai e ae, ua hooholoia ua ko ka mea nana i koi mai i ka waiwai, a ina e maopopo i ka aha, a i ka Lunakanawai paha nana i hookolokolo ia hihia, he kumu ano pono no kona hopu ia ana, alaila, na ua aha la, a Lunakanawai la, e hana i ka palapala hoike no kona manao pela, a i hanaia pela, aole e loaa na koina o ka hoopii i ka mea nana i koi mai i ka waiwai, aole hoi e hiki ke hoopii i ka mea nana i hopu, a i hoopii e hoolilo ai no kona hopu ana a hoopii ana paha. Aka, e hoihoi kokeia'ku ka moku, a o ka waiwai e ae paha mahope o ka hooholoia ana o ka olelo hooholo i ka mea nana i koi mai, a i kona hope paha.

PAUKU 679. O na hoopii ana a pau e hanaia me ka manao e loaa mai ka olelo hooholo no ka hoolilo ana a no ke kuai ana'ku i kekahi moku, waapa, ukana a waiwai e ae paha, e hiki no ke hana ia hoopii imua o ka Aha Kiekie, a o kekahi Aha Kaapuni, a imua paha o kekahi Lunakanawai o ka Aha Kiekie, a o ka Ahakaapuni paha ma kona keena, a na lakou wale no ka mana e hookolokolo a e hooholo i na hihia o ia ano. Aka hoi, e hiki no i na Lunakanawai hoomalu ke hookolokolo a hooholo i na hihia o ia ano, ke ole i oi aku ke kumukuai o ka waiwai i hoopiiia mamua o na dala elima haneri.

PAUKU 680. E paa no ka hoolilo ana i kekahi waiwai no ka haki ana i kekahi olelo o na kanawai dute, mai ka wa i hanaia'i ka hewa,

aole hoi e nele ka hoolilo ana ma ke kuai ana, a ma ka hana e ae paha me ka waiwai, mahope o ia manawa.

PAUKU 681. O na hoopii ana a pau i kekahi kanaka, moku, ukana, a waiwai e ae paha, no ka haki ana i kekahi olelo o na kanawai dute; a o na hoopii ana a pau i kekahi Luna o ka oihana dute, a kanaka e ae paha, no kekahi hana, ana i hana ai mamuli o na kanawai dute, e hoomakaia ia mau hoopii ana a pau maloko o na malama eono, mahope iho o ka ike ana ia haki ana a hana ana paha.

PAUKU 682. Ina e waihoia mai kekahi palapala hoopii i hoohikiia imua o kekahi Lunakanawai, e olelo ana, ua kue kehahi kanaka i ka olelo o na kanawai dute, a e hoakaka ana i kekahi mau mea kupono i ka manao o ua Lunakanawai la, e hiki no ia ia ke hoopuka aku i palapala hopu no ua kanaka la, e kauoha ana e laweia mai oia imua o kona alo no ka ninaninau ana. A pau ka ninaninau ana, ina e manao ka Lunakanawai ua loaa ke kumu pono e manao ai oia mamuli o na mea i hoikeia imua ona, e hoahewaia ana ka mea i hoopiiia ke hookolokoloia imua o ka jure, alaila, e hookomo oia i ka mea i hoopiiia ilcko o ka halepaahao, malaila e noho ai, a hiki i ka wa hookolokolo imua o ka Aha Kiekie, a o ka Aha Kaapuni paha, ma ke kau hookolokolo e hiki mai ana: Aka hoi, e hiki no ke hookuu aku i ka mea i hoopiiia, ke haawi mai oia i palapala hoopaa me na hope kupono elua, i aeia e ka Lunakanawai, e olelo ana e uku no oia i ka uku hoopai a ka Ahahookolokolo e hooholo ai, ke hoomaopopoia kona hewa, a i ole ia, e olelo ana, e hele pololei mai oia i ka manawa hookolokolo, a e pane mai no ka hoopii ano. A eia hoi kekahi, aole e manaoia kekahi olelo o keia pauku he mea keakea i ka mana hookolokolo o na Lunakanawai hoomalu, ma ka hoopii ana no ke pale hewa i ke dute, a me na hewa e ae e like me ka olelo o ka pauku malalo ae nei.

PAUKU 683. He mana ko na Lunakanawai hoomalu a me na Lunakanawai apana ma kela wahi keia wahi o ke Aupuni, e hookolokolo, a e hooholo i na hihia a pau no ka hoopiiia o kekahi kanaka no ke pale hewa i ke dute, a no ka hana ana paha me ka manao e pale hewa i ke dute, a me na hewa e ae e kue ana i kekahi olelo o na kanawai dute, ke ole i oi aku ka nui o ka uku hoopai, mamua o na dala elima haneri.

PAUKU 684. Ina e makemake kekahi kanaka i hoopiiia a i hoahewaia no kekahi hana kue i na kanawai dute, e hoopii hou ae; alaila, e hookaa mua oia i na koina me ka uku hoopai, a i ole ia, e haawi mai i palapala hoopaa no ia hookaa ana i kakauinoaia e na hope elua a kea aku paha, i kupono i ka manao o ka Ahahookolokalo nana i hookolokolo.

PAUKU 685. O kela kanaka keia kanaka i hoopaiiia ma ka uku hoopai, no ka haki ana i kekahi olelo o na kanawai dute, ke ole oia e hookaa i ka uku hoopai, e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea, aia a hookaa, a kalaia paha ka uku hoopai; a i ole, aia like ka nui o ke kumu hoolimalima no ka hana ana me ka nui o ka uku hoopai.

PAUKU 686. Ina e hoopii kekahi Luna i kekahi waiwai mamuli o

ka manao kolohe i aelikeia me ka mea ia ia ka waiwai, a ina e hoihoi aku oia, a hana paha i ka olelo ae like no ka hoihoi ana'ku, a no ka hopu ole i kekahi moku, waapa a waiwai e ae paha i kupono ke hopu ia; a ina paha e lawe oia i kekahi ukana kipe, makana, mea haawi wale ia; a uku no ka hana ole ana i kana hana, e hoopaiia oia no kela hewa keia hewa ma ka ukuhoopai, aole oi aku i na dala elua tausani; a e lilo hoi oia i kanaka kupono ole no na hana a ke Alii ma kekahi oihana o ke Aupuni; a ina e haawi aku kekahi kanaka i ka uku kipe, makana wale, a uku paha i kekahi luna, a ina, e hana oia i kekahi olelo ae like no ka hana hewa me kekahi Luna, alaila, ina i aeia a i ae ole ia paha kona manao no ka uku ana a no ka hana hewa ana, a ina i hookoia, a hooko oleia paha ia manao a olelo ae like paha, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala elua tausani.

Pauku 687. Ma na wahi a pau i hookomoia na huaolelo, "waiwai," "ukana," "mea kuai ano Kalepa," a o kekahi paha o ia mau huaolelo maloko o keia Haawina, e manaoia no, ua komo malaila ka waiwai a pau o kela ano keia ano.

Pauku 688. No ke Kuhina Waiwai ka mana, i kela manawa keia manawa, e hana, e hooloili, a e hana hou i na rula hooponopono no ka ohi ana i na dute, a no ka hana ana ma na hale dute ana e manao ai he pono, ke kue ole ia mau rula me kekahi Kanawai, a e hoolahaia na rula maloko o ka Nupepa o ke Aupuni e ua Kuhina Waiwai la.

Pauku 689. O kela kanaka keia kanaka i hoopaiia ma ka ukuhoopai, hoouku, a hoolilo paha, no ka haki ana i kekahi olelo o na Kanawai dute, a i ole ia, ina he kuleana nona iloko o kekahi moku, a mea kuai ano kalepa i ku i ka hopu ia, a i ka hooliloia, a i kekahi pilikia paha, e hiki no i ua kanaka la ke waiho aku i palapala nonoi imua o ke Kuhina Waiwai e hoakaka ana i ke ano o kona pilikia, a e noi aku ana e hoomamaia, a e kalaia paha, alaila, e hiki no i ke Kuhina Waiwai ke hoomama, a e kala paha i ka uku hoopai, hoolilo ana, hoouku, a e hoopau i ka pilikia e ae, a i kekahi hapa o ia mau mea, a e hiki no hoi ia ia ke kauoha aku e hoopauia ka hoopii ana no ia ukuhoopai, hoouku, a hoolilo ana no na kumu ana e manao ai he pono.

HAAWINA XXVII.

PAPA HELU I NA KOINA MA KA OIHANA WAIWAI I HOAKAKA OLE IA MA KAHI E.

Pauku 690. No ka loaa ana, malama ana, me ka uku ana'ku i ke dala e koe ana no ka waiwai o kekahi mea i make kauoha ole, he umi hapahaneri.

No ka loaa ana, malama ana, me ka waiho ana iloko o ka halepapaa

o ke Aupuni i kekahi waiwai e ae (aole ke dala maoli) elima hapahaneri *ad valorem* o ka makahiki a me na lilo kupono.

No ka hoohiki ana i kekahi kanaka, hookahi dala.

No ke kope o kekahi palapala, kanalima keneta no na huaolelo hookahihaneri.

No na hana e ae a pau i hoakaka ole ia ka uku, e ohiia na koina a ke Kuhina Waiwai e auhau ai, i kela manawa, i keia manawa.

NA KOINA MA NA HALE DUTE.

PAUKU 691. No ke ee ana o ka Luna Ola, ina he mea pono ia elima dala; a ina e noho oia maluua o ka moku no ka pilikia, he umi dala o ka la.

No ka palapala hoike ola, ma ka holo ana'ku o ka moku, ina he mea pono, elima dala.

No ke pailota ana i ka moku iloko o ke awa o Honolulu, Hilo, me Hanalei, hookahi dala o ke kapuai.

No ka pailota ana i ka moku iwaho o ia mau awa hookahi dala o ke kapuai.

No ke ku ana o kekahi moku me ka heleuma mawaho o ke awa o Honolulu, he umi dala; a ina e noho ke pailota i kana hana maluna o ka moku, a oi aku i na hora he iwakaluakumamaha, elima dala no ka la, no ia manawa oi.

No ka pepa hakahaka i hoailona paiia a ka Luna Dute i haawi aku ai, hookahi dala.

No ka lawe ana a me ka waiho ana i kekahi papa helu waiwai, komo iloko a puka iwaho paha, hookahi dala.

No ka loaa ana me ka waiho ana i kekahi palapala hookomo, he hapalua dala.

No ka loaa ana a me ka waiho ana i kekahi palapala hoopaa no ka hookaa ana i na dute, hookahi dala.

No ka palapala hookuu, hookahi dala.

No na kukui awa ma Lahaina, elua dala.

No ka Luna Eemoku ma na awa i kau ole ia ka uku pailota, elima dala.

No kela moku apulu keia moku apulu kahiko, i hoonohoia maloko o ke awa o Honolulu, hookahi haneri dala no ka makahiki.

No ka palapala ae holo, ka uku o ka hoailona pai wale no, hookahi dala.

No ke ana ana i ka moku, mamua o ke kakau hoike ana, elima keneta no ke tona.

No ke kakau hoike ana i ka moku, he hapaha dala o ke tona.

No ke kope o ka palapala hoike kakau moku, kanalima keneta no na huaolelo hookahi haneri.

No ke kakau kope ana i na palapala kuai, na moraki, me na palapala hoopaa i ka moku no ka aie, a o ka hapa o ka moku paha, kanalima keneta no na huaolelo hookahi haneri.

No ke kope o kekahi o ia mau palapala, kanalima keneta no na huaolelo hookahi haneri.

O na koina ma na hale dute no na hana i hoakaka ole ia maanei, a o ka uku no ka waiwai iloko o na halepapaa, e like no ia me ka ke Kuhina Waiwai e kau ai, i kela manawa keia manawa.

NA KOINA MA KE KEENA O KA LUNA AWA.

PAUKU 692. No ka palapala hookuu i ka luina haole, he hapalua dala.

No ka palapala hoopaa i hoailona paiia, ma ka hookuu ana i ka luinahaole, hookahi dala.

No ka palapala noi i ke Kiaaina, i hoailona paiia, no ke kepa ana i na luina kanaka maoli, hookahi dala.

No ka palapala hoopaa i hoailona paiia, ma ke kepa ana i na luina kanaka maoli, hookahi dala.

No ka'ee ana iluna o na moku me ka hoopaa ana ia lakou ma kahi kupono, na uku i oleloia iloko o ka pauku 587.

MOKUNA X.

OIHANA AOPALAPALA.—NO KA PAPAHOONAAUAO.

PAUKU 693. He Oihana Hooko okoa o ke Aupuni, e kapaia ka Oihana Aopalapala, e malamaia, a e hooponoponoia e ka Papahoonaauao, oia hoi ka Peresidena, a me na Hoakuka ona elua; na ka Moi e hoonoho ia lakou, e noho lakou ma kahi e noho ai o na poo oihana o ke Aupuni, a e paa hoi i ka oihana a pau ka makemake o ke Alii.

PAUKU 694. Na ua Papahoonaauao nei e malama, a e hooponopono i ka Oihana Aopalapala a pau, e nana i ka hooko ana i na kanawai a pau no ia oihana; e hiki no ia lakou ke hana i na rula e pololei ai ka lakou hana iho, aole nae e kue i na kanawai o ke Aupuni; e malama i buke moolelo no ka lakou hana ana, a na ka Peresidena hoi e hoike, i ka lakou hana ana, i ka Ahaolelo i kona manawa e halawai mau ai. Ina i hiki mai elua o lakou i kekahi halawai, e hiki no ke hana.

PAUKU 695. Ma na mea pili i keia mokuna, he mana ko ka Papahoonaauao, e like me ka mana, a me na pono, i haawiia ma na kanawai i na Ahahui.

PAUKU 696. E hiki no i ka Papahooonaauao, i kela manawa keia manawa, e kau i na rula no ka hooponopono ana a me ka hoomalu ana i na kula Aupuni, a me na kula a ke Aupuni e kokua ai, aole nae e kue na rula i na kanawai o ke Aupuni; aia hoolaha ponoia, ua mau rula nei e paa maoli no maluna o na kumu, a me na haumana.

NO KA PERESIDENA.

PAUKU 697. Na ka Peresidena o ka Papahoonauao e malama i hale oihana, ma kahi e noho ai na poo o ke Aupuni, a e kakauinoa hoi i na palapala oihana a pau i mea e paa'i. E hooikaika no oia ma na hana e holo ai ka naauao a me ka noho maluhia ana o na kanaka o ke

Aupuni, a me na hana nui a pau iloko o keia oihana; a e ukuia hoi oia e like me ka mea a ka Ahaolelo e hooholo ai. Aole no e ukuia na hoa ona no ka laua hana ana.

PAUKU 698. E hiki no i ua Peresidena nei e hoolimalima i kakauolelo, e kokua ia ia ma kana mau hana, a e ukuia no ia e like me ka mea a ka Ahaolelo e hooholo ai, i kela manawa, i keia manawa.

PAUKU 699. E like no ke sila o ka Oihana Aopalapala, me ka mea e hoaponoia e ka Papahoonaauao; a o na kope o na palapala a pau o keia oihana i hooiaioia e ka Peresidena, a paiia hoi e ua sila nei, he mea hoike oiaio no ia, imua o na Ahahookolokolo a pau, e like me na palapala kumu.

PAUKU 700. Na ka Peresidena o ka Papahoonaauao, e kaapuni i kela mokupuni keia mokupuni, i kela manawa keia manawa, e nana i na kula i kokuaia e ke Aupuni, e ao aku i na kahu, a me na kumu, ma ka lakou mau hana ma ke kanawai; a e paipai ia lakou e hana oiaio, a e hoeueu hoi ia lakou ma na hana e naauao ai na keiki ma ka ike a me ka pono, a e hoike i na kula; a ina manao oia, ua kupono i kekahi haumana a kumu paha, e hiki no ia ia ke haawi i kela haumana a kumu paha i palapala hoomaikai, a uku kaulele paha, e like me ka mea e hooholoia e ka Papahoonaauao, i mea e hoihoi ai ka manao.

PAUKU 701. Na ka Peresidena o ka Papahoonaauao e hoolaha aku, i kela manawa keia manawa, i na olelo ao, i hoaponoia e ua Papa nei, i na Kahukula o kela apana keia apana, e hoakaka ana i ka lakou hana, a e ao aku hoi ia lakou ma ke ano o ka hana pu ana me na kumu a me na Luna kula, a ma na mea e hoike mai ai na kumu kula makemake i ka palapala kumu, a me ke ano o ia hoike ana, e hoakaka i ke kumukula kupono no kana oihana, a me na palapala e aoia iloko o na kula o ke Aupuni, a me ka nui o ke ao ana, a me ke ano o ka hoike ana mai i ka lakou hana ana ma na pepa paihakahaka i hooiliia'ku, a me ke ano o ke kikoo ana i ka Puuku i dala no na kumu, a me na mea e ae, a me ke ano o ka hoike ana mai no ke dala loaa, a me ke dala lilo aku, a e hoike mai hoi i ke kuai ana o na buke, a me ka lako no ka oihana; a me na kumu pono e hoopauia'i na kumu kula, a me ka wa hoomaha o na kula, a e ao aku hoi ia lakou ma na mea a pau e pili ana iloko o keia oihana, a i kauohaia hoi e ka Papahoonaauao.

PAUKU 702. He mana ko ka Peresidena o ka Papahooonaauao, e hoopaa ma ka palapala i na keiki kolohe i hoopaiia no ke Karaima, a mikamina paha, i ka poe ano maikai, nana e ao i na kumu mua o ka ike, a me kekahi oihana maikai, e aoia lakou ma ka noho malie, a e hookaa i ko lakou ukuhoopai.

NO NA KULA KUMU MUA O KE AUPUNI.

PAUKU 703. Eia ke ano o na kula kumu mua o ke Aupuni, e ao aku i na kamalii o ka aina, ma ka noho malie, a me na kumu mua o ka ike, oia hoi o ka heluhelu, kakaulima, palapala aina, helu, a me

na mea ano like e ae, a na na luna a pau iloko o keia oihana, me na makua, me na Lunakanawai, a me na Makai, a me na Kahunapule iloko o keia Aupuni, e kokua i keia hana, i holo.

PAUKU 704. I mea e holo ai ka naauao ua mahele ia ke Aupuni i mau apana, ua like na palena me ko na Apana Auhau, oia hoi, na maheleia ka Mokupuni o Hawaii i ewalu Apana kula, Penei;

1. Hilo; 2, Puna; 3, Kau; 4, Kona Hema; 5, Kona Akau; 6, Kohala Hema; 7 Kohala Akau; 8, Hamakua.

E maheleia ka Mokupuni o Maui, penei:

1. Mai Kahakuloa a Ukumehame a me Kahoolawe; 2, Mai Wailhee a Honuaula; 3, Kahikinui; Kaupo; Kipahulu; Hana; Koolau; 4, Hamakualoa; Hamakuapoko; Haliimaile; Makawao; me Kula; 5; Molokai; 6, Lanai.

E maheleia ka Mokupuni o Ohau, penei:

1. Mai Maunalua a Moanalua; 2, Ewa me Waianae; 3, Waialua, 4, Koolauloa; 5, Koolaupoko;

E maheleia ka Mokupuni o Kauai, penei:

1. Mai Nualolo a Hanapepe; 2, Mai Wahiawa a Mahaulepu, 3, Mai Kipu a Kamalomalo; 4, Mai Anahola a Kilauea; 5, Mai Kalihiwai a Honopu; 6, Niihau.

E hiki no ke maheleia keia mau Apana nui i mau apana liilii iho, e na Kahukula, mamuli o na olelo ao a ka Papahoonauao, ma ka hoomaopopo ana i na palena, a me ke ano e ae paha, e like me ka mea e pono ai na kula Aupuni.

PAUKU 705 Na ka Papahoonaauao e hoopau i kela kula i keia kula o ke aupuni, ina i emi na haumana malalo o umikumamawalu ma ka hoohalike ana *awarika* (average) mai ka mua a i ka hope o ka makahiki Aka hoi, ma kahi kuaaina e hiki no ia ia ke hoomau i na kula me na haumana emi malalo o ka umikumamamawalu ma ka *awarika* o ka makahiki, ke maopopo he mea ia e pono ai na kanaka o ia Apana.

NO NA KAHUKULA.

PAUKU 706. Na ka Peresidena o ka Papahoonaauao e hoike mai imua o ua Papa nei i hookahi Kahukula a keu paha, i hookohu pono ia no kela apana keia apana kula, e noho ma ka oihana a pau ka makemake o ua papa nei.

PAUKU 707. Na na Kahukula, me ke kuka pu ana me na lunakula o kela kula keia kula, iloko o ko lakou mau Apana, e hookohu i na kumukula, e like me na rula i kaulia i kela manawa, keia manawa, e ka Papahoonaauao; e hiki no nae, i ka Peresidena e hoopau i na palapala hookohu, ke loaa ia ia ke kumu pono.

PAUKU 708. He mana ko na Kahukula e kuka pu ana me na lunakula o kela kula keia kula, e hoolimalima i na kumu ma ko lakou mau Apana, e kukulu, a e hana hou i na hale kula, a e hiki no i na kahu e kikoo i na puuku o ko lakou mau Apana, i ke dala e hana ai keia mau hana, mamuli o na olelo a ka Peresidena; a e hoike pololei

ia ia, i ka pau ana o kela hapaha keia hapaha makahiki, i ke dala loaa a me ke dala lilo aku pela.

PAUKU 709. Na na Kahukula, malalo o ka Peresidena o ka Papahoonaauao, e malama i ka waiwai kula a pau ma ko lakou mau Apana, a e hiki no ia lakou ke hoopii a hoopiia hoi no ia waiwai, iloko o na Ahahookolokolo o keia Aupuni. Na lakou e malama i na hale kula ma ko lakou mau apana i ole e hana ino ia, a popo wale paha, na lakou a me na lunakula paha keia hana.

PAUKU 710. Na na Kahukula e hoike mai, i ka Peresidena o ka Papahoonaauao, i ka pau ana o kela hapaha keia hapaha makahiki, i ka nui o na kumuao, a me na kula, me na halekula, a me ke ano hoi o ia mau mea, a me ka nui o na haumana, a me ka holo mua ana ma ka ike a me ka noho malie ma ko lakou mau Apana, a nolaila na lakou e hoike i na kula, a lakou e malama ai, o lakou paha, a o kekahi hope paha o lakou i kela hapaha, keia hapaha makahiki.

PAUKU 711. E ukuia na Kahukula, e like me ka mea e hooholoia, i kela manawa, i keia manawa, e ka Papahoonaauao.

NO NA LUNAKULA.

PAUKU 712. E hiki no i na makuakane, a me na kahu o na kamalii, iloko o kela kula keia kula Aupuni, e halawai i ka Monede hope o kela makahiki keia makahiki, a e kohoia ma ka olelo waha e ka hapanui, i mau luna kula, hookahi a elua paha (aia no i ke kahu kula ka nui) he mau kanaka kupa Hawaii, e kokua pu me ke Kahukula, i kona hooko ana i ke Kanawai, e ae pu i ka hookohu ana i ke kumuao a me ka hoopau ana hoi, a me ka olelo hooholo no kona uku.

PAUKU 713. Na ka Lunakanawai o ka Apana, a i ole ia, o kekahi kanaka paha ana i hookohu ai, e noho luna no ia koho ana i na luna kula, a e hai koke hoi i ka mea i kohoia, i ke kahukula o ia Apana.

PAUKU 714. E hiki no i ka Lunakanawai Apana kokoke i kekahi kula Aupuni, ma ka hoopii ana, o na kanaka ku i ke koho i ka Luna, he umi, i kekahi luna o ia kula, no kona kolohe a hana ole paha, a makaukau ole no kana oihana, e hookolokolo ia ia mamuli o ia hoopii, me ka uku ole, a ina i maopopo ia ia ka hewa, e hiki no ke hoopau i ua luna la.

PAUKU 715. Ina i hakahaka ka oihana a kekahi luna kula no ka haalele, no ka make, no ka hele ma kahi e, a no kekahi kumu e ae paha, e hiki no i ke kahukula ke koho i kekahi kanaka kupono, e pani i kona hakahaka a hiki i ka wa e koho hou ia ai ka luna hou.

PAUKU 716. Ina i like ole ka manao o ke kahukula, a me ka lunakula, ma ka lakou hana, alaila, e hiki no i kela aoao me keia aoao, ke hoopii i ka Papahoonaauao, nana e hooholo ia mea, a o ka pau no ia o ka hoopii.

PAUKU 717. E ukuia kela luna keia lunakula, i oleloia e ke

kahukula o kona apana, ua maikai kana hana ana, noloko ae o ke dala i haawiia no na kula o ke Aupuni, e like me ka mea i hooholoia, e ka Papahoonaauao. Aole nae e ukuia na luna kula hana pono ole.

NA PUUKU KULA.

PAUKU 718. Na ka Papahoonaauao e hoonoho i puuku kupono, e malama i ke dala kula, o kela apana keia apana, a e uku aku hoi ia dala i mea e holo ai ka naauao ma kona apana, e like hoi me ka olelo ao a ka Peresidena o ka Papahoonaauao, i kela manawa keia manawa, a e haawi i ka Peresidena, i palapala hoopaa ma ke ano, a no ka nui o ke dala, a me ka mea hoopaa, ana i manao ai he pono, i mea e pololei ai kana hana.

PAUKU 719. E uku aku na puuku i ke dala i loaa ia lakou no na kula, ma ke kikoo ana o ke kahukula o ko lakou mau Apana, a i ka pau ana o kela hapaha keia hapaha makahiki, e hoike mai ka Peresidena o ka Papahoonaauao, i na dala a pau, i loaa ia lakou, a me na dala i lilo aku no keia oihana.

PAUKU 720. E noho na puuku ma ka oihana a pau ka makemake o ka Papahoonaauao, e ukuia lakou no ka lakou hana, aole oi aku mamua o elima hapahaneri o na dala a pau e loaa ia lakou, a me ka lilo aku.

NO KE DALA O NA KULA.

PAUKU 721. E loaa ke dala e pono ai na kula o ke Aupuni, ma na haawina o ka Ahaolelo; ma ka uku hooopanee ma ke dala hoomoe o na kula, ma ka uku hoolimalima o na aina, i haawiia no ka naauao, a me ka auhau kula i oleloia ma ka pauku 486, a na ka Peresidena o ka Papahoonaauao e hoike i ka Ahaolelo i kona halawai ana, i kela lua keia lua o na makahiki, i na dala a pau i loaa, a me ka lilo aku, no keia oihana, mai kona wa i halawai ai mamua.

* NO KA HELE I KE KULA.

PAUKU 722. Na na makua a me na kahu o na kamalii mai ka makahiki eono, a i ka umikumamaono, e hoouna mau i ka lakou mau keiki i kekahi kula kupono, e aoia lakou ma ka noho malie a me na kumu mua o ka ike, a e hiki no hoi i na makua a me na kahu a pau, ke makemake lakou, e hoouna mau i ka lakou mau keiki i na kula o ke Aupuni, a pau ka makahiki iwakalua o ke keiki, mai kona wa i hanau ai.

PAUKU 723. Na na Lunakanawai hoomalu, a me na Lunakanwai apana a pau, ke hoopiiia imua o lakou e na makua, na kumuao, lunakula, a kanaka e ae paha, e kena aku i hopuia'i na keiki haalele kula a pau, ke kupono lakou i ke kanawai i ka hele i ke kula; aole nae i hele i ke kula; aka, ua hele wale no ma na uwapo, ma na alanui, a me na wahi kanaka i ka wa kula, a ua oleloia hoi ua noho wale iho,

aole hele i ke kula, me ke kumu ole, e hoihoiia i ko lakou mau kula, a na ke kumu e hoopai, e like me ke kanawai e plli ana i na kula.

PAUKU 724. Ina i paakiki kekahi kamalii, i ka haalele i ke kula, na kekahi Lunakanawai hoomalu a Apana paha, ke hoopiiia imua ona, e kena'ku, e hopu ia ka makuakane, a o ka makuhine paha, a kahu keiki paha; a ina i ku ka hewa, e hoookuia ka mea hewa i na dala elima, a emi mai paha; no ka makuakane a makuahine, a kahu paha; a ina i loaa ole ke dala, e hoopaahaoia ma ka hana oolea a hala na la he umi, a emi mai paha. A ina no ke keiki ka hewa na ua Lunakanawai nei e hoouku ia ia, aole oi aku i na dala elua, a i ole ia e hoopaahao ia ia ma ka hana oolea, a hala na la elima a emi mai paha; aole no nae e hoopaahaoia kekahi keiki, malalo o na makahiki he umi; a he mana hoi ko ke Kahukula e haawi me ka uku ole, i palapala i ka makua a kahu paha, no na kumu kupono, e hookuu ana i kana keiki, aole e hele i ke kula, a hala kekahi manawa i oleloia.

PAUKU 725. Ina makemake kekahi makua, a kahu paha e hoouna i kana keiki, a mau keiki paha, i kekahi kula wae, a kula makua papa, aole nae i ke Aupuni ka malama, a ua kaumaha nae ua makua la a kahu paha, i ka auhau kula i oleloia maluna; e hiki no i ke Kuhina Waiwai, e hookuu ia ia i ka auhau kula, oiai e hoouna mau ana oia i kana keiki, a mau keiki paha, i kela mau kula, ma kona ike ana i ka palapala a ke Kahukula, e olelo ana, ua hiki ole ia ia ke uku i kona auhau kula, no ke kaumaha.

NO NA KUMUAO O NA KULA AUPUNI.

PAUKU 726. Na na Kahukula e haawi i palapala hookohu i na kumuao kula o ke Aupuni, aole e haawi i ka palapala kumuao i kekahi. ke hoike ole mai oia i ka mea e maopopo ai he kanaka noho malie oia, a ua makaukau no ia ma ke ao kula, ma ka heluhelu, kakaulima, helu, me ka palapala aina, a e hiki no i ka Peresidena o ka Papahoonaauao, e hoopau i ua palapala kumu nei; e hiki no hoi i ke Kahukula me ke kuka pu ana me ka lunakula a me na lunakula paha ke hoopau ia ia , ina ua maopopo he ano kolohe ko ke kumu, a he nele hoi i ke akamai ole, a i ka hana, me ka makaukau ole i ke ao kula.

PAUKU 727. Na ke Kahukula o kela Apana keia Apana, i na la mua o kela makahiki keia makahiki, mahope o ka hoolaha ana i keia mea ma ko lakou mau Apana, hookahi malama, a oi aku paha mamua o ka wa e hana ai, e hoike a e haawi i kekahi mea makaukau paha nana e hoike i ka poe a pau ano maikai, e makemake ana e ao i na kula o ke Aupuni iloko o ia makahiki, ma na palapala e ao mau ia iloko o na kula o ke Aupuni, i maopopo ko lakou ike, a e hiki no i ua Kahukula nei ke kii aku i kekahi mea akamai, a mau mea akamai paha, e kokua ia ia ma ia hoike ana.

PAUKU 728. Aole no e lilo ka palapala kumu i haawiia ma kekahi apana, i mea e hiki ai i ke kumu nana i lawe e ao kula aku ma kekahi apana e, me ka hoike ole i kona akamai, he kumu nae ia i manaoia'i e ke kahukula, he kumu makaukau.

PAUKU 729. E hiki no i kela kumu keia kumuao, ke hoopai kupono i kana poe haumana iloko o ke kula, i mea e maluhia ai, aole hoi e hihia ke kumu hana pela i ke kanawai.

PAUKU 730. O ka uku o na kumuao kula, e like no ia me ka mea i hooholoia, e na kahukula o ko lakou mau apana, e kuka pu ana me na lunakula, mamuli nae o na olelo ao a ka Papahoonaauao, nana i hooholo i ka uku o na kumu a pau iloko o na kula o ke Aupuui.

NO NA BUKE A ME KA LAKO.

PAUKU 731. Na ka Peresidena o ka Papahoonaauao e hoolako i na kahukula, i kela manawa, keia manawa, e like me ka manao o ua papa nei he pono, i na buke a me na lako e ae, a e ukuia hoi ma kekahi dala i hooliloia no na kula.

PAUKU 732. Na na makua a o na kahu paha e hoolako i na haumana iloko o na kula o ke Aupuni, i na buke a me na mea e ae e pono ai ko lakou imi ana i ka naauao.

PAUKU 733. Ina i lako ole kekahi haumana i kona mau makua a kahu paha, i na buke, e hoolako ke kahukula ia ia a e kikoo i ka puuku o ia apana i ke dala i lilo malaila.

PAUKU 734. Na ke kahukula e hai aku i ka Lunaaunhau o ia apana i na inoa, o na haumana i hoolakoia i na buke, a me na lako e ae, e like me ka pauku maluna iho, a me ke dala i lilo no kela haumana keia haumana, me na inoa pu o na makua, a me na kahu paha nana ia hana, a na ua lunaauhau nei e hookomo ia dala iloko o ka bila auhau o ia makua a kahu paha no ia makahiki ae, a e ohi no ia dala; ina nae ike maopopo ke kahukula he mea hiki ole i kela makua a kahu paha, e hookaa i keia dala lilo no na buke a me na lako e ae, alaila, e hiki no ia ia ke kuu aku i kekahi dala, a i ke dala a pau loa paha, e like me kona manao ana, ua pono.

HAAWINA XXVIII.

NA KULANUI I KOKUAIA E KE AUPUNI, A ME NA KULA WAE.

PAUKU 735. O kela kula keia kulanui, a kula wae paha, i malama ia e ke Aupuni, na ka Papahoonuauao e malama a e hooponopono; ina nae na ke Aupuni kekahi kokua i ua kula nei, a na hai kekahi, alaila, aole na ka Papahoonaaauao wale no e hooponopono, e hiki no ia ia ke nana aku, a hele aku no a ike i kona ano, a me na mea i hanaia maloko, i hookoia ka manao o ke Aupuni ma kona kokua ana ia ia.

PAUKU 736. Ina ike maopopo ka Papahoonaauao, ua hakiia ka palapala hoohui o kekahi kulanui, alaila, na ka Peresidena e hai aku keia hewa i ka Loio Apana o ka Mokupuni kahi i ku ai ua kula la, a na ua Loio Apana nei e hana koke i ka mea e hoopauia'i ua palapala hoohui nei.

PAUKU 737. Aole no e manaoia ma keia mokuna, ua hoole ia na kula pualu kuokoa, aole na ke Aupuni e malama, ke ole e lilo ia mau kula i mea hoowalewale e hana hewa: a ina i kauohaia, na na kumu e hoike mai i kela makahiki keia makahiki i ka Papahoonaauao, i ka nui o na haumana, i ka mea nana e malama, a me ke ano nui o ka lakou mau kula.

NO KE KULA NUI MA LAHAINALUNA.

PAUKU 738. No ka mea, ua hanaia ka olelo ae like iwaena o ke Aupuni Hawaii, a me ka Ahahui Misionari Amerika, a ma ia olelo aelike, ua lilo ke Kulanui o Lahainaluna no ke Aupuni Hawaii, ke malama mau nae ke Aupuni i ua kula la, a no ka mea hoi, he mea pono i ke Aupuni e malama i kekahi Kulanui kahi e aoia'i na keiki opio Hawaii i makaukau lakou no kela hana, keia hana e pono ai, nolaila, ua hoopaa loa ia ua olelo aelike nei, no ka hoolilo ana i ke Kulanui ma Lahainaluna no ke Aupuni o ke Alii, a e haawi i kela makahiki keia makahiki ke dala kupono no ia kula, mamuli o ua olelo aelike la.

PAUKU 739. Na ka Papahoonaauao e malama ia kula, e hoonoho i na kumu, a e hana hoi i na rula, i kela manawa keia manawa, i mea e maluhia ai, a no na mea e aoia hoi iloko, ke kue ole i ka olelo aelike no ka lilo ana o keia kula i ke Aupuni, a me na Kanawai hoi o ke Aupuni Hawaii. Na ua Papahoonaauao nei e malama i na hale, a me na pa, a me ka lako a me na mea e ae a pau e pili ana ia kula.

PAUKU 740. Na ka Peresidena o ka Papahoonaauao e hookomo iloko o kana palapala makahiki i ka Ahaolelo, i kona wa halawai e like me kana hana mau ana, i na mea i hanaia, a me ke ano nui o ua Kulanui nei.

NO NA KULA BERITANIA NO NA KAMALII HAWAII.

PAUKU 741. Na ka Peresidena o ka Papahoonaauao e hooikaika i na makua a me na kahu, e imi i ka olelo Beritania no ka lakou mau keiki, a e paipai ia lakou e imi koke i ka mea e loaa ai, ma ka haawi ana i ko lakou dala e malama i na kula o ia ano maikai iwaena o lakou.

PAUKU 742. Na ka Papahoonaauao e haawi, noloko ae o ke dala i hookaawaleia e ka Ahaolelo no keia hana, i ka hapalua o ke dala e pono ai ke kula hookahi a keu paha, ano maikai no na kamalii Hawaii, ma ka Mokupuni o Kauai; elua ma ka Mokupuni o Oahu, aole nae o ke Kula Alii kekahi, hookahi ma ka Mokupuni o Maui; a hookahi ma ka mokupani o Hawaii: e kukuluia ma kahi a lakou e manao ai ua kupono no keia hana; aole hoi emi ka manawa kula malalo o na hebedoma he kanaha, iloko o ka makahiki hookahi, elima la i ka

hebedoma; aole hoi emi na hora kula malalo o elima no ka la; aole nae oi aku ka lilo o ke Aupuni no ka malama ana i ke kula hookahi o ia ano, mamua o na dala eono haneri ma ka ana like ana awarika; a mamua hoi o ka haawi ana i ke dala o ke Aupuni i kekahi kula o keia ano; e hoohiki na kanaka kupono ma ka palapala ae like, e haawi i kekahi hapalua o ke dala e pono ai ia kula, a e hoohiki hoi i ka Papahoonauao, a i kekahi poe kahu a lakou i hoonoho ai paha, e hoouna mau i ka lakou mau keiki i ua kula nei, a hala na makahiki elima, a i ole ia, a weheia ua palapala hoohiki nei e ka Papahoonaauao, a e kona hope paha, a e hoolako i ka lakou mau keiki iloko o ia mau kula i ka ai, a me ka lole, a me na buke, a me na lako e ae; a e haawi i na keiki, i ka wa iloko o ia mau kula na ka Papahoonaauao, a o ko lakou mau hope paha e hoomalu.

PAUKU 743. Na ka Papahoonauao e hoonoho i na kahu no na kula i oleloia maluna, ma kahi kokoke e like me ko lakou manao he pono, a e haawi ia lakou i ka mana e hoolimalima i na kumu, e hana i na rula, aole nae e kue i na kanawai o ke Aupuni, a i mea hoi, e holo pololei ai ka lakou hana.

PAUKU 744. E hiki no i ka Papahoonaauao e kau i rula maluna o na kahu o ua mau kula nei, ma kela wahi keia wahi, e hoike mai i kela hapaha, keia hapaha makahiki i ka Papahoonaauao, i ka nui o ke dala a na makua a lakou i uku aku ai no ia mau kula, a e hiki no i ka Peresidena ke kikoo i ke Kuhina Waiwai i ke dala e like ka nui me ia e pono ai ua mau kula nei.

PAUKU 745. I mea e laha koke ai ka olelo Beritania iwaena o na kamalii maoli, na ka Papahoonaauao, e malama i ke kula Alii, me ka manao e liloia i kula kumu, i mahuahua ka makaukau o na kamalii maoli, e huli ana i ka ka olelo Beritania iloko o na kula i oleloia maluna, i makaukau lakou e ao aku ia hai ma ka olelo Beritania, a e komo paha iloko o ke Kula kiekie (College;) a i ka wa iloko o ke kula Alii ia poe haumana, aia lakou malalo o ka Papahoonaauao, nana e hoomalu mamuli o ka palapala ae like me na makua o me na kahu paha, a e noho mau lakou iloko o ia kula a hala ka manawa i oleloia; e hiki no nae i na haumana e ae ke komo iloko o ua kula nei ma ka uku ana no ke aoia ana, me ka palapala ae like ole, i oleloia maluna.

PAUKU 746. Na ka Papahoonaauao e hooholo i ka uku kupono no na na haumana komo iloko o ke kula Alii, e like me kona manao he pono.

PAUKU 747. E hiki no i ka Papahoonaauao ke hoolilo no ke kula Alii i ke dala, aole oi aku mamua o na tausani elua, noloko ae o ke dala e waiho ana ma kona lima mamuli o ke Kanawai.

PAUKU 748. Na ka Papahoonaauao e hookaawale i puu dala, noloko ae o na dala o ka auhaukula, i kauia ma ka pauku 486, i mea e malama ai i na kula ma ka olelo Beritania no na keiki Hawaii, e like me ko lakou manao he pono.

NA AINA I HOOLILOIA NO NA KULA, A ME NA HALEKULA, E ME NA KAHUAHALE PULE.

PAUKU 749. Na ka Peresidena o ka Papahoonaauao, mamuli o ka olelo hooholo a ua papa nei, e hoolilo aku ia hai i na aina i hooliloia, a e haawiia'na paha ma keia hope aku, i mea e hoonaauao ai i na kanaka, ma ke kuai maoli, ma ka hoolimalima, a ma ke ano e ae paha.

PAUKU 750. E malamaia na dala a pau, a me na loaa e ae, i loaa ma na aina o ke Aupuni i hooliloia no ka oihana hoonaauao, i puu dala okoa e hoomoeia, a o ka ukuhoopanee i loaa mai malaila, oia wale no ka mea i hooliloia no ke paipalapala, a no ke kuai buke, a no ka lako no na keiki ilihune, no ke kukulu ana i na hale kula, no ka uku ana i na luna hooponopono kula, no ka uku ana i na makana manawalea i na kumu, a me na haumana akamai; no ke kuai ana i na mea mahiai, papa eleele, a me ka lako e ae no na kula; no ke kokua ana i na kula wae, a me na mea e ae e pili ana i ka oihana hoonaauao, e like me ka manao o ka Papahoonaauao he pono.

PAUKU 751. Na ka Peresidena o ka Papahoonaauao e hoike pololei i ke dala a pau i loaa ma ke kuai ana a hoolimalima ana, a haawi ana ma ke ano e ae paha, i ka aina i hooliloia no ka naauao iloko o kana palapala hoike makahiki i ka Ahaolelo.

PAUKU 752. O na kahuahale kula, a me na kahua halepule, aole i pili i kekahi kanaka, a Ahahui paha, a me na aina a pau e pili pu ana, i haawiia e ke Aupuni, a na ke Aupuni paha, i mea e pono ai ka naauao, a me ka pono o ke Akua, e hookoeia he waiwai ia no ke Aupuni, oiai e hana ia ana e like me ke kumu i haawiia'i; na ka Papahoonaauao e malama; ina aole i hanaia, e like me ka manao i haawiia'i aole emi malalo o ka makahiki hookahi, alaila, e hoihoiia ia mau kahua i ka poe haawi mua, a i ko lakou mau hope paha. Ma na aina a pau i kuaiia, a i hooliloia paha ma ke ano e ae, aole e komo pu na kahua hale kula, a me na kahua hale pule ma ia kuai ana, a hoolilo ana paha.

PAUKU 753. Ma na wahi a pau no ke Aupuni kekahi ka aina i oleloia ma ka pauku maluna iho, a na kekahi kanaka kekahi mahele, alaila, e manaoia no, ua komo na hale kula a me na pahalepule iloko o ko ke Aupuni hapa, a pela no e manaoia'i, ino i kuaiia, a hooliloia paha ka aina.

PAUKU 754. Ina i makemakeia ke kahua halekula, aole nae he kupono ma ka aina o ke Aupuni, e like me ka aina o kekahi kanaka, alaila, e hiki no i ke Kahukula o ia apana, ke lawe i kauwahi o ka aina o ua kanaka la i kahua halekula, aole nae e oi aku mamua o ka eka hookahi, ke ukuia'ku ka mea nona ka aina i ka uku kupono; aka, ina e like ole ko laua manao no ka uku kupono o ua wahi la, alaila, e haawiia na kekahi mau kanaka kuikawa ekolu e hooholo no ka uku kupono, a e kohoia lakou penei: Na ke Kahukula e koho i kekahi, na ka mea aina e koho i kekahi, a na ia mau mea elua e koho i ko lakou kolu. E hiki no i ua poe kuikawa nei, ke hooloi ae i ke kahua hale-

kula ma kahi e ae, aole ma kahi a ke Kahukula i manao ai, ke manao lakou oia ka pono. Aka, aole e hiki ke hooliloia ma keia pauku ka pa hale noho, a me ka ilina kupapau o kekahi kanaka, me kona ae ole.

PAUKU 755. Na ka Peresidena o ka Papahoonaauao e imi i mea nana e ana i na aina a pau, a me na kahua halekula, a me na kahua halepule, i olelo ia ma keia haawina, a e kope ia ma ka buke, a e waihoia ua buke la maloko o kona hale oihana, no ke Aupuni o ke Alii, a e hiki no i kela mea keia mea ke nana i ua buke la. E ukuia ke ana ana ma ke dala ukuhoopanee o ke dala loaa mai ma na aina i haawiia no na kula.

PAUKU 756. Ina i lawa ole ke dala o ka auhau kula, e kula ai na kula aupuni, elua haneri la, a keu aku paha i ka makahiki, a no ka malama ana hoi i na hale kula, alaila, na na makua a me na kahu o na kamalii iloko o kela kula keia kula, e hoolawa, ma ke kokua ana i ka hana hou ana, a i ke kukulu ana paha, i na hale kula e like me ka olelo a ke Kahukula o ka apana; a ina i hoole kekahi makua, a kahu paha, i kona wa e kaheaia'ku ai e kokua mai, alaila, e hoopaiia oia ma ka uku dala, aole e oi aku mamua o na dala elima, ke ku ka hewa ia ia ma ka hookolokolo ana, imua o kekahi lunakanawai apana a hoomalu paha.

HE MAU OLELO PILI I KE ANO NUI O KEIA OIHANA.—NO KA HANA A NA MAKUA A ME NA KEIKI.

PAUKU 757. E hoolohe na kamalii a pau, malalo o na makahiki i manaoia ua oo, i na olelo kupono a pau a ko lakou mau makua; e hoolohe mua i ka makuakane, a mahope ona i ka makuahine; a ina i hookamaia e like me ke kanawai, e hoolohe i na olelo kupono a na makuahanai, a i ole ka makua ponoi, aole hoi makuahanai, e hoolohe i na olelo a na kahu i hookohuia, e like me ke kanawai. A ina mau ka pakiki o kekahi keiki ma ka hoolohe ole, e hiki no i kela a i keia lunakanawai hoomalu a apana paha, ke hoopii mai imua ona ka makua a kahu paha, alaila, e kena aku oia e hopuia ua keiki nei a e laweia mai imua ona; a ina i maopopo i ka lunakanawai, ua hewa kela keiki no ka paakiki mau i ka hoolohe ole, e hoopai no oia i ua keiki nei, e hoopaahao ana ia ia ma ka hana oolea a hala na la he umi, a emi mai paha. Aole nae e pili keia pauku i na keiki malalo o na makahiki he umi.

PAUKU 758. Aia no i na makua, oia hoi ka makuakane ka mua, a mahope ona ka makuahine, a ina ua make laua, aia no i na kahu i hoonohoia e like me ke kanawai, ka hooponopono i ka hana ana a me ka noho ana, a me ka hoonaauao ana i ka lakou mau keiki, malalo o na makahiki ua oo. E hiki no ia lakou, i na manawa a pau, ke kii aku a loaa mai ka lakou mau keiki, ma ka palapala kii kino; e hiki no ia lakou ke hoopai kupono ia lakou, i mea e pono ai; a e noho pono na makua a me na kahu imua o ka lakou mau keiki, i kumu hoohalike; e hanai pono ia lakou a e imi i ka naauao no lakou; e hooikaika e ao ia lakou ma ka pono Kristiano, e pale aku i ka palaualelo, a me ka hana kolohe mai o lakou aku; e ao pinepine ia lakou ma ka hana li-

ma, ma ka ikonome, a me ka hoolohe i ke Alii; a he mana hoi ko kela ko keia lunakanawai o ka Aha Kiekie o keia Aupuni, a o kekahi Aha Kaapuni paha, ke hoopiiia imua ona kekahi makua no kona hoowalewale ana i kana keiki, e noho naaupo, a e hana kolohe, e kenaia aku e hele mai ua makua nei imua ona, a ina e maopopo ma ka hookolokolo ana ua hewa io ka makua, alaila, e haawiia ua keiki nei malalo o na makahiki oo, e noho me kekahi kanaka ano maikai, nana e malama a e hanai, e ao aku ia ia ma na hana maikai e pono ai, a e ao pono aku ia ia ma na kumu mua o ka naauao.

HAAWINA XXIX.

NO KA HELU ANA I NA KANAKA.

PAUKU 759. Na ka Peresidena o ka Papahoonaauao, i ka makahiki 1860, a i kela ono keia ono makahiki mahope olaila, a ma ke ano hoi i hoohcloia e ua papa nei, e helu i na kanaka a pau loa o keia Aupuni, e hoike ia imua o ke Alii, a me ka Ahaolelo e noonooia e lakou. E kakauia no ma na lalani okoa ka nui o na kanaka ma kela Apana keia Apana, me ka nui o na kane, a me na wahine, a me na mea e ae, a ka Papahoonaauao e hooholo ai, i mea e maopopo ai ka mahuahua ana a me ka emi ana paha o na kanaka.

PAUKU 760. I mea e hiki ai i ka Peresidena o ka Papahoonaauao ke hoooko i ka Pauku maluna iho, he mana kona e ninaninau i kela kanaka i keia kanaka no keia mea, a e hai mai no kela kanaka keia kanaka i na mea ana e ninau ai, a o kona mau hope paha, i pololei kona helu ana i na kanaka; a o ka mea hoole, aole i hai pololei mai e like me ka ninau ana, e hooukuia no ia aole oi aku i na dala elima, ke ku ka hewa ia ia ma ka hookolokolo ana imua o kekahi Lunakanawai.

PAUKU 761. Na ke Kuhina Waiwai, e hoookaa i na kikoo a ka Papahoonaauao, no ka helu ana i na kanaka noloko ae o ke dala o ka waihona i hookaawaleia e ka Ahaolelo no keia hana.

NO KE KAKAU ANA, I KA POE HANAU, I KA POE MAKE, A ME KA POE MARE.

PAUKU 762 Na ke Kahukula o kela Apana keia Apana mamuli o na olelo a ka Papahoonaauao, e hoonoho i kekahi mau kumukula a kanaka kupono e ae paha, i mau luna nana e kakau i ka poe hanau a me ka poe make a pau, a me ka poe mare ma ko lakou mau Apana, a e pani i na pepa pai hakahaka a ua Papahoonaauao nei i hooili aku ai, a na ua mau luna kakau nei e hoike ae i kela hapaha keia hapaha

makahiki,* i na Kahukula o ko lakou mau Apana i na mea a lakou i kakau ai, a na ke Kahukula e houluulu ma ka pepa hookahi, a e hooili mai i kope i ka Peresidena o ka Papahoonaauao.

PAUKU 763. Ina i ike ke Kahukula, ua pololei ka hoike ana a na luna kakau malalo ona, alaila, e kikoo aku oia i ka puuku kula i dala, aole oi aku mamua o na keneta ekolu, no kela mea keia mea hanau, a i ka make, a o ka poe i mareia, a i kakauia; a e ukuia keia noloko ae o ke dala kula o ka Apana.

PAUKU 764. Na ka Papahoonaauao e hoolako i na Kahukula, i na pepa paihakahaka e pono ai ka hana ana a na luna kakau, no na mea i oleloia ma keia Haawina.

PAUKU 765. Na kela kahu keia Kahukula e hoolaha ma kona Apana, i na inoa o na luna kakau, o ka poe hanau, a me ka poe make, a na kela makua keia makuakane, ina e ola ana, o kela keiki keia keiki i hanau ma keia Aupuni, a ina aole e ola ana ka makuakane, a ina hoi he keiki kamehai, alaila, na ka makuwahine maloko o na malama ekolu mahope iho o ka hanau ana, e hai aku i kekahi luna kakau ma kona apana, i ka inoa a me ke kama, a me ka la i hanau ai ua keiki nei; a na kekahi hoahanau hoi ma ke kino o ka mea make, e hai ae i ka luna kakau ma kona Apana, i ka inoa a me ke Kama, o ka mea i make iloko o ka hebedoma hookahi mahope iho o ka make ana. O ka mea hai ole e like me ka olelo maluna, ina i hookolokolo ia imua o kekahi Lunakanawai hoomalu a Apana paha a ku ka hewa, e hooukuia oia i hookahi dala.

NO NA LUNA HAAWI PALAPALA MARE.

PAUKU 766. Na ka Papahoonaauao, e hoonoho i poe luna kupono, ma kela Apana keia Apana o ke Aupuni, na lakou e haawi i na palapala ae mare, e like me ke Kanawai, e ukuia lakou i hapaha dala no kela palapala keia palapala ae mare a lakou i haawi ai, na ka mea noi mai ia palapala e uku; a o ka mea lawe i ka uku oi aku mamua o keia no ka palapala ae mare, a lawe paha i ka uku kipe no ia mea, e hooukuia oia aole oi aku i na dala he kanalima, ke ku ka hewa ia ia imua o kekahi Lunakanamai hoomalu a Apana paha.

PAUKU 767. Na ka Peresidena o ka Papahoonaauao, e hoolako i na luna i oleloia maluna, i na pepa paihakahaka no ka poe mare, a na ua mau luna nei i ka pau ana o kela makahiki keia makahiki e hooili mai i ua papa nei, i kope o na palapala ae mare a pau a lakou i haawi ai i kela makahiki, a na ka Peresidena e kope ma ka buke, a e malama na luna ma kela wahi keia wahi i kope no lakou iho.

HOAILONA III.

NO KA OIHANA KAU KANAWAI.

MOKUNA XI.

PAUKU 768. O ka Oihana kau kanawai o keia Aupuni, oia no ke Alii, me ka Hale Ahaolelo Alii, me ka Hale Ahaolelo o ka Poeikohoia, a e hiki no ia lakou, ke hoole kekahi i kekahi; aia no ia lakou ka mana, e kau i na kanawai maikai a pau, a lakou e manao ai he pono no keia lahuikanaka e paa ai, a e maluhia ai ke Aupuni, ke kue ole ia mau kanawai i ke kumukanawai.

PAUKU 769. E akoakoa ka Ahaolelo kau kanawai, i kela makahiki alua, keia makahiki alua, e kukakuka no na mea e pono ai ke Aupuni, i ka manawa, a me kahi hoi, a ke Alii e manao ai he pono.

PAUKU 770. Aole loa e hopuia kekahi hoa o kela hale me keia hale Ahaolelo, oiai e noho ana oia mamuli o ia Aha, a e hele ana ilaila, a e hoi aku ana paha, koe nae ke kipi, ka feloni, a me na hoohaunaele; aole lakou e hookolokoloia imua o kekahi Ahahookolokolo e, a i kau wahi e paha, no kekahi olelo, a olelo paio paha malaila.

HAAWINA XXX.

NO KA HALE AHAOLELO ALII.

PAUKU 771. Na ke Alii e koho i na hoa o ka Hale Ahaolelo Alii, a e noho lakou ma ia Oihana a pau ko lakou ola, ke ole lakou e haalele, e hiki nae ke hoopaeia no na hana hoohaunaele. Aole oi aku ka nui o na hoa o ka Hale Ahaolelo Alii mamua o ke kanakolu.

PAUKU 772. Aole e kohoia kekahi e noho ma ka Hale Ahaolelo Alii, ke hiki ole aku oia i na makahiki he iwakaluakumamakahi, a ke ole hoi oia e noho maloko o keia Aupuni i na makahiki elima.

PAUKU 773. E hamama ka puka o ka Hale Ahaolelo Alii, e komo mai ka lehulehu, aka hoi, e manaoia ka mea walaau a hoohaunaele paha, ua hewa no ka hoowahawaha, a e hoopaahao kokeia, a e paa malaila e like me ka makemake o ka Hale; e hiki no hoi, i ka Luna hoomalu, i kela wa, i keia wa, e hoihoi iwaho, i na mea a pau, koe na hoa a me na Luna o ka Hale Ahaolelo Alii, ke manao oia, a o ka Hale paha, he pono ia.

HAAWINA XXXI.

NO KA HALE AHAOLELO O KA POEIKOHOIA.

PAUKU 774. Aole e emi mai na hoa o ka Hale Ahaolelo o ka Poeikohoia malalo o ka iwakaluakumamaha, aole hoi oi aku lakou mamua o ke kanaha, a e kohoia lakou i kela lua makahiki keia lua makahiki.

PAUKU 775. E kohoia na hoa o ka Hale Ahaolelo o ka Poeikohoia, e na makaainana, a e loaa ia lakou no ka lakou hana ana, i ekolu dala no kela la keia la a lakou i noho mai ai iloko o ka Ahaolelo, a elima keneta ko ka mile hookahi, no ka hele ana mai, me ka hoi ana'ku, e helu ana ma kahi pololei o ka holo ana : Aka, aole e loaa ka uku i kekahi hoa o ka Hale o ka Poeikohoia, no kekahi la ana i hiki ole mai ai ma ka Ahaolelo, ina aole o ka mai ke kumu o kona hiki ole mai.

PAUKU 776. O na bila me na olelo hooholo a pau no ka hookupu ana, a no ka hoolilo ana'ku i ke dala o ke Aupuni, a hapai ia lakou maloko o ka Hale Ahaolelo o ka Poeikohoia.

PAUKU 777. E hamama no na halawai ana o ka Hale o ka Poeikohoia, i hiki i ka lehulehu ke komo iloko, aka, ina e walaau, a hoohaunaele paha kekahi, e manaoia oia ua hewa ma ke ano hoowahawaha ino, a e hoopaa kokeia oia maloko o ka Halepaahao, malaila e noho ai oiai ka makemake o ka Hale o ka Poeikohoia. A eia kekahi, e hiki no i ka Luna Hoomalu i kela manawa keia manawa, ke kauoha aku i na mea a pau, koe wale no na hoa o ka Hale, e hele mawaho, ke manao oia, a o ka Hale paha, he pono ke hana pela.

PAUKU 778. Ua kupono ka poe i oleloia malalo ae nei, ke kohoia e na makaainana e noho ma ka hale o ka Poeikohoia: o na kane kupa a pau, a me na mea i loaa ka palapala hookupa ma keia Aupuni, ke hiki aku i na makahiki he iwakaluakumamalima, ua ike i ka heluhelu, me ke kakaulima, ua ike i ka malama palapala waiwai, a ua noho maloko o ke Aupuni no ka makahiki hookahi mamua iho o kona kohoia ana: Aka hoi, aole loa e noho kekahi ma ka hale o ka Poeikohoia, ina he pupule, a hupo oia, a ina paha ua hoahewaia mamuli o ke Kanawai no ka aihue, uku kipe, hoohiki wahahee, apuka, huna waiwai i haawiia ia ia e malama, a mare lehulehu, a no kekahi Karaima a hewa nui e ae paha.

PAUKU 779. O kela hoa keia hoa o ka Hale o ka Poeikohoia, mamua o kona noho paa ana iloko o ua hale la, e hoohiki oia a e kakauinoa oia i ka palapala hoohiki, ponei; Ke hoohiki nei au imua o ke Akua mana loa, e kokua oiaio au i ke Kumukanawai a me na Kanawai o ko Hawaii Pae Aina, a e hana me ka pololei a me ka ewaewa ole i na hana kupono i ka mea i kohoia e na makaainana; a e kakauinoa ia palapala hoohiki, alaila, e waihoia no ia i ke Kakauolelo o ka Hale.

HAAWINA XXXII.

NO KE KOHO ANA I KA POE I KOHOIA; NO NA APANA KOHO.

PAUKU 780. Penei ka nui o ka Poeikohoia e na makaainana iloko o ka Ahaolelo.

No ka Mokupuni o Hawaii, ewalu, penei; hookahi no ka Apana o Kona Akau, mai Keahualono a hiki i Puuohau, e hookomo ana ia mau wahi iloko; hookahi no ka Apana o Kona Hema, mai Puuohau a hiki aku a e hookomo ana ia Kaheawai; hookahi no ka Apana o Kau; hookahi no ka Apana o Puna; elua no ka Apana o Hilo; hookahi no ka Apana o Hamakua; hookahi no ka Apana o Kohala:

No ka Mokupuni o Maui, eono; Penei; elua no ka Apana i komo Lahaina, Olowalu, Ukumehame, a me Kahoolawe; hookahi no ka Apana i komo o Kahakuloa a me Kaanapali; hookahi no ka Apana, mai Waihee a hiki aku i Honuaula, a e hookomo ana ia mau wahi iloko,; hookahi no ka Apana mai Kahikinui a hiki aku i Koolau, e komo ana ia mau wahi; hookahi no ka Apana mai Hamakualoa a hiki aku i Kula, a e hookomo ana ia mau wahi; elua no ka Apana i komo na Mokupuni o Molokai a me Lanai:

No ka Mokupuni o Oahu, ewalu, penei;

Eha no ka Apana o Honolulu, mai Maunalua a hiki aku i Moanalua, e hookomo ana ia mau wahi iloko;

Hookahi no ka Apana o Ewa a me Waianae;

Hookahi no ka Apana o Waialua;

Hookahi no ka Apana o Koolauloa;

Hookahi no ka Apana o Koolaupoko:

No ka Mokupuni o Kauai, ekolu, penei; hookahi no ka Apana o Waimea, mai Nualolo a hiki aku i Hanapepe, e hookomo ana ia mau wahi, a me ka Mokupuni o Niihau;

Hookahi no ka Apana o Puna, mai Wahiawa a hiki aku i Wailua, a e hookomo ana ia mau wahi;

Hookahi no ka Apana o Hanalei mai Kapaa a hiki aku i Awawapuhi.

NO KA MANAWA A ME NA WAHI, NO KE KOHO ANA.

PAUKU 781. E hanaia ke koho ana i ka Poeikohoia e na makaainana e noho maloko o ka Ahaolelo, ma na Apana a pau o ke Aupuni, ma ka Monede mua o Ianuari, i kela makahiki alua keia makahiki alua, ma na wahi a ke Kuhina Kalaiaina i kuhikuhi aku ai i kela manawa keia manawa, a nana no e hoolaha aku i kanakolu la mamua o ke koho ana.

PAUKU 782. Ina i kekahi manawa, ua manao ke Kuhina Kalaiaina, he mea ia e pono ai ka lehulehu, ke kohoia i mau wahi okoa, maloko o ka Apana hookahi no ka balota ana, alaila, e hiki no ia ia ke koho i elua wahi okoa, a nana no hoi e hoonoho i mau Luna nana koho ma ia mau wahi, mailoko ae o na Lunakanawai, na Lunaauhau, a me na Kahukula iloko o ia apana.

NO NA MEA E PONO AI NA KANAKA KOHO I NA LUNAMAKAAINANA.

PAUKU 783. O kela kanaka kupa me keia kanaka kupa o ka Moi, ina he kanaka maoli a he haole hoohiki paha, a ina paha ua loaa ia ia ka palapala hookupa o keia Aupuni, ua hookaa i kona mau auhau, ua hiki aku i na makahiki he iwakalua, a ua noho maloko o ke Aupuni no ka makahiki hookahi mamua iho o ka manawa koho, e hiki no ia ia ke koho no ka Lunamakaainana, a mau Lunamakaainana paha o ka Apana kahi ona i noho ai no na malama ekolu mamua iho o ka la koho: Aka hoi, aole e hiki i kekahi kanaka pupule ke koho, aole hoi i kekahi kanaka i hoahewaia ma ke Kanawai i kekahi manawa no ke karaima nui, maloko o keia Aupuni, ke ole i kalaia kona hewa e ke Alii, a ma ia kala ana, ua hoihoiia ia ia na pono a pau o ke kanaka kupa.

PAUKU 784. Aole e hiki i kekahi kanaka o ka aina e, i hookupa ole ia ma keia Aupuni, ke koho i na Luna Makaainana.

NO KA HOOPONOPONO ANA I KE KOHO ANA.

PAUKU 785. E hanaia ke koho ana imua o ke alo o na Lunakanawai Apana, ka Luna Auhau, a me ke Kahukula o ka Apana, a i ole ia, imua o na Hope a lakou i hoonoho ai no ia hana, a ua lawa na mea ekolu o lakou i Papa Luna Nana, nana e hooponopono i ke koho ana, a e hooholo no ka makaukau me ka ole o ka poe koho. O ka Lunakanawai Apana, a ina he mau lunakanawai ma ia apana, alaila, o ka Lunakanawai o lakou i noho loihi ma ka oihana, a o kona hope paha ana e koho ai no iahana, oia ka Peresidena o ka Papa Luna Nana. Aole e hoopiliia kekahi olelo o keia pauku i na Apana i koho ia'i, he mau wahi koho okoa, e like me ka olelo a ka pauku 782.

PAUKU 786. Na ke Kuhina Kalaiaina e haawi aku ma ka lilo o ke Aupuni, i pahu, a i mau pahu balota kupono paha no na Apana koho pakahi, me na laka a me na ki e hiki ai ke hoopaa i ka pahu.

PAUKU 787. Na kela Papa keia Papa Luna Nana, ma kekahi Apana, e hoonoho i Kakauolelo nona, mamuli o kona hoohikiia ana e ka Peresidena, e kakau hoike i na inoa a pau o ka poe i koho ma ia koho ana. E loaa no i ua Kakauolelo la ka uku i elima dala noloko ae o kekahi dala o ke Aupuni e waiho ana ma ka lima o ka Peresidena.

PAUKU 788. E hoohamamaia na wahi koho, a e hoolahaia pela, i ka hora ewalu o kakahiaka ma ka la koho, a e mau no ka hamama ana a hiki i ka hora elima o ke ahiahi, alaila, pau. E koho na kanaka koho ma ka balota, a e haawi aku kela mea keia mea i kona balota i kekahi o na Luna Nana, a ma ka loaa ana ia ia, e kauoha aku oia i ke kakauolelo e kakau hoike i ka inoa o ka mea nana i haawi mai, aole hoi e nana ka luna i ka inoa o kekahi mea i kohoia maloko o ia balota; aka, e nana oia i ka balota i maopopo ia ia ke ano pakahi wale no oia balota, a ina e maopopo, he hookahi wale no, e hookomo no oia i ua balota la iloko o ka pahu balota; aka, ina i maopopo

ia ia he papalua kekahi balota, a keu paha alaila, e hoomaopopo oia i ke ano papalua, a e hoole ia balota. Aole e hemo hou ia na balota mahope o ko lakou waiho ana iloko o ka pahu, aia a hiki aku i ka manawa e heluia'i e na Luna Nana.

PAUKU 789. O ka balota, he pepa no ia i kakauia a i paiia paha, me ka inoa a me na inoa paha o ke kanaka a mau kanaka paha a ka mea koho e makemake ai e koho. A pau ka manawa i haawiia no ke koho ana, alaila, na na Luna Nana e hana a hoomaopopo i ka nui o ka poe i koho, e like me ke kakau hoike ana o ke kakauolelo, a e hookaawale, a e helu i na balota a pau i haawiia mai no kela mea keia mea. A e hiki no i na mea a pau ke makemake lakou, e noho mai a nana i ka helu ana.

PAUKU 790. Aia a maopopo i na Luna Nana ka nui o na balota i haawiia mai no kela mea keia mea, alaila, e kukala aku lakou i ka nui o na balota a pau loa i haawiia mai na inoa o na mea i kohoia, me ka nui o na balota i haawiia mai no na ou pakahi, a na ke kakauolelo e kakau pakahi i ka palapala hoike la, a e kakauinoa na Luna Nana i ua palapala hoike la, a e hooili aku ia i ke Kuhina Kalaiaina.

PAUKU 791. Ma na apana kahi i hanaia'i ke koho ana ma kahi hookahi wale no, e haawi aku ka Papa Luna Nana, i na mea i loaa nui na balota no ka oihana Lunamakaainana, no ko lakou mau apana, i palapala hoike no ko lakou kohoia ana, penei ke kakau ana :

"O makou, na mea nona na inoa malalo, na Luna Nana koho no ka Apana o ———, Mokupuni o ———, ke hoike aku nei makou, ua koho pono ia o —— ——— i Lunamakaainana no ua Apana la, ma ka la —— o ——, M. H. 18—.

Haawiia malalo o ko makou mau lima i keia la — o ——, 18—.

——— ———
——— ———
——— ———

PAUKU 792. Ma na apana kahi i hanaia'i ke koho ana ma na wahi elua, na na Peresidena o ia mau wahi koho elua e kakau pu, a haawi aku hoi i ka palapala hoike no ke kohoia ana.

PAUKU 793. Na na Luna Nana koho, i ko lakou wa i haawi aku ai i ka palapala hoike, no ke kohoia ana, e hooili koke aku i kope o ia palapala i ke Kuhina Kalaiaina, i mea e waihoia ma kona Keena Oihana.

PAUKU 794. Ina i kekahi manawa, ua haawiia mai na balota elua a keu paha, i opeope pu ia a owili pu ia, a maopopo i na Luna Nana, ua hana ia pela me ka manao kolohe, alaila, e hooleia ia mau balota a pau loa.

PAUKU 795. Ina i hookomoia ma kekahi balota na inoa e oi aku ana ka nui mamua o ka nui o na Lunamakaainana a ke kanawai i haawi ai no ia apana, alaila, e manaoia ua balota la, he balota kolohe,

ma na inoa a pau maloko, a e hoole loa ia; aka, aole e manao ia kekahi balota he balota kolohe, aole hoi e hoole ia, no ka hookomo ana i na inoa i emi iho ka nui malalo o ka ke kanawai i ae ai.

NO KA HOONOA ANA I KE KOHOIA ANA, A NO KE PANI ANA I NA HAKAHAKA.

PAUKU 796. Ina i kekahi manawa e hoopii aku na kanaka koho he kanalima a keu aku paha, o kekahi apana, imua o ka Hale Ahaolelo o ka Poeikohoia, e olelo ana, ua kohoia kekahi kanaka i Lunamakaainana no ia apana mamuli o ka uku kipe ana, a o kekahi hana paewaewa e ae paha, a e olelo ana paha, he kupono ole ma ke kanawai ua kanaka la, alaila, na ka Hale o ka Poeikohoia e imi aku i ka oiaio a me ka oiaio ole o na kumu hoopii, a ina e maopopo ia lakou, ua oiaio ka hoopii ana, e hooholo koke lakou ua noa ke kohoia ana o ua kanaka la, a ua lilo i mea ole.

PAUKU 797. Aia hoohoo ka Hale o ka Poeikohoia, ua ole ke koho ia ana o kekahi kanaka, a ua lilo i mea ole, e like me ka olelo a ka pauku maluna ae nei, alaila, na ke Kakauolelo o ka Hale o ka Poeikohoia e palapala koke aku i na Luna Nana koho o ka apana kahi i kohoia'i ua kanaka la, e hoike ana ia lakou ua hoopauia kona kohoia ana. A loaa mai ia palapala hoike i na Luna Nana, e hoolaha koke aku lakou imua o ke akea, he umi la mamua, i ka manawa e koho hou ai, alaila, e koho hou na kanaka koho o ia apana i Lunamakaainana no lakou, e like me ke koho ana ma ka la i oleloia ai ma ke kanawai.

PAUKU 798. Ina e hakahaka ka noho Lunamakaainana o kekahi apana koho o keia Aupuni, ma ka haalele ana, a ma ka make ana, a no kekahi kumu e ae paha, alaila, na na Luna Nana koho o ia apana, mahope iho o ko lakou ike ana i ka hakahaka, e hoolaha koke aku ma ke akea, he umi la mamua o ka manawa e koho hou ai, ma kahi, a ma na wahi elua paha i hana mau ai maloko o ia apana; a o ke koho ana ma ia ano, e manaoia no ia, ua paa ma ke kanawai.

PAUKU 799. Ina e hoohakahakaia ka noho ana o kekahi apana, oiai e akoakoa ana ka Ahaolelo, alaila, na ke Kakauolelo o ka Hale o ka Poeikohoia e palapala koke aku i na Luna Nana koho o ia apana, e hoike ana ia lakou no ia hakahaka ana, a na ua mau Luna Nana la, e kauoha koke aku a e hoolaha, a e hana i ke koho hou ana, e like me ka olelo a ka pauku maluna ae nei.

NO KE PALE ANA I NA HANA PONO OLE MA KE KOHO ANA.

PAUKU 800. Na kela Luna Nana keia Luna Nana, e keakea aku i kekahi kanaka e ku mai ana e haawi i ka balota, ina ua ike, a ina paha ua manao ka Luna Nana, he kupono ole i ke kanawai ke koho ia kanaka.

PAUKU 801. Ina e keakeaia kekahi kanaka no ka pono ole ia ia ke koho e kekahi Luna Nana, a e kekahi mea e ae paha, alaila, e he-

luhelu aku na Luna Nana imua o ke kanaka i keakeaia i ke kanawai e pili ana i ka poe koho maloko o ka Pauku 783, a e haawi aku lakou ia ia i keia olelo hoohiki :

" Ke hoohiki nei oe, e pane mai me ka pololei, a me ka oiaio, i na niele a pau e ninauia'ku ai ia oe, no kou wahi i noho ai, a no kou makaukau e like me ke kanawai e koho ma keia koho ana." Alaila, na ua Luna Nana nei, a na kekahi paha o lakou, e ninau aku i ka mea e keakeaia ma na mea e maopopo ai kona kuleana, me kona kuleana ole, e koho ai ma ia koho ana.

Pauku 802. Ina aole e pane pololei mai ke kanaka i keakeia, ma na mea i ninauia aku ia ia, e like me ka olelo maluna, alaila, e hoole loa na Luna Nana, i kona koho ana.

Pauku 803. Ina i hoopau ole ia ke keakea ana mahope o ka pane ana o ke kanaka i keakeaia, i na mea i ninauia'ku ai ia ia, alaila, na kekahi o na Luna Nana, e haawi aku ia ia i ka olelo hoohiki, penei : " Ke hoohiki nei oe, he kanaka kupa oe no keia Aupuni,(a he kanaka paha ua loaa ka palapala hookupa,) ua hiki aku i na makahiki he iwakalua, a ua noho maloko o keia Aupuni no ka makahiki hookahi i hala ae nei, mamua iho o keia koho ana; a ua noho hoi maloko o keia Apana no na malama ekolu i hala ae nei; aole hoi oe i koho iho nei mamua ma keia koho ana; aole hoi oe i hoahewaia mamua e ke kanawai maloko o keia Aupuni no kekahi karaima nui, i pau ole i ke kalaia."

Pauku 804. Ina e hoole kekahi kanaka aole oia e hoohiki e like me ka olelo hoohiki, i oleloia ma ka pauku maluna ae nei, alaila, e hoole loa ia kona balota.

Pauku 805. Ina e koho lehulehu kekahi kanaka i ka manawa koho hookahi, a hoomaopopo ia kana hana ana pela i kela hewa, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala he kanalima, a i ole ia e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea, aole oi aku i na malama eono, e like me ka manao o ka Ahahookolokolo.

Pauku 806. Ina e koho kekahi kanaka me ke kue i ke Kanawai, no kona hoahewaia ana ma kekahi karaima nui, i pau ole i ke kalaia, me ka hoihoi ole ia'ku ia ia na pono a pau o ke kanaka kupa; a no kona hiki ole aku i na makahiki a ke Kanawai i olelo ai; a no kona koho ole ana maloko o ia Apana, e like me ka olelo a ke Kanawai, a no kekahi kumu e ae paha, me kona ike, he pono ole kana koho ana pela, alaila, ina e hoomaopopo ia kona hewa, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala he kanalima; a i ole ia, e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea, aole oi aku i na malama eono, e like me ka manao o ka Ahahookolokolo.

Pauku 807. Ina e haawi mai kekahi kanaka koho, me kona ike, i na balota e oi aku ana ka nui mamua o ka balota hookahi, ma kekahi koho ana, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala he kanalima, a i ole ia, e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea, aole oi aku i na malama eono, e like me ka manao o ka Ahahookolokolo.

PAUKU 808. Ina e kokua kekahi kanaka i kekahi kanaka e, ma ka hana ana i kekahi o na hewa i oleloia maloko o na pauku ekolu maluna ae nei, e hoopaiia oia ma uku hoopai, aole oi aku i na dala he kanalima; a i ole ia, e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea, aole oi aku i na malama eono, e like me ka manao o ka Ahahookolokolo.

PAUKU 809. Ina e kipe kekahi i kekahi mea e me ke dala, a me ka olelo e loaa ia ia ka uku mahope paha, a ina hooweliweli paha ia ia, a alakai ia ia e koho i kekahi kanaka e ana i makemake ole ai, aole hoi i ke kanaka ana i makemake ai e koho, a i alakai paha ia ia, aole nae e haawi ua kanaka la i kana balota, e hoopaiia ka mea nana i hana pela, ke hoomaopopo ia kona hewa, ma ka ukuhoopai, aole oi aku i na dala he kanalima; a i ole ia, e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea, aole oi aku i na malama eono, e like me ka manao o ka Ahahookolokolo.

PAUKU 810. Na na Luna Nana koho, a na kekahi paha o lakou, mamua iho o ke kukala ana i ka hoomaka ana o ka hana koho, e wehe i ka pahu balota, imua o ke alo o na kanaka e ku ana malaila, e hoikeike mai, a e hoohuli i ka pahu ilalo i hemo ai na mea a pau oloko, alaila, e hoopaaia me ke ki; aole hoi e wehe hou ia a hiki i ka pau ana o ke koho ana, a makemake na Luna Nana e helu i na balota,

PAUKU 811. O ka Luna Nana koho nana e hookomo iloko o ka pahu palota, i kekahi balota e, aole o kona balota iho, aole hoi o na balota i haawi pono ia mai ia ia ma kana oihana, mahope o ka hoomaka ana i ka hana koho; a ina e hana oia i kekahi hana kolohe a a hana paewaewa e ae paha ma ia koho ana, e hoopaiia oia ma ka ukuhoopai aole oi aku i na dala hookahi haneri; aole hoi e hiki ia ia e noho i Luna malalo o keia Aupuni.

PAUKU 812. Ina e hana ole kekahi Luna Nana koho, a ina paha e hoole oia, aole oia i hana, me ka manao kolohe, i kekahi o na hana i pili i kana oihana, ma na kanawai o ke koho ana, alaila, e hoopaiia oia ma ka uku hooopai, aole oi aku i na dala hookahi haneri; aole hoi e hiki ia ia e noho i Luna malalo o keia Aupuni.

PAUKU 813. Ina e hoohaunaele kekahi kanaka ma kahi o ke koho ana, a ina e hoopau aku a alakai aku paha, a hana paha me ka manao e hoopau, a alakai paha i ka hana koho mamuli o ke kanawai, a ina e keakea a hana paha me ka manao e keakea aku ia koho ana, alaila, e hiki no ke hopu ia ka mea hana pela, me ka palapala hopu ole, a e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi haneri; a i ole ia, e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea, aole oi aku i na malama eono, e like me ka manao o ka Ahahookolokolo.

PAUKU 814. Aole e kenaia ka palapala kii hookolokolo no ka hihia kivila ma kekahi Apana o keia Aupuni, maluna o kekahi kanaka koho ma ia Apana, ma ka la koho i na Luna Makaainana.

HOAIKONA IV.

NO KA OIHANA HOOKOLOKOLO.

MOKUNA XII.

PAUKU 815. E hoonohoia he Oihana e kapaia ka Oihana Hookolokolo, i mea e hooponoponoia'i ka Mana Hookolokolo me ka oiaio, a me ka huikau ole, a o ka Lunakanawai Kiekie, a kaulike o ke Aupuni, ka Luna o ia Oihana, a nana no e hoike mai i ka Ahaolelo i kona mau manawa halawai, i na mea i hanaia iloko o keia Oihana, a me ka hooko ana mamuli o ke kanawai iloko o ke Aupuni mai o a o.

PAUKU 816. E kuokoa no keia oihana, a me na Lunakanawai a me na Luna e ae o ka Oihana Hookolokolo, i ka Oihana hooko, a me ka oihana kau Kanawai. Aole mana o ka Moi e hooke, a e hoololi ae paha a e kapae paha i kekahi olelo hooholo, a kekahi Lunakanawai, a luna e ae o ka Oihana hookolokolo: Aka hoi, aole nae e manaoia ma keia olelo e hoole i ka Moi ke manao oia e haawii ka olelo hoopanee i ka hoopai, a i ke kala aku i ka hala, mahope o ka hoahewaia ana, no na hewa a pau, koe nae ka hoopii i na Luna Nui, ke hoahewaia.

PAUKU 817. Aia no ka mana hookolokolo o ke Aupuni iloko o ka Ahahookolokolo Kiekie hookahi, a me na Ahahookolokolo malalo iho, i hoonohonohoia e ka Ahaolelo, i kela manawa, keia manawa.

PAUKU 818. Aole no e hiki i kekahi o na Lunakanawai o ka Aha Kiekie, Aha Kaapuni, Aha Hoomalu, a Apana paha, ke kohoia i Lunamakaaina iloko o keia Aupnni.

PAUKU 819. E pili no ka mana hookolokolo i na hihia a pau ma ke Kanawai a me ke kaulike, malalo iho o ke Kumukanawai, a o kekahi kanawai o keia Aupuni, a me na kuikahi i hanaia a e hanaia'na paha mamuli o ka mana o ke Kumukawai, me na Kanawai; a i na hihia hoi a pau e pili ana i na elele kiekie o na Aupuni e, me ko lakou mau Luna Nui e ae, a me na Kanikele, a i na hihia hoi e pili ana i ka mana hookolokolo moku, a me ka hoomalu moana; a me na hihia a pau malalo o na Kanawai nui iwaena o na Aupuni.

PAUKU 820. Aole no e noho kekahi Lunakanawai, e hookolokolo i kekahi hihia ke komo kona hoahanau iloko o ia hihia, ina o ka mea hoopii a hoopiiia paha, a i ole ia, e puka ana paha kekahi dala o ua Lunakanawai nei, nona iho a no kekahi hoahanau ona paha, ma ka mea i hookolokoloia. Aole hoi e noho a hookolokolo kekahi Lunakanawai, oia hookahi wale no, i kekahi hihia i hoopii hou ia, a i kekahi

hihia e hookolokolo hou ana paha, ana i hookolokolo ai, a i hooholo ia mamua.

PAUKU 821. Aole no e hiki i kekahi Lunakanawai o ka Ahahookolokolo Kiekie, a o na Aha kaapuni paha, ke komo i ka oihana Loio, a e hana i ka hana kupono i ka Loio; aole hoi hiki i kekahi Lunakanawai o kekahi Aha e ae, ke hele imua o kekahi Ahahookolokolo ma ke ano Loio, no kekahi hihia i hookolokoloia imua ona mamua.

PAUKU 822. Na ka Lunakanawai, a o ka Ahahookolokolo paha, e hoomoakaka i ke Kanawai e pili ana i na hihia kivila a pau i hookolokoloia imua ona, a e paa no ke ao ana a ua Ahahookolokolo la, a o ka Lunakanawai paha, no ke Kanawai, maluna o ke jure, ke hoonohonohoia ke jure no ia hihia.

PAUKU 823. He mea kupono no i na Ahahookolokolo ke lawe no lakou iho i ka noonoo ana, a me na kumu maopopo iloko o na Kanawai hookolokolo moku, me na Kanawai o ke Kalepa moana, a me na Kanawai o na aina e i kakau ole ia, a me ke Kanawai kivila, oia hoi ke Kanawai o Roma ma na wahi kupono i ke kaulike, aole hoi i kue i na Kanawai, a me ka hana mau ana a keia Aupuni.

PAUKU 824. E hiki no i kela Ahahookolokolo kakau keia Ahahookolo kakau, ke hooholo no lakou iho, no ke kupono a me ke kupono ole i ke Kumukanawai, a me ka paa no hoi o na Kanawai, olelo hoolaha, olelo kauoha, a olelo hooholo paha, i hooholoia a hoopukaia paha e ka Moi, a e ka Ahaolelo, i ka Aha Kuhina a i ka Ahakukakukamalu paha. E hiki no i ka Ahahookolokolo Kiekie, ke hooholo, ua ole, a ua lilo i mea ole ia Kanawai, olelo hoolaha, olelo kauoha a olelo hooholo paha, ke maopopo ia ia ma ka noonoo ana, ua kue i ke Kumukanawai, a ua kue hoi i na Kanawai iwaena o na Aupuni, a me ke Kuikahi me kekahi Aupuni e.

PAUKU 825. E nana pono kela Ahahookolokolo, keia Ahahookolokolo ma ka lakou mau olelo hooholo, i na pono paa.

PAUKU 826. E hiki no i na Ahahookolokolo kakau ma ke kau hookolokolo, a i na Lunakanawai o ia mau aha ma ke Keena, e kauoha aku e hoopaaia no ka hookolokolo ana mahope, i kela kanaka keia kanaka i manaoia e ua aha la, a e ka Lunakanawai paha, ua hoohiki wahahee ma kekahi hookolokolo ana, a hana ana paha imua ona.

MOKUNA XIII.

NO KA AHA HOOKOLOKOLO KIEKIE.

PAUKU 827. Ma ka Ahahookolokolo Kiekie, e hoonohoia i hookahi Lunakanawai Kiekie, a me na hoa Lunakanawai elua, a e hiki no

ia lakou a i kekahi o lakou paha, ke noho a hana i ka hana a ua Aha nei.

PAUKU 828. E paa no na Lunakanawai o ka Ahahookolokolo Kiekie ma ka lakou oihana, oiai ua pono ka lakou hana ana, e hiki nae ke hoopauia e like me na olelo o ke Kumukanawai; a e ukuia no hoi lakou i kela manawa keia manawa, no ka lakou hana, i kekahi uku, aole hoi e hoemiia ko lakou uku i ko lakou wa e noho ana ma ka Oihana.

PAUKU 829. He mana no ko ka Ahahookolokolo Kiekie, ma na hihia a pau ma ke Kanawai, a me ke kaulike, na hihia kivila, a me na hihia Karaima, na hihia ma ke Kanawai moku, a me ke Kalepa moana, ke laweia imua ona ma ka palapala kena mua, ma ka hoopii hou ana paha, a ma ke ano e ae paha, ia ia wle no hoi ka mana ma na hihia a pau no na Elele Kiekie, a me na Luha Nui e ae o na Aupuni e, a me ko lakou mau Kakauolelo me na kauwa, ma kahi kupono i kekahi Ahahookolokolo malalo o na Kanawai iwaena o na Aupuni; a me na hoopii a pau i kue i ke Aupuni Hawaii, i hoopiiia mamuli o ka ae ana o ka Moi iloko o ka Ahakukamalu wale no. He mana no hoi kona ma na hihia a pau i hoopiiia e kekahi Elele Kiekie, a Luna Nui e ae o ke Aupuni e, a ma na hihia hoi a pau, he Kanikele a hope Kanikela ma kekahi aoao, ma ka aoao hoopii a hoopiiia paha, aole nae ia ia wale no ka mana malaila.

PAUKU 830. Na ka Ahahookolokolo Kiekie e hooponopono i na Ahahookolokolo a pau malalo iho, i mea e hewa ole ai, a e pau ai paha ka hewa, a me ka hana pono ole ke loaa mai, ke maopopo ole ma ke Kanawai kekahi mea e ae e pau ai.

PAUKU 831. He mana no ko ka Ahahookolokolo Kiekie, a o ka Lunakanawai Kiekie paha, a o ka Hoa Lunakanawai mua paha, ma ke Keena, ke hoopuka i na palapala hai hewa, na palapala kii moohookolokolo, na palapala koi, na palapala hoole i ka haalele i ke Aupuni, na palapala papa aku, a me na palapala ninau kumu, a me na palapala kena e ae a pau i na Ahahookolokolo malalo iho, a i na Ahahui a me kela kanaka, keia kanaka, i mea e pololei ai ka hookolokolo ana, a e ko ai hoi ke Kanawai.

PAUKU 832. He mana ko ka Ahahookolokolo Kiekie, e hana a e hooholo i na olelo hooko, na olelo hooholo, na olelo kauoha, a me na olelo kaohi, na palapala ohi waiwai, me na palapala kena e ae a pau loa, a e hana hoi i na hana e ae a pau, e like me ka mea e pono ai, a e hookoia ka mana i haawiia nona, a e haawiia ana paha ma keia hope aku, ma ke Kumukanawai, a me na Kanawai o ke Aupuni.

PAUKU 833. He mana no hoi ko ka Ahahookolokolo Kiekie, e hana i kela manawa keia manawa, i rula e pono ai ka hana ana iloko o ua aha nei, ma na mea a pau i hoakaka ole ia ma ke Kanawai, a mahope aku e hooponopono hou ae ia mau rula, e like me kona ike ana he mea ia e holo pololei ai ka hana ana, a e pau ai hoi ka hana hemahema a me ka pono ole iloko o ia Aha.

PAUKU 834. Ina e loaa mai kekahi mea pohihihi ma ke Kanawai, i ka hookolokolo ana, a me ka hana e ae paha imua o ia Aha Kiekie, i ka wa e hookolokolo ana ka Lunakanawai hookahi, e hiki no ia ia ke waiho ae i ua mea la e noonooia e na Lunakanawai a pau o ia Aha, a e hoakaka no oia i kela hihia, a i kauwahi paha o ia hihia, a maopopo kona ano, i kona mau hoa hana.

PAUKU 835. Pela no hoi, e hiki no ke waiho i kekahi mea hoopaapaa mamuli o ka makemake o kela aoao, a o keia aoao e noonoo hou ia no kekahi manao, olelo ao, a olelo kauoha paha, a ka Lunakanawai no kekahi mea iloko o ke Kanawai.

PAUKU 836. Ina e hoohalahala kekahi no ia manao, olelo ao, a kauoha paha, aole hoi ae ka Lunakanawai e waiho mamuli o kona makemake, alaila, e hiki no i ka mea hoohalahala, ke hai ae i ke kumu o kona hoole ana i kela manao, olelo ao, a kauoha paha, a e palapalaia kona hoohalahala ana ma ke ano pokole, a e haawiia imua o ka Lunakanawai, mamua o ka hoopanee loa ana o ka ahahookolokolo no ia kau ana, a ina i kupono i ka oiaio, e aeia no ia e kakauineaia e ka lunakanawai. A ina e hoole ka lunakanawai ia hoohalahala ana, aole hoi e kakau i kona inoa, e hiki no ke hoomaopopo i ka oiaio o na kumu hoohalahala imuna o na lunakauawai a pau o ia aha, a aeia hoi e lakou.

PAUKU 837. Ina e aeia e noonoo i na kumu hoohalahala, alaila, e noonooia ia mau mea e na lunakanawai a pau o ka Aha Kiekie. Ina nae i maopopo i ka lunakanawai nana i hookolokolo mua, he mau mea ano ole, liilii, a no ka manao i ka hoopanee wale no paha ka hoohalahala ana, alaila, e hoopaaia no ka olelo hooholo, a e hoopukaia no ka palapala ohi waiwai, a e waihoia paha, e like me ka manao o ka lunakanawai he kupono, me ke kanalua ole no ka ae ana, e noonoo hou i na kumu hoohalahala.

PAUKU 838. Ina e maopopo ma ka lohe ana, i kekahi hihia i hoopiiia imua o keia aha hookolokolo, ma na kumu hoohalahala e like me ka olelo maluna, a ua maopopo nae, he mau mea liilii ano ole wale no na kumu hoohalahala, a ua hoopiiia me ka manao hoopanee wale no paha, alaila, e hiki no i ka aha hookolokolo ke hooholo e papalua na koina maluna o ka aoao hoohalahala, mai ka manawa i haiia mai ai na kumu hoohalahala, a me ka uku hoopanee pu kekahi no ia manawa, he iwakalua hapahaneri no ke dala no ka makahiki; a ina i maopopo ka aie a o ke poho paha, a i ole ia, e hiki no ke hooholo i kekahi hapa o ia mau koina, a o ia uku hoopanee paha, e like me kona manao he pono.

PAUKU 839. Ina i hooholoia ka olelo hooholo no kekahi hihia i hookolokoloia, a ua aeia no hoi na kumu hoohalahala, alaila, e hiki i na lunakanawai hui a pau o keia aha, ke hoopau i ka olelo hooholo mua, me ka hoopuka ole i ka palapala hoakaka no ka hewa, me he mea la ua hooholoia mamua no ke kuhihewa, a malaila e hanaia e like me ka mea kupono, i ke kanawai, a me ka pololei.

PAUKU 840. Aole no e hooleiia a hoopaneeia paha ka hookolokolo

ana imua o ke jure, no ke kakauia ana o na olelo hoohalahala, a no ka ae ana paha i na kumu hoohalahala i waihoia mai, aka, e laweia no ka olelo hooholo a ka poe jure, a e hanaia no ma kela hihia, e like me ka manao o ka aha he pono, mamuli o na olelo maluna.

PAUKU 841. Ina e hoopiia kekahi hihia imua o ka Ahahookolokolo Kiekie, a ua maopopo no, o ka huli iloko o na palapala helu dala loihi a huikau ma kekahi aoao a ma kekahi aoao paha, ka mea e pono ai ka hana ana, alaila, e hiki no i ua Aha nei, mamuli o ke noi ana mai a kekahi aoao, a o kekahi paha, a o ke noi ole ana paha, ke hooholo e haawi i keia hihia i kekahi mau kanaka paewaewa ole ekolu me ka makaukau hoi. E hiki no i kekahi ke koho i kekahi kanaka, a pela no hoi kekahi aoao, a na ka Ahahookolokolo e koho i ke kolu; a ina e koho ole kekahi aoao, alaila, na ka Ahahookolokolo e koho nona.

PAUKU 842. Eha kau hookolokolo o ka Aha Kiekie i kela makahiki keia makahiki, e hoomaka ana meneia:

I ka Monede mua o Ianuari, Aperila, Iulai, a me Okatoba, a e kapaia ke kau hookolokolo o Ianuari, Aperila, Iulai, a me Okatoba, o ua Aha nei. E hiki no nae i keia Aha ke hookolokolo i na manawa e ae, ke manaoia, oia ka mea e loaa mai ai ka pono.

PAUKU 843. O keia mau kau hookolokolo eha, aia no iloko o ka Hale Hoookolokolo ma Honolulu; e hiki no nae i ka Lunakanawai Kiekie o keia Aha, ke manao oia he pono, no ke kaua, no ka mailele, a no kekahi pihkia e ae paha, ke hooholo e hookolokoia ma kahi e, a e hookolokoioia no malaila, a hiki i ka wa i hoopauia kela olelo hooholo, a hoakakaia paha kahi hou e hookolokolo ai E mau no ka hookolokolo ana ia mau manawa, mai ka la o ka hoomaka ana, a hiki i ka la hoomalolo aha mai ka la i hoomaka'i.

PAUKU 844. Ina i hiki ole mai kekahi o na Lunakanawai o keia Aha i ka manawa a ma kahi i oleloia no ka hookolokolo ana, i ka la i hoomaka'i paha, a i ka manawa i hoopaneeia'i paha, alaila, na ke Kakauolelo o ua Aha nei, e hoopanee aku i ka hana ia la ae ia la ae, a hiki mai kekahi o na Lunakanawai; a i ole ia, a hiki mai paha ka palapala a kekahi o lakou no ka hoopanee ana.

PAUKU 845. Ina ma kahi e, a ua mai paha ka Lunakanawai Kiekie, a ua hakahaka paha ia oihana, alaila, na ka Hoa Lunakanawai mua a Lunakanawai e ae paha a ka Moi e hoonoho ai no ia manawa, e hana i na hana a pau e pili ana ilaila, ma ke keena a ma ka banco paha, ia manawa ma kahi e, a ma ia hakahaka paha.

PAUKU 846. E ukuia no ka Lunakanawai Kiekie i elima tausani dala, a e ukuia hoi ka hoa Lunakanawai mua i eha tausani dala pakahi i ka makahiki, a e ukuia ka hoa Lunakanawai alua, i elua tausani dala i ka makahiki, a e hookaaia i kela malama i keia malama noloko ae o ka waihona dala o ke Aupuni.

HAAWINA XXXIII.

NO KA MANA, A ME KA HANA A NA LUNAKANAWAI O KA AHA-HOOKOLOKOLO KIEKIE MA KE KEENA.

PAUKU 847. O ka Lunakanawai Kiekie, oia no ka Lunakanawai kaulike o ke Aupuni, a ma ia ano, ia ia no ka mana a pau e pili ana i kela oihana ma ke Kanawai i kakau ole ia. He mana no kona ma ke keena e hooko i na moraki, a e hoolohe, a e hoohoio no na mea a pau e pili ana i ke kaulike, no ka poe aie kaaole, a no ka hookolokolo mo ku; a o ka hoa Lunakanawai mua, oia ka hope Lunakanawai kaulike, na ia no ka mana like ma na mea a pau e pili ana i ka Lunakanawai kaulike ma ke Keena.

PAUKU 848. He mana ko kela Lunakanawai, kela Lunakanawai o ke Aha Kiekie ma ke Keena, e kena aku i na aoao hoopii, a hoopiiia paha, a me na hoike e hele imua o lakou, a e koi aku i na buke, me na pepa, a me na palapala waiwai, e laweia mai, a e hana i na hana e ae a pau loa e puka ai ka pololei, ma na mea i waihoia imua o lakou ma ke keena, e like me ka Aha Kiekie i ke kau hookolokolo.

PAUKU 849. E hiki no i na mau Lunakanawai nei e hoopuka i ka palapala hopu, i kekahi kanaka a mau kanaka paha, ma kela wahi kela wahi o ke Aupuni, i hoopiiia malalo o ka olelo hoohiki, no kekahi kanaima a mikamina paha, a e ninaninau a e hoopaa i ka mea i hoopiiia, e hookolokoloia.

PAUKU 850. He mana ko na Lunakanawai o ka Aha Kiekie, e kau i na rula, e pono ai ka hana ana ma ke Keena

PAUKU 851. He mana ko kela Lunakanawai kela Lunakanawai o ka Aha Kiekie, ma ke keena, e hooiaio i na palapala kauoha, e hoohoho i na kahu, a me na luna hooponopono waiwai hooilina; a e ia hoi, e koi aku i na kahu a pau, a me na luna hooponopono waiwai hooilina, a me na luna hooko kauoha, e hana i ka lakou hana, a e hoike pololei i ka lakou hana a pau mamuli o ke Kanawai. E hiki no ia lakou ke hoopau i kekahi luna hooponopono waiwai hooilina, kahu a luna hooko kauoha paha, i hoonohoia ma kekahi palapala kauoha, a ma ke ano e ae paha, ke ikeia kona ano pono ole, a kumu kupono e ae paha e hoopau ai.

PAUKU 852. He mana ko kela ko kela o na Lunakanawai o ka Aha Kiekie ma ke Keena, e hookaawale i ka waiwai hapakolu o na wahine kanemake, a e mahele i ka waiwai paa. Ina he mea hiki ole ke hookaawale i ka hapakolu o ka wahine kanemake iloko o ka waiwai paa, me ka poino ole o na ona o ia waiwai paa, alaila, e hiki no i ka Lunakanawai ke imi i ka nui o na dala iloko o ia hapakolu, a e kauoha e ukuia oia pela e like me ka mea kupono. Ina he mea hiki ole ke mahele i ka waiwai paa me ka poino ole o na ona o na waiwai

nei, alaila, e hiki no i ka Lunakanawai ke kauoha ae e kuaiia'ku na waiwai paa nei, a e mahele i ke dala i loaa mai.

PAUKU 853. He mana ko kela ko keia o na Lunakanawai o ka Aha Kiekie ma ke Keena, e haawi i na palapala oki mare, a me na palapala hookaawale i ka poe mare, a e hooholo i na mea e ola'i ka wahine (ina oia ka mea hoopii,) e hookupono i ke Kanawai i ka hookama keiki ana, a e hooholo no na keiki kamehai i maopopo ko lakou makua.

PAUKU 854. He mana ko kela ko keia o na Lunakanawai o ka Aha kiekie, e wae a e hoonohonoho i poe jure okoa e imi no ka pupale, ka hehena, ka hapai keiki, a ma kekahi mea e ae paha, e hookolokoloia'na imua o kekahi o ua mau Lunakanawai nei ma ke Keena, a e lawe lakou a e hana ma ka olelo hooholo a ua poe jure nei, e like me ka mea kupono i ka pololei; e hiki no nae ke hoohalahalaia ua poe jure nei e kela aoao me keia aoao.

PAUKU 855. He mana ko kela a me keia o na Lunakanawai o na Aha nei ma ke Keena, mamuli o ka palapala hoopii me ka hoohiki, e hoopuka i na palapala *habeas corpus*, (kii kino) a e hiki ia lakou ke kuu aku ma ka bela, i ka poe i hoopaaia, ma na mea a pau i kupono i ka bela.

PAUKU 856. He mana ko kela a me ko keia o na Lunakanawai o ka Aha Kiekie, ma ke Keena, a ma ka *banco* paha, ma ka hoopii ana o kekahi aoao, ke koi aku i ka aoao hoopii, a i ka aoao i hoopiiia paha, e haawi mai i palapala hoopaa e uku ai i ke koina, ma ke ano a ma ke kumu a ka Lunakanawai i manao ai he pono.

PAUKU 857. He mana ko ka Aha Kiekie i ke kau hookolokolo, a he mana ko ka Lunakanawai Kiekie, a me ko ka hoa Lunakanawai mua, ma ke Keena,, ina i maopopo he mea hiki ole ke hookolokoloia me ka pololei, a me ke paewaewa ole, kekahi hihia e waiho ana imua ona, a iloko o kekahi aha Kaapuni paha, mahope o ka lohe ana i ka aoao kue, a me ka lohe ole, ke hele ole mai oia mahope o ke kii ana 'ku, ke hoololi i ka *venue* i kekahi apana hookolokolo e ae, a e kauoha aku e hoihoiia ka moolelo malaila.

PAUKU 858. Ina i ka wa i oleloia no ka lohe ana i kekahi mea imua o kekahi Lunakanawai o ka Aha Kiekie ma ke Keena, ma kahi e oia, aole hoi hiki ke lohe ia mea, alaila, e hiki no mamuli o kana kauoha, ke hoihoiia ua mea la i kekahi Lunakanawai e ae o ua Aha nei, ke ae mai oia e lohe ia mea.

PAUKU 859. E hiki no ke hoopii hou imua o na Lunakanawai a pau o ka Aha Kiekie ma ka banco, no kekahi olelo hooholo a olelo kauoha paha, i hooholoia e kekahi Lunakanawai o keia Aha ma ke Keena; a he mana ko ua aha Kiekie nei ma ka banco, e nana hou, e hoopau, e hoopaa, e hana hou, a e hoolilo ae paha, a e hoihoi hou e hanaia ma ke keena ia olelo hooholo, a olelo kauoha paha, ma ka hapa paha, ma ka pau loa paha, a e pili ana i kekahi o na aoao a i na aoao a pau paha. E hooponoponoia keia hoopii hou ma ka moohihia,

aole hoi e hookomoia kekahi olelo hoike hou ma ka Aha maluna; eia nae, ina e laweia mai kekahi olelo hoike hou, a ua maopopo he mea puka hou mai, a he mea ano nui no hoi ia i ka hooholo ana no keia hoopii hou, e hiki no i ka Aha ke ae i ka hookomo ana ia olelo hoike hou. Aole e manaoia ma keia pauku, he mea hiki ke hoopii hou no kekahi olelo hooholo a kekahi Lunakanawai e ae ana i kekahi palapala hopu, palapala hoomalu, palapala kena, a palapala hoopuka e ae, a no ka auhau ana i na koina, a o kekahi mea e ae paha o ia ano.

HAAWINA XXXIV.

NO KE KAKAUOLELO O KA AHAOLELO KIEKIE.

Pauku 860. Na na Lunakanawai o ka Aha Kiekie, e hoonoho i Kakauolelo no ia Aha, a e noho no ia ma kana oihana a pau ko lakou makemake. Nana no e malama i ke sila o keia Aha, a e paiia no ia maluna o na palapala a pau a ia Aha i hoopuka aku ai. E hiki no ia ia ke hoopuka aku i na palapala ma na hihia a pau e hookolokoloia ana imua o ka Aha Kiekie, a imua hoi o ka Lunakanawai Kiekie, a o kekahi Hoa Lunakanawai paha o ia Aha ma ke Keena. E hiki no ia ia ke hooohiki i ka poe kupono ke hoohikiia, e lawe a e kakau i ka olelo a na hoike, e helu a kau iho i ka nui o ka aie i kaa ole ma na palapala aie, palapala hoopaa, bila kikoo dala, a me na palapala hoakaka aie e ae ma na mea a pau i hooholoia no ka hiki ole mai o ka aoao i hoopiiia, a ma na mea hoi i haawiia ia ia e ka Aha, a nana hoi ka mana a pau a me na hana no ka hoonohonoho ana i ka poe jure a me na mea a pau i pili i kana oihana ma ke Kanawai, a i kupono hoi i ka mea e holo ai ka hana a ka Aha Kiekie. Oia no hoi kekahi Luna helu, *ex officio* ma ke kauliko.

Pauku 861. E hoohiki no oia i ke Akua, imua o kekahi Lunakanawai o ka Aha Kiekie, e hana pololei i na hana a pau o kana oihana, a mamua hoi o kona komo ana iloko o kana oihana, e haawi aku oia i palapala hoopaa i ke Kuhina Waiwai me na hope hookahi a keu, a me ka uku hoopaa i aponoia e ka Aha Kiekie, no kana hana pono i na hana i pili i kana oihana.

Pauku 862. E noho mai no oia i ke kau hookolokolo, e kakau i ka hana ana a ka Aha, e malama i na moohookolokolo a me na buke, a me na palapala a me na dala o ka Aha, a o kana oihana paha, mamuli nae o ka olelo a ka Aha.

Pauku 863. Ma na mea kaulike, hookolokolo moku, a me na mea no ke Kalepa moana, a me na mea i hookolokoloia imua o kekahi Lunakanawai o ka Aha Kiekie iloko o kona Keena, e noho no ke Kakauolelo ilaila, a e palapala i na mea i hanaia, e like me ka olelo a ka Ahahookolokolo, na mea hoi i oleloia ma na rula, a i ole ia, ma ka olelo pololei a kekahi Lunakanawai.

Pauku 864. Nana no e kakau iloko o na buke mooolelo a pau i ka papainoa o na mea o kela aoao keia aoao i hookolokoloia, me ke kuhikuhi no hoi i ka aoao kahi e loaa'i; a ina hoi he lehulehu ka poe i komo iloko o kekahi hookolokolo ana, o ka poe hoopii a hoopiiia paha, alaila, e kakau oia i ka inoa o kela mea keia mea o lakou, ma kahi kupono, me ke kuhikuhi aku i kahi e loaa'i.

Pauku 865. Na na lunakanawai o keia aha e nana i ka hana ana a ke Kakauolelo, i kela manawa keia manawa, i pololei ke kakau ana i ka wa pono, a e malama pono ia hoi; a ina i manao na lunakanawai o keia aha, he mea ia e pono ai, e hiki no ia lakou ke hoolimalima i Hope Kakauolelo, e kokua i ke Kakauolelo ma ka malama ana i kana mooolelo, a me ka hana ana i kana mau hana e ae. Ina i waiho wale ia ka mooolelo me ka makaukau ole a hala na malama ekolu i ka wa hookahi, he kumu ia e hooholo ai, ua lilo ke dala i oleloia iloko o ka palapala hoopaa a ke Kakauolelo, ina aole no ka mai a no kekahi kumu pono e ae paha ka makaukau ole ana.

Pauku 866. E hoike mai no ke Kakauolelo i na hoike mooolelo iloko o kana oihana, i kela kau i keia kau hookolokolo i na lunakanawai o keia aha, a i na manawa e ae hoi ke makemake kekahi o lakou, i ike ka ahahookolokolo i ka hewa a me ka pono o ka palapala ana, a i hooponoponoia hoi na mea hemahema.

Pauku 867. Ina ma kahi e ke Kakauolelo, a make paha, e hana no kona hope a hiki i ka wa e hapai hou ai ke Kekauolelo i kana mau hana, a i ole ia, a hoonohoia kekahi e ka aha. Ina aole Hope Kakauolelo, na ka aha e hoonoho i Kakauolelo no ia manawa, a e ukuia oia e like me ka manao o ka aha he pono, a e hookaaia noloko ae o ka haawina no ke Kakauolelo, a i ole ia, noloko ae o ka Waihona Dala o ke Aupuni, e like me ka manao o ka aha, ma ke kikoo ana i ke Kuhina Waiwai, noloko ae o kekahi dala i hookaawale ole ia no ka hana e ae.

Pauku 868. E kakau no ke Kakauolelo ma ka buke helu i na koina, a me na ukuhoopai a me na uku oihana i loaa ia ia, a e hoike hapaha makahiki no ia mau mea a pau, malalo o ka hoohiki, i ke Kuhina Waiwai.

Pauku 869. E ukuia no ke Kakauolelo o ka Aha Kiekie i uku makahiki, i elua tausani dala, a e ukuia i kela malama keia malama noloko ae o ka Waihona Dala o ke Aupuni.

MOKUNA XIV.

NO NA AHAHOOKOLOKOLO KAAPUNI.

Pauku 870. E maheleia keia Aupuni i eha apana hookolokolo, e like me keia wa e noho nei:

Oia hoi, o ka mokupuni o Oahu, ka apana hookolokolo akahi, a ma Honolulu kahi e hookolokolo nui ai.

O na mokupuni o Maui, Molokai, Lanai, a me Kahoolawe, ka apana hookolokolo alua, a ma Lahaina kahi e hookolokolo nui ai.

O ka mokupuni o Hawaii ka apana hookolokolo akolu, a o Hilo a me Waimea kahi e hookolokolo nui ai.

O na mokupuni o Kauai a me Niihau ka apana hookolokolo eha, a ma Nawiliwili kahi e hookolokolo nui ai.

PAUKU 871. O na kau hookolokolo o na aha kaapuni, penei:

Ma ka apana hookolokolo akahi, i ke Tusede mua o Augate, i kela makahiki keia makahiki.

Ma ka apana hookolokolo alua, i kela hapalua keia hapalua makahiki, oia hoi ka Tusede mua o Iune, a i ke Tusede mua o Dekemaba.

Ma ka apana hookolokolo akolu, i ke Tusede mua o Sepetemaba.

Ma ka apana hookolokolo eha, i ke Tusede mua o Mei.

PAUKU 872. E noho no kekahi lunakanawai o ka Aha Kiekie maluna o ka Aha Kaapuni, i kela kau keia kau hookolokolo, a o kona dala lilo no ka hele ana a me kona noho ana maluna o ka Aha Kaapuni, a me kona hoi ana, e ukuia no ia noloko ae o ka haawina makahiki no ia mau aha.

PAUKU 873. Ina i hiki ole mai kekahi Lunakanawai o ka Aha Kiekie, i ka Aha Kaapuni, i ka manawa i hoakakaia no ka hookolokolo ana, alaila, na ka Makai Nui, a na kekahi Lunakanawai Kaapuni paha, e hoomaka i ka aha, a e hoopanee iho no ia la ae ia la ae, a ina e hiki ole mai ua lunakanawai nei, mamua o ka hora umi o ka la ekolu, alaila, na ua Lunakanawai Kaapuni nei, a Makai Nui paha, e hoopanee wale aku i ka aha, me ka hoakaka ole i ka la e hookolokolo ai.

PAUKU 874. O na mea a pau i kupono e hele mai i kekahi Aha Kaapuni, aole nae i hana ia e like me ka olelo ma ka pauku maluna, e hele mai no lakou i ka manawa hookolokolo o ua aha nei mahope koke iho.

PAUKU 875. O na sila o na Ahahookolokolo Kaapuni, oia no na sila e noho nei iloko o ia mau aha.

PAUKU 876. Na ka Moi ke Alii, me ke kuka pu a me ka ae pu ana o kona Ahakukamalu, e hookohu i na Lunakanawai Kaapuni kupono, aole nae e oi aku i na mea ekolu no kela apana keia apana hookolokolo. E noho no na Lunakanawai Kaapuni ma ka oihana oiai ua pono ka lakou hana ana; e hiki nae ke hoopauia, e like me ka olelo a ke Kumukanawai.

PAUKU 877. E ukuia kela lunakanawai keia lunakanawai kaapuni, ina hookahi wale no ma kona apana hookolokolo, he umikumamalima haneri dala no ka makahiki; a e kaapuni no oia i kona apana, aole emi malalo o na kaapuni ana elua i kela makahiki keia makahiki, e hookolokolo i na mea hoopii ma ke keena; a ina oi aku na Lunakanawai Kaapuni ma ka apana mamua o ka mea hookahi, alaila, e uku ia kela a me keia o lakou, ewalu haneri dala i ka makahiki; a e ukuia

i kela malama keia malama noloko ae o ka Waihona Dala o ke Aupuni.

PAUKU 878. He mana ko na Lunakanawai Kaapuni, ma ko lakou mau apana, e lohe, a e hooholo ma ke keena, no na hoopii a pau i heopii hou ia imua o lakou, e kekahi mea hoohalahala no ka hooholo ana a ka Lunakanawai Apana, a Lunakanawai Hoomalu paha, iloko o ko lakou apana.

PAUKU 879. Eia ka mea e maopopo ai kekahi ahahookolokolo, he Ahahookolokolo Kaapuni ia iloko o kela a me keia o na apana hookolokolo, e huiia kekahi Lunakanawai o ka Aha Kiekie me kekahi Lunakanawai Kaapuni, a keu aku paha, i ka hookolokolo ana. Aka hoi, ina e hiki ole i kekahi o na Lunakanawai Kaapuni ke noho mai, alaila, e hiki no i ka Lunakanawai o ka Aha Kiekie, e kukulu i ka aha, oia wale no.

PAUKU 880. He mana ko kela aha kaapuni keia aha kaapuni, e lohe a e hooholo ma na hihia kivila a pau, ma na mea hoopii mua ia iwaena o kela kanaka keia kanaka, a ina paha o ke aupuni ma ka aoao hoopii, a ina paha o ka nui o ka aie a o ke dala i koiia, ua oi aku mamua o na dala hookahi haneri; a ma na hihia hoi i hoopii hou ia, ina aole oi aku ke dala mamua o ka haneri hookahi. He mana hoi ko lakou e lohe, a e hooholo no na hihia kivila o kela kanaka keia kanaka, iloko o ko lakou mau apana, ina o ka poino a o ke poho paha ke kumu o ka hoopii ana, me ka manao ole i ka nui o ka waiwai i koiia. E hiki no hoi ia lakou ke mahele i ka waiwai paa, e hoopuka aku i na palapala hoohemo, a me na palapala hookomo, e hookaawale i ka hapakolu o ka wahinekanemake, e hooholo no na keiki kamehai i maopopo ko lakou makua, e hoopuka aku i na palapala hopu a me ka hoopaahao; e hoopaa ma ka palapala hoole, aole holo aku mawaho o ke Aupuni; e hoopuka i na palapala papa aku, a me ka hoomalu waiwai; e hoopuka aku i na palapala hookohu no ka ninaninau ana i na hoike ma na aina e paha, a ma Hawaii nei paha; e haawi ia hai i ka mana hoohiki i ke Akua; e hoololi ma kekahi apana hookolokolo e ae, e hookolokolo ai i kekahi hihia imua o lakou mamuli o ka noi ana mai o kekahi aoao; e ae aku i ka hoopanee ana; e hoopuka aku i na palapala kii kino; e kuu aku mamuli o ka bela i ka poe i hopuia; e hooholo no ka hoopau ana i ka mare ana; e haawi i na palapala oki mare, a me ka hookaawale i ka poe mare, no na kumu kupono i ke kanawai, a e hooholo i mea e ola ai ka wahine hoopii e kaawale ai; e hooholo no ka hooko ana i na moraki ma ka waiwai paa, a me ka waiwai lewa.

PAUKU 881. O ka mana o na aha kaapuni, ma na hihia karaima, aia iloko o ko lakou mau apana wale no. Ua pili no ia i na mea a pau i hopii hou ia mailoko ae o na ahahookolokolo apana a me na ahahoomalu, a i na mea hoopii mua ma na hihia e ae a pau, koe nae na karaima ku i ka hoopai make; na mea hoi e hookolokoloia imua o ka Aha Kiekie wale no.

PAUKU 882. Aole mana o na Aha Kaapuni e hooko i na aie ku i ke kanawai hookolokolo moku, a me na moraki ma na moku; aka hoi,

ma ia mau hihia a pau, e hiki no i ka Aha Kaapuni, a i kekahi Lunakanawai o ia aha paha, ma ke keena, ke hoopuka aku i ka palapala hoomalu, a palapala lawe, a palapala hopu paha, e hoihoiia imua o ka Lunakanawai Kiekie ma kona keena, e noho ana ma ke ano hookolokolo moku; a e hiki no ke kena aku i ka mea i hoopiiia e hele imua o ua Lunakanawai Kiekie nei, e hoike kumu. Aole hoi he mana o na Aha Kaapuni e hookolokolo i na hihia kue i ke Aupuni.

Pauku 883. He mana ko kela ko keia o na Lunakanawai Kaapuni, ma na apana hookolokolo alua, akolu, aha, ma ke keena, e hoopuka aku i na palapala kii kino, a e hoonoho i na kahu, a me na luna hooponopono waiwai hooilina, a e koi aku hoi i na kahu a me na luna hooponopono waiwai hooilina, a me na luna hooko kauoha, e hana pololei i ka lakou hana, a e hoike mai i ka lakou hana a pau ma ke kanawai. E hiki no hoi ia lakou, no ke ano pono ole a no ke kumu kupono e ae paha, e hoopau i na luna hooponopono waiwai hooilina, kahu, a luna hooko kauoha paha, i hoonohoia ma kekahi palapala kauoha a ma ke ano e ae paha. E hiki no hoi i kela a i keia o ia mau Lunakanawai Kaapuni, ke hookaawale i ka hapakolu o ka wahine kanemake, a e mahele i ka waiwai paa, a ia lakou ka noonoo i na mea kupono ma ia mau mea, e like me ka mea i haawiia i na Lunakanawai Kiekie ma ka Pauku 852. E hiki no hoi ia lakou ke hooholo no ka hooiaio ana i na palapala kauoha, a no na keiki kamehai, i maopopo ko lakou mau makua.

Pauku 884. He mana ko kela ko keia Ahahookolokolo Kaapuni i kela manawa keia manawa, e hana i na rula e pono ai ka hana ana imua o ua mau aha nei, a e pono ai hoi ka hana ana a na Lunakanawai Kaapuni o ko lakou mau apana iho, ma na mea a pau i hoakaka ole ia ma ke kanawai, a mahope olaila, e hana hou ia mau rula, e like me ko lakou makemake.

Pauku 885. O na kau hookolokolo o na Aha Kaapuni, aole oi aku mamua o na la umikumamaha, a o na hihia a pau i hooholo ole ia iloko oia mau la, e hoopaneeia a hiki i ke kau hookolokolo hou. E hiki no i ka Lunakanawai Kiekie e kauoha aku e hanaia i kau hookolokolo e, i kekahi Aha Kaapuni, i kela manawa keia manawa, ke manao oia he mea ia e pono ai ka hana ana

---

HAAWINA XXXV.

NO NA KAKAUOLELO O NA AHA KAAPUNI.

Pauku 886. Na na Lunakanawai o ka Aha Kiekie, e hoonoho i na kakauolelo o kela a o keia o na Aha Kaapuni, a e paa lakou ma ia oihana a pau ka makemake o ua mau Lunakanawai nei. Na ua mau kakauolelo nei e malama i na sila o ko lakou mau aha, a he mana hoi ko lakou e hoopuka aku i na palapala kena, me na palapala oihana a pau, e like me ka hana mau ana iloko o ua mau aha nei.

PAUKU 887. E noho mai na mau kakauolelo nei, iloko o na kau hookolokolo a pau o na mau aha nei, ma ko lakou mau Apana, e kakau i ka hana ana, a e malama i na buke mooolelo a pau, a me na buke a me na palapala e pili ana i ka lakou mau oihana, a waiho hoi malaila.

PAUKU 888. E hoohiki i ke Akua, kela a o keia o na kakauolelo o na Aha kaapuni, i mea e pololei ai ka lakou hana ana, a e haawi hoi i ka palapala hoopaa i ke Kuhina Waiwai, i aeia e kekahi Lunakanawai o ka Aha Kiekie, me ka hope hookahi a keu, e uku i elima haneri dala ke hana pono ole oia iloko o kana oihana.

PAUKU 889. Na kela kakauolelo keia kakauolelo o na Aha kaapuni, e malama ma ka buke helu i na uku a pau, a me na koina i loaa iaia, a e hoike pololei ia mau mea i ke Kuhina Waiwai, i kela hapaha keia hapaha makahiki malalo o ka hoohiki ana.

PAUKU 890. Ma ka malama ana i na buke mooolelo, e hana lakou mamuli o na rula i hooholoia no ia mau mea no ke Kakauolelo o ka Aha Kiekie.

PAUKU 891. E loaa no i kela a me keia o na Kakauolelo o na Aha Kaapuni, i elua haneri me kanalima dala no ka makahiki, oia kona uku

---

MOKUNA XV.

NO NA AHAHOOKOLOKOLO KAKAU OLE O NA MOKUPUNI

HAAWINA XXXVI.

NO NA AHAHOOKOLOKOLO HOOMALU.

PAUKU 892. O kekahi o na Lunakanawai Apana no ka Apana mua o Oahu, oia ka Lunakanawai hoomalu ma Honolulu; a o kekahi i hoonohoia ma ka Apana mua o Maui, oia ka Lunakanawai hoomalu no Lahaina; a o kekahi i hoonohoia ma ka Apana mua o Hawaii, oia ka Lunakanawai hoomalu ma Hilo.

PAUKU 893. Na kela Lunakanawai hoomalu keia Lunakanawai hoomalu, e malama i buke moolelo no ka lakou mau hana, a me na olelo hooholo. He mana ko lakou e hookolokolo i na hewa i hanaia ma ka moana, a ma na kai iloko o na palena o ko ke Alii Aupuni a me na hihia iwaena o na kapena a me na luina o na moku Hawaii, a me na moku e ae paha, aole nae ma na hana i pili i na Kanikele mahao o na Kuikahi; a me na hihia feloni i hanaia ma ka moana loa, e hiki ia lakou ke ninaninau a e hoopaa i na olelo a na hoike, e hoopaa

hoi i ka mea i hoopiiia no ke kumu kupono, a e hooiaio i ka hana ana, a me na kumu no ka hoopaa ana, i mea e maopopo ai ma ka aina e, ke hoihoiia'ku ka mea i hoopiiia i kona aina e hookolokolo ia'i. No lakou wale no ka mana e hookolokolo mua, ma ko lakou mau Apana, ma na hihia a pau e kupono ana i na Ahahoomalu, a me na hihia a pau i oi ole aku ka waiwai i hoopaapaaia mamua o na dala hookahi haneri, he haole ma kekahi aoao, a ma na aoao elua paha. He mana ko lakou ma na hihia karaima, iloko o na palena o ko lakou mau apana hookolokolo e hopu, e ninaninau, e hoopaa, a e hookuu paha i ka poe i hoopiiia.

Pauku 894. Ina e hele mai kekahi imua o na Lunakanawai hoomalu e hoopii, a haawi mai hoi i na dala koina, alaila, ina maloko o kona apana ka mea i hoopiiia, e hoopuka no oia i palapala kena i ka mea i hoopiiia, e hele mai imua ona e hoike mai i na kumu e hookolokolo ole ai mamuli o ka makemake o ka mea hoopii. Ina e hele ole mai ka mea i kenaia pela, i ka la a me ka hora a me kahi i oleloia iloko o ka palapala kena, alaila, ina e hoohiki mai ka makai, ua haawi pono ia ka palapala kena i ka mea i hoopiiia; a ina hoi he palapala hoaie ke kumu o ka hoopii, a ua hala ka manawa hookaa, e hiki no i ka lunakanawai ke hooholo e like me ka nui o ka aie a me na dala koina, no ka hiki ole mai o ka mea i hoopiiia, a me ka imi ole hoi i ka mea e hoomaopopo ai. Ina nae he mooaie maloko o ka buke helu ke kumu o ka hoopii, alaila, e hiki no i ka Lunakanawai e hoolohe i na hoike o ka aoao hookahi, a e ninaninau no ka oiaio o kela aie, alaila, e hooholo oia e like me ia hoike ana, no ka mea, aole i hele mai ka mea i hoopiiia. Ina he palapala hoolimalima, a olelo ae like paha, ke kumu o ka hoopii, a he olelo waha paha, aole he palapala aie a buke aie hoi, alaila, ina i kenaia ka mea i hoopiiia, a ina i hele ole mai i ka manawa i oleloia, e ninaninau aku ka Lunakanawai i na hoike o ka aoao hoopii, a e hooholo e like me ka mea kupono, no ka mea, ua kenaia ka mea i hoopiiia, aole nae oia i hele mai. Ina hoi i hele mai ka mea i hoopiiia a hoole i ka aie, alaila, e ae no ka lunakanawai e lawe mai i na hoike, i mea e maopopo ai ka pono ole o ka aie, a e hiki no ke haawi i manawa nona, a e hoopanee aku, a e kii aku i na hoike ma ka palapala kii, a e koi aku ia lakou e hele mai, a nana no e hooholo i ka olelo iwaena o na aoao elua, a e hoemi paha i ko ka mea hoopii ke maopopo ma ka hoike ana a ka mea i hoopiiia, ua pono pela, a ina i oi aku ka aie o ka mea hoopii mamua o ko ka mea i hoopiiia, alaila, e hooholo oia e uku ka mea hoopii i ke mea i hoopiiia, e like me ka mea aie.

Pauku 895. E hooakakaia iloko o ka palapala kena a ka Lunakanawai hoomalu e hoopuka ai, i ka mea i hoopiiia, ina hele ole mai oia i ka manawa, a ma kahi e hookolokolo ai e like me ka palapala kena, alaila, e hooholoia mamuli o ka olelo a na hoike o ka aoao hoopii no kona hele ole mai.

Pauku 896. E malama no kela a me keia o ua mau Lunakanawai hoomalu nei, i buke mooolelo kahi e palapala ia'i na hihia a pau ana i hookolokolo ai, a me ke ano nui o na olelo a na hoike, a me na kumu o kona hooholo ana. Ma kana olelo hooholo no kela hihia keia hihia, e hookaa no oia i ke ano o kana hooholo ana; a ma na hihia

civila, e hoakaka no oia i ka nui o ke dala, a me ka mea e ae ke ole ke dala.

PAUKU 897. Ina hoopii kekahi a hoohiki imua o kekahi o ia mau Lunakanawai hoomalu, no kekahi aie, a no kekahi olelo aelike, a olelo ae, ua hanaia ma ke ano kolohe a wahahee paha, a mamuli o ka olelo huna a hoopunipuni paha, e ka mea aie mai, a i ole ia, ua aie pono mai no paha, a mahope iho, ua imi i mea e hookaa ole ai, ma ka huna ana i kana waiwai, a ma ka hoolilo ana paha, ia hai i mea e nalo ai, a e lawe ana paha i kana waiwai mawaho ae o ia Apana; a ina i ku ole ia hihia i ka Aha hoomalu; e lawe ana ia i kana waiwai mawaho o ia apana hookolokolo, a e pee ana paha i ike ole ia ka palapala kena, a e haalele ana paha oia i kela Apana hookolokolo, alaila, e hiki no i ua Lunakanawai hoomalu nei, ke hoopuka aku i palapala hoomalu i ka waiwai o ua kanaka aie nei, ma ke noi ana o ka aoao hoopii; a penei ke ano o ua palapala hoomalu nei:

Na kekahi o na Makai o ka Apana —— Mokupuni o —— K. H. P.

Ke kauoha aku nei au ia oe, e hoomalu a e malama i ka waiwai o ——— ina i loaa ia oe iloko o keia Apana, a e kali i ka olelo hou a keia aha, (a kekahi ahahookolokolo e ae paha e like me ka mea kupono) no ka hoike ana mai me ka hoohiki o ——— ka aoao hoopii, i mea e kaa'i ka aie (a e ko ai ka palapala aelike paha) i oleloia ua kupono ia ——— e uku. A hoomaluia ka waiwai, ke kauoha aku nei au ia oe, e kena aku oe ia ——— ke loaa ia oe ma keia Apana, e hele mai, a e pane mai no keia olelo hoopii, a me ke koi ana mai o ka aoao hoopii imua o'u ma ——— ma ka la ——— o ———, (a i ole ia, imua paha o kekahi aha e ae, e hoakaka ana i ka manawa e like me ka mea kupono) a ia wa a ma ia wahi hoi e hoike mai i ke kumu e hooholo ole ai, ina he kumu kana, ma ke ano kue ia ia, a me ke kumu hoi e ohi ole ai, a e kuai ole ai i ka waiwai i hoomaluia i mea e kaa'i ka aie me ka uku hoopanee a me ke koina pu.

E hai aku ia ———, ina e hiki ole mai oia i ka manawa, a ma kahi i oleloia maluna, e hooholoia ma ke ano kue ia ia, mamuli o ka aoao hoopii no kona hele ole mai.

Kakauia e ko'u lima i keia la —— o —— 18—.

——— ———,
Lunakanawai hoomalu.

PAUKU 898. Ina iloko o kela olelo hoopii me ka hoohiki imua o kekahi o ua mau Lunakanawai nei, ua oi aku ka aie i oleloia, mamua o na dala hookahi haneri, alaila, e hoihoiia ka palapala kena, a me ka hoomalu i ka Aha Kaapuni, a i ka Aha Kiekie paha, a na ka Makai e hoihoi ia mea i ka Aha. Ina pela, aole kupono i ka Lunakanawai e hoopuka aku i ka palapala hoomalu, aia a haawi ka mea hoopii i palapala hoopaa, me ka hope hookahi a keu paha, a no na dala i aeia e ua Lunakanawai nei, e uku i na koina a pau no ka hana ana o ka aoao hoopii a o ka aoao hoopiiia, na koina o ka Aha a me ke poho o ka aoao i hoopiiia, no ka hoomaluia ana, ke hele ole mai ka aoao hoopii a hoomaopopo i ka oiaio o kona hoopii ana i ka wa i hoihoiia mai ka palapala kena; a i ole ia, ina e hoopau e ia ka hoomalu ana mamua o ia manawa, ma ke kauoha a kekahi Lunakanawai o ka Aha Kiekie ma ke Keena.

PAUKU 899. Ina i hoopiiia mai e hoomalu i ka waiwai no ka aie, aole oi aku mamua o na dala hookahi haneri, alaila, e hoihoiia ka palapala kena a me ka hoomalu i ka lunakanawai nana i hoopuka aku iloko o na la he umi, mahope o ka la i hoike ia aku ai, a e hoopauia no ia ke hoomaopopo ole ka aoao hoopiii i ka oiaio o kona koi ana, ma na hele ana mai a me ka hoopaapaa ana o ka aoao i hoopiiia; ina nae i hele ole mai ka aoao i hoopiiia, a ua hele mai paha a hoomaopopo na aoao hoopii i ka oiaio o kona koi ana, alaila, e ohiia ka waiwai i hoomalu ia, a e hoolahaia, a e kudalaia'ku, e like me ka hana ana ma na mea e ae; e hiki no nae i ka aoao i hoopiiia ke hoopii hou ae, a me ka pau ole hoi o ko hai pono iloko o ia waiwai.

PAUKU 900. E hoomaluia ka waiwai e like me ka olelo maluna, ma ka waiho ana i ka waiwai ma kahi malu, aole hoi e laweia'ku mai kahi aku o ka aoao i hoopiiia no ka mea e, no ka malu wale no. Na ka luna nana i hoomalu a palapala i moowaiwai, a e hookui noi i kope o ia mea i kana palapala hoomalu i kona wa e hoihoiia'i. E haawi no hoi oia i kope o ia moowaiwai i ka aoao i hoopiiia, a ina he waiwai paa ka mea i hoomaluia, e kau no o ia ma kahi akea ma ia wahi i palapala hoolaha, penei :

Ua hoomaluia keia wahi ma ka palapala hoomalu o——Lunakanawai hoomalu o ——, e kohoia ma——, i ka la——o———, mamuli o ka hoopii o———, no na dala———.

Kakauia i keia la——o——18—.

Ina i hoopau e ia ia palapala hoomalu e kekahi Lunakanawai o na Aha Kiekie, ma ke keena, a no ka hiki ole mai paha o ka mea hoopii i ka la i oleloia no ka hoihoi ana, a no kona hoomaopopo ole ana i na oiaio o kana koi, a no ka maopopo ana paha ua aie i ka aoao i hoopiia, alaila, e hoopauia ua palapala hoolaha nei. Ina he waiwai lewa ka mea i hoomaluia, alaila, na ka luna makai e kau ma na wahi akea ekolu ma ia Apana i palapala hoolaha penei :

Mamuli o ka palapala hoomalu o ——, Lunakanawai hoomalu o ——, e hoihoiia ma——, i ka la——o——, mamuli o ka hoopii o——, no na dala——, nolaila, ua hoomalu au i keia waiwai; e hiki nae ke koiia mai ina he kuleana ko kekahi iloko o keia waiwai. Eia ka waiwai: ——, ——, ——. Ke hoakaka nei au i na kanaka a pau mea kuleana iloko o keia waiwai, e hoomaopopo mai i ka oiaio o ko lakou kuleana, i ka la a mamua paha o ka la no ka hoihoi ana, i oleloia maluna.

Kakauia i ka la o ——o——, 18—.

Ina kupono ka palapala kena a me ka hoomalu, e hoihoiia i ka Aha Kaapuni, a i ka Aha Kiekie paha, alaila, na ka Makai nui o ka mokupuni, me ka olelo hoolaha a ka Makai i oleloia maluna, e kau i olelo hoolaha i kakauinoaia e ia, a e kona hope paha ma na wahi akea ekolu, ma kahi hookolokolo o ua Aha nei.

PAUKU 901. Ina e hoopii kekahi imua o kekahi o ua mau Lunakanawai hoomalu nei, me ka hoohiki, e hoike ana i na kumu maopopo a me ke kupono, no kona manao e huna, a na kekahi kanaka iloko o kona Apana ma ke ano kolohe, i ka waiwai o kekahi, a o kona waiwai ponoi paha, i mea e poho ai kekahi, a ma ka palapala hoopaa no ke kanaka i manaoia ua hewa, e waihoia me ka Lunakanawai, e li-

ke me ka mea i oleloia ma ka pauku mahope iho, alaila, he mana ko ua Lunakanawai nei e hoopuka'ku i palapala huli, e huli i ke kino a me kahi o ka mea i manaoia ua hewa, a e lawe i ka waiwai i huna a e ia no kekahi kumu pili i ka hookolokolo i oleloia ma ka palapala hoopii, a na ka Lunakanawai e nana i ke kuponoio ia mea i ke Kanawai. Penei ke ano o ua palapala huli nei:

Na kekahi Makai o ka Apana———Mokupuni o———K. H. P.

No kuu lohe ana me ka maopopo ma ka hoohiki o———, ke huna nei ma ke ano hewa o———, e noho ana ma ia Apana (maanei e hoakaka i ka waiwai) no ka mea hoopii keia waiwai, (a no ka mea e ae pana nona ka hoopii paha) me ka manao e hoonele i ka mea hoopii, a no ka haawi ana mai o———, i palapala hoopaa, me ka hope i aeia, e olelo ana e uku no ia———, no kona poho, me na koina a me na lilo no kana hana ana ma keia mea, ina i hooholoia he lawe hewa keia.

Ke kauoha aku nei au ia oe, e huli i ke kino a me kahi o———, i loaa ai ka waiwai i oleloia maluna, a no ia mea, ina he mea e pono a', e wawahi i na laka, a me na puka, a me na mea hoopaa puka, a ma e keakeaia mai, e hoopaa'ku i ka poe kue mai, a pau i ka huli pono ia kona kino a me kona wahi. A loaa ia waiwai, e malama pono i mea e puka mai ai ka pono no——ma ia wahi. Ke kauoha aku nei no hoi au ia oe, e hopu i ua——nei, a e lawe mai ia ia imua o'u, e pane mai no ka olelo, ua huna (ma ke ano epa, feloni paha, a ia noi ke ano o ka hana ana) e like me ka olelo a ka hoopii o——E hoihoi mai i keia palapala huli, a e hoike koke mai i kau hana ana ma keia mea.

Kakauia i ko'u lima i keia la——o——18—.

———— ———— ————

Lunakanawai hoomalu.

Pauku 902. O ke dala i oleloia iloko o ka palapala hoopaa, me ka hope a me na hope paha, e like no ia me ka mea a ka Lunakanawai e apono ai, a e hoakaka no e uku i ka aoao i hoopiiia, no kona poho a pau, mamuli o ke kanawai, a me na koina a me na lilo no ka huli ana, a no ka lawe ana paha i ka waiwai, e like me ka mea i hooholoia nona.

Pauku 903. Aole mana o ua mau Lunakanawai [hoomalu nei. e hookolokolo i na hihia hoino inoa, laibela, niania ino, no ka hoopii kolohe a no ka haalele i ka olelo ae mua no ka mare, no ka hoopaa hewa iloko o ka halepaahao, a me ka hooweliweli e moekolohe ai. Aole hoi o lakou mana e hookolokolo i na hihia karaima a me na mikamina a kupono i ka poe jure ma na kanawai o keia Aupuni. He mana nae ko lakou e hookolokolo me ka jure ole, a e hooholo a hooko iho, ma na hihia karaima, a me na mikamina a pau, i kupono i ko lakou mau Aha; e hiki no nae ke hoopii hou ae no ia mau hihia.

Pauku 904. Ma na hihia karaima me na hihia mikamina a pau, ina i hoopukaia'ku ka palapala hopu, e kekahi o ua mau Lunakanawai hoomalu nei ma ka hoike ana mai a kekahi mea hoike, e hooiaioia na hoike ana ma ka hoohiki o ka mea nana i hai mai, ua hanaia kela karaima a mikamina paha e kekahi kanaka, a e hoakakaia kona inoa a me kona ano paha, ina he mea hiki, a me kahi o ka hewa i hanaia'i a me na inoa o na hoike; penei ke ano o ua palapala hopu nei:

Na kekahi Makai o ka Apana o——— Mokuni o———K. H. P.

Ke kauoha aku nei au ia oe, ma ka hoike ana mai o——, a ua hooiaioia ma ka hoohiki, e hopu koke, a lawe mai i ke kino o——, ua hoopiiia mai no ka hewa———, ina i loaa oia ia oe, e lawe koke mai i kona kino imua o'u, ma ko'u hale hana ma———iwaena o na hora ——o ke kakahiaka, a me———ahiahi (e pane mai no ua hoopii nei, a i ole ia, e hoike mai i ke kumu e paa ole ai oia, e hookolokoloia imua o ka Aha Kaapuni a Aha Kiekie paha, aia no i ke ano o ka hihia.) A ke kauoha aku nei au ia oe, mahope o ka hopu ana ia——, e kena aku i na hoike o ka aoao hoopii ia———, ina i loaa ia oe; a e hoike mai i kau hana ana ma keia palapala hopu.

Kakauia e ko'u lima i keia la——o——18—.

———— ————

Lunakanawai hoomalu.

Pauku 905. Ma na mea a pau i hopuia no ka hewa karaima, a mikamina paha, i kupono i ke jure ke hookolokolo, na ka Lunakanawai Hoomalu, ina i hopuia ka mea i hoopiiia maloko o kona apana, i ka wa i hiki mai ka mea i hoopiiia imua o kona aha, e noonoo i ka hoahewaia ana, a me ka ole paha, o ka mea i hoopiiia, i ka poe jure ma na olelo a na hoike. Na ua Lunakanawai nei e palapala i ke ano nui o na olelo i hoikeia mai, a me na inoa o na hoike, a ina e manao oia aole kupono na olelo a na hoike e hoopaa i ka mea i hoopiiia, e hookolokoloia mahope, alaila, e kuu aku oia i ka mea i hopuia, e palapala no nae ia mea ma kona buke mooolelo; aka hoi, ina manao oia ua aneane maopopo no, a e hoahewa mai ana paha ke jure, alaila, e palapala no oia, a haawi i kekahi makai, i palapala hoopaahao, a penei ke ano:

Na ——, a i ole ia, kekahi makai o ka apana o ——, mokupuni o ——, K. H. P.

No ka maopopo ia'u, ua manaoia e hoahewaia ana no o——, i hopu ia no ka hewa ——, a ma ka hoike ana mai o ——, (a o na olelo e ae e like me ke ano o ka hana ana,) ke hookolokoloia oia no ua hewa nei, nolaila, ke kauoha aku nei au ia oe, e haawi aku i ua —— nei i ka Makai Nui o ka mokupuni o ——, a i kona hope paha, a nana e hoopaa iloko o ka halepaahao o ua mokupuni nei, e hookolokoloia imua o ka Aha Kiekie, a Aha Kaapuni paha, (aia i ka hana ana,) aia ia oe keia palapala hoopaahao, e hoihoi mai me ka hoakaka imua o ia Aha i kau hana ana malaila.

Kakauia e ko'u lima i keia la — o ——, 18—.

——— ———

Lunakanawai Hoomalu.

Pauku 906. Aole mana o kekahi o ua mau Lunakanawai Hoomalu nei, e hooholo i kekahi hihia kiwila i haawiia ma ke kanawai, na ke jure e hookolokolo, aole hoi e koho i ka poe kuikawa no kekahi hihia.

Pauku 907. E hiki no i ke kanaka aie kupono i ke kanawai, aole oi aku mamua o na dala elima haneri, ke hele mai ma kona kino iho, a ma kona hope paha, imua o kekahi o ua mau Lunakanawai nei, a e hooiaio i kona aie, i hooholoia maluna ona a me kona waiwai, kela aie a me na koina, me kona hoopiiia a hoopii ole ia paha mamua. A na

ka Lunakanawai e hooholo a kakau ma kona buke ia aie, e like me ka mea i hooholoia, no ka hiki ole mai o ka aoao i hoopiiia, a ma ka maopopo ana o ka aie, ma na olelo a na hoike paha, a e hoopuka aku no ia i ka palapala ohi waiwai ma ia ano. Aka hoi, aole e manaoia keia hooholo ana me ka hoopii ole ia, he mea ia e uhi ai a nalo ka waiwai o ka mea aie, aole hoi e hookaa mua ia keia aie mamua o na aie e ae a i hooholoia mahope, ina e puka mai ka mea e maopopo ai ua aie kela aie me ka manao kolohe, a ua aeia hoi me ke kumu kupono ole i ke kanawai, a me ka manao paha e hoowaiwai hewa i kekahi me ka hoonele i kekahi, o ka poe nona ia waiwai.

PAUKU 908. Aole no e lilo ka olelo hooholo iloko o kekahi oia mau Aha Hoomalu, i mea e paa'i ka waiwai paa, aia a waihoia ke kope o ia olelo hooholo iloko o ke Keena Oihana o ke Kakauolelo o ka Aha Kiekie, i hooiaioia e ka Lunakanawai Hoomalu. O ka olelo hooholo nae a kekahi o ua mau Lunakanawai nei, he mea ia e paa ai ka waiwai lewa o ka aoao i hoopiiia, oia hoi ka waiwai i hoopakele ole ia ma ke kanawai, mai ka wa, a e like hoi me ka hoomalu mua ana.

PAUKU 909. He mana ko ua mau Lunakanawai Hoomalu nei, e hoohiki i ka poe e hoohiki ana, e lawe i ka olelo a na hoike, ma na palapala noi a na Lunakanawai o ia mokupuni, a me na mokupuni e ae, a e palapala aku ia hai, e lawe i ka olelo a na hoike, i mea e akaka'i ka pono iwaena o na mea i hoopaapaaia imua o lakou.

PAUKU 910. Ina e hoopii ke Aupuni, a o kekahi kanaka paha nona iho, no ka hana pono ole a kekahi Lunakanawai hoomalu, i kekahi o na Ahahookolokolo Kakau, e hiki no i ua aha nei ke hoopuka aku i palapala kauoha, palapala papa aku, a palapala kaohi paha, i ua Lunakanawai nei, a ina e malama ole ua Lunakanawai hoomalu nei, ia palapala kauoha, papa aku, a kaohi paha, e hiki no ke hoopauia e like me ka olelo a ke Kumukanawai.

PAUKU 911. E loaa no i ka Lunakanawai hoomamlu o Honolulu no kona luhi i elua tausani dala no ka makahiki; a i ka Lunakanawai hoomalu o Lahaina, i hookahi tausani elua haneri dala no ka makahiki; a i ka Lunakanawai hoomalu o Hilo, i hookahi tausani dala o ka makahiki, a e ukuia ia mau uku ma ka waihona dala o ke Aupuni, i kela malama keia malama.

HAAWINA XXXVII.

NO NA AHAHOOKOLOKOLO APANA.

PAUKU 912. Ua maheleia ke Aupuni i mau apana i mea e pono ai ka hookolokolo ana, a o na palena o ia mau apana e like no me na apana auhau, i olelo pono ia ma ka pauku 498.

PAUKU 913. Na kela Kiaaina keia Kiaaina, me ka ae pu ana o ka Lunakanawai o ka Aha Kiekie, e hoonoho i hookahi a i elua paha Lunakanawai Apana, iloko o kela apana keia apana ma ko lakou mau Moku Kiaaina.

PAUKU 914. E noho ua mau Lunakanawai nei ma ka oihana, a hala na makahiki elua mai ko lakou la i hookohuia'i; e hiki no nae ke hoopau e ia e like me ka olelo o ke Kumukanawai, a i ka pau ana o ka palapala hookohu, a kekahi o ua mau Lunakanawai apana nei, e hoookohu hou ia no ia, a o kekahi kanaka e ae paha, e like me ka mea e pono ai ke Aupuni.

PAUKU 915. He mana ko kela ko keia o ua mau Lunakanawai nei, ke lohe a e hooholo i na hihia civila a pau, ina aole oi aku ka waiwai i hoopaapaa ia, a o ka waiwai a ka aoao hoopii e koi ai paha mamua o na dala hookahi haneri, iloko o ka apana kahi e noho ai ka aoao i hoopiiia, a ua loaa malaila paha ia manawa, ina paha he kanaka maoli, a ke haole paha, koe nae na apana kahi e noho ai kekahi Lunakanawai Hoomalu, malaila, aole mana o ka Lunakanawai Apana e hookolokolo i kekahi hihia, ina he haole hanau ma ka aina e ma kekahi aoao.

PAUKU 916. He mana ko kela ko keia o ua mau Lunakanawai Apana nei, e lohe a e hooholo i na hihia ofeni a pau i kue i na kanawai o keia Aupuni, ina aole oi aku ka ukuhoopai mamua o na dala hookahi haneri, a ua noho ka mea i hoopiiia, a ua loaa paha iloko o kona apana, koe nae na apana kahi e noho ai na Lunakanawai Hoomalu, malaila, aole mana o ka Lunakanawai Apana, ina he haole hanau ma ka aina e ka mea i hoopiiia. Aole manaoia ma keia pauku, ua hooliloia a ua hoakeaia ka mana o na Lunakanawai Apana i olelo ia ma ka Mokuna LIII o na Kanawai Hoopai Karaima.

PAUKU 917. He mana ko kela ko keia o na Lunakanawai Apana, e hoopuka aku i palapala hopu, a e ninaninau i kekahi kanaka i hoopiiia no i kekahi ofeni kupono ole ia ia ke hookolokolo, ina ua noho ka mea i hoopiiia maloko o kona apana, a ua loaa paha malaila, a ina ua aneane maopopo ia ia ma ka olelo a na hoike, e hoahewaia'na paha ka kanaka, alaila, e hoopaa ia ia ma ka halehoopaahao, i hookolokoloia'i oia imua o ka Aha Kiekie e kokoke mai ana, a imua paha o ka Aha Kaapuni o ia mokupuni.

PAUKU 918. Ma na mea a pau i hoopaahaoia e ka Lunakanawai Apana, e hookolokoloia mahope, e hooili koke oia i ka Loio Aupuni o ka mokupuni kahi e hookolokoloia'i, i kope o ka olelo a na hoike ke kumu o ka hoopaahao ana i ua mea la.

PAUKU 919. Ua haawiia i kela a me keia o na Lunakanawai Apana a pau, ka mana a pau e pono ai kana hana ana ma na hihia a pau i kupono ia ia ma ke kanawai. Aole no e paa oia i na rula hookolokolo, aole hoi paa ke kanawai maluna ona e kakau i ka hana a pau, eia wale no, o ka hope o kona noonoo ana, manao paa, a olelo hookolo paha, iloko o ka buke.

PAUKU 920. Aole mana o na Lunakanawai Apana, e hookolokolo i na hihia hoino inoa, laibela, niania ino, hoopii kolohe, haalele i olelo ae i ka mare, hoopaahao hewa, a hoowalewale e moekolohe ai, a o na olelo a pau o ka pauku 903, ua kupono i ka Lunakanawai apana, e like me ka Lunakanawai hoomalu.

PAUKU 921. He mana ko ua mau Lunakanawai apana nei e kena aku i na aoao e hele mai, ma ka olelo waha, a ma ka palapala paha, a pela e kena aku ai i na hoike ma na wahi a pau iloko o ko lakou mau apana hookolokolo, a mahope o ka noonoo ana i na mea i hoopaapaa-ia imua o lakou, e hooholo e like me ke kanawai. E hiki no hoi ia lakou ke hoopanee aku, e like me ka mana i haawiia i na Lunakanawai hoomalu.

PAUKU 922. E loaa no i kela a me keia o na Lunakanawi apana, no kona luhi, ka uku a ka Ahaolelo e hooholo ai a e hookaawale ai, i kela manawa keia manawa. Aka hoi, i ka wa e kohoia kekahi Lunakanawai apana ma keia hope aku, e hiki no i ke Kiaaina nana i koho, me ka ae ana mai o na Lunakawai o ka Aha Kiekie, e hooholo i ka olelo no ua Lunakanawai apana nei, e lilo ia ia no kona luhi na koina a pau i ohiia iloko o kona Aha ma na hihia i hanaia imua ona, me ka haalele i ka uku e ae.

PAUKU 923. Ina he mai a ma kahi e paha kekahi o na Lunakawai Apana, e hiki no ke hookohuia kekahi mea e ae e hana i kana hana, ia manawa, e like me ka olelo ma ka pauku 913.

PAUKU 924. Aole e manaoia kekahi olelo iloko o keia Haawina ke mea ia e hiki ole ai ke hoonoho i ka mea hookahi i Lunakanawai no kekahi mau apana okoa.

MOKUNA XVI.

NO KA HANA ANA MA KEKAHI MAU MEA ANO E.

HAAWINA XXXVIII.

NO KA HOOPONOPONO ANA I NA HIHIA MA KA HAAWI ANA I NA MEA KUOKOA.

PAUKU 925. E hiki no ke waiho imua o na mea kuokoa hookahi a keu paha, na lakou e hooholo e like me ke ano o keia Haawina, i na hihia kivila a pau, i kupono ke hoopiiia ma ke kanawai a ma ke kauka paha.

PAUKU 926. E hiki no i na aoao elua iloko o ia hihia ke aelike ma ka palapala, e haawi aku na na kanaka paewaewa ole hookahi a

keu paha, e hookolokolo no ia mea, e kakauia na inoa iloko o ka palapala aelike, a i ole ia, e kohoia e like me ke ano o ka ae like ana, a e olelo ana hoi e palapalaia ka olelo hooholo a ua poe paewaewa ole nei, me he mea la he olelo hooholo a kekahi ahakakau, ahahoomalu paha o keia Aupuni, i oleloia ma ua palapala aelike nei.

PAUKU 927. E hele kino mai na aoao iloko o ia hihia, a ma ka Loio paha, imua o ka Ahahoomalu, a o kekahi Lunakanawai o kekahi Ahakakau paha i aelikeia, a ma ka hooiaio ana i kekahi palapala aelike, a hoike mai no hoi imua o ua Lunakanawai nei, alaila, nana no e palapala ia mea ma kona buke, i olelo paa ma kona Aha, a mahope olaila, aole hiki i kekahi o na aoao ke haalele i kela aelike ana, me ka ae ole o kekahi.

PAUKU 928. E palapalaia na mea a pau e waihoia imua o ka poe kuokoa iloko o ka palapala aelike, a i ole ia, iloko o kekahi palapala i pakuiia me ia.

PAUKU 929. E hiki no i na aoao iloko o ia hihia, ke hoakaka iloko o ka palapala aelike, i ka manawa e hooholoia'i, a e hoihoiia iloko o ka Ahahookololoko, a o na olelo hooholo mahope o ia manawa, aole no e paa maluna o na aoao iloko o ia hihia, ke ae ole ia imua o ka Aha.

PAUKU 930. Na ka poe kuokoa e hoakaka i na aoao iloko o ia hihia, i ka manawa a me kahi no ka hana ana, a ina i hiki ole mai kekahi aoao imua o ka poe kuokoa mahope o ka hoakaka ana, e hana no lakou a e hooholo no, ma na mea i hoikeia mai e kekahi aoao.

PAUKU 931. E halawai no ka poe kuokoa a pau e lohe i na aoao, e hiki no nae i ka hapanui ke hana i ka olelo hooholo, a ua paa no ia e like me ka mea i kakauinoaia e lakou a pau, ina aole i oleloia iloko o ka palapala ae like, e kakauinoaia e lakou a pau.

PAUKU 932. Na kekahi o ia poe kuokoa e haawi i ka palapala hooholo i ka Lunakanawai hoomalu, a i ole ia, i ke Kakauolelo o ka Ahakakau, kahi i hooholoia'i ka olelo aelike, i olelo paa iloko o kona Aha.

PAUKU 933. Ina aole olelo iloko o ka palapala aelike no na koina, alaila, na ka poe kuokoa e hooholo no ia mea, e like me ko lakou manao he kupono, a e komo iloko olaila ka uku no ka lakou hana iho; e hiki no nae i ka Aha ke hoemi i ka uku o ka poe kuokoa, ke manao ia ua nui kupono ole.

PAUKU 934. Ma ka puka ana mai o ka olelo hooholo, e hiki no i kela aoao a o keia aoao iloko o ia hihia, eha la mahope o kona hai ana i kona manao i kela aoao, ke noi aku i ka Lunakanawai hoomalu a i kekahi Lanakanawai o ka aha kaapuni paha, aia i ko lakou ae like ana, e hoolilo i ka olelo hooholo iloko o kona aha; a ina aole hoomaopopo kela aoao imua o ka Lunakanawai, ua hooholo ole ia keia e like me ka ae like ana, a ua hooholoia paha mamuli o ka ohumu ino, a o ka epa paha, alaila, e hooliloia no ia olelo hooholo i olelo hooholo ilo-

ko o kona aha; aka hoi, ina i hoomaopopo kela aoao i na kumu o kona hoohalahala ana imua o ka Lunakanawai, alaila, e hooholo no ia, ua lilo kela olelo hooholo i mea ole.

PAUKU 935. Aia a kakauia ua olelo hooholo nei ma ka buke moolelo o ka aha, alaila, e hiki no ke hoopuka aku i ka palapala ohi waiwai, e like me ka hana ana ma na hihia e ae.

PAUKU 936. Ina e hoohalahala kekahi no ka olelo hooholo o ka Lunakanawai i noiia'ku e kakau i ka olelo hooholo o ka poe kuokoa ma kana buke, e hiki no ia ia ke hoopii hou ae i ka Ahahookolokolo Kiekie ma ka banco, ma kona waiho ana i ka Lunakanawai i palapala hoakaka i kona manao e hoopii pela, iloko o na la elima mahope iho o ka hooholo ana o ua lunakanawai nei.

HAAWINA XXXIX.

NO KA HOOKOLOKOLO ANA I NA HIHIA KUPONO OLE I NA LUNAKANAWAI KAAPUNI, A HOOMALU, A APANA PAHA.

PAUKU 937. Ina i kupono ole i ka Lunakanawai hoomalu, a Apana paha, e lohe a e hooholo i kekahi hihia kivila a karaima paha, i pili nae ia ia ma ke kanawai, e hiki no ke hoopii ia mea imua o kekahi Lunakanawai Kaapuni, o ka apana hookolokolo kahi e noho ai ua Lunakanawai hoomalu a apana paha, ma kana oihana, a na ua lunakanawai kaapuni nei e lohe a e hooholo e like me ka hana ana ma na mea hoopii hou ia imua ona. O na koina no ia hookolokolo ana, e like pu no ia me na koina ina ua hookolokoloia imua o ka Lunakanawai hoomalu, a apana paha.

PAUKU 938. Ina i hoohalahala kekahi no ka olelo hooholo a kekahi Lunakanawai hoomalu a apana paha, no kekahi hihia kivila a karaima paha, a ua kupono ole ma ke kanawai i ka Lunakanawai Kaapuni i hoopiiia'ku ai e lohe a e hooholo no ia mea, alaila, e hiki no ke hoopii pololei i ka Aha Kiekie, a i ole ia i ka Aha Kaapuni o ka apana hookolokolo kahi ia e noho ai, ma kana hana e like me ka hana mau ana ma ka hoopii hou ana i kekahi Lunakanawai Kaapuni ma ke keena.

HAAWINA XL.

NO KA HANA POKOLE E HOIHOI KOKEIA MAI KA AINA HOOLIMALIMA.

PAUKU 939. A noho hoolimalima kekahi ma ka aina, a ma ka hale paha, a noho paha kekahi mea e malalo iho ona ma ka aina, a ma

ka hale hoolimalima paha, me ke kuleana ole, mahope o ka pau ana o ka manawa i hoolimalima'i ma ka olelo mua ana, a ma ka hoike ana ia ia e hele he umi la mamua o ka wa e hele ai, alaila, e hiki no ke hoihoiia mai ua aina nei i kona ona, e like me ka olelo mahope iho.

PAUKU 940. E hiki no i ka mea nona ka aina ke hoopii i ka Lunakanawai hoomalu, a apana paha, i palapala kena, e like me na palapala kena maoli no na hihia kivila e ae imua o ua Lunakanawai nei, e hele mai ka mea i hoopiiia e pane mai no ka olelo hoopii a ka mea hoopii, no ka mea, aia no ka aina a me ka hale i ka aoao i hoopiiia, a ia ia me ke kue i ke kanawai a me ka pono, o ka aoao hoopii, aole noi e manaoia kekahi olelo hoopii e ae.

PAUKU 941. E haawiia ua palapala kena nei, penei :

Akahi. Ma ka haawi ana i ka mea i hoopiiia i kope oiaio, a ia manawa hookahi no e hoike ia ia i ka palapala kena kumu, a i ole ia ;

Alua. Ina ua hele ma kahi e ka mea i hoopiiia, e waiho i kope o ia palapala ma kona wahi ma ka lima o kekahi kanaka makua, e noho ana malaila.

PAUKU 942. E hoihoiia mai ia palapala kena iloko o ka manawa kupono i ka manao o ka Lunakanawai, aole malalo o na la ekolu, aole hoi oi aku mamua o na la elima, a e hanaia ia hihia e like me na hihia kivila e ae imua o ua Lunakanawai nei.

PAUKU 943. Ina i hooholo ole ia no ka hiki ole mai o ka aoao i hoopiiia, a ina paha ma kahi hookolokolo ana ua maopopo i ka Lunakanawai, ua pono ke hoihoiia kela wahi no ka aoao hoopii, alaila, e hooholo ia, e haawiia nona a me na koina, a e hoopukaia ka palapala hooko ma ia ano.

E haawiia ka palapala hooko i ka Luna Makai Kiekie, a i kekahi Makai Nui paha, a makai maoli paha, o ke kulanakauhale a Apana paha, kahi e waiho ai ua aina la e olelo ana ia ia e hookuke aku i na kanaka a pau o ia wahi, a e hoihoi no i ka aoao hoopii, a i kona hope paha.

PAUKU 944. O ka Luna i haawiia'i ka palapala hooko, e hooko ia mea e like me ke ano maoli maloko.

PAUKU 945 Aia a hoopukaia mai ka palapala hookuke i kekahi mea hoolimalima aina, alaila, ina he palapala hoolimalima no ia aina iwaena o ka hakuaina a me kona hoa, e lilo no ia i mea ole, a ua hoopauia no.

PAUKU 946. Ina no ka uku hoolimalima ka hoopii ana, a me ka hoopuka ana i ka palapala hookuke, alaila, e hoikeia no, ina i uku e ia mamua ka uku hoolimalima a me na koina, mamua o ka puka ana o ua palapala hookuke nei, a i ole ia, ina i haawiia ka palapala hoopaa e uku ai e like me ka mea kupono i ka manao o ka Lunakanawai, a i ka aoao hoopii paha iloko o na la elima.

PAUKU 947. Ina i hoopiia imua o kekahi Lunakanawai, e hoihoiia kekahi aina ma ke noi o kekahi aoao, e hiki no ia ia ke hoopanee aku i ka lohe ana i mea e hiki ai i ua aoao nei ke kii aku i kona mau hoi-

ke, ke manao ka Lunakanawai he mea ia e pono ai; aole nae e hoopanee aku mamua o na la elima.

PAUKU 948. E hiki no i kela aoao me keia aoao ke hoopii hou, mai ka Lunakanawai aku, i na manawa a pau, iloko o na hora he iwakalunakumamaha, mahope iho o ka palapala ana i ka olelo hoohololo, i kekahi Lunakanawai kaapuni, a i ka Aha Kiekie paha, e waiho mua nae ka mea hoopii hou mamua o ka aeia ana o kona manao hoopii, i palapala hoopaa i ka Lunakanawai me ka hope a mau hope paha, no ka aoao kue ia ia, no na dala hookahi haneri, i mea e hana koke ai i kona hoopii hou, a e uku i na koina a pau no ia hoopii, ke hoopaaia ka olelo hoohololo a ka Lunakanawai.

PAUKU 949. Ina i hoopiiia kekahi no ka uku ole i ka uku hoolimalima, a hoohololi ka Lunakanawai, e hoihoi i ka aina i ka aoao hoopii, alaila, aole hiki i ka aoao i hoopiiia ke hoopaa iho a hoopii hou aku, aia a haawi mua oia i palapala hoopaa i ka aoao hoopii, me ka hope a i mau hope paha kupono e uku i ka uku hoolimalima a pau, e loaa mai ana mahope o kana hoopii hou ana; ina nae e hoohololoa ia mahope, no ka aoao hoopii kela wahi, a e hoihoiia nona.

PAUKU 950. Ina haalele ka mea hoolimalima aina, me ka uku ole i ka uku hoolimalima, a waiho wale ia wahi me ka makaukau ole, alaila, e hiki no i kekahi Lunakanawai hoomalu a Apana paha, ma ke noi o ka hakuaina, a ma ka maopopo ana ua haaleleia ua wahi nei pela, e ka mea nana i hoolimalima me ka uku ole, ke hele malaila e nana i ua wahi nei; a ma kona ike maopopo ana, ua haalele no i ua wahi nei, alaila, e kau aku oia i palapala hoolaha ma kahi akea o ua wahi nei, e kahea ana i ka mea hoolimalima e hele mai imua ona, a e hookaa i ka uku, a e hoakaka i ka manawa e hele mai ai ma ua palapala nei, aole emi malalo o na la he umi, aole hoi oi aku mamua o na la he kanakolu, mahope o ke kakau ana ia palapala hoolaha.

PAUKU 951. I ka manawa i oleloia'i ma ua palapala hoolaha nei, e nana hou ka Lunakanawai i kela wahi, a ina e hele mai ka mea hoolimalima, a hookaa i ka uku hoolimalima i ka hakuaina; a i ole ia, e hoole i kana aie i ua hakuaina la, alaila, e pau ka hana ana malaila. Ina nae ma ka nana hou ana, aole hele mai ka mea hoolimalima a o kona hope paha, a hookaa no i ka uku hoolimalima i koe; a i ole ia, e hoole i kana aie; alaila, e hiki no i ka Lunakanawai ke hoihoi i ua wahi nei i ka hakuaina, alaila, pau ka hoolimalima ana o ua wahi nei i ka mea i hoopiiia, mai ia manawa aku.

PAUKU 952. E hiki no i ka mea i hoolimalima ke hoopii hou, no ka hana ana a kekahi Lunakanawai ma na pauku elua maluna iho, i kekahi Lunakanawai Kaapuni ma ke keena, a i ka Aha Kiekie paha, maloko o ka malama hookahi mahope o ka hoihoi ana i ka aina, ma ka hoakaka ana i kona manao pela, i ka palapala i ua Lunakanawai nei, a ma ka haawi ana hoi i ka palapala hoopaa, no na dala hookahi haneri, me na hope kupono i aeia e ka Lunakanawai, e uku i ka hakuaina i na koina a pau no ia hoopii ana, e hoohololoia nana no e uku, a malaila e hooili aku no ka Lunakanawai i kope o ka mooolelo no ka hana ana imua ona, i ka aha maluna iloko o na la he umi mahope o ka hoopii hou ana, a e hai aku no i ka hakuaina i ua hoopii hou nei.

HAAWINA XLI.

NO KA HOPU ANA I KA POE AIE.

PAUKU 953. Ma ka hoopii ana i hooiaioia i ka hoohiki a ka mea hoopii, a o kona hope paha, imua o ke kakauolelo o kekahi aha hookolokolo kakau o keia Aupuni, a imua o kekahi aha hoomalu paha, e olelo ana, ua aie kolohe ka mea i hoopiiia, a ua huna paha i kona waiwai i mea e kaa ole ai kekahi aie, a i mea e hana ole ai paha i kekahi mea kupono ia ia, a ma ka hoolilo ana i kana waiwai na kekahi mea e ae, a e lawe ana paha i kana waiwai ma kahi e, mawaho ae o kahi kupono i kela aha e hana ai, a ua makaukau paha e haalele i ke Aupuni, me ka hookaa ole i kona aie, alaila, e hiki no i ua Ahahookolokolo la, mahope o ka waiho ana mai i ka palapala hoopaa i oleloia malalo ae nei, e hoopuka aku i palapala hopu, a e hoopaa hoi i ua mea la i hooopiiia a hiki i kona wa e haawi ai i bela me na hope kupono, e ae oia i ka mea e hooholoia'na e ka Ahahookolokolo, a e uku aku no e like me ka mea a ka Ahahookolokolo e hooholo ai. Aka hoi, aole no e hoopukaia ka palapala hopu e ua aha la, aia a haawi ae ka mea hoopii, a o kona hope paha, i palapala hoopaa no na dala kupono, e uku aku oia i ka mea i hoopiiia no kona poho, a me kona mau lilo a pau no keia paa ana, ke ko ole ka hoopii no ka aie maoli.

PAUKU 954. Ina i hopuia a hoopaaia kekahi mea i hoopiiia no ka hihia kivila hookahi a keu paha no kona aie kolohe ana, alaila, maluna o ka mea a mau mea hoopii ka uku no kona ola i kona wa paa i ka hao.

PAUKU 955. No ia mea, e uku no ka aoao a o na aoao hoopii paha, i ka Luna nana i hoopaa ia ia i hapalua dala no ka la, a ina i hookaa ole ia ka uku no ke ola o ka mea i hoopiiia a hala na la he umi i ka manawa hookahi, alaila, na ka Luna nana i hoopaa i ka mea i hoopiiia, e kuu aku ia ia.

HAAWINA XLII.

NO KE KOKUA ANA I KA OHI ANA I NA AIE.

PAUKU 956. Ina i hunaia ka waiwai o kekahi iloko o ka lima o kona loio, hope, hoahana, a puuku paha, i mea e hiki ole ai ke loaa a hoomaluia, a ohiia paha, a ina he mau aie o kekahi poe ia ia, alaila, e hiki no i kela a i keia o na mea ana i aie aku ai ke hoopii aku nona, a i kona manawa e haawi ai i palapala hoopaa kupono i ka manao o

ka Ahahookolokolo, a i kekahi Lunakanawai, ina he aha kakau, e olelo ana e pani no na koina a me na poho o ua loio la, a hope, a hoahana, a puuku paha, ke ko ole ka hoopii a ka mea hoopii, alaila, e hiki no ia ia ke hookomo iloko o kana palapala hoopii i ka Aha i olelo noi, e kena aku ka aha i ka makai maloko o ia palapala, e waiho aku oia i ke kope oiaio o ka palapala hoopii, me kona loio, hope, hoahana a puuku paha, a i ole ia, ma kona wahi e noho ai, a o ko lakou paha, a e kena aku i ua loio la, hope, hoahana a puuku paha, e hele mai i ka la a i ka manawa hookolokolo i oleloia iloko o ua palapala kena la, no ka lohe ana o ia hihia, a ia manawa a ma ia wahi, ma ka hoohiki ana, e hai aku ina ia ia kekahi waiwai a ukana paha o ka aoao i hoopiiia, i ka wa i haawiiia ua kope la ia ia; a ina pela, i ke ano a i ka nui paha o ia waiwai; a ina paha he aie ko ka mea i hoopiiia ia ia, e hai i ke ano a me ka nui o ia aie, a e kakauia a hoopukaia ka palapala kena, e like me ka hana mau ana ma na hihia kivila, a na ka Luna e haawi aku e like me ka olelo a ia palapala. Mai ka wa i haawiia'i ua kope la, e paa no ka waiwai a pau a ka mea i hoopiiia ma ka lima o ua loio nei, hope, hoahana a puuku paha, a o ka aie a pau a ka mea aie i aie aku ai i ka aoao i hoopiiia, e paa no ma kona lima, i mea e uku aku ai e like me ka mea i loaa i ka aoao hoopii ma ka hookolokolo ana, aole hoi e hooliloia no ka mea e, e ua loio la, hope, hoahana, a puuku paha; a oia palapala kope, oia ka lohe pono ana o ka aoao i hoopiiia, i mea e pono ai ka aoao hoopii e koi aku e hookolokolo. Ina noho ole ka aoao i hoopiiia iloko o keia Aupuni, a i ole ia, ua noho paha i kekahi manawa maloko olaila, alaila, e haawi likeia ke kope ia ia, a e waihoia paha ma kona wahi i noho mau ai.

Pauku 957. E hiki no i ua loio nei, hope, hoahana a puuku paha, ma kona makemake, ke kokua i ka mea i hoopiiia ma ia hookolokolo ana, a ina i hooholoia mamuli o ka makemake o ka aoao hoopii, alaila, maluna o ka waiwai a pau o ua loio nei, hope, hoahana a puuku paha, a me ka aie, a hapa kupono paha o ia aie, e hookaa e like me ka hooholo ana; a e hiki no i ka aoao hoopii ma kona noi ana i palapala ohi, kauoha aku i ka Luna nana e hooko, e koi aku i ua loio nei, hope, hoahana, a puuku paha, e haawi ia ia i ka waiwai a pau o ka aoao i hoopiiia e waiho ana ma kona lima, a nana no e hoike aku i ua waiwai nei i ohiia, a e koi aku i ka mea aie e hookaa no, a i ole ia, e hookaa hapa, e like me ka mea kupono i ka olelo hooholo e uku ai i ka mea i hoopiiia, a na ka mea aie e hookaa ia mea, a ina paha ua hoolilo aku ua Loio nei, hope, hoahana a puuku paha i ka waiwai o ka mea i hoopiiia, e waiho ana ma kona lima i ka wa i haawiia'i ke kope o ka palapala kena ia ia, aole hoi i hoike mai ia waiwai e ohiia, a ina paha aole e uku mai ua mea aie nei i ka Luna i kona wa e koi ai i ka aie o ka aoao i hoopiiia i ka wa i haawiia'i ka palapala kena ia ia, alaila, na ua loio nei, hope, hoahana, puuku a mea aie paha, e hookaa i ka mea i hooholoia noloko ae o kana waiwai ponoi, e like me kana aie ponoi, a ina ua lawa ka waiwai a aie paha e hana pela, a ina lawa ole, alaila, e hookaa hapa e like me ka nui o ua waiwai nei, a aie paha.

Pauku 958. Ina e hiki ole mai ua loio nei hope, hoahana, puuku, a mea aie paha, i ka la a me ka hora no ka lohe ana, i oleloia ma ka palapala kena; a i ole ia, ina paha ua hiki mai, a hoole hoi aole hoike

mai ma ka hoohiki ana, ma kona lima kekahi waiwai o ka aoao i hoopiiia, a me ka ole, a me ka nui o ia waiwai, a ua aie paha ka mea i hoopiiia ia ia, a i ka aie ole paha, a i ka nui hoi o ia aie, alaila, e hookolokolo no; a ina i hooholoia mamuli o ka manao o ka aoao hoopii, e hoopuka ia ka palapala ohi ma kona noi ana, e ohi i ka waiwai o ka loio, hope, hoahana, puuku a mea aie hoowahawaha nei, e like me ka nui o ka hooholo ana o ka aha, e like me kana aie ponoi, a me na koina ku i ke kanawai. Ina nae i maopopo ma ka hookolokolo ana, ua emi ka waiwai a me ka aie malalo o ka mea i hooholoia, alaila, e hooholoia e uku na ganisi e like me ka nui o ka waiwai a o ka aie paha. A ina maopopo, aole waiwai o ka mea i hoopiiia, ma ka lima o ke ganisi, aole hoi i aie ia ia, alaila, e hoihoiia ia ia na koina e like me ke kanawai; aka hoi, ina i hele mai oia, a ma ka hoohiki ana, hai pololei mai, ma kona lima ka waiwai o ka aoao i hoopiiia, a ua aie hoi ia ia, a aie ole paha, a ina maopopo i ka aha, aole ia ia kekahi waiwai o ia ano, aole hoi ona aie i ka mea i hoopiiia, alaila, e hooholoia, e loaa no ia ia kana mau koina kupono i ke kanawai.

Pauku 959. Ina ma ka hoike ana a ua mea aie nei ma ka hoohiki, ua maopopo ua aie ke ganisi i ka mea i hoopiiia, aole nae i hiki i ka manawa e hookaa aku ai, aia mahope, alaila, e lilo ka olelo hooholo ma ka aoao o ka hoopii i mea pili i ua aie la, a hiki i ka manawa e oo ai, a ohi no i ua aie nei.

Pauku 960. O ka lawe ana'ku i ka waiwai a kekahi mea aie, a o kekahi aie ia ia paha, e like me ka olelo maluna, ma ka hana ana mamuli o ke kanawai, mailoko aku o na lima o kona loio, hope, hoahana, puuku a mea aie paha, e kekahi mea ana i aie aku ai, oia ka mea e hookuu mau aku ia ia, a ia lakou paha, i ka hoopii a i ke koi ana mai ia mea.

Pauku 961. E pili no na olelo a keia Haawina a me ka mana i haawiia maloko, i na Ahahookolokolo kanawai o keia Aupuni, e like me ko lakou mana i keia manawa, a ma keia hope aku paha

---

HAAWINA XLIII.

NO KA HANA ANA MA NA MEA AIE KAA OLE

Pauku 962. O kela mea keia mea aie a hiki i elua tausani dala, a hoole hoi, a hookaa ole paha i kana aie kupono, a hala na la he ama mahope iho o ka manawa i oleloia no ka hookaa ana, a ua koiia'ku hoi oia, a o kona hope paha e hookaa; a o ka mea haalele i ke Aupuni me ka manao e hoonele i ka mea ana i aie aku ai, a e hoohakalia ana paha i ka hookaa ana; a o ka mea pee a noho ma kona hale paha i loaa ole oia i ka poe ana i aie aku ai, a e loaa ole hoi ia ia ka palapala kena, no ka hookaa ana i kana aie; a hoolilo hewa paha i kana

waiwai i kona makamaka, a i kona waihona malu paha, a ua lawe malu paha a hoolilo aku paha ma ke ano e ae i kana waiwai me ka manao e hoopanee, a e hoonele paha i ka mea ana i aie aku ai; ma ka hoopii ana imua o kekahi Lunakanawai o ka Aha Kiekie, e kekahi mea nana ka aie a hiki eha haneri dala, a elua paha a keu o ko poe nana ka aie, a o ka hui ana o ka lakou mau aie, ua hookahi tausani dala, alaila, e hiki no ke hooholoia ua mea aie nei, he *banekorupa*. E hiki no nae i ua mea nei e aie ana i hookahi tausani dala, aole hoi no kana hana hewa ana, iloko o kekahi oihana Aupuni, aole hoi ma kona ano hooko kaucha, luna hooponopono waiwai hooilina, kahu a puuku paha, aole hoi ma kana hana ana ma ke ano e ae me ka waiwai o hai, ma ka maopopo ana, ua hiki ole ia ia ke hookaa i kona mau aie, e hele imua o kekahi Lunakanawai o ka Aha Kiekie, a ma kona hoohiki ana, ua hiki ole ia ia ke hookaa i kana mau aie, e hai aku ua lilo oia i *banekorupa*.

Pauku 963. E hooiaioia kela hoopii keia hoopii, e hooholoia'i kekahi he banekorupa, ma ka hoohiki ana i ke Akua; e hai no hoi ka palapala hoopii i ka nui o ka aie i ka mea hoopii, a i na mea hoopii paha, a me ka hana ana a ka mea aie, a lilo ai oia i banekorupa. E haawi no ka mea hoopii a o na mea hoopii paha, i palapala hoopaa no na dala aole emi malalo o na tausani elua a oi aku paha; ina manao ka Lunakanawai he pono ia, e hoohiki ana e hookaa i na koina a pau a me ke poho o ka mea i hoopiiia, ke maopopo ole ka mea hoopii ua banekorupaia kela.

Pauku 964. A laweia mai ua palapala hoopii nei, a me ka palapala hoopaa, a hele mai paha kekahi mea aie kaa ole, imua o kekahi Lunakanawai o ka Aha Kiekie, a hai mai, ua lilo oia i banekorupa, e like me ka olelo ma ka pauku 962, alaila, e hoopuka aku ka Lunakanawai i palapala kauoha i ka Luna Makai Kiekie, a i ka Makai Nui paha o ka Mokupuni, e lawe i ka waiwai a ka mea aie, a e hoopaa i kona mau hale papaa, halekuai, ukana, buke, a me na pepa, i ka laka a me ke sila; a o na palapala kauoha nei kona mea e pono ai no ka hana ana pela.

Pauku 965. Mahope o ka hoopuka ana i na palapala kauoha nei, e hai ka Lunakanawai i manawa no ka lohe ana i na aoao ma kona keena, a e hooholo no ka banekorupa, ina i hoopaapaaia. E hoolahaia mamua ka olelo no ka manawa e lohe ai, e like me ka mea kupono i ko ka Lunakanawai manao, iloko o ka Nupepa o ke Aupuni. E kenaia no ka mea i hoopiiia e hele mai, a e waihoia ia ia ke kope o ka palapala hoopii, ina maloko o ke Aupuni oia.

Pauku 966. I ka manawa e lohe ai na aoao i pili i keia hihia, e lawe ka Lunakanawai i ka olelo a na hoike e maopopo ai, ua aie ka mea i hoopiiia i ka poe hoopii, a ua hana oia ma ke ano banekorupa. A pau ka lohe ana i na hoike ma ka aoao hoopiiia, alaila, e hooholo ka Lunakanawai i kona manao; a ina mamuli o ka aoao i hoopiiia, alaila, e hookuu kokeia kana waiwai.

Pauku 967 I ka manawa e hai ai kekahi he banekorupa oia, a ua hooholoia paha e ka Lunakanawai he banekorupa, alaila, e hoolahaia

pela ma ka Nupepa o ke Aupuni, a e paiia malaila ekolu pule, e kahea ana i na mea a pau a ka banekorupa i aie aku ai, e hele imua o ka Lunakanawai i ka manawa i hoakakaia, e hooiaio i ka lakou mau aie.

PAUKU 968, E hoomaopopo ia ka aie imua o ka Lunakanawai, ma ka hoohiki ana a ka poe nana ka aie; ina nae e hoopaapaa ka banekorupa, a o kekahi mea ana i aie aku ai paha, no ka nui o ke koi ana, alaila, na ka Lunakanawai e koi aku i ka aoao hoopii, e hoomaopopo i ka aie ma na hoike okoa, aole ma kona hoohiki wale no.

PAUKU 969. E hiki no ke hoomaopopo i ka aie mamua o ka manawa e kaa ai imua o ka Lunakanawai, e hoemi ana i ka ukuhoopanee no ka manawa i koe; a o ka poe a pau i lilo i kakau kua a hope paha no ka mea aie, a ua aie paha oia ia lakou, no kana hana ana i ka palapala kikoo, a no kona kakau kua ana paha; a o ka poe mea kuleana iloko o ka moraki o ka moku, a palapala hoopaa no ka ukana o ka moku, a no kekahi aie paha e ko ana, a e ko ole ana paha mahope, e manaoia na lakou ka aie ma na olelo a keia Haawina; ke hanaia nae ka bila aie, palapala hoopaa, a palapala ae like e ae, mamua o ka wa i hana ai oia ma ke ano banekorupa, a e pau hoi ka manawa no ka hookaa ana i ka aie, mamua o ka mahele hope ana i ka waiwai o ka banekorupa.

PAUKU 970. Ina i maopopo i ka Lunakanawai, aia ma kahi e kekahi poe nana ka aie, a e poho ana lakou no ke kanaka ole nana e malama i ka lakou, e hiki no ia ia e koho i kanaka pono i kokua no lakou, a e ukuia no ia he uku kupono i ka manao o ka Lunakanawai, noloko mai o ka mahele o ka poe nona ka aie.

PAUKU 971. Ina i kaheaia kekahi mea nana ka aie, (ma ka palapala kakau a palapala pai paha,) he iwakalua la mamua, aole nae i hele mai imua o ka Lunakanawai e hoomaopopo i ka aie o ka banekorupa ia ia, me ka hoike ole mai i ke kumu kupono no kona hele ole ana mai, alaila, e manaoia oia, ua waiho aku i kona aie ia ia, aole hoi e hiki ia ia ke hele mai mahope a hoomaopopo i ka aie ia ia.

PAUKU 972. A pau ka poe nana ka aie ma keia Aupuni, i ka hoomaopopo mai i ka aie ia lakou, a hoomaopopo ole paha mahope o ke kaheaia ana e like me ka olelo maluna, alaila, na ke kakauolelo o ka Aha Kiekie, e kahea i halawai o ka poe nana i hoomaopopo i ka aie ia lakou, a e hoolaha i ka olelo pela iloko o ka nupepa o ke Aupuni, i elua pule mamua. E akoakoa mai ka poe nana ka aie i ka manawa i oleloia imua o ua kakauolelo nei, a e koho i elua luna puuku no ka waiwai o ka banekorupa, kona waiwai paa a me kona waiwai lewa, a na ke kakauolelo e palapala i ko laua mau inoa maloko o kona buke E kohoia ha luna puuku ma ka balota, a e manaoia ua kohoia na mea elua oi aku na balota, ma ka balota mua ana.

PAUKU 973. Ma ke koho ana i na luna puuku, aole haawi balota kekahi mea nana ka aie ke hiki ole aku kona aieia i na dala hookahi haneri. O ke koi ana a pau i na dala hookahi haneri a hiki aku i ka elima haneri, haawi balota no, pakahi; o ka poe a pau e koi ana i elima haneri, a malalo o na haneri iwakaluakumamalima, e haawi pa-

lua i na balota; a o ka poe a pau e koi ana i iwakaluakumamalima haneri dala a oi aku, e hiki no ke haawi pakolu i na balota. O na kumu hoopaapaa a pau no ka balota ana, a o ka poe nana i haawi balota paha, e waihoia imua o ka Lunakanawai, a nana no e hooholo.

Pauku 974. Na ka Lunakanawai e haawi i ka Luna Makai Kiekie, a i ka Makai nui paha, e like me ka mea kupono, i palapala kauoha, e hoihoi i ka waiwai a pau a ka banekorupa i ua mau luna puuku nei, i na laua e kuai aku, ma ke kudala a ma ke kuai maoli paha, e like me ka mea kupono i ko laua manao, he mea e pomaikai ai na mea kuleana a pau iloko o keia waiwai. E haawi no ua mau luna puuku nei i palapala hoopaa kupono i ka makemake o ka Lunakanawai i mea e pololei ai ka laua hana.

Pauku 975. Ina make kekahi luna puuku, a hiki ole paha ke hana i ka hana kupono i ua puuku nei, alaila, na ka Lunakanawai e koho i kekahi e pani i kona hakahaka, ma ka hoopii ana i kekahi mea kuleana iloko o ia hihia.

Pauku 976. Na na luna puuku, iloko o ka malama hookahi mahope o ka loaa ana ia laua ka waiwai a ka banekorupa, e waiho mai imua o ke kakauolelo o ka Aha Kiekie, i palapala e hoike ana i kana waiwai a me ka nui o kana mau aie, a e hoike mai no hoi i ua kakauolelo nei, i ka pau ana o kela malama keia malama i ke dala i loaa mai, a e mahele no ia dala iwaena o ka poe nona na aie, e like me ka mea kupono i ka manao o ka Lunakanawai. E ukuia ka mahele hookahi a keu paha, aole nae e oi aku i ekolu, i ka poe nana ka aie e like me ka nui o ka aie, me ka paewaewa ole, i ka manawa a ka Lunakanawai i olelo ai; aka hoi, e hookaa mua ia ka aie a pau o ka banekorupa i ke Aupuni Hawaii, mamua o ka mahele ana iwaena o ka poe nana ka aie, a e uku ia hoi ka mahele akolu, oia hoi ka hope loa, iloko o na malama he umikumamawalu, mai ka la i haawiia'i ka waiwai i na luna puuku; ina nae e manao ka Lunakanawai, o ka haawi i manawa hou no ka hooponopono ana i ka waiwai a ka banekorupa ka mea e pono ai, e hiki no ia ia ke hoopanee hou aku i ka manawa no ka uku ana i ka mahele hope loa.

Pauku 977. He mana ko na luna puuku, e koi aku ma ke Kanawai, ma ko laua inoa ponoi, i ka poe aie i ka banekorupa e hookaa. E hiki no ia laua ke hoopii ma ko laua inoa ma ke ano e ae, e loaa mai ai kekahi waiwai a ka banekorupa.

Pauku 978. E hooneleia ka banekorupa i kana waiwai a pau loa, mai ka la i lilo ai oia i banekorupa, (koe nae kona mau aahu a me ka hale ona, a me na mea e ae e pono ai, ma ka noonoo ana o ka Lunakanawai,) aole nae oi aku mamua o na dala ekolu haneri, a e lilo i mea ole kona hoolilo ana i kekahi waiwai ona ia hai, mahope o kona lilo ana i banekorupa, a o kana hana ana paha i mea e banekorupa ai, koe nae ka hoolilo ana i kekahi waiwai no ke kumu kupono i kekahi hoakuai lohe ole i kona lilo ana i banekorupa, a e hiki no hoi i na luna puuku ke koi aku a loaa mai ua waiwai nei, no ka poe nana ka aie.

Pauku 979. E lilo i mea ole na palapala ohi, a o na palapala

hoomalu a pau maluna o ka waiwai o ka banekorupa, mahope o kana hana ana i mea e banekorupa ai.

PAUKU 980. Mai ka wa i hai aku ai kekahi, he banekorupa oia, a ua kupono ia ia na pono o keia Kanawai, a mai ka manawa paha i waihoia mai ka palapala hoopii, e kekahi mea ana i aie aku ai, e lilo oia i banekorupa, ia manawa e kapaeia na hoopii kivila e kue ia ia a pau loa; E hiki no nae ke hopu a hoopaahaoia oia ma ke ano aie kolohe, ma ke kauoha a kekahi Lunakanawai o ka Aha Kiekie, mamuli o ka hoopii me ka hoohiki, e hoike ana i ke kumu no ka hopu ana, a me ka hoopaahao ana.

PAUKU 981. Ina he waiwai pau koke ka waiwai a ka mea i hai aku ia ia iho he banekorupa oia, a ua hoopiiia paha ma ke ano banekorupa, alaila, e hiki no i ka Lunakanawai, ma ke noi ana a kekahi mea i kuleana malaila, a e hoike ana i keia mea ma ka hoohiki, e kauoha aku e kudalaia ua waiwai nei, mamua o ke kohoia ana o na luna puuku, a e waihoia ke dala ioaa mai iloko o ka Waihona dala o ke Aupuni, a hiki i ka manawa e olelo ai ka Ahahookolokolo e laweia.

PAUKU 982. I ka wa hooponopono no ka mea i hoopiiia ma ke ano banekorupa, a hiki i ka wa e hooholo ai ka Lunakanawai, he banekorupa paha oia, aole paha; na ka Lunakanawai e haawi i wahi haawina no kona ola, a me kona ohana, ina he ohana kana. Aole nae e oi aku ua haawina nei mamua o na dala ekolu haneri, no ka makahiki, ina he kanaka wahine ole, a elima haneri dala no ka makahiki, ina he ohana kana.

PAUKU 983. E hiki no i ka Lunakanawai Kiekie, e haawi i palapala hookuu i kela mea keia mea i hai mai mamua ua banekorupa oia, a ua hooholoia paha he banekorupa oia, ma ka hoopii ana e like me ka olelo a keia Haawina; a ua haawi maoli mai, a ua hoike mai hoi i na luna puuku i kohoia e ka poe nana ka aie, kana waiwai lewa, a me kana waiwai paa a pau, me ka ae pu ana o ka hapanui o ka poe nana ka aie, maloko o keia Aupuni: Aka hoi, aole no e hookuuia ma ia palapala, kekahi mea i komo pu iloko o ia aie, me ke ano kokoolua, hope, a kokua paha, me ka banekorupa.

PAUKU 984. Mamua o ka haawi ana i ka palapala hookuu i ka banekorupa, e hoohiki no oia, penei: Owau———ke hoohiki paa loa nei au, e like me ko'u ike a me ko'u manao, ua hoike no au me ka pololei a me ka oiaio, i ka waiwai a pau i pili mai ia'u, a me na aie a pau ia'u, a i kekahi waihona o'u paha; aole hoi o'u dala, aole aina, me ka waiwai e ae, waiwai paa a me ka waiwai lewa, oia wale no a'u i haawi aku ai i na luna puuku, aole hoi au i kuai aku a hoolilo aku, a huna paha i kekahi o ko'u waiwai i mea e paa mai ai ia'u, a i mea paha e puka mai ai kekahi pono no'u, a e hoonele, a e hopunipuni paha i kekahi mea nona ka aie, aole loa no. Pela no e kokua mai ai ke Akua ia'u."

PAUKU 985. Ina i hoopiiia ka banekorupa mahope, no kekahi aie ana, alaila, e lilo keia kuu ana i mea ole, e hooholoia no, e uku no o

ia ma kana aie maopopo, ina e hoomaopopo ka aoao hoopii i kekahi o keia mau kumu malalo nei :

1. Ua makana ka banekorupa, a ua hoolimalima paha, a ua haawi i kekani olelo hoopaa paha, me kekahi o ka poe ana i aie aku ai, i mea e aie mai ai oia a o lakou paha, i kana palapala kuu :

2 Ua buna kolohe oia, ua hookoe paha, a ua hoolilo aku paha i kekahi o kana waiwai :

3 Ua hai mai oia, me kona ike, a me kona makemake maoli no i kekahi olelo hoopunipuni, i kona hoike ana i ka poe ana i aie aku ai, no ka nui o kana waiwai, a no kana hana ana malaila :

4. A ua uku aku, a ua hoolilo aku paha i kekahi o kana waiwai i kekahi mea ana i aie aku ai, a i kona hope paha, i mea e pomaikai okoa ai oia mamua o na mea ana i aie aku ai, no kona manao ana i ke ano banekorupa e hiki mai ana, e like me ka olelo ma keia haawina.

Pauku 986. He mana ko ka Lunakanawai, mahope o ka hooholo ana no ke banekorupa, e ninaninau ia ia ma ka hoohiki no kana waiwai, me kana hana ana, a me kona mau pono, e like me ka noonoo ana o ka aha, he mea e pono ai; a ina pane ole mai oia, e hoopaa ia ia iloko o ka halepaahao, a ae mai oia e pane mai.

Pauku 987. Ina hoole kekahi banekorupa, aole haawi mai i kana waiwai, a me na buke, a me na pepa, i na luna puuku i kohoia e ka poe ana i aie aku ai, alaila, e hiki no i ka Lunakanawai ma ka hoopii ana o na luna puuku, e hoopaa ia ia iloko o ka halepaahao, a haawi mai oia pela.

Pauku 988. Mahope o ka loaa ana o ka palapala kuu i kekahi banekorupa, a ua koiia oia e hele mai no, a e kokua i na luna puuku i ka hooponopono ana i na buke helu, a e uku ia no oia i ekolu dala no ka la no ia hana ana. Ina hoole mai oia aole e hele mai e kokua, ma ka hoopii ana i ka Lunakanawai, e hiki no ke hoopaa ia ia iloko o ka hale paahao, a ae mai oia e hele mai e kokua.

Pauku 989. Ina i hoopauia, a ua mai paha, a ua hele ma kahi e paha, ka Lunakanawai i hoopiiia'i, na mea i oleloia ma keia haawina, alaila, e hiki no ke hoomau i ka hana ana imua o kekahi Lunakanawai e ae o ka Aha Kiekie.

Pauku 990. E hiki no i kela aoao me keia aoao pili, ke hoohalahala no kekahi olelo hooholo a ka Lunakanawai, ma na hana i oleloia ma keia haawina, a e hoopii hou ae i ka Aha Kiekie ma ka banco, ina e hai ua aoao nei i kona manao e hoopii ae, iloko o na la elima mahope o ia hooholo ana, a iloko hoi o na la he umi, e haawi i ke kakauolelo o Aha Kiekie, i palapala hoopaa kupono, no na dala hookahi haneri, e olelo ana e uku i na koina a pau no ua hoopii hou nei, ke hooko ole ia.

Pauku 991. E hiki no i na mea elua a keu paha, i hui iloko o kekahi hana, ke hai aku ia lakou he banekorupa ma ke ano hui, a e hiki no ke hooholoia he banekorupa, a loaa hoi ka palapala kuu, e like me ka hana ana ma ka mea hookahi.

PAUKU 992. Ina i lilo i mau banekorupa na kanaka hui kuai, elua a keu paha, e like me ka olelo ma keia haawina, alaila, e laweia no ka waiwai a pau o ia poe hui, a me ka waiwai kaawale o kela mea keia mea o lakou; koe nae na mea i hookoeia ma keia kanawai, a e hiki no i na mea a pau a keia poe hui, a o kekahi o lakou paha i aie aku ai, ke hoomaopopo i ko lakou aie, a e malama na luna puuku i buke kaawale no ka waiwai a ka poe hui a me ka waiwai a kela mea keia mea o lakou, a laweia noloko ae o ka waiwai a pau loa i loaa mai i na luna puuku, na dala lilo ma o lakou la, alaila, e lilo no ke koena o ka waiwai hui e hookaa i na aie o ka poe hui, a o ke koena o ka waiwai a kela mea keia mea o lakou, e haawiia e hookaa i kana mau aie ponoi, a ina e koe ka waiwai a kekahi o ka poe hui, mahope o ka hookaa ana i kana mau aie, e huiia kela koena me ka waiwai o ka poe hui, i mea e kaa'i ko lakou aie; a ina e koe ka waiwai o ka poe hui mahope o ka hookaa ana i ka lakou mau aie, e maheleia ia koena iwaena o ka poe hui, e like me ka nui o ko lakou kuleana pakahi, e like me ka hana ana ina ua hoopauia ka hui ana, me ka banekorupa ole, a o ke dala i haawiia pela i kela mea keia mea o ka poe hui, e lilo ia i mea e kaa ai kana mau aie; a ma na mea e ae a pau no ka hooponopono ana i ka poe hoahui, e hanaia no e like me ka hooponopono ana i ka mea hookahi wale no.

PAUKU 993. Ina i hoopaahaoia kekahi banekorupa no kona aie kolohe, e hiki no ke hookuuia'ku ma ke kauoha a kekahi Lunakanawai o ka Aha Liekie, i ka wa i pau ai ka hooponopono ana i kana waiwai, a mamua paha, ina ua maopopo i ua Lunakanawai nei, ua haawi aku a ua hoike aku no ka banekorupa, i na luna puuku i kohoia e ka poe ana i aie aku ai, i kona waiwai a pau, kana waiwai paa a me kana waiwai lewa , a ma na mea e ae, ua hana e like me ke ano nui o ke kanawai no ke banekorupa.

PAUKU 994. Maluna o ka waiwai a ka banekorupa, na koina no ka hooponopono ana e like me ka olelo o keia haawina, koe nae na mea i hoopiiia no ka hana banekorupa ana, aole nae i ko ka hoopii. E ukuia no na luna puuku elua me ka hapalua hapahaneri o ka waiwai a pau i loaa ia laua a elua, me ka hapalua hapahaneri hoi o ka waiwai a laua i uku aku ai.

PAUKU 995. E haawiia na buke a me na pepa e pili ana i ka waiwai o ka banekorupa, i ke Kakauolelo o ka Aha Kiekie, ke pau ka mahele ana a me ka hooponopono ana.

HAAWINA XLIV.

NO KA HOOPONOPONO I NA MEA HOOPAAPAA NO NA KULEANA ALANUI.

PAUKU 996. Na ke Kuhina Kalaiaina e hoonoho, ma kela a ma keia o na apana koho a puni keia Aupuni, i ekolu mau kanaka pono, e hana i ka oihana Komisina no na alaliilii.

PAUKU 997. Na ua mau Komisina nei, ma ko lakou Apana iho, e hoolohe, a e hooholo no na mea hoopaapaa a pau, no ke kuleana ala hele, mawaena o kela kanaka keia kanaka, a iwaena hoi o ke kanaka me ke Aupuni.

PAUKU 998. I ko lakou hooponopono ana i na mea hoopaapaa o keia ano, e hooholo na Komisina e like me ka mea pololei, a kaulike i ko lakou manao, mawaena o na aoao pili i ka hihia.

PAUKU 999. Ina i hoohalahala kekahi no ka olelo hooholo a na Komisina, e hiki no ia ia ke hoopii imua o ka Aha Kaapuni o ia Mokupuni; a ina ma ka Mokupuni o Oahu ka hihia, imua o ka Aha Kiekie, a na ka Aha Kaapuni a Aha Kiekie paha, e lohe a e hooholo no ia hoopii ma ka banco: eia nae, ina manao kekahi e hoopii, e hai mai i kona manao pela imua o na Komisina, iloko o na la elima mahope iho o ko lakou hooholo ana.

PAUKU 1000. Ina e hoopii kekahi no ka hooholo ana o na Komisina e like me ka pauku maluna iho; na na Komisina e hooili maluna i mooolelo no keia hihia, a me ke kope o ka lakou olelo hooholo, imua o ka Aha i hoopiiia'i.

PAUKU 1001. E ukuia na komisina ala liilii i elima dala pakahi no ko lakou hooponopono ana i ka hihia hookahi o keia ano, a maluna o ka aoao hookahi, a o na aoao a pau paha, keia uku, e like me ka hooholo ana o na komisina. Ina he hoopii hou, e waiho i ka uku o na komisina a me na koina e ae, a hooholo loa ka aha maluua i hoopiiia'i.

PAUKU 1002. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke hoopau i na komisina i oleloia ma keia haawina, a e hiki no hoi ia ia ke pani i na kakahaka i loaa iwaena o lakou.

PAUKU 1003. He mana ko ua mau komisina nei e hoohiki, e hoopai i ka poe hoowahawaha, e hoopanee aku i ka hana, a e kena aku i na hoike e hele mai, a e hoopuka i ka palapala ohi no na koina, e like me ka mana i haawiia ma na kanawai i na ahahookolokolo hoomalu.

HAAWINA XLV.

NO KE KINAI ANA I KA HOOKAMAKAMA.

PAUKU 1004. He mana ko kela ko keia o na Lunakanawai hoomalu, o Honolulu, Lahaina, me Hilo, e kena aku e hopuia a e laweia imua o lakou, na wahine i hoopiiia e ka Makai Nui a Luna Makai paha, no kana hana moekolohe, a ina i maopopo i ka Lunakanawai he hana moekolohe io ka kekahi wahine, a ua noho aku kona makuakane, makuahine a kahu e ae paha, ma ka apana e ae, aole ma ka apa-

na hana o na Lunakanawai nei, a na haalele paha kela wahine i kona apana kahi i hanau ai, a na hele mai e noho ma kona apana hana no kona makemake i ka hookamakama, alaila, e hiki no i na Lunakanawai nei, ke hoihoi ia ia i kona mau makua, a i kona kahu; a i ole ia i ka apana kahi i hele mai ai, iloko o na hora he kanahakumamawalu, mai ka hora i kauohaia'i; a ina i loaa na wahine nei iloko o kona apana, mahope o ka pau ana o na hora he kanahakumamawlu, alaila, e hiki no i ka Lunakanawai ke hoopai ia ia ma ka hoopaahao i ka hana oclea, a i ole ia, ma ka hoopaa mehameha ia ia, no na la aole oi aku mamua o ke kanakolu ma ka hoopii mua ana, a ma ka hoopii mahope, no ka manawa aole oi aku mamua o na la he kanaono. Na na Lunakanawai a pau, a me na Makai, na Kahukula, a me na Kumukula, e hai i na Lunakanawai hoomalu o na awa ku moku i oleloia malunai i na wahine o ko lakou mau Apana a lakou i manao ai, na hele mai i na mau awa ku moku nei, no ka makemake i ka hookamakama a, i hanaia lakou e like me ka olelo maluna.

MOKUNA XVII.

NO KA HOOPII HOU ANA.

PAUKU 1005. E hiki no i ka mea hoohalahala no ka olelo hoohoio a kekahi Lunakanawai hoomalu a Apana paha, ma na hihia kivila a Karaima paha, ke hoopii hou ae i kekahi Lunakanawai Kaapuni ma ke Keena, ma ka hoakaka ana i kona manao pela iloko o na la elima mahope o ia hoohoio ana: Aka hoi, aole no hooloheia aia a ukuia na Koina no ka hookolokolo ana imua o ka Lunakanawai hoomalu a Apana paha

PAUKU 1006. E hiki no i ka mea hoohalahala no ka olelo hoohoio a kekahi Lunakanawai homalu a Apana paha, ma ka hihia kivila a karaima paha, ke hoopii hou ae imua o ka Aha Kaapuni, a o ka Aha Kiekie paha, ma ka hoakaka ana i kona manao pela iloko o na la elima mahope iho o ia hoohoio ana, a iloko o na la he umi mahope iho o ka hoohoio ana, e uku no i na koina, a e waiho ana i ka palapala hoopaa kupono no na dala hookahi haneri, i mea e ukuia'i na koina mahope, ke hoohoioia, na hewa oia, a ke ko ole kona hoopii ana imua o ka Aha maluna. Aka hoi, ina no ka hoohalahala ma ka olelo hoohoio a ka Lunakanawai ma ke ano o ke Kanawai ka hoopii hou ana, alaila, e hooloheia a hoohoioia iloko o ka Aha maluna ma ka hanco.

PAUKU 1007. E hiki no i ka mea hoohalahala, no ka olelo hoohoio a ka Lunakanawai Kaapuni ma ke Keena, ma ka hihia kivila a karaima paha, ke hoopii hou ae i ka Aha Kaapuni, a i ka Aha Kiekie paha, ma ka hoakaka ana i kona manao pela iloko o na la elima mahope iho o ia hoohoio ana, a iloko o na la he umi mahope o ia hoohoio ana, e uku no i na koina i loaa imua o na Lunakanawai Kaapuni nei; a o kaawi hoi i palapala hoopaa kupono no na dala he karaima a, i mea e uku aku ai i na koina mahope, ke ko ole kona hoopii a ke hewa

paha oia ma ka Aha maluna. Aka hoi, ina no ka hoohalahala ana ma ka olelo hooholo a ua Lunakanawai Kaapuni nei no ke ano o ke Kanawai, ka hoopii hou ana, alaila, e hooloheia a e hooholoia iloko o ka Aha maluna ma ka banco.

PAUKU 1008. A maopopo ka hoopii hou ana, e like me na pauku elua maluna iho, alaila, na ka Lunakanawai Kaapuni, a Apana paha, e hai koke ia mea i ka aoao kue, a ina ua hoopukaia ka palapala ohi waiwai, e hai aku i ka makai nana e hana, a e hooili koke aku oia i ke Kakauolelo o ka Aha i hoopiiia'i i kope pololei o ka moohihia, a me ka hana ana imua ona.

PAUKU 1009. E paa i ka Luna Makai Kiekie, a i ka Makai Nui paha o ka Mokupuni, kela mea keia mea e hoopii hou ana mai ka olelo hooholo a ka Lunakanawai Kaapuni aku, ka Lunakanawai hoomalu a o ka Lunakawai Apana paha, ma ka hihia karaima a hiki i ke kau hookolokolo o ka Aha Kiekie a o ka Aha Kaapuni paha i hoopii hou ia'i ke haawi ole oia i ka Luna Makai Kiekie, a i ka Makai Nui paha, i palapala hoopaa no na dala e like ka nui me ka uku hoopai, i kauia'i maluna ona ma ka Aha malalo, i mea e hiki mai ai oia i ka wa nookolokolo imua o ka Aha Kiekie, a o ka Aha Kaapuni paha, e like me ka olelo maluna. A ma na hihia a pau i hoopaiia'i e ka Lunakanawai Kaapini, Lunakanawai hoomalu, a Apana paha, ka uku hoopai a me ka hoopaahao pu kekahi, a i ka hoopaahao wale no paha, e koi aku ka Luna makai Kiekie, a Makai Nui paha, i ka mea i hoopiiia i palapala hoopaa, e like me ka mea maluna, no na dala aole emi malalo o ka haneri hookahi, aole hoi oi aku mamua o na dala elua haneri.

PAUKU 1010. Ina i hoopii hou ia me ka maopopo e like me ka olelo ma keia mokuna, he kumu ia e kaohi ai, ka olelo hooholo a me ka palapala ohi waiwai.

PAUKU 1011. Ina aole hoopii hou e like me ka olelo a keia mokuna, ma na hihia i oleloia maanei, alaila, e paa no ka olelo hooholo, aole hoi mana ko kekahi Ahahookolokolo o keia Aupuni e hoopau ai.

PAUKU 1012. Ina he hoopii hou no ka hoohalahala i ka olelo hooholo a kekahi Lunakanawai o ka Aha Kiekie ma ke Keena, a ua hoakoakoaia ka poe jure i ua Lunakanawai nei, e hoopii no ia imua o na Lunakanawai a pau o ka Aha Kiekie, ma ka mooolelo no ka hookolokolo mua ana, a e manaoia ka olelo hooholo a ka poe jure, oia ka mea e maopopo ai na mea i hanaia; aole hoi e hoakoakoaia he poe jure hou, e hookolokolo i na mea i hanaia.

PAUKU 1013. Ma na hihia a pau, e hooholoia na koina no ka aoao e ko ana ma na mea hoopii hou, koe nae keia mau mea malalo nei:

1. Ina ua hooholoia ma ke ano kue i ka mea i hoopiiia, a ua hoopii hou oia, a hooholoia mamuli o kona aoao iloko o ka aha i hoopii hou ia'i, a ua hoemiia ka mea i loaa ma ka aha malalo, i hookahi hapalima a keu, alaila, e hooholo, no ka aoao hoopii hou na koina.

2. Ina ua hooholoia mamuli o ka aoao i hoopiiia, a hoopii hou oia, aole hoi i loaa ia ia iloko o ka Aha ana i hoopii hou aku ai ka mea i

loaa ia ia ma ka Aha malalo, a me ka hapalima hou iho a keu paha, alaila, e hooholoia no kela aoao na koina.

3. Ina ua hooholoia mamuli o ka aoao hoopii a hoopii hou oia, aole nae i loaa ia ia iloko o ka Aha ana i hoopii hou aku ai e like me ka mea i hooholoia nona ma ka Aha malalo, a me ka hapalima hou iho a keu paha, alaila, e hooholoia no kela aoao na koina:

4. Ma na hihia e ae a pau, e hooholoia no ka aoao e ko ana na koina.

PAUKU 1014. Ina i hooholoia no ka aoao hoopii hou na koina, e aeia no ia e hui me na koina o ka aha maluna, na koina a me na uku ana i uku ai iloko o ka aha malalo, i kona manawa i hoopii hou ai. A ma paha ma ka hoopii hou ana, ua loaa i kekahi kana aie, a o kona poho paha, e hooholoia na koina no kela aoao, alaila, e hoolilo ka aha ia koina oia kekahi hapa o ia aie a poho paha, a e hooholo no ka aoao i ko ke koena.

PAUKU 1015. He mana ko ka aha Kiekie, i kela manawa, keia manawa, e hooholo i na rula e pono ai ka hoopii hou ana, a me ka lawe ana maluna i na hihia, ma ke kii ana i ke kope o ka moohihia ma ka aha malalo, a ma ka palapala kii kino, e like me kona manao he mea e pololei ai ka hookolokolo ana.

MOKUNA XVIII.

NO KA HOOPUKA ANA I NA PALAPALA OHI WAIWAI, A ME KA HANA ANA MALAILA.

PAUKU 1016. E hoopuka aku kela a me keia o na Lunakanawai Kaapuni ma ke keena, Lunakanawai hoomalu, a me ka Lunakanawai Apana, i kana palapala ohi i ka waiwai o ka aoao i ko ole ma ke noi ana o ka aoao i ko, ma ka hooholo ana ma ka hihia kivila iloko o kona aha, ke hoopii hou oleia ia hooholo ana; a penei ke ano o ua palapala ohi ia:

Na kekahi makai o ka Apana o———Mokupuni o———K. H. P.

Ke kauoha aku nei au ia oe, e ohi i ka waiwai lewa o——, ina e loaa iloko o kona apana, a ina aole i loaa ka nui kupono, alaila, e ohi aku no i kana waiwai paa ma ua Apana la, a mahope o ka hoolaha ana i ka olelo hoakaka no ia mea, he kanakolu la mamua, alaila, e kuai aku, a i kauwahi paha o ia waiwai, e like me ka mea e pono ai, ma ke kudala ana, i ka mea haawi nui, i mea e kaa'i; e like me ka hooholo ana a'u ma ke ano kue ia ia, no——i ka la——o——18——, no na dala———me na koina pu kekahi, a me ka uku hoopanee mai ka la i hooholoia'i, a me kou koina, a me ka lilo no ka ohi ana me ka hoolaha ana a me ke kuai ana. E hoihoi mai i keia palapala ohi ia'u, me ka hoakaka mai i kau hana ana malaila, a me ke dala i loaa ia oe,

i ka pau ana o na la he——a mamua mai paha, e hooko maoli oe i keia, o poino auanei.

Kakauia e ko'u lima i keia la ——o——18—.

Lunakauawai hoomalu.
(aia no i ke ano o ka Lunakanawai.)

PAUKU 1017. Aole e pili ka olelo a ka pauku maluna iho i na palapala ohi, i hoopukaia'ku ma ke kauoha a kekahi Lunakanawai Kaapuni, no kekahi hihia, imua o ka Aha Kaapuni ma ia mau hihia, aka, e hoopukaia'ku no ka palapala ohi e like me ke ano o ka hoopukaia ana o ia mau palapala ma na ahahookolokolo kakau.

PAUKU 1018. E hoihoia mai na palapala ohi a pau i hoopukaia'ku e kekahi Lunakanawai Kaapuni ma ke Keena, a Lunakanawai hoomalu, a Apana paha iloko o na la he kanaono, mai ka la i palapalaia'i.

PAUKU 1019. E like no ke ano o na palapala ohi, e hoopukaia'i e na Aha Kakau, me ka hana mau ana mamua iloko o ia mau Aha; e hiki no nae ke hooholoia i kela manawa keia manawa e ka Aha Kiekie, *ina ia he mea e pono ai, no ka hoololi ana i ke Kanawai*, a no na kumu pono e ae paha.

PAUKU 1020. E kakauia na palapala ohi a pau, no ka hihia kivila a Karaima paha, i hoopukaia'ku i kekahi Aha kakau, i ka Luna Makai Kiekie, a i kona Hope paha, a e kakauinoaia e ke Kakauolelo o ua aha nei, a e paiia me kona sila.

PAUKU 1021. Na kela Luna keia Luna Makai, i kona lawe ana i ka palapala ohi i hoopukaia ma ke ano kupono i kekahi Aha, a e kekahi Lunakanawai paha, e kakau ma ke kua i ka la a me ka hora i loaa'i ia ia, a e hooko mua oia ma ka ohi ana, i ka waiwai i oleloia, o ka mea i hoopiiia e like me ka manawa i loaa ia ia.

PAUKU 1022. Ma ka ohi ana a pau o na Luna Makai, mamuli o ka palapala ohi i hoopukaia'ku e kekahi ahahookolokolo, a Lunakanawai paha, e laweia ka waiwai i ohiia iloko o kona lima, e malama, a e kiai, a ina e manao oia pela, e lawe ma kahi maluhia. Na ua Luna Makai nei e hana i ka palapala moowaiwai o ka waiwai i ohiia.

PAUKU 1023. Na ka Luna Makai mahope o ka ohi ana, e hoolaha aku i olelo kuai no ia waiwai i ohiia, ina he waiwai paa, a waiwai lewa paha, a hala na la he kanakolu, a o ka manawa paha i oleloia e ka Aha, ma ke kau ana i ka palapala hoolaha kakaulima, a paiia paha ma na wahi akea ekolu iloko o ia Apana, kahi i waiho ai ua waiwai nei, a ina ma ka Mokupuni o Oahu, ma ka hoolaha ana ma ka Nupepa Aupuni.

PAUKU 1024. Na ua Luna Makai nei, ma ka la a ma kahi i oleloia no ke kuai ana, e kudala aku i ka waiwai i hoolahaia i ka mea haawi nui, ke kaa ole ka mea i hooholoia e ka Aha, a me ka ukuhoopanee, a me na koina, me kona uku a me kona hilo no ua palapala ohi nei. E

lawe no oia noloko mai o ke dala i loaa mai, i ke dala kupono i ka palapala ohi, ina i lawa, a me na koina, me na lilo, a me kona uku, a e hoihoi no i ua palapala ohi nei, i kaa pau loa, a kaa hapa paha, me ka uku aku i ke dala i loaa i ka aoao hoopii, a i kona hope paha.

Pauku 1025. A hiki i ka manawa e kudala aku ai, ina manao ka Luna Makai he mea e pomaikai ai na mea kuleana a pau, e hiki no ia ia ke hoopanee i ke kudala ana, no ka nele o ka poe makemake kuai, a no ke kumu kupono e ae paha, aole nae e oi aku mamua o na la ehiku, a pela no mai ia manawa aku ia manawa aku, no ke kumu kupono, a pau pono ke kuai ana, me ka hoolaha nae no ia hoopanee ana, ma ka hai ana ma ke akea, i ka manawa a me kahi i oleloia mamua no ke kudala ana.

Pauku 1026. Na ka Luna Makai e haawi aku i ka mea kuai ma ia kudala ana, i ka palapala hoakaka no ke kuai ana a me ka hoolilo ana, e like me ka mea e pono ai.

Pauku 1027. Aole e hooliloia ma ke kudala ana mamuli o ka palapala ohi kekahi kuleana e ae iloko o ka waiwai i kudalaia, eia wale no, e like me ke kuleana o ka mea i hoopiiia i ka wa i kudalaia'i, a o ke kudala ana a pau o ka waiwai i pili ole i ka aoao i hoopiiia, he kumu no ka hoopii ana o ka mea kuai i ua Luna Makai nei, no ka lawe ana o ka ona o ia waiwai mahope.

Pauku 1028. Maluna o ka Luna Makai nana i hooko i kekahi palapala ohi, ka hihia no kana hana ana a pau mawaho o kona mana ma ke kanawai, a no kona haalele ana i ke ano o ka palapala ohi, a kauoha paha ma kona lima.

Pauku 1029. Ina i hoopukaia'ku kekahi palapala ohi e kekahi Lunakanawai Kaapuni ma ke Keena, a e kekahi Lunakanawai Hoomalu a Apana paha, aole nae i loaa ka waiwai, a'ua lawa ole paha ka waiwai i loaa o ka aoao i hoopiiia iloko o ka apana hana o ua Lunakanawai nei nana i hoopuka i ka palapala ohi, a ua hoihoiia mai me ke kaa ole, a ua kaa hapa paha, alaila, e hiki no i ka aoao hoopii, ma ka loaa ana ia ia ke kope i hooiaioia o ka olelo hooholo, a me ka palapala ohi iloko o ka aha malalo, e waihoia i ke kakauolelo o ka Ahahookolokolo Kiekie, e noi aku i palapala ohi o ka Aha Kiekie, i mea e ohi ai i ka waiwai o ka mea i hoopiiia, ma na wahi a pau iloko o keia Aupuni.

Pauku 1030. Ina ua hoopukaia'ku kekahi palapala ohi e kekahi Aha Kaapuni, a ua hoihoiia mai ua palapala ohi nei me ke kaa ole, a kaa hapa paha, e hiki no i ua Aha Kaapuni nei ke hoopuka aku i palapala ohi hou, e hookoia iloko o ia apana hookolokolo, a iloko o kekahi apana hookolokolo e ae paha, i mea e kaa ai ke koena o ka olelo hooholo, a me na koina, a me na lilo, a me na uku, a e hookoia ua palapala ohi hou nei e ka Luna Makai Kiekie, a e kona hope paha, e like me ka hana ana ma ka palapala ohi mua.

Pauku 1031. Aole no e hoopukaia'ku kekahi palapala ohi mua, ke hoopuka ole ia iloko o ka makahiki hookahi mahope iho o ka wa kupono e noi mai ai, aole hoi i hoopukaia'ku kekahi palapala ohi hou

mahope, ke noi ole ia iloko o ka makahiki hookahi mahope o ka la e hoihoi ia mai ai ka mea i hoopuka mua ia.

PAUKU 1032. Ina i kaa ole ka olelo hooholo a hala ka wa pono no ka lawe ana i ka palapala ohi malaila, e hiki no ke haawiia i ka aoao hoopii i palapala *scire facias*, i mea e loaa mai ai ka palapala ohi hou, a i ole ia, e hiki no ia ia i na manawa a pau, mahope o ka hooholo ana i ka olelo hooholo e hoopii no ka aie malaila.

PAUKU 1033. He mana ko kela ko keia o na Lunakanawai o na Ahahookolokolo Kakau, ma kana kauoha iloko o kona keena, ina ua hoopukaia'ku ka palapala ohi, e kauoha aku e hookiia ma ka lima o ka Luna Makai, no na kumu kupono, ina ua hoopii hou ole ia, a ina ua puka ole ka palapala hoike i ka hewa, ma ka haawi ana o ka aoao i hoopiiia i palapala hoopaa me ka hope, i mea e hookaa'i me na koina a hiki i ka wa i hookiia'i. Aole no e kuuia ka waiwai i ohiia no ka hookiia ana o ka palapala ohi, a ina i ka pau ana o ka manawa i haawiia, aole i hanaia e like me ka olelo a ka palapala hoopaa, alaila, na ka aoao hoopii e kudala aku i ka waiwai i ohiia; a i ole ia, e hooko i ka palapala hoopaa. Ina nae, aole lawa ka waiwai i ohiia, e hookaa i ka olelo hooholo, me na koina a pau, a me ka lilo, a me na uku, no ka hooki pu ana kekahi, alaila, maluna o na hope iloko o ka palapala hoopaa ke koena. A ina o ka hana hou ana i palapala ohi ka mea e pono ai, a i ole ia, ka hoopanee ana o ka manawa no ka hoihoi ana i ka palapala ohi, alaila, e hiki no i kela a i keia o na Lunakanawai o na Aha Kakau ke kauoha pela.

PAUKU 1034. E ohiia ke dala i oleloia iloko o ka palapala hoopaa i haawiia i kekahi Luna Makai i mea e maluhia ai oia, e like me ka Pauku 274, e ua Luna Makai nei i haawiia'i, ma ke kena ana e hoike i ke kumu, a me ka hoomaopopo i na inoa i kakauia ilaila, me ka hookolokolo jure ole, a o ke dala i auhauia malaila, oia ke dala a ua Luna Makai nei e uku ai, me ka ukuhoopanee, a me na koina no ka hookolokolo ana, a me na lilo no ia kena ana, a no ka hooholo ana e maluhia'i, a e hiki no ke hoopukaia'ku ka palapala ohi i ka waiwai o ka poe i kakauinoa pu i ka palapala hoopaa, ma ke ano hui a ma ke ano kaawale, a e hookoia e like me ka hana ana ma na mea aie e ae.

PAUKU 1035. E kuuia keia waiwai o ka poe mea hale, a me ka ohana, aole ohiia, aole hoi e kudalaia'ku :

O ka baibala ohana, o na kii ohana, a me na buke kula.

Elua puaa, a i ole ia, eono kao a me na ia a pau e pono ai, a me ka io, a me ka palaoa, a me na mea ulu i hoomakaukauia no ka ohana, aole nae o ke kalo, a me na mea ulu e ae e ulu ana, aole hoi e ohiia.

Na aahu a pau e pono ai, o na moena, na bela moe a me na laau bela moe no ia kanaka a me kana ohana, hookahi papakuipoi, elua umeke, hookahi oo, hookahi papaaina, eono noho, eono pahi a me na o, eono pa, eono paki, hookahi ipuko, hookahi ipuwaiu, hookahi iputi, hookahi ipukope, a eono puna.

O na mea paa hana e pono ai ka hana ana i kana oihana, aole oi aku mamua o na dala he kanalima iloko.

O ke kahiko koa o kekahi luna koa a koa maoli paha e pili ana i ka oihana koa o ke Aupuni, a me kona mau pu a me ka lako.

MOKUNA XIX.

NO KA MANAWA E HOOMAKA AI KA HOOPII KIWILA ANA.

PAUKU 1036. E hoomakaia ka hoopii ana o keia mau hihia i olelo ia malalo iloko o na makahiki eono mahope iho o ka loaa ana o ke kumu e hoopii aku ai, a hala ia manawa, aole hiki ke hoopii hou :

1. O ka hoopii e kaa mai ai ka aie ma kekahi olelo hoohmalima, a ae like paha, koe nae ka hoopii mamuli o kekahi olelo hooholo, a kekahi Ahahookolokolo Kakau.
2. O ka hoopii mamuli o kekahi olelo hooholo a kekahi ahahookokolo, aole nae he Aha Kakau.
3. O ka hoopii no ka aie, no ka uku hoolimalima aina, a hale paha, i kaa ole.
4. O ka hoopii no ke komo hewa ma ka aina.
5. O ka hoopii no ka lawe ana, hoopaa ana, a hana ino ana paha, i ka ukana, a i ka waiwai lewa paha, me ke komo pu malaila o ka hoopii e hoihoiia mai ai ka waiwai lewa.
6. O ka hoopii poho no ka moekolohe, no ka laibela, a no ka poino e ae paha o ke kino a o ka waiwai, koe nae na mea i oleloia iloko o na pauku elua malalo iho.

PAUKU 1037. E hoomakaia ka hoopii no keia mau hihia ilalo nei iloko o na makahiki elua, mahope iho o ka loaa ana o ke kumu e hoopii ai, a hala ia manawa, aole hiki ke hoopii :

1. O ka hoopii no ka hoohaia mai.
2. O ka hoopii no ka hoopaahao hewa.
3. O ka hoopii no ka olelo hoino inoa, e pono ai ke ano a me ke kuleana paha o kekahi.
4. O ka hoopii no ka olelo e poho ai ka waiwai o kekahi.
5. O ka hoopii i ka Luna Makai Kiekie, Makai Nui, a Luna Makai e ae paha, no ka hemo ana o kekahi paahao, a no kekahi hihia paha maluna o lakou, no ka hana ana i kekahi mea ma ka lakou oihana, a no ka hana ole paha i kekahi mea kupono ia lakou.

PAUKU 1038. Ma na hoopii a pau no ka aie, no ka hoike mai i ka loaa a me ka lilo, a no ka hooko i ka hoohiki ana, i mea e hookaaia mai ai ke koena o ka aie, ma ka palapala helu waiwai, e manaoia, ua loaa ke kumu e hoopii ai mai ka la i palapalaia'i ka itima hope i hoomaopopoia iloko o ua palapala la.

PAUKU 1039. Ina kupono i kekahi e hoopii e like me na olelo a keia Mokuna (koe nae ka hoopii ana i ka Luna Makai Kiekie, Makai Nui, a luna e ae paha,) i ka manawa i loaa mai ai ke kumu hoopii, a ua—

1. Malalo o na makahiki he iwakalua, a i ole ia—
2. Ua pupule, a i ole ia—
3. Ua paa i ka hao no ka hoopii karaima; a i ole ia, aia paha ma-

lalo o ka hoopai ana a kekahi ahahookolokolo karaima, no ka manawa malalo iho o kona ola ana; a i ole ia,

4 He wahine ua mareia i ke kane, alaila, e hiki no ia poe ke hoopii iloko o na manawa i oleloia ma keia Mokuna, ke pau ka mea i hiki ole ai.

PAUKU 1040. Ina make kekahi kanaka kupono ke hoopii e like me ka olelo a keia Mokuna, mamua o ka pau ana o ka manawa i oleloia maanei no ka hoomaka ana i ka hoopii, ina e mau ana ke kumu hoopii i kona hope, alaila, e hiki no i kona mau hooko kauoha, a luna hooponopono waiwai paha, e hoomaka i ka hoopii iloko o ka makahiki hookahi mahope iho o ka manawa i oleloia, a mahope olaila, aole hiki.

PAUKU 1041. Ina e hiki i ka manawa hoopii no kekahi kanaka mamuli o kekahi kumu i oleloia ma keia Mokuna, a ua hele oia mawaho o keia Aupuni, alaila, e hiki no ke hoopii iloko o ka manawa, i oleloia mahope o ka hoi ana mai o ua kanaka nei iloko o keia Aupuni; a ina hoi mahope o ka loaa ana o ke kumu hoopii, hele aku ua kanaka nei a noho mawaho o keia Aupuni, alaila, aole e manaoia kona manawa ma kahi e, oia kauwahi o ka manawa i oleloia no ka hoomaka ana i ka hoopii.

PAUKU 1042. Ina i waihoia kekahi hoopii i hoomakaia iloko o ka manawa i oleloia ma ke kanawai, no ka make ana o ka aoao hoopii, a ua paa no nae ke kumu hoopii i kona hope, alaila, e hiki no i kona hooko kauoha, a luna hooponopono waiwai paha, ke hoomaka i ka hoopii iloko o ka makahiki hookahi, mahope iho o ka make ana.

PAUKU 1043. Ina i waihoia ka hoomaka ana i kekahi hoopii no ka papa ana o kekahi aha kaulike, alaila, aole e manaoia ka manawa o ka waiho ana, oia kauwahi o ka manawa i oleloia ma keia Mokuna, no ka hoomaka ana i ka hoopii.

PAUKU 1044. Ina olelo kekahi aoao hoopii, ua hoomakaia kona hoopii ana iloko o ka manawa, a hoole no ka aoao i hoopiiia ia olelo, alaila, e hiki no i ka aoao i hoopiiia e hoomapopo ma ka hookolokolo ana, aole no i hoopukaia'ku ka palapala kena e ka aoao hoopii ma ke ano a me ka manao i kupono i ke kanawai; a i ole ia, ua keakea paha ka aoao hoopii a o kona loio paha, i ka haawi ana i ka palapala kena i ka mea i hoopiiia, a he naaupo paha, alaila, oia no ka puka ana o ua palapala kena nei.

PAUKU 1045. Ma ka maopopo ana, ua hanaia pela, a ua hoopuka ia ka palapala kena me ka manao, aole i haawiia i ka aoao i hoopiiia, alaila, aole manaoia ua palapala kena nei, oia ka hoomaka ana i ka hoopii, ma ke ano o keia Mokuna.

PAUKU 1046. Aole no e lilo no kekahi kanaka ka pono, ke hiki ole ka hoopii i oleloia ma keia Mokuna, ke ole ke kumu o ua hiki ole la, i ka manawa e loaa ai ke kumu hoopii.

PAUKU 1047. Ina elua a ke na kumu i hiki ole ai ke hoopii, i ka

wa e loaa mai ai ke kumu hoopii, alaila, aole pili na manawa i oleloia maanei, aia a pau loa na kumu i hiki ole ai ke hoopii.

PAUKU 1048. Aole no e pili na olelo a keia Mokuna i kekahi hoopii, i oleloia ma kekahi kanawai e hoomakaia iloko o ka manawa pokole iho i ka manawa i oleloia maanei; aka, e hoomakaia ia hoopii iloko o ka manawa i oleloia ma ua kanawai nei.

PAUKU 1049. Ina i huna kekahi kanaka kupono ke hoopiiia ma na kumu i oleloia ma keia Mokuna, ma ke ano kolohe, i ke kumu no ka hoopii ana i lohe ole ka mea nona ia mea, alaila, e hiki no ke hoomakaia ka hoopii iloko o na makahiki eono, mahope o ka ike ana o ka mea nona ia mea, he kumu maoli nona no ka hoopii, a mahope olaila, aole hiki.

PAUKU 1050. E pili no na olelo a keia Mokuna i na aie a pau mamuli o ka olelo ae like i hoikeia mai e ka aoao i hoopiiia, a o ka manawa o ia aie, e heluia me he mea la ua hoomakaia ka hoopii i ka manawa i hoomakaia'i ka hoopii ana o ka aoao hoopii.

PAUKU 1051. E manaoia na olelo hooholo, iloko o na ahahookolokolo kakau a pau o keia Aupuni, ua ukuia a ua kaa, i ka pau ana o na makahiki he iwakalua mahope o ka hooholo ana.

PAUKU 1052. Ma na hihia a pau, ina ua kupono ka hoopii mamua o ka la akahi o Augate, M. H. 1853, alaila, aole no e hiki ke hoopii ke hoomaka ole ia mamua o ka la akahi o Augate, M. H. 1850, e hanaia nae e like me ka Pauku 1039.

MOKUNA XX.

NO NA MEA E EPA OLE AI, A ME NA MEA E HOOHIKI WAHAHEE OLE AI, MA NA OLELO AE LIKE, A ME NA HOOPII NOLAILA.

PAUKU 1053. Aole no e hoopiiia no keia mau kumu malalo nei:

1. E koi aku kekahi hooko kauoha a luna hooponopono waiwai hoolilina paha, no kekahi olelo hoohiki ana e pani i kekahi poho noloko mai o kona waiwai ponoi.

2. E koi aku i kekahi no kekahi olelo hoohiki ana e uku no ka aie, no ka hana ole, a no ka hana hewa paha a kekahi.

3. E koi aku i kekahi mamuli o kekahi olelo aelike no ka mare ana.

4. No kekahi olelo aelike no ke kuai ana i kekahi aina, a me na mea paa e pili pono ana i ka aina.

5. No kekahi olelo aelike, aole i hookoia iloko o ka makahiki hookahi, mai ka la i hanaia'i.

Ke palapala ole ia ia olelo hoohiki, a olelo aelike paha, a ua palapalaia nae kekahi olelo hoomanao no ia mea, a mamuli olaila ka hoo-

pii ana, a ua kakauinoaia hoi e kekahi mea kupono; a i ole ia, e kekahi mea paha ana i koho ai, a like me ke kanawai.

PAUKU 1054. Ina aole i palapalaia ke kumu no ia olelo hoohiki, a olelo aelike paha, ma ka palapala i kakauinoaia e ka mea kupono, pono no, e hiki no ke hoomaopopo ia kumu ma na mea hoike e ae, i kupono i ke kanawai.

PAUKU 1055. Aole no e hoopaiia kekahi kanaka no kana olelo hoomaikai no ke ano o kekahi, a no kana hana ana, a no kona ano waiwai, a no kona ano akamai, a no kona kalepa ana paha, ke palapala ole ia ua olelo hoomaikai nei, a kakauinoaia, e ka mea i hoopiiia, a e kekahi mea paha ana i kauoha ai, ma ke kanawai.

PAUKU 1056. Aole no e paa ka olelo ae like no ke kuai ana i kekahi ukana a waiwai kalepa paha, no na dala hookahi haneri a keu paha, ke lawe ole ka mea kuai mai i kauwahi o na waiwai nei i kuaiia, a i ole ia, ua haawi paha i kauwahi o ka uku i mea e paa ai ke kuai ana, a o kekahi palapala aie, a palapala hoomanao paha no ia kuai ana, i kakauinoaia e ka mea nana i kuai mai, a e kekahi hope ona papaha, ana i kauoha ai, e like me ke kanawai.

PAUKU 1057. Ina i make e kekahi, a ua paa mua oia ma kekahi palapala aelike, e hoolilo ia hai i kekahi waiwai paa ona, e hiki no i kela aoao ke hoopii ma ka bila kaulike imua o ka Ahahookolokolo Kiekie, e koi aku e hookoia ia olelo aelike e na hooilina, waihona, hooko kauoha, a luna hooponopono waiwai paha o ka mea make, ke hoikeia mai ia bila kaulike iloko o ka makahiki hookahi mahope o ke koho ana i ka luna hooponopono waiwai hooilina.

PAUKU 1058. Na ka ahahookolokolo e lohe a e hooholo ia mau hoopii a pau, e like me ka hana mau ana o na aha kaulike, a e lohe hoi me ka pololei a me ka pono.

PAUKU 1059. Ina i maopopo ka pono e haawiia ka palapala hoolilo i ka aoao hoopii, alaila, e hiki no i ka aha ke koi aku i ka hooko kauoha a luna hooponopono waiwai paha o ka mea make, e hoolilo aku i kela waiwai e like me ka mea kupono i ka mea make i kona wa e ola ana; a ina maloko o keia aupuni kona mau hooilina a waihona paha, a o kekahi paha o lakou, a ua kupono ia lakou e hana, e hiki no i ka aha ke koi aku ia lakou, a i kekahi o lakou paha, a i ole i ka hooko kauoha, a luna hooponopono waiwai paha, e hoolilo i kela waiwai e like me ka olelo maluna, a i ole ia, e hui me ka hooko kauoha, a luna hooponopono waiwai paha, ma ia hoolilo ana.

PAUKU 1060. E manaoia kela palapala hoolilo keia palapala hoolilo, i hanaia mamuli o ke koi ana a ka aha i mea e lilo maoli ai ka waiwai i hoolimalimaia, e like me ka hana ana o ka mea hoolimalima mua.

PAUKU 1061. Ina e hoole ka aoao i hoopiiia, aole hana i palapala hoolilo e like me ke koi ana a ka aha, alaila, e hiki no i ka aha ke hooholo e haawiia ka aina i hoolimalimaia i ka aoao hoopii, a e lilo no

ia ia e like me ka olelo aelike no ia aina, a e hoopuka aku i ka palapala hoolilo, a e paa no ia aina no ka manawa o ia palapala hoolilo e haawi ana i ka aina ia ia, e like me ka hoolilo ana mamuli o ke koi a ka aha.

PAUKU 1062. Aole o ka pauku maluna iho ka mea e hiki ole ai i ka ahahookolokolo, ke hooko i ka lakou olelo hooholo ma ka hana e ae, e like me ka hana mau ana iloko o ka ahahookolokolo kaulike.

PAUKU 1063. Ina i make e ka mea e hooliloia'ku ai ka aina mamua o ka hoopii ana, a mamua paha o ka paa ana o ka palapala, hoolilo, alaila, e hiki no i ka mea nona ke kuleana malalo ona ma ke ano hooilina, a waihona, a ma ke ano e ae paha; ma ka palapala hoolilo mamuli o ka ae like ana, ke hanaia mamua o kona make ana, e hoomaka i ka hoopii, a e koi aku paha ina ua hoomakaia mamua, a e hanaia ka palapala hoolilo mamuli olaila, i mea e lilo ai ke kuleana o ia aina i ka mea nona maoli ia kuleana i hooliloia'i.

PAUKU 1064. Ina aole hoomaka ka mea nona e hooliloia'i, a o ka poe mea kuleana malalo ona paha, i ka hoopii e like me ka olelo mamua, a ina paha malalo iho o na makahiki oo na hooilina o ka mea i make, a me ke ano e ae paha, ua hiki ole ke hoolilo aku i ka aina i hoolimalimaia, alaila e hiki no i ka hooko kauoha, a luna hooponopono waiwai paha o ka mea i make, ke hoopii ma ka bila kaulike imua o ka Ahahookolokolo Kiekie, e hoike ana i ke ano o ka ae like ana a me ka hana ana, a malaila e hiki no i ka aha ma kana olelo hooholo, e koi aku i ka hooko kauoha, a luna hooponopono waiwai paha, e hoolilo aku ia aina ma ke ano kupono i ka mea i make i kona wa e ola ana; a e manaoia ua palapala hoolilo nei, o ka hooko ana no ia o ka olelo ae like a ka mea i make, a he mea e kuleana ai kona mau hooilina a hooko kauoha a luna hooponopono waiwai hooilina paha, e koi aku e hookoia mai nona, e kela aoao.

MOKUNA XXI.

NO NA LOIO.

PAUKU 1065. He mana ko ka aha Kiekie e ninaninau, a e hookomo i ka oihana Loio, iloko o na Ahahookolokolo Kakau, i ka poe ano maikai ana e manao ai he makaukau ma ia hana, he kanaka Hawaii nae, a ua hoohiki, e like me ka mea i hoakakaia no ia hana.

PAUKU 1066. E noho ua mau Loio nei malalo o na Aha Kakau, a e hooukuia, a hoopaahaoia, a e hoopauia paha, no ke kumu kupono, ma ka hoopii ana o kekahi mea i kaumaha ma ka lakou hana hewa ana, a no ka uku ole paha i ke dala i ohiia e lakou no na kanaka, a no kekahi hoopunipuni a hana hewa nui e ae paha.

PAUKU 1067. E hiki no ia lakou ke hana i ka oihana loio, iloko o

na ahahookolokolo a pau o ke Aupuni, a e hele malaila ma ke ano loio, i mea kokua i na kanaka i makemake ia lakou, no ka hoopii ana a no ke pale ana i na mea hihia, kivila, karaima, a o ia mau ano elua paha; a e uku ia lakou no ka lakou hana ana e like me ka olelo a ke Kanawai, a auhauia ia uku e kekahi Lunakanawai, e huiia no me ka olelo hooholo, a e ohiia no lakou.

PAUKU 1068. Aole no e aeia kekahi e hana i ka oihana loio, iloko o kekahi Aha Kakau o keia Aupuni, a imua o kekahi Lunakanawai Kaapuni paha ma ke koena, ke loaa ole ia ia mamua ka palapala ae a ka Aha Kiekie: Aka hoi, aole no e manaoia kekahi olelo o keia Mokuna, e hoole i kekahi aoao hoopii a hoopiiia paha, e hele imua o na Ahahookolokolo a pau, a Lunakanawai paha, a malaila e hoopii a e pale aku no kona hihia ponoi, me ke kokua ole o kekahi loio.

PAUKU 1069. E hiki no i na loio i aeia ke hana i na hana kupono a pau, a loaa mai ka olelo hooholo, a me ka palapala ohi waiwai, ma na hihia a pau i haawiia ia lakou e hana: Aka hoi, aole e hiki ia ia ke hooponopono ma ke ano ae like me ka hoemi, a ma ka haawi ana i ka hihia imua o na Luna kuikawa, ke loaa ole ia ia ka palapala ae, a ka mea ana i kokua ai, e hana pela.

PAUKU 1070. Eia ka olelo hoohiki no kela oihana, e aeia a e kakauinoaia e na Loio, penei :

Aha Hookolokolo Kiekeie, K. H. P.

Ua hoohiki o———, a ua olelo iho, e kokua no ia i ke Kumukanawai a me na kanawai o ko Hawaii Pae Aina, a e hana pololei i ka Oihana Loio iloko o na Ahahookolokolo o keia Aupuni, e like me ke akamai i loaa ia ia.

E kakauinoaia a e hoohikiia hoi keia olelo hoohiki imua o kekahi Lunakanawai o kekahi Aha Kakau.

PAUKU 1071. Penei ke ano o ka palapala ae e haawiia'i ka Loio :

Ahahookolokolo Kiekie, K. H. P.

No ka mea, ua ninaninauia o———, a ua maopopo kona makaukau, a he ano maikai kona. Nolaila, ke haawi nei au ia ia i ka palapala ae e hana i ka Oihana Loio iloko o na Ahahookolokolo a pau o keia Aupuni, oiai kana hana pono ana.

Haawiia e ko'u lima a me ke Sila o ka Aha Kiekie i keia la——o ———, 18 .

———— ————

Lunakanawai Kiekie.

PAUKU 1072. E hiki no i ka Aha Kiekie ke hoomaopopo i ka manawa hoomakaukau no ka Oihana Loio, a me na rula i pololei ai ka lakou hana ana, aole nae e kue i kekahi kanawai o keia Aupuni.

PAUKU 1073. E hiki no i kela kanaka keia kanaka ke hele imua o na Aha Hoomalu, a me na Aha Apana, e hana nona iho a no hai paha me ka palapala ae ole.

Pauku 1074. I ka loaa ana o ka palapala ae i kekahi Loio, e uku

aku oia i ke Kakauolelo o ka Aha Kiekie i umi dala no ka pomaikai o ka Waihona Dala o ke Aupuni.

MOKUNA XXII.

NO NA LUNA KOKUA, ILOKO O KA AHAHOOKOLOKOLO KAULIKE.

PAUKU 1075 He mana ko ka Aha Kiekie e hoonoho i mau kanaka kupono me ke Kakauelelo pu o ua Aha nei, i mau Luna kokua no ka Aha Kaulike, a e noho lakou ma ka oihana, a pau ka makemake o ua Aha nei.

PAUKU 1076. Na kela Luna keia Luna kokua iloko o ka Aha Kaulike e kakau i kona inoa i ka palapala hoohiki i ke Akua, i mea e pololei ai ka lakou hana ana, a e hiki no i kela Lunakanawai keia Lunakanawai o ka Aha Kiekie, e haawi i olelo hoohiki.

PAUKU 1077. E hana no lakou malalo o ka Ahahookolokolo Kiekie, a o kekahi Lunakanawai paha o ia Aha, a e hana lakou i na hana a pau i kupono i kela oihana, e like me ka hana mau ana iloko o na Aha Kaulike, a e like hoi me ka mea i haawiia ia lakou; a e ukuia lakou no ia hana e like me ka mea i hooholoia iloko o ka Aha.

PAUKU 1078. E huiia ko lakou uku, me na koina e ae, iloko o ka hihia, a e hookaaia e ka aoao, a ma ke ano hoi a ka Aha e hooholo ai.

PAUKU 1079. Na kela Luna keia Luna kokua iloko o ka Aha kaulike, i kona wa i hookohuia'i, e uku i ke Kakauolelo o ka Aha Kiekie i umi dala, no ka Waihona dala o ke Aupuni.

MOKUNA XXIII.

NO NA LOIO APANA.

PAUKU 1080. Na na Lunakanawai o ka Ahahookolokolo Kiekie, e hoonoho i hookahi kanaka kupono i Loio Apana, iloko o kela Apana hookolokolo keia Apana hookolokolo o ke Aupuni.

PAUKU 1081. A hookohuia, e palapala ua mau Loio Apana nei i olelo hoohiki i ke Akua, i mea e malama ai i ke Kumukanawai; a e hana pololei lakou i ka lakou oihana, a e hiki no ke hoohiki pela, a e kakauinoa imua o kekahi Lunakanawai o kekahi Aha kakau.

PAUKU 1082. E haawi kela mea keia mea o lakou i palapala hoo-

paa i ka Lunakanawai Kiekie, no na dala, aole emi malalo o ke tausani hookahi, i mea e haawi pololei ai iloko o ka Waihona dala o ke Aupuni, i na dala a me na uku i ohiia a loaa ia lakou no ke Aupuni, maloko o na Ahahookolokolo, a ma ko ano e ae paha.

PAUKU 1083. E noho kela mea keia mea o lakou ma ka oihana, a hala na makahiki elua, mai ka la i hookohuia'i, ke ole lakou i hoopau e ia, e na Lunakanawai o ka Aha Kiekie.

PAUKU 1084. E noho kela mea keia mea o lakou, iloko o ka Apana hookolokolo a lakou i kohoia'i, a e malama i keena oihana ma kahi hookolokolo o ko lakou mau Apana.

PAUKU 1085. Maloko o ko lakou mau Apana, e kokua lakou i ko ke Aupuni iloko o ka Aha Kiekie, a iloko o na Aha Kaapuni; a ina e noiia mai e kekahi Makai Nui, a e ka Lunakanawai iloko o ka Aha hoomalu a Aha apana paha, ma na hihia Karaima, a kivila paha, ina o ke Aupuni ma kekahi aoao, a he kuleana paha kona malaila.

PAUKU 1086. Maloko o ko lakou mau Apana, e makaala, a e malama lakou i ka imi ana i ka poe hana karaima, a me ka poe a pau e hana kue ana i na Kanawai dute, a me na Kanawai no na palapala ae, a e hoopii aku ia mea me ka ikaika. Na lakou no hoi, maloko o ko lakou mau Apana, e hooko i na palapala hoopaa, a me na palapala aie, a me na palapala e ae paha i waihoia ma ko lakou lima e hookoia'i e kekahi Kuhina o ke Alii, a e kekahi Kiaaina, Lunakanawai, a Luna hooko o ke Aupuni paha.

PAUKU 1087. Ina e hoopilikia kekahi i ke alanui, auwai, awa, uapo, a wahi e ae paha no ka lehulehu, a hooke, a hoohuli paha i kekani kahawai, a hana ino paha i kekahi aina, a waiwai e ae o ke Aupuni, e like me ke oki ana i na laau i hookapuia, a o ka lawe ana i na pohaku, akoakoa, one, a waiwai e ae o ke Aupuni e pili ana ilaila, alaila, na na Loio Apana, maloko o ko lakou mau Apana, e hoopii i ka mea hana kolohe pela, me ka ikaika; e kuka mua no nae me ke Kiaaina o ko lakou mau Apana, ina he mea hiki oluolu ia.

PAUKU 1088. E kokua wale ua mau Loio Apana nei i na manawa a pau, ke noiia mai lakou e na Kuhina, na Kiaaina, na Luna Makai Kiekie, na Makai Nui, na Luna Dute, na Lunakanawai a me na luna e ae a pau o ke Aupuni, maloko o ko lakou mau Apana, ma na mea a pau e pili ana i ka lakou mau oihana, a ma na mea e ae hoi, e kokua ia lakou i mea e hiki ai e hana pololei i ka lakou mau oihana.

PAUKU 1089. Na ua mau Loio Apana nei e kokua i na kanaka ilihune, i hookaumaha waleia, iloko o ko lakou mau apana, i loaa ia lakou ko lakou mau pono, me ka uku ole. Aole nae hihia lakou ke kokua ole pela ke noi ole ia mai e ke Alii, a e kekahi o kona mau Kuhina a Kiaaina paha.

PAUKU 1090. Na ua mau Loio Apana nei, ke noiia mai e ka Lunakawai Kiekie, e kaapuni i ko lakou mau Apana, a e hana i na hana i haawiia ia lakou, e pili ana i ka oihana hookolokolo.

PAUKU 1091. Na kela a me keia o ua mau Loio Apana nei, i ka Monede mua o Ianuari a mamua mai paha, i kela makahiki keia makahiki, e hoike nui mai i ka Lunakanawai Kiekie, i ka nui, a me ke ano o ka lakou hana pakahi iloko o kela apana keia apana, iloko o ka makahiki i hala, i ka nui o ka poe i hoopaiia, i na karaima a me na mikamina i hoopaiia'i, ka hope o ka hoopii ana a me ka uku hoopai maluna o ka poe i hoahewaia; oia hoi e hai maopopo mai lakou i ka hana ana i na hihia karaima iloko o ko lakou mau apana. I mea e hiki ai ia lakou ke hoike pela, na na Lunakanawai Kaapuni, Lunakanawai Apana a me na luna e ae o ke Aupuni ke noiiia, e hai ae ia lakou, i na mea lakou i ike ai no ia mau mea.

PAUKU 1092. Aole no e ukuia ua mau Loio Apana nei e kekahi kanaka, a aoao hoopii paha no kekahi hana ma kekahi hoopii ana, a ua kupono ia hana ia lakou ma ka oihana; aole hoi e lilo i Loio no kekahi kanaka ma ka hoopii kivila, ma ka mea hookahi i hoopii karaima ia.

PAUKU 1093. Na kela mea keia mea o lakou, e hoike i ke Kuhina Waiwai, i kela hapaha keia hapaha makahiki, i na uku a pau a me na koina, i na uku hoopai, a me na dala e ae i loaa ia lakou ma ka lakou oihana.

PAUKU 1094. Na ka Loio Apana o ka apana hookolokolo mua ke noiiia'ku, e hai mai i kona manao ma na mea pohihihi iloko o na kanawai i waihoia imua ona e ke Alii, e kekahi Hale Ahaolelo, e ke Kiaaina o Oahu, a e ke poo o kekahi Oihana Aupuni.

PAUKU 1095. E ukuia ka Loio Apana o ka Apana hookolokolo akahi, i elua tausani dala i ka makahiki; a o ka Loio Apana o ka Apana hookolokolo alua, i umikumamalima haneri dala. E ukuia na Loio Apana o na Apana hookolokolo akolu a me ka ha, e like me ka mea i hooholoia e na Lunakanawai o ka Aha Kiekie, noloko mai o ka waihona dala o ke Aupuni, i kela malama keia malama, no na hana a pau a lakou i hana ai.

MOKUNA XXIV.

NO KA HOOWAHAWAHA ANA.

PAUKU 1096. He mana ko kela ko keia Ahahookolokolo, a me kela Lunakanawai keia Lunakanawai, e hana ana mamuli o ke Kanawai, e hoopai koke i ka poe hoowahawaha ia ia, penei:

1. He mana ko ka Aha Kiekie e hoopaa i ka hao a me ka hana oolea, aole oi aku mamua o na malama ekolu; a i ole ia, ma ka uku hoopai; aole oi aku mamua o na dala hookahi haneri; a i ole ia, ma ka ukuhoopai, a me ka hoopaa i ka hao pu, e like me ka manao o ka Aha:

2. He mana ko na Aha Kaapuni, a me na Ahahooponopono waiwai

hooilina, e hoopai ma ka hoopaa i ka hao, a me ka hana oolea, aole oi aku mamua o na malama elua; a i ole ia, ma ka uku hoopai aole oi aku mamua o na dala hookahi haneri:

3. He mana ko na Lunakanawai Kaapuni, a me na Lunakanawai hoomalu, e hoopai ma ka hoopaa i ka hao, a me ka hana oolea, aole oi aku mamua o na la he kanakolu; a i ole ia, ma ka ukuhopai aole oi aku mamua o na dala he kanalima:

4. He mana ko kela ko keia o na Lunakanawai Apana, Koronero, a o kekahi Luna e hana ana ma ka oihana hookolokolo mamuli o ke kauoha a kekahi Aha kakau, e hoopai ma ka hoopaa i ka hao ma ka hana oolea, aole oi aku mamua o na la he umi; a i ole ia, ma ka uku hoopai, aolo oi aku mamua o na dala he umi.

Pauku 1097. O ka poe kupono e hoopaiia e like me na olelo a keia Mokuna, e hiki no ke hoopii karaima ia no ia hewa hookahi no, ina ia he hewa kupono i ka hoopii karaimaia; na ka aha no nae nana i hoahewa mamuli o ia hoopii karaima ana, e noonoo i ka hoopai ana mamua iloko o kana olelo hooholo.

Pauku 1098. Ina no ka hana ole a no ka hoole loa paha i kekahi hana kupono i kekahi aoao e hana ai, ina malaila ka hoowahawaha ana, hiki no ke hoopaahao ia ia a hana oia ia mea, a ina pela e hoakakaia ua mea nei iloko o ka palapala hoopaahao.

MOKUNA XXV.

NO KA HANA ANA ILOKO O NA AHAHOOKOLOKOLO KAKAU.

HAAWINA XLVII.

NO NA HIHIA KIVILA.

Pauku 1099. E hoomakaia kela hoopii keia hoopii kivila, e hookolokoloia iloko o na Ahahookolokolo Kakau o keia Aupuni, ma ka palapala hoopii, e hooiaioia ma ka hoohiki ana a ka aoao hoopii, a o kekahi mea e nona ia, e like me kona ike, a me kona manao maoli, he oiaio.

Pauku 1100. Ma na hoopii a pau, i mea e loaa mai ai ke dala, ma na palapala e maopopo ai ka aie, oia hoi, ma na palapala aie, bila kikoo dala ma kahi e, bila kikoo, palapala hoopaa, a me na palapala e ae i silaia a i sila ole ia, alaila, na ka aoao hoopii a o kona hope paha, e waiho mai i palapala hoopii i palapalaia i ka Lunakanawai Peresidena o ka Aha, penei ke ano:

Ke koi nei ka mea nona ka inoa malalo ia ————, e noho ana ma ————, Mokupuni o ————, e uku i na dala ——, no ka (palapala aie, a mea e ae e maopopo ai ka aie) i kakauia i ka la —— o

————, a e ukuia i ka la —— o ————, me ————, uku hoopanee, mai ka la —— o ————, aole no i hookaa ka aoao i hoopiiia i keia aie a hiki i keia la, (a ina he epa a he huna paha, a he mea ano hoopunipuni e ae paha iloko o ia aie, a me ka hookaa ole ana, alaila, e palapalaia maanei, e like me ke ano o ka hana ana) nolaila, ke nonoi aku nei ka mea nona ka inoa malalo i keia Aha, e kena aku i ka aoao i hoopiiia, e hele mai a e pane mai i keia koi ana.

Kakauia i keia la —— o ————, M. H. 18—.

————— —————

Aoao hoopii a kona hope paha.

Pauku 1101. Ma ka loaa ana mai o ia palapala hoopii, aole hoi i haiia mai ke ano epa, o ka aoao hoopii, na ke kakauolelo e hoopuka aku me ke sila o ka aha, i palapala kena i ka Luna Makai Kiekie, a i kona hope paha, penei ke ano :

Ua kauohaia oe e kii aku ia ————, ka aoao i hoopiiia, ina e waiho mai oia i palapala pane mai, iloko o na la he iwakalua mai ka la i loaa ai ia ia ka palapala hoopii, e hele mai imua o ka Aha Kiekie, (a o ka Aha Kaapuni paha o ka Apana Hookolokolo ————,) i ke kau hookolokolo o ————, ma ————, ma ka Mokupuni o ————, i ka la —— o ————, e kokoke mai ana, i ka hora—— A. M. e hai mai ina he kumu no ka hoole ana i ke koi ana o ————, ka aoao hoopii, e like me ke ano o kana palapala hoopii, i huiia me keia, a malaila, e lawe oe i keia palapala me ka hoakaka mai i kau hana ana no keia mea.

Hoike ————, Esquire Lunakanawai Kiekie, ma Honolulu, i keia la —— o ————, M. H. 18—.

[Sila]

————— —————

Kakauolelo.

Pauku 1102. Na ka Luna Makai Kiekeie, a o kona hope paha, e lawe aku na palapala kena a pau, i hoopukaia'ku e kekahi ahahookolokolo kakau me kona sila, i ka aoao i hoopiiia, ma ka waiho ana ia ia i kope o ia palapala i hooiaioia, a me ke kope hoi o ka palapala hoopii a ka aoao hoopii, a e huiia meia i kope pololei o ka palapala kumu o ka hoopii, ina nae he palapala kumu; a ina i loaa ole ka aoao i hoopiiia, e waiho no i ke kope o ua palapala la i hooiaioia me kekahi kope, a mea paha e hana ana i ka hana a ka aoao i hoopiiia, a ma ka hale i noho hope ia e ia.

Pauku 1103. Ina aole i noho ka mea i hoopiiia iloko o keia Aupuni (aka, he waiwai nae kana e waiho ana maanei) a ua holo aku i ka aina e paha, a ina i maopopo ia mea i ka Aha, a i kekahi Lunakanawai paha ma ke keena, ma ka palapala hoohiki; a ina i maopopo he kumu pono no ka hoopii kue i ua mea nei i hoopiiia ai, a oia hoi kekahi aoao iloko o ia hihia, alaila, hiki no i ka Aha, a i ka Lunakanawai paha, ke kauoha ae e hoolahaia ka palapala kena.

Pauku 1104. E kauoha no e hoolahaia ua palapala kena nei iloko o ka Nupepa Aupuni, a hala ka manawa kupono, aole nae emi malalo o na malama ekolu. Ina i maopopo kahi i noho ai o ka aoao i hoopiiia, alaila, na ka Ahahookolokolo, a o ka Lunakanawai paha, me ka hoolaha ana ma ka nupepa, e kauoha ai e waiho koke iloko o ka Ha-

le Leta o ke Aupuni ke kope o ka palapala kena a me ka palapala hoopii, me ka inoa o ka aoao i hoopiiia maluna iho, me kona wahi i noho ai. A kauohaia ka hoolaha ana, ina haawi maoli ia ke kope o ka palapala kena a me ka palapala hoopii mawaho o ke Aupuni, ua like no ia me ka hoolaha ana a me ka waiho ana ma ka Hale Leta o ke Aupuni. Ma keia hana ana a pau, e manaoia ua kupono ke kena ana, i ka pau ana o ka manawa i oleloia iloko o ka olelo kauoha no ka hoolaha ana.

Pauku 1105. Ma na hoopii kivila e huiia no ma ka aoao i hoopiiia na mea a pau, ka poe i kakauinoa pu i na palapala aie, me na palapala kikoo paha, a me ka poe hui iloko o ka palapala hoopaa, a me ka palapala hoohmalima, a me na aoao mua a me ka lua iloko o na olelo ae like, ma ka hoopii ana no ke kaa ole o ka aie, no ka ae ole ia o ka palapala kena, i kela mea keia mea a pau o ka aoao i hoopiia. O ka haawi ana i ka palapala kena i ka mea hookahi o ka aoao i hoopii pu ia ma ke Kanawai, ua kupono no ia e like me ka haawi ana ia lakou a pau, i mea e hele mai ai lakou imua o ka Aha, a e hiki no ke palapalaia ka olelo hooholo kue i ka poe a pau i huiia: Aole nae e hoopukaia ka palapala ohi waiwai e ohi i ka waiwai a kekahi mea hookahi i hoopii pu ia, aole nae i haawiia ka palapala kena ia ia e like me ka olelo maluna.

Pauku 1106. Na ka mea i hoopiiia i ka wa i haawiia ia ia ka palapala kena e like me ka olelo mamua, iloko o ka manawa i oleloia iloko o ua palapala kena nei, a o ke kauoha no ka hoolaha ana paha, e waiho mai me ke kakauolelo o ka Aha, i olelo pane mai i ke koi ana a ka mea hoopii, e ae ana i ka hana ana i like me ka olelo hoopii, a e hoole ana nae i ke kupono ma ke Kanawai, e like me ke koi ana a ka aoao hoopii, alaila, ma ke Kanawai wale no e hooponopono ai ka Aha; a i ole ia e hoole ana no i ka oiaio o ka hana ana i oleloia iloko o ka palapala hoopii, a malaila na ke jure no e hooholo no ka oiaio a me ka ole o ka hana ana. A pau ia mau olelo pane, aole no he olelo i koe.

Pauku 1107. Ma ka lua o ka pane ana, i oleloia ma ka pauku maluna iho, e hiki no i ka aoao i hoopiiia ke hoike mai ma kekahi hihia kivila, i na mea a pau e pili ana i ke Kanawai a me ka hana ana, i mea e pale ai i ka hoopii.

Pauku 1108. He mana ko kela aha ko keia aha Kakau e hana i na rula nui a me na rula liilii no ka hoakaka ana i ka aoao kue, i na mea i manaoia e hoikeia mai e kela aoao keia aoao iloko o ka hihia, e like me ka mea e pono ai, i puiwa ole kekahi, a i makaukau ai hoi, ka hookolokolo ana.

Pauku 1109. Ina i pane ole mai ka aoao i hoopiiia i ka palapala hoopii e like me ka olelo mamua, e hiki no i ka aoao hoopii ke homaopopo i ka haawi ana i ka palapala kena ia ia, a me kona waiho ole mai i ka palapala pane ma ka palapala hoike a ke Kakauolelo, a malaila, e hiki no ia ia ke koi aku a loaa i ka aha a i ka Lunakanawai ma ke keena paha, i olelo hooholo no ka pane ole mai o ka aoao i hoopiiia, a e olelo ana i ke Kakauolelo, ina ma ka palapala aie a palapala hoike aie e ae paha, i manaoia ma ka pauku 1100, ke koi ana,

e hoomaopopo i ka nui o ke dala i koiia e ka aoao hoopii, kumupaa, poho, me ka uku hoopanee, a e palapala i ka olelo hooholo no ia mau mea, a no na koina.

PAUKU 1110. Ma na hihia i haawiia i ka palapala kena ma ka hoolaha ana ma ka Nupepa, e hoike no ka aoao hoopii me ka maopopo ana o ka olelo hoolaha, me ka hala ana o ka manawa, aole hoi e loaa mai ka olelo pane mai, ke noi aku i olelo hooholo; a na ka Aha a o ka Lunakanawai paha ma ke keena, ke koi aku e hoomaopopoia ke kumu o ke koi ana i oleloia ma ka palapala hoopii, a e koi aku hoi i ka aoao hoopii, a i kona hope paha, e ninaninauia ma ka hoohiki ana i ke Akua, no ka uku ana o kekahi i ka aoao hoopii, a i kekahi nona paha, no ia koi ana, a e hooholo i ka nui o ke dala kupono ke palapalaia nona.

PAUKU 1111. Ina e pane mai ka aoao i hoopiiia, e hoole ana i ka olaio o ka hana ana i oleloia iloko o ka palapala hoopii, a maluna olaila, ka hoopaapaa nui, alaila, na ke Kakauolelo e palapala ia hihia ma ka papa hihia kivila e hookolokoloia iloko o ka Aha kahi i hoomakaia'i.

PAUKU 1112. Ina e pane mai ka aoao i hoopiiia, e ae ana i ka olaio o ka hana ana i oleloia ma ka palapala hoopii, a e hoole ana nae i ke kupono ma ke Kanawai e pono ai ke koi ana o ka aoao hoopii, a e kapaia kela palapala pane, he palapala hoole, alaila, na ka aoao hoopii e hui malaila iloko o na la he iwakalua i hoopau ole ia kona hoopii no kona pane ole mai, a e noi mai i kekahi Lunakanawai ma ke Keena, e lohe, a e hooholo no ia hihia.

PAUKU 1113. Na ka Lunakanawai i noiia e kena aku i ka aoao i hoopiiia, a e hoomaopopo i ka la no ka hoopaapaa ana, e kena aku i na hoike e hoomaopopo i ka hana i pili i ka mea i hoopaapaaia, a e hooholo no ka mea i hoopaapaaia, me ka hiki no nae i kela aoao me keia aoao ke hoohalahala.

PAUKU 1114. Ina hoohalahala kekahi aoao no ka olelo hooholo a ka Lunakanawai ma ke Keena, e hiki no ke palapalaia ma ka papa hihia me na olelo hooholo la, e noonoo hou ia e ka Aha i ke kau hookolokolo, a na ka aoao poho e hookaa i na Koina.

PAUKU 1115. Ina aole hoohalahala ma ke Keena no ka olelo hooholo a ka Lunakanawai, no kekahi mea ma ke Kanawai wale no, aole hoi he olelo hooholo i koe no ka hana ana ma ke kau hookolokolo, alaila, na ka Lunakanawai e kauoha ae, i ke kakauolelo e palapala i kana olelo hooholo no ia hihia a e paa no ia ke ole e hoopii hou ia imua o ka Aha ma ka Banco.

NA HOOPII MA NA KOI ANA I HOOMAOPOPO OLEIA & C.

PAUKU 1116. Ma na hihia kivila a pau no na mea i koiia me ka maopopo ole, no na mea i manaoia he pono ma ko ke Aupuni aoao, a o kekahi kanaka, ahahui, a mea e ae paha, oia ka aoao hoopii i mea e loaa mai ai ke dala, a o ke pani poho paha, mamuli o ka olelo a o ke

ano paha o kekahi kanawai i hooholoia mamua, e kau ana i keia wa a mahope paha; a i ole ia, mamuli paha o kekahi palapala i kakauinoaia e kekahi, a o kekahi olelo ae like a palapala ae like paha; a o kekahi poino o ka aoao hoopii, o kona waiwai paa a waiwai lewa paha; a o kona inoa maikai a o ka eha o kona naau paha; na ka aoao o ka hoopii ma ona iho a ma kona Loio paha, e haawi mai i ke Kakauolelo o ka Aha i palapala hoopii, i mea e loaa mai ai ka palapala kena, penei ke ano :

Ke noi aku nei ka mea nona ka inoa malalo ia ————, ka aoao i hoopiiia e noho ana ma ————, Mokupuni o ————, e uku mai i na dala ——, no ke poho ia ia (aia no i ke ano o ka hana ana,) no ka hoopoho ana o ka aoao i hoopiiia i ke (kino, ka waiwai, inoa maikai a i ka naau paha o ka aoao hoopii, aia no i ke ano ka hana ana) ma kana hana ana (maanei e hoakaka i ke ano o kana hana, i mea e maopopo ai ma na hoike) olelo ka aoao hoopii ua hanaia pela me ke ano kue i kona mau pono ma ke kanawai.

Nolaila, ke noi aku nei ka mea nona ka inoa malalo i keia Aha, i palapala kena i ka aoao i hoopiiia e hele mai a e pane mai i keia hoopii ana imua o ka jure o ka aina, ma ka—— kau hookolokolo o keia Aha, ke hooponopono ole ia mamua keia hihia e kekahi Lunakanawai.

PAUKU 1117. Ma na hihia a pau i oleloia ma ka paukn maluna iho, e hiki no i ke aoao hoopii, aia no i ke ano o ka hana ana, e hookomo iloko o kana palapala hoopii i olelo no ka huna ana o ka aoao i hoopiiia i kona waiwai, a o kona hoolilo ana i kana waiwai ia hai paha, a o kona ohumu ana e hana pela, a e haalele ana i keia aupuni paha, a e hana ino ana, a e hoomaunauna paha i ua waiwai nei, a malaila e noi aku i palapala hoomalu, a i palapala papa aku, a i palapala hopa paha, e like me ka manao o ka aoao hoopii e noi aku ai.

PAUKU 1118. Ma na hoopii i ke kanawai i mea e loaa mai ai kekahi waiwai paa a waiwai lewa paha, a o kekahi mahele, a kuleana paha iloko o kekahi waiwai paa a waiwai lewa paha, e like me ka hoopii i hoihoiia mai kekahi waiwai, a e hookuke aku paha i kekahi, alaila, e hiki no i ka aoao hoopii, a o kona hope paha e waiho mai imua o ke Kakauolelo o ka Aha, i palapala hoopii e noi ana i palapala kena; a penei ke ano o ka palapala hoopii :

Ke hoopii aku nei ka mea nona ka inoa malalo, ia ————, e noho ana ma ————, Mokupuni o ————, ua lawe hewa oia nona iho ma ke ano kue i ke kanawai, a me ka pono o ka aoao hoopii, i keia mau waiwai, (maanei e hoakaka i ka waiwai i lawe hewa ia e ka aoao i hoopiiia, ina paha he waiwai paa a waiwai lewa paha; a ina he waiwai lewa, e palapalaia ka inoa a me ke ano o kela waiwai keia waiwai; a ina hoi he waiwai paa, e hoakakaia na palena a puni, a me ka nui a me kahi e waiho ai, a me ke ano o ke kuleana o ka aoao hoopii) a ua manaoia he —— dala iloko o ia waiwai; a ina he hoopii hookuke, e hoakakaia ke poho o ka aoao hoopii ma ke dala.

Nolaila, ke noi aku nei ka aoao hoopii i ka aha, i palapala kena aku i ka aoao i hoopiiia e hele mai a e pane mai i keia hoopii imua o ke jure o ka aina, i ke kau hookolokolo o keia aha o ————, ke hooponopono oleia mamua e kekahi Lunakanawai, a e hoihoi mai i ua wai-

wai nei i ka aoao hoopii, me ka uku no ke poho, no ka paa ana (a i ole ia, e like no me ka hana ana)

PAUKU 1119. Ma na hoopii no ka hookuke ana, e like me ka pauku maluna iho, e hiki i ka aoao hoopii ina e ku i ka oiaio, e hoakaka iloko o kana palapala hoopii i kona manao e hana ino ana ka aoao i hoopiiia, a o kekahi nona paha, i na hale, a waiwai e ae paha maluna o ka aina, oiai e hoopaapaa ana, a nolaila, e noi aku i palapala papa aku, a i palapala kaohi e ae paha, a ka aha e like me ka manao o ka aoao hoopii he pono ke noi aku.

PAUKU 1120. Ma na hihia a pau o ia ano, ina i noiia ka palapala kaohi i ke kino, a i ka waiwai paha o ka aoao i hoopiiia, aole no e hoopukaia'ku ia palapala, aia a haawiia mai e ka aoao hoopii a o kekahi mea nona paha, i *palapala hoopaa*, i mea e hoihoi aku ai i ke poho o ka aoao i hoopiiia, no na koina a pau, a me kona poho no ia hoopii ana, ke ko ole ka aoao hoopii Ma ka waiho ana mai o ka palapala hoopii a me ka palapala hoopaa, e hiki no i kekahi Lunakanawai o ka aha, ke hoapono i ka palapala kaohi, ma ke kakau ana i kona ae ana ma ke kua, a me ia ae ole ana; aole pono i kekahi luna makai e hopu, kaohi, a hoopaa i kekahi mea i hoopiiia; a i ka hopu ana. hoomalu ana, lawe ana ma kahi e i Kanawai paa, a waiwai lewa paha.

PAUKU 1121. Ina e manao ka Lunakanawai he pono ke lohe i ka aoao i hoopiiia, a o kekahi mau mea i hoopiiia paha, mamua o ka hoopuka ana i ka palapala papa aku, e hiki no ia ia ke kauoha ae i ka manawa a me kahi i hoakakaia, e hoikeia mai ke kumu e hoole ai i ka palapala papa aku, a ia manawa, e kaohiia ka hana a ka aoao i hoopiiia.

PAUKU 1122. Ina aole olelo noi iloko o ka palapala hoopii no ka palapala kaohi, alaila, na ke Kakauolelo e hoopuka aku i ka palapala kena i ka Luna Makai Kiekie, a i kona Hope paha, penei ke ano:

Ua kauohaia oe e kii aku ia———ka aoao i hoopiiia, ina e waiho mai oia i ka palapala pane mai iloko o na la he iwakalua mahope o ka loaa ana o ka palapala kena ia ia, e hele mai imua o ka Aha kiekie (a Aha Kaapuni paha) no ka Apana hookolokolo———, i ke kau hookolokolo o——ma——i ka la——o——e kokoke mai ana i ka hora ——A. M.——e hoike mai i ke kumu ana e manao ai no ka hoole ana i ke koi ana o———ka aoao hoopii, e like me ke ano o kana palapala hoopii i huiia me keia. A i lawe ae oe malaila ia wa i keia palapala kena me ka hoike mai i kau hana ana ma keia mea.

Hoike———Esquire Lunakanawai Kiekie, ma Honolulu i keia a ——o———18—.

(Sila,) * Kakauolelo.

PAUKU 1123. Ina iloko o ka palapala hoopii kekahi olelo noi i palapala kaohi i ka aoao i hoopiiia a i kona waiwai paha, a ua waiho maka aoao hoopii me ke kakauolelo i palapala hoopaa, e like me ka olelo ma ka pauku 1120, a ua hoaponoia e ka Lunakanawai ma ke keena, a ua ae hoi ka Lunakanawai i ka palapala kaohi, alaila, e

niki no i ke kakauolelo ke hoopuka aku i palapala kena, e like me ke ano me ka mea iloko o ka pauku maluna iho, me kekahi olelo hou mahope iho o na huaolelo, "palapala hoopii i huiia me keia," penei ke ano: a ua kauohaia oe e hopu i ka aoao i hoopiiia, a e hoopaa ia ia iloko o ka halepaahao ke ae ole mai oia e haawi mai i ka palapala hoopaa, i mea e pane mai ai oia e like me ka olelo maluna, (a i ole ia, e hoomalu a e malama i kana waiwai lewa, a hooholoia e hoihoi aku, a hooleia paha); a i ole ia, e kapa aku i ka aoao i hoopiia, aole e kuai, aole e moraki, aole hoolimalima i ua waiwai nei, aina, me na hale, aia a wehe ia ka palapala papa aku e kekahi Lunakanawai kupono.)

Pauku 1124. Ma na palapala hoomalu waiwai paa a pau, ma ka palapala hookaawale, a me na palapala papa aku i ka waiwai paa, na ka luna nana i lawe aku ia mau palapala e haawi maoli aku i ka aoao i hoopiiia, i kope o ia palapala; a e kau aku no hoi ma kahi akea ma ia wahi, i kope o ia palapala hoomalu, me ka hoakaka i ka la a me ka hora i hoomluia'i, hookaawaleia, a papaia paha, a e hoolaha no hoi ia nana ma ka nupepa Aupuni. Mahope olaila, e lilo i mea ole ma ke kanawai, ma ke ano kue i ka aoao hoopii, na palapala hoolimalima, me na moraki, kuai, kauoha, hoolilo, a me na palapala e ae a pau e hoolilo ana i kela waiwai, a hiki i ke wa e weheia'i keia palapala hoomalu.

Pauku 1125. Maluna o na mea a pau e noho ana ma keia Aupuni, ke poho no ka hana ino ana o kela ano keia ano i ke kino, a i ka waiwai paha o hai, a i ka lakou mau wahine a me na kamalii oo ole, a i na keiki hanai paha, ina paha nana iho i hana ino, a na kana wahine paha, a o kana keiki oo ole a ma kana kauoha paha, a na kana mau holoholona paha, e hiki no i ka mea i poino pela ke hoopii no ia mea iloko o na ahahookolokolo kupono.

Pauku 1126. Ina e pane ole mai ka aoao i hoopiiia, mahope o ka loaa ana ia ia o ka palapala kena o oleloia ma na pauku 1101, 1122, a ka hoopii, iloko o na la he iwakalua mahope o ka haawi ana, alaila, ma ka hooomaopopo ana imua o ka Lunakanawai ma ke keena, e haawiia no i ka aoao hoopii i olelo hoooholo e like me kona koi ana, no ka hiki ole mai o ka aoao i hoopiiia, e hoole aku ana ia ia aole ia e hiki ke pane hou mai mahope. He mana ko ka Lunakanawai a o ka aha paha, e wehe i keia olelo hooholo no ka hiki ole mai, ke manao ia he pono ia, no na kumu kupono i ka maikai.

Pauku 1127. Na ke kakauolelo mahope o ia hooholo ana no ka hiki ole mai o ka aoao i hoopiiia, e hookomo ia hihia ma ka papa hihia i hooponoponoia ma ka aoao hookahi wale no i ke kau hookolokolo mamuli o ka olelo hoike o ka aoao hoopii wale no; aole hiki i ka aoao i hoopiiia ke lawe mai i hoike ma kona aoao. E hiki no nae i ka aoao i hoopiiia ma kona kino iho, a ma kona hope paha, ke ninaninau i na hoike o ka aoao hoopii, a e hai aku i kona manao imua o ke jure no ka hoemi ana i ka uku poho.

Pauku 1128. O ka nui o ka uku poho, ma na hihia a pau i manaoia ma ka pauku 1116, e like loa no ia me ke ano o ke Kanawai, palapala ae like, a olelo ae like a ka Ahahookolokolo e manao ai he po-

lolei; a ma na hihia a pau no ka poino o ka aoao hoopii ma kona kino iho, a o kana wahine paha, kana keiki, a o kana kauwa paha, a o ko lakou ano maikai, a o ko lakou naau paha, a ma kana waiwai paa, a waiwai lewa paha; aia no i ke jure ka hooholo i ka uku poino a uku poho.

Pauku 1129. Ma na hoopii e hookuke aku i kekahi, i mea e hoihoi aku ai i ka aina o kekahi, e hiki no ke haawi i ka palapala kena, i ka mea e noho ana maluna o ka aina, aole nae oia ka mea aua a e hoole ana; a ina hoi aole he mea e ae e noho ana maluna o ka aina ia manawa, alaila, e kau aku i kope o ka palapala kena ma kahi akea ma ua wahi la, aole emi malalo o na la he kanakolu, mamua o ka la mua o ke kau hookolokolo, e hookolokoloia'i ua hihia nei.

Pauku 1130. Na ke jure no e hookolokolo no ka hana ana ma na hihia i manaoia ma na pauku 1100,1116, ke waiho ole ia ke jure, ma ka ae ana o na aoao hoopii, a me ka ae pu ana o ka Aha.

NO KA HOOKOLOKOLO ANA IMUA O KA POE KU I KA WA.

Pauku 1131. Ma na hoopii huikau a pau, a me na palapala helu waiwai loihi, e hiki no i ka Aha mamuli o ka palapala noi a kekahi o na aoao hoopii, e hoike ana i ke kumu no kona manao, a mamuli hoi o kona manao iho, e hoonoho i mau kanaka kuokoa, e like me ka olelo ma ka pauku 841, e lohe a e hooholo no ia hihia, a e hoike mai i ka lakou olelo hooholo i ka Aha; aole nae e manaoia e pili ana keia pauku i na hihia i manaoia ma na pauku 1116, 1118.

Pauku 1132. E hoohiki i ke Akua, na mea ku i ka wa i hoonohoia, i mea e hookolokolo pololei ai, me ka hikiwawe hoi, a e imi i olelo hooholo oiaio ma na hihia a pau i haawiia na lakou e noonoo. Ua kupono i na kanaka a pau e noho ana ia wa maloko o kahi hana o ka Ahahookolokolo, a ua kupono nae ia lakou ke noho ma ke jure, ke hoonohoia i poe hookolokolo ku i ka wa.

Pauku 1133. E hiki no i kela aoao keia aoao hoopii ke hoohalahala no ka olelo hooholo a na Luna ku i ka wa ma kekahi mea maloko o ke Kanawai, a na na Luna ku i ka wa e kakau iho ia manao hoohalahala.

Pauku 1134. E kakauineaia ka olelo hooholo a na luna ku i ka wa e lakou a pau, a e ka hapanui paha o lakou, a e waiho mai no lakou i ka olelo hookelo me ke kakauolelo o ka aha nana lakou i hoonoho, a nana no e hai aku i na aoao iloko o ia hihia.

Pauku 1135. Na ka aoao i ko, iloko o ia olelo hooholo, iloko o na la he umi mahope o kona lohe ana ia mea i ke Kakauolelo, e noi aku i ka Aha, a i kekahi Lunakanawai ma ke keena paha, me ka hai aku no nae i kela aoao i kona noi ana pela, aole emi malalo o na hora he kanahakumamawalu, i olelo hooholo e paa ai kela, a na ka Aha a o ka Lunakanawai paha, e ae a e hoole paha ia noi ana, mahope o ka lohe ana o na mea kue, a no ka hoike ole mai paha o kela aoao mahope o ka hai ana ia ia i keia noi.

PAUKU 1136. E hiki no i kela aoao keia aoao ke hoohalahala no ka olelo hooholo a ka Lunakanawai ma ke keena, mamuli o ka olelo hooholo a na Luna kuikawa, a e waiho mai me ke kakauolelo o ka aha i ka palapala hoakaka i ke kumu no kona hoohalahala ana, i mea e oki ai ka olelo hooholo, a e koi aku hoi e hoikeia mai ka olelo hooholo, me na kumu hoohalahala imua o ka Aha ma ka papa hihia o na mea noonoo hou ia. Ina i hooholoia ka ae a o ka hoole paha e kekahi Aha Kaapuni, e hiki no i kela aoao me keia aoao ke hoohalahala, a ke hoopii hou i ka Aha Kiekie, ma ka waiho ana me ke Kakauolelo o ka Aha Kaapuni i palapala hoakaka i ke kumu o kona hoohalahala ana, ke hana oia pela iloko o na la elima mahope iho o ka hooholo ana o ka Aha.

NO KA HOOKOLOKOLO ANA O KA AHA ME KA JURE OLE.

PAUKU 1137. E hiki no i na aoao hoopii ma kekahi hihia kivila ke ae mai ka Aha, e kapae ae i ka hookolokolo imua o ka jure, ma ka palapala e ae like ai, a i ole ia, ma ka ae waha ana imua o ka Aha, a e palapala ia ka ae like ana ma ka mooolelo o ka Aha.

PAUKU 1138. Ina pela ka hana ana, na ka Aha no e lohe, a e hooholo, ma na mea i pili i ka hana ana, a me ke kanawai pu, a e palapalaia hoi ka olelo hooholo. Ina o ka helu waiwai, a o ka helu dala paha, ka mea e pono ai ka hooholo ana o ka Aha, e hiki no ke haawi ia i kekahi mea no ia hana.

PAUKU 1139. Ina i hoohalahala kekahi no ka olelo hooholo a kekahi Aha Kaapuni, no kekahi kumu pili i ke kanawai e hiki no ia ia ke hoopii hou ae i ka Aha Kiekie, ma ka haawi ana mai i palapala hoakaka no ia hoopii hou ana i ke Kakauolelo o ka Aha Kaapuni, iloko o na la elima mahope o kona hooholo ana.

NO KA HOOKOLOKOLO ANA NO KEKAHI HIHIA ME KA HOOPII OLE.

PAUKU 1140. Ina e kue kekahi mau aoao no kekahi hihia, a ua kupono nae ia mea i ka hoopii imua o ka Aha Kiekie, e hiki no ia lakou me ka hoopii ole, ke ae like ma na mea i hanaia no ia hihia, a e waiho imua o na Lunakanawai o ka Aha Kiekie, i ke kau hookolokolo, a i ka hoomaha paha. E hoomaopopoia no nae ma ka palapala hoohiki, he oiaio keia kumu hoopaapaa, a ua hana ma keia me ka oiaio, i mea e maopopo ai ka pono o kela aoao me keia aoao.

PAUKU 1141. Malaila na Lunakanawai, a na ka hapanui paha o lakou e lohe a e hooholo no keia hihia, a e palapalaia ka lakou olelo hooholo, e like me ka hana ana ma na hihia i hoopii maoli ia.

PAUKU 1142. E palapalaia na olelo hooholo no ia mau hihia, ma ka mooolelo o ka Aha, e like me ka hana ana ma ka hoopii kivila maoli. O ke ano o ka hihia, a o ka palapala waiho imua o ka Aha, a me ka olelo hooholo, oia no ka mooolelo no ia hihia.

PAUKU 1143. E paa maoli no ke olelo hooholo, aole hiki ke hoopii hou, a e hookoia no ia e like me ka hana ana, ina ua hooholoia mamuli o ka hoopii kivila maoli

NO KA HUI ANA I KEKAHI MAU KUMU HOOPII ILOKO O KA HOOPII HOOKAHI.

PAUKU 1144. E hiki no i ka aoao hoopii ma kekahi hoopii kivila, ke hoohui i kekahi mau kumu hoopii iloko o ka palapala hoopii hookahi, ina penei na kumu:

1. Na olelo ae like i palapalaia, a i palapala oleia paha; a i ole ia;
2. O ke koi ana e hoihoiia mai kekahi waiwai paa, me ka uku poho, a me ka uku poho ole paha, no ka aua ana, a no ka hana ino ana paha, a no ka uku hoolimalima, a o ka waiwai puka paha malaila, a i ole ia;
3. O ke koi ana, e hoihoi mai i kekahi waiwai lewa, me ka uku poho, a me ka uku poho ole no ka aua ana, a i ole ia;
4. O ke koi ana i kekahi luna puuku, no kekahi olelo ae like, a mamuli o kekahi Kanawai paha, a i ole ia;
5. No ka hanaino i ka inoa maikai, a i ole ia;
6. No ka hana ino i ke kino, a i ole ia;
7. O ka hana ino i ka waiwai:

Aka, o na hana kumu hihia i huiia, no ke ano hookahi o na mea i oleloia maluna, a e pili like no i na aoao a pau iloko o ka hihia, a e palapala kaawaleia hoi.

NO KA HOOLOLI ANA.

PAUKU 1145. Ina i kuhihewa kekahi mea hoopii no ke ano o ka hoopii kupono i kana mea i koi ai, e hiki no i ka aha, ma kona noi ana, ke ae i ka hooloii ana e like me ka mea a ka Aha e manao ai he pono; a e hiki no hoi i ka aha ma kona kokua ana i ka pololei, ke ae i ka hooloii ana i kekahi palapala hoopii, a palapala e ae paha, ma ke ano o ke kakau ana, a i ole ia, ma ka hoohui ana, a ma ka hoopau ana paha i ka inoa o kekahi aoao, a ma ka hooponopono ana i ke kakau hewa ana o ka inoa o kekahi, a o kekahi hewa e ae paha.

NO KE KOI HOEMI, A ME KA HAAWI E MAMUA.

PAUKU 1146. E hiki no i ka aoao i hoopiiia ma kekahi hihia kivila, e koi mai e hoemi ma ka mea ano like me ka mea i koiia, iwaena ona a me ka aoao hoopii; a ina ua haawi oia mamua ma ke ano kupono i ke kanawai, i na dala e kaa loa ai ke koi ana o ka aoao hoopii, e hiki no ia ia ke hoike mai i kela haawi mua ana, a e lawe mai ia mea imua o ka Aha, i kumu e uku ole ai oia i ka ukuhoopanee, a me na koina o ka Aha mahope o ia haawi mua ana.

PAUKU 1147. Ina, mamuli o kekahi palapala hoopaa, a olelo aelike paha me ka ukuhoopai, ke koi ana e hoemi, alaila, aole e hoemiia mamua o ka nui o ka aie, kupono i ke kaulike, ma ia palapala hoopaa a olelo ae like pa.

PAUKU 1148. Ina he mau kanaka ma ka aoao hoopii, alaila, aole hiki i ka aoao i hoopiiia ke hoike mai ma ke ano koi hoemi i ka aie a kekahi o lakou, i ka aie o lakou a pau wale no ; a ina he mau kanaka ma ka aoao i hoopiiia, alaila, aole hiki ia lakou ke hoike mai ma ke ano koi hoemi i ka aie o kekahi o lakou, i ka aie o lakou a pau wale no, koe na mea i oleloia ma ka pauku malalo iho.

PAUKU 1149. Ina he hoa nalo ko ka mea i komo iloko o ka olelo aelike, a ua hoopiiia mamuli o ia olelo aelike ma ke ano kue i na hoa a pau i huiia, alaila, o ka aie aku, a o ka aie mai o ka mea i komo iloko o ia aelike, e lilo ia i koi hoemi, me he mea la aole i huiia ka hoa nalo ma ka hoopii ana.

PAUKU 1150. Ina hoopii kekahi kanaka malama waiwai, a hoopii no hai paha, alaila, e hiki no i ka aoao i hoopiiia ke hoike mai i ke koi hoemi ma ke ano kue i ka mea nona ka waiwai ma ka aoao hoopii, e like me ka hana ana ina oia maoli no ka mea hoopii.

PAUKU 1151. E hiki no i ka mea hoopii ke pale aku i kela koi hoemi, e like me ke pale ana, ina oia iho no ka mea i hoopiiia no ia kumu hookahi no.

PAUKU 1152 Ina i pili ke kanawai e hoakaka ana i ka manawa hoopii i ke koi hoemi, alaila, e pili no ma ke ano hookahi, ina ua hoomakaia ka hoopii no ia kumu hoemi i ka wa i hoomaka ai ka hoopii o ka aoao hoopii.

NO KA WAIHO ANA I KA WAIWAI ILOKO O KA AHAHOOKOLOKOLO.

PAUKU 1153. Ina i maopopo ma na palapala a ma ka ninaninau ana paha i kekahi kanaka, aia no ia ia kekahi dala a mea e ae paha, pono ke haawi mai, a he mea hoopaapaa no nae, a ua paa ia ia ma kona ano waihona no hai, a no hai no paha ia mea, alaila, e hiki no i ka aha, ke noiia, e hooholo e waiho mai ia mea iloko o ka aha, a i ole ia, e haawiia i kela kanaka ma ke ano ku i ka pololei, a olelo hou ka aha no ia mea.

PAUKU 1154 Ina i kauoha ka aha ma ka mana i haawiia ia ia, e waiho ae i kekahi dala a waiwai e ae paha ma kekahi wahi, a aole nae i malamaia kana kauoha, alaila, e hiki no i ka aha ke hoopai i ka mea hoolohe ole, a e kauoha ae i ka Luna Makai Kiekie, a i kekahi hope paha ona, e lawe i ke dala, a mea e ae paha, a e waiho e like me ke kauoha a ka aha.

NA OLELO HOOHOLO A ME KA HOOKO ANA.

PAUKU 1155. Na ke kakauolelo e palapala i ka olelo hoohoio, me ke noi ole ia, mahope koke iho o ka puka ana mai o ka olelo hoohoio a ke jure, a o ka aha paha ma ka banco, a o ka Lunakanawai paha ma ke Keena, a e hiki no ke hoopuka i ka palapala ohi waiwai i kela

manawa keia manawa, ke noiia mai mahope olaila, ke hoakaka oleia i ka manawa i hoopukaia mai ai ka olelo hooholo, o ka manao e hookolokolo hou, a e waiho mai hoi i bila hoakaka i na kumu hoohalahala, a me ka palapala hoopaa, e like me ka olelo a ke kanawai iloko o na la he umi mahope iho o ka olelo hooholo. E hiki no nae ke hoopuka ae i ka palapala ohi waiwai iloko o na la he umi, me ka nana ole, i keia olelo noi e hoakaka ana no ka hookolokolo hou, ke maopopo ke kumu kupono no ka hana ana pela. Aole pilikia ka hoopii hou ae ma na olelo a keia pauku.

NO KA HOOKOLOKOLO HOU.

Pauku 1156. E hiki no i kela mea keia mea ke hooholoia ma ke ano kue ia ia, e like me ke ano o ka pauku maluna iho, ma kona haawi ana mai i palapala hoopaa, i mea e uku ai oia i na koina a pau ma ka hookolokolo hou ana, aole hoi e lawe aku a hoolilo aku paha i kekahi waiwai ona i ku i ka ohiia mamuli o ia olelo hooholo, a ma kona hoakaka ana hoi i kona manao pela i kela aoao, a me na kumu o ia manao, e hiki no ia ia ke noi i ka aha, iloko o na la he umi mahope iho o ka hooholo ana, e hookolokolo hou, no ke kumu kupono ma ke kanawai e ae ai e hookolokolo hou. E lilo ka bila hoakaka i na kumu hoohalahala, a me ka palapala hoopaa, i mea e waiho malie ai ka palapala ohi waiwai, a hooholo ka aha i kona manao no ka hookolokolo hou a me ka ole.

NO NA PALAPALA KUHIKUHI I NA HIHIA.

Pauku 1157. E hiki no i kela mea keia mea hoohalahala no ka olelo hooholo a kekahi Lunakanawai Hoomalu, a o kekahi Lunakanawai Kaapuni paha ma ke Keena, a o kekahi Aha Kaapuni ma ka banco, a o kekahi Lunakanawai o ka Aha Kiekie, a no kekahi olelo hooholo a ke jure, ma ka hihia kivila, e hiki no ia ia i na manawa a pau, mamua o ke kaa loa ana o ka palapala ohi waiwai iloko o na malama eono, mahope iho o ka olelo hooholo, ke waiho mai me ke Kakauolelo o ka Aha Kiekie i na kumu no kona hoohalahala ana, a e hoakaka ana i na kumu i pono ole ai ia hooholo ana.

Pauku 1158. E hiki no i ua aoao nei ma ka haawi ana i ke kope o kana palapala kumu hoohalahala, a me ka palapala hoopaa hoi i mea e uku ai oia i na koina, ke ko ole oia ma kona noi ana, aole hoi oia e lawe aku, a hoolilo aku paha i kekahi waiwai ana, kupono e ohiia mamuli o ka olelo hooholo, i mea e poho ai kekahi aoao, a ma ka hoakaka ana i kela aoao, a i kona hope paha, he umi la mamua, e noi aku i kekahi Lunakanawai o ka Aha Kiekie, i palapala kuhikuhi i ke ano o ka hihia, e hoopukaia'ku e ka aha malalo a i ke Kakauolelo o ka Aha Kiekie paha, ina malaila ka hooholo mua ana, e koi ana i ua aha nei a Kakauolelo paha, e haawi mai i ka mooolelo no ka hana ana ma ia hihia, i hooponoponoia na mea pono ole.

Pauku 1159. Ma ka hoihoi ana mai i ka palapala kuhikuhi i ka hihia, a me ka mooolelo pu, e hiki no i ka Aha Kiekie ke kauoha ae i kekahi aoao e hui ma ka hana ana imua o ka aha, a ina aole oia e hele

mai, e hiki no ke hoopauia ka olelo hooholo mua; a ina nae ua hele mai oia, alaila, mahope o ka lohe ana i na aoao a i na mea i hele mai paha, e hooholo, e hoopaa ana, a e hoopau ana, a e hololi ana paha, i ka olelo hooholo mua, a i ole ia, e hoihoi aku no, i ua hihia nei, malalo e hookolokolo hou ai.

Pauku 1160. E lilo kela a o keia o na palapala kuhikuhi i ka hihia i mea e oki ai ka palapala ohi waiwai mamua o ke kuai maoli ana i ka waiwai, a me ka hookaa ana i ka olelo hooholo, aole hoi e hooko, kekahi luna i ka palapala ohi waiwai, mahope o kona lohe ana, ua lawe ia ka olelo hooholo imua o ka aha maluna ma ka palapala kuhikuhi hihia; aka hoi, aole e lilo ia lawe ana i mea e hemo ai ka waiwai i ohi maoliia ia wa, ke hoopaaia ka olelo hooholo mua e ka Aha Kiekie.

NA OLELO PILI IO A IA NEI.

Pauku 1161. E hiki no i na Aha Kakau, i kela manawa keia manawa, e hana i na rula a lakou i manao ai he pono, i mea e alakai ai i na kakauolelo o lakou, ma ka hoomakaukau ana i na papa hihia kivila a me ke karaima, e hookolokoloia'na iloko o ua mau aha nei.

Pauku 1162 E hanaia na hihia i palapalaia ma ka papa hihia, e hoomaka ana ma ka mua, a pela e hele like ai, a i ka lua me ke kolu, a pela aku, ke hoopanee ole ia e ka aha mamuli o ke noi ana o kekahi aoao.

Pauku 1163. I ka hookolokolo ana, aia a kauia kekahi hihia ma ka papa, na ke kakauolelo e kahea i ka mea hoopii, ina aole oia malaila, aole hoi kona loio, a ina i pane ole paha kekahi o laua i ke kahea ana, alaila, e hooholoia ua hoopauia kona hoopii, a maluna ona na koina. Ina i hiki mai ka aoao hoopii ma ke kahea ana, aole nae i hiki mai ka aoao i hoopiiia, aole hoi i pane mai i ke kahea ana, alaila, e hiki no i ka aha ke hooholo ma ke ano kue i ka aoao i hoopiiia, a e ae aku i ka aoao hoopii e hana ma kona aoao wale no imua o ka aha, a o ke jure paha, a e hooholoia e ke jure, a e ka aha paha, ma ia hana kapakahi ana, ke maopopo ole i ka aha ke kumu pono e hoopanee hou aku ai.

Pauku 1164. Ma ka hookolokolo ana i na hihia kivila a pau, na ka aoao hoopii e hoomaka i ka hana imua o ka aha, a e lawe mua mai i kona mau hoike, a me na palapala e maopopo ai kona pono, a e hoonohonoho i na olelo a na hoike, a e hoopaapaa mahope o ka pau ana o ka olelo a ka mea i hoopiiia. E hiki no i ka aoao i hoopiiia e ninaninau i na hoike o ka aoao hoopii, a e lawe mai i kona mau hoike pale aku, ke pau ka hoike ana ma ka aoao hoopii. E hiki no i ka aoao hoopii ke ninaninau i na hoike o ka aoao i hoopiiia. Aia pau na olelo a na hoike, na ka aoao i hoopiiia e hai aku i kona manao pale aku imua o ka aha, a imua o ke jure paha. E hiki no nae i na lunakanawai o ka Aha Kiekie, ma ka rula paa, e hololi ae i keia olelo maluna iho, ke manao lakou he mea ia e pono ai.

Pauku 1165. Ina elua a keu na hihia iwaena o na mea elua, a ilo-

ko o ka aha hookahi, no na mea kupono ke huiia, e hiki no i ka aha ke kauoha ae, e huiia ia mau hihia iloko o ka hoopii hookahi ana.

PAUKU 1166. O ka manawa i oleloia ma keia Mokuna no ka hana ana i kekahi mea, e heluia no ma ka waiho ana i ka la mua, a e hookomo ana i ka la hope. Ina he la Sabati ka la hope, e waihoia no ia.

PAUKU 1167. Ina ma ka aina e ke kumu o kekahi hihia, a ma ke kanawai o ua aina e la, aole hiki ke hoopii ma ke ano kue i kekahi no ka hala loa o ka manawa, alaila, aole no e hiki ke hoopii kue ia ia no ia kumu iloko o keia Aupuni, koe wale no ka pono o kekahi mea noho kamaaina iloko o keia Aupuni, nona ke kumu o ka hoopii, mai ka manawa i kupu mai ai.

HAAWINA XLVII.

NO NA HOOPII KARAIMA.

PAUKU 1168. Ma na ofeni a pau i kue i na kanawai o keia Aupuni, e hookolokoloia'na imua o na Ahahookolokolo Kakau, e hopuia, a e hoopiiia ka mea hewa ma ka palapala hoahewa e ka Loio o ke Aupuni, iloko o ke kau hookolokolo e kokoke mai ana imua o ka aha kupono, ke hoopanee oleia e ka aha ma ke noi ana o ka mea i hoopiiia, a i ole ia, e haawi i manawa i ka aoao hoopii e loaa mai ai na hoike.

PAUKU 1169 Na ka Loio Aupuni o kela a o keia Apana Hookolokolo, e hoomakaukau i na palapala hoahewa, a nana no e hoike i ka Lunakanawai Peresidena o ka aha, mamua o ka hoomaka ana i ka hana ma ke kau hookolokolo, a na ua Lunakanawai nei, mahope o ka nana ana, e hooiaio a e hoole paha i kela palapala keia palapala hoahewa.

PAUKU 1170. Na ka Loio Apana e haawi i ke Kakauolelo o ka Aha, i ekolu la a keu mamua o ka la mua o ke kau hookolokolo, i papa hihia o na hoopii karaima a pau e hookolokoloia'na ia kau, i hanaia ka papahihia o ka aha.

PAUKU 1171. E hiki no i kela mea keia mea i hoopiiia no ka hewa ku i ka make, e koi aku i ke Kakauolelo, oia a o kona loio paha, a loaa mai ka palapala inoa o ka poe jure no ia kau hookolokolo, a e loaa hoi ia ia ka palapala kii aku i na hoike e maopopo ai kona pono.

PAUKU 1172 Ma na hihia a pau, ina he mea hiki ole i ka mea i hoopiiia e hoolimalima i loio nana e kokua ia ia, e hiki no i ka aha ke haawi i loio nona, noloko ae o ka poe loio i aeia, a nana no e hooikaika

ma ke kokua ana ia ia me ka uku ole; a ina e hoole kekahi loio, he hoowahawaha no ia i ka aha.

PAUKU 1173. E haawiia i kela kanaka keia kanaka Hawaii i hoopiiia no kekahi ofeni, ma ke koi ana i ka Loio Apana, i kope o ka palapala hoopii hoahewa, ma ka olelo Hawaii.

PAUKU 1174 E heluheluia ka palapala hoopii hoahewa me ka leo maopopo imua o ka mea i hoopiiia imua o ka aha; a pau ka heluhelu ana, e ninau pololei aku ka Lunakanawai ia ia i kona ae mai a i kona hoole mai i ua palapala la. Ina e ae mai oia, ua hewa io no ia, alaila, e kakau no ke kakauolelo i kona ae ana, aole hoi e noho ke jure ma ia hihia; a ina e hoole mai oia, aole oia i hewa, alaila, e hoonohonohoia ke jure e like me ke kanawai. Ina e ae mai oia i ka hana ana i oleloia iloko o ka palapala hoopii hoahewa, aole nae i kupono i ka hewa i oleloia, alaila, aole no he jure, aka, e hookolokolo no ma ka hoopaapaa ana imua o ka aha, ma ke kanawai pili i kela hewa.

PAUKU 1175 Na ka Loio Aupuni e hoomaka i ka hana, a e lawe mai i kona mau hoike, a me na mea e maopopo ai, a pau na hoike o ka aoao i hoopiiia, a me ka hai ana o kona manao, a o kona loio paha, imua o ke jure, alaila, na ka Loio Aupuni e hai aku i kona manao imua o ke jure, a o ka pau no ia o ka hoopaapaa ana.

PAUKU 1176 Ma ka palapala hoahewa no ka powa, no ka aihue, a no kekahi ofeni e ae, mamua o ke degere hookahi, e hiki no i ke jure ke maopopo ma ka olelo a na hoike, aole kupono ka hewa i ke degere i oleloia ma ka palapala hoopii hoahewa, alaila, e hooholoia no e hoahewa aku ia ia ma kekahi degere malalo iho.

PAUKU 1177. O ka olelo hooholo a ke jure, a o ka aha paha, oia ke kumu o ka olelo hoahewa a hoopai a ka aha, e like me na ukuhoopai o ke kanawai i haihaiia, a na kekahi o na lunakanawai e hai aku; e hiki no nae ke hookiia, a e hiki no hoi i ka Moi ke kala i ka hala, a i ole ia, e hiki no ke hoopii, mamuli o ke kumu pono e hooki i ka hooko ana.

PAUKU 1178. Ina e koi ole aku ka Loio o ke Aupuni mamuli o ka palapala hoahewa, ke aponoia i ke kau hookolokolo e kokoke ana, ke hololi oleia ka *venue*, a hoopanee ole ia paha e ka aha, aole hoi i maopopo ke kupono o ka palapala hoahewa ma ke kanawai, a puka mai ka olelo hooholo a ke jure paha, aole hewa, a ua like ole ka manao o kekahi poe jure ma ia hihia, a mahope, like ole no hoi ka manao o ka lua o na jure ma ia hihia hookahi no, alaila, e lilo ia i kumu e kuu aku ai i ka mea i hoopiiia, a e hooholo no ka aha e hemo ia, me ka manao nae i na olelo a ka pauku malalo iho.

PAUKU 1179. Ina i apono oleia ka palapala hoahewa i kekahi no kona pupule ana; a ina paha i hookolokoloia kekahi mamuli o ka palapala koi hoahewa, a ua kuuia nae no kona ano pupule; a mahope olaila, ina e kuuia'ku oia, a lilo hoi oia i mea e *poino* ai na kanaka, alaila, e hiki no i ka aha ke kena aku i ka Luna Makai Kiekie e hoopaa ia ia.

PAUKU 1180. E hiki no i kela, a i keia o na Lunakanawai o na Aha Kakau *mamuli o ke kumu kupono i kona manao e kali iki ae i* ka hoopai ana i ke kanaka i hoahewaia a hala ka manawa kupono i ke aloha, aole nae i hilo ia i mea e poino ai kekahi poe e aku.

PAUKU 1181. Aole no e hoopaiia i ka make, kekahi mea pupulo, aole hoi ka wahine hapai keiki; aole no hoi e hoopaiia pela kekahi keiki i ike ole, i ka hewa, a me ka pono.

PAUKU 1182. Ma na mea a pau i hoopaiia i ka make ma ke Kanawai o keia Aupuni, aole no e haiia'ku ia ia ka olelo hooholo e make ai, a hala na hora he kanahakumamawalu mai ka manawa i hoahewaia'i, aole hoi e hanaia ka make ia ia a hala na la he umikumamaha, mai ka manawa i lohe ai oia i ka olelo hooholo e make ana oia.

PAUKU 1183. Na ka Luna Makai Kiekie, a o kona waihona paha, e hoopai i ka make, ma ka li ana i ka mea i ahewaia a make loa, alaila, e laweia ke kupapau e like me ka olelo a ka Aha, aole no e hoopaiia i ka make, aia kakauinoaia ka palapala make e ka Moi, a me ke Kuhina Nui; aole hoi e hoopaiia i ka make mahope o ka palapala kala hala a ka Moi.

PAUKU 1184. Ma na hihia karaima a pau, ina emi ka hoopai ana malalo o ka make, na ka aha kahi i hoahewaia'i, e hai koke aku i ka olelo hoopai, e like me ke kanawai; na ke Kakauolelo hoi e palapala iho, a e haawi aku i ke kope i hooiaio i ka Luna Makai Kiekie, a i kona Hope paha, e like me ka hooko ana a ka Aha.

HAAWINA XLVIII.

NO NA JURE, A ME KA HOOKOLOKOLO JURE ANA.

PAUKU 1185. Na kela Kiaaina keia Kiaaina, e kuka pu ana me kekahi Lunakanawai o kekahi Aha Kakau, e hoomakaukau i ka malama o Ianuari i kela makahiki keia makahiki, i papainoa o na kanaka hanau ma Hawaii nei, a e noho ana iloko o ko lakou mau mahele Kiaaina, a ma ka manao ana o ke Kiaaina, a me ka Lunakanawai, ua kupono e noho ma ke jure.

PAUKU 1186, E kakauinoaia kela pepa keia pepainoa, e ke Kiaaina a me ka Lunakanawai nana i hoomakaukau, a e hooiliia'ku i ke Kakauolelo o ka Aha Kiekie ma Honolulu, a nana e palapala i kela inoa keia inoa iloko o na papainoa nei ma kekahi apana pepa kaawale; a e hookomo iho iloko o kekahi mau pahu kupono ana i malama ai no ia mea.

PAUKU 1187. Na ke Kakauolelo o ka Aha Kiekie, he iwakalua la

mamua ae o ke kau hookolokolo o ka Aha Kaapuni, no ka Apana Hookolokolo alua, akolu, aha, a mamua paha o ke kau hookolokolo o ka Aha Kaapuni a Aha Kiekie paha, ma ka Apana Hookolokolo akahi, ma kahi e loaa mai ai na mea hoopii e hookolokoloia'i, a ua hanau ma Hawaii nei na aoao elua, a o ka aoao hookahi paha, imua o kekahi o na Lunakanawai o ka Aha Kiekie, a me ka Luna Makai Kiekie, a o ka Makai Nui o Oahu paha, e unuhi, mailoko mai o ka pahu kupono, i na inoa o na kanaka Hawaii he iwakaluakumamaha e noho ma ke jure, a e kaheaia lakou e hana i ke kau hookolokolo e hiki mai ana, ma na hihia i oleloia maluna.

Pauku 1188. Na ke Kiaaina o Oahu, a me ke Kiaaina o Maui, e kuka pu ana me ka Lunakanawai o kekahi aha kakau, e hoomakaukau, i kela hapalua keia hapalua makahiki, i ka malama o Maraki a me Sepatemaba, i papainoa o na kanaka he kanalima, e noho ana iloko o ko lakou mau palena Kiaaina, he poe haole a ua makaukau, ma ka noonoo ana a ke Kiaaina, a me ka Lunakanawai, e hana ma ka jure.

Pauku 1189. E kakauinoaia na papainoa, i oleloia ma ka pauku maluna iho, a e hooiliia'ku i ke kakauolelo o ka Aha Kiekie, a nana no e hana e like me ka olelo ma ka pauku 1186, no na papainoa o na jure kanaka Hawaii.

Pauku 1190. Na ke Kakauolelo o ka Aha Kiekie, he iwakalua la mamua ae o ke kau hookolokolo o ka Aha Kaapuni, ma ka Apana hookolokolo alua, a o ka Aha Kaapuni, a Aha Kiekie paha, ma ka Apana hookolokolo akahi, ma kahi e loaa mai ana na hihia e hookolokoloia'i, a he haole ma ka hanau ana ka aoao hoopii, a o ka aoao hoopiiia paha, imua o kekahi o na Lunakanawai o ka Aha Kiekie, a me ka Luna Makai Kiekie, a o ka Makai Nui o Oahu paha, e unuhi mailoko mai o ka pahu kupono i na inoa he kanakolukumamaono haole noho jure, a e kaheaia lakou e hana ma ke kau hookolokolo, ma na hihia i oleloia maluna.

Pauku 1191. Ina o ke jure haole wale no, a he poe haole kekahi hapa o lakou paha, ka mea e pono ai ka hookolokolo ana i kekahi hihia, imua o ka Aha Kaapuni o ka apana hookolokolo ekolu a aha paha, alaila, na ka Lunakanawai Peresidena o ia Aha Kaapuni no ia manawa, e kena aku i poe haole kupono e noho ana maloko o ia apana, e noho ma ke jure no ia hihia.

Pauku 1192. Na na Kakauolelo o kela Aha keia Aha Kakau, he iwakalua la mamua ae o ke kau hookolokolo, kahi e hookolokoloia'i kekahi hihia karaima, a he haole o ka aina e paha ka mea i hoopiiia, e hooili aku i palapala (ke noiia e hana pela e ka mea i hoopiiia a e kona Loio paha) i ke Kanikele, a i ka Hope Kanikele paha e kokoke ana, o ke Aupuni o na mea nei i hoopiiia'i; a ina he Kanikela iloko o ke Aupuni, e nonoi ana ia ia i ka umi o ka la a mamua mai paha o ka la i kakauia'i na palapala nei, e hoike aku i na inoa o na kanaka he kanakolukumamaono e noho ana ma ia apana hookolokolo ke aeia mai lakou e ke Aupuni Hawaii e noho ma ke jure, a noloko ae o lakou e kohoia'i ka poe jure nana e hookolokolo, i ka mea a i na mea paha i hoopiiia.

PAUKU 1193. Na na Kakauolelo o na Aha Kakau, e hana ma ka aoao o ke Aupuni ma ka ae ana o keia poe jure maloko o ko lakou apana hookolokolo.

PAUKU 1194. Ina e hoole a hana ole paha ia Kanikele a Hope Kanikele paha, aole i hoike mai i ua poe jure nei, iloko o na la he umi, mahope iho o ka la i kakania'i ua palapala nei, alaila, e manaoia, ua makemake na Kanikele nei a Hope Kanikele paha, e kohoia ka poe jure nana e hookolokolo ka mea i hoopiiia, noloko ae o ka poe jure i hoomaopopoia e hookolokolo i na hoopii kivila, a he haole ma kekahi aoao.

PAUKU 1195. A hoikeia mai na kanaka he kanakolukumamaono no ke jure, e ke Kanikele a Hope Kanikele paha, a ua aeia e ua Kakauolelo nei, alaila, e hooiaio ia ko lakou inoa e ka Luna Makai Kiekie, a i kona hope paha, nana e kena ia lakou e hele mai imua o ka ahahookolokolo, i poe jure nana e hookolokolo i ka mea, a i na mea paha i hoopiiia.

PAUKU 1196. Ma na hoopii kivila a pau, he kanaka Hawaii ma kekahi aoao, a he haole ma kekahi aoao (ina paha he haole hoohiki ole, a he kupa Hawaii paha) alaila, e like a like na kanaka Hawaii me na haole maloko o ke jure, a e lawe kikeia lakou noloko ae o na pahu inoa o na kanaka Hawaii, a me na haole, i kena mua ia'i e hele mai i ka aha e noho jure ma ia mau hoopii; aka hoi, e hiki no i kela aoao a me keia aoao, ke kapae i kona kuleana iloko o ke jure hui, ke ae mai kekahi aoao.

PAUKU 1197. E hookolokoloia na kanaka maoli a pau i hoopiiia no ka hihia karaima, imua o ke jure o na kanaka maoli wale no, a o na haole kupa a pau imua o ke jure haole wale no, a e laweia noloko ae o ka poe jure kanaka maoli a me na haole i hoomaopopo ia, no ia kau hookolokolo.

PAUKU 1198. Ma ka hookolokolo ana i kekahi hoopii kupono i ke jure, iloko o ka Aha Kiekie, a iloko o na Aha kaapuni paha, na ke Kakauolelo o ka Aha e unuhi ae i na jure he umikumamalua noloko ae o ka pahu, a o na pahu paha kahi i waiho ai na inoa o ka poe i kenaia e hele mai e noho jure; a ina e hoohalahalaia a e kapaeia paha kekahi o ia poe he umikumamalua, e unuhi hou no ora, noloko ae o ia pahu, a o na pahu paha, a loaa ka poe jure kuikawa he umikumamalua, alaila, e hoohikiia lakou e hookolokolo pololei i kela hihia.

PAUKU 1199. Ina aole i lawa ka poe jure i kenaia'ku, aole hoi i loaa ka nui kupono, alaila, e hiki no i ka Aha ke kena aku i ka Luna Makai Kiekie, a i kona hope paha, nana e kii aku i kekahi o ka poe e ku mai ana, a ma kela apana a puni paha, i ka poe kupono e lawa ai ke jure.

PAUKU 1200. Na ka Luna Makai Kiekie, a o kona hope paha, e kena aku i ka poe i kauohaia pela, a e hoiboi mai i ko lakou mau inoa i ka aha. E hele koke mai no kela mea keia mea i kenaia pela, a e hana ma ke jure, ke kuu ole ia e ka aha; a e hoopaiia kela mea keia

hele ole mai e ka aha, e like pu me ka poe jure i kenaia e like me ka hana mau ana, a e like hoi me ka olelo mamua. E hiki no ke hoohalahalaia ka poe i kenaia ma keia ano, e like me ka poe jure e ae.

PAUKU 1201. E hiki no i kela mea keia mea i hoopiiia no ka hewa ku i ka hoopai make, ke hoohalahala i ka poe jure he umi wale no, i kohoia no ia hookolokolo ana, me ka hai ole i ke kumu hoohalahala.

PAUKU 1202. Ma na hoopii a pau, kiwila, karaima paha, e hiki no i keia aoao a me kela aoao, ke hoohalahala i kela mea keia mea i kohoia no ke jure e hookolokolo ia ia, no ke kumu ana e manao ai e hai aku i ka Lunakanawai Peresidena, nana e nana i ka oiaio a me ka oiaio ole o ke kumu o ka hoole ana i ua kanaka jure nei, a i ole ia, e haawi i ekolu kanaka o ke jure, a na lakou e nana a e hooholo.

PAUKU 1203. Aole no e emi na jure nana e hookolokolo na hoopii kivila a karaima paha, malalo o ka umikumamalua; aka hoi, ina i ae like na mea eiwa o ia poe ma ke jure ma kekahi olelo hooholo, e hiki no ia lakou ke hoike mai, a e paa no ia olelo hooholo maluna o kela aoao, a me keia aoao, e like me ka mea i hooholoia e ka poe jure he umikumamalua a pau.

PAUKU 1204. Ina e hoi mai kekahi jure iloko o ka ahahookolokolo, a olelo mai, aole i loaa ia lakou ka ae like no ka olelo hooholo, alaila, e hiki no i ka aha, ke manao oia he pono, e hookuu aku i ua poe jure nei, a i ole ia, e hoihoi hou aku ia lakou iloko o ke keena jure e noonoo hou.

PAUKU 1205. He mana ko ka Lunakanawai Kiekie ma ka hookolokolo ana i kekahi hihia pohihihi i hoopiiia mai, a ina o ka ike o na mea ku i ke akamai loa ka mea e maopopo ai, a ua noi aku kekahi aoao ia ia, e kena aku i kekahi aoao ma ia hoopii e hele mai imua ona, a e hoomaopopo i ke kumu, ina he kumu kona, e koho oleia'i ke jure ku i ka wa, e hookolokolo ai ia hoopii.

PAUKU 1206. Ina i hele ole mai kela aoao i kenaia, a ua hele mai paha, aole nae i hoomaopopo mai i ke kumu kupono no ka hoole ana, a ua manao hoi ka Lunakanawai Kiekie, o ka hookolokolo ana imua o ke jure o ia ano, ka mea e maopopo ai ka pono, alaila, e hiki no ia ia ke kauoha ae, e kohoia ke jure e.

PAUKU 1207. Penei ke koho ana i na jure ku i ka wa: na ka Lunakanawai Kiekie e hoakaka i ka manawa a me kahi e kohoia'i, a ia wa, e hai aku ka aoao, i noi aku e kohoia keia jure i kela aoao kue ia ia e hele mai. Na ke Kakauolelo o ka Aha Kiekie ia wa, a ma kela wahi, e kakau ma ka pepa kaawale i na inoa o ka poe jure i haawiia ia ia no ka hookolokolo ana i na hoopii kivila (oia hoi na kanaka maoli a me na haole paha,) alaila, na kela aoao me keia aoao, a o na loio paha o lakou, e hana mua nae ka aoao hoopii, e holoi kike i hookahi inoa ma ua pepa inoa nei, pela aku a koe he umikumamalua inoa wale no ma ia pepa, a o ia umikumamalua, o ka poe jure no ia nana e hookolokolo ia hoopii a lakou i kohoia'i. Ina e hele ole mai

kekahi aoao i ka wa, a me kahi i kohoia'i, aole hoi i holoi i na inoa, e like me ka olelo maluna, alaila, na ke Kakauolelo e holoi nona.

PAUKU 1208. E hanaia kela poe jure he umikumamalua i kohoia, e like me ka olelo a ka pauku maluna iho, ma ke ano hookahi me ka poe jure e ae; a ina e hele ole mai lakou, maluna o lakou ka hewa imua o ka aha e like me ka poe jure a pau, aole nae lakou e hoohalahalaia.

PAUKU 1209. Na ka mea noi i jure ku i ka wa, e uku i ka lilo no ke koho ana, aole hoi e hookomoia kela lilo iloko o ke koina no ia hookolokolo ana.

PAUKU 1210. Na ke Kakauolelo o ka Aha Kiekie e hooiaio i ka Luna Makai Kiekie a i kona hope paha, i na inoa o ka poe jure a pau, na kanaka maoli a me na haole, i kohoia e hana ma ke kau hookolokolo o ka Aha Kiekie, a o kekahi Aha Kaapuni paha, e like me na olelo a na Puuku 1187, 1190, i kena pono ia ua poe jure nei. Na ua Kakauolelo nei hoi e hoolaha i na inoa o ia poe jure, ma ka nupepa Aupuni, i ike ka lehulehu.

PAUKU 1211. E hiki no ke hoopaiia kela mea keia mea i kohoia ma ke jure, ina ua kenaia he kanahakumamawalu hora mamua o ke kau hookolokolo, no kona hele ole mai, ma ka uku hoopai, aole oi aku mamua o na dala hookahi haneri, e like me ka manao o ka aha he pono, no kela la keia la ana e hele ole mai ai me ke kumu ole; a e hiki no ke hopu, a e lawe mai ia ia imua o ka aha no ia mea.

HAAWINA XLIX.

NO NA HOIKE, A ME NA OLELO E MAOPOPO AI.

PAUKU 1212. Na na Kakauolelo o kela Aha keia Aha Kakau, e haawi aku i ka Loio Apana, a i ka aoao hoopii a hoopiiia paha, ma ka hihia kivila, a karaima paha, e waiho ana imua o ua Aha nei, a i ole ia, i ka Loio paha o ia aoao i na palapala kii aku i na hoike, ma ka pepa paihakahaka i hookomoia na inoa o na hoike, e kii ia ana mahope o ka hoopuka ana o ia palapala kii.

PAUKU 1213. E kakauinoaia ia mau palapala kii e ke Kakauolelo, a e paiia i ke sila o ka Aha, a e paa no ia maluna o ka Luna Makai kiekie, a o kona mau hope paha, a me na mea e ae i haawiia'i.

PAUKU 1214. Ma ka hele ole ana mai o na hoike i kii pono ia, a ua maopopo ma ka hoohiki ana o ka Makai nana i haawi aku, ua haawi maoliia ka palapala kii i ua hoike nei, alaila, he mana ko ka Aha e kii aku, a e lawe maoli mai, a e hoopai ia lakou, no ka hele ole mai.

PAUKU 1215. E hiki no i kela Loio keia Loio Apana, ke koi aku i na Lunakanawai o na Aha Kakau ma ke keena, e hoopaaia na hoike e pono ai ka hookolokolo ana, i kekahi mea i hoopiiia ma ke ano karaima, a e hoopiiia ana paha, ma kekahi palapala hoopaa e hele mai, a e hoike ma ka hookolokolo ana i ka mea i hoopiiia, a e hoopaaia paha na hoike ma ka halepaahao no ia mea, a he mana ko ka Lunakanawai e hana pela, ke hoiia'ku.

PAUKU 1216. Aole no e paa ma ke Kanawai kekahi hoike e hele mai i ka hookolokolo ana i kekahi hihia kivila, iloko o kekahi Aha Kakau, ke uku ole ia kona lilo no ka hele ana, a e haawiia ia uku ia ia, i ka wa e haawiia'i ka palapala kii.

PAUKU 1217. Aole no e ukuia na hoike ma na hihia karaima, ina no ka aoao hoopii, a hoopiiia paha.

PAUKU 1218. Aole no he mea hiki ole i kekahi ma keia hope aku, ke hoike ma kekahi hoopii kivila, iloko o kekahi Ahahookolokolo o keia Aupuni, ina he kuleana kona iloko o ka mea e hookolokoloia ana. Aole nae e hiki i ka aoao i hoopii a hoopiiia paha i palapalaia ma ka mooolelo o ka Aha, a i ka hoopii maoli paha, a hoopiiia, he mea i kuleana maoli iloko o ia hoopii, ke hoike nona iho.

PAUKU 1219. Ma na hoopii karaima a pau, e hanaia imua o kekahi Ahahookolokolo o keia Aupuni, e hiki no i ke kane, a o ka wahine paha o ka mea i hoopiiia, e ku mai i hoike ma ka aoao pale.

PAUKU 1220. Aole no e hiki i kekahi mea i hoahewaia, iloko o keia aupuni no ke karaima, a no ka pepehi kanaka ma kekahi degere, a no ka moeaikane, a no ke puhi hale, me ka hoohiki wahahee, a hoowalewale paha i kekahi e hoohiki wahahee, a no ka epa, aole loa e hiki ia laaou ke hoike no hai ma kekahi hihia kivila; aka hoi, o ka hoahewaia ana no kekahi ofeni e ae, aole no ka hoohiki wahahee a no ka hoowalewale i kekahi e hoohiki wahahee paha aole ia he kumu pono e hiki ole ai i ka mea i hoahewaia pela, e hoike ma kekahi hihia karaima.

NO KA LAWE ANA I NA MEA HOIKE.

PAUKU 1221. E hiki no i kela aoao keia aoao o kekahi hoopii iloko o na Aha Kakau, ke noi aku i ka Aha, a i ka Lunakanawai paha ma ke keena ma ka palapala hoopii i hoohikiia, e olelo ana, aia ma kahi e kekahi hoike, e kauoha aku e laweia ka olelo hoike, a ua mea nei, ina paha ua noho ma ka aina e, a ma kekahi apana hookolokolo paha, aole ma kahi e hookolokoloia ana kela hihia.

PAUKU 1222. Na ka mea e noi ana e hanaia pela, e waiho mai i kona mau ninau, me ka palapala hoopii i hoohikiia, a e hai imua o ka aha, a o ka Lunakanawai paha, i na kanaka kupono, na kanaka kuikawa, i poe nana e hooko ia kauoha, a e lawe i na olelo a na hoike ma kahi e; e haawi no hoi oia i kope o kana palapala hoopii, a me kona mau ninau i ka aoao kue ia ia; a e hiki no i ka Aha, a i ka Lunaka-

nawai paha, e ae a e hoole paha i kona manao, mahope o ka lohe ana i ka olelo hoole.

PAUKU 1223. Ina e aeia keia manao hoopii, e hiki no i ka aha, a i ka Lunakanawai paha, ke kauoha ae i ka aoao kue, e koi ana ia ia e hoike mai i kana mau palapala ninau iloko o ka manawa i oleloia, a i hana ole oia pela, aole hiki ia ia e ninaninau i ka hoike. Ina aole ninau ka aoao kue e like me ke kauoha, alaila, he hiki no i ka aha a i ka Lunakawai paha, ke hoopuka aku i ka palapala kauoha, e hoohui ana me ia i na ninau, e kauoha aku i na Komisina e kena aku, a me ke kokua mai o na Luna o ke Aupuni ma ia wahi, e koi aku i na hoike i oleloia, e hele mai, a e hoike no mamuli o ka hoohiki ana.

PAUKU 1224. Aole hiki i kekahi Komisina ke hoopuka aku, i ka hoike i kahi ninau e ae, o na ninau wale no i hookomoia'i iloko o kana palapala hookohu. E kakauinoa na hoike i ka lakou mau olelo pane mai, a e hooiaio ke Komisina i kela palapala, a e hooili mai i ke kakauolelo o ka aha me ka paa i ke sila, a e lilo ia palapala i hoike. E manaoia na olelo a na hoike i palapalaia pela he oiaio ma na hoopii kivila, ke hoohalahala oleia no ke kolohe maoli, a no ka ohumu paha, a no ka hana pono ole loa.

PAUKU 1225. E hiki no i kela aoao keia aoao o ka hoopii kivila, imua o ka aha kakau, ke noi i ka aha i ke kau hookolokolo, a i kekahi Lunakanawai paha o ka aha kakau i ka wa hoomaha, me ka hoohiki, me ka hai aku hoi i ka aoao kue, aole emi malalo o na hora he iwakaluakumamaha mamua o ka hoopii ana, e hoonohoia kekahi e lawe i na olelo a kekahi hoike ano nui, e nanaia i ka hookolokolo ana ia hoopii, ina ua kokoke haalele ua hoike nei i keia aupuni, a ua mai paha, a ua makauia hoi o make e mamua o ka hookolokolo ana.

NO NA KOPE O NA MOOOLELO HOOKOLOKOLO.

PAUKU 1226. E laweia no ke kope o ka mooolelo a me ka hana ana o kekahi aha kakau ma ke keena i hoike, ma ka hooiaioia ana e ke kakauolelo o ua aha nei, a me ke sila o ka aha i paiia maluna, a i ole ia, ma ka hooiaio ana o ka Lunakawai ma ke keena, nana i hookolokolo ia mea, me ke sila i oleloia maluna.

Pauku 1227 E laweia no ke kope o ka mooolelo a kekahi Lunakanawai Kaapuni ma ke keena, a o kekahi Lunakanawai Hoomalu, a Apana paha, no kekahi mea ana i hoholo ai, no kekahi palapala ohi ana i hoopuka ai malaila, ina i hoopukaia, a no ka hoihoiia mai o ia palapala ohi, ma i kakauinoaia e ua Lunakanawai la, he hoike maoli no ia e maopopo ai ka hana ana, i oleloia iloko o ua kope nei, iloko o kekahi Ahahookolokolo.

HAAWINA L.

NO KA HOOKOLOKOLO KAULIKE HIHIA MOKU, A KA WAIWAI HOOILINA.

PAUKU 1228. O na palapala hoopii a pau no ka hooko ana i ka moraki ma ka waiwai paa a me ka waiwai lewa; no ka lawe aku i kekahi mea ino waie, ma kahi akea, a ma kahi mehameha paha; no ka hoopau ana i na palapala Ahahui, a me na pono e ae o na Ahahui; a no ka papa ana paha i ka hana mamuli o ia poho; no ka hoolaha ana ma ke "*scire facias*;" no ka hoonele ana i ka waiwai ma ke Kanawai, a ma ke kaulike paha; no ke oki mare, me ka hookaawale i ka poe mare; no ka hookama ana i na keiki kamehai; no ka mahele ana i ka waiwai paa; no ka hookaawale ana i ka mahele hapakolu o ka wahinekanemake; no ka ninaninau ana no ka mea pupule; a me "*de ventre inspiendo*," e maopopo ai ke kuleana waiwai; e pau ia mau palapala i ka hoohikiia, a e haawiia i ka Ahahookolokolo a i ka Lunakanawai kupono paha nana e hooponopono ia mea.

PAUKU 1229. Ma ka loaa ana mai o ua palapala hoopii nei, na ka Ahahookolokolo, a na ka Lunakanawai paha, e hooholo "*ex parte*," e haawi aku, a e hoole paha i ka palapala kena i noiia mai. Ma na hoopii kupono i ka hana ole, a ku i ke kanalua paha, e hiki no i kaaha a i ka Lunakanawai paha, mamua o ka hoopuka ana i ka palapala kena, e kauoha aku i kela aoao e hai mai i ke kumu hoole o ke noi ana, a e ninau no hoi no ia mea, i mea e maopopo ai ka pono.

PAUKU 1230, Ina e hoopukaia'ku ka palapala kena, mamuli o ka hoopii e like me keia, e haawi i ke kope o ka palapala hoopii, a me ka palapala kena i na aoao i hoopiiia, a ina e loaa ole, e haawi i ke kope i kekahi kanaka ma kahi i hoopaapaaia, a ma ke ano e ae paha a ka Aha, a o ka Lunakanawai paha e olelo ai. A na ka Makai nana i haawi aku i ka palapala kena, ina e kauohaia e ka Aha, a e ka Lunakanawai paha e hana pela, e hoolaha ma ka Nupepa Aupuni, i olelo hoolaha no keia hana, e kahea ana i na mea kuleana a pau e hele mai, a e hoike mai i ke kumu kue ia ia, i ka manawa a ma kahi hoi i hoakakaia no ka lohe ana ia mea.

PAUKU 1231. E hiki no i ka Aha a i ka Lunakanawai paha, ke hooholo i ka nui o ke dala e ukuia'i ma na moraki, ina paha ma ka waiwai paa a waiwai lewa paha, me ke jure ole, mahope o ka lohe ana i na aoao, a me ka laweia mai o na mea e maopopo ai; a e kauoha aku e palapalaia ka nui o ke dala i hooholoia, a e hoopukaia'ku ka palapala ohi no ia dala; e hiki no nae ke hoopii hou ia na hihia a pau, koe wale no na mea i hooholoia e ka Aha Kiekie.

PAUKU 1232. E komo pu iloko o ka palapala hoopii, na mea moraki a pau, mamua a mahope, i maopopo ko lakou mau inoa i ka mea e hooko ana i kona moraki, a ina e ikeia mamua o ka la e hoakaka-

ia'i no ka lohe ana, alaila, e haawiia ke kope o ka palapala hoopii ia lakou.

PAUKU 1233. E ukuia na mea moraki, e like me ka la i kakauia'i ko lakou moraki, aole "*pro rata*," a e lilo ka hooko ana i kekahi i mea e pau ai na moraki mahope ma ia waiwai hookahi, me ka hooko ole o ka mea moraki mamua i kona moraki. E haawiia ke koena dala mahope o ka hookaa ana i kekahi moraki, i ka mea moraki mahope iho, a pela aku no e hookaa a pau loa, a e hookaa hapa paha i na moraki a pau mahope iho, o ka mea i hookaaia.

PAUKU 1234. E hiki no i ka mea nana i haawi i ka moraki, a o ka mea i haawiia'i ka moraki mahope mai paha, ke hele imua o ka Aha, a e pane mai ma ka oiaio, a ma ke Kanawai paha, e kue i ka hoopii no ka hooko ana, a e hiki no ke hoike mai i ka mea i hooko ole ia'i ka moraki ma ke Kanawai a ma ke kaulike.

PAUKU 1235. O na palapala hoopii a pau no ka hooko ana i ka moraki ma ka moku o keia aina, a o ka aina e paha, a no ka hooko ana i na kuleana o ka poe hoopakele i ka waiwai o na moku, a no ka poe haawi i na mea e hana ai a e lako ai ka moku, a no ke poho ina i naha ka moku, kekahi i kekahi, a no ka lilo o ka moku a o ka waiwai e ae paha, no ka haihai ana i ke Kanawai no ke dute a no ke poho, ke loaa ke kumu hoopii mawaho o keia Aupuni; e pau ia mau palapala i ka hoohikiia, e like me ke ano o ka laibela, a e haawiia i ka Lunakanawai Kiekie, a i ole ia, i kekahi Lunakanawai akahi o ka Aha Kiekie.

PAUKU 1236. Ma ka loaa ana mai o ua palapala hoopii nei, na ka Lunakanawai e hooholo "*ex parte*" no ka haawi a me ka haawi ole, i ka palapala kena i noiia. E hiki no ia ia mamua o ka hoopuka ana o ka palapala kena, e kauoha aku e haiia mai ke kumu no ka haawi ana, ina i manao oia, oia ka mea e maopopo ai ka pono.

PAUKU 1237. Ina i hoopukaia'ku ka palapala kena ma ka hoopii o ia ano, e haawiia ke kope o ka palapala hoopii, a me ka palapala kii a ka Lunakanawai i ka aoao i hoopiiia; a ina i loaa ole, e waiho i ua kope nei maluna o ka moku i hoopiiia no ka moraki, a no ka uku i kekahi aie, a no ka haihai ana i kekahi kanawai no ke dute paha; a ina he mea hiki ole ke haawi pela, e haawiia no e like me ka olelo a ka Lunakanawai. Mahope koke iho o ka haawi ana ia palapala kena, na ka Luna Makai Kiekie a o kona hope paha, e like me ka manao o ka Lunakanawai he pono, e hoolaha ma ka nupepa aupuni, a hala ka manawa ana i manao ai he pono i olelo hoolaha no ia hana ana, no ka lawe ana, no ka hooko ana i ka moraki, no ke kuai ana i ka moku mamuli o ka moraki, no kekahi aie, no ka holo ana ma ka moana, a no ka lilo o ka moku paha, a e kaheaia na mea a pau e hoike mai i ke kumu o ka hoole ana i keia hana, i ka la i hoakakaia no ka hoolohe ana, a mamua mai paha.

PAUKU 1238. Ma na hoopii a pau, e like me keia, e hiki no i ka Lunakanawai ke lohe, a e hooholo me ke jure ole; a i ole ia, e hiki no ia ia ke hoonoho i jure, e hookolokolo i ka hana ana ma keia hihia, e like me ka olelo a ka Pauku 854. Mahope o ka lohe ana i na aoao

ma keia hoopii, a me na hoike, a me ka olelo hooholo a ke jure, no ka hana ana ma keia mea, a ua hooholoia paha e ka Lunakanawai, alaila, nana no e kauoha ae e palapala i ka olelo hooholo no ia mea; e hiki no nae ke hoopii hou ae, a e hooholo hou paha, a e hoopuka aku i ka palapala ohi malaila, e like me ka hana ana ma na hoopii pili ole i na moku.

Pauku 1239. Ina e hoopii hou kekahi ma ka hihia e like me keia, no ka hoohalahala i ka olelo hooholo a ka Lunakanawai, me ke jure ole, alaila, e lohe ia a e hooholoia ua hoopii nei e ka Aha Kiekie ma ka banco.

Pauku 1240. E hooponoponoia na palapala ano moraki ma na moku, a me na aie o na moku, mamuli o na kanawai maluna o na lahuikanaka a pau, mamuli hoi o ke kanawai kahi i hanaia'i ua palapala nei, a me ke kanawai hooholo moku a me ke kalepa, ma na hoopii e like me keia a ka Lunakanawai paha o ka aha i manao ai ua kupono i keia hihia, a me ka mahele ana i ka waiwai i loaa malaila.

Pauku 1241. E loheia a e hooholoia na mea e pili ana i ka waiwai hooilina, a me ka hooponopono ia mea e ka Lunakanawai, a i ka aha paha nana ia hana, me ke jure ole.

Pauku 1242. Ina i make kekahi iloko o keia Aupuni, ina he kanaka no keia Aupuni, a ua waiho mai hoi i palapala kauoha no kana waiwai iloko o keia Aupuni, a ma ka aina e paha, a ua make paha ma ka aina e, a ua waiho malaila i palapala kauoha, e kauoha ana i kana waiwai iloko o keia Aupuni, alaila, na ka mea i oleloia iloko o ua palapala kauoha nei, oia ka mea nana e hooko; a i ole ia, no ka mea e pomaikai ana ma ia kauoha, a i oleloia no ka mea i haawi i ua palapala kauoha nei, a i ole ia, no kekahi mea o ka poe kuleana iloko o ua palapala kauoha nei, e hoopii i kekahi Lunakanawai o kekahi Aha Kakau ma ke keena, e hooiaio i ua palapala kauoha nei, a no ke kii ana i na hoike maloko a me ka mea i pili loa i ke koko o ka mea i make.

Pauku 1243. Pela no hoi ka mea makemake e hooponopono, e like me ka pono e hoakakaia ana mahope, i ka waiwai a kekahi mea make me ke kauoha ole iloko o keia Aupuni a he waiwai hoi kana; a i ole ia, ua make paha ma ka aina e, a he waiwai no hoi kana iloko o keia Aupuni, e hoopii oia i ka Lunakanawai o kekahi Aha Kakau ma ke keena i loaa ia ia ka mana e hooponopono ai ia waiwai.

Pauku 1244. E hoohikiia na palapala hoopii a pau no ka hoomaopopo ana i na palapala kauoha a ka mea make, a i loaa hoi ka palapala hookohu e hooponopono ai i ka waiwai o ka mea make, a ma ia palapala e hoakaka liiliiia na kumu a pau no kona hoopii ana.

Pauku 1245. Ma ka hookohu ana i na luna hooponopono waiwai hooilina, no ka waiwai o ka poe make, penei ke ano o ka hana ana mai ka mua a i ka lua, a pela aku :

1. Ke kane a ka wahine make.
2. Ka wahine a ke kane make.

3. O na keiki oo.
4. Na kaikuaana a me na kaikuahine o ka mea i make.
5. Na koukini maoli o ka mea i make.
6. O ka mea a ka mea make i aie ai, a ua noi mai i palapala hookohu hoooponopono waiwai hooilina.

Aka hoi, e hiki no i ka lunakanawai no ke kumu pono, e kapae ae i keia hoonohonoho ana ma keia ano.

PAUKU 1246. Na ka lunakanawai e hana i na palapala kauoha, a e hoakaka hoi i ka loihi o ka manawa, no ka hoolaha ana o na luna hooko kauoha, a me na luna hooponopono waiwai hooilina, i ka poe i hooaieia, a me ka poe aie mai i ka mea make, a me ka lawe ana mai i na moowaiwai.

PAUKU 1247. Aole loa e hiki ke hoopiiia na hooko kauoha, a me na luna hooponopono waiwai hooilina, a hala na malama eono mahope iho o ka hooiaio ana i ka palapala kauoha, a o ka haawi ana paha i ka palapala hookohu i ka luna hooponopono waiwai hooilina.

PAUKU 1248. Ma na mea a pau i manaoia ma na pauku o keia Haawina, e hiki no i ka aha hookolokolo a i ka lunakanawai paha, ke hoopuka aku i na palapala e noi ana i na mea e maopopo ai, a me na kauoha paha e lawe i na olelo a na hoike, e like me ka mea i maopopo ai imua o ka aha.

MOKUNA XXVI.

NO NA LUNA HOOKO E O KA OIHANA HOOKOLOKOLO.

HAAWINA LI.

NO KA LUNA KAKAU PALAPALA HOOLILO—KANA HANA, &c.

PAUKU 1249. E malama ia kekahi Buro, iloko o ka Oihana Kalaiaina, e kapaia ka Buro no na palapala hoolilo, a na ka Moi, ma ke kuhikuhi ana a ke Kuhina Kalaiaina, e hoonoho i kanaka makaukau nana e malama ia Buro, malalo o ua Kuhina nei, a e kapaia oia he "Luna kakaukope;" a e noho oia ma ka Oihana a pau ka makemake o ka Moi.

PAUKU 1250. E hoohiki na Luna kakau kope nei e hana pololei i kana Oihana, a e haawi hoi i ke Kuhina Kalaiaina, i mea e pono ai ka lehulehu, i palapala hoopaa no na dala, aole emi malalo o ke tausani hookahi, e uku aku i ka mea kaumaha ke hooliloia nona no kona poho, no ka palapala nanea a hewa e ae paha, ma kana oihana; a no kona haawi ana paha i na palapala hooiaio hoopunipuni, no ka imi ana

iloko o kona mau buke a no na hoomalu ana ma ka waiwai ana i haawi ai i kekahi manawa, i mea e poino ai ka aoao hoopii.

PAUKU 1251. E ukuia ua Luna kakau nei, penei :

1. No ke kope ana i kekahi palapala hoolilo loa, i ka waiwai paa, palapala hoolimalima, palapala moraki, a palapala e ae paha e kopeia mamuli o ke kanawai, a i haawiia mai paha e kopeia, he kanalima keneta no na huaolelo hookahi haneri.

2. No ka hooiaio ana mamua o ke kope ana, hookahi dala no kela mea keia mea, nana i kakau i kona inoa.

3. No kela kope keia kope o na palapala a pau i kopeia iloko o kona hale oihana, a ua hooiaioia i ke sila o ia oihana, he kanalima keneta no na huaolelo hookahi haneri.

4. No ka huli ana i na buke kope, a me ka haawi ana i na palapala hooiaio, i oleloia ma ke kanawai, he iwakaluakumamalima keneta no kela makahiki keia makahiki i huliia.

No ua Luna Kakau nei keia mau uku a pau, ua hooliloia nona, no kana oihana.

PAUKU 1252. Na ua Luna Kakau nei, mamuli o ka olelo a ke Kuhina Kalaiaina, e hoonoho i hope nona, a maluna ona ka hihia no ka hana ana a kona hope, a e hoolahaia ma ka nupepa Aupuni i ka mea i kohoia i Hope Kakau. Na ua hope nei e hana ma ke ano kakau kope, i ka wa kaawale ma kahi e o ka Luna Kakau Kope ponoi, a ua hakahaka paha kana oihana.

PAUKU 1253. Ua hiki no i ua Luna Kakau Kope nei, mamuli o ka olelo a ke Kuhina Kalaiaina, ke hoonoho i na luna kupono ma kela wahi keia wahi, iloko o ke Aupuni, e hooiaio i na palapala, e kopeia maloko o kona hale oihana.

PAUKU 1254. Aole no e kopeia kekahi palapala hoolilo a palapala e ae paha i kupono ma ke kanawai e pai hoailonaia, ke pai oleia mamua i ke sila hoailona pai o ke Aupuni, e like me ka Pauku 422.

PAUKU 1255. I mea e kopeia'i kekahi palapala hoolilo a palapala e ae paha, e hooiaioia no ia e ka mea a e na mea paha nana i hana, imua o ka Luna Kakau, a o kona hope paha, a o ka Lunakanawai paha o kekahi Aha Kakau, a luna hooiaio e paha o keia Aupuni; a imua hoi o kekahi Kuhina, Komisina a Kanikela paha o ko Hawaii pae aina, a luna hooiaio e ae, a Lunakanawai o kekahi Aha Kakau, ma ka aina e. Aka hoi, ina i make kekahi me ka paa o kona inoa i kekahi palapala i hanaia iloko o keia Aupuni; a i ole ia, ua holo paha mawaho o ke Aupuni, me ka hooiaio ole i ka mea ana i hana ai, a hoole maoli paha, aole e hooiaio, alaila, e hiki no ke kopeia ia palapala, ke maopopo ma ka olelo a na hoike iloko, e olelo ana, ua hana maoliia no me ka oiaio, ma ka hoike ana imua o kekahi Lunakanawai o ka Aha Kakau iloko o keia Aupuni. Ina i pau i ka make na hoike a pau iloko o ia palapala hoolilo, a palapala e ae paha, a ua holo paha mawaho o ke Aupuni, alaila, e hiki no ke hooiaioia na palapala nei imua o kekahi aha kakau iloko o keia aupuni, ma ka hoomaopopo ana i ke kakauinoa maoli ana o ka mea nana i haawi i na palapala nei, a me ka inoa hoi o kekahi hoike iloko.

PAUKU 1256. Aole no e kopeia kekahi palapala a ka wahine mare i oki ole ia, e haalele ana i kona kuleana iloko o na aina a o ka waiwai e ae paha, aia a hooiaioia mamua kela wahine imua o ka luna kakau palapala hoolilo, a o kona hope paha, a o kekahi luna kupono e ae paha ma ke kanawai, e lawe i kela hooiaio ana, me ka neenee aku o kana kane ma kahi mamao, a ua ae pono mai hoi kela wahine, ua kakau oia i kona inoa me ka hoopilikia oleia a me ka makau ole, i kana kane.

PAUKU 1257. Na kela luna keia luna nana i hoomaopopo i ka hooiaio ana i kekahi palapala, e kakau no maluna iho i ka hooiaio ana, a me kona inoa pu, a me na mea i hoomaopopoia ma ka olelo a na hoike, e kakau no i na inoa o na hoike i ninauia imua ona, me ko lakou wahi e noho ai, a me ke ano nui o na olelo a lakou i hoike ai.

PAUKU 1258. I heluheluia kela palapala keia palapala hoolilo, a palapala e ae paha, ua paiia i ke sila hoailona pai o ke Aupuni, a ua hooiaioia e like me ka olelo mamua, e kekahi luna i hoakakaia maluna i mea hoike, aole he olelo i koe e maopopo ai, a e hiki no ke kopeia iloko o ka buke Aupuni.

PAUKU 1259. E hiki no ke heluheluia ka palapala i kope pono ia, a o ke kope o ia palapala paha i hooiaioia, i mea hoike, e like pu me ka palapala mua. Aole no e manaoia ka palapala hooiaio i ka inoa, a me ka mea e maopopo ai kekahi palapala, he kumu pono ia no ka hookolokolo; aka, e hiki no ke hoopaapaaia e kela aoao keia aoao kuleana malaila. Ina i hoomaopopo ka mea hoole i ka oiaio o ua palapala nei, ua laweia ka olelo a na hoike ma ka hoohiki ana o kekahi mea kuleana maloko, a ma ka hoike kupono ole paha, alaila, aole no e laweia ua palapala nei, aole hoi ke kope, i hoike, aia hoomaopopoia ma na mea e ae.

PAUKU 1260. E kopeia kela palapala keia palapala kupono i ke kanawai, e like me ka manawa i haawiia mai i ka Luna kakau kope, a e manaoia, ua kope maoliia, mai ka wa i haawiia'i ia ia.

PAUKU 1261. Na ka luna kakau kope, e kakau i na huaolelo a pau o na palapala kupono i ke kanawai, e kopeia iloko o kona hale oihana iloko o na buke kupono. Na ke Kuhina Kalaiaina e imi, a e haawi aku ia mau buke; a máhope o ke kope ana e kakau hoike i ke kulike loa me ka palapala mua, a mahope olaila, e kakau ma ke kua o ka palapala i kopeia, i ka la a me ka buke iloko o kona hale oihana, kahi i kopeia'i, a me ka aoao no hoi o ia buke, kahi e palapalaia'i.

PAUKU 1262. E kopeia iloko o ka hale oihana o ka luna kakau kope, na palapala hoolilo waiwai paa a pau, a me na palapala hoolimalima waiwai paa no ka manawa i oi aku i ka makahiki hookahi, a me na palapala hoolilo waiwai paa e ae, maloko o keia aupuni; a o kela palapala keia palapala i kope oleia malaila, e lilo ia i mea ole, i ka mea kuai mahope ma ke ano oiaio, a me ke kumukuai kupono ke lohe ole oia i ka hooliloia ana o ua waiwai paa nei ia hai, a o kekauwahi paha o ia waiwai, a ua kope mua ia kona palapala hoolilo.

PAUKU 1263. E kopeia no hoi iloko o ka hale oihana o ka luna kakau kope, na moraki a pau no ka waiwai lewa, na palapala ae like e hoolilo ana i kekahi haumana ao oihana, na palapala ae like no ka waiwai o ka poe mare, na palapala haawi i ka mana i kekahi e hiki ai ke hoolilo loa aku i ka waiwai paa iloko o keia aupuni, a me na palapala ae like no ka hookama ana, ma ke ano o ko lakou lilo ana i mea oiaio, a i kope ole ia hoi, aole no e paa na palapala o ia ano i mea e poino ai ka poe kaawale aku, aole hoi he mea e poino ai ko lakou mau pono.

PAUKU 1264. Na ka Luna kakau kope, ke noiia'ku oia, e haawi aku i ke kope i hooiaioia, o na palapala i kopeia iloko o kona Hale Oihana, i ka mea makemake, a e haawi no hoi i na palapala hoakaka no ka imi ana, a no ka hoomaluia ana paha maluna o ka waiwai a o kekahi mea paha, i maopopo ma kona mau buke kope, ke ukuia nae oia e like me ka olelo mamua.

PAUKU 1265. E manaoia na palapala a pau, i kopeia iloko o ka Hale Oihana o ka Luna kakau kope mamua o ka la 10, o Iulai M. H. 1850 ua kope ponoia, ina paha iloko o ka buke i oleloia ma ke Kanawai, a ma ke ano e ae paha ke kope ana.

HAAWINA LII.

NO KA NOTERI NO KA LEHULEHU.

PAUKU 1266. E hoonohoia e ka Moi iloko o kona Ahakuka Malu, ma ka hoike ana o ke Kuhina Kalaiaina, hookahi a keu paha kanaka kupono ma kela apana keia apana Kiaaina o ke Aupuni, he mau *noteri* no ka lehulehu, e noho ma ka oihana a pau ka makemake o ka Moi.

PAUKU 1267. Aole no e hoonohoia kekahi mea kupa ole o keia Aupuni he *noteri* no ka lehulehu, a o kela mea keia mea i hoonohoia ma keia oihana, mamua o ka hana maoli ana, e kakau i kona inoa, i ka palapala hoohiki i ke Akua, e hana pololei i kana mau hana, a e waihoia ia palapala hoohiki iloko o ka Hale Oihana o ke Kuhina Kalaiaina.

PAUKU 1268. Na kela *noteri* keia *noteri* o ka lehulehu, e malama mau i sila no kana oihana, a e okiia kona inoa maluna iho, a me na hua *noteri lehulehu* a me na hua "ko Hawaii Pae Aina."

PAUKU 1269. Nana no, ina e noiia, e palapala i na poho a pau a me na poino i loaa mai, a i manaoia e loaa mai ana paha maluna o ke kai a maluna o ka honua, a me na *awarake* a pau, a me na mea e ae e pili ana i kana oihana, e like me ka hana mau ana a ka poe Kalepa, a nana no e kakau pololei i *palapala hai* a ka mea nona ka waiwai.

PAUKU 1270. E kakauinoaia a e hoohikiia no hoi na palapala a pau a me na kope a me na hana e pili ana, e ka poe i hele mai imua o ka Luna e hai, a nana no e palapala iho i ka olelo i haiia, a e haawi i na kope o ia olelo i kakauia me kona inoa, a me kona sila i ka poe makemake, a e uku no hoi no ia mea Nana no hoi mamuli o kekahi mea kuleana, e haawi i ka bila kikoo, a palapala aie e ae paha i ka mea aie, nana i haawi ia palapala, a i ka mea paha nana e uku, i hookaaia, a nana no hoi e hai aku i keia i ka poe i kakau i ko lakou inoa ma ke kua o ua bila aie nei, a ma ke ano nui o kana oihana, e hana no ua luna nei i na hana a pau i hanaia e na *noteri* lehulehu, mamuli o ka hana mau ana o ka poe Kalepa, a ua kupono i na kanawai o keia Aupuni.

PAUKU 1271. O ka palapala hai no kekahi bila kikoo o ka aina e, a oonei paha, a palapala aie i hooiaioia e ka *noteri* no ka lehulehu, a ua kauia kona lima, a me kona sila, e manaoia no ia ma na Ahahookolokolo, he hoike no na mea iloko o ua palapala nei no ia mau mea, a me ka hoakaka ana hoi i ka mea nana e haawi i ka bila, a me kona hope paha.

PAUKU 1272. A hiki i ka manawa e hookaa ai i kekahi palapala aie, a bila kikoo paha iloko o keia Aupuni i kekahi la mahope, a i ole ia i ka la e ikeia'i ua palapala nei, aole hoi i ka la e koiia'i; alaila, e haawiia i ka mea nana e haawi ia bila aie, a i ka mea hoi i ae e hookaa i kekahi bila kikoo, ekolu la oluolu, ke ole o ka la Sabati ke kolu o ka la, a he la hookeai paha, a he la hoomaikai paha i ke Akua, i hoakakaia e ke Alii, a ina pela, e haawiia elua la oluolu wale no.

PAUKU 1273. Na kela *noteri* keia *noteri* e kakau loihi ma ka buke i na hana a pau, a me na *palapala hai*, na palapala hoohiki, a me na mea e ae ana i hana ai iloko o kana oihana, a e kakauia kona inoa, a e pai i kona sila ma na kope, a ma na palapala hooiaio a pau ana i haawi ai, a e laweia no ia i hoike no ia hana ana.

PAUKU 1274. Ina e haalele a hoopauia paha, a make paha kekahi *noteri lehulehu*, e haawiia kona mau buke kope, i ke kakauolelo o ka Aha kakau kokoke i kona hale oihana; a ina e hana ole ia pela a hala na malama ekolu, e uku no ua *noteri* nei, a o kona hooko kauoha a luna hooponopono waiwai hooilina paha, i ke dala aole emi malalo o ke kanahma, aole hoi e oi aku i na dala elima haneri, e like me ka noonoo ana o ka Ahahookolokolo he pono.

PAUKU 1275. E haawiia ka hapalua o ke dala a pau i lilo mamuli o ka pauku maluna iho i ke Aupuni, a o kekahi hapalua hoi, i ka mea nana e hoopii no ia dala.

PAUKU 1276. E ukuia kela *noteri* keia *noteri lehulehu*, penei:

1. No ka palapala hai no na palapala aie, elua dala;
2. No kela palapala keia palapala hoolaha, a me ke kope o ka palapala hai, elua dala;
3. No ka palapala ana i ka palapala hai e ae, ekolu dala.

4. No kela palapala keia palapala hoolaha no ia mea, a me ke kope o ka palapala hai i hooiaioia, ekolu dala.

5. No kela palapala keia palapala hoohiki, a me ka palapala hooiaio mamuli o kana oihana, elua dala.

MOKUNA XXVII.

NA KOINA ILOKO O NA AHAHOOKOLOKOLO.

PAUKU 1277. *Iloko o na Ahahookolokolo Apana.*

No kela palapala keia palapala kena, hopu, hoomalu, oki, a me na palapala ano like e ae paha, i hoopukaia e ka Lunakanawai Apana, hookahi dala.

No kela palapala keia palapala kii hoike, he hapalua dala.

No ka hoohiki ana i ka hoike, he hapawalu dala.

No ka hooholo ana, a me ke kakau ana i ka olelo hooholo, hookahi dala.

No ke kakau ana i ka olelo hoopii hou a me ka hoike ana ia mea i ka aha i hoopiii'i, hookahi dala.

Ka uku o na Hoike. No kela mea keia mea i hele mai e hoike, a ua hoohikiia ma ka hookolokolo ana i kekahi hihia kivila, he hapaha dala.

Ka uku o na Makai. No ka lawe ana i ka palapala hopu a palapala kena paha, hookahi dala.

No ka lawe ana i ka palapala hoomalu, hookahi dala, a no ke kope o ia palapala, a me ka moowaiwai o ka waiwai i hoomaluia i waihoia me ka mea i hoopiiia a ma kona wahi paha, hookahi dala.

No ka hele ana e pono ai ka lawe ana i ka palapala kena, hopu, hoomalu, ohi, a palapala e ae paha o ia ano, elima keneta no kela mile keia mile, i oi aku mamua o ka mile hookahi

No ka lawe ana i ka palapala kii hoike, he hapawalu dala o kela mea keia mea hoike.

No ka hooko ana i ka palapala ohi, he umi keneta no kela dala keia dala i ohiia a hiki i ke kanalima dala, alaila, elima keneta no kela dala keia dala i ohiia maluna o na dala he kanalima.

PAUKU 1278. *Iloko o na Ahahookolokolo Hoomalu.*

No kela palapala keia palapala kena, hopu, hoomalu, a ano e ae paha, e like me ia, i hoopukaia e kekahi Lunakanawai hoomalu, hookahi dala.

No ka hoopanee hookolokolo ma ke noi ana o kekahi aoao, he hapaha dala.

No kela palapala keia palapala kii hoike, he hapalua dala.

No ka hoohiki ana i ke Akua, he hapawalu dala.

Mo ka malama ana i kekahi pepa ma ke noi ana o kekahi aoao, he hapawalu dala.

No ka hooholo ana a me ke kakau ana i ka olelo hooholo, hookahi dala.

No kela kope keia kope o ka olelo hooholo, he hapalua.

No kela palapala keia palapala hoopaa, a palapala hoomalu e ae i kakauia e ka Lunakanawai, hookahi dala.

No ka palapala ana i ka olelo hoopii hou, he hapawalu, a no ka hoike ana ia palapala, hookahi dala.

Ka uku o na hoike. No kela hoike keia hoike i hele mai, a ua hoohikiia ma ka hookolokolo ana i kekahi hihia kivila, he hapaha; ina i hele mai mai waho mai o ka apana kahi e hookolokolo ai, he hapalua no kela la keia la ana e noho mai ai ma ka aha.

Ka uku o na makai. No ka lawe ana i kela palapala keia palapala kena, hopu, hoomalu, a palapala e ae paha o ia ano, hookahi dala.

No kela kope keia kope o ka palapala hoomalu, a me ka moowaiwai o ka waiwai i hoomaluia, a i haawiia i ka aoao i hoopiiia, hookahi dala me ka hapalua.

No ka hooko ana i ka palapala ohi, he umi keneta no kela dala keia dala i ohiia a hiki i ke kanalima dala, a elima keneta no kela dala keia dala e oi aku ana mamua o ke kanalima.

No ka lawe ana i ka palapala kii hoike, he hapawalu no kela hoike keia hoike.

No ka hele ana i kela mile keia mile e pono ai, maluna o ka mile hookahi ma ka lawe ana i kekahi palapala i hoopukaia e ka Aha, elima keneta.

No ka malama ana i ka waiwai i laweia, mamuli o kekahi palapala hoomalu, no kona mau lilo kupono.

PAUKU 1279. *No na Ahahookolokolo ma ke Keena imua o na Lunakanawai Kaapuni.*

No kela palapala keia palapala kena, hopu, hoomalu, a ohi paha, hookahi dala.

No kela palapala keia palapala kii hoike he hapalua.

No ka hoopanee hookolokolo ma ke noi ana o kekahi aoao, he hapaha.

No ka hoohiki ana i ke Akua, he hapawalu.

No ka malama ana i kekahi pepa ma ke noi ana o kekahi aoao, he hapaha.

No ka hooholo ana a me ke kakau ana i ka olelo hooholo, hookahi dala.

No kela kope keia kope o ka olelo hooholo, he hapalua.

No kela palapala keia palapala hoopaa, a palapala hoomalu e ae paha i kakauia e ka Lunakanawai, hookahi dala.

No ke kakau ana ma ka palapala i ka olelo hoopii hou, he hapalua; a no ka hoihoi ana i na palapala, hookahi dala.

Uku i na hoike, O kela hoike keia hoike i hele mai a hoohikiia ma ka hookolokolo ana i kekahi hihia kivila, he hapaha; a ina ua hele, mai waho mai o ka Apana kahi e hookolokolo ai, he hapalua no kela la keia la, ana i noho mai ai i ka Aha.

Ka uku o ua Makai. E like no ka uku o na Makai me na mea i oleloia ma ka pauku maluna iho, no na Ahahoomalu.

ILOKO O NA AHA KAAPUNI A ME KA AHA KIEKIE.

PAUKU 1280. No ka malama ana i kahi palapala hoopii, pale, a ano e ae paha ma ke noi ana o kekahi aoao, he hapaha.

No kela palapala keia palapala kena, hoomalu, ohi, a o ia ano e ae paha, elima dala.

No ke kope ana i kekahi palapala hoopii, hoopuka, pale, a ano e ae paha, he hapaha no na huaolelo hookahi haneri.

No kela palapala keia palapala kii hoike, elua dala me ka hapalua.

No ka unuhi ana, i na jure, a no ka hoopuka ana i na palapala kii elima dala,

No ke kahea ana a me ka hoohiki ana i ke jure hookahi dala.

No ka hoohiki ana i kela hoike keia hoike ma ka hookolokolo ana, he hapawalu.

No ka hoohiki ana i ka Makai Nui a makai e ae paha nana e malama i ka poe jure, he hapawalu.

No ke kakau ana i ka hihia ma ka papa hihia o ka Aha, a no ke kope ana ia mea no na loio, hookahi dala.

No ka lawe ana mai i ka olelo hooholo a ke jure a o ka poe ku i ka wa paha, a me ke kakau ana ma ka buke, hookahi dala.

No ke kakau ana i ka olelo i hooholo loa ia, hookahi dala.

No ke kope o ka olelo i hooholo loa ia, hookahi dala.

No ke kakau ana i ka olelo hookaa, no ka olelo i hooholoia, hookahi dala.

No ka huli ana iloko o ka buke mooolelo, a no ka palapala hoike no ka oiaio, ma ke noi ana o kekahi, he hapalua.

No ka auhau ana i ka nui o ke poho ma ka palapala hoaie, a palapala e ae paha, hookahi dala.

No ka palapala ana i kekahi olelo kauoha, a i ka olelo hooholo paha a ka Ahahookolokolo, a no ke kope ana paha o ia mea, he hapaha no ka haneri huaolelo hookahi.

No ka palapala ana i ka olelo hooki a i ka hoopau ana i ka hookolokolo no ka hana ole mai o kekahi aoao, hookahi dala.

No ke kakau ana i ka palapala hoopaa, a i ka palapala hoomalu e ae paha, hookahi dala.

No ka lawe ana i ka palapala hoakaka i kekahi aoao, hookahi dala.

Uku no na Loio. No ke kakau ana i ka palapala hoopii, a i ka palapala pale paha, ekolu dala; a no ke kope hookahi o ia mea, hookahi dala me hapalua.

No ka olelo hoakaka no ka hookolokolo, no ke kope a me ka hoike ana, hookahi dala.

No ka olelo hoakaka e ae, ma kekahi hihia, no ke kope a me ka hoike ana, hookahi dala.

No ka hele ana i ka hookolokolo, a no ka hoopaapaa ana paha no kekahi manao, ekolu dala.

No ke kakau ana i ka bila koina, no ke kope hoi a me ka hoike ana, hookahi dala.

No ka hele ana imua o ka lunakanawai no ka auhau ana ma ka bila koina, hookahi dala.

No ke noi ana i ka manao hooholo loa, a me ka manao like e ae, he hapalua. O na dala lilo a pau a ke kokua i hoohiki ai ua lilo, a i manao ia hoi ua pono i ka luna nana e auhau koina, e ae ia no ia ma ka auhau ana i na koina.

Uku no ka Luna Makai Kiekie a me ka Makai Nui. No ka lawe ana i ka palapala kena a palapala hoopuka e ae paha, (koe wale no ka palapala kii hoike,) elima dala no kela mea keia mea i hoikeia'i.

No ka lawe ana i ka palapala kii hoike, he hapalua no kela hoike keia hoike.

No ka hele ana ma ka lawe ana ia palapala, he umi keneta no ka mile hookahi, ke oi aku mamua o ka mile hookahi.

No ke kope o ka palapala kena, a o ka palapala hoopii, a palapala hoopuka e ae paha, hookahi dala me ka hapalua.

No ka hooko ana i ka palapala ohi, a palapala e ae paha no ka ohi ana i ke dala, he umi keneta no kela dala keia dala i ohiia a hiki i na dala elima haneri, a elima keneta pakahi no ke dala i oi aku mamua o na dala elima haneri.

E hookaaia na dala a pau i lilo i kekahi mea paipalapala, no ka hoolaha ana i ka olelo no ke kuai i kekahi waiwai.

No kela bila keia bila kuai, hookahi dala.

No ka hoomakaukau ana, a me ke kakauinoa ana, a me ka hooiaio ana i kekohi palapala hoolilo aina, mamuli o ke kuai ana, i kekahi waiwai paa, elima dala, e hookaaia e ka mea i loaa ia ia ka waiwai paa.

No ke kakau ana i ka palapala hoopaa kupono i ke kanawai, hookahi dala.

No ke kii ana i kekahi poe jure e hele mai i kekahi kau hookolokolo, elima dala.

No ke kii ana i kekahi poe jure e, ekolu dala.

No ka lawe ana i ka palapala hookomo a palapala hoihoi paha, e haawi ana i kekahi i kona kuleana i ka waiwai paa, a e hookuke ana i ka mea noho mamua, mamuli o ke kauoha a ka ahahookolokolo, elima dala.

No ka lawe ana mai i ka mea pio e hookolokoloia, a mamuli o ka palapala kii kino paha e hoike ana, a e pane mai ana paha imua o ka aha, okolu dala.

No ke kuai ana'ku i kekahi waiwai mamuli o ke kauoha a ka aha, aole nae ma ka palapala ohi, e like no ka uku no ka hooko ana a me ke kuai ana mamuli o ka palapala ohi.

No ka noho ana ma ka ahahookolokolo, elima dala no ka la hookahi.

O ka uku no ka hooko ana i na palapala ohi, a me ka ohi ana ma na olelo hooholo, a me na koina a pau mahope o ka hooholo loa ana, aole nae i hookomoia iloko o ka olelo hooholo iloko o na ahahookolokolo a pau o keia Aupuni, e ohiia no a e huiia me ke dala i auhauia a ohiia hoi iloko o ka palapala ohi.

Uku o na Hoike a me ka poe Jure. Hookahi dala no kela la keia la i noho mai ai iloko o ka aha, a ina aole lakou i noho maloko o ke kulanakauhale kahi i hookolokoloia'i, e ukuia lakou elima keneta no kela mile keia mile a lakou i hele mai ai i ka aha, a hoi aku no hoi. E ukuia kela mea keia mea ma ke jure, he hapalua no kela olelo hooholo keia olelo hooholo a lakou i hooholo ai.

E hookomoia ka uku o ka poe jure a me na hoike iloko o ka bila koina, e uku ia e ka aoao poho.

Uku o na Lunakanawai. No ka noho ana ma ke keena e lohe i ka manao noi o kekahi aoao, elima dala.

No ke kauoha ana i poe luna nana e niele i ka poe hoike ma kahi e,

a no ka palapala ninaninau hoike i ka lunakanawai ma ka aina e, ekolu dala.

No ka noho ana a me ka hooiaio ana, a me ka hoomaopopo ana i na niele e huiia me ka palapala hookohu i na luina niele, a me ka palapala i ka lunakanawai paha, ekolu dala.

No ke kauoha ana e niele aku i ka hoike no ke kumu pono, a i mea paha e paa ai kana olelo hoike, hookahi dala.

No ka noho ana e niele aku i ka hoike, no kela la keia la, elima dala no ka la.

No kela olelo keia olelo kauoha e hooponopono ana i ka hihia, hookahi dala.

No ka auhau ana i ka bila koina, hookahi dala.

No ka noho ana e hooponopono i ka hihia, a i ka palapala kumu hoohalahala paha, hookahi dala.

No ka hooiaio ana, i ke kaa ana o ka olelo hooholo loa, hookahi dala.

No ke kakau ana i ka ae ma ka palapala kaohi i ke kino, a i ka waiwai o kekahi paha, hookahi dala.

No ka lawe ana i ka palapala hoopaa, mamuli o ke kanawai, hookahi dala.

No ka hoohiki ana i kekahi kanaka, he hapaha.

No ke koho ana i kekahi poe ku i ka wa a me ka hooiaio ana i ko lakou hookohu ia ana, ekolu dala.

No ka palapala hopu, hoomalu, a palapala e ae paha ke hoopuka ia ma kekahi hana okoa, elima dala pakahi.

No ka olelo hoakaka i kekahi aoao, i kekahi luna, a i ka mea e ae paha i haawiia e kekahi lunakanawai, hookahi dala.

No ka palapala hoike, a me na palapala e ae a pau i kupono ia ia e hoomakaukau i mea e kakauinoaia, ia ia iho, he hapaha no na huaolelo hookahi haneri.

ILOKO O NA AHA HOOPONOPONO WAIWAI HOOILINA.

Pauku 1281. No ka palapaia kena, elima dala.

No ka palapala kii hoike, elua dala me hapalua.

A no ke kope o ka palapala kena a kii hoike paha, hookahi dala.

No ke kakau ana i ka palapala hoike no ka hooiaio ana i ka palapala kauoha, a no na palapala hooiaio e ae e pono ai, he hapalua.

No ka hoolohe ana i na hoike, a me ka hooholo ana i ka olelo no ka oiaio o ka palapala kauoha, elima dala.

No ke kope ana iloko o ka buke i ka palapala kauoha me na olelo hooiaio, a me na palapala kauoha i na luna hana, na palapala luna hooponopono waiwai, me ka hoonoho ana i ke kahu, a me na hana e ae, e pono ke kopeia, he hapaha no na huaolelo hookahi haneri.

No na kope o na palapala hooiaio i ka palapala kauoha o na palapala hookohu i na luna hooponopono, a o na palapala e ae, no na mea i hanaia imua o ka lunakanawai, o ka aha hookolokolo hooponopono waiwai hooilina, he hapaha no na huaolelo hookahi haneri.

No ka hoonoho ana i ka luna hooponopono, a i ke kahu, a i ka luna helu waiwai paha, elua dala.

No ka hoohiki ana i ka luna hooponopo, i ka mea helu waiwai, a i ke kahu paha, he hapaha.

No ka palapala hoopaa a kekahi luna hooponopono waiwai, a ke-

kahi kahu paha, a i ka mea e ae e pono ai ke haawi i palapala hoopaa, hookahi dala.

No ke kakau ana, a me ka malama ana i ka palapala a kekahi kanaka e haalele ana i kona kuleana, i lilo ai i luna hooponopono, a i kahu paha, hookahi dala.

No ka waiho ana i ka palapala moowaiwai, a me ka palapala hoike hope, e akaka ai ua pau ka hana, a no ke kope ana iloko o ka buke, he hapaha no na huaolelo hookahi haneri.

No ka olelo kauoha, e kuai i ka waiwai paa, a i ka olelo kauoha e ae paha e pono ai, hookahi dala.

No ka lawe ana, a me ka hoomaopopo ana i ka bila dala i hoikeia mai, a me ka hooholo ana no ka mahele ana i ka waiwai lewa, elima dala no kela la, keia la i hana ai.

No ka hoolohe ana, a me ka hooholo ana, no ka manao hoole o kekahi i ke koho ana i kekahi luna hooponopono waiwai, a me ka palapala hoopii e hoopau ia ka hana ana, a no ka hoopau ana i kekahi kahu, a no ka palapala noi, e pau ka hooiaio ana i ka palapala kauoha waiwai hooilina, elima dala.

No ka hoolohe ana, a me ka hooholo ana no ka palapala noi, e hoolimalima, e Moraki paha, a e kuai maoli paha i ka waiwai paa, ekolu dala.

No ka huli ana i na buke o keia oihana, a me ka haawi ana i ka palapala hooiaio, hookahi dala.

No ka hoonoho i poe Komisina nana e mahele i ko ka wahine kane make hapakolu, a e mahele i ka waiwai paa paha, elua dala.

No ka hoolohe a me ka hooholo ana no ka palapala hoike, a ua poe Komisina la, elua dala.

Na dala a pau i lilo no ke paipalapala ana.

No ka lawe ana, a me ka haawi'ku i na dala loaa mai no ke kuai ana i ka waiwai paa, elima hapahaneri ma na puu dala a pau malalo ae o na dala elima haneri, a elua hapahaneri a me ka hapalua, ke oi aku ka puu dala, mamua o elima haneri.

Uku o na luna hooko kauoha, a me na luna hooponopono waiwai hooilina, a me na kahu.

No ka lawe ana, a me ka haawi ana'ku i na dala a pau, a hiki i ke tausani dala hookahi, he umi keneta no kela dala keia dala; ehiku keneta no kela dala keia dala maluna o ke tausani, a hiki i ka elima tausani; elima keneta no kela dala keia dala, i oi aku mamua o ka elima tausani dala; a me ka uku no ko lakou mau lilo, e like me ka manao o ka lunakanawai, a o ka aha paha, he pono.

Ina i hoakakaia ma ka palapala kauoha ka uku o ka mea hooko kauoha no kana hana, alaila e manaoia, oia no kona uku, aole o ka uku i oleloia maluna, ke ole oia e haalele ma ka palapala, e waihoia me ka aha, a me ka lunakanawai paha i kela uku a pau loa i hoakakaia iloko o ka palapala kauoha.

Ka uku o na Komisina, a me na luna helu waiwai. No kela la keia la hana ma ka mahele ana i ko ka wahinekanemake hapakolu, a me ka waiwai paa, a me ka helu ana i ka waiwai, elima dala; a me ke dala lilo no ke ana ana i ka aina, a me na dala lilo maoli.

Uku o na Hoike, Luna Makai Kiekie, a me ka Makai Nui. E like no ia me ka manao o ka aha, a o ka lunakanawai paha, he pono.

I ka hooponopono hooilina ana, ina aole oi aku ka nui o ka waiwai mamua o na dala hookahi haneri; alaila, aole auhau koina, koe wale no ke

dala lilo maoli; a ina i oi aku ka waiwai i hooponoponoia mamua o na dala hookahi haneri, a malalo hoi o na dala elima haneri, e hiki no i ka lunakanawai ke hoemi mai i na koina, e like me kona manao he pono, me ka noonoo nae, i ke ano o ka hooilina, a o na hooilina paha.

O na uku a pau o na lunakanawai a me na kakauolelo, i oleloia ma keia Mokuna, e hoikeia a hoihoiia i kela hapaha keia hapaha makahiki, i ke Kuhina Waiwai, a no ke aupuni ia dala.

PAUKU 1282. E hiki no i na Lunakanawai o ka Aha Kiekie, i kela manawa, keia manawa, e hooponopoao hou i na koina, a me na uku i oleloia iloko o keia Mokuna; aole nae ma ke ano hooi aku; a e hiki no hoi ia lakou ke kau i na koina, me na uku no na mea e ae i hoakaka ole ia, i kupono i ko lakou manao.

HOAILONA V.

NO NA KANAWAI E PILI ANA I KA NOHO OHANA ANA.

MOKUNA XXVIII.

NO KE KANE ME KA WAHINE

HAAWINA LIII.

NO KA MARE ANA.

PAUKU 1283. Aole no i kupono i ke kanawai, ke hooko kekahi kahunapule o kela aoao me keia aoao pule, a o kekahi kanaka e ae paha, i ka olelo mare, iloko o keia aupuni, ke loaa ole mamua mai ke Kuhina Kalaiaina, ka palapala ae e hana ia hana.

Pauku 1284. Aole e paa ka mare ana o ke kane me ka wahine, ke pili ko laua koko iloko o na degere eha, o na hanauna o laua; aole hoi e paa, ina ua hala ole na makahiki o ke kane he umikumamahiku, a o ka wahine, i na makahiki he umikumamaha, mai ko laua hanau ana mai, i ka wa i mare ai laua. Aole no hoi e paa ka mare ana, ina he wahine ka ke kane e ola ana, aole nae i okiia; a ina he kane ka ka wahine e ola ana, aole i okiia. Ina he wahine maoli o keia Pae Aina ka wahine, a no ka aina e mai kana kane, i holo mai e noho maanei, aole e paa ko laua mare ana, ke hoohiki ole ke kane mamua i kupa Hawaii; aole hoi e kupono ka mare ana iloko o keia Aupuni, ke ole i loaa mamua ka palapala ae mare, a ka luna i hookohu ponoia no ia hana, nana e haawi e like me ke kanawai.

PAUKU 1285. E kohoia ka mare ana e ka poe i hookohu ponoia e like me ke kanawai, ma ka hoike ana ia ia i ka palapala ae, i oleloia ma ka pauku maluna iho; a e hiki no ia ia ke lawe i ka uku i ae like ia, a i ole ia, i ka uku paha i haawi waleia ia ia.

PAUKU 1286. Maluna o ke kane, ina paha ua mareia mamuli o keia haawina, a mamua aku paha, a ua mare pono ia paha iloko o keia aupuni, a ma ka aina e paha, a ua noho maanei ka aie a pau o kana wahine, mamua o ka mare ana, a i ka wa paha i noho ai me ke kane mare; e hiki no hoi ia ia ke hoole i ka aie, i kupono i kana wahine ke hoole, ina e noho ana ia me ke kane ole. Ma ke kanawai, na ke kane e malama i kana wahine, ma na mea a pau e pono ai, e like me kona malama ana ia ia iho. No ka mare ana, a no keia hana i kauia maluna ona, o ke kane ka ona o ka waiwai lewa a pau a kana wahine, mamua o ka mare ana, a me ka waiwai lewa i loaa ia ia mahope o ka mare ana, ke ole ka olelo hooholo okoa no keia mea mamua o ka mare ana; a na ke kane wale no e malama, a e hooponopono ia waiwai, e kuai aku, a e hana ma ke ano e ae; a e lilo no hoi ia waiwai lewa i mea e kaa ai kana aie, e like me kana waiwai ponoi. Mamuli o kona mare ana, na ke kane, ke ole ka olelo hooholo iwaena o laua, no keia mea, e malama, e ohi i ka hua, a me ka uku hoolimalima, a me ka waiwai puka a pau, ma ka waiwai paa a kana wahine, mamua o ka mare ana, a ua loaa paha ia ia mahope o ka mare ana, a e hiki no me ka ae mai o kana wahine ma ka palapala, ke hoolimalima aku, a e hoolilo aku paha ma ke ano e ae, aole nae e oi aku ka manawa mamua o ko ke kane wa e ola ana; ina nae make mua ka wahine, alaila pau ka malama ana o ke kane i mareia, e like me ka olelo maluna, i ka waiwai paa a kana wahine, a e ili koke aku ia i kona mau hooilina, e like me ka ka wahine i make me ke kane ole. Ina he keiki oo ole ka laua ma ke kanawai, alaila, e mau no ka malama ana o ke kane i ka waiwai paa, aia a oo ke keiki, a o na keiki paha, alaila, ili aku ka waiwai ia ia, a ia lakou paha.

Aole no e kuaiia'ku ka waiwai paa a ka wahine, i mea e kaa ai ka aie a ke kane, ina paha nona ponoi ka aie, a no ka malama ana paha i kana wahine, mahope o ka mare ana. Ua kupono no nae i ke kanawai, ke kuai aku i ka waiwai paa mamuli o ka palapala ohi, i mea e kaa'i ka aie o ka wahine, mamua o ka mare ana, ke loaa ole ka waiwai a ke kane, e hookaa ai ia aie.

PAUKU 1287. E manaoia no ma ke kanawai, o ka wahine i mareia mamuli o keia haawina, a mamua paha, a ua mareia paha ma keia Aupuni, a ma ke Aupuni e paha, a e noho ana paha ma keia Aupuni, ua make oia iloko o kana kane; aole e hiki ia ia me ka ae ole o kana kane, ke hooholo ole ia iwaena o laua mamua o ka mare ana e hana pela, ke hooholo i kekahi olelo, a e hoolilo aku paha i kekahi waiwai, koe wale no nae ka mea i oleloia mahope; aole no e hoopii ia no ka hihia kivila imua o kekahi Ahahookolokolo ka wahine oia wale no, aia o laua pu me ke kane, ka pono; aole hoi e hoopaaia i ka hao ka wahine mare no kekahi hihia kivila; maluna o ke kane ke poho, no ka hana kolohe a kana wahine e hana ai, no ka hoeha ana'ku, no ka hoinoino no ka laibila, a no kona hoopoino ana i kekahi kanaka, a mau kanaka paha, iloko o keia Aupuni.

PAUKU 1288. E manaoia na keiki a ka poe i mare ponoia, ua ku i ke Kanawai, a na ke kane mare e malama ia lakou, ma na mea kupono a pau, a hiki i ka wa oo, alaila, aole maluna ona ka malama ana. Na ke kane e hoomalu, a e hooponopono hoi i kana mau keiki, ma na mea a pau i ka wa oo ole, a nana no hoi e hoohana ia lakou, elike me ka mea kupono. Oia no ke kahu maoli ma ka hanau ana o ko lakou mau kino, a me ko lakou waiwai; maluna ona ka hihia, ke hana kekee lakou ia hai; nana no e hoopii, a e pale aku ma ke Kanawai, ma na hookolokolo ana a pau no lakou, a me ka lakou waiwai.

PAUKU 1289. E manaoia na keiki a na makua i mare ole ia, e like me keia haawina he keiki kamehai, aole hoi e ili aku ka waiwai a ka makuakane ia lakou, ke kauoha ole ia'ku hoi; na ka makuahine e malama i ke ola o na keiki kamehai o ia ano, i ko lakou wa oo ole; a e ili aku no ka waiwai a ka makuahine i ke keiki, me ka palapala kauoha ole.

PAUKU 1290. O ka poe i mareia ma ka aina e, a ua pono ka mare ana ma kahi i mare ai, e manaoia ko lakou mare ana ua kupono iloko o na Ahahookolokolo o keia Aupuni.

PAUKU 1291. Ina makemake kekahi kane malalo o na makahiki he iwakalua, a he wahine paha malalo o na makahiki he umikumamawalu, e mare, aole pono ia laua ke mare, aia a loaa mai ka ae o ka makua, kahu a mea e ae paha nana e malama, ina paha e noho ana ia iloko o keia Aupuni.

PAUKU 1292. E hiki no i kela, a i keia lunakanawai o ka Aha Kiekie, a o kekahi Aha kaapuni paha, ke hoopiiia aku imua ona, e kekahi wahine i mare i ke kane, a ua haalele ua kane la i keia Aupuni, a ua haalele no hoi ia ia, aole hoi malama i kona ola, ke haawi i ua mea hoopii la i ka mana, i ka wa noho kaawale o ke kane ma kahi e, a hiki i kona manawa e hoi mai ai, e hana ma kona inoa ponoi, i na olelo ae like me ke sila, a me ke sila ole paha.

PAUKU 1293. E hiki no hoi ke haawi i ka mana ia ia e kuai aku i ka waiwai paa, a me ka waiwai lewa, ina nona ponoi ke kuleana iloko o ia waiwai, a e hiki no ia ia ke hana i na palapala kupono a pau, e maopopo ai ke kuai ana.

PAUKU 1294. E hiki no i ua wahine nei ke hoomaka, ke koi aku, a ke pale aku hoi ma na hoopii a pau ma ke kanawai, a i ke kaulike paha, a puka mai ka palapala hooholo a me ka ohi, e like me kana hana ana, i kona wa i mare ole ia.

PAUKU 1295. E hiki no hoi i ka Aha Kiekie, a me na Aha Kaapuni, ma ka hoopii a ka wahine, ke haawi i ka mana, i ka mea mala ma i ke dala, a i ka waiwai lewa paha a ke kane, i loaa ia ia ma kana wahine; e uku aku a e hoihoi aku i ua waiwai nei i ka wahine; a e haawi hoi i ua wahine la i ka mana, e haawi i na palapala hookaa no ia waiwai, a ua paa no ia palapala hookaa no ia waiwai, a me ka hana ana me ua waiwai nei, i ka wa kaawale aku o kana kane, e like me kana hana ana i kona waiwai ponoi.

PAUKU 1296. Ma ka hoopii ana no na mea i oleloia maluna, na ka lunakanawai, mamua o kona haawi ana i ka mana i oleloia maluna, e hoolaha aku ma kekahi nupepa ma Honolulu, i ekolu pule, a o ka hoolaha hope ana, aole ia e emi malalo o na malama ekolu, mamua o ka haawi ana i na mea i noiia mai.

PAUKU 1297. E paa na olelo aelike a pau i hanaia ma ke ano kupono i ke kanawai, e kekahi wahine i mare i ke kane, mamuli o ka mana i haawiia ia ia, e like me ka olelo maluna, ua paa ia maluna ona a me kana kane, e like me ka paa ana, ina ua mare laua mahope o ia olelo aelike; a i ka wa kaawale aku paha o kana kane, e hiki no nae ke hoopiiia oia no ia mea, e like me ka hana ana, ina ua mare ole ia ua wahine nei i ke kane, a no na hana e ae hoi a pau ana i hana ai, oiai e paa ana ia ia ua mana nei.

PAUKU 1298. Aole no e pau ka hookolokolo ana i ka hoopii, o ka wahine kekahi aoao, mamuli o ka mana i haawiia ia ia, e like me ka olelo maluna, no ka hoi ana mai o kana kane iloko o keia Aupuni; aka hoi, ma kona hoopii ana, e hiki no ke aeia ke koi pu, a ke pale pu me kana wahine, e like ka hana ana, ina ua mareia laua mahope o ka hoomaka ana i keia hoopii; ina nae aole i aeia o ke kane kekahi aoao e hui me kana wahine ma ka hoopii, alaila, e hooholoia a e hoopukaia ka palapala ohi, a e hookoia ma ka inoa o ka wahine, a ma ke ano kue ia ia paha, e like me ka hana ana, ina ua hooholoia mamuli o kona aoao, a ma ke ano kue paha ia ia, mamua o ko laua mare ana.

HAAWINA LIV.

NO KA WAIWAI HAPAKOLU.

PAUKU 1299. E hooiliia no kela wahine keia wahine, ka noho ana ma kekahi hapakolu o na aina a pau i pili i kana kane i na manawa a pau o kona mareia ana, i na aina konohiki, alodio, a me ka hoolimalima no na makahiki he kanalima a keu, ke koe na makahiki he iwakaluakumamalima, aole nae iloko o ke kuleana malalo iho, ke ole oia i hooneleia, e like me ke kanawai. A ua lilo loa no ka wahine kekahi hapakolu o ka waiwai lewa a kana kane, ma ke ano waiwai hapakolu, mahope o ka hookaa ana i kana mau aie kupono.

PAUKU 1300. Ina he kane mea aina alodio, a kuleana malalo iho o ka alodio, a hoolimalima paha no na makahiki he kanalima, e like me ka olelo ma ka pauku maluna iho, a kuai lilo i kona aina i aina e'ae, alaila, aole e hooiliia ka hapakolu o keia mau aina elua maluna o kana wahine i ka make ana o ke kane; aka, e koho no ua wahine la i kekahi aina o ua mau aina la, o ka aina paha i lilo a o ka aina paha i loaa mai, kahi e lawe ai i kona hapakolu, maloko o na malama mua eono, mahope o ka make ana o kana kane; a ina i ole ia e koho, alaila, e lawe oia i kona hapakolu noloko o ka aina i loaa mai ma ke kuai ana.

PAUKU 1301. Ina e haawi kekahi mea aina i ka palapala moraki maluna o kona aina, mamua ae o kona mare ana, e loaa no nae i ka wahine kane make, ka hapakolu noloko mai o na aina i morakiia, me ka hoole i na mea a pau, koe wale no ka mea nona ka moraki, a me na mea kuleana malalo ona.

PAUKU 1302. Ina e kuai kekahi kane i ka aina i ka wa e ola ana ka wahine mare, a ia wa hoi e haawi i palapala moraki e hoomalu ia aina no kona aie iloko o ia kuai ana; alaila, aole no ua wahine kane-make nei ka hapakolu iloko o ua aina la i morakiia, a pau e kela aie i ka hookaaia, aka, e pono no ia ia ke lawe e ia, mamua o na aie e ae a pau.

PAUKU 1303. Ina o ka mea lawe moraki, a o kona mau hope paha, mahope o ka make ana o ke kane haawi moraki, e kudala i ka aina i morakiia, a koe na dala, mahope o ke kaa ana o ka aie maloko o ia moraki, me na koena, a me na uku e ae ma ke kanawai, alaila e lilo no i ka wahine kane make ka uku hoopanee, a o ka hua paha o ka hapakolu o ia waiwai koena, i kuleana waiwai nona, i kona wa e ola ana ma ke ano waiwai hapakolu.

PAUKU 1304. Aole no e loaa i ka wahine kane make ka hapakolu o na aina i lilo mai i ke kane ma ke ano moraki, ke loaa ole ia ia ke kuleana maoli iloko o ua aina la, i ka wa e noho mare ia'i.

PAUKU 1305. Ina e pono, no kekahi wahine kane make, ke lawe i kekahi hapakolu, iloko o na aina o kana kane i make, e hiki no ia ia ke hoomau i kona noho pu ana me na keiki, a me na hooilina e ae paha, o ka mea make; a e lawe paha i ka hapakolu o ka uku hoolimalima, a o ka hua paha o ka aina, me ka hookaawale ole ia o kona hapakolu aina, ke keakea ole na hooilina.

PAUKU 1306. E hiki no i ka wahine kane make, ke noho ma ka hale o kana kane, i na la he kanaono, mahope iho o kona make ana, me ka hoouku ole ia, a e haawi wale ia kona mea e ola ai ia manawa, noloko mai o ka ke kane waiwai.

PAUKU 1307. Ina ua hookiia ka wahine, a ua hoopauia paha ka mare ana no ka hewa o ua wahine la, aole no e loaa ia ia ka hapakolu o ka waiwai o kana kane.

PAUKU 1308. E hiki no i kekahi wahine ke hoopau i kona pono, iloko o ka aina kuai o kana kane, i kona huipu ana me ia, iloko o ka palapala hoolilo, e hoolilo ana ia mea, a malaila, e hookuu ana i kona pono iloko o ka hapakolu o ia aina; a i ole ia, ma ka palapala hoolilo kaawale, e hookuu ana i kona kuleana hapakolu iloko, o ia aina i ka wa hookahi i hanaia'i ko ke kane palapala hoolilo, a i ka wa mahope paha.

PAUKU 1309. E hiki no hoi ke pale ia ko ka wahine hapakolu, iloko o na aina o kana kane, ma ka haawi e mamua o ke kane, me ka ae like o ka wahine, i aina ponoi nona mamua o ka nare ana, e hooko ana i ko ka wahine kuleana mahope iho o ko ke kane make ana, a e

mau ana ko ka wahine kuleana, i kona wa e ola ana; a ina he wahine oo i ka wa o ka mare ana, alaila, e kauia kona ae ma kekahi aoao, iloko o ka palapala ae like; ina hoi, aole ia he wahine i oo ma ke Kanawai, e hui no ia me ka makuakane, a makua hanai paha, iloko o ua palapala ae like la.

PAUKU 1310. Ina ma ka palapala, ua hoohiki e ia paha kekahi puu dala no kekahi wahine i hoopalauia i pani no kona kuleana hapakolu, a ua aeia mai e ia e like me ka olelo ana iloko o kela pauku maluna iho, ma ia mea hoi, e pale ia kona hapakolu iloko o ko ke kane make mau aina a pau.

PAUKU 1311. Ina e hanaia ka palapala hoolilo aina, a ua hoohikiia kekahi puu dala, me ia olelo maluna, mamua o ka mare ana, me ka ae ole o ka wahine hoopalau, a i hanaia paha mahope o ka mare ana, he pale no ia i kona kuleana hapakolu, ke koho ole oia iloko o na malama eono, mahope o kona ike ana i ka make ana o kana kane, e waiho ia puu dala, a i ka waiwai paa paha i hoohikiia nona, ma ka palapala, a e lawe i ka hapakolu o ka aina o kana kane make.

PAUKU 1312. Ina ma ka palapala kauoha a kekahi kane i make, ua haawiia kekahi waiwai no ka wahine o ua kane make la, alaila maloko o na malama eono, mahope o ka hooiaio ana [i ua [kauoha la, e koho no ua wahine la i kana mea e makemake ai, ma ia waiwai kauoha paha, a ma ka hapakolu o ka aina paha, e like me ke kanawai; aka, aole e ili ia mau mea a i elua maluna ona, ke maopopo ole ia ma ka palapala kauoha, pela ka manao o ka mea kauoha, e lilo pu ia nona, a me ka hapakolu aina kekahi.

HAAWINA LV.

NO KE OKI, A ME KA HOOKAAWALE I KA POE MARE.

PAUKU 1313. He mana ko ka Ahahookolokolo Kiekie a me na Aha Kaapuni, a me kela a me keia lunakanawai o ka Aha Kiekie, ma ke keena, ma ka hooholo ana i olelo hoopau, e hai aku ua lilo ka mare ana o kekahi mau mea i mea ole, no kekahi o na kumu i oleloia malalo nei, ina ua maopopo ia mau kumu i ka wa i mare ai.

1. No ka pili ana o ko laua koko iloko o ka degere eha o ka hanauna.
2. No ka hiki ole aku o laua, a o kekahi o laua paha, i na makahiki kupono ma ke kanawai no ka mare ana.
3. He wahine ka ke kane e ola ana, aole hoi i okiia; a i ole ia, he kane ka ka wahine e ola ana, aole hoi i okiia, a ua okiia paha kekahi o laua mamua, no kona hewa, a e ola ana ke kane mua, a o ka wahine mua paha, ia manawa.
4. He haole ke kane no ka aina e mai, aole hoi i hana i na mea i oleloia ma ke kanawai, e pono ai ka mare ana me na wahine o keia Aupuni.

5. He hupo, a ua pupule paha, kekahi o laua i ka wa i mare ai.
6. Ua kina kekahi o laua, a ua hiki ole, ke komo pono iloko o ka mare no kona kina ana.

PAUKU 1314. E hiki no i ka makua, a i ke kahu paha, oia hoi ka mea nana e malama i ka mea i oo ole ma ke kanawai, a ua kiki no hoi i ka mea i aeia e ka Ahahookolokolo no kona ano makamaka o ka mea oo ole, ke hoopii e hoopauia ka mare ana, no ka hiki ole aku o kekahi o na mea i mare ia i na makahiki kupono ma ke kanawai no ka mare, aole nae e hoopauia kekahi mare ma ka hoopii ana o kekahi mea mare i kona wa kupono i ka mare, e like me ke kanawai. Aole hoi e hoopauia, ke maopopo ua launa pu na mea mare, ma ke ano mare, mahope o ko laua wa oo, a pono i ka mare e like me ke kanawai.

PAUKU 1315. E hiki no ke hooholo, ua lilo ka mare ana i mea ole, ke maopopo he wahine ka ke kane, a he kane paha ka ka wahine, i oki ole ia, ma ka hoopii ana o kekahi o na mea i mare hopeia, oiai e ola ana laua elua; a ma ka hoopii ana paha o ke kane mua, a o ka wahine mua paha.

PAUKU 1316. *Ina i hoopunipuniia kekahi wahine e mare i ke kane* mea wahine e ola ana, me ka manao kuhihewa he kane mea wahine ole kela, alaila, he kuleana ko kela wahine iloko o kekahi mahele o kana waiwai, i ola nona a me kona ohana; a e loaa ia ia ia mahele waiwai ma ka hoopii ana imua o kekahi lunakanawai o kekahi aha kakau, ma kona keena, aole nae e oi aku ka haawina mamua o ka hapakolu o ko ke kane waiwai lewa, a me kona waiwai paa.

PAUKU 1317. E kuleana like na keiki i loaa mai ma ia mare kue i ke kanawai, iloko o ka waiwai paa, a me ka waiwai lewa o ko lakou mau makua, iloko o keia Aupuni, e like me na keiki o ka poe i mare kupono maoli ma ke kanawai.

PAUKU 1318. E hoopauia ka mare ana o ka mea hupo, a me ka mea pupule, ma ka hoopii ana mai o ka mea hupo ole, pupule ole, a o kekahi hoahanau paha o ka mea hupo a o ka pupule, a o kekahi mea e ae paha i aeia e ka Ahahookolokolo, e hoopii no kona ano pili makamaka i ka mea hupo a pupule, a ma ka hoopii paha o ua pupule nei, ke pau kona ano pupule, a ua loaa ia ia ka naauao; aka, aole no e hoopauia keia mare ke maopopo ua noho pu laua ma ke ano mare, he kane a he wahine, mahope o ka naauao ana o ua pupule nei a hupo paha.

PAUKU 1319. Ina e hoopauia ka mare ana o kekahi mau mea, no ke oo ole, no ka pupule, a hupo paha, alaila, e manaoia no na keiki, he mau keiki kupono ia a ka makua i kupono i ke kanawai mare, i ka wa i mare ai.

PAUKU 1320. Ina i hoopauia ka mare hewa, no ka pili kokoke loa o ke koko o na mea mare; a no ka hana ole paha a ke kane haole, e like me ke kanawai e pono ai kona mare ana, me ka wahine o keia Aupuni; alaila, e manaoia na keiki i loaa mai ma ia mare ana, he mau keiki kupono ole i ke kanawai.

PAUKU 1321. O ka hoopii e hoopauia ka mare ana no ke kina o kekahi i ka wa o ka mare ana, e hoopiiia e ka aoao poino wale no ma ke ano kue i ka mea kina, a e hoopiiia hoi iloko o na makahiki elua mahope iho o ka wa i mare ai.

PAUKU 1322. Aole no e hooholoia ka hoopau ana i kekahi mare, mamuli o ka hai ana a me ka ae ana o na mea mare wale no; aka, na ka Ahahookolokolo ma ia mau hoopii a pau, e koi aku i na mea e ae e maopopo ai ka oiaio o na kumu a laua i hoike mai ai, i mea e hoopauia'i ko laua mare ana.

NA PALAPALA OKI MARE.

PAUKU 1323. He mana ko ka Ahahookolokolo Kiekie, a me na Aha Kaapuni, a me kela a me keia Lanakanawai o ka Aha Kiekie ma ke keena, e wehe i ka mare, a e haawi i ka palapala hooki i ka mare, no na kumu i oleloia malalo nei.

1. No ka moekolohe o kekahi o na mea mare.

2. No ka haalele mau me ke kumu ole, a hala na makahiki ekolu, e manaoia no he moekolohe ia, a e hiki no i ka Ahahookolokolo, ke manao ia he pono, e haawi i ka palapala oki mare, no ia kumu.

3. Ekolu makahiki ma ka aina e, aole hoi i loheia; o ka hana i ka hewa karaima o kekehi a hoopaiia e paa i ka hao a pau ke ola, a elima makahiki paha a keu, alaila, e manaoia oia ma ke kanawai ua like me ka make, ke noiia oiai e paa ana i ka hao, a mamua paha o ke kala ana i kona hala.

PAUKU 1324. Ina i ae ka mea i hoopiiia i kona moekolohe ana, a i ka hewa e ae paha, i like me ka moekolohe, aole no e haawi ka Ahahookolokolo i ka palapala oki, aia a loaa kekahi mea e ae nana e hoomaopopo mai ka hewa o ka mea i hoopiiia.

PAUKU 1325. Ina i maopopo ka moekolohe ana, a o ka hewa e ae paha, e like me ka moekolohe, e hiki no nae i ka Ahahookolokolo ke hoole i ke oki, no na kumu i oleloia malalo nei.

1. Ina maopopo, ua hanaia ka hewa ma ke kokua ana a me ka ae pu ana o ka mea hoopii.

2. Ina ua kalaia ka hewa e ka mea i poino, a ua maopopo hoi ia kala ana ma ka hoike ana a na hoike, a ma ka noho pu ana paha me ko laua ike ia mea.

3. Ina aole i kalaia ka hewa, aole hoi i noho pu ma ke ano mare; aka hoi, aole no e hoopiiia iloko o na makahiki elua mahope iho o ka ike ana o ka mea hoopii, i ka hewa ana i hoopii ai.

4. Ina i maopopo o ka mea hoopii kekahi mea i hewa no ka moekolohe, a no ka hewa e like me ia paha; a ina ua ikeia ia hewa mamua e ka mea i hoopiiia, e loaa no ia ia ka palapala oki, ke hoopii oia no koka hewa ole.

PAUKU 1326. Ina i okiia kekahi kane mare no kona moekolohe ana, aole ia he mea e kupono ole ai kana mau keiki i ke kanawai.

PAUKU 1327. Ina okiia kekahi wahine kane mare no kona moekolohe ana, aole ia he mea e kupono ole ai na keiki ana me kana kane mare i ke kanawai; aka hoi, ina i haohaoia ua mau keiki nei, alaila,

na ka Ahahookolokolo e hooholo, no ke kupono a me ka ole o ia mau keiki i ke kanawai. E manaoia no kela mau keiki a pau, ua kupono, aia a hoomaopopoia ko lakau kupono ole.

PAUKU 1328. Ma ka haawi ana i ka palapala oki mare no ka moekolohe, a hewa e ae paha o ia ano o ke kane, e hiki no i ka Aha ke hooholo i olelo okoa, no ka mea i hoopiiia, i mea e malama ai oia i na keiki i loaa ma ka mare ana; a e haawi hoi i wahi ola i ka wahine e like me ka manao o ka aha he pono; me ka noonoo no nae i ka waiwai a ua kane nei, a me ke ano a me ka noho ana o laua, a me na mea e maopopo ai ka pono.

PAUKU 1329. Ma ka hoopau ana i ka mare, a me ka haawi ana paha i ka palapala oki mare, e hiki no i ka Ahahookolokolo ke hooholo okoa, e like me kona manao ua kupono, no ka malama ana, hoonaauao ana, a me ka hanai ana i na keiki oo ole, a na ka mea i weheia, a okiia paha; a e hoooholo i ka makua e noho pu ai na keiki, a o kekahi o na keiki paha; e hiki no hoi i ka aha i kela manawa keia manawa mahope, ma ka hoopii ana o kekahi o na makua, e hooponopono hou, a e hoololi hou i ka olelo hooholo no ua mau keiki nei, a e hooholo i olelo hou, e like me ka mea kupono i ka noho ana o na makua, a e pono ai hoi na keiki.

PAUKU 1330. Ina i hooholoia ka palapala oki mare no ka moekolohe, a hewa e ae paha e like pu me ka moekolohe o ke kane, a he waiwai paa ka ka wahine, a ia ia paha kekahi waiwai lewa a ke kane i haawi ia ia, a ua loaa paha ia ia ma kana hana iho, ma ke kauoha a kekahi mea make, a ma ke ano e ae paha, no ka make ana o kekahi hoahanau, alaila, nona wale no kela waiwai lewa a pau loa.

PAUKU 1331. Ina i hooholoia ka palapala oki mare, no ka moekolohe, a hewa e ae paha i like pu me ka moekolohe, o ka wahine, na ke kane kana waiwai lewa, a mau loa aku, a ia ia no hoi kana waiwai paa, oiai ko laua ola ana, a ina i ola loihi ke kane mamua o kana wahine, a he keiki ka laua i hanau ola, no ko laua mare ana; alaila, na ke kane no ka waiwai paa a pau kona ola, ma ke ano kahu; e hiki no nae i ka Ahahookolokolo ke hookaawale i kauwahi no ka wahine i okiia, noloko ae o ka waiwai ponoi a ka wahine, i ola nona, e like me ka manao o ka Aha he pono.

PAUKU 1332. Aole kuleana o ka wahine i okiia, no kona moekolohe, a hewa e ae paha, i like pu me ka moekolohe, iloko o ka waiwai paa a kana kane, aole no hoi ona mahele iloko o kana waiwai lewa.

PAUKU 1333. Ina i hooholo ka Ahahookolokolo i olelo paa, e malama ai ke kane i kana mau keiki, e hanai, a e hoonaauao ia lakou, a haawi paha i haawina e ola ai kana wahine, e hiki no i ka Ahahookolokolo ke koi aku ia ia, e haawi mai i palapala hoopaa no ia malama ana, a me ka hoolilo ana ia waiwai malaila, ina i hoole ke kane, aole hoi e haawi ia palapala hoopaa, aole nae hana oia, a o kona hope paha e like me ia, a malama ole paha i kana wahine, a me kana mau keiki; alaila, e hiki no i ka Ahahookolokolo, ke lawe okoa i kana waiwai lewa, a me ka uku hoolimalima, a me na loaa a pau, ma kana

waiwai paa, a e haawi i ka mea nana e malama, a e hoolilo hoi ia waiwai lewa, a me na uku hoolimalima, a me na loaa o kana waiwai paa, i mea e malama ai i na keiki, a me ka wahine, i kela manawa keia manawa, e like me ka manao o ka Aha he pono.

PAUKU 1334. Ina i okiia ka mare no ka moekolohe, a hewa e ae paha, i like pu me ka moekolohe, alaila, e hiki no i ka mea hewa ole, ke mare hou, i ka wa ana e makemake ai; aka hoi, aole no e hiki i ka mea hewa ke mare hou, aia a make ka mea hewa ole. He mana no nae ko kela a me keia Lunakanawai o ka Aha Kiekie, e haawi i ka palapala mare hou i ka mea i okiia, ke maopopo i ua Lunakanawai nei, ua hala na makahiki ekolu a keu paha, mai ka la i okiia'i o ka mea hoopii, e mare hou, aole nae i hewa hou ka mea hoopii no ka moekolohe, a me ka hookamakama paha.

PAUKU 1335. Ina i launa hou a moe pu ma ke ano kane a wahine, na mea i okiia, alaila, e pili ia laua na ukuhoopai a pau i oleloia iloko o ke Kanawai no ka moekolohe.

NO KA HOOKAAWALE ANA I NA MEA I MAREIA.

PAUKU 1336. E hiki no i ka Aha Kiekie, i kekahi o na Aha Kaapuni, a i kekahi o na Lunakanawai o ka Aha Kiekie ma ke keena, ke haawi i palapala hookaawale loa, a hookaawale no kekahi manawa paha, i na mea mare, i ole e noho pu, a e moe pu, no keia mau kumu i oleloia malalo nei.

1. No ka hana ino mau a kekahi i kekahi.
2. No ka ona pinepine o kekahi o na mea mare.
3. No ka hoole ana o ke kane, aole e malama i kana wahine, ma na mea e pono ai kona ola.

PAUKU 1337. Ma ka hookolokolo ana no ka hookaawale ana i kekahi mau mea mare, e aeia no ka mea i hoopiiia e hoike mai i ka hewa o ka mea hoopii, i mea e pono ai nona; a ina i maopopo keia i ka Ahahookolokolo, e hiki no ia ia ke hoopau i ka hoopii.

PAUKU 1338. Ina i hooholoia ka olelo hooholo hookaawale, e hiki no i ka Aha ke hooholo i olelo okoa, e pono ai ke ola o ka wahine, a me na keiki i ke kane, a maloko ae paha o kana waiwai, e like me ke ka aha manao he pono, a he pololei.

PAUKU 1339. Ina i hooholoia e hookaawale i kekahi mau mea mare elua, alaila e hiki no i ka wahine, ina he hewa oia, a he hewa ole paha, oiai laua e noho kaawale ana, ke hoopii a e hoopiiia paha; a e hiki no hoi ia ia e kuai, a e hoolilo loa aku paha i ka waiwai, a e hana hoi i na olelo aelike a me na hana e ae paha, e like me na pono i haawiia i ka wahine mare ole ia e ke kane.

PAUKU 1340. Ina i hooholoia ka olelo hookaawale mau loa, a no kekahi manawa paha, e hiki no ke wehe hou ia mahope, mamuli o na rula o ka Ahahookolokolo e kau iho ai, ma ka hoopii pu ana nae o na aoao elua, a me ko lakou hoomaopopo ana, ua oluolu paha laua kekahi i kekahi.

PAUKU 1341. Ma ka hookolokolo ana i kekahi palapala hoopii no ke oki mare, a no ka hookaawale ana paha, e hiki no i ka Aha ke manao oia pela, e ninaninau i ka mea hoopii, a i ka mea hoopiiia paha, me ka hoohiki, i mea e pale aku ai i ko laua manao hui malu.

MOKUNA XXIX.

NO NA KAHU A ME NA HANAI.

PAUKU 1342. E hiki no i kela Lunakanawai keia Lunakanawai o ka Aha Kiekie, ke maopopo ia ia he mea ia e pono ai. ke hookohu i kahu no na keiki oo ole ma ke Kanawai, a me na mea e ae, e noho ana iloko o keia Aupuni, a e noho ana paha mawaho o keia Aupuni, ina he waiwai kona, ma keia Pae Aina.

PAUKU 1343. E hiki no i kela Lunakanawai keia Lunakanawai, o ka Aha Kaapuni o keia Aupuni, ina i maopopo ia ia, he mea ia e pono ai, ke hookohu i kahu no na keiki oo ole ma ke Kanawai, a no na mea e ae paha, e noho ana iloko o ka Apana ana i noho Lunakanawai ai.

PAUKU 1344. Ina malalo o na makahiki umikumamakolu, e hiki no i ka Lunakanawai ke koho, a e hookohu hoi i kahu nana; a ina ua oi aku kona mau makahiki i ka umikumamakolu, alaila, nana no e koho i kahu nona iho; a ina i aeia oia e ka Lunakanawai, alaila, e hookohuia no; a ina i hooleia ua kahu nei, i kohoia'i e ke keiki oo ole, a ina paha, aole noho ke keiki oo ole iloko o keia Aupuni, a ina paha koho ole oia i kahu kupono mahope o ka olelo ana a ka Lunakanawai, alaila, nana no e koho, a e hookohu hoi i kahu, e like me ka hana ana, ina ua emi na makahiki o ke keiki malalo o ka umikumamakolu.

PAUKU 1345. Na kela kahu keia kahu, i hookohuia e like me ka olelo maluna, e malama i ke kino, a e ao hoi i kana keiki hanai; nana no hoi e malama i kana waiwai, a e mau no kona noho kahu ana, a hiki aku ke keiki hanai i kona makahiki iwakalua, a i ole ia a hoopauia paha ke kahu ma ke Kanawai; aka hoi, o ka makuakane o ua keiki oo ole nei, ina e ola'na a ina paha ua make oia, alaila, o ka makuahine no hoi, ke noho kane ole, a makaukau kela a o keia o laua e hana i ka laua hana, alaila, oia no ke kahu nana e malama i ke kino, a e hoonaauao hoi i ua keiki la.

PAUKU 1346. E haawi no kela kahu keia kahu, i ka Lunakanawai Hooponopono waiwai hooilina, i ka palapala hoopaa me ka hope a me na hope paha, no ke dala a ka lunakanawai i olelo ai me na kumu e like me keia malalo.

1. E hana i moowaiwai, o ka waiwai paa a pau a me ka waiwai lewa o kela ano keia ano, o ke keiki hanai i loaa ia ia, a i ikeia paha e

ia, a e haawi mai hoi ia moowaiwai imua o ka aha hooponopono waiwai hooilina, i ka manawa i oleloia ma ke kanawai.

2. E malama, a e hooponopono i ua waiwai nei a pau, e like me ke kanawai, i mea e pono ai ua keiki hanai nei; a e hana pololei i ka hana i waihoia ia ia, no keia mea; a pela no hoi no ka malama ana, hoonaauao ana, a me ka hanai ana i ua keiki nei.

3. E hoike mai, ma ka hoohiki, i ka waiwai ma kona lima, me ka loaa mai ma ke kuai ana i ka waiwai paa, a me kona hooponopono ana i kela waiwai a pau loa iloko o ka makahiki hookahi, mahope o kona hookohuia ana, a i na manawa e ae, a ka lunakanawai hooponopono waiwai hooilina, e olelo ai.

4. I ka pau ana o kona noho kahu ana, e hooponopono oia i kana mau palapala helu waiwai me ka lunakanawai, a me ke keiki hanai paha, a me kona hope paha ma ke kanawai; a e haawi i na waiwai a pau i koe ma kona lima, ana i aie aku ai paha, ma ia hooponopono ana, i ka mea kupono ma ke kanawai ke lawe.

Pauku 1347. E hiki no i kela makuakane keia makuakane, ma kana kauoha hope ma ka palapala, ke hookohu i kahu, a i mau kahu paha, no kela keiki keia keiki ana, ina paha, ua hanau mamua a mahope paha o ia kauoha ana; a e mau no kona noho kahu ana a hiki i ka wa e oo ai ke keiki, a no ka manawa uuku iho paha; a he mana no ko ua kahu nei i hookohuia pela, e hana no ia ma ka malama ana i ke kino a me ka waiwai o ke keiki hanai, e like me ka mea i hooholoia e ka lunakanawai.

Pauku 1348. E haawi no ke kahu i hookohuia ma ke kauoha, i palapala hoopaa, e like me ke kahu i hookohuia e ka lunakanawai hooponopono waiwai kooilina, ina nae ua olelo ka mea nana ke kauoha, e hookohu ana i ke kahu, aole e haawiia ka palapala hoopaa, alaila, aole no e haawiia ka palapala hoopaa, ke ole ke ano okoa o ke kahu, a no kekahi kumu e ae paha a ka lunakanawai i manao ai he pono ke kaawi.

Pauku 1349. Aole no e lilo ka olelo iloko o keia Mokuna, i mea e emi ai ka mana o kekahi Lunakanawai o ka Aha Kiekie, a o ka Aha Kaapuni paha, e hookohu i kahu nana e malama na pono o ka mea i oo ole, i hoopiiia iloko o ka Ahahookolokolo, a he kuleana paha kona iloko o kekahi mea e hookolokoloia'na malaila, aole hoi i mea e emi ai ko lakou mana, e hiki ole ai ke koho, a ae aku paha i kekahi o ka ohana o ka mea oo ole, e hoomaka, e hoopii, a e koi aku, mamuli ona, ma ka hookolokolo ana.

Pauku 1850. Ina noi mai na hoahanau a hoalauna paha o kekahi mea pupule, i kekahi o na Lunakanawai i oleloia maluna, e hookohuia ke kahu no ua pupule nei, alaila, na ka Lunakanawai e hai aku i ua mea la i manaoia he pupule, i ka manawa a me kahi i hoakakaia no ka hana ana ma ia noi, aole nae e emi malalo o na la he umikumamaha, mamua o ka manawa i oleloia; a ina ma ka lohe pono ana, ua maopopo i ka Lunakanawai, ua hiki ole i ua mea nei i hoopiiia no ka pupule ana, ke malama ia ia iho, alaila, e hookohu no ka lunakanawai i kahu no kona kino, a me kana waiwai, me ka mana e hana e like me ka olelo mahope nei.

PAUKU 1351. Na kela kahu keia kahu i hookohuia pela, no ka mea pupule, e malama i kona kino, a me kana waiwai, a hiki i kona manawa i hoopauia'i ma ke kanawai, a e haawi no hoi oia, i palapala hoopaa, i ka lunakanawai nana e hookohu, e like ke ano me ka mea i oleloia mamua, no ka mea malama i ke keiki oo ole, e waihoia no nae ka olelo no ka hoonaauao ana, i ka mea pupule.

PAUKU 1352. Ina e uhauha loa ana kekahi, a e pau ana paha kana waiwai ma ka inu rama, pili waiwai, palaualelo, a uhauha paha, o kela ano keia ano, a malaila, e hoopilikia ana ia ia iho, a i kona ohana paha, no ka nele, alaila, e hiki no i kona mau hoahanau ma ke kino, a i kona mau hoalauna paha, ke hoopii i kekahi o na lunakanawai i oleloia maluna, a e hoike i na kumu a pau no ia hoopii ana, a e nonoi aku hoi ia ia e hoonoho i kahu nona.

PAUKU 1353. Na na lunakanawai e hai aku i ua mea nei i manaoia he uhauha wale, i ka manawa, a me kahi e hoakakaia no ka lohe ana i ua noi nei, aole nae e emi malalo o na la he umikumamaha mamua o ka manawa i hoakakaia; a ina ma ka hookolokolo ana, ua maopopo i ka Lunakanawai, ua hoomaunauna io ka mea i hoopiiia, e like me ka olelo a ka Pauku 1352, alaila, e hookohu no oia i kahu no kona kino, a me kona waiwai, me kona mana a me ka hana e oleloia ana mahope.

PAUKU 1354. Mahope o ka hoopukaia ana o ke kauoha a ka lunakanawai, e hiki no i na mea hoopii, ke waiho ma ke keena o ka luna kakau kope, i kope o ua palapala hoopii nei, a me ke kauoha pu; a ina i hookohuia ke kahu ma ia palapala hoopii, alaila, e lilo i mea ole ka hoolimalima ana, koe nae na mea i pili i ka pilikia maoli, a me na makana, a me ke kuai ana, a hoolilo ana paha i ka waiwai paa, a me ka waiwai lewa, a ka mea uhauha wale, mahope o ka waiho ana i ua palapala nei, iloko o ke keena o ka luna kakau kope, a mamua ae paha o ke pau ana o kona noho kahu ana.

PAUKU 1355. Ina i hookohuia ke kahu no kekahi mea pupule, a mea uhauha paha, alaila, na ka lunakanawai e hookaawale i wahi haawina, e ukuia e ke kahu no na lilo pono a pau a ka hanai, ma ke pale ana'ku i ua hoopii nei.

PAUKU 1356. Na kela kahu keia kahu i hookohuia pela, no ka mea uhauha, e malama i ke kino o ka hanai, a me ka hooponopono i kana waiwai, a hiki i kona wa e hoopauia'i, e like me ke kanawai; a e haawi no hoi i na lunakanawai nana e hookohu i palapala hoopaa, e like ke ano me ka mea i haawiia e ke kahu o ka mea pupule.

PAUKU 1257. Na kela kahu keia kahu i hookohuia, mamuli o keia mokuna, ina paha na ka mea i oo ole, a na ka mea e ae paha, i hookaa i na aie pono a pau o kana hanai, noloko ae o kana waiwai lewa, ina i lawa ia; ina aole lawa ilaila, alaila, noloko ae hoi o kana waiwai paa, ke loaa ia ia ka palapala ae a ka Lunakanawai e kuai aku, e like me ka olelo mahope nei, a nana no hoi e hooponopono i ka palapala helu waiwai a ka hanai, a e koi aku a e hoopii, a e lawe hoi i na aie kupono, a e hiki no hoi ia ia me ka ae pu o kekahi o na

Lunakanawai i oleloia maluna, ke hooholo i ka olelo aelike no ua aie nei, a e haawi i ka palapala hookaa i ka mea aie mai, ma ka loaa ana mai o kekahi mahele pono o ka waiwai o ua mea aie nei, a na ke kahu no e hele a e hana ma kahi o ka hanai, ma ka hookolokolo ana a me ka hana ana nona, ke hookohu ole ia kekahi mea e ae, he kahu a o kekahi hoalauna paha, no ia hana.

Pauku 1358. Na ke kahu hoi e malama i ka waiwai o ka hanai, me ka hoomaunauna ole, a e hoolilo i ka waiwai puka mai ma kana waiwai, e like me ka mea e pono ai ke ola, a me ka noho oluolu ana o ka hanai, a me kona ohana, ina he ohana kona; a ina lawa ole ka waiwai puka mai no ia mea, alaila, e hiki no i ke kahu ke kuai aku i ka waiwai paa, ma ka loaa ana ia ia o ka palapala ae, e like me ke Kanawai, a e hoolilo aku i ka waiwai loaa mai ma ia kuai ana, i mea e pono ai ke ola o ka hanai a me kona ohana.

Pauku 1359. E hiki no i ke kahu, ke ae aku i ka mahele ana o ka waiwai paa o ka hanai, ma ka palapala noi mai e mahele, a no kekahi kumu e ae paha, a e hiki no ia ia ke mahele, a hookaawale aku i ka hapa kupono no ka wahine kanemake, mea kuleana malaila; a e hoonoho hoi i luna helu waiwai, nana e helu i ka waiwai ma ka puka ana mai o ka palapala ohi, ma ka aoao o kona hanai, a me ka aoao kue ia ia paha.

Pauku 1360. Ma ka hana ana i ka palapala moowaiwai, e like me ka olelo a keia mokuna, e heluia ka waiwai e na luna kupono ekolu, e kohoia a e hoohikiia e ka Lunakanawai; a e hoike mai kela kahu keia kahu, no ka waiwai lewa a ka hanai, a hoolilo aku hoi e like me ka olelo a ka Lunakanawai.

Pauku 1361. Ina i lilo kekahi kahu i hookohuia ma ke kauoha, ma ka olelo a kekahi Lunakanawai i oleloia mamua, i mea pupule, a ua pono ole paha keia hana ia ia; alaila, e hiki no i kekahi o ia mau Lunakanawai, ke hoopau ia ia mahope o ka hai ana ia ia, a me na mea kuleana a pau iloko ona; a e hiki no hoi i kela kahu keia kahu, ke waiho i kana hana, ke manao ka lunakanawai he pono; a ina haalele, a hoopauia paha, a make paha ke kahu, alaila, na ka lunakanawai hooponopono waiwai hooilina, e hookohu hou i mea pani i kona hakahaka.

Pauku 1362. Ina e mare kekahi kaikamahine oo ole e noho ana malalo o kekahi kahu, o ka pau no ia o kona noho kahu ana nona; a e hoopauia ke kahu o ka mea pupule, a uhauha paha e ka lunakanawai, ke maopopo ia ia ma ka hoopii o ka hanai, a ma ke ano e ae paha, he makehewa ka noho kahu aaa.

Pauku 1363. E hiki no i ka aha hooponopono waiwai hooilina, ke koi aku i ke kahu, e haawi i palapala hoopaa hou, a e hookuu i na hope, ke manao ka aha, he pono ke hana pela.

Pauku 1364, E hiki no ke hoopiiia ka palapala hoopaa a kekahi kahu, ma ke kauoha a ka Lunakanawai hooponopono waiwai hoilina, i mea e pono ai ka hanai, a o kekahi mea kulena iloko o kana waiwai paha.

PAUKU 1365. Aole no e hiki ke hoopiiia na hope, iloko o kekahi palapala hoopaa, i haawiia i kekahi kahu ke hoomaka ole ia ka hoopii, iloko o na makahiki eha, mahope iho o ka manawa i hoopauia'i ua kahu nei; aka hoi, ina mawaho o ke Aupuni ka mea kupono i ka hoopii i ka wa i hoopauia'i ua kahu nei, alaila, e hiki no ia ia ke hoopii i na manawa a pau, iloko o na makahiki eha, mahope iho o kona hoi ana mai iloko o keia Aupuni.

PAUKU 1366. Ina i hoopii kekahi kahu a hanai paha, a mea aie paha, a o kekahi mea kuleana e ae, iloko o ka waiwai a ka hanai, a o kekahi mea e manao ana e lilo ana oia i hooilina mahope, a no ke kumu e ae paha, imua o kekahi lunakanawai i oleloia maluna, ma ke ano kue i kekahi mea i manaoia, ua huna, ua lawe hewa, a hoolilo aku paha i kauwahi o ke dala, a o ka waiwai e ae paha a ka hanai, alaila, e hiki no i ka lunakanawai ke kena aku i ka mea i hoopiiia, a e hookolokolo ia ia, a e hana aku ia ia ma ia hoopii, e like me ka mea i hoopiiia, no ka huna ana, a me ka lawe kolohe ana paha, i ka waiwai a ka mea make me ke kauoha a me ke kauoha ole paha.

PAUKU 1367. Ina e noho mawaho o keia Aupuni kekahi mea oo ole, a o ka mea e ae paha i kupono e haawiia i ke kahu nana e malama, e like me ka olelo a keia Mokuna, a he waiwai no nae kana iloko o keia Aupuni, alaila, e hiki no i kekahi hoalauna o ua mea la, a i kekahi mea kaleana iloko o ia waiwai paha, ke hoopii i kekahi lunakanawai o ka Aha Kiekie, a mahope o ka hai ana i na mea kuleana a pau iloko o ia mea, e like me ka mea a ka lunakanawai i manao ai he pono, a mahope hoi o ka lohe ana, a me ka hookolokolo ana, e hiki no i ua lunakanawai nei, ke manao oia he pono, e hookohu i kahu no ua mea la ma ka aina e.

PAUKU 1368. He mana ko kela kahu keia kahu i hookohuia, mamuli o ka pauku maluna iho, a e like no ka hana ana i ka waiwai a ka hanai iloko o keia Aupuni, a me ke kino ke hoi mai oia e noho maanei, e like me na kahu e ae i hookohuia mamuli o keia mokuna.

PAUKU 1369. E haawi no ke kahu i hookohuia pela, i ka Lunakanawai nana i hookohu, i palapala hoopaa, e like me na kahu e ae, koe ka olelo no ka moowaiwai, a me ka hoolilo ana'ku i ka waiwai, a me ka palapala helu waiwai, e hoikeia mai e na kahu, e pili no ia i ka waiwai i loaa ia ia iloko o keia Aupuni; aole hoi pili ka olelo no ka malama ana i ke kino o ka hanai ke holo ole mai ua hanai nei, e noho iloko o keia Aupuni.

PAUKU 1370. E ukuia no kela kahu keia kahu no kana dala lilo a pau ma kana ohi ana, a e ukuia no hoi oia no kana hana ana, e like me ka manao o ka Aha nana e hooholo i kana mau palapala helu waiwai, i kupono a me ka pololei.

PAUKU 1371. Ina i haawi mai elua kahu a keu paha i huiia i ka palapala helu waiwai imua o ka Aha, e hiki no i ua Aha nei, ke manao oia he pono, ke hooholo i ua palapala helu waiwai nei ma ka hoohiki ana o ka mea hookahi.

PAUKU 1372. Ua komo iloko o kela huaolelo "pupule" na mea hupo ike ole *noncompos*, a ano hehena e ae paha; a ua komo hoi iloko o kela huaolelo, "hoomaunauna" wale, kela mea keia mea kupono e noho ana malalo o ke kahu, no kona inu rama nui, piliwaiwai, palaualelo, a me ka uhauha; a e manaoia keia mau huaolelo iloko o na pauku a pau no na kahu, a me na hanai, iloko o keia Kanawai, a me na Kanawai e ae a pau.

PAUKU 1373. Ina i lawa ole ka waiwai puka mai o kekahi mea i malamaia e ke kahu, he mea oo ole paha, he pupule, a he mea hoomaunauna wale paha, no ka malama ana i ke ola o ka hanai, a me kona ohana paha, alaila, e hiki no i ke kahu ke kuai aku i ka waiwai paa no ia mea, ke loaa ia ia ka palapala ae, a e hana oia e like me na olelo mahope nei.

PAUKU 1374. Ina i maopopo ma ka hoike ana mai o kekahi kahu, he mea ia e pono ai ka hanai, ke kuaiia'ku kona waiwai paa, a o kau wahi paha o kona waiwai paa, a e hoomoeia ke dala loaa mai ma ka ukuhoopanee, a e hui me kekahi kumu paa, i mea e puka ai ka waiwai; alaila e hiki no i ke kahu ke kuai aku, a e hana pela, ke loaa ia ia ka palapala ae, a ke hana e like me na olelo mahope nei.

PAUKU 1375. Ina i kuaiia'ku ka waiwai paa, i mea e pono ai ke ola o ka hanai, a me kona ohana e like me ka pauku 1358, alaila e hoolilo ke kahu i ke dala loaa mai malaila, e like me ka mea e pono ai; a ina he koena, e hoomoeia ma ka ukuhoopanee, a hiki i ka manawa pilikia hou ke ola o ka hanai a me kona ohana, alaila, e hiki no ke hoolilo i ke kumu paa no ia hana, e like me ka mea e pono ai, a e like hoi me ka hoolilo ana i ka waiwai lewa.

PAUKU 1376. Ina i kuaiia'ku ka waiwai paa, me ka manao e hoomoe i ke dala loaa mai, ma ka uku hoopanee, e like me ka pauku 1374, alaila, na ke kahu no e hoomoe, e like me kona manao he pono, a i ole ia, e like me ke kauoha a ka Ahahookolokolo nana i haawi ka palapala ae.

PAUKU 1377. Ma ke kuai ana a pau o ka waiwai paa, e like me ka olelo a keia mokuna, ina i koe ka waiwai ma ka hooponopono hope ana i na buke helu a ke kahu, e manaoia no ua koena nei, he waiwai paa ia no ka hanai, a e hanaia, a e maheleia iwaena o ka poe mea kuleana iloko, e like me ka mahele ana i ka waiwai paa, ke kuai ole ia.

PAUKU 1378. E hiki no i kela a i keia o na Lunakanawai o ka aha Kiekie, a me ka aha Kaapuni o ka Mokupuni, kahi i waiho ai ka waiwai paa i manaoia e kuaiia aku, ke haawiia ka palapala ae i oleloia maluna; aka hoi, ina mawaho o keia Aupuni ka hanai, alaila, na kekahi Lunakanawai o ka Aha Kiekie wale no, e haawi i ka palapala ae.

PAUKU 1379. I mea e loaa'i ka palapala ae, i oleloia maluna, na ke kahu e hoike imua o ka aha i palapala, e hoike ana i ke ano o ka waiwai, a me na mea pilikia malaila, i maopopo ka pono o ke kuai

ana; a ina, ma ka noonoo pono ana, ma ka hoohiki o ka mea noi, a ma ke ano e ae paha, a ua maopopo i ka aha, he mea ia e pono ai, a e pomaikai ai ka hanai, ke kuaiia'ku ka waiwai paa, a o kauwahi paha o ka waiwai paa, alaila, e hiki no i ka aha ke haawi i ka palapala ae, me ka hoakaka no hoi no ke ola o ka hanai, a me kona ohana, ke kuai ana; a i ole ia, e hoomoeia ke dala loaa mai, ma ka ukuhoopanee e like me ka olelo mamua.

PAUKU 1380. Aole no e haawiia ka palapala ae i oleloia maluna, ke hoolaha ole ia mamua, ma ka nupepa, a ma ke ano e ae paha, e like me ka olelo o ka aha, i na hoahanau pili kokoke loa ke koko i ka hanai, a me na mea kuleana e ae iloko o ia waiwai, e hele mai, a e hoike mai i ke kumu e haawi oleia'i, ua palapala ae nei.

PAUKU 1381. E haawi no kela kahu keia kahu i 'aeia e kuai aku i ka waiwai paa e like me ka olelo mamua, mamua o ke kuai ana, i palapala hoopaa i ka lunakanawai nana e haawi i ka palapala ae, me ka hope a me na hope paha i kupono, e hoopaa ana ia ia iho e kuai aku ia waiwai, e like me ke kauoha a ka lunakanawai, a e hoike pono mai, a e hooponopono hoi i ke dala loaa mai, ma ia kuai ana e like me ke kanawai.

PAUKU 1382. Mamua o kona hoakaka ana i ka manawa, a me kahi no ia kuai ana, e hoohiki ke kahu, a e kakau i kona inoa i ka palapala hoohiki, penei: ma ka hoolilo ana'ku i ka waiwai i aeia e kuai aku, e hana no ia e like me kona ike maopopo ana i ka hoakaka ana i kahi a me ka manawa e kuai aku ai, a e hooikaika maoli e hoolilo aku i ka waiwai loaa mai, ma ke ano e poomaikai ai na mea kuleana a pau loa iloko.

PAUKU 1383. E hoolaha aku no hoi oia, i kahi a me ka manawa e kuai ai, ma ke kau ana i palapala hoolaha ma na wahi akea, ma ka Mokupuni kahi e waiho ana ua waiwai nei; a ina ma ka Mokupuni o Oahu, e hoalahaia ma ka nupepa o ke Aupuni, aole emi malalo o na la he umikumamaha, mamua o ka la kuai.

PAUKU 1384. E manaoia ke kope o ka olelo hoolaha, i hooiaioia ma ka hoohiki ana o ke kahu, a o ka mea paha nana e hoolaha nona, a e waihoia iloko o ka hale oihana o ka lunakanawai hooponopono waiwai hooilina, mahope iho o ke kuai ana, he hoike oiaio no ia no ka manawa, a me kahi, a me ke ano o ka hoolaha ana.

PAUKU 1385. Aole no e paa kekahi palapala ae i haawiia mamuli o keia Mokuna, no ka manawa oi aku mamua o ka makahiki hookahi, mai ka la i hoopauia'i.

PAUKU 1386. Ina e noho ana ka mea oo ole, mea pupule, a mea uhauha paha mawaho o keia Aupuni, malalo o ke kahu ma ka aina e, aole nae ona kahu iloko o keia Aupuni, alaila, e hiki no i ke kahu ma ka aina e, ke waiho mai i kope i hooiaioia o kana palapala hookohu, imua o ka Ahahookolokolo kiekie o keia Aupuni, a mahope olaila, e hiki no i kekahi lunakanawai, ke haawi ia ia i palapala ae, e kuai aku i ka waiwai paa o ua hanai nei iloko e keia Aupuni, e like me na mea i

ololoia iloko o keia Mokuna, no na kahu i hookohuia maanei, koe wale no na mea i oleloia mahope nei.

PAUKU 1387. E hoohiki ke kahu ma ka aina e i aeia e kuai aku i ka waiwai paa, a e kakau i kona inoa i ka olelo hoohiki, e like me na kahu i hookohuia iloko o keia Aupuni, a e hai aku oia i ka manawa a me kahi e kuai aku ai, a e hana e like me na kahu i hookohuia maanei, a e hoopaa i ka mea e maopopo ai ke kudala ana e like me ka hana ana maanei.

PAUKU 1388. O na hana a pau i kupono ke hanaia iloko o kekahi aha hooponopono waiwai hoailina o keia aupuni, no ke kuai ana'ku o kekahi kahu no ka aina e, e hanaia no ia iloko o ka Aha Kiekie.

PAUKU 1389. Mahope o ke kuai ana'ku o ke kahu no ka aina e, e manaoia no ka waiwai loaa mai, a o kauwahi paha o ia waiwai i loaa mai, i koe mahope o ka hooponopono hope ana o ke kahu, he waiwai paa ia no ka hanai; a e maheleia ua waiwai la imua o ka poe nona ia waiwai paa ma na kanawai o keia Aupuni, ina i kuai oleia'ku, a ma mua o ke kuaiia ana e haawi no ke kahu no ka aina e, i palapala hoopaa, me ka hope kupono, a mau hope kupono paha, e like me ka manao o ka lunakanawai, nana e haawi ka palapala ae he pono, me ka manao e hoike pono mai i ka waiwai loaa, iloko o ia kuai ana.

PAUKU 1390. Ina e hele mai kekahi, a e hoole i ka palapala ae i noiia mai, e like me ka olelo a keia Mokuna; a ina ua maopopo i ka aha, a i ka lunakanawai paha, ua kupono ole ka hoopii, a o ka hoole paha, e hiki no ia lakou ke hooholo, e ukuia ke dala koina e ka aoao e ko ole-ana, e like me ko lakou manao he pono.

PAUKU 1391. Aole e hiki i ka hanai, a i kekahi hope ona ke hoopii i mea e loaa hou mai ai ka waiwai i kuaiia'ku, e kekahi kahu, mamuli o na olelo a keia Mokuna, ke hoomaka oleia iloko o na makahiki elima, mahope koke iho o ka pau ana o kona noho kahu ana; aole hoi pono ke laweia kekahi aina i kuaiia'ku, e like me ka olelo maluna, i mea e lilo ai keia kuai ana i mea ole, ke hooholo ole ia e hana pela, e like me ke kanawai, a mahope o ka pau ana o na makahiki elima i oleloia maluna, koe nae ka poe mawaho o keia aupuni, a me na mea oo ole, a me na mea e ae, i kupono ole ma ke kanawai ke hoopii, i ka manawa mua i kupono no ka hoopii ana, a no ka lawe ana paha; e hiki no ia lakou ke hoopii, a lawe paha, i na manawa a pau, maloko o na makahiki elima, mahope o ka pau ana o ka mea e hiki ole ai ke hoopii mamua, a mahope paha o ko lakou hoi ana mai iloko o keia Aupuni.

PAUKU 1392. Ina i hoopii kekahi no ka waiwai paa, i kuaiia'ku mamuli o na olelo o keia mokuna, a ua hoole ka hanai, a o kekahi mea mahope ona, i ka oiaio o ia kuai ana; aole no e lilo kela kuai ana i mea ole, no ka hemahema o ke kuai ana, ke maopopo keia mau mea malalo nei, penei;

1. Ua ae ponoia ke kahu e kuai lilo aku, e kekahi lunakanawai kupono no ia hana, ma ke Kanawai.

2. Ua haawi ke kahu i ka palapala hoopaa, i aponoia e ka lunaka-

nawai hooponopono waiwai hoailina, ina ua koiia ka palapala hoopaa e ka aha, i ka wa i haawiia'i ka palapala ae.

3. Ua hoohiki oia e like me ka olelo a keia mokuna.

4. Ua hai aku oia i ka manawa, a me kahi no ke kuai ana, e like me ka olelo iloko o keia mokuna.

5. Ua kudalaia ua waiwai nei, a ua paa i ka mea nana i kuai me ka oiaio.

PAUKU 1393. Ina paha, no ka palaka a hana kekee paha o ke kahu ma ia kuai ana, a malaila, ua poho kekahi mea kuleana iloko o ia waiwai, e hiki no ia ia ke hoopii, e uku ia oia no kona poho, ma ka palapala hoopaa, a ma ke ano e ae paha, e like me ka mea e pono ai.

PAUKU 1394. Ina i hoohalahala kekahi, no ke kuai ana o kekahi kahu, mamuli o na olelo o keia mokuna, a e hoole ana paha ka mea hoohalahala i ke kuleana o ka hanai, a ua koi paha mamuli o kekahi kuleana e ae, i loaa ole no ua hanai nei; alaila, aole no e lilo kela kuai ana i mea ole no ka hemahema o ka hana ana, ke maopopo, ua ae pono ia ke kahu e kuai aku, e kekahi Lunakanawai kupono, a ua hana no oia me ka hooiaio, e like me ke Kanawai, i palapala hoolilo na ua aina la.

PAUKU1395. O ke kuai ana a pau, me ka haawi aku haawi mai, a me ka hoolilo ana, me ka haawi wale ana i ka waiwai paa, a i kau wahi paha o ka waiwai paa, o kekahi hanai iloko o keia Aupuni, i hanaia e kekahi kahu o ua hanai nei, mamua o ka la eha o Augate M. H. 1851, ua paa no ia, a ua oiaio no, ma ke Kanawai.

MOKUNA XXX.

NA HAKU A ME NA KAUWA.

PAUKU 1396. Elua ano o na kauwa iloko o keia Aupuni, penei;

1. O na haumana, oia hoi ka poe i hoopaaia e hookauwa na kekahi, i mea e aoia'i i kekahi hana akamai, hanaauao, a hana akamai ano e ae paha.

2. O ka poe i hoolimalimaia, e hana ma ka la, ma ka hebedoma, malama, makahiki, a manawa e ae paha i hooholoia no ka uku.

PAUKU 1397. E hiki no ke hoopaaia na keiki a pau, i oi aku na makahiki mamua o ka umi, i haumana, a i kauwa hoolimalima paha; a ina he kaikamahine, aia a hala na makahiki he umikumamawalu, mai ka hanau ana mai, a i ole ia, a hiki i kona wa e mare ai i ke kane, a iloko o ia mau makahiki; a ina he keiki kane, a hala na makahiki he iwakalua; penei:

1. Na ka makuakane o ke keiki e hoopaa i kana keiki; a ina ua make oia, a pono ole paha ke hana no ka pupule, no ka hupo, no ka

ona pinepine, a no kekahi kumu e ae paha; a ina paha ua haalele loa ia i kona ohana, aole malama pono ia lakou, alaila;

2. Na ka makuahine e hoopaa; a ina hoi ua make ka makuahine, a pono ole paha ia ia keia hana, a hoole paha oia, alaila;

3. Na ke kahu o ua keiki nei i hookohu pono ia. Ina aole makua o ua keiki oo ole nei, a ua pono ole paha ia ia ke hoopaa i ua keiki la, aole ona kahu, alaila;

4. Na ke Kiaaina o ka Mokupuni, kahi i noho ai ua keiki la.

PAUKU 1398. Aole no e hoopaaia kekahi keiki, e like me ka olelo maluna, ke ole na palapala aelike elua, i kakauinoaia, a i haawiia hoi i na aoao elua, a e malamaia kekahi no ka mea oo ole, e ka makuakane, makuahine, kahu, a Kiaaina paha.

PAUKU 1399. E komo iloko o kela palapala keia palapala aelike, e hoopaa ana i kekahi mea oo ole, e like me ka olelo maluna, kekahi olelo ae a ka haku e hoopaaia'i oia, nana e hoonaauao i ua keiki nei, ma ka heluhelu a me ke kakaulima; a ina he keikikane, e aoia no hoi oia ma na kumu nui o ka helu.

PAUKU 1400. E kakauia no iloko o ka palapala hoopaa, na makahiki o ka mea oo ole, a e manaoia, o na makahiki i oleloia malaila, o kona mau makahiki oiaio no ia, me ka imi ole aku i mea hou e maopopo ai.

PAUKU 1401. O na pono a pau, ina paha he dala, a he mea e ae paha, e ukuia, a e aeia paha e ka haku i kakauia ma ua palapala hoopaa keiki nei, mamuli o na pauku o keia kanawai, e ukuia a e hoopaaia paha, i mea e pono ai ua mea oo ole nei wale no.

PAUKU 1402. Na na makua, na kahu, a me na Kiaaina, o ko lakou mau Mokupuni iho, e ninau no ka malama ia ana, o na mea oo ole, a lakou e hoopaa aku ai, a me na mea i hoopaaia paha, e ko lakou mua ma ka oihana, a e hoomaluia lakou i ka hana ino ia mai, a me ka malama ole, a me ka hooko ole ana hoi o na kahu, i na olelo hoopaa.

PAUKU 1403. Ina paha i hana ino, a hoeha wale paha kekahi kahu i ka mea oo ole i hoopaaia'i ia, a haihai paha i ka olelo hoopaa, alaila, e hiki no i ka makuakane, i ka makuahine, i ke kahu, i ke Kiaaina, a i ua mea oo ole nei paha, ke hoopii i kekahi lunakanawai kaapuni, a i ka lunakawai apana paha, o ka mokupuni kahi i noho ai ua keiki la, a nana no e hoolohe, a e hooholo no ka mea i hoopiiia.

PAUKU 1404. Mahope o kona lohe ana i ka na aoao elua, a i ka ka mea hoopii paha, aole nae i hele mai ka haku mahope o ke kii ana, alaila, ina i ko ka mea hoopii, na ka lunakanawai e hooholo, e kuuia ka mea oo ole, a na ka haku e uku i ke koina, a e hiki no hoi ia ia ke hoopuka aku i ka palapala ohi mamuli o ka olelo hooholo.

PAUKU 1405 Ina i maopopo, aole he kumu kupono no ka hoopii ana, e hiki no i ka lunakanawai ke hooholo, na ka mea hoopii e uku mai i ka haku no ke koina, a e hoopuka aku hoi i ka palapala ohi, mamuli o ka olelo hooholo.

PAUKU 1406. E hiki no ke hoopiiia kela haku keia haku i hoopaiia oia, ina i hoopiiia oia a hoopii ole ia paha, no kona malama ole i ka palapala hoopaa, ma kona aoao iho; a o na mea a pau i loaa mai, ma ia hookolokolo ana, no ka mea oo ole wale no ia.

PAUKU 1407. Ua hiki no ke hoopiiia pela, e ka makua, e ke kahu, e ke kiaaina, a me ko lakou mau hope paha, nana e malama i ua mea oo ole la; a e hiki no hoi i ua mea oo ole nei, oia iho no ke hoopii, mahope o kona manawa i hoopaaia'i.

PAUKU 1408. Aole ko ua hoopii la, ke hoomaka ole ia i ka wa i hoopaaia'i ka mea oo ole; a i ole ia, iloko o na makahiki elua, mahope iho o ka pau ana o kona manawa e hoopaaia ana.

PAUKU 1409. Ina i hooholoia mamuli o ka aoao hoopii, a ua hoomakaia ka hoopii ana i ka wa e noho kauwa ana ka mea oo ole, alaila, e hiki no i ka Lunakanawai ma ke noi ana o ka aoao hoopii, ke hookuu i ka mea oo ole, mailoko ae o kona paa ana.

PAUKU 1410. Ina i haalele kumu pono ole kekahi haumana, a kauwa i hoopaaia paha, i ka hana a kona kahu, e hiki no i kekahi lunakanawai apana a hoomalu paha o ke Aupuni, ma ka hoopii o ka haku me ka hoohiki, a o kekahi mea e ae paha nona, ke hoopuka aku i ka palapala kena, e hopu i ka haumana a kauwa paha, a e lawe mai ia ia imua o ua Lunakanawai nei, a ina he oiaio ka hoopii, alaila, e kauoha ka Lunakanawai e hoihoiia ka mea hewa i kona haku, a e koiia oia e hookauwa i papalua o ka manawa ana i haalele ai i ka hana, ke hoolaulea ole oia i kona haku no kona poho ma kona haalele ana; aka hoi, aole e oi aku ka manawa ana e hookauwa hou aku ai mamua o ka makahiki hookahi, mahope koke iho o kona manawa i paa ai.

PAUKU 1411. Ma ka palapala kena a ka Lunakanawai, ina i kakauia ka inoa o ka makai, a mea e ae paha, e kauohaia no ia, e hoihoi aku i ka mea hewa, i kahi e noho ai o kona haku, ina paha ma kekahi Mokupuni e ae o keia Aupuni.

PAUKU 1412. O na koina a pau no ka hookolokolo ana i kekahi kauwa, a haumana paha, e uku mau ia e ka mea nana e hoopii; a ina i ko ka mea hoopii, e loaa hou mai ua koina la i ka haku ma ka hoopii ana i ka mea oo ole mahope o kona wa oo.

PAUKU 1413. Ina i kolohe kekahi haumana a kauwa paha a hoole maoli paha i kana hana, a noho hana ole paha, e hiki no kona haku ke hoopii no ia mea, i kekahi Lunakanawai kaapuni, hoomalu a Apana paha, o ka Mokupuni, kahi i noho ai o ua haku nei; a he mana ko kela ko keia o lakou, e lohe a e hooholo no ia hoopii.

PAUKU 1414. Mahope o ka lohe ana i na aoao elua, a i ka aoao hoopii wale no paha, ina i hele ole mai kela aoao mahope o ke kiia ana, ina paha ua kupono ka hoopii, alaila, na ka Lunakanawai e hooholo, e hookuuia ka haku mailoko ae o ka palapala hoopaa, a e hooholo maluna o ka makua a kahu paha o ka mea oo ole na koina, ina

paha i komo pu iloko o ka palapala hoopaa, a e hoopukaia ka palapala ohi no ia koina; ina hoi aole makua a kahu paha nana e hookaa ia koina, e hiki no ke hoopii i ka mea oo ole, i mea e loaa mai ai ua koina la, i kono wa oo.

Pauku 1415. Aole no e paa kekahi palapala hoopaa haumana, a kauwa paha, i hanaia mamuli o na olelo mamua o keia mokuna, maluna o ka mea i oo ole, mahope o ka make ana o kona haku, ia manawa no e kuuia no ka haumana, a o ke kauwa paha; o hiki no nae ke hoopaa hou ia.

Pauku 1416. E hiki no ke hanaia ka palapala hoopaa haumana, a kauwa paha, mamuli o keia mokuna, no kekahi mea oo ole, me ka wahine, a me ke kane no; a e pili like no na pauku a pau mamua i na kahu wahine, e like me na kahu kane.

Pauku 1417. E hiki no i kela mea keia mea, i hala kona mau makahiki iwakalua, ke hoopaa ia ia iho ma ka palapala hoopaa, e hookauwa na kekahi ma kekahi hana akamai, paahana, imi naauao, a hana e ae paha, no ka manawa, aole oi aku mamua o na makahiki elima.

Pauku 1418. O na palapala hoopaa a pau, no ka hookauwa ana na kekahi, i hanaia ma ka aina e, e hookoia no ma keia pae aina, a e paa no ia maanei, ke kue ole i na kanawai o keia Aupuni; aka hoi, ina ua hoopaaia no ka manawa i oi aku mamua o na makahiki he umi, e hoemiia no a hiki ilaila, e heluia mai ka la i pae mai ai ka mea i hoopaaia, iloko o keia Aupuni.

Pauku 1419. Ina i haalele wale ka mea i hoopaaia, e like me ke kanawai, e hookauwa na kekahi, i ka hana i oleloia, me ka ae ole o kona haku, e hiki no i kekahi Lunakanawai Apana, a Hoomalu paha o ke Aupuni, ma ka hoopii o kona haku me ka hoohiki, a o kekahi mea e ae nona paha, ke hoopuka aku i palapala hopu i ua mea la, a e lawe mai ia ia imua o ua lunakanawai nei; a ina i kupono ka hoopii, na ka lunakanawai e kauoha aku i ka mea hewa, e hoi aku oia me kona haku a o paa no ia malalo ona, e hookauwa, aole oi aku i ka palua o ka manawa ana i haalele ai, aia i ka manao o ka ahahookolokolo, ke hoolaulea ole aku oia i kona haku, no kona poho a me kona poino ia ia no ia haalele ana; aka hoi, aole oi ka manawa ana e hookauwa hou aku ai mamua o ka makahiki hookahi, mahope koke iho o kona manawa i hoopaaia'i.

Pauku 1420. Ina e hoole kekahi, aole hana mamuli o ka pauku maluna iho, aole hoi mamuli o ka palapala hoopaa, alaila, e hiki no i kona haku, ke hoopii i kekahi lunakanawai apana, a hoomalu paha o kahi i noho ai, a nana no e kii aku i ka mea hoole ma ka palapala hopu, a ma ke ano e ae paha, e hele mai imua ona, a ina i paakiki i ka hoole, e hoopaaia oia i ka hao ma ka hana oolea, a ae mai oia e hana e like me ke kanawai.

Pauku 1421. Ina i palapalaia ka inoa o ka makua, a mea e ae paha, ma ka palapala kena, a kauoha paha, a ka lunakanawai i olelo

ia ma ka pauku 1419, e kauoha no oia ia ia, e lawe i ka mea i hewa i kahi i noho ai o kona haku, ina paha ma kekahi mokupuni e ae o keia Aupuni.

Pauku 1422. E ukuia na koina a pau, ma ka hoopii ana i kekahi kauwa mamuli o ka pauku 1419, a o ka pauku 1420 paha, e ka mea hoopii i kinohi; a ina i ko ka hoopii, e loaa i ka haku ka palapala hooholo, a me ka palapala ohi no ia koina, ma ke ano kue i ke kauwa hewa.

Pauku 1423. Ina i hana ino kekahi haku, a malama ole paha i ka olelo hoopaa, no kekahi mea i hoopaaia e hookauwa nana, e like me ka pauku 1417, a o ka pauku 1418 paha, e hiki no ia ia ke hoopii i kekahi lunakanawai apana, a hoomalu paha, a nana no e kii aku i na aoao elua, e hele mai imua ona; a nana no e imi, e lohe, a e hooholo no ka hoopii; a ina i ko ka hoopii, alaila e hookuuia ke kauwa, a ua pau no kona noho hookauwa ana, a e hoookuia hoi ka haku i ke dala, aole emi malalo o na dala elima, aole hoi oi aku mamua o na dala hookahi haneri; a ina e hookaa ole mai oia ia dala, e hoopaaia no oia i ka hao ma ka hana oolea, a hookaaia ke dala.

Pauku 1424. Aole no e paa ke kauwa ma ka palapala hoopaa, e hookauwa na kekahi, mamuli o ka pauku 1417, a o ka pauku 1418 paha, mahope o ka make ana o kona haku; aka hoi, ina i hoopaaia kekahi poe kauwa e kekahi poe hui, a make kekahi o ua poe hui la, a ua hoololiia paha lakou, aole ia he mea e pau ai kana palapala hoopaa.

Pauku. 1425. Aole e manaoia kekahi mea ma keia mokuna, ua hooleia ka hoopii ana o ka haku, a o ke kauwa paha, i ukuia kona poho no ka malama ole ia ana o ka olelo hoopaa.

HOAILONA VI.

MAU KANAWAI O KELA ANO KEIA ANO.

MOKUNA XXXI.

NO NA AHA HOOHUI.

Pauku 1426. E haawiia ka mana i kela ahahui keia ahahui, iloko o keia Aupuni i hoohuiia, a e hoohuiia ana paha ma keia hope aku :

1. E hoomau aku ma kona inoa hoohui a hala ka manawa i oleloia ma kana palapala hoohui; a ina aole i oleloia ka manawa e pau ai, alaila, e mau loa aku no.
2. E hoopii aku, a e hoopiiia mai, iloko o na ahahookolokolo.
3. E hana a e hoololi ae i sila, e like me kona makemake.

4. E hoopaa, e kuai, a e hoolilo aku, i ka waiwai paa a me ka waiwai lewa kupono i kana hana, aole nae e oi aku mamua o ke kumupaa i oleloia ma kana palapala hoohui, a e like hoi me ka mea e pono ai ka hana a ia ahahui.

5. E hoonoho i na luna a me na mea hana, e like me ka mea e pono ai ia ahahui.

6. E kau i na kanawai no lakou iho, aole nae e kue i na kanawai o ke Aupuni, i mea e hiki ai ke hooponopono i kana waiwai, a me ke koho ana, a me ka hoopau ana i kona poe luna, e hooponopono i kana mau hana a pau, a e hoolilo aku hoi i kana waiwai.

PAUKU 1427. Aole no e haawiia ka mana e ae i na ahahui i hoohuiia mamuli o keia Mokuna, e like wale no me na mea i oleloia ma ka pauku maluna iho, a me ka mana hoi e pono ai ka hana i oleloia malaila, a me ka mana i haawiia iloko o ka palapala hoohui, e like me ka olelo mahope nei.

PAUKU 1428. Aole no e manaoia he mana ko na ahahui e kuai i na bila aie ma ka uku hoemi, a me na palapala e ae e maopopo ai ka aie; aole hoi e hiki ia lakou ke lawe i ke dala e waiho me lakou, a e kuai i ke goula a me ke dala, a me ka buleona, a me na dala o na aina e, a me ke kuai lilo aku, a kuai lilo mai i na bila kikoo, a me ka hoopuka aku i na bila aie, a me na mea e ae e maopopo ai ka aie; eia wale no, e like me ka mea kupono maoli, e pono ai ka hana i hoohuiia'i; aole hoi e hiki i kekahi ahahui, i ae oleia e ka Ahaolelo, ke hoopuka aku i na bila aie, a mea e ae paha e maopopo ai ka aie, e kuaiia i kela wahi keia wahi, e like me ke dala.

PAUKU 1429. Ma na halawai o na ahahui, ua kupono i ke kanawai, ke koho ka poe i komo iloko o ka ahahui, ma ka hana ana i ka lakou hana, ma o lakou iho, a ma ko lakou mau hope paha; aole nae e manaoia ma keia pauku, he mea hiki ole i na ahahui a pau ke kau kanawai no lakou iho, e hooponopono ana i ke koho ana, ma na halawai o kona mau kahu, a me na luna hooponopono ana.

PAUKU 1430. Ina i akoakoa mai na mea a pau, iloko o kekahi ahahui o lakou, a o ko lakou mau hope paha, i kekahi halawai i kaheaia ma kela ano keia ano, a kakau i ko lakou inoa ma ka buke mooolelo o ia halawai, alaila, ua paa no na hana i hanaia iloko o ia halawai.

PAUKU 1431. E hiki no i ka poe komo iloko o ia ahahui, ke hoakoakoa lakou, e koho i na luna, e pani i na hakahaka ia manawa, a e hana i na hana e ae, e like me ka hana ana iloko o na halawai o ka ahahui i kahea pono ia.

PAUKU 1432. Ina no ka make, no ka hele, a no ka pilikia e ae paha o na luna o kekahi ahahui, aole mea nana e kahea i ka halawai, a e noho luna hoomalu paha, ma ka halawai o lakou i kupono i ke kanawai, alaila, e hiki no i kekahi Lunakanawai Kaapuni o ka mokupuni kahi i noho ai ua ahahui nei, ma ke noi ana ma ka palapala o eha a keu aku paha, o ka poe iloko o ua ahahui nei, e kauoha ae i kekahi o lakou, e kahea i manawa halawai no ka ahahui, ma ka hoolaha ana i olelo kahea, e like me na kanawai o ka ahahui, a e hiki no hoi i ua

lunakanawai nei, ke kauoha ae i kekahi o ia ahahui, e noho luna hoomalu ma ia halawai, a e paa no kana hana ana.

PAUKU 1433. Ina i maheleia ke dala kumupaa o kekahi ahahui, i hoohuiia iloko o na mahele maopopo, a ua hoopukaia hoi na palapala kuleana no na mahele kumupaa, alaila, e hiki no ke hooliloia'ku na mahele ia hai, ma ke kakau ana i ka inoa o ka mea nona ia mahele, ma ke kua o ia palapala kuleana mahele, a e haawi aku hoi, alaila, e haawiia ka palapala kuleana hou i ua mea nei, ia ia ka palapala mua ma ia hooliloia ana, ma kona hoihoi ana i ka palapala kuleana mua i ka ahahui; aole hoi e paa ia hoolilo ana, aia loaa ka palapala kuleana hou, iwaena o na aoao elua wale no nana i hana e paa ai, a i ole ia, ua palapalaia paha ka hoolilo ana ma na buke o ka ahahui, i mea e maopopo ai ka la i hooliloia'i, a me na mea kuleana iloko, a me kahi i noho ai, a me ka nui, a me ke ano hoi o na mahele, i hooliloia ia hai.

PAUKU 1434. Aole e hiki i na luna o na ahahui i hoohuiia, ke puunaue i ka waiwai a lakou, eia wale no, o ka mea i puka mai ma ka hana a ka ahahui; aole hoi e hiki i ua mau luna nei ke puunaue, lawe aku, a e uku aku paha ma kekahi ano e ae, i na mea kuleana kupaa, a i kekahi o lakou paha, i kekahi o ke kumupaa; aole hoi e hoemi i ke kumupaa, me ka ae ole o ka mea nana i haawi i ka palapala hoohui, a o ka Ahaolelo paha. Ina i paleia ka olelo a keia pauku, alaila, maluna o na luna nana e hooponopono ia wa ka hihia ma ko lakou waiwai ponoi, a na lakou pakahi e uku i ka ahahui, a me ka poe a lakou i aie aku ai paha, ke hoopauia ka ahahui, e like no me ka nui o ka waiwai i puunaueia, laweia, a hoemiia paha pela; aole nae i manaoia ma keia pauku, ua hewa ka puunaue ana i ke koena o ke kumupaa, mahope o ka hookaa ana i ka aie a pau, ke hoopauia ka ahahui, a ua pau paha ka manawa i oleloia iloko o kana palapala hoohui.

PAUKU 1435. Ina aole pau loa ke kumupaa o kekahi ahahui i ka haawiia mai, aole hoi i lawa ke dala kumupaa i ukuia mai, e hookaa i ka aie o ka ahahui, alaila, na kela mea keia mea dala iloko o ua ahahui nei, e uku a pau pono kona mahele kumupaa, e like me ka olelo a ka palapala hoohui, a i kauwahi o kona mahele paha, a lawa pono ke dala, e hookaa aku ai i ka aie o ka ahahui.

PAUKU 1436. Maluna o ka waiwai a pau o ka ahahui, i hoohuiia mamuli o keia Mokuna, ka aie a ia ahahui; aole nae maluna o kela mea keia mea, mahele kumupaa iloko, ka aie o ka ahahui, e like wale no nae na dala kumupaa me kana i aie aku ai i ka ahahui, ma kona mahele, a mau mahele paha.

PAUKU 1437. Aole pono ke oi aku ka aie a pau o kela ahahui keia ahahui, i na manawa a pau, mamua o ko lakou kumupaa.

PAUKU 1438. Na na luna o kela ahahui keia ahahui i hoohuiia, mamuli o keia Mokuna, i ko lakou hooponopono ana i na mea o ka ahahui, e malama i buke, kahi e palapalaia'i na inoa a pau o ka poe mea kumupaa maloko o ia ahahui, a me ka nui o na mahele o kela mea keia mea o lakou, a me ka manawa e loaa ai ia lakou ia mau ma-

hele, a e waiho wale ia ia buke iloko o na hora hana o kela la keia la, koe na la Sabati, a me na la o ke Aupuni; e nanaia e na mea kumupaa iloko o ia ahahui, a me ka poe a lakou i aie aku ai, a na ke kakauolelo a mea e ae paha, nana e malama ia buke, e haawi i kope o kekahi mea iloko o ia buke, i ka mea kumupaa iloko o ia ahahui, a i ka mea paha a lakou i aie aku ai, me ka hooiaio i ka pololei o ua kope nei, ke noiia mai, a he hoike oiaio no ua kope nei no na mea i oleleia malaila, ma ka hookolokolo ana, ma ka hoopii a hoopiiia paha, i ua ahahui nei.

Pauku 1439. Ina i makemake kekahi ahahui e hoopau ia oia, mamua o ka pau ana o kana palapala hoohui, e hoopii no oia i ke Kuhina Kalaiaina, me ka palapala hooiaio, e olelo ana ma kekahi halawai o ka poe mea kumupaa o ia ahahui, i kaheaia no ia hana, i hooholoia e na hapakolu elua o lakou, e hoopauia ia ahahui, a e kakauinoaia i palapala hooiaio e ka luna hoomalu, a me ke kakauolelo o ia halawai. E waiho pu no ke Kuhina Kalaiaina ia hoopii me ka palapala hooiaio, ma kona hale oihana, a mahope o na la he kanaono o ka hoolaha ana ma ka olelo Hawaii a me ka olelo Beritania, ma ke ano kupono i kona manao, e noonoo oia i kela mea, a ina i maopopo ia ia, ua hooholoia e like me ka palapala hooiaio, a ua hookaaia ka aie a pau o ia ahahui, alaila, e hai aku oia, ua hoopauia ua ahahui la.

Pauku 1440. A hoopauia ka palapala hoohui o kekahi ahahui, a ua pau paha ka manawa i oleloia, a ua pau paha ma ke ano e ae, ina aole i hoonohoia kekahi poe nana e hooponopono na mea a pau o ua ahahui nei, e ka Ahaolelo, e ke Kuhina Kalaiaina, a e kekahi ahahookolokolo kupono paha, alaila, o na luna o ka ahahui, i maopopo ko lakou inoa ma ke kanawai, oia no na kahu nana e malama i na pono o ka poe i aieia'ku, a me ka poe mea kumupaa, me ka mana e hooponopono i na mea a pau o ia ahahui. Mamuli o ko lakou ano kahu o ia ahahui, e hiki no ia lakou ke hoopii, a ma ke ano e ae paha, e ohi i ke dala, a e hookaa aku i na aie, a e puunaue aku hoi iwaena o ka poe nona ke kumupaa i ke dala, a me ka waiwai e ae i koe, mahope o ka hookaa ana i ka aie, a me na lilo kupono; a maluna o lakou pakahi, a ma ko lakou ano hui paha ka hihia, ke malama ole lakou i ka waiwai o ia ahahui, ma ko lakou lima, no ka pono o ka poe mea kumupaa, a me ka poe a lakou i aie aku ai.

Pauku 1441. Na kela ahahui keia ahahui, aole nae he ano manawalea kona, aole hoi ma ke ano hoohui no ka pono o ke Akua, a me ka hoonaauao ana, e hai pololei mai i ke Kuhina Kalaiaina, i ke ano o ka lakou hana, i kela makahiki keia makahiki, i ka wa a ua Kuhina nei i olelo ai. He mana ko ua Kuhina nei ma ona iho, a ma kekahi komisina, a mau komisina paha ana e hoonoho ai, e kii aku i na buke, a me na palapala o na ahahui, a e ninaninau i kona mau luna, a me na mea iloko ona, a me na mea e ae, no kana mau hana, me ka hoohiki. E hiki no i ua Kuhina nei, ke manao oia he pono, ke hoike aku i na palapala makahiki i oleloia maluna, a me na mea e maopopo ai ia ia, ma ia ninaninau ana, imua o ka Moi iloko o kona Ahakukamalu, a e hoolaha aku no hoi. Ina e hoole kekahi ahahui, aole e hoike mai i kana mau buke, a me na palapala, ma ke noi ana a ke Kuhina Kalaiaina, a o na komisina paha ana i koho ai, a ina hoi e hoole kekahi

o na luna, a o na hoa paha iloko o kekahi ahahui, aole e ninaninauia me ka hoohiki, no na mea i pili i ka ahahui, alaila, e hiki no i ke Kuhina Kalaiaina, a i na komisina paha, ke hoopii aku imua o ka Ahahookolokolo Kaulike, i loaa mai ka palapala kii, e koi aku, e laweia mai na buke a me na palapala, a e ninaninauia paha ua poe luna la, a poe hoohui paha o ua ahahui la, a e hiki no ke hookoia ia palapala kii e ka aha, e like me na palapala kii a kauoha e ae paha.

PAUKU 1442. He mana ko ke Kuhina Kalaiaina, e like nae me na olelo a me na kumu a keia Mokuna, ke manao oia he pono, me ka ae pu o ke Alii a me kona Ahakukamalu, e haawi i na palapala hoohui no ka poe hui mahiai, kalepa, paahana, ahahui ilina, a me na ahahui no na hana e ae, ka hana ekalesia a me ka ekalesia ole, koe nae na ahahui no na baneko (banks) a me na ahahui kuleana kulanakauhale, na ka Ahaolelo wale no e hoohui ia mau mea.

PAUKU 1443. He mana ko ke Kuhina Kalaiaina, me ka ae pu ana o ke Alii iloko o kona Ahakukamalu, ke hana hou i palapala hoohui no kekahi ahahui i pau kona manawa, ke noi aku na hapakolu elua o na mea nona ke kumupaa iloko o ia ahahui, me ka hoakaka pono i ke ano o ua ahahui la.

PAUKU 1444. Aole e manaoia ma keia Mokuna e hiki i ke Kuhina Kalaiaina ke haawi i palapala hoohui no kekahi monapole, e hana i kekahi hana okoa, no ka manawa oi aku i na makahiki elima, me ka ae ole o ka Ahaolelo, aole hoi e hiki ia ia ke haawi i ka palapala hoohui mau loa aku i kekahi poe, me ka ae ole o ka Ahaolelo, eia wale no, no ka manawalea ana, no ka hoonaauao ana, a me na hana ekalesia, a me na ahahui ilina.

PAUKU 1445. O ke noi ana i ke Kuhina Kalaiaina i palapala hoohui, e hanaia no ia ma ka palapala lima, a e huiia me na mea e akaka ai, ua kakauia ekolu hapaha o na mea mahele kumupaa o ia ahahui, a ina he ahahui waiwai, alaila, e haawi pu ia me ia palapala noi, iloko o ka hale oihana, kekahi palapala e hoakaka ana i kahi e noho ai o ua ahahui nei, a me ka hana e hui ai, a me ka nui o ke kumupaa i manaoia, a ina i makemakeia e hoonui i ke kumupaa, e hai ae i ka nui a me na makahiki i manaoia e hui ai, a me ka manawa e hooponopono ai i kana hana, a o ke dala a kela mea keia mea i palapala ai, oia wale no kona dala lilo, a me ka olelo, a e haawiia mai paha ka hapa wale no o ke dala kumupaa, mamua o ka hoomaka ana i ka hana, a ina o ka hapa wale no o ka hapa aha.

PAUKU 1446. E manaoia ma ke kanawai, o na mahele o kela hoa keia hoa iloko o ka waiwai o kekahi ahahui, he waiwai lewa no ia mahele, ina paha he waiwai paa ka ka ahahui, a ina paha he ole.

MOKUNA XXXII.

NO KA ILI NA'KU O KA WAIWAI PAA, A ME KA WAIWAI LEWA I NA HOOILINA.

PAUKU 1447. Ina e make kekahi iloko o keia Aupuni, me ke kauoha ole, e ili aku kana waiwai lewa, a me ka waiwai paa, o kela ano keia ano, i kona poe hooilina, a e puunaueia iwaena o lakou, e like me ka olelo malalo nei.

PAUKU 1448. E puunaue likeia ka waiwai iwaena o na keiki ponoi a ka mea make me ke kauoha ole, a i ka moopuna paha a ka mea i make, i lilo i panihakahaka no kana keiki i make; a ina hoi, aole he keiki a ka mea make me ke kauoha ole, i kona wa i make ai, alaila, e ili aku kana waiwai i kana poe mamo e ae a pau; a ina i pili like lakou ia ia ma ka hanau ana, alaila, e puunaue like ia ka waiwai ia lakou; a ina, aole pela, alaila, e puunaue likeia, i kana mau keiki ponoi, a me na moopuna, oia hoi na keiki a kana keiki make, e like ko lakou haawina me ko ke keiki ponoi hookahi, e puunaueia no ia lakou mahope. Me keia; ua make o A, a ua ola kana mau keiki kane, o P, a me E, a me kana kaikamahine, o K, alaila, e puunaue likeia kana waiwai ia lakou ekolu, no ka mea, ua like ko lakou pili ana i i ka mea make me ke kauoha ole, ma ka hanau ana. A, ina paha make o A me ke keiki ole, a he mau moopuna wale no nae kana, o P, o E a me K, alaila, e puunaue likeia ka waiwai ia lakou ekolu, no ka mea, ua pili like lakou ma ka hanau ana i ka mea make me ke kauoha ole. Eia hoi keia; ina paha i make o A, a ua ola kana keiki ponoi o P, a me kana mau moopuna, o K, a me E, oia hoi na keiki a kana keiki ponoi a E, alaila, e ili aku ka hapalua o ka waiwai ia P, a e ili aku ka hapalua i koe ia K, a me E, a e mahele likeia ia laua elua, no ka mea, oia ka mahele o ko laua makuakane, ina e ola ana oia: ina hoi aole mamo a ka mea i make me ke kauoha ole, alaila, e ili aku ka hapalua o kana waiwai i kana wahine kane make, a o kekahi hapalua i kona makuakane, a me kona makuahine, e kuleana like laua. Ina hoi, aole ana wahine kanemake, aole ana mamo, alaila, e ili aku kana waiwai a pau loa i kona makuakane, a me kona makuahine, a i kekahi o laua paha, ina hookahi wale no o laua e ola ana. Ina hoi, aole ona mamo; aole makuakane, aole makuahine, alaila, e ili aku ka hapalua o kana waiwai i kana wahine kanemake, a o ka hapalua i koe, i kona mau kaikuaana, kaikunane, kaikuahine, a me na kaikaina, a i na keiki paha a kekahi kaikuaana, kaikunane, kaikaina a kaikuahine i make. Ina hoi, aole ana mamo, aole makuakane, aole makuahine, aole kaikuaana, aole kaikunane, aole kaikaina, aole kaikuahine o ka mea make me ke kauoha ole; alaila, e ili aku ka hapalua o kana waiwai i kana wahine kanemake, ina he wahine kana; a o kekahi hapalua hoi i na kaikuahine, kaikuaana, kaikunane a me na kaikaina o kona makuakane a me kona makuahine, a i na keiki a me na hooilina a lakou i komo i ko lakou wahi; a ina hoi aole

ana wahine kanemake, alaila, e ili aku ka waiwai a pau i ka poe i pili ia ia ma ka hanauna, ina nae ua loaa ia ia ka waiwai ma kekahi makua ona, alaila, e oi aku ke kuleana o na kaikuaana, kaikuahine a me na kaikaina o ua makua la iloko o kana waiwai, mamua o na mea e ae.

Ina he wahine mare ka ka mea make me ke kauoha ole, a make oia, aole nae ona hoahanau i koe, he wahine kane make wale no; alaila, e ili aku i kana wahine; a ina he wahine ka mea make me ke kauoha ole, aole hoi ona hoahanau i koe, he kane wale no, alaila e ili aku kana waiwai a pau i kana kane.

PAUKU 1449. Ina he mau keiki ponoi ka ka mea make me ke kauoha ole, a hookahi wale no paha keiki ponoi, a me kekahi mau moopuna, a make paha kekahi o ua mau keiki nei i kona wa oo ole, aole hoi i mareia, alaila, e lilo ka waiwai a pau i ili mai i ke keiki make, mai ka makua make mai, e ili like aku no ia i na keiki e ae a ua makua nei, a me na moopuna, oia hoi, na keiki a kana keiki ponoi i make, a ua komo lakou ma kona wahi.

PAUKU 1450. Ina i ka wa i make ai ua keiki ponoi nei, i kona wa oo ole, me ka mare ole hoi, ua pau pu no hoi i ka make na keiki a pau a kona makua, a ua ola nae kekahi mau keiki a lakou, oia hoi na moopuna, alaila, e ili aku ka waiwai a pau i loaa mai i ua keiki oo ole nei i kona mau makua, a i na moopuna a pau a kela makua; a ina i pili like ke koko o keia mau moopuna a pau i kela keiki make oo ole, alaila, e puunaue likeia ka waiwai ia lakou a pau; ina hoi aole pela, alaila, e ili aku ia lakou e like me ko lakou pili ana.

PAUKU 1451. Ina aole hanauna o ka mea make kauoha ole, alaila, e lilo kana waiwai a pau i ke Aupuni Hawaii.

PAUKU 1452. E manaoia kela keiki keia keiki kamehai, he hooilina ia no kona makuahine, a e ili aku no kana waiwai ia ia, pau loa paha hapa wale no paha, e like pu me ka hana ana, ina ua hanau me ka mare pono.

PAUKU 1453. Ina i make kekahi mea poo ole me ke kauoha ole, aole ana keiki, aole hoi he wahine kanemake, alaila, e ili aku kana waiwai i kona makuahine, ina nae he wahine kanemake kana, alaila, nana kekahi hapalua o kana waiwai, a na kona makuahine kekahi hapalua; a ina hoi ua make kona makuahine, a e ola ana kana wahine, alaila, na kana wahine ka waiwai a pau loa; a ina hoi, aole ia mau mea elua, alaila, e ili aku kana waiwai a pau loa i ke Aupuni Hawaii.

PAUKU 1454. E ili aku ka waiwai i na keiki koko hapa, e like pu me na keiki koko hookahi, ke like ko lakou pili ana. Ina nae i loaa mai ka waiwai o ka mea make, me ke kauoha ole ma ka hooilina, a ma ka makana paha o kekahi kupuna ona, alaila, e nele ka poe a pau i komo ole kona koko iloko o lakou.

PAUKU 1455. Ina he waiwai paa kekahi waiwai, a ka mea make me ke kauoha ole, a e puunaueia ana ua waiwai paa la iwaena o kekahi mau keiki, alaila, e hiki no i ka makahiapo, mahope o ka helnia ana

o ia waiwai e ka Ahahookolokolo waiwai hooilina, ke koho e uku aku i na keiki e ae, ma ke dala no ko lakou kuleana, iloko o ua waiwai paa nei, i ole ia e maheleia, a pela no hoi ka rula, ina he mau keiki ponoi kekahi, a he mau moopuna hoi kekahi o ka mea make me ke kauoha ole.

PAUKU 1456. E ili like aku ka waiwai i na keiki hanau, mahope o ka make ana o ko lakou makuakane, me na keiki i hanau i kona wa e ola ana.

PAUKU 1457. Ina paha i hoowaiwaiia mamua kekahi keiki a ka mea make me ke kauoha ole, i ka waiwai paa, i ka waiwai lewa paha, a i keia mau mea elua paha, alaila, i mea e ko ai keia pauku wale no, e helu pu ia keia waiwai me ka waiwai paa a me ka waiwai lewa a pau a ka mea i make, e ili pu aku i kona poe hooilina, a e haawiia i ka poe pili kokoke ia ia, e like me ke kanawai; a ina hoi, ua like ua waiwai nei me kona mahele o ka waiwai paa a me ka waiwai lewa o ka mea make, e heluia e like me ka olelo maluna, a ua oi aku paha, alaila, ua nele ua keiki nei a me kona poe mamo i ke kuleana ole, iloko o ka waiwai paa a me ka waiwai lewa, o ka mea make me ke kauoha ole.

PAUKU 1458. Ina nae i like ole ka waiwai i haawi muaia, me kona mahele, alaila, e haawiia i ua keiki nei, kauwahi o ka waiwai lewa, a me ka waiwai paa a ka mea make me ke kauoha ole, a like a like na haawina o na keiki a pau.

PAUKU 1459. O ka waiwai, iloko o ka mea i haawi muaia, ina paha he waiwai paa, a waiwai lewa paha, oia no ka mea i oleloia ma ka palapala a ke keiki; ina hoi aole palapala, alaila, e manaoia e like no me ka waiwai, i ka wa i haawiia'i.

PAUKU 1460. Aole e manaoia o ka hanai ana, ke ao ana, a me ka haawi ana i kauwahi dala i ke keiki me ka manao ole, o kona mahele no ia o ka waiwai, he waiwai i haawi mua ia nana no kona ola.

PAUKU 1461. Aole e manaoia, he pono ole ka waiwai a ka mea make me ke kauoha ole, ke pili ole me ia, ina he kuleana kupono kona iloko o kana waiwai i kona wa i make ai, ua pono no.

PAUKU 1462. Eia ke ano o ka hua "mamo" ma keia mokuna, ua komo ilaila na keiki, a me na moopuna, a me na pua a pau loa.

MOKUNA XXXIII.

NA KAUOHA WAIWAI HOOILINA.

PAUKU 1463. E hiki no i kela mea keia mea i oo, aole hoi he pupule, ke hoolilo aku i kana waiwai paa a me ka waiwai lewa, ma ke kauoha.

PAUKU 1464. E hiki no i na wahine mare a pau, ke hoolilo aku, ma ke kauoha, i kana waiwai ponoi a pau, e like me na mea pilikia ole a pau, ma ka hoolilo ana'ku i kana waiwai.

PAUKU 1465. Aole no e paa na kauoha a pau, ke palapala ole ia, a kakauinoaia hoi e ka mea nana ke kauoha, a i ole ia, e kekahi mea ma kona alo, a mamuli hoi o kana olelo, a e kakauinoaia hoi e na hoike kupono elua a keu aku paha, imua o ke alo o ka mea nana ke kauoha.

PAUKU 1466. Ina i kupono i ke Kanawai na hoike nana i kakauinoa i kekahi kauoha waiwai hooilina, i ka wa kakau i ko lakou inoa, a mahope lilo lakou i poe kupono ole, aole ia he kumu e hoole ai i ke kauoha, ke maopopo ma na mea e ae, he oiaio.

PAUKU 1467. E lilo i mea ole na waiwai hooilina a pau, a me na makana i haawiia ma ke kauoha, i kekahi hoike iloko o ia kauoha, ke ole na hoike kupono e ae elua, ma ia kauoha; Aka hoi, o ka aie o ka waiwai o ka mea nana ke kauoha i kekahi no kona hookaa ana i kekahi aie, aole ia he mea e kupono ole ai kona hilo ana i hoike, iloko o kana kauoha waiwai hooilina.

PAUKU 1468. Ina nae he kuleana ko ua hoike nei, ia ia i haawiia'i kekahi waiwai a makana paha, iloko o kekahi mahele o ka waiwai a ka mea nana ke kauoha, ke hoole ia ka palapala kauoha, alaila, e paa no ia ia kauwahi o ia mahele i kupono e ili aku i ua hoike nei, aole oi aku mamua o ka waiwai i haawiia ia ia ma ke kauoha; a e hiki no ia ia ke koi aku i ka poe i haawiia'i ka waiwai i paa na inoa iloko o ka palapala kauoha, a loaa kona mahele noloko mai o na mahele waiwai a pau i haawiia ia lakou.

PAUKU 1469. O ka haawi ana ma ke kauoha waiwai hooilina i oleloia, o ke kauoha ana no ia i ka waiwai paa a me ka waiwai lewa a pau loa a ka mea nana ke kauoha, e manaoia no ia, o ka hoolilo ana ia i kana waiwai paa a me ka waiwai lewa a pau i kona wa i make ai, ke maopopo ole ma ke kauoha, aole pela kona manao.

PAUKU 1470. Aole e hoopauia kekahi palapala kauoha waiwai hooilina, ke ole ma ke puhi ana i ke ahi, ma ka haehae ana, ma ka palapala ana maluna ona ua hoopauia, a ma ka holoi ana paha, me ka manao o ka mea nana ke kauoha e hoopau no; a i ole, e hana kekahi nona a imua o kona alo, a mamuli o kana olelo hoi; a i ole ia, ma ke kauoha e ae paha ma ka palapala i hanaia, e like me ka olelo a keia mokuna; aole nae e manaoia ma keia pauku, ua hooleia ka hoopau ana, e like me ke kanawai, no ke ano e ana o ka mea nana ke kauoha.

PAUKU 1471. Ina, mahope o ka hana ana i kekahi palapala kauoha, e hana ka mea nana ia kauoha i palapala kauoha hou, alaila o ka hoopau ana a holoi ana i ke kauoha elua, aole ia he mea e ala hou mai ai ke kauoha mua, ke ole mahope o ka hoopauia ana, holoia ana, a hooleia ana paha o ke kauoha elua, ua hoolaha hou ia ka palapala mua.

PAUKU 1472. Ina mahope o kana hana ana i palapala kauoha

waiwai hooilina, e mare ka mea nana ia kauoha a loaa ia ia ke keiki, aole hoi he haawina no ke keiki iloko o ka palapala kauoha, alaila, e lilo ia mare ana a me ia hanau ana i kumu e hoopauia'i ua kauohanei.

PAUKU 1473. O ka palapala kauoha waiwai hooilina i hanaia e kekahi wahine i mare ole ia, e manaoia no ia ua hoopauia ma ka mare ana o ua wahine nei mahope, aole hoi e hoala hou ia ka palapala kauoha, ma ka make ana o kana kane.

PAUKU 1474. Aole no e aeia kekahi palapala kauoha waiwai, e hooiaioia mahope o ka pau ana o na makahiki elima, mahope iho o ka make ana o ka mea nana ke kauoha; aka hoi, ina he kuleana ko kekahi mea i oo ole, iloko o ka waiwai hooilina, alaila, e haawiia kekahi makahiki ia ia mahope o kona wa oo, e hoomaopopo i ua palapala kauoha nei, i aeia.

PAUKU 1475. E manaoia ka huaolelo "palapala kauoha" ma keia mokuna, ua komo iloko olaila na palapala kauoha pakui hope a pau (codicil,) e pili ana mahope o na palapala kauoha maoli.

PAUKU 1476. Aole e manaoia kekahi olelo ma keia mokuna, ua kue i ke kanawai no ke kuleana hapakolu o na wahine kane make.

MOKUNA XXXIV.

NO KEKAHI MAU PONO PONOI O NA KANAKA.

PAUKU 1477. Ina i loaa i na konohiki, a e loaa ana paha ma keia hope aku, ka palapala alodio no ko lakou mau aina, aole no e hoonele ia na kanaka i ke kii ole i wahie, i laau hale, i aho, i kaula, i pili, a i lai no lakou iho, ma ka aina a lakou i noho ai, aole nae e hiki ia lakou ke kii wale aku ia mau mea i mea kuai aku i waiwai no lakou. E hiki no hoi i na kanaka o ia aina ke kii aku i ka wai inu, a me ka wai kahe, a no lakou na ala hele; e noa no hoi na punawai, a me na wai e kahe ana, a me na ala hele, no na kanaka a pau mai o a o, ma na aina a pau i hooliloia ma ka palapala alodio. Aole nae e pili keia olelo i na punawai a me na auwai a kekahi kanaka i hana ai nona iho.

PAUKU 1478. O na laau a pau o kela ano keia ano, e pae wale ana iuka iloko o keia Aupuni, e lilo ia i ka mea i loaa mua; a e hiki no i ka mea i loaa ia ia ka laau pae wale, ke lawe nona iho, me ka haawi ole i kauwahi i ke Aupuni; aole nae i manaoia ma keia pauku, ua pili i kekahi moku i pae mauka, iloko o keia Aupuni.

PAUKU 1479. Ua hooliloia na papa akoakoa o ke Aupuni no na kanaka. O ke kanaka Hawaii i makemake i ka puna, a me ke one, ma na papa akoakoa, ma na aina o ke Aupuni, e lawe no, ina paha nona iho, no ke kuai aku, a no ka lawe i ka aina e paha, aole nae e pili keia pauku i kahi o ke Aupuni ma Honolulu a me Lahaina a me na papa akoakoa a ke Kuhina Kalaiaina e hookaawale ae, no ke Aupuni.

MOKUNA XXXV.

NO KA UKU HOOPANEE

PAUKU 1480. Ina aole olelo aelike ma ka palapala, e maopopo ai ka uku hoopanee e ae, alaila, e aeia he umikumamalua hapahaneri no ka makahiki hookahi, oia ka ukuhoopanee no ke dala a pau, ua hiki mai ka manawa e hookaa aku ai ma na olelo hoopaa, bila aie, a palapala e ae no ke dala i aieia a me ke dala aie i maopopo ma ka hooponopono ana i na buke helu, mai ka la i maopopo ai ke koena aie, a me ke dala i laweia no ka pono o hai mai, i ka la i koiia mai ai.

PAUKU 1481. E aeia no ka uku hoopanee, he umikumamalua hapa haneri no ka makahiki, aole oi aku, ma na olelo hooholo a pau imua o na Ahahookolokolo o keia Aupuni, ma ka hoopii kivila.

PAUKU 1482. Aole no e manaoia he mea kue i ke kanawai, ke hooholo muaia ka olelo ma ka palapala no ka uku hoopanee, e like me ka mea i aeia, aole nae e oi aku mamua o alua a me ka hapalua hapa haneri no ka malama; e kakauinoa ia no nae ua palapala ae like nei, e ka mea nana i uku ia uku hoopanee.

PAUKU 1483. Aole no e hiki ke hoopii imua o kekahi Ahahookolokolo o keia Aupuni, i mea e loaa mai ai ka uku hoopanee oi aku mamua o alua a me ka hapalua hapahaneri no ka malama, mamuli o kekahi olelo aelike iloko o keia Aupuni, aole nae e pili keia pauku i na olelo aelike no ke dala i aieia no na moku a me na mea holo ma ka moana.

PAUKU 1484. Aole no e hiki ke hoopii iloko o na Ahahookolokolo o keia Aupuni, i mea e loaa mai ai ka uku hoopanee no ke dala uku hoopanee, mamuli o na olelo aelike.

MOKUNA XXXVI.

NO NA DIME AMERIKA, A ME NA HAPALUA DIME.

PAUKU 1485. Ua kupono i ke kanawai o keia Aupuni ke dime Amerika, a o ka waiwai iloko he umi dime iloko o ke dala hookahi; a pela no hoi ka hapalua dime, a o ka waiwai iloko ona, he iwakalua hapalua dime iloko o ke dala hookahi; a ina i haawiia na dime a me na hapalua dime, e laweia no ma ia helu ana, i ka hookaa ana i na aie a pau, aole oi aku mamua o na dala elima; a i ka hookaa ana hoi i na aie a pau i oi aku mamua o na dala elima, aole nae i oi aku mamua o ka haneri, e laweia he umi ma ke dime iloko o ka haneri; a i ka hookaa ana i na aie a pau, i oi aku mamua o ka haneri, aole nae oi aku mamua o ke tausani dala, e laweia, ewalu dala ma ke dime, a hapalua dime iloko o ka haneri; a elima iloko o ka haneri i ka hookaa ana, i na aie a pau i oi aku mamua o ke tausani dala.

PAUKU 1486. O na apana dala e ae, i hoolahaia iloko o keia Au-

puni, e laweia no ma ka waihona ma ke kumu kuai i aponoia e ke Kuhina Waiwai, me kona manao i ka pono o ka lehulehu, a me ke Aupuni a me ka hooholo ana no hoi o ka Moi iloko o ka Aha Kuhina, a e hiki no i ua Kuhina nei ke hoole loa i kekahi dala, me ka ae pu no hoi o ka Moi iloko o ka Aha Kuhina.

MOKUNA XXXVII.

NO KA MANAWA OO MA KE KANAWAI.

PAUKU 1487. E manaoia na kane a pau, i hala na makahiki he iwakalua, mai ko lakou hanau ana mai, a me na wahine a pau, i hala na makahiki he umikumamawalu, ua oo ma ke kanawai, a ua pau ko lakou manawa oo ole.

MOKUNA XXXVIII.

NO KA POINO I NA ILIO.

PAUKU 1488. Ina i hoeha a pepehi paha kekahi ilio i kekahi hipa, bipi, kao, manu, a waiwai e ae paha, aole nae na ka ona nana ua ilio nei ia mau waiwai, alaila e uku ka ona nana ua ilio nei, i ka mea i poino e like me ka nui o kona poho; a na ua ona nei nana ka ilio, e hoopaa i kana ilio, a i ole ia, e pepehi koke ia ia a make; a ina e hoole oia, aole e hana pela, alaila, ina ma ka poino ana o ke kino a o ka waiwai paha i ua ilio la, e uku no ka ona nana ua ilio nei i ka poino a me na koina no ka hookolokolo ana, a me na dala he umi; a ina i kaa ole ke dala, e hoopaahaoia ua ona la, ma ka hana oolea a hala na la he kanakolu; a e ku no i ke kanawai i kela kanaka keia kanaka, ke pepehi i ua ilio nei a make.

MOKUNA XXXIX.

NO KEKAHI MAU KANAWAI I HOOHOLO HOU IA.

PAUKU 1489. O na Kanawai i oleloia malalo ae nei, ua hooholo hou ia, ma keia mokuna, oia hoi keia.

"He Kanawai e pili ana i na aina o ka Moi ke Alii a me ko ke Aupuni" i hooholoia ma ka la 7, o Iune M. H. 1848, koe nae ka pauku hope loa, e hookaawale ana i kekahi mau aina no ka papu o Honolulu;

"He Kanawai hoopau i na pilikia e hiki ole ai na haole hoohiki ole, e kuai a e hoolilo i ka aina ma ke ano alodio," i hooliloia ma ka la 10, o Iulai M. H. 1850;

"He kanawai e hoololi ana i ke kanawai i kapaia, he kanawai hoopau i na pilikia e hiki ole ai na haole hoohiki ole e kuai a e hoolilo i ka aina ma ke ano alodio, i hoaponoia ma ka la 28, o Iune M. H. 1854.

MOKUNA XL.

NO NA KANAWAI, I LILO I MEA OLE, MA KE KAU ANA I NA KANAWAI KIVILA.

PAUKU 1490. Aole i hoala hou ia kekahi kanawai i hoopauia mamua aku nei, no ka hoopau ana ma keia mokuna, i kekahi kanawai i hoakakaia malalo ae nei.

PAUKU 1491. Mai ka la aku o ka lilo ana o keia mau kanawai kivila i Kanawai paa, e manaoia, ua pau na kanawai i hoakakaia malalo ae nei, penei;

"He kanawai hoonohonoho i mau Kuhina Alii ma Hawaii nei," i hooholoia ma ka la 29 o Okatoba M. H. 1845:

"He Kanawai hoonohonoho i na hana i haawiia i na Kuhina o ko Hawaii Pae Aina," i hooholoia ma ka la 27 o Aperila M. H. 1846; koe nae ka pauku 13, Haawina 1, Mokuna 2, o ka Apana 5, o ia kanawai; a me ka Haawina 2, Mokuna 2, o ka Apana 1, o ia kanawai;

"He mau olelo aelike no ka hooko i ka pauku eono maloko o na kuikahi i hooholoia ma Honolulu iwaena o ke Aupuni o ko Hawaii pae aina, a me na Aupuni o Farani, a me Beritania Nui, i ka la 26 o Maraki, 1846, no ka barani a me ka waina a me na wai ikaika e ae," i hooholoia ma ka la 3, o Aperila M. H. 1846.

"Ka Olelo aelike no na dute i kauia Aperila 3, 1846, maluna o na wai ikaika i laweia mai iuka nei," i hooholoia ma ka la 10, o Aperila M. H. 1846:

"He Kanawai hoonohonoho oihana Lunakanawai no ko Hawaii pae Aina," i hooholoia ma ka la 7, o Sepatemaba M. H. 1847:

Na "Olelo aelike no ka awa," i hooholoia ma ka la 6, o Augate M. H. 1846.

"Kanawai, no na mahele o ka Mokupuni Oahu," i hooholoia ma ka la 12, o Okatoba M. H. 1846:

Na "Olelo aelike no ka auhau ole, a me ka hele ole i ka hana," i hooholoia ma ka la 12, o Okatoba M. H. 1846:

Na "Olelo aelike no na kuleana aina, a me ka hoolimalima ana, a me ke kuai ana a me ka mahele ana i ka aina," i hooholoia ma ka la 7, o Novemaba M. H. 1846:

Na "Olelo aelike no na holoholona aea," i hooholoia ma ka la 7, o Novemaba M. H. 1846:

Ka "Manao like i hooholoia e hoololi hou i ke kanawai hoonohonoho i na hana i haawiia i na Kuhina o ko Hawaii pae aina," i hooholoia ma ka la 4 o Mei, M. H. 1847:

Na "Olelo aelike e hooulu ai i ka holo ana mai o na moku Okohola a no na mea e ae no hoi," i hooholoia ma ka la 15 o Iune, M.H. 1847:

Ka "Olelo i hooholoia e hoololi a e hooponopono i ke Kanawai no ka mare ana," i hooholoia ma ka la 7 o Sepatemaba M. H. 1847:

"He kanawai hoole i ka haalele ana o na kanaka Hawaii i ka lakou ohana," i hooholoia ma ka la 27 o Sepatemaba, M. H. 1847:

"Kanawai no ka puuku Paipalapala," i hooholoia ma ka la 27, o Sepatema, M. H. 1847:

"He Kanawai e hooponopono, a e hoakaka i na kanawai auhau," i hooholoia ma ka la 29, o Sepatemaba; M. H. 1847:

O na kanawai a me na olelo aelike a pau i hooholoia i ka makahiki 1848, koe nae keia;

"He Kanawai no na aina ponoi o ka Moi, a me na aina o ke Aupuni," i hooholoia ma ka la 7, o Iune, M. H. 1848.

"He Kanawai e hoakea ai i na Haawina e hana ai ka poe Luna Hoona Kuleana Aina," i hooholoia ma ka la 13 o Iune M. H. 1848.

"He Kanawai e pono ai na kula o ke Aupuni," i hooholoia ma ka la 9 o Iulai M. H. 1850:

"He Kanawai no ka aahau ana i na moku okohola i ka uku pailota," i hooholoia ma ka la 10, o Iulai M. H. 1850:

"He Kanawai e ae ana e hoopakeleia kekahi mau mea i na dute, no ka hooikaika ana i ka mahiai," i hooholoia ma ka la 10 o Iulai, M. H. 1850:

"Kanawai hoonui i na kuleana o ka Aha Koikoi, a o na Lunakanawai Hoomalu ma Honolulu a me Lahaina," i hooholoia ma ka la 10 o Iulai, M. H. 1850:

"He Kanawai no ka hoonoho ana i ka poe Kakauolelo no na Ahahookolokolo Kaapuni," i hooholoia ma ka la 10 o Iulai, M.H. 1850:

"He Kanawai e pili ana i ka Luna kakau kope," i hooholoia ma ka la 10, o Iulai, M. H 1850:

"He Kanawai hololi i na kanawai e noho nei no ka mare ana," i hooholoia ma ka la 10, o Iulai, M. H. 1850:

"He Kanawai hoole i na kanaka maoli, aole e haalele wale i keia Pae Aina," i hooholoia ma ka la 2, o Iulai, M. H. 1850:

"He Kanawai no na dala dime Amerika, a me na hapalua dime," i hooholoia ma ka la 11, o Iulai, M. H. 1850:

"He Kanawai no ke Kulanui ma Lahainaluna," i hooholoia ma ka la 11, o Iulai, M. H. 1850:

"He Kanawai e hoolilo ana i na awa ku moku o Hilo, o Kawaihae, a me Kealakekua, ma Hawaii, a me Waimea, ma Kauai, i mau awa komo," i hooholoia ma ka la 16 o Iulai, M. H. 1850:

"He Kanawai hooponopono i ke koho ana o ka Poeikohoia e na Makaainana," i hooholoia ma ka la 30 o Iulai, M. H. 1850:

"He Kanawai e hoomahuahua i ka Poeikohoia e na Makaainana, maloko o ka Ahaolelo," i hooholoia ma ka la 30 o Iulai, M. H. 1850:

"He Kanawai e hoopau ana i ka uku ana i na auhau ma ka waiwai," i hooholoia ma ka la 6 o Augate, M. H. 1850:

"He Kanawai no ka hoomalu ana i na Haku a me na Kauwa," i hooholoia ma ka la 21 o Iune, M. H. 1850:

"He kanawai no na pono i haawiia i na Luna Hanohano o na Aupuni e," i hooholoia ma ka la 11, o Iulai, M. H. 1850:

"He kanawai e hoolilo ana i na kanawai i pili i na uku o na awa," i hooholoia ma ka la 16 o Iulai, M. H. 1850:

"He kanawai no ka ili ana'ku o ka waiwai paa a me ka waiwai lewa i na hooilina," i hooholoia ma ka la 6 o Augate, M. H. 1850:

"He kanawai e pili ana i ka hooholo ana o na luina kanaka maoli maluna o na moku holo kahiki," i hooholoia ma ka la 6 o Augate M. H. 1850:

"He kanawai hooponopono i na waapa hoolimalima, ma ke awa o Honolulu," i hooholoia ma ka la 6 o Augate, M. H. 1850:

"He kanawai e hololi ana i na kanawai i pili i na palapala hoopuka," i hooholoia ma ka la 6 o Augate M. H. 1850.

"He kanawai hooponopono i ke kanawai e pili ana i ka auhau aina," i hooholoia ma ka la 7 o Augate, M. H. 1850:

"He kanawai no ka auhau ma na alanui a me na hana Aupuni e ae," i hooholoia ma ka la 8 o Augate, M. H. 1850:

"He kanawai hoonohonoho i na Lunakanawai Kaapuni ma ka Mokupuni o Molokai" i hooholoia ma ka la 9 o Augate M. H. 1850:

"He kanawai e like ai na apana kula a me na apana auhau, a e mahele i na Apana i mau okana," i hooholoia ma ka la 7, o Augate M. H. 1850:

"He kanawai no ka helu ana i ka poe mare a me ka poe hanau a me ka poe make," i hooholoia ma ka la 7, o Augate M. H. 1850.

"He kanawai no ka Puuku o ka Hale Alii," i hooholoia ma ka la 14 o Augate, M. H. 1850.

O na kanawai a me na olelo aelike a pau i hooholoia a i aponoia i ka makahiki 1851; koe nae ke kanawai hoole, aole e kuai liilii i ka wai ona ma kauwahi e ae ma Honolulu wale no, i hooholoia i ka la 20 o Iune, M. H. 1851.

O na kanawai, a me na olelo ae like a pau, i hooholoia a i aponoia i ka makahiki 1852, koe nae keia, penei;

"He kanawai e hoakaka i kekahi poe i komo iloko o ka hale Ahaolelo Alii," i aponoia ma ka la 12, o Mei, M. H. 1852:

"He kanawai e hookapu ana i ka lawelawe ana i ka pepehikanaka," i aponoia ma ka la 25 o Mei, M. H. 1852:

"He kanawai e hoomakaukau ana no na dute like pu me ko Amerika Huipuia, maluna o kekahi mau mea," i aponoia ma ka la 25, o Mei, M. H. 1852:

"He Kanawai e hoole ana i ka hoopai ana i na wahine i loaa na keiki moekolohe," i aponoia ma ka la 19, o Iune, M. H. 1852:

"He Kanawai e hookohuia'i i Hope Peresidena o ka poe Luna Hoona Kuleana Aina," i aponoia ma ka la 19, o Iune, M. H. 1852:

"He Kanawai e pili ana i ke kuai ana i na wai ona, ma ka la Sabati," i aponoia i ka la 22 o Iune, M. H. 1852:

"He Kanawai no na kuleana aina o na Konohiki," i aponoia ma ka la 19, o Iune, M. H. 1852:

"He Kanawai e hoopau i ke kanawai no ka launa hewa," i aponoia ma ka la 22, o Iune, M. H. 1852:

Ka "Olelo Aelike no ka Ili o Kahapaakai," i aponoia ma ka la 22, o Iulai, 1852:

O na kanawai a me na olelo aelike a pau, i hooholoia a i aponoia i ka makahiki 1853, koe nae keia:

"He Kanawai no ka poe Luna Hoona Kuleana Aina," i aponoia ma ka la 26, o Mei, M. H. 1853:

"He Kanawai no ka hookolokokolo ana i kekahi mau degere o ka ofeni, malalo o ka palapala hoopii hookahi," i aponoia ma ka la 16 o Iune, M. H. 1853:

"He Kanawai e hoole ana, aole e hoopaiia ka aihue ma ke degere elua, imua o na aha hoomalu a me na aha apana," i aponoia ma ka la 6, o Iulai, M. H. 1853.

"Ka olelo aelike no ka Oihana Kaua," i aponoia ma ka la 2, o Novemaba, M. H. 1853:

O na kanawai a me na olelo aelike a pau i hooholoia, a i aponoia i ka makahiki 1854, koe nae keia:

"He Kanawai e kokua aku ai i ke Alii a me kona poe kukakuka malu," i aponoia ma ka la 29, o Aperila, M. H. 1854:

"He Kanawai e hoooponopono i ke kuai liilii ana i na wai ona ma Honolulu," i aponoia i ka la 23, o Iune, M. H. 1854:

"He Kanawai e wehe ai i ka pilikia o na haole o na aina e, i ka lawe ole ana i ka lakou palapala noho," i aponoia ma ka la 28, o Iune, M. H. 1854:

"He Kanawai e hoopauia'i ka Poe Hoona Kuleana Aina," i aponoia ma ka la 20, o Iulai, M. H. 1854:

"He Kanawai e wehe ai i ka pilikia o kekahi poe Konohiki," i aponoia ma ka la 10, o Augate, M. H. 1854:

Ka "Olelo Aelike e kokua ana ia John Ricord," i aponoia ma ka la 16, o Augate, M. H. 1854:

O na kanawai a me na olelo aelike a pau i hooholoia, a i aponoia i ka makahiki 1855, koe nae keia:

"He Kanawai e hoohui ai i ka poe hui e hana i Home no na luina ma Honolulu," i aponoia ma ka la 7, o Mei, M. H. 1855:

"He kanawai hooponopono i ke kanawai; e pili ana i na hoopii mai ka olelo a na Luna Hoona," i aponoia ma ka la 14, o Iune, M. H. 1855:

"He kanawai e hiki ai i ke Kuhina Waiwai ke aie aku i dala," i aponoia ma ka la 25, o Iune, M. H. 1855.

"Olelo aelike e hoopau ana i na hemahema e kau nei, maluna o ka waiwai o ka Moi i make aku nei, o Kamehameha III," i aponoia ma ka la 27, o Iune, M. H. 1855:

O na kanawai a me na olelo aelike a pau, i hooholoia a i aponoia i ka makahiki 1856, koe nae keia;

"Kanawai e ae ana i ke kuai a i ke kapili ana i kekahi mokuahi e holo pili aina maanei," i aponoia ma ka la 2, o Mei, M. H. 1856:

A me na kanawai e ae a pau e noho nei, e kue ana i na olelo a keia mau kanawai kivila, koe nae na kanawai a pau e noho nei, e pili ana i na koa a me ka oihana kaua.

MOKUNA XLI.

OLELO PILI IO IA NEI

PAUKU 1492. E lilo keia buke kanawai i mea oiaio, a i kanawai no ke Aupuni, i ka la mua o Augate M. H. 1859; aka hoi, i ole e poho ka pono o kekahi, a i ole hoi e pilikia ke Aupuni o ka Moi, no ka hoolilo ana, e mau no na luna a pau o ke Aupuni, i ka wa i lilo ai keia i kanawai ma ka lakou oihana, a e hoopaa hoi i ka mana a pau i haawiia ia lakou, e like me keia wa, a kohoia kekahi poe e ae e pani i ko lakou hakahaka, a hooloii hou ia paha, e like me ka mea e pono ai.

PAUKU 1493. Ina i ikeia i kekahi manawa, ua kue loa ka olelo Beritania a me ka olelo Hawaii, iloko o keia kanawai, alaila, e paa no ka olelo Beritania.

PAUKU 1494. O na uku a pau, i loaa iloko o na oihana mamuli o keia kanawai, e hoikeia no, a e hoihoiia iloko o ka waihona dala o ke Aupuni, koe wale no na uku i manaoia, a i hoakakaia no na luna nana e lawe. Aole hoi he uku e ae o na Luna a pau o ke Apuuni, i haawiia'i ka uku makahiki, a oia uku wale no ko lakou, ke haawi ole ia ka uku e, ma ke kanawai.

KA HOPE O NA KANAWAI KIVILA.

ILOKO O KEIA HOPE NA KANAWAI I HOOPAU OLE IA, A UA HOOHOLO HOU IA PAHA, MA KE KANAWAI KIVILA. ILOKO OONEI HOI NA KANAWAI I HOOHOLOIA ILOKO O KA AHAOLELO O 1858-9; A ME NA KUIKAHI IWAENA O KO HAWAII PAE AINA A ME NA AINA E.

NA KANAWAI I HOOPAU OLE IA.

HAAWINA II., MOKUNA II., APANA I., O KE "KANAWAI HOONOHONOHO I NA HANA I HAAWIIA I NA KUHINA O KO HAWAII PAE AINA."

NO KE KUAI RAMA.

PAUKU 1. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke haawi i palapala kuai nui i ka rama, no kela mea kuai kukaa, keia mea kuai kukaa i noi mai ia ia ma ka palapala, e hoike mai no nae ia palapala i ka inoa o ka mea [illegible]a e kuai, a me kahi ana e manao e kuai ai, a e hoakaka no hoi, ina nona ponoi ke kumu waiwai o ia hana, no hai paha, a e hoohiki no ma keia palapala.

PAUKU 2. Ina i oi aku ka rama i kuaiia iloko o ka pahu hookahi, a o ka hue paha, mamua o na galani elima, e kapaia kela kuai, he kuai nui. A pela no ina e kuaiia iloko o na pahu, a me na mea i lawe mua ia mai, he kuai nui no ia.

PAUKU 3. Mamua o ka haawi ana i palapala kuai nui i ka rama, e haawi ke kanaka noi, no ke Aupuni, he iwakaluakumamalima dala, a e haawi pu mai no hoi iloko o ka lima o ke Kuhina Kalaiaina i palapala hoopaa, no na dala elima haneri a e kau pu ia me kona inoa, ma ia palapala, ka inoa o kekahi hope a ke Kuhina e manao ai he pono; penei nae ke ano o ua palapala la, a penei ke kakau ana.

E IKE AUANEI NA MEA A PAU MA KEIA PALAHALA, O maua, o ——— ka mua, o ———, kona hope, e noho ana ma ———, Hawaii nei, ua hoopaa maua ia maua iho i ka mea Kiekie ———, ke Kuhina Kalaiaina, e uku aku ia ia no ko ke Aupuni, i elima haneri dala maikai, a e pono no ke ohi like ia noloko mai o ko maua waiwai hui, a i ole ia, noloko mai o ko kekahi, ke malama ole ia keia olelo malalo. A nolaila, ke hoopaa nei maua ia maua iho, a me na hooilina, a me na hooko kauoha, a me na hooponopono waiwai hooilina o maua no keia uku.

Hoailonaia i ko maua mau sila, a kakauia hoi, i keia la —o——, 18

Eia ke ano o keia palapala maluna, I keia la ua noi mai o ———, he kanaka kuai kukaa, e like me ka olelo o ke Kanawai, i palapala kuai nui i ka rama no ka makahiki hookahi mai keia la aku. Ina aole kuai liilii oia i kela mea i kekahi kanaka, aole hoi e hoemi mai i kehi hoolilo ana malalo o na galani elima, aole hoi ukuhi hou, aole mahele i kekahi pahu a hinai paha, aole hoi e hana kekahi kanaka ona pela, a ina aole uwalaau, a uhauha paha, ma kona hale, kahi ana i kuai ai, a ina aole lilo kona kuai ana i mea hoopau i ka malu, a me ka noho malie ana, a hala ka makahiki i oleloia'i, alaila, lilo keia palapala i mea ole Aka, ina i hoakakaia i kekahi Lunakanawai, ua hana oia i kekahi o ia mau mea, alaila, e lilo no kela mau haneri dala i oleloia iloko o ka palapala hoopaa, a e pau wale ka palapala kuai, aole hoi jure ma keia hookolokolo ana.

Na ko maua mau lima i hana, a kau hoi i na sila o maua i ka la, a me ka makahiki i oleloia'i maluna.

——— ———. (*Sila.*)
——— ———. (*Sila.*)

PAUKU 4. Ina i malama ole kekahi kanaka kuai nui, i ka olelo o kana palapala hoopaa, pono i ke Kuhina Kalaiaina ke haawi ia palapala hoopaa a i ka lima o ke Kokualunakanawai o ka Moi, a e haawi pu mai no hoi i na mea e akaka'i, a na ke Kokualunakanawai e hooko i ka olelo maluna o na mea i hewa, o ka mua, a me kona hope, e like me ka mea i hoakakaia mai no ua hewa la.

PAUKU 5. E hiki no hoi i ke Kuhina Kalaiaina ke haawi i palapala kuai liilii i ka rama ma ka omore, a ma kiaha paha, aole nae ma kahi i ae ole ia mamua e ka Poe Kukakuka Malu, aole ma kahi i ae ole ia ka moku kalepa ke komo. A mamua o ka haawi ana i keia mau palapala, e kudala ia i ka mea i oi kona koho ana; penei.

Mamua aku o ka pau ana o na palapala kuai o kela manawa mamua, e olelo aku ke Kuhina Kalaiaina i ka Puuku pai palapala, a e paia ma ka Nupepa Polinesia, ka la a me kahi e manao ai e kudala ia mau palapala, a o ka la kudala, aole ia e emi mai i na la ehiku, mahope o ke pai mua ana, a e like ka nui o ka palapala kuai, me ka ka Poe Kukakuka Malu e oleio ai, a e haawiia na palapala i ka poe i oi aku ke koho ana, ke hana lakou e like me ka olelo ma ka pauku e pili ana mahope o keia.

PAUKU 6. O ka poe i oi aku ke koho ana, ina aole o lakou e manao hewa ia e ka Poe Kukakuka Malu mamuli o ka olelo a ke Kuhina Kalaiaina, a ina hoike mai lakou i ka palapala na ka mea kudala nana i kuai i na palapala ae, a hoike i ka nui o kona kuleana, a me kona uku io ana i ke dala, alaila, e haawiia ka palapala ae. Mamua

nae o ka haawi ana ia palapala, e haawi mai ka mea i oi ke koho ana, a aponoia, i palapala hoopaa me ka kope hookahi i aeia e ke Kuhina. a e like ka haule poho me ka mea i oleloia ma ka Pauku akolu o keia Haawina. Penei nae ka hoakaka ana i kona mea e pakele ai i ka uku.

AKA, EIA KE ANO O KEIA PALAPALA MALUNA, I keia la ua ku pono ——— ka mua, ka palapala kuai liilii i ka rama ma ———, ma ka Mokupuni o ———, no ——— mai keia la aku. Ina aole oia e kuai liilii, aole hoi hoolilo aku ia mea i kekahi kanaka o keia Pae Aina, aole hoi malama ma kona wahi kuai, i hale walaau, a uhauha paha, a ina aole lilo kona kuai ana i mea e haunaele ai, aole hoi i mea e pau ai ka malu, a me ka noho malie ana, a ina aole lilo kona kuai ana i mea e hakiia'i na Kanawai o keia Aupuni, a ina aole hanaia kekahi o keia mau mea, a hala ka manawa i oleloia'i, aole hoi haki i kekahi olelo o ka palapala ae i pili pu me keia, lilo keia palapala i mea ole. Aka, ina i hoakakaia, a maopopo i kekahi Lunakanawai, e like me ka mea i oleloia iloko o ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai, ua hana oia i kekahi o keia mau mea, alaila, lilo no kela mau haneri dala i oleloia iloko o ka palapala hoopaa, a e pau wale ka palapala kuai. aole hoi jure ma keia hookolokolo ana.

PAUKU 7. O keia mau palapala kuai i oleloia e haawi, o na palapala kuai nui, a me na palapala kuai liilii i ka rama, e kauia ka inoa o ke Kuhina Kalaiaina, a e hoailonaia ke sila o kana Oihana.

PAUKU 8. Ma ka palapala ae i ke kuai liilii e hoakakaia kekahi ano hou o ia kuai ana, aole nae e oi aku ka nui mamua o na galani elima. E hiki no hoi i ke Kuhina Kalaiaina ke hoakaka i kumu hana a i olelo ao aku i ka poe kuai ma na mea pili i ka lakou hana.

PAUKU 9. E malama no ke Kuhina Kalaiaina i buke, a e hoonohonoho oia iloko olaila i na inoa a pau o ka poe i loaa ka palapala kuai rama ma keia Aupuni. E hoakakaia iloko o ua buke la ko lakou wahi noho ai, ke ano o ka palapala kuai i haawiia ia lakou, a me ka nui o ke dala i loaa mai no ia mau palapala. Pono no hoi i ua Kuhina la i na manawa a pau i ku i ka hana maikai, ke haawi i ke Kuhina Waiwai i na dala a pau i loaa ia ia no na palapala kuai i oleloia ma keia Haawina.

PAUKU 10. Ina ee kekahi kanaka maluna o na olelo o keia Haawina, a kuai nui paha, a liilii paha i ka rama, me ka loaa ole ia na mamua ka palapala kuai, e like me ka olelo maloko o keia Kanawai. a hoakakaia kona hewa, alaila, e uku ia i ke Aupuni no kela hewa keia hewa ana e hana'i, i elima haneri dala, a e hiki no ke hoopaa ia ia no na malama eono, e like me ka manao o ka Ahahookolokolo.

PAUKU 11. O na olelo iloko o ke Kuikahi a keia Aupuni i hana'i me ko kekahi aina, e hoolaha ana i ke kuai rama maanei, ina hoololiia kela olelo a hoonoa ia paha, (e ae mai hoi ke Akua ia) alaila, hiki no i ke Kuhina Kalaiaina e hoolaha koke aku i ka olelo no ka hoopau ana i ke kuai liilii ke hiki i ka manawa pono; a me ka pau ana o ka haawi ana i palapala kuai. Alaila, na ke Kuhina Kalaiaina e hoolaha

aku i ka olelo hookopu hou i ka rama, e like me ka hoakaka ana ma ka Apana ekolu o keia Haawina.

PAUKU 12. E makaikai aku ka Luna Makai a i ole ia, kekahi hope ona i na wahi a pau i aeia ke kuai rama mamuli o keia Kanawai.

NA PAUKU 3, 4, 5, 6, 7. HAAWINA V., MOKUNA IV., APANA I., O KE "KANAWAI HOONOHONOHO I NA HANA I HAAWIIA I NA KUHINA O KO HAWAII PAE AINA."

PAUKU 3. O na kanaka a pau o keia pae aina, na kane hoi iwaena o na makahiki umikumamawalu a kanaha, mai ka hanau ana mai, hiki no ke kii ia lakou e koa ma na mokupuni a lakou i noho nui ai, ke kauoha aku ke Kiaaina o ia mokupuni pela, a e akoakoa lakou i kahi, a i ka manawa a ke Kiaaina e olelo ai iloko o kana palapala hoolaha, a i ole lakou e akoakoa pela, e hoehaia, a e hoopaiia no e like me ka hoakaka ana iloko o ke kanawai o keia Aupuni no ka hewa.

PAUKU 4. Hiki no i ke Kiaaina ke kuu aku, ma ka palapala, i na kanaka e noho ana ma kona mokupuni, mai ka hana koa aku a kana palapala hoolaha i olelo ai, ke mai lakou, a ke pono ole na kino, aole no ka mea e. A o kela kanaka keia kanaka i ku i ke koa e like me ka olelo maluna, ina hoole oia a hele ole paha i kahi a ke Kiaaina i olelo ai ma kana olelo hoolaha, alaila, e hoopaiia oia, e like me ka olelo no ka poe mahuka i oleloia ma ke Kanawai no ka hewa. Ua kuu wale ia nae ka poe a pau i oleloia malalo, aole lakou e noho koa. O na kahunapule Kristiano a pau, o na aoao a pau. O na kumuao kamalii a pau, ke loaa ia lakou ka palapala ae i oleloia ma ka Apana Eha o keia Kanawai, ke ao io lakou maloko o kahi i oleloia maloko olaila. O ka poe a pau maloko o ka Ahakukakukamalu o ke Aupuni, a me na Luna o na Waihona ma ka na Kuhina Oihana. O ka poe a pau iloko o ka Ahaolelo a na'Lii, a me ka Poeikohoia, ina e ahaolelo ana. O na lunakanawai a pau, a me na luna o na ahahookolokolo maloko o keia Aupuni. O na Makai Nui a pau, a me na hooiaio palapala. O na mea kope kauoha a me na palapala hoolilo. O na luna dute, a me na luna pa, a me na makai ma na mokupuni a pau.

PAUKU 5. O ke Kiaaina, oia no ka Luna Nui maluna o na koa i oleloia ma kona mokupuni, a o kona inoa hoailona koa, o Kenela. Hiki no ia ia ke koho i na mea malalo ona, a me na luna a pau i ku i ka hana, aua e manao ai, maloko nae o ke Kuhina Kalaiaina e koho ai, a na ke Alii e haawi i ka palapala hoolilo. Hiki no hoi i na Kiaaina ke hoonoho i ahahookolokolo i na koa, a e hooko i ka lakou olelo, a e hoopau hoi e like me ko lakou manao. Hiki no ia lakou ke kuhikuhi, a hooponopono i na hana a ua poe koa la ke akoakoa mai lakou e like me ka olelo maluna, a hiki no hoi ia lakou ke haawi i ka noho luna i kekahi mea e, i kapaia o Hope Kenela. Hiki no hoi i na Kiaaina i ka hooko ana i na hana, e hoolaha aku i kanawai koa maluna o na mokupuni o lakou, a e hookapu hoi i na moku e ku la ma na awa,

ke kauoha aku ke Kuhina Kalaiaina pela ma ka inoa o ka Moi ke Alii.

PAUKU 6. I ka noho ana o na Kiaaina i Kenela ma ko lakou mau Mokupuni, ua noho lakou ma ke ano koa malalo o ka Moi ke Alii, a o kona inoa koa, he Alihi kaua maluna o na koa moana, a me na koa a pau o ko Hawaii Pae Aina. E loaa no i na Kiaaina ka olelo koa a ka Moi maloko aku o ke Kuhina Kalaiaina, a pela no hoi lakou e hoike ai i ka Moi. E hoopaiia na Kiaaina ke malama ole lakou i na olelo koa e like me ka hoakaka ana iloko o ke Kanawai no kona hewa, a e like ka hookolokolo ana ia lakou me ka olelo iloko o ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai.

PAUKU 7. Hiki no i ka Moi ke hoakoakoa i na koa o na Mokupuni, ma kahi ana i manao ai maloko o ke Aupuni, a hiki no ia ia ke haawi i hana koa ia lakou i kela wa i keia wa ana e manao ai he pono, a hiki no hoi ma ka palapala hoolaha ke haawi ia lakou i olelo hoopololei, a hooponopono, i mea hoomalu i na koa o ke Aupuni.

PAUKU 13, HAAWINA I., MOKUNA II., APANA V., O KE "KANAWAI HOONOHONOHO I NA HANA I HAAWIIA I NA KUHINA O KO HAWAII PAE AINA."

PAUKU 13. O na palapala a pau no ka hoolilo i ka waiwai paa, a me ka waiwai lewa, i kakauia mamua o ke kau ana i keia Kanawai, a me na palapala no ka haawi i ka waiwai paa, a me ka waiwai lewa, i kakauia mamua o ke kau ana i keia Kanawai, ina aole i hookoia i ka wa e laha aku ai keia Kanawai, e kakau kopeia kela mau palapala maloko o ka hale hana o ke kakau kope, na ka mea loaa e lawe mai, a nana no e uku no ke kakau ana maloko o na la he kanaiwa mahope iho o ka laha ana o keia Kanawai. Ina aole e hanaia pela, aole e ko ma ke Kanawai ia mau palapala imua o na mea loaa ia waiwai mahope me ka lohe ole i ka hoolilo, a me ka haawi mua ana.

HE KANAWAI NO NA AINA PONOI O KA MOI. A ME NA AINA O KE AUPUNI.

No ka mea, na oluolu o Kamehameha III., ko makou Alii Nui, a me ka maikai, mahope o ka hookoe ana nona iho i kekahi mau aina i waiwai ponoi nona, ua haawi lilo me ka oluolu, i ka nui o kona mau aina alii i kona poe Alii a me na kanaka.

A no ka mea, ua oluolu ko makou Alii Nui, me ka maikai, e waiho mai i na aina ana i haawi ai i kona Poe Alii, a me na kanaka iloko o

ka lima o na 'Lii o ka Ahaolelo, a me ka Poeikohoia na lakou e malama, a i ole ia, na ka Luna, a na ka poe Luna paha i kohoia e lakou i kela manawa a i keia manawa e malama, e hooponopono ia hoi e like me ka manao o ka Poe Alii o ka Ahaolelo a me ka Poeikohoia i mea e pono ai keia Aupuni, a i mea e hanohano ai ka Lei Alii Hawaii.

Nolaila, ua hooholoia e na 'Lii o ka Ahaolelo a me ka Poeikohoia o ko Hawaii nei Pae Aina, i ko lakou Ahaolelo ana; No ka manao aloha nui o makou no keia hana lokomaikai ano e a ko makou Alii Nui a me ka maikai, ke hooiaio nei makou i keia hana nui a ko makou Alii Nui a me ka maikai, a nolaila, ke olelo oiaio nei makou, a ke hoolilo nei nona aina i kakauia malalo ae nei.

INOA O NA AINA.	AHUPUAA.	KALANA.	MOKUPUNI.
Puuwaawaa,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Haleohiu,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Puaa,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Onouli,	Ahupuaa,	Kona.	Hawaii.
Honomalino,	Ahupuaa,	Kona.	Hawaii.
Waiohinu,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Kapapala,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Olaa,	Ahupuaa,	Kau.	Hawaii.
Apua,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Waiakolea,	Ili no Kalapana,	Puna,	Hawaii.
Kaimu,	Ahupuaa,	Puna.	Hawaii.
Waiakea,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Ponahawai,	Ahupuaa.	Hilo.	Hawaii.
Piihonua,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Humuula,	Ahupuaa.	Hilo,	Hawaii.
Kalopa,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Honokaia,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Waipio,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Lalakea,	Ili no Waipio,	Hamakua,	Hawaii.
Kaohia,	Ili no Waipio,	Hamakua.	Hawaii.
Pohakumauluulu,	Ili no Waipio,	Hamakua,	Hawaii.
Muliwai,	Ili no Waipio,	Hamakua,	Hawaii.
Waimanu,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Pololu,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Aamakao,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Iole,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Kaauhuhu.	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Kawaihae,	Ahupuaa,	Kohala.	Hawaii.
Waimea,	Ahupuaa,	Kohala.	Hawaii.
Puukapu,	i Waimea,	Kohala.	Hawaii.
Mala,	Ahupuaa,	Lahaina.	Maui.
Alamihi,	Ahupuaa,	Lahaina.	Maui.
Kuholilea Hikina,	Ahupuaa,	Lahaina.	Maui.
Kuhua 1,	Ahupuaa,	Lahaina,	Maui.
Kuhua 2.	Ahupuaa,	Lahaina,	Maui.
Lapakea,	Ahupuaa,	Lahaina,	Maui.
Ilikahi,	Ahupuaa,	Lahaina,	Maui.
Opaeula,	Ahupuaa,	Lahaina,	Maui.
Polapola,	Ahupuaa,	Lahaina,	Maui.
Waianae,	Ahupuaa,	Lahaina,	Maui.

INOA O NA AINA.	AHUPUAA.	KALANA.	MOKUPUNI.
Wainee 1,	Ahupuaa,	Lahaina,	Maui.
Wainee 2,	Ahupuaa,	Lahaina,	Maui.
Puehuehu 1,	Ahupuaa,	Lahaina,	Maui.
Puehuehu 2,	Ahupuaa,	Lahaina,	Maui.
Kauaula,	Ahupuaa,	Lahaina,	Maui.
Olowalu,	Ahupuaa,	Olowalu,	Maui.
Ukumehame,	Ahupuaa,	Ukumehame,	Maui.
Aweoweo,	Ili i Ukumehame,	Ukumehame,	Maui.
Keokea,	Ahupuaa,	Kula,	Maui.
Kealahou 1,	Ahupuaa,	Kula,	Maui.
Kealahou 2,	Ahnpuaa,	Kula,	Maui.
Waiohonu,	Ahupuaa,	Hana,	Maui.
Wailua,	Ahupuaa,	Hana,	Maui.
Wailua 1,	Ahupuaa,	Koolau,	Maui.
Wailua 2,	Ahupuaa,	Koolau,	Maui.
Keanae,	Ahupuaa,	Koolau,	Maui.
Honomanu,	Ahupuaa,	Koolau,	Maui.
Wailuku, koe na ili i na	Konohiki,	Napoko,	Maui.
Polipoli,	Ahupuaa,	Napoko,	Maui.
Kahakuloa,	Ahupuaa,	Kahakuloa,	Maui.
Waiokila,	Ili i Kahukuloa,	Kahakuloa,	Maui.
Napili,	Ahupuaa,	Kaanapali,	Maui.
Polua,	Ahupuaa,	Kaanapali,	Maui.
Honokowai,	Ahupuaa,	Kaanapali,	Maui.
Ahoa,	Ahupuaa,	Kaanapali,	Maui.
Ualapue,	Ahupuaa,	Kona,	Molokai.
Kalamaula,	Ahupuaa,	Kona,	Molokai.
Palaau,	Ahupuaa,	Kona,	Molokai.
Kahauiki,	Ahupuaa,	Kona,	Oahu.
½ Kamookahi,	Ili i Kapalama,	Kona,	Oahu.
½ Kaukahoku,	Ili i Kapalama,	Kona,	Oahu.
½ Nauwala,	Ili i Kapalama,	Kona,	Oahu.
½ Paepaealii,	Ili i Kapalama,	Kona,	Oahu.
Kumupali,	Ili i Kapalama,	Kona,	Oahu.
½ Kawaiiki,	Ili i Honolulu,	Kona,	Oahu.
Kawaiiki,	Ili i Honolulu,	Kona,	Oahu.
Hauhaukoi,	Ili i Honolulu,	Kona,	Oahu.
Kahookane,	Ili i Honolulu,	Kona,	Oahu.
Luakaha,	Ili i Honolulu,	Kona,	Oahu.
½ Kawanakoa,	Ili i Honolulu,	Kona,	Oahu.
Kukanaka,	Ili i Honolulu,	Kona,	Oahu.
Kapaloa,	Ili i Honolulu,	Kona,	Oahu.
Kahehuna,	Ili i Honolulu,	Kona,	Oahu.
Auwaiolimu,	Ili i Honolulu,	Kona,	Oahu.
½ Pawaa,	Loi Ili o Waikiki,	Kona,	Oahu.
Pukele,	Ili o Waikiki,	Kona,	Oahu.
½ Kahaumakaawe 1,	Ili o Waikiki,	Kona,	Oahu.
½ Kahaumakaawe 2,	Ili o Waikiki,	Kona,	Oahu.
Halelena,	Ili o Waikiki,	Kona,	Oahu.
Mookahi 1,	Ili o Waikiki,	Kona,	Oahu.
Kaloiiki,	Ili o Waikiki,	Kona,	Oahu.

Inoa o na Aina.	Ahupuaa.	Kalana.	Mokupuni.
Mookahi 2,	Ili o Waikiki,	Kona,	Oahu.
Puahia,	Ili o Waikiki,	Kona,	Oahu.
Piliamoo,	Ili o Waikiki,	Kona,	Oahu.
Kaalawai,	Loi Ili o Waikiki,	Kona,	Oahu.
Kaluaolohe,	Ili o Waikiki,	Kona,	Oahu.
Hamama,	Ili o Waikiki,	Kona,	Oahu.
½ Poloke,	Ili o Waikiki,	Kona,	Oahu.
Kahalauluahine,	Ili o Waikiki,	Kona,	Oahu.
Waiomao,	Ili o Waikiki,	Kona,	Oahu.
Kaneloa,	Ili o Waikiki,	Kona,	Oahu.
½ Wailupe,	Ili o Waikiki,	Kona,	Oahu.
Waimanalo,	Ahupuaa,	Koolau Poko,	Oahu.
Kawailoa,	Ili i Kailua,	Koolau Poko,	Oahu.
Kaluapuhi,	Ili i Kaneohe,	Koolau Poko,	Oahu.
Halekou,	Ili i Kaneohe,	Koolau Poko,	Oahu.
Kuou,	Ili i Kaneohe,	Koolau Poko,	Oahu.
Waikalua,	Ili i Kaneohe,	Koolau Poko,	Oahu.
Keaahala,	Ili i Kaneohe,	Koolau Poko,	Oahu.
Kahalekauwila,	Ili i Kaneohe,	Koolau Poko,	Oahu.
Kanohouluiwi,	Ili i Kaneohe,	Koolau Poko,	Oahu.
Kahaluu,	Ahupuaa,	Koolau Poko,	Oahu.
Maluaka,	Ili o Waihee,	Koolau Poko,	Oahu.
Makawai,	Ili o Waiahole,	Koolau Poko,	Oahu.
Hopekea,	Ili o Waiahole,	Koolau Poko,	Oahu.
Kualoa 1,	Ahupuaa,	Koolau Poko,	Oahu.
Kualoa 2,	Ahupuaa,	Koolau Poko,	Oahu.
Hauula,	Ahupuaa,	Koolau Loa,	Oahu.
Kahuku,	Ahupuaa,	Koolau Loa,	Oahu.
Kawela,	Ahupuaa,	Koolau Loa,	Oahu.
Waialee,	Ahupuaa,	Koolau Loa,	Oahu.
Paumalu,	Ahupuaa,	Koolau Loa,	Oahu.
Pupukea,	Ahupuaa,	Koolau Loa,	Oahu.
Waianae,	Ahupuaa,	Waianae,	Oahu.
Ohua Waikakalaua,	Ili Waikele,	Ewa,	Oahu.
Papaa,	Ili Waikele,	Ewa,	Oahu.
½ Pouhala,	Ili Waikele,	Ewa,	Oahu.
Weloka,	Ili Waipano,	Ewa,	Oahu.
Honokawailani,	Ili Waiau,	Ewa,	Oahu.
Kauhihau,	Ili Waiau,	Ewa,	Oahu.
Aiea,	Ahupuaa,	Ewa,	Oahu.
Kalaheo,	Ahupuaa,	Kona,	Kauai.
Hanapepe,	Ahupuaa,	Kona,	Kauai.
Waimea,	Ahupuaa,	Kona,	Kauai.
Hanalei,	Ahupuaa,	Halelea,	Kauai.
Anahola,	Ahupuaa,	Koolau,	Kauai.
Kapaa,	Ahupuaa,	Puna,	Kauai.
Wailua,	Ahupuaa,	Puna,	Kauai.

Oia na aina ponoi o Kamehameha III., o ko makou Alii Nui a me ka maikai, nona a no kona poe hooilina; a me na hope ona, a mau loa aku, a nolaila, aia no ia ia ka olelo a me ka hooponopono ia mau aina,

e like me kona makemake Alii a me kona manao, koe wale no na kuleana o na kanaka e noho ana ma ua mau aina la.

Eia hoi kekahi. Ua hooholoia ma ka inoa o na 'Lii a me na kanaka, o ko Hawaii nei Pae Aina, ke ae aku nei makou e lawe mai i na aina i kakauia malalo ae nei.

Inoa o na Aina	Ahupuaa	Kalana.	Mokupuni.
Puuanahulu,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Kukio 1,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Kukio 2,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Maniniowali,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Mahaiula,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
½ Kaulana,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Awalua,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Ohiki,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Makaula,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Kalaoa 1,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Kalaoa 2,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Kalaoa 3,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Kalaoa 4,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Ooma 1,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Ooma 2,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Kohanaiki,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Elepaio,	Ili no Honokohau,	Kona,	Hawaii.
Kalakehe,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Lanihau 2,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Honuaula,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Hianaloli 1,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Hianaloli 2,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Auhaukeae,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Puaa 3,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Puaa 2,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Kahului,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Laula,	Ili i Holualoa 2,	Kona,	Hawaii.
Kooai,	oia o Holualoa 3,	Kona,	Hawaii.
Kaulehua,	Ili,	Kona,	Hawaii.
Kamakaolohe,	Ili i Pahochoe,	Kona,	Hawaii.
Pahochoe,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Pahoehoe,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Laaloa,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Kapalaalaea 2,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Honalo,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Maihi,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Kuamoo,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Lehulaiki 2,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Honuaino,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Kapokewai,	Ili i Honuaino,	Kona,	Hawaii.
Hokukano 1,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Hokukano 2,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Kanaueue 1,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Kanaueue 2,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Keekee 1,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Keekee 2,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.

INOA O NA AINA.	AHUPUAA.	KALANA.	MOKUPUNI.
Kanakau,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Kalukalu 1,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Kalukalu 2,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Keopuka 1,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Keopuka 2,	Ahupuaa.	Kona,	Hawaii.
Kaawaloa, awa a me	kahi honua i kai,	Kona,	Hawaii.
Kealakekua, awa a me	kahi honua i kai,	Kona,	Hawaii.
Kiloa nui 1,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Kiloa iki 2.	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Kauahia,	Ili i Kiloaiki,	Kona,	Hawaii.
Waipunaula 1,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Waipunaula iki 2,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Kalama 2,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Kalama 5,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Kipu,	Ili i Keei,	Kona,	Hawaii.
Kaiko,	Ili i Kealia,	Kona,	Hawaii.
Kauhako,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Kapuai,	Ili i Kalahiki,	Kona,	Hawaii.
Waiea,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Pahoehoe 1,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Pahoehoe 2,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Pahoehoe 3,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Pahoehoe 4,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Maunaoui 1,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Maunaoui 2,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Maunaoui 3,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Maunaoui 4,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Maunaoui 5,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Maunaoui 6,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Makuu 1,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Makuu 2,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Haleili,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Haukalua,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Alae,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Pahoehoe 1,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Pahoehoe 2,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Kaohe 1,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Kaohe 2,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Kukuiopae,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Kolo,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Opihihali 1,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Opihihali 2,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Kipahoehoe,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Alika,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Papa 1,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Anapuka,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Hoopuloa,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Milolii,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Omokaa,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Okoe 1,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Okoe 2,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.
Kaulanamauna,	Ahupuaa,	Kona,	Hawaii.

INOA O NA AINA.	AHUPUAA.	KALANA.	MOKUPUNI.
Manuka,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Kiao,	Ahupuaa;	Kau,	Hawaii.
Manienie,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Puulena,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Keaa 1,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Keaa 2,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Kamaoa,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Waiopua,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Mohowae,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
½ Puueo,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Kau,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Nukakaia,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Papohaku 1,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Papohaku 2,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Puuoehu,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Kiolakaa,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Kahea,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Kahilipali,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Kawala,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Aemalo,	Ahupuaa,	Kau,	Huwaii.
Poupouwela,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Kaunamano,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Papaikou 1,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Papaikou 2,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Papaikou 3,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Hionaa,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Hokukano,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Kaalaiki,	Ahupuaa,	Kaa,	Hawaii.
Ninole,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Wailau,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Moaula,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Kopu,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Makaka,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Makaka,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Iliokoloa,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Wailoa,	Ahupuaa,	Kau,	Hewaii.
Kaalaala,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Waimuku,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Waimuku,	Ahupuaa,	Kau,	Hawaii.
Kealakomo me Kilauea,	Ahupuaa,	Puna,	Hawaii.
Panauki,	Ahupuaa,	Puna,	Hawaii.
Poupou 1,	Ahupuaa,	Puna,	Hawaii.
Poupou 2,	Ahupuaa.	Puna,	Hawaii.
Kapaahu,	Ahupuaa,	Puna,	Hawaii.
Ki,	Ahupuaa,	Puna,	Hawaii.
Kupahua,	Ahupuaa,	Puna,	Hawaii.
3 Ili i Kupahua,	Ahupuaa,	Puna,	Hawaii.
Lonokaeho,	Ili i Kupahua.	Puna,	Hawaii.
Hapaiki,	Ili i Kupahua,	Puna,	Hawaii.
Makena,	Ahupuaa,	Puna,	Hawaii.
Kikala,	Ahupuaa,	Puna,	Hawaii.

Inoa o na Aina	Ahupuaa	Kalana	Mokupuni.
Kikala,	Ahupuaa,	Puna,	Hawaii.
Keokea,	Ahupuaa,	Puna,	Hawaii.
Keauohana,	Ahupuaa,	Puna,	Hawaii.
Kamaili,	Ahupuaa,	Puna,	Hawaii.
Kaualea,	Ahupuaa,	Puna,	Hawaii.
Pohoiki,	Ahupuaa,	Puna.	Hawaii.
Opihiko,	Ahupuaa,	Puna,	Hawaii.
Malama,	Ahupuaa,	Puna,	Hawaii.
Kaukulau,	Ahupuaa,	Puna,	Hawaii.
Oneloa,	Ahupuaa,	Puna,	Hawaii.
Ahalanui,	Ahupuaa,	Puna,	Hawaii.
Kaniahiku,	Ili i Kapoho,	Puna,	Hawaii
Kanekiki,	Ahupuaa,	Puna,	Hawaii.
Halepuaa,	Ahupuaa,	Puna,	Hawaii.
Waawaa,	Ahupuaa,	Puna,	Hawaii.
Nanawale,	Ahupuaa,	Puna,	Hawaii.
Kaikawowo,	Ili i Nanawale,	Puna,	Hawaii.
Honolulu,	Ahupuaa,	Puna,	Hawaii.
Kaohe,	Ahupuaa,	Puna,	Hawaii.
Keonepoko,	Ahupuaa,	Puna,	Hawaii.
Popoki,	Ahupuaa,	Puna,	Hawaii.
Halona,	Ahapuaa,	Puna,	Hawaii.
Makuu,	Ahupuaa,	Puna,	Hawaii.
Makaoku,	Ili i Waiakea,	Hilo,	Hawaii.
Wainaku,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Waialua,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Mokuhonua,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Papaa,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
½ Kauhiula 1,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Kauhiula 2,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Kaiwiki 1,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Kaiwikinui 2	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Maumau,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Kikala,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
½ Pucopaku 1,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
½ Paihaaloa,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Aleamai,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Mokuhooniki,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Alakahi,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Kahalii,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Kawainui 1.	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Kawainui 2.	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Kulaimano,	Ahupuaa	Hilo,	Hawaii.
Kahua,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Makea,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Kaupakula,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Kaoma,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
½ Kaoma,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Kiapu,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Haukalua 1.	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Haukalua 2,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii
Nene,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii

Inoa o na Aina.	Ahupua	Kalana	Mokupuni.
Kapehu,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Malamaiki,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Honomu,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Kuhua,	Ahupuaa,	Hilo	Hawaii.
½ Kaiwiki,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Wailea,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Kamaee 1,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Kamaee 2,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Kamaee 3,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Kamaee 4,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Umauma,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Awapuhi,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Paleau,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Opea,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Puaakuloa,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Puuhune,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Ninole,	Ahupuaa,	Hilo	Hawaii.
Puuohua,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Puuohua,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Kahinalo,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Kulanakii,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Pohakupuka	AhupPaa,	Hilo,	Hawaii.
Puuohai,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Paeohi,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Kaalau 1,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Kaalau 2,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Kaalau 3,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Kaalau 4,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Kaiwilahilahi,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Paapaaloa 1,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Paapaaloa 2,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Kihalani 1,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Kihalani 2,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Pualaea,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Kilau,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Laupahoehoe,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Laupahoehoe,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Haakoa,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Kuaia,	Ahupuaa,	Hilo	Hawaii.
Kaohaoha 1,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Kaohaoha 2,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Ulukanu,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Ookala,	Ahupuaa,	Hilo,	Hawaii.
Manowaialee 1,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Manowaialee 2,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Manowaialee 3,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Kaholo 1,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Kaholo 2,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Kaapahu,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Maonakomalie,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Kuhia,	Ahupuaa,	Hamakua	Hawaii
Kealakaha,	Ahupuaa	Hamakua,	Hawaii.

Inoa o na Aina.	Ahupuaa.	Kalana.	Mokupuni.
Hoea,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Manowaikohao,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Manowaikohao,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Kaawikiwiki,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Kekualele,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Kekualele,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Kaao 1,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Kaao 2,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Kainehe,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Kaohe,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Aamanu,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Paauilo,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Kakaalaea,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Kamookala,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Hauola 1,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Hauola 2,	Ahnpuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Opihilala 1,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Opihilala 2,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Opihilala 3,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Manienie,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Kamauli,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Kaulekohao,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Pahakuhaku,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Kemau,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Kaumoali,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
½ Kaunamano,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Heneheneula 2,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Kalua 1,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Kalua 2,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
½ Kaapahu,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Waikaalulu 1,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Waikaalulu 2,	Ahupuaa,	Hamakna,	Hawaii.
Kalua,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Keahua,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Kaao 1,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Kaao 2,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Ouhi,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Pakiloa,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Papaanui,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Haina,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Lauka,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Ahualoa,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Au,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Kuilei,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
½ Malanahae,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Haukoi,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Kaauhuhu,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Waialeale,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Waikoloa,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Puanui,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Puopaha,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Keaa 1,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.

INOA O NA AINA.	AHUPUAA.	KALANA.	MOKUPUNI.
Keaa 2,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Keaa 3,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Pueo, Ili no Waipio,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Laupahoehoe,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Nakooka,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Apua,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Waikapu,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Honopue,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Awini,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Makanikahio,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Hinaweo,	Ili i Niulii,	Hamakua,	Hawaii.
2 Ili i Niulii.	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Kaha, Ili i Niulii,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
½ Halawa,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Pualoalo, Ili i Halawa,	Ahupuaa,	Hamakua,	Hawaii.
Hopeolaa, Ili i Halawa,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Apuakohau,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Kekikiki,	Ili i Apuakohau,	Kohala,	Hawaii.
½ Pueke,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Maulili,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Halaula,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Ainakeanui,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Papiha,	Ili no ainakeanui,	Kohala,	Hawaii.
Ainakeaiki,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Laaumama 1,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Laaumama 2,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Puehuehu,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Kapua,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Honomakau,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Lanikele,	Ili i Honomakau,	Kohala,	Hawaii.
Hawi,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Kahei 1,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Kahei 2,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Kahei 3,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Kahei 4,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Hualua,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Opihipau,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Hukiaa 2,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Puuepa, ma Mookini,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Kokoiki 1,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Kokoiki 2,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Upolu 1,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
½ Upolu 2,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Honoipu,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Puakea 1,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Puakea 2,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Lahuiki,	Ili i Kuikuipahu,	Kohala,	Hawaii.
Awalua,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Haina,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Kapunapuna,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Kou,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Paopao,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.

Inoa o na Aina.	Ahupuaa.	Kalana.	Mokupuni.
Mahukona,	Awa a me kahi honua i kai,	Kohala,	Hawaii.
Mahukonapulehu,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Mahukonakaluapaa,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Hh iu 1,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Hihiu 2,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Lapakahi,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Lamaloloa,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
½ Paoo 1,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Paoo 2,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Paoo 3,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Paoo 4,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Paoo 5,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Paoo 6,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Makeanehu 1,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Makeanehu 2,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Makeanehu 3,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Makeanehu 4,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Kipi,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Kehena 1,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Pohakulua,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Puaiki,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Kiiokalani,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Kaihoa 1,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Kaihoa 2,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Kokio,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Kalala,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Kalala,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Pauhi 1,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Pauhi 2,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Lanikepue,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
Waawaa,	Ahupuaa,	Kohala,	Hawaii.
½ Kapunakea,	Ahupuaa,	Lahaina,	Maui.
½ Puuki,	Ahupuaa,	Lahaina,	Maui.
Moanui,	Ahupuaa,	Lahaina,	Maui.
½ Kuholilea,	Ahupuaa,	Lahaina,	Maui.
½ Uhao,	Ahupuaa,	Lahaina,	Maui.
½ Puahoowale,	Ahupuaa,	Lahaina,	Maui.
½ Kooka,	Ahupuaa,	Lahaina,	Maui.
½ Puunauiki,	Ahupuaa,	Lahaina,	Maui.
Kamaole,	Ahupuaa,	Lahaina,	Maui.
Naalae,	Ahupuaa,	Kula,	Maui.
Waiokoa,	Ahupuaa,	Kula,	Maui.
Kamehame 1,	Ahupuaa,	Kula,	Maui.
Kamehame 2,	Ahupuaa,	Kula,	Maui.
Pulehu,	Ahupuaa,	Kula,	Maui.
Omaopio 6,	Ahupuaa,	Kula,	Maui.
Omaopio 7,	Ahupuaa,	Kula,	Maui.
Omaopio 8,	Ahupuaa,	Kula,	Maui.
Omaopio 9,	Ahupuaa,	Kula,	Maui.
Omaopio 10,	Ahupuaa,	Kula,	Maui.
Omaopio 11,	Ahupuaa,	Kula,	Maui.

INOA O NA AINA.	AHUPUAA.	KALANA.	MOKUPUNI.
Aapueo 3,	Ahupuaa,	Kula,	Maui.
Aapueo,	Ahupuaa,	Kula,	Maui.
Kukuiaio,	Ahupuaa,	Kula,	Maui.
Kauau 1,	Ahupuaa,	Kula,	Maui.
Kauau 2,	Ahupuaa,	Kula,	Maui.
Kohelio 1,	Ahupuaa,	Kula,	Maui.
Kohelio 2,	Ahupuaa,	Kula,	Maui.
Keahua,	Ahupuaa,	Kula,	Maui.
Hokuula,	Ahupuaa,	Kula,	Maui.
Ahupau,	Ahupuaa,	Kula,	Maui.
Paeahu 1,	Ahupuaa,	Honuaula,	Maui.
Paeahu 2,	Ahupuaa,	Honuaula,	Maui.
Kalihi 1,	Ahupuaa,	Honuaula,	Maui.
Kalihi 2,	Ahupuaa,	Honuaula,	Maui.
Waipao,	Ahupuaa,	Honuaula,	Maui.
Papaa,	Ahupuaa,	Honuaula,	Maui.
½ Kaeo,	Ahupuaa,	Honuaula,	Maui.
Maluaka,	Ahupuaa,	Honuaula,	Maui.
Mohopilo 1,	Ahupuaa,	Honuaula,	Maui.
Mohopilo 2,	Ahupuaa,	Honuaula,	Maui.
Mooiki,	Ahupuaa,	Honuaula,	Maui.
Mooloa,	Ahupuaa,	Honuaula,	Maui.
Moomuku,	Ahupuaa,	Honuaula,	Maui.
Onau,	Ahupuaa,	Honuaula,	Maui.
Kualapa,	Ahupuaa,	Honuaula,	Maui.
Papaka,	Ahupuaa,	Honuaula,	Maui.
Kaunuahane,	Ahupuaa,	Honuaula,	Maui.
Kaloi,	Ahupuaa,	Honuaula,	Maui.
Kanaio,	Ahupuaa,	Honuaula,	Maui.
Kahikinui,	he Moku,	Kahikinui,	Maui.
Kaupo,	66 Ahupuaa,	Kaupo,	Maui.
Kaupo, koe na ku i keia mahele,		Kaupo,	Maui.
Kukuiulaiki,	Ahupuaa,	Kipahulu,	Maui.
Popoloa,	Ahupuaa,	Kipahulu,	Maui.
Popoloa,	Ahupuaa,	Kipahulu,	Maui.
Kapuaikini,	Ahupuaa,	Kipahulu,	Maui.
Kapuaikini,	Ahupuaa,	Kipahulu,	Maui.
Kaehoeho,	Ahupuaa,	Kipahulu,	Maui.
Poponui,	Ahupuaa,	Kipahulu,	Maui.
Kakanoni,	Ahupuaa,	Kipahulu,	Maui.
Maulili,	Ahupuaa,	Kipahulu,	Maui.
Kikoo,	Ahupuaa,	Kipahulu,	Maui.
Kalena,	Ahupuaa,	Kipahulu,	Maui.
Kalenaiki,	Ahupuaa,	Kipahulu,	Maui.
Halemano,	Ahupuaa,	Kipahulu,	Maui.
Nailiilipoko 1,	Ahupuaa,	Kipahulu,	Maui.
Nailiilipoko 2,	Ahupuaa,	Kipahulu,	Maui.
Wailamoa, aoao ma	Hana,	Kipahulu,	Maui.
Wailamoa, aoao ma	Kaupo,	Kipahulu,	Maui.
Kakalahale 1,	Ahupuaa,	Kipahulu,	Maui.
Kakalahale 2,	Ahupuaa,	Kipahulu,	Maui.
Alae,	Ahupuaa,	Kipahulu,	Maui.

Inoa o na Aina.	Ahupuaa.	Kalana.	Mokupuni.
Kaumakani,	Ahupuaa,	Kipahulu,	Maui.
Koanawai,	Ahupuaa,	Kipahulu,	Maui.
Koali,	Ahupuaa,	Hana,	Maui.
Maakkaalae,	Ahupuaa,	Hana,	Maui.
Wananalua 1,	Ahupuaa,	Hana,	Maui.
Wananalua 2,	Ahupuaa,	Hana,	Maui.
Wakiu,	Ahupuaa,	Hana,	Maui.
½ Honomaele,	Ahupuaa,	Hana,	Maui.
Koolau,	Ahupuaa,	Koolau,	Maui.
Keaa,	Ahupuaa,	Koolau,	Maui.
Hanawana,	Ahupuaa,	Hamakualoa,	Maui.
Hoalua,	Ahupuaa,	Hamakualoa,	Maui.
Hanehoi 1,	Ahupuaa,	Hamakualoa,	Maui.
Hanehoi 2,	Ahupuaa,	Hamakualoa,	Maui.
Poulua 1, Poulua 2,	Ahupuaa,	Hamakualoa,	Maui.
Honokala, Papaaea, Holowa, Kuiaha,	Ahupuaa,	Hamakualoa,	Maui.
Honopou,	Ahupuaa,	Hamakualoa,	Maui.
Pauwela,	Ahupuaa,	Hamakualoa,	Maui.
Ouaoa,	Ahupuaa,	Hamakualoa,	Maui.
Peahi 1,	Ahupuaa,	Hamakualoa,	Maui.
Peahi 2,	Ahupuaa,	Hamakuapoko,	Maui.
½ Hamakuapoko,	Ahupuaa,	Hamakuapoko,	Maui.
Paniau,	Ahupuaa,	Kula,	Maui.
Makawao,	Ahupuaa,	Kula,	Maui.
Kealakekua,	Ahupuaa,	Kula,	Maui.
Kapalaia,	Ahupuaa,	Kula,	Maui.
Kealia,	Ahupuaa,	Kaanapali,	Maui.
Honokohau,	Ahupuaa,	Kaanapali,	Maui.
Kahana 1,	Ahupuaa,	Kaanapali,	Maui.
Kahana 2,	Ahupuaa,	Kaanapali,	Maui.
Mahinahina 1,	Ahupuaa,	Kaanapali,	Maui.
Mahinahina 2,	Ahupuaa,	Kaanapali,	Maui.
Mahinahina 3,	Ahupuaa,	Kona,	Molokai.
Lupehu,	Ahupuaa,	Kona,	Molokai.
Onoulimaloo,	Ahupuaa,	Kona,	Molokai.
Onouliwai,	Ahupuaa,	Kona,	Molokai.
Moanui,	Ahupuaa,	Kona,	Molokai.
Poniuohua,	Ahupuaa,	Kona,	Molokai.
½ Poniuohua,	Ahupuaa,	Kona,	Molokai.
Kawaikapu,	Ahupuaa,	Kona,	Molakai.
½ Kamanoni,	Ahupuaa,	Kona,	Molokai.
½ Ahaino,	Ahupuaa,	Kona,	Molokai.
Pukoa 2,	Ahupuaa,	Kona,	Molokai.
Pukoa 1,	Ahupuaa,	Kona,	Molokai.
Kaluaaha,	Ahupuaa,	Kona,	Molokai,
½ Kahananui,	Ahupuaa,	Kona,	Molokai.
Ohia 1, Hikina,	Ahupuaa,	Kona,	Molokai.
Kaamola 1,	Ahupuaa,	Kona,	Molokai.

Inoa o na Aina.	Ahupua	Kalana.	Mokupuni.
Kaamola 2,	Ahupuaa,	Kona,	Molokai.
Kaamola 3,	Ahupuaa,	Kona,	Molokai.
Kaamola 4,	Ahnpuaa,	Kona,	Molokai.
½ Kaamola 5,	Ahupuaa,	Kona,	Molokai.
½ Kamola 6,	Ahupuaa,	Kona,	Molokai.
Heanakuino,	Ahupuaa,	Kona,	Molokai.
Makakupaianui,	Ahupuaa,	Kona,	Molokai.
½ Kamiloloa,	Ahupuaa,	Kona,	Molokai.
½ Kahanui,	Ahupuaa,	Kona,	Molokai.
Hoolehua,	Ahupuaa,	Kona,	Molokai.
Kaluakoi 1,	Ahupuaa,	Kaluakoi,	Molokai.
Kaluakoi 2,	Ahupuaa,	Kaluakoi,	Molokai.
Manowainui,	Ahupuaa,	Kalae,	Molokai.
Kipu,	Ahupuaa,	Kalae,	Molokai.
Mahuliile,	Ahupuaa,	Koolau,	Molokai.
Pohakuloa,	Ahupuaa,	Koolau,	Molokai,
Hawaluna,	Ahupuaa,	Koolau,	Molokai.
Kalawao,	Ahupuaa,	Koolau,	Molokai.
Manienie, *Ili o Wai-*	Ahupuaa,	Koolau,	Molokai.
Kaulei, [*kolu,*	Ahupuaa,	Koolau,	Molokai.
Kainalu,	Ahupuaa,	Koolau,	Molokai.
Kaholawe,	Mokupuni okoa,		Kahoolawe,
Puunui 1,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu.
Puunui 2,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu.
Puunui 3,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu.
Alewa,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu.
Kahapaakai,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu.
Kuwili,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu.
Kapiwai, 1,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu.
Kapiwai 2,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu.
Kuhimana,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu.
Hauhau koi,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu.
Aala,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu.
Kuaiula,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu.
Laukalo,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu.
Kunawai,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu.
Kuaipaako,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu.
Apowale,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu.
Oloku,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu.
Palikea,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu.
Niupaipai,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu.
Kawananakoa Kaolu,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu.
Kahui,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu.
Pouhuluhulu,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu.
Haukahoku,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu.
Punaanana,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu.
Puiwa,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu.
Kapalepo,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu.
Olomana,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu.
Kalokohonu,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu.
Kaikahi,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu.
Kaalaalalo,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu.

Inoa o na Aina.	Ahupuaa.	Kalana.	Mokupuni.
Kaaleo,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu.
Keonepanee,	Ili no Kalihi,	Kona,	Oahu.
Kaluaauau,	Ili no Kalihi,	Kona,	Oahu.
Kalia,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu.
Kaluaolohe,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu.
Haole,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu.
Halelena,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu.
Waihinalo,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu.
Kumuulu,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu.
Kahoiwai,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu.
Kaluaalaea,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu.
Waihi,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu.
Hapuna,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu.
Kaaumaoa,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu.
Waiaka,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu.
Pahupahuapuaa,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu.
Nukunukuaula,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu.
Auaukai,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu.
Mookahi,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu.
Pawaa, *o Maalo*,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu.
Kaluahole,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu.
Mahani,	Ili no Kalihi,	Kona,	Oahu.
Niau 1,	Ili no Kalihi,	Kona,	Oahu.
Niau 2,	Ili no Kalihi,	Kona,	Oahu.
Pohakea,	Ili no Kailua,	Koolauopko,	Oahu.
Waipakiki,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
Kamakalepo,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
Kohanaiki,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
Pookea,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
Malamalama,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
Kuailima,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
Kaioa,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
Waimaauau,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
Maunawili,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
Puanea,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
Pohakea,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
Kalaheo,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
Kapaeli,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
Waipihi,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu,
Kahoa,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
½ Kapakapa,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
½ Kaluaihakoko,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
½ Manulele.	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
½ Kaohia,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
½ Kaeleuli,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
½ Kaaihee,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
½ Kaulu,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
½ Kaimi,	Ili no Kailua,	Koolaupako,	Oahu.
½ Kapalai,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
½ Kaanokama,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
½ Kukanono,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
½ Kapalaoa,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
½ Kulapuaa,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.

INOA O NA AINA.	AHUPUAA.	KALANA.	MOKUPUNI.
½ Kalelekamani,	Ili no Kuilua,	Koolaupoko,	Oahu.
½ Paalae,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
½ Manu,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
½ Kionaole,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
½ Pohakupu 1,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
½ Pohakupu 2,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
½ Kapia,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
½ Kalaepaa,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
½ Puukaeo,	Ili no Kailua,	Koolaupoko,	Oahu.
Waiokaha,	Ili no Kaneohe,	Koolaupoko,	Oahu.
Waikapoki,	Ili no Kaneohe,	Koolaupoko,	Oahu.
Puiwa,	Ili no Kaneohe,	Koolaupoko.	Oahu.
Lilipuna,	Ili no Kaneohe,	Koolaupoko,	Oahu.
½ Kahuauli,	Ili no Kaneohe,	Koolaupoko,	Oahu.
½ Wailele,	Ili no Kaneohe,	Koolaupoko,	Oahu.
½ Punaluu,	Ili no Kaneohe,	Koolaupoko,	Oahu.
½ Puawahakea,	Ili no Kaneohe,	Koolaupoko,	Oahu.
½ Pakui,	Ili no Kaneohe,	Koolaupoko,	Oahu.
½ Hooleinaiwa,	Ili no Keneohe,	Koolaupoko,	Oahu.
Iolekaa,	Ili no Heeia,	Koolaupoko,	Oahu.
Luukoi,	Ili no Kahaluu,	Koolaupoko,	Oahu.
Waihee,	Ahupuaa i waihee,	Koolaupoko,	Oahu.
Kapuna,	Ili no Waihee,	Koolaupoko,	Oahu.
Kihewa,	Ili no Waihee,	Koolaupoko,	Oahu.
Kaniaia,	Ili no Waihee,	Koolaupoko,	Oahu.
Keahupuolo,	Ili no Waihee,	Koolaupoko,	Oahu.
Mauinoni,	Ili no Waihee,	Koolaupoko,	Oahu.
Ainoni,	Ili no Waihee,	Koolaupoko,	Oahu.
½ Kaululoa,	Ili no Waihee,	Koolaupoko,	Oahu
Kaieie,	Ili no Kaalaea,	Koolaupoko,	Oahu.
½ Apuakuikui,	Ili no Kaalaea,	Koolaupeko,	Oahu.
Makanilua,	Ili no Waiahole,	Koolaupoko,	Oahu.
Apua,	Ili no Waiahole,	Koolaupoko,	Oahu.
Kuaiomuku,	Ili no Waiahole,	Koolaupoko,	Oahu.
Kaaniu,	Ili no Waiahole,	Koolaupoko,	Oahu.
Kupapaulau,	Ili no Waiahole,	Koolaupoko,	Oahu.
Poea,	Ili no Waiahole,	Koolaupoko,	Oahu.
Kumupali,	Ili no Waiahole,	Koolaupoko,	Oahu.
Ii,	Ili no Waiahole,	Koolaupoko,	Oahu.
Poahamai,	Ili no Waiahole,	Koolaupoko,	Oahu.
Kapuakea,	Ili no Waiahole,	Koolaupoko,	Oahu.
Uwau,	Ili no Waiahole,	Koolaupoko,	Oahu.
Waikane,	Ahupua i waikane,	Koolaupoko,	Oahu.
Kanalua,	Ili no Waikane,	Koolaupoko,	Oahu.
Kaiiki,	Ili no Waikane	Koolaupoko,	Oahu.
Pahalona,	Ili no Hakipuu,	Koolaupoko,	Oahu.
Puukaluha,	Ili no Hakipuu,	Koolaupoko,	Oahu.
Lupehu,	Ili no Hakipuu,	Koolaupoko,	Oahu.
½ Kanohoanahopu,	Ili no Hakipuu,	Koolaupoko,	Oahu.
Kaaawa,	Ahupuaa,	Koolauloa,	Oahu.
Makaua,	Ahupuaa,	Koolauloa,	Oahu.
Waiono,	Ahupuaa,	Koolauloa,	Oahu.

Inoa o na Aina.	Ahupuaa.	Kalana.	Mokupuni.
Puheemiki,	Ahupuaa,	Koolauloa,	Oahu.
Kapano,	Ahupuaa,	Koolauloa,	Oahu.
Kaipapau,	Ahupuaa,	Koolanloa,	Oahu.
½ Keana,	Ahupuaa,	Koolauloa,	Oahu.
Ulupehupehu,	Ahupuaa,	Koolauloa,	Oahu.
Oio 1,	Ahupuaa,	Koolauloa,	Oahu.
Oio 2,	Ahupuaa,	Koolauloa,	Oahu.
Hanakaoe,	Ahupuaa,	Koolauloa,	Oahu.
Opana 1,	Ahupuaa,	Koolauloa,	Oahu.
Opana 2,	Ahupuaa,	Koolauloa,	Oahu.
½ Waimea,	Ahupuaa,	Koolauloa,	Oahu.
Kamananui,	Ahupuaa,	Waialua,	Oahu.
Mokuleia 1,	Ahupuaa,	Waialua,	Oahu.
Mokuleia 2,	Ahupuaa,	Waialua,	Oahu.
Kawaihapai,	Ahupuaa,	Waialua,	Oahu.
Kealia,	Ahupuaa,	Waialua,	Oahu.
Kaena,	Ahupuaa,	Waialua,	Oahu.
½ Keawaula,	Ahupuaa,	Waianae,	Oahu.
½ Kahanahaiki,	Ahupuaa,	Waianae,	Oahu.
Makua,	Ahupuaa,	Waianae,	Oahu.
½ Kalena,	Ili no Waianae,	Waianae,	Oahu.
Ulemoku,	Ili no Waikele,	Ewa,	Oahu.
Kaohai.	Ili no Waikele,	Ewa,	Oahu.
Onio,	Ili no Waikele,	Ewa,	Oahu.
Kahakuohia,	Ili no Waikele,	Ewa,	Oahu.
Waikele,	Ili no Waikele,	Ewa,	Oahu.
Paiwa,	Ili no Waikele,	Ewa,	Oahu.
Kahaupuupuu,	Ili no Waikele,	Ewa,	Oahu.
Waipahu,	Ili no Waikele,	Ewa,	Oahu.
Ulumalu,	Ili no Waikele,	Ewa,	Oahu.
½ Auiole,	Ili no Waikele,	Ewa,	Oahu.
½ Kanupoo,	Ili no Waikele,	Ewa,	Oahu.
½ Honopue,	Ili no Waipio,	Ewa,	Oahu.
½ Ulu,	Ili no Waipio,	Ewa,	Oahu.
Mananauka,	Ili no Mananaiki,	Ewa,	Oahu.
Kalanihale,	Ili no Mananaiki,	Ewa,	Oahu.
Kai,	Ili no Mananaiki,	Ewa,	Oahu.
Lihue,	Ili no Manananui,	Ewa,	Oahu.
Kaihuokapuaa,	Ili no Waimano,	Ewa,	Oahu.
Kahapapa,	Ili no Waimano,	Ewa,	Oahu.
Pualehua,	Ili no Waimano,	Ewa,	Oahu.
Puukapu 1,	Ili no Waimano,	Ewa,	Oahu.
Puukapu 2,	Ili no Waimano,	Ewa,	Oahu.
½ Lopa,	Ili no Waimana,	Ewa,	Oahu.
Nalima,	Ili no Waiau,	Ewa,	Oahu.
Naono,	Ili no Waiau,	Ewa,	Oahu.
½ Kaluaolohe,	Ili no Waiau,	Ewa,	Oahu.
Kahalaa,	Ili no Waimalu,	Ewa,	Oahu.
Kaumiumi,	Ili no Waimalu,	Ewa,	Oahu.
½ Pohakupu,	Ili no Waimalu,	Ewa,	Oahu.
½ Anana,	Ili no Waimalu,	Ewa,	Oahu.
½ Kahikiea,	Ili no Waimalu,	Ewa,	Oahu,

INOA O NA AINA.	AHUPUAA.	KALANA.	MOKUPUNI.
½ Kapaeli,	Ili no Kalauao,	Ewa,	Oahu,
½ Kauapoolei,	Ili no Kalauao,	Ewa,	Oahu,
½ Kauaopai,	Ili no Kalauao,	Ewa,	Oahu,
½ Kahawai,	Ili no Kalauao,	Ewa,	Oahu.
½ Kapuai,	Ili no Kalnuao,	Ewa,	Oahu.
Maona,	Ili no Kalauao,	Ewa,	Oahu,
½ Kionawawana,	Ili no Kalihi,	Ewa,	Oahu,
½ Kupehau,	Ili no Kalihi,	Kona,	Oahu.
½ Kalaepaa,	Ili no Kalihi,	Kona,	Oahu.
Kaluaopalena,	Ili no Kalihi,	Kona,	Oahu.
Keauhou,	Ili no Kalihi,	Kona,	Oahu.
½ Pawaa,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu.
Kukuluaeo,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu.
½ Kaalawai, he kula wale no,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu.
Weliweli,	Ahupuaa,	Kona,	Kauai,
Koloa Hikina,	Ahupuaa,	Kona,	Kauai,
Koloa Komohana.	Ahupuaa,	Kona,	Kauai,
Wahiawa,	Ahupuaa,	Kona,	Kauai,
½ Punalau,	Ili no Hanapepe,	Kona,	Kauai,
½ Koula,	Ili no Hanapepe,	Kona,	Kauai,
Makaweli,	Ahupuaa. Eia na ili a me na moo, a me na loi, no koa.	Kona,	Kauai,
Honopu,	Ahupuaa,	Napali,	Kauai,
Kalalau,	Ahupuaa,	Napali,	Kauai,
Pohakuao,	Ahupuaa,	Napali,	Kauai,
½ Honokoa,	Ahupuaa,	Napali,	Kauai,
Hanakapiai,	Ahupuaa,	Napali,	Kauai,
Waioli,	Ahupuaa,	Halelea,	Kauai,
Kilauea,	Ahupuaa,	Koolau,	Kauai.
Waiakalua Hikina,	Ahupuaa,	Koolau,	Kauai,
Pilaa, kekahi aoao,	Ahupuaa,	Koolau,	Kauai,
Moloaa,	Ahupuaa,	Koolau,	Kauai,
Papaa,	Ahupuaa,	Koolau,	Kauai,
Aliomanu,	Ahupuaa,	Koolau,	Kauai,
Homaikawaa,	Ahupuaa,	Koolau,	Kauai,
Halaula,	Ahupuaa,	Koolau,	Kauai,
Ulakiu, ili no Kapaa,	Ahupuaa,	Puna,	Kauai,
Paikahawai, ili no Kapaa,	Ahupuaa,	Puna,	Kauai,
½ Olohena,	Ahupuaa,	Puna,	Kauai,
Kikiaola,	Ili no Waimea,	Kona,	Kauai,
Niihau,	Ka mokupuni,	Kona,	Niihau,
Pohueloa,	Ahupuaa,		Niihau.
Kaluahonu,	Ahupuaa,		Niihau,
Pauahula,	Ahupuaa,		Niihau.

Oia na aina i haawiia mai e ko makou Alii Nui me ka maikai, a ke olelo oiaio nei makou a ke hooholo nei no hoi, ua hookaawaleia ua poe aina la no ke Aupuni Hawaii, koe wale no ke kuleana o na kana-

ka e noho ana ma ua mau aina la. A ke koho aku nei makou i ke Kuhina Kalaiaina, a o kona mau hope paha ma ka oihana, i mea nana e olelo maluna, a e hooponopono, a e hoolilo i ua poe aina nei e like me na aina e ae o keia Aupuni, e like me ka olelo a ke kanawai hoonohonoho i na hana i haawiia i na Kuhina, i hooholoia ma ka Hale Ahaolelo, ma Honolulu, i ka la 27 o Aperila, M. H. 1846. Aka hoi, e hiki no i ke Kuhina Kalaiaina a me kona poe hope oihana, ke ae mai ka Moi ma ka Ahakukakukamalu, ke hoolilo aku i na kanaka Hawaii na aina o ke Aupuni, ma kekahi ano e ae, a no na kumu e ae, ke maopopo ia ia a i ka Ahakukakukamalu he pono, i mea e laha ai ka mahiai, a i mea e pomaikai ai ke Aupuni.

Eia hoi kekahi, ua hooholoia e like me ka Oihana mau, o na aina ma Oahu.

Inoa o na Aina.	Ahupuaa.	Kalana.	Mokupuni.
Kuwili,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu,
Kuhimana,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu,
Hauhaukoi,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu,
Aala,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu,
Kuaiaula,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu,
Laukalo,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu,
Kunawai,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu,
Kuaipaako,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu,
Apowale,	Ili no Hoholulu,	Kona,	Oahu,
Oloku,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu,
Alewa,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu,
Puunui 1,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu,
Puunui 2,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu,
Puunui 3,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu,
Palikea,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu,
Niupaipai,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu,
Kaolu Kawananakoa,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu,
Kahui,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu,
Pouhuluhulu,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu,
Kaukahoku,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu,
Punaanana,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu,
Puiwa,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu,
Kahapaakai,	Ili no Honolulu,	Kona.	Oahu,
Kapalepo,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu,
Olomana,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu,
Kalokohonu,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu,
Kaikahi,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu,
Kapiwai 1,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu,
Kapiwai 2,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu,
Kaalaalalo,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu,
Kaaleo,	Ili no Honolulu,	Kona,	Oahu,
Keonepanee,	Ili no Kalihi,	Kona,	Oahu,
Kaluaauau,	Ili no Kalihi,	Kona,	Oahu,
Kalia,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu,
Kaluaolohe,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oaha,
Haole,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu,
Halelena,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu.
Waihinalo,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu,

INOA O NA AINA.	AHUPUAA.	KALANA.	MOKUPUNI.
Kumuulu,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu,
Kahoiwai,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu,
Kaluaalaea,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu,
Waihi,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu,
Hapuna,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu,
Kaaumoa,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu.
Waiaka,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu.
Pahupahuapuaa,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu.
Nukunukuaula 1,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu.
Nukunukuaula 2,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu.
Auaukai,	Ili no Waikiki	Kona,	Oahu.
Pawaa, o Maalo,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu.
Mookahi,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu.
Kaluahole,	Ili no Waikiki,	Kona,	Oahu.

E hookaawaleia no ka Papu o Honolulu, e mahiia e na koa a me na kanaka malalo o ke Kiaaina Oahu, a o kona poe hope oihana, na'lii maoli o ko Hawaii Pae Aina, e hooponoponoia nae e like me ke kauoha ana o ke Kuhina Kalaiaina a me kona poe hope oihana, ua hooholoia e ka Moi iloko o ka Ahakukakukamalu

Hooholo hope ia a hanaia ma ka Hale Ahaolelo i keia la 7 o o Iune, 1848.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

HE KANAWAI E HOAKEA AI I NA HAAWINA E HANA AI KA POE LUNA HOONA KULEANA AINA.

NO KA MEA, ma ke Kanawai i kauia, e pau ana na haawina e hana ai ka poe Luna Hoona Kuleana Aina mamua o ka halawai hou ana o na'Lii o ka Ahaolelo a me ka Poeikohoia. A no ka mea, ua mahuahua nui na hana o ia poe, e pono ai ke hoakea ae i ko lakou haawina; NOLAILA,

E HOOHOLOIA *e na Alii o ka Ahaolelo a me ka Poeikohoia o ko Hawaii nei Pae Aina i ko lakou akoakoa ana e kau Kanapai :*

PAUKU 1. E hoakeaia ka haawina o na Luna Hoona Kuleana Aina, a ma keia ua hoakeaia hoi, no ka manawa, mai ka la eha aku o Feberuari, M. H. 1849, e pono ai ke ninaninau pono aku, a pololei loa, a me ka hooholo loa no na kuleana i laweia mai imua o ua poe Luna la.

PAUKU 2. E hiki i na Luna Hoona Kuleana Aina ke koho i poe Luna malalo o lakou no kekahi Mokupuni o ko Hawaii nei Pae Aina, na lakou e hoopaa i ka olelo o na hoike no na Kuleana Aina i hoikeia imua o ua poe Luna Hoona la; a o keia poe hope Luna, mahope o ko lakou koho ana e ka poe Luna Hoona, e lilo ia lakou ka haawina hoopaa i ka olelo a na hoike, a e koi aku i kona aoao a me na

hoike e hele mai imua o lakou, a e hoohiki i na hoike, e like me ka haawina o ka poe Luna nana lakou i koho.

PAUKU 3. E hoopaa ka poe hope Luna Hoona ma ka Buke ua kakau pololeiia, a e hooili mai i ua Buke la, i ke kakauolelo o na Luna Hoona ma Honolulu, a i ole ia i ke kope o ia olelo a na hoike, ua hooiaioia a wepaia, ke pau ka hana a paa na olelo, a ke kauoha aku ua poe Luna Hoona la e hooili mai.

PAUKU 4. E ukuia kela hope keia hope Luna Hoona, i elua dala o ka la no na la a pau ana e hana ai ma ka hoopaa ana i ka olelo a na hoike.

PAUKU 5. E kauia keia Kanawai, a lilo i Kanawai no ka aina, mai ka la aku o ka hooholo ana.

Hanaia a hooholoia ma ka hale Ahaolelo ma Honolulu, i keia la 13 o Iune, 1848.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

HE KANAWAI HOOLE, AOLE E KUAI LIILII I KA WAI ONA MA KAU WHI E AE, MA HONOLULU WALE NO.

NO KA MEA, ua nui na palapala noi, aole no Honolulu mai, no na wahi e mai no, e noi ana i palapala ae kuai liilii i na mea e ona ai; a NO KA MEA HOI, ua nui na kanaka o ia mau wahi no i noi mai ai i ka Ahaolelo, i ae ole ia mau palapala noi la; a NO KA MEA HOI, ua makauia o kupu mai na mea ino he nui wale, ke aeia ua mau palapala noi kuai liilii la ma na wahi e ae, aole ma Honolulu wale no, NOLAILA,

E HOOHOLOIA, *e na 'Lii a me ka Poeikohoia e na kanaka i akoakoaia e kau Kanawai.*

Mahope o ka hooholo ana o keia olelo hooholo, aole e ku i ka Kanawai ke haawi aku i na palapala ae i ke kuai liilii i na wai ona, oia hoi na waina a me na wai e ae e ona ai ma kahi e ae ma keia Aupuni, ma Honolulu wale no.

Hooholoia e na Hale elua o ka Ahaolelo i ka la 20 o Iune, 1851.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

HE KANAWI E HOAKAKA I KEKAHI POE I KOMO ILOKO O KA HALE AHAOLELO ALII.

No ka mea, Ua noho o H. Kalama, B. Namakeha, J. Piikoi, J. Kapena, P. Kanoa, K. Kapaakea, J. Kaeo, iloko o ka Hale Ahaolelo

Alii, ma ka la 4, o Aperila, 1845: a ma ia hope mai ua noho no o L. Keelikolani, a me G. L. Kapeau, iloko o ia Hale, aole hoi mea nana i hoole ia poe; a no ka mea hoi, aole paha i malama pono ia kela mau hua olelo a ke Kumukanawai, e olelo ana, na ke Kanawai e hoakaka i ka poe komo iloko o ia Hale, Nolaila.

E HOOHOLOIA *e na 'Lii a me ka poe i kohoia e na Makaainana, i akoakoa iloko o ka Ahaolelo.*

Ua hoakakaia ua poe nei i oleloia maluna, o lakou kekahi iloko o ka Hale Ahaolelo Alii, e like me ke Kumukanawai; a o ka lakou hana a pau iloko olaila, ua like pu me ka poe i hoakaka ponoia;

A ua komo no hoi na 'Lii o Liholiho laua me Kamehameha iloko o ka Hale Ahaolelo Alii.

Aponoia i keia la 12 o Mei, 1852.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

HE KANAWAI E HOOKAPU I KA LAWELAWE ANA I KA MEA PEPEHI KANAKA.

No ka mea, ua lilo ka lawelawe ana, a me ka hele ana me ka hoolakoia i na mea pepehi kanaka i mea e pilikia ai ke ola o na kanaka, a me ka maluhia o ke Aupuni.. Nolaila,

E HOOHOLOIA *e na 'Lii, a me ka Poeikohoia e na Makaainana, o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa e kau Kanawai.*

PAUKU 1. O ka mea lawelawe, a hele paha me ka hoolakoia i ka pahi hahau, kookoo pahi, pupanapana, pumakani, maa, a me kekahi mea ano pepehi kanaka e ae paha, e hoopaiia oia, aole e oi aku i ke kanakolu dala aole hoi emi mai malalo o ka umi dala; a ina aole oia e uku mai i ke dala, e hoopaahaoia no oia ma ka hana oolea, aole e oi aku i na malama elua, aole hoi emi mai malalo o na la he umikumamalima, ke ae ole ke Kanawai i kona lawelawe ana a hoolakoia ana ia mau mea, ke akaka kona hewa imua o kekahi Lunakanawai apana, ke hiki ole hoi ia ia e hooiaio mai ke kumu pono no ia lawelawe ana, a hoolakoia ana paha, ia mau mea pepehi kanaka. E hiki no hoi i ka Ilamuku, a me na Makai Nui, me na makai a me na Luna e ae, a i na kanaka a pau ke hopu ia poe, me ka palapala kena ole, a e hoopaahao ia lakou a hiki i ka wa pono e hookolokolo imua o kekahi Lunakanawai.

PAUKU 2. Eia na mea i aeia e lawe i na mea eha; o na mea lawe Oihana Aupuni a pau, a me na mea komo iloko o ka oihana Koa a Manuwa paha malalo o keia Aupuni, a malalo o kekahi Aupuni e ae paha e noho Kuikahi ana me keia Aupuni, ke laweia mamuli o ka lakou oihana.

PAUKU 3. E lilo keia i Kanawai i kona la i hooholoia'i.

Aponoia i keia la 25 o Mei, M. H. 1852.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

HE KANAWAI E HOOMAKAUKAU ANA NO NA DUTE LIKE PU ME KO AMERIKA HUIPUIA, MALUNA O KEKAHI MAU MEA.

E HOOHOLOIA *e ka Moi, me ke Kuhina Nui a me na 'Lii o ko Hawaii nei Pae Aina, i akoakoa iloko o ka Ahakukakuka Malu.*

PAUKU 1. E hookomo wale ia iloko o keia Aupuni ka Palaoa a pau a me ka Ia, ka lanahu, ka laau Hale, ka laau Pahu, ka mea ulu a ka mea i hanaia ma Amerika Huipuia me ka uku ole i kekahi dute, ke ae mai na Luna Aupuni Amerika Huipuia, e hookomo wale ia hoi ke Ko, ka Molakeke, a me ke Kofe, i hoouluia a i hana ia ma na Aina Hawaii, iloko o na awa a pau o Amerika Huipuia me ke kau ole ia o na dute e like pu.

PAUKU 2. I mea e akaka ai, he oiaio ua ulu a ua hana ia paha ma Amerika Huipuia na mea e hookomoia ana i na awa o keia Aupuni, mamuli o ka Pauku 1, oia ka palapala hooiaio a ke Kanikele Hawaii e noho ana ma ke awa e hooukaia mai ai kela mau mea, a i ole ke Kanikele Hawaii e noho ana ma ia awa alaila o ka palapala hooiaio o ka Luna dute o ua awa la.

PAUKU 3. E hookoia keia kanawai i ka la e hooholo like ia oia, e na Luna Kau Kanawai o Amerika Huipuia, a e hoomau ia no ia a hiki i ka wa i hoopau ia oia e na Luna Aupuni Hawaii, a e na Luna Aupuni o Amerika Huipuia paha; mamua no nae o ka hoopauia ana e hoike e mamua i hookahi makahiki ka poe Luna Aupuni e makemake ana e hoopau, i kona manao e hana pela.

Hanaia a hooholoia ma ka Hale Alii ma Honolulu, i keia la mua o Maraki, M. H. 1852.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

Aponoia i keia la 25 o Mei, M. H. 1852.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

HE KANAWAI E HOOLE ANA I KA HOOPAI ANA I NA WAHINE I LOAA NA KEIKI MOEKOLOHE.

E HOOHOLOIA *e na 'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina, i akoakoa i ka Ahaolelo kau Kanawai.*

PAUKU 1. Ina moekolohe kekahi wahine a hapai i kona moekolohe ana: alaila, aole e hoopaiia kela wahine a hiki i ka manawa e hanau ai, alaila ina aole ola ke keiki a hala na malama eha, mai ka hanau ana mai; e hoohanaia no ia wahine e like me ka olelo o ka Mokuna XIII, o na Kanawai Hoopai Karaima i hooholoia ma ka Hale Ahaolelo i ka la 31 o Iune, M. H. 1850; aka ina e ola ke keiki a hala ia manawa i oleloia maluna, alaila aole e hoopaiia ia wahine.

PAUKU 2. E lilo keia i Kanawai i kona la i hoolahaia'i ma ka Nupepa Polunesia a me ka Elele Hawaii.

Aponoia i keia la 19 o Iune, M. H. 1852.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

HE KANAWAI E HOOKOHUIA'I I HOPE PERESIDENA O KA POE LUNA HOONA KULEANA AINA.

E HOOHOLOIA *e na 'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai.*

PAUKU 1. E hiki no i ka Peresidena o ka Poe Luna Hoona Kuleana Aina ke koho i Hope Peresidena nona, oia hoi kekahi o ua mau Luna nei, a nana no e hana i na hana a pau a ka Peresidena, maluna no nae o ka Peresidena ka hihia o kana hana ana, a e hooponopono i na hana a pau a na Luna Hoona i ka wa hele ka Peresidena i kahi e. E lilo loa ua hope Peresidena nei i ka hana a na Luna Hoona, aole hoi oia e lawe i kekahi oihana e ae a ke Aupuni i pili ole i ka hana a ka poe Luna Hoona. A hakahaka ka oihana a ua Hope Peresidena nei i ka make paha, haalele paha, hoopauia a mea e ae paha, alaila na ka Peresidena no e koho i mea e pani i kona hakahaka.

PAUKU 2. E lilo keia i Kanawai i kona la i hooholoia'i.

Aponoia i keia la 19 o Iune, M. H. 1852.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

HE KANAWAI NO NA KULEANA AINA O NA KONOHIKI.

E HOOHOLOIA *e na 'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai.*

PAUKU 1. Ua aeia ka poe Luna Hoona kuleana, e haawi i na palapala hooko i na Konohiki, no na Ahupuaa okoa, a no na Ili Aina i loaa ia lakou no ka Moi mai, maloko o ka mahele ana i ka makahiki 1848, e hooko ana ia mau aina, ma ko lakou mau inoa ponoi, me ke anapuni ole ia. Aka, aole e pili ana keia Kanawai i kekahi aina e maheleia'na mawaena o na Konohiki elua, a mawaena o ka Moi a me kekahi Konohiki; a mawaena o ke Aupuni paha me ka Moi, a me kekahi Konohiki. O ia mau aina, e hookoia ma ke anapuni; a i ole, alaila ma ka hoike i na palena mawaena.

PAUKU 2. E lilo keia i Kanawai i ka la e hooholoia'i.

Aponoia i keia la 19 o Iune, M. H. 1852.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

HE KANAWAI NO KE KUAI ANA I NA WAI ONA I KA LA SABATI.

E HOOHOLOIA *e na 'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina, i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai.*

Mahope aku o ka la mua o Iulai, M. H. 1852 o kela mea keia mea i aeia e kuai aku i ka wai ikaika ma ke kiaha, a ma ka omole, paha, a i aeia paha e kuai aku i waina, ale, pota, a bia paha, aole no e hiki ia ia ke kuai a ke haawi wale aku paha i ka la Sabati, oia hoi mai ka hora umi o ke ahiahi o ka la hoomalolo a hiki i ka hora elima o kakahiaka o ka la noa mahope iho; o ka mea kue i keia Kanawai e hoookuia oia, aole e oi aku i na haneri dala elima, aole hoi emi malalo o ka haneri dala hookahi, ke hoomaopopoia kona hewa imua o kekahi Lunakanawai Hoomalu, a Apana paha; aole nae e manaoia ua kue keia Kanawai i ka hana mau o na mea Hotela, a me na Hale Ahaaina i ke kau ana ma ko lakou papa kaukau i ua mau mea ona nei.

Aponoia i keia la 22 o Iune, M. H. 1852.

KAMEHAMEHA.

KEONI AANA.

AE KANAWAI E HOOPAU I KE KANAWAI NO KA LAUNA HEWA.

No ka mea, Ua kuhihewa na Lunakanawai Apana i ke ano o ke Kanawai no ka Launa hewa, a ua hoopai pono ole ia a hookaumaha nui ia na kanaka malaila. Nolaila.

E HOOHOLOIA *e na 'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina, i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai.*

PAUKU 1. O ka Pauku elima o ka Mokuna umikumamakolu o ke Kanawai hoopai Karaima e hoopauia a ua hoopauia no, a ma neia hope aku e hoopaiia ka moe kolohe mau o na mea elua e like pu no me ka moe kolohe o na mea i mareia.

PAUKU 2. E lilo keia i Kanawai paa i kona la i hooholoia'i.

Aponoia i keia la 22 o Iune, M. H. 1852.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

OLELO AE LIKE NO KA ILI O KAHAPAAKAI.

No ka mea, o kahi e koe nei o ka Ili aina o Kahapaakai i Nuuanu, oia hoi kekahi o na Aina Papu, ua komo loa iloko o ko ka Moi aina o Luakaha, a e pilikia auanei ke alii ke kuaiia ia aina me hai;

A no ka mea, ua makemake nui ke Alii e lilo ia Ili aina ia ia, a ua noi no hoi pela i ka Ahakukakuka Malu, he mea hiki ole nae ia lakou ke ae i kana; Nolaila.

E HOOHOLOIA *e na 'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina akoakoa iloko o ka Aha kau Kanawai;*

O ka Ili aina o Kahapaakai, i Nuuanu, e haawiia no i ka Moi ke Alii, ma ka inoa o kona poe kanaka, koe nae ke kuleana o na mea e ae iloko; a o ke Kanawai e kauoha ana e kuaiia na Aina Papu ma ke kudala wale no, aole ia e pili i ua Ili nei o Kahapaakai.

Aponoia i keia la 22 o Iulai, M. H. 1852.

KAMEHAMHHA.

KEONI ANA.

HE KANAWA NO KA POE LUNA HOONA KULEANA AINA.

Aponoia, Mei 26, 1853.

E HOOHOLOIA *e ke Alii a me na'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahoolelo kau Kanawai :*

O ka poe mea kuleana aina a pau loa iloko o keia Aupuni i hookomo i ko lakou mau Kulena Aina imua o ka Poe Luna Hoona Kuleana Aina, a i hele ole hoi imua o ua Poe Luna Hoona nei i hooiaio me na hoike i ko lakou mau kuleana aina, mamua mai o ka la mua o Mei, M. H. 1854, e hoole loa ia ko lakou mau kuleana, aole no hoi e hiki ia lakou ke hooiaio i ua poe kuleana aina nei ma ia hope aku; a ma keia Kanawai ua aeia a ua kauohaia no hoi ua Poe Luna Hoona nei e hoolaha nui aku i keia kanawai ma ka Nupepa Polunesia a me ka Elele Hawaii, a e hooko maoli aku no i keia mau olelo no na kuleana aina i hooiaio ole ia.

HE KANAWAI NO KA HOOKOLOKOLO ANA I KEKAHI MAU DEGERE O KA OFENI MALALO O KA PALAPALA HOOPII HOOKAHI.

Aponoia, Iune 16, 1853.

E HOOHOLOIA *e ke Alii, me na 'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai :*

PAUKU 1. Malalo o ka palapala hoopii no ka aihue, a o kekahi ofeni e ae e oi ana mamua o ke degere hookahi, ina aole pono ke hoahewa ma ke degere i hoopiiia'i, alaila e hiki no i ka jure ke hoahewa ma kekahi degere malalo iho, o ia ofeni hookahi no.

PAUKU 2. E lilo keia i Kanawai mai kona la i hooholoia'i.

HE KANAWAI A PILI ANA I KA OIHANA KUHINA KAUA.

Aponoia, Iune 16, 1853.

E HOOHOLOIA *e ke Alii a me na'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko ka Ahaolelo kau Kanawai :*

PAUKU 1. O ka Pauku 4, o ka Mokuna 2, Apana 2, o ke Kanawai i kapaia "He Kanawai hoonohonoho i na hana i haawiia i na Kuhina o ko Hawaii Pae Aina," me na Kanawai, a me na hapa Kanawai e ae a pau e hoolilo ana i kekahi Kuhina ka Oihana, a i ke kauwahi paha o ka oihana Kuhina Kaua, a hoopauia, a ma keia, ua pau; a na ke Alii no, mamuli o kona manao iho e hoolilo aku ia oihana, ma ka palapala hookohu okoa na kekahi o na Kuhina ona, a na kekahi kanaka e ae paha; aka hoi, aole e haawiia kekahi uku okoa na ia Kuhina Kaua, no kana hana ana ma ia oihana.

PAUKU 2. E lilo keia i Kanawai mai kona la i hooholoia'i.

HE KANAWAI E HOOLE ANA AOLE E HOOPAIIA KA AIHUE MA KE DEGERE ELUA IMUA O NA AHA HOOMALU A ME NA AHA APANA.

Aponoia, Iulai 6, 1853.

E HOOHOLOIA *e ke Alii a me na'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaalelo kau Kanawai :*

PAUKU 1. E hoopauia, a ma keia Kanawai ua hoopauia ka huaolelo "elua" o ka mahele 3 o ka pauku 1, o ka Mokuna 53, o ke Kanawai hoopai karaima, a ma keia hope aku aole no e hiki i na Ahahookolokolo hoomalu kulanakauhale, a me na Ahahookolokolo Apana o keia Aupuni ke hookolokolo a hoopai i ka aihue ma ke degere elua i oleloia ma ka pauku 2, o ka Haawina 15 o ka Mokuna 16, o ke Kanawai hoopai karaima, a ma keia Kanawai ua lilo i na Aha jure e hookolokolo i keia hihia.

PAUKU 2. E lilo keia i Kanawai ke hala na la he kanakolu mahope iho o ke pai ana ma ka Nupepa Polunesia a me ka Elele Hawaii.

HE KANAWAI HOOPONOPONO I KA LILO ANA O KE DALA I HOOKAAWALEIA NO NA OIHANA KOA.

Aponoia, Nov. 2, 1853.

E HOOHOLOIA *e ke Alii a me na'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai :*

Mai ka la o ka hooholo ana o keia Kanawai aole e unuhiia kekau-

wahi o ke dala i hookaawaleia no ka oihana koa, noloko o ka waihona dala o ke Aupuni i kikoo ole ia'ku e ke Kuhina Kaua; nana wale no e kikoo aku ia dala, a nana hoi e hoike mai ma kana palapala hoike makahiki i ka Ahaolelo, kahi i lilo ai o ua dala la.

HE OLELO AE LIKE NO KA OIHANA KAUA.

Aponoia, Nov. 2, 1853.

E HOOHOLOIA *e ke Alii a me na'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai :*

Ua kauohaia, a ma keia ua kauohaia ke Kuhina Kaua, e kuai aku, e like me kona manao he kupono, i na pu kuni ahi a pau, a me na mea kaua e ae paha o keia Aupuni, i ino a kupono ole paha, a e lawe oia i na dala i loaa mai no ia, i mea e hoopopono hou ai i na pu kuni ahi a me na pu a me na mea kaua e ae paha e like me kona ike he kupono, a e hoike oia ia mau mea ma kona hoike makahiki imua o ka Ahaolelo.

HE KANAWAI E KOKUA AKU AI I KE ALII A ME KONA POE KUKAKUKA MALU.

Aponoia, Aperila 29, 1854.

NO KA MEA, o na tausani dala he umi i hookaawaleia e ka Aahaolelo o 1853, i mea e uku aku ai i na lilo no ka mai puupuu liilii, ua lawa ole loa no, a no ka mea, o ke Alii a me kona poe kukakuka malu ua hoaie aku no ia lakou iho no me ka lokomaikai a loaa mai ka puu dala hou no ia mea, he mau dala $20,115 84 ke helu pu ia ka uku hoopanee a i ka la mua o Mei 1854 e hiki mai ana, nolaila,

E HOOHOLOIA *e ke Alii a me na'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kaa Kanawai :*

PAUKU 1. Ua aeia ma keia Kanawai ke Kuhina Waiwai e uku aku noloko aku o ke dala iloko o ka Waihona o ke Aupuni i ka poe nona na palapala aie elua ana i hana'i no ke Alii a me kona poe kukakuka malu, i mea e holo ai ka hana a ka poe Komisina no ke ola i na dala he iwakalua tausani hookahi haneri umikumamalima a me na keneta he kanawalukumamaha; a e hoopau hoi i ka pilikia o ka poe nana i kakau inoa ia mau palapala aie, i ole lakou e koiia e uku aku.

PAUKU 2. I lilo keia i kanawai i kona la i hooholoia'i.

HE KANAWAI E HOOPONOPONO I KE KUAI LIILII ANA I NA WAI ONA MA HONOLULU.

Aponoia, Iune 23, 1854.

E HOOHOLOIA *e ke Alii a me na'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai :*

PAUKU 1. Ma keia kanawai ua aeia a ua kauohaia hoi ke Kuhina Kalaiaina, e haawi aku i kela mea keia mea i palapala ae no ke kuai liilii ana i na wai ona ma ka omore a me ke kiaha paha iloko o ka makahiki hookahi ma ke kulanakauhale o Honolulu, iloko nae o na palena i hooholoia i ka makahiki 1853, ke uku mai oia no ka Waihona Waiwai Aupuni i hookahi tausani dala, a e haawi pu aku hoi ke Kuhina Kalaiaina i palapala hoopaa no na dala hookahi tausani me ka hope kupono pu kekahi, hookahi a keu aku paha i hoaponoia e ua Kuhina la; o ke ano hoi o ka palapala hoopaa, e like pu no me ka pauku 6, Haawina 2, Mokuna 2, o ke Kanawai II o Kamehameha III.

PAUKU 2. E lilo keia i kanawai i ka la mua o Iulai 1854, a o na Kanawai, a me na hapa Kanawai i kue i keia, ua hoopauia no ma keia Kanawai.

HE KANAWAI E WEHE AI I KA PILIKIA O NA HAOLE O NA AINA E, I KA LAWE OLE ANA I KA LAKOU PALAPALA NOHO.

Aponoia Iune 28, 1854.

E HOOHOLOIA *e ke Alii a me na 'Lii o me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina, i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kaukanawai:*

PAUKU 1. Ma keia, ua weheia na pilikia a pau o na haole o na aina e, no ko lakou lawe ole ana i na palapala noho, a e weheia no.

PAUKU 2. Ina e hooleia ka hana pu ana me kekahi haole o ka aina e, e noho ana iloko o keia Aupuni no ka loaa ole ia ia ka palapala noho, e waihoia kela palapala hoole me ke kakauolelo o ka Ahahookolokolo Kiekie, mawaena mai o na malama elua mai ka hoolaha ana aku o keia kanawai, a i ole ia, ua pale loa ia aku ka hoole ana, aole loa e hiki ia ia ke hoole mai ia manawa aku.

PAUKU 3. E lilo keia i kanawai mai ka hooholo ana, a o na Pauku 6 me 7 o ka Mokuna V., Apana 1, o ke Kanawai 2 o Kamehameha III., a me na kanawai e ae a pau a hapa kanawai e kue ana i keia, e lilo auanei i mea ole, a ua ole loa hoi ma keia kanawai.

HE KANAWAI E HOOPAUIA'I KA POE HOONA KULEANA AINA

Aponoia Iulai 20, 1854.

E HOOHOLOIA *e ke Alii, me na 'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Akaolelo kau Kanawai :*

PAUKU 1. E hoopauia ka poe Hoona kuleana aina i ka la hope o Maraki M. H 1855; a e ku i ke kanawai ke hoikeia na olelo e maopopo ai ka hoholo loa ana o na kuleana i hookomoia imua o ua poe la a hiki i ka la kanakolu o Dekemaba, i keia makahiki e holo nei

PAUKU 2. O na palapala hooko kuleana e waiho ana iloko o na lima o ka poe hoona,a me na hope o lakou; o na Buke, a me na pepa a pau o ua poe la, i ka manawa i hoopauia'i, oia ke haawiia iloko o na lima o ke Kuhina Kalaiaina nana e malama, me ka palapala hoakaka liilii, e hoike maopopo ana i na Buke, a e hoailona ana i na pepa ma na huahelu, i elua kope like loa o ua palapala hoakaka la, e waiho kekahi me ka Aha hookolokolo Kiekie a o kekahi me ke Kuhina, a nana no e haawi i ke koena palapala kuleana i hooholoia, i ka poe nona ia, ke uku mai i na koina.

PAUKU 3. O na palapala hooko a pau a ka poe Hoona kuleana i hoopii ole ia mawaena o na la he kanaiwa mai ke kakau ana o ia e like me na kanawai e noho nei, e lilo kela palapala hooko i mea mau a pau loa no na aoao a pau a e lilo hoi ia i kuleana maikai a paa no ka mea nona ia, i ka hooko ana a no kona hooilina a hope paha, a e lilo hoi i kumu pono a maikai e hoopii ai no ke keakea mai, a no ka noi kipakuia a no kekahi hoopii oiaio, e kue ana i kela mea a i keia a pau, me he mea la ua loaa i ka mea nana i hoopii ka palapala alodio nona a no kona hooilina a hope paha; aole nae e manao ia kekahi olelo o neia pauku, ua hoole i ko ke Aupuni kuleana iloko o na hooko malalo o ke ano alodio, e like me na Kanawai e noho nei.

PAUKU 4. Ma keia kanawai ua kauohaia na Luna Hoona a pau e kakau inoa i na palapala Hooko kuleana a pau mamua mai o ko lakou haawi ana i na Buke me na palapala i ke Kuhina Kalaiaina.

PAUKU 5 E lilo i mea ole ka pauku eha, elima a me umikumamalua, o ka Haawina eha Mokuna ehiku, Apana akahi o ke Kanawai "Hoonohonoho i na Oihana Kuhina o ko Hawaii nei Pae Aina," a o na kanawai a pau, a me na hapa kanawai i kue i na olelo a keia, ua hoopauia no ma keia kanawai.

PAUKU 6. E kauia keia a lilo i kanawai, mai ka la aku o ka hoholo ana.

HE KANAWAI E WEHE AI I KA PILIKIA O KEKAHI POE KONOHIKI.

Aponoia Augate 10, 1854.

NO KA MEA, o kekahi poe Konohiki, i loaa ia lakou ka aina ma ka mahele nui ana o na aina i ka makahiki 1848, no kela kumu keia ku

mu, ua haule ko lakou, no ka hoike ole ana i ke kuleana imua o ka poe hoona kuleana aina mawaena o ka manawa i haawiia e ke Kanawai, a no ia mea ua hooneleia lakou, nolaila:

E HOOHOLOIA *e ke Alii a me na'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko ka Ahaolelo kau Kanawai :*

PAUKU 1. Ina o ke Konohiki mea aina mahele, ma ka mahele ana i ka makahiki 1848, aole nae i hoike i kona kuleana imua o ka poe hoona kuleana mamua o ka la 14 o Feberuari 1848, e hiki no ia ia ke hoike i kona kuleana no ia aina imua o ua poe hoona la, i na manawa a pau mamua mai o ka la mua o Novemaba e hiki mai ana; a ma keia ua ae ia ua poe hoona la, e lawe, e hoolohe, a e hooholo, i na kuleana a pau i hoikeia imua o lakou e like me na olelo maluna, me he mea la ua hoike ia ua mau kuleana la imua o lakou mamua o ka la 14 o Dekemaba M. H. 1848.

PAUKU 2. E kauia keia a lilo i kanawai mai ka la aku o ka hooholo ana.

OLELO AE LIKE E KOKUA ANA IA JOHN RICORD.

Aponoia 16 *Augate*, 1854.

E HOOHOLOIA *e ke Alii me na 'Lii, a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai.*

Ina he palapala aie, a mau palapala aie o John Bicord, Esq, ke kokua Lunakanawai mamua, o keia aupuni, e waiho ana ma ka lima o ke Kuhina Waiwai, oia ka i hoopauia ma keia olelo, a e kauohaia ke Kuhina Waiwai e hoihoi ia aku ia i ua John Ricord la a me ke kope o keia olelo ae like.

HE KANAWAI E HOOHUI AI I KA POE HUI E HANA I HOME NO NA LUINA MA HONOLULU.

NO KA MEA, ua hui kekahi poe i ka la 20 o Novemaba, M. H. 1854, ma ke kulanakauhale o Honolulu, a o ko lakou inoa he "Poe Hui Hana Home no na Luina, ma Honolulu," i mea e pono ai lakou, ma ko lakou noho ana, ma na mea o ke kino, a me na mea o ka Uhane, ma ke kukulu ana, a me ka malama ana i Home ano maikai, kahi e komo ole mai ai na waiona, a me na hana kupono e ae hoi; a no ka mea hoi, ua noi mai ua Ahahui nei i kanawai e hoohui ai ia lakou, i mea e pono ai ka lakou hana; nolaila,

E HOOHOLOIA *e ke Alii a me na'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai :*

PAUKU 1. O Elisha H. Allen, Richard Armstrong, Ichabod Bart-

lett, Chas. H. Butler, Wm. St. Maur Bingham, Saml. N. Castle, Samuel C. Damon, Ioane Iii, George B. C. Ingraham, Wm. H. Johnson, Gerrit P. Judd, Wm. L Lee, George M. Robertson, Thos. Spencer, J. T. Waterhouse, H. M. Whitney, H J. H. Holdsworth, a me J. E. Chamberlain, o lakou a me ko lakou hoahui, ua hoohuiia, a ke hoohuiia nei, ma keia palapala i kino hookahi, a o ko lakou inoa he "Poe Hui Hana i Home no na Luina ma Honolulu," a ma ia ano, e hiki no ia lakou ke koopii, a hoopii ia hoi, e hoopaapaa aku a hoopaapaa ia mai, hookolokolo aku, a me ke pale aku, a hiki i ka palapala hooholo, a me ke kii waiwai; a ma ko lakou ano hui, e hiki no ia lakou, a me ko lakou mau hoahui, a me na hope, ke lawe a hoopaa iho, ma ke ano alodio, a ma ke ano e ae no hoi, i na aina a me na hale, a me na mea e pili pu ana, ma ka haawi wale, a me ka loaa o ke ano e ae ia lakou, a he mea hiki no ia lakou ke loaa ma ka haawi wale ia mai, ma ke kauoha a ka mea make, a ma ke ano e ae paha, ka waiwai lewa, a e hoolilo pono ia ua waiwai paa nei, a me ka waiwai lewa, i mea e paa ai, a e malama ia'i i Home no na Luina e like me ka olelo maluna, aole e lilo i ka mea e He sila no ko ua Ahahui nei, a e hiki no ia lakou ke hoololi ae ia mea, e like me ko lakou manao.

PAUKU 2. E hiki no i kela mea keia mea haawi ae i hookahi dala i kela makahiki keia makahiki, ke komo iloko o keia Aha; a o ka mea haawi i kanalima dala, ua komo no ia a pau kona ola.

PAUKU 3. E haawiia ka hooponopono ana a me ka hoolilo ana o ke dala a me ka waiwai o ua poe hui nei, a me ka hana i kana mau hana a pau, i kekahi poe kahu, he umikumamawalu e noho ana ma Honolulu nei; e kohoia lakou e ka poe komo iloko o ua Ahahui nei i ko lakou halawai makahiki, a e paa ka hana i na Kahu i kohoia mamua, a kohoia ko lakou mau hope; ina hoi i loaa he umi e hiki no ia lakou ke hana. E maheleia ka poe kahu i ekolu apana, paono i ka apana hookahi, a i ka pau ana o kela makahiki, keia makahiki pau kekahi apana; e hiki no nae ke koho hou ia lakou. E hiki no i ua poe kahu nei ke koho iloko o lakou iho i Peresidena, a i hope Peresidena, i Puuku, i kakauolelo a me kekahi mau komite e ae i kela manawa keia manawa, e like me ko lakou manao. E hiki no i ua poe kahu nei ke pani i na hakahaka iwaena o lakou iho, no ka haalele, no ka make paha, a no na mea e ae paha. I ka wa koho makahiki, e hiki no i na kahu he umikumamalua i koe, ke hai ae i umikumamalua inoa, a maloko olaila e kohoia'i eono, e pani i ka hakahaka iloko o ka poe kahu, a e paa no na kahu i ka lakou hana a kohoia ko lakou mau hope.

PAUKU 4. E hiki no i ua poe kahu nei ke hooponopono i ko lakou halawai ana, e hana i na rula e pono ai ka lakou hana ana, a e hana i na mea e ae e ko ai ka makemake o keia poe hui, e like me ko lakou manao he kupono, a e malama i mooolelo no ka lakou hana ana.

PAUKU 5. E hiki no ke hoolilo aku i ka waiwai paa, a e hoolimalima aku paha, ke ae mai na hapakolu elua o na kahu i hiki mai i kekahi halawai i kahea ponoia.

PAUKU 6. O ka waiwai o keia poe hui, oia wale no ka mea e lawe-

ia'i no ka lakou aie, a ua hooholo ponoia, aole e lilo ka lakou waiwai ponoi

PAUKU 7. O na palapala ae like a pau, a me na palapala hoolilo kupono i ua poe kahu nei, ke hana, a e hooko iho, ua kakau inoa ia e ko lakou Peresidena, a kakau hope ia hoi e ko lakou Puuku, a e paia i ke sila o keia poe hui, ua paa no ma ke kanawai.

PAUKU 8. E lilo keia i kanawai i kona la e hooholoia'i.

Aponoia i keia 7 o Mei, 1855.

KAMEHAMEHA.

VICTORIA K. KAAHUMANU.

HE KANAWAI HOOPONOPONO I KE KANAWAI E PILI ANA I NA HOOPII MAI KA OLELO HOOHOLO O NA LUNA HOONA KULEANA

NO KA MEA, ua pau loa ka mana o ka Peresidena o na Luna Hoona Kuleana i ka la 31 o Maraki, 1855, e like me ka olelo o ke kanawai e hoopau ana ia Aha : NOLAILA,

E HOOHOLOIA *e ke Alii a me na'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai :*

PAUKU 1. E kakauia ka palapala hoopaa e like me ka olelo o ka Haawina 3, Pauku 7, Mokuna 3, o ke kanawai hoonohonoho i ka oihana lunakanawai e kela mea keia mea hoopii mahope o ka la 31 o Maraki, 1855, mai ka olelo hooholo o na Luna Hoona Kuleana a e hooponoponoia ua palapala hoopaa nei e ke Kuhina Kalaiaina

PAUKU 2 E lilo keia i kanawai i kona la e hooholoia'i.

Aponoia i keia la 14 o Iune, 1855.

KAMEHAMEHA.

VICTORIA K. KAAHUMANU.

HE KANAWAI E HIKI AI I KE KUHINA WAIWAI KE AIE AKU I DALA.

E HOOHOLOIA *e ke Alii a me na'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai :*

PAUKU 1. He mea kupono i ke kanawai ke hooaie aku ke Kuhina Waiwai, me ka ae pu o ka Moi, a me kona Ahakukakukamalu, i dala aole oi aku mamua o ka haneri a me kanalima tausani, ma ka haawi ana i na palapala aie o ke aupuni, a i ole ia ma ke ano e ae i manaoia he pono.

PAUKU 2. E hoolilo ia ke dala i loaa mai ma ua aie nei, no na hana i hoakakaia iloko o na kanawai.

PAUKU 3. E lilo keia i kanawai i ka la i pai ia'i ma ka Polunesia Nupepa.

Ua aponoia i keia la 25 o Iune, M. H. 1855.

KAMEHAMEHA.

VICTORIA K. KAAHUMANU.

OLELO AELIKE E HOOPAU ANA I NA HEMAHEMA E KAU NEI MALUNA O KA WAIWAI O KA MOI I MAKE AKU NEI O KAMEHAMEHA III.

E HOOHOLOIA *e ke Alii a me na'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai.*

Ke haawi ia aku nei ka mana i ke Kuhina Waiwai e hooponopono, a e hoopau i na Palapala Aie a me na Palapala Hoike Aie a ka Moi i make aku nei, i aie ai i ka Waihona Waiwai o ke aupuni Hawaii, a e hooponopono a hookaa aku i na aie o kela ano keia ano a ka Waihona Waiwai i aie ai i ka Moi i make aku nei, a e hookaa aku no hoi ke Kuhina Waiwai i ke koena dala mahope oia hooponopono ana i na mea Hooko Kauoha o ka Moi.

Aponoia i keia la 27 o Iune, M. H. 1855.

KAMEHAMEHA.

VICTORIA K. KAAHUMANU.

HE KANAWAI E AE ANA I KE KUAI A I KE KAPILI ANA I KEKAHI MOKUAHI E HOLO PILI AINA MAANEI.

E HOOHOLOIA *e ke Alii a me na'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina, i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai :*

PAUKU 1. Ua ae ia ke Kuhina Kalaiaina, mamuli o ke kuhikuhi ana a me ka ae o ka Moi a me kana Aha Kuhina, e kuai, a e hana i palapala ae like no ke kapili ana i kekahi mokuahi e holo pili aina maanei, me kona mau lako a pau, a e lawe mai ma ka awa o Honolulu nei, no na dala aole e oi aku mamua o na dala he kanaono Tausani.

PAUKU 2. Ua ae ia ke Kuhina Waiwai ma keia, mamuli o ke kuhikuhi ana a ke Kuhina Kalaiaina no ka mea i oleloia ma ka pauku maluna, e hoopuka i mau palapala kikoo maluna o ka waihona dala e ukuia i ke Kuhina Kalaiaina, a i kona mea e kuhikuhi ai paha no na

dala aole e oi aku mamua o na tausani he kanaono, a e ukuia keia mau palapala kikoo i ka manawa a me ka uku hoopanee a ka Moi me kona Aha Kuhina e hooholo ai; aka hoi, ina e hiki ole ke pale ae i ka hoolilo koke i kekahi dala maoli a e hoemi i ka nui o na dala i haawiia ma na palapala kikoo, ua ae ia ke Kuhina Kalaiaina ma keia e kikoo maluna o ka waihona dala o ke aupuni no na dala aole e oi aku mamua o na tausani he iwakalua, e uku ia noloko ae o na dala i hookaawale ole ia. Eia hoi kekahi, e hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke kuai i ke kauwahi iloko o ua moku ahi nei me kela mea keia mea mamuli o kona manao he pono.

PAUKU 3. Aole no e kau ia kekahi uku o kela ano keia ano no ke awa a no na dute paha no na mea a pau e laweia mai i mea e pono ai ua mokuahi nei.

PAUKU 4. E lilo keia i kanawai mai ka la o kona hooholoia ana.

Ua aponoia i keia la 2 o Mei, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

NA KANAWAI O 1858--9.

HE KANAWAI E HOOPAU ANA I KEKAHI KANAWAI I KAPAIA HE "KANAWAI E HOIHOI I KA OIHANA HANA HOU MAI KE KEENA O KE KUHINA KALAIAINA, A I KE KEENA O KE KUHINA KAUA."

E HOOHOLOIA *e ke Alii a me na'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina, i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai :*

PAUKU 1. Mai ka la aku o ka hooholo ana i keia Kanawai e hoopauia a ua pau no, ke Kanawai i kapaia "He kanawai e hoihoi i ka oihana Hana Hou mai ke Keena o ke Kuhina Kalaiaina, a i ke Keena o ke Kuhina Kaua," i hoaponoia i ka la 14, o Iune M. H. 1855, a ma keia hope aku e lilo ka Waihona o na Hana Hou i waihona o ka Oihana Kalaiaina.

Ua aponoia i keia la 26 o Iune M. H. 1858.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

OLELO AE LIKE.

E HOOHOLOIA *e ke Alii me na 'Lii me ka Pneikohoia o ko Hawaii Pae Aina i Akoakaa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai :*

E kohoia he mau Komite hui, oia hoi, elima o ka Hale Alii, a elima o ka Hale o na Lunamakaainana, a e haawiia ia lakou na Kanawai i hooponopono hou ia, i hoomakaukau ia e na Komisina a ka Ahaolelo o 1856, i hoonoho ai e noonoo hou, a e hooponopono i na Kanawai. Na keia Komite e hoike mai i na Kanawai i hooponopono hou ia i ka Ahaolelo, ma ka halawai i hoopanee ia'i i ka Monede mua o Dekemaba 1858.

A e hooholoia no hoi, he mana ko keia Komite e hoolimalima i ka-

kauolelo, a i mahele olelo, e hana i ka hana a ke Komite e haawi ai ia laua. A na ke Kuhina Waiwai e uku ma ke kikoo o ka Luna hoomalu o ia Komite, i na dala e pono ai no ka hooko ana i keia olelo ae like.

E ukuia na Komite o ka Hale o ka Poeikohoia a me ka Hale Ahaolelo Alii no ka lakou hana ekolu dala pakahi, no kela la keia la ana e hana ai.

Aponoia i keia la 26 o Iune M. H. 1858.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWAI NO KA HANA ANA I NA PA AINA.

E HOOHOLOIA *e ke Alii me na'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai :*

PAUKU 1. Na ke Kuhina Kalaiaina, ma ka hoopii o ka poe mea aina, he iwakaluakumamalima ma kekahi Apana Auhau o keia Aupuni, e hoonoho i ekolu poe e noho ana ma ka Mokuni, kahi o ua Apana nei, i poe Komisina no na pa aina ma ia Apana. E noho no ia poe Komisina ma ia Oihana oiai e hana pono ana; a na ke Kuhina Kalaiaina e pani i na hakahaka iwaena o lakou no ka make, no ka haalele, a no kekahi mea e ae paha.

PAUKU 2. Ina e hele aku kekahi mea, a mau mea paha i na Komisina, me ka manao e pa i ko lakou aina; a, ina paha ua pa ia ko lakou aina, a ua manao nae lakou, e imi i mea e mau ai ka paa o ia pa, alaila, na ua mau Komisina nei, e hoolaha aku ia mea ma ke akea, a e koho no hoi i kekahi la e halawai me na mea kuleana iloko o ia hana, a o ko lakou mau hope paha, ma ia aina; e hele aku e nana i na palena o ia pa; e hooholo pono no ke ano o ka pa a na mea aina e pili pu ana e hana ai; a me ka nui o ka pa a kela mea keia mea kuleana e hana ai, a e malama ai paha, me ka hoakaka aku i ka manawa e hana ai ia pa a paa; e hooholo hoi, no na mea hoopaapaa mawaena o na mea kuleana iloko o ia pa.

PAUKU 3. Ina e hoole, a e hana ole paha kekahi i ka pa a na Komisina i haawi ai ia ia e hana, a e malama paha, alaila, e hiki no i ka mea i poino ke hana ia pa, e like me ka olelo a na Komisina, a e uku ia no kona lilo no ia hana, e like me ka mea i hooholoia e ua mau Komisina nei, a o ke kope o ka palapala auhau, i hooiaioia a haawiia i ka Lunakanawai o ia Apana, oia ke kumu e hoopuka ia ai ka palapala hooholo, a me ka palapala ohi no ke dala i auhau ia, e like me ka hana ana ma na hihia Kiwila.

PAUKU 4. Ma na hihia a pau a na Komisina e manao ai, he kupono ole ke kukulu i pa mawaena o na aina e pili pu ana, no ke ano o ka aina paha, no ka uuku o ka mea hana pa paha, a no ka huikau paha o na mea kuleana o ka poe mea aina, alaila, na ia mau Komisi-

na ma ke noi ana o kekahi o ia poe mea aina ia lakou, e hooholo i ka nui o na holoholona a kela mea keia mea o lakou e hanai ai ma kona aina, a e hooukuia ka mea malama ole ia olelo hooholo e like me ka uku e hoakakaia e na Komisina, a o ke kope o ia olelo hooholo i hooiaio ia, i haawiia i kekahi Lunakawai o ia Apana, a ua hoomaopopo ia ka malama ole ana ia olelo hooholo, he kumu ia e hoopuka ia'i ka palapala hooholo, a me ka palapala ohi, e like me ka hana ana ma na hihia Kivila, no kauwahi o ka uku i hooholoia, e like me ka manao o ka Lunakanawai he kupono.

PAUKU 5. Ina e hoohalahala kekahi no ka olelo hooholo a na Komisina o na pa aina, a o ka Lunakanawai paha mamuli o keia Kanawai, e hiki no ia ia ke hoopii i ka Aha Kaapuni o ia Mokupuni, a ina ma Oahu nei ka hihia, e hoopii i ka Aha Kiekie, a na ia Aha Kaapuni a Kiekie paha e lohe a e hooholo no ia hoopii ma ka *Banko*: ina nae manao kekahi e hoopii pela, e hai aku ia i kona manao i na Komisina, a i ka Lunakanawai Apana paha, iloko o na la elima, mahope iho o ka hoopuka ia ana o ka lakou olelo hooholo.

PAUKU 6. E hiki no i na Komisina o na pa aina, ke koi i ka uku no ka lakou hana ana, elua dala pakahi no kela hihia, keia hihia a lakou i hooholo ai, a elima keneta no kela mile, keia mile, no ko lakou hele ana ma ka lakou hana, e ukuia ia dala e ka aoao hoopii ia lakou.

PAUKU 7. Aole e pili keia Kanawai i na pa i hana ia iwaena o kekahi kanaka, a me ka aina o ke Aupuni.

PAUKU 8. E lilo keia i Kanawai o ke Aupuni mai ka la i hoohololoia'i.

Ua aponoia i keia la 14 o Feberuari, M. H. 1859.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWAI E HOOMALU AI NA HOLOHOLONA NO KA AIHUE.

E HOOHOLOIA *e ke Alii me na'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai.*

PAUKU 1. O ka mea aihue i ka bipi, lio, hoki, miula, hipa, a dia paha, i oi ole ka waiwai i ka haneri dala hookahi, e hoopai ia oia, ke ku ka hewa ia ia ma ka hookolokolo ana imua o kekahi Lunakanawai Hoomalu, a Apana paha, ma ka hoopaahaoia i ka hana oolea, aole emi mai malalo o ka malama hookahi, aole hoi oi aku i na makahiki elua, e like me ka manao o ka ahahookolokolo he kupono.

PAUKU 2. E lilo keia i kanawai i kona la e hoolahaia'i iloko o ka nupepa "Polynesia."

Ua aponoia i keia la 14 o Feberuari, M. H. 1859.

KAMEHAMEHA

KAAHUMANU.

HE KANAWAI E HOOMAKAUKAU ANA I DALA, I MEA HANA HOU I NA ALAHAKA A ME NA ALANUI ILOKO O KA APANA O KONA, MOKUPUNI O OAHU, I POINO A NAHAHA, A HOOPAU LOA IA PAHA, E KA WAI HALANA O DEKEMABA, M. H. 1858.

E HOOHOLOIA *e ke Alii, me na'Lii, a me ka Poeikohoia o ko Hawaii pae aina, i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau kanawai :*

PAUKU 1. I mea e hana hou ai i na alahaka a me na alanui iloko o ka Apana o kona, mokupuni o Oahu, i poino a nahaha a hoopau loa ia, ua hoomaka ia a ua kau ia me keia :

1. Maluna o na kane a pau, e noho ana iloko o ka apana i hai mua ia, mai na makahiki umikumamaono a hiki i na makahiki he kanalima, ka auhau hookahi dala pakahi; aole nae i manaoia, ua pili keia auhau i ka poe i hookuu ia mai na auhau, ma ke kanawai e pili ana i ka Oihana Kinai Ahi.

2. Maluna o na kaa holoholo lealea a pau, ina paha hookahi holoholona a keu aku ka mea nana e kauo, ka auhau elima dala pakahi.

3. Maluna o na kaa lio halihali ukana a pau, ina hookahi holoholona a keu ka mea nana e kauo, ka auhau eha dala pakahi.

4. Maluna o na kaa bipi a pau, ina paha hookahi paa bipi a keu ka mea nana e kauo, ka auhau eha dala pakahi.

5. Maluna o na lio a pau ka auhau kanalima keneta no kela lio keia lio; a maluna hoi o na hoki, a me na miula a pau, ka auhau like, he kanalima keneta pakahi.

PAUKU 2. Na ke Kuhina Waiwai e hooponopono i ka helu ana, a me ka ohi ana i na auhau i kaulia ma keia kanawai; mamuli o na rula ana e manao ai he pono, a emoole ka hana ana; a nana no hoi e uku aku i na lilo no ka helu ana, a no ka ohi ana, noloko ae o na dala loaa mai ma keia auhau ana, me ka malama no hoi i ke koena, a kikoo ia mai e ke Kuhina Kalaiaina e like me ka olelo malalo ae nei.

PAUKU 3. Ua hookaawaleia, a ma keia ua haawiia na dala eono tausani mailoko ae o na loaa ma na auhau i hoomaopopo ia ma ka Pauku 1, i mea e hana hou ai i na alahaka, a me na alanui, maloko o ka apana i hai mua ia: a ke haawiia aku nei ka mana i ke Kuhina Kalaiaina, e kikoo aku i ke Kuhina Waiwai no keia mau dala, a e hoolilo aku no na mea i hoakaka mua ia.

PAUKU 4. E lilo keia i kanawai ma ka la i hooholo loa ia'i.

Ua aponoia i keia la 14 o Feberuari, M. H. 1859.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWAI E PONO AI KE KUHINA KALAIAINA E KUAI AKU, A E HOOLIMALIMA AKU PAHA I KA MEA PAIPALAPALA O KE AUPUNI.

E HOOHOLOIA *e ke Alii me na 'Lii, a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai:*

PAUKU 1. He mana ko ke Kuhina Kalaiaina, e kuai aku, a hoolimalima aku paha i ka mea Paipalapala o ke Aupuni, a me na mea a pau e pili ana ilaila, i ka wa ana e manao ai he mea ia e pono ai ka lehulehu.

PAUKU 2 He mana ko ke Kuhina Kalaiaina, e hoolimalima me kekahi e pai i na palapala a pau a ke Aupuni, me na Kanawai a pau, a me na kauoha, na olelo hoolaha, palapala hoike, palapala wehewehe, palapala hoakaka, e pono ai kela Oihana, keia Oihana o ke Aupuni, ma ke ano, a no ka manawa ana e manao ai ua kupono i ka pomaikai o ke Aupuni.

PAUKU 3. Na ke Kuhina Kalaiaina e malama i ka mea hoailona pai o ke Aupuni, a nana no, a na kona kakauolelo, a hope paha, e pai iho maluna o na palapala a pau, e kupono i ke Kanawai, mahope o ka pau ana o ka hana a ka luna o ka hale pai palapala, ma ke kuai ana, a hoolimalima ana paha i ua mea pai palapala nei, e like me ka olelo iloko o ka Pauku 1.

PAUKU 4. E lilo keia i Kanawai mai ka la aku o kona hooholoia'na.

Ua aponoia i keia la 14 o Feberuari, M. H. 1859.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWAI E HOOLOLI ANA I KA MOKUNA UMIKUMAMAKOLU O NA KANAWAI HOOPAI KARAIMA.

E HOOHOLOIA *e ke Alii a me na 'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina, i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau kanawai:*

PAUKU 1. Mai ka la i hooholoia'i keia kanawai, ua hooloili ia ka hakina hope o ka Pauku 4, o ka Mokuna XIII, o na Kanawai Hoopai Karaima, a penei e heluhelu ia'i :

"O ka mea moekolohe e hoouku ia no oia i na dala he kanakolu, a i ole ke dala, e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea a hala na malama eha."

PAUKU 2. E hooloili ia ka hakina elua o ka Pauku 7 o ia Mokuna, a penei e heluhelu ia'i :

"A o ka mea hana ia hewa, e hoouku ia no ia i umikumamalima dala pakahi; a i kaa ole ke dala, e hoopaahao ia oia ma ka hana oolea a hala na malama elua."

Ua aponoia i keia la 14 o Feberuari, M. H. 1859.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWAI KOKUA I KA HOOHOLO MOKU PILI AINA.

E HOOHOLOIA *e ke Alii, me na'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai.*

PAUKU 1. Ua hoohuiia ma keia kanawai, C. A. Williams, A. Mitchell, James M. Green, a me ko lakou mau hoa, a me ko lakou mau hope, he Ahahui, me ka inoa, o ka Ahahui hooholo Mokumahu Hawaii, me na pomaikai a pau, i haawiia i na ahahui ma ke kanawai e pili ana i na ahahui, a malalo hoi o na olelo a pau o ia kanawai.

PAUKU 2. No ua Ahahui nei wale no ka pomaikai e hooholo ai i ka mokuahi, a i na mokuahi paha, iwaena o na awa, a me na mokupuni o ke aupuni Hawaii, a hala na makahiki eono, mai ka wa e hiki mai ai ka mokuahi mua i Honolulu, me na pomaikai i haawiia, a e haawiia ana ma keia hope aku paha i na moku kalepa o keia pae aina.

PAUKU 3. E lawe wale ua Ahahui nei i ka wai ma na lua wai o ke aupuni, no ko lakou mau moku, a hala na makahiki eono i olelo ia maluna.

PAUKU 4. E haawiia no ua Ahahui nei, me ka uku ole, nona wale no, kauwahi uapo o ke aupuni, a hala na makahiki eono, ma ka uapo hou ma Waikahalulu, a na ke Kuhina Kalaiaina e hookaawale i ua uapo nei i mea e pono ai ka mokuahi, a mau mokuahi paha, no ka hoopae ana i na eemoku, a me ka ukana, a no ka waiho nanahu no hoi, aole hoi e uku no ke awa, aole hoi e auhauia ua Ahahui nei no ka mokuahi, a mau mokuahi paha, a lakou e hooholo ai iloko o ia manawa.

PAUKU 5. E komo wale mai ka nanahu, a me na mea e ae e hana ia'i ka mahu, a me na mea paahana a pau, e pono ai ua mau mokuahi nei, me ke dute ole, aole hoi e uku no ke awa na moku nana e lawe mai i ka nanahu, a me ka lako e ae no ia mau moku ahi, ke ole lakou e lawe mai i kekahi ukana e ae i mea kalepa, aole hoi e lawe mai i na ee moku.

PAUKU 6. E palapalaia ua mau mokuahi nei malalo o ka hae Hawaii me ke noi ana o ka Agena o ka Ahahui, e noho ana iloko o keia aupuni, a no ua mau mokuahi nei na pomaikai a pau, a e holo no hoi mamuli o na kanawai a pau e pili ana i na moku holo pili aina o keia aupuni, a ua hoomaopopoia ma keia kanawai, aole no e komo ka hana kolo moku iloko o na pauku maluna.

PAUKU 7. I mea e loaa ai na pomaikai i oleloia maluna, no ua Ahahui nei e hooholo pili aina i kekahi mokuahi maikai ano paa, aole emi malalo o na tona 350 a 400 tona paha kona kaumaha, iloko o na malama he umikumamalima mai ka la aku i hooholoia'i keia kanawai, a e hooholo mau ua Ahahui nei ia ia no ka hana i oleloia ma keia palapala hoohui.

PAULU 8. Ina e nahaha a poino paha ua mokuahi nei iloko o ka

manawa o keia monopole, alaila, na ka Agena o ka Ahahui e hai aku i ke Kuhina Kalaiaina iloko o na malama eha, ua manao ka Ahahui e pani i ka hakahaka o ua moku nei, a i ole, e lilo keia palapala hoohui i mea ole.

PAUKU 9. Ua ae keia Ahahui e lawe ia ko lakou mokuahi, a mau mokuahi paha, iloko o ka hana a ke aupuni i ka wa pilikia, kupono e hana pela, a na ke aupuni e uku no ka mokuahi, a mau mokuahi paha, i laweia pela e like me ka loaa mau ana o ia mokuahi, a mau mokuahi paha, i ko lakou holoholo ana, a ina e lilo kekahi mokuahi iloko o ia hana, na ke aupuni e uku kupono no ia moku.

PAUKU 10. E kokua ua Ahahui nei i ke aupuni ma na mea hiki pono ia lakou, ma ka hana ana i na hana hou, ma na awa o keia pae aina, e uku kupono nae ke aupuni ia lakou no ia hana, e like me ka pauku eiwa.

PAUKU 11. Na ua Ahahui nei e halihali i na eke leta o ke aupuni iwaena o na awa, a me na wahi a na moku e holo ai, a e haawi hoi i na eke leta i ka mea i kauohaia'i me ka uku ole, a e hoakaka no mamua i ka manawa a me kahi e holo aku ai.

PAUKU 12. Ua hoomaopopo ia ma keia kanawai, he mana ko ka Ahahookolokolo Kiekie o keia aupuni e hookolokolo, a e hooholo no ka hooko ana i na olelo o keia palapala hoohui, e ua Ahahui nei, a ma ka hoakaka ana i ka manawa, a me kahi e hookolokoloia'i, e ua Aha Kiekie nei, a ina e maopopo i ua Aha nei, aole i hookoia na olelo paa, a me na kumu, alaila, he mana ko ua Aha nei he manao lakou he pono e hoemi, a e hoololi paha i na pomaikai i haawiia, a e hai aku hoi ua hoopauia.

Ua aponoia i keia la 7 o Maraki, M. H. 1859.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWAI E HAAWI ANA I KEKAHI MAU POMAIKAI I KEKAHI POE E HOOHUIIA ANA MA KEIA HOPE AKU "HE POE HUI MAKANI AA NO HONOLU."

E HOOHOLOIA *e ke Alii, me na 'Lii, a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai.*

PAUKU 1. Ua haawiia ka mana i ke Kuhina Kalaiaina me ka ae o ka Moi iloko o kona Ahakukamalu e haawi aku ia William Henry Tiffany James S. Wethered, Henry Macfarlane, John Paty, me ko lakou poe i hoohui ai, a me ko lakou mau hope i hoohui ia malalo o ko lakou inoa hui "Poe Hui Ahi Makani Aa o Honolulu," i keia mau pomaikai a me na pono i haawi ia i na Aha Hui ma ke Kanawai i pili no na Aha Hui.

PAUKU 2. E haawiia i keia Aha Hui ka mana e kukulu i na mea hana a pau o ka Makani Aa, ma kahi a ma na wahi paha i ae ia e ke Kuhina Kalaiaina, me ka hoomoe ana i na Ha hao Makani Aa ma na Alanui a me na hale, ma na Apana a pau o ke Kulanakauhale o Honolulu, a me ka haawi ana i ua Kulanakauhale nei a me na kanaka a pau olaila i ka makani aa no na makahiki he umikumamalima. Aole no e manao ia keia pomaikai i haawi ia i keia Poe Hui, ua kue i na pono a me na Kuleana o kela mea keia mea, aole hoi e kue ana i na hawai Aupuni, a me na hana hou e ae o ke Aupuni.

PAUKU 3. O na mea hana hao, me na mea hana e ae, a me na ha hao Makani Aa i pili no keia hana, a he waiwai no keia Poe Hui e hookomo wale ia mai lakou me ka uku ole i ke dute.

E lilo keia i Kauawai i ka la o kona hooholo ia ana.

Ua aponoia i keia la 12 o Maraki M. H. 1859.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWAI NO KE KEPA ANA O NA LUINA KANAKA MAOLI.

E HOOHOLOIA *e ke Alii, a me na 'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii pae aina, i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau kanawai :*

PAUKU 1. Mai ka la aku o ka hooholoia ana, a me ka hoolahaia ana o keia kanawai, aole e paa kekahi olelo ae like, i hana ia iloko o keia Aupuni, iwaena o kekahi luina kanaka maoli a me ka ona, agena, a kapena paha o kekahi moku o ka aina e, no ka hana i na hana e pili ana i ka moku; a, aole no hoi e manaoia he oiaio kekahi palapala o ia ano, iloko o na ahahookolokolo o keia Aupuni, aia a hana mua na ona, agena, a kapena paha e like me ke kanawai o keia Aupuni no ke kepa ana o na luina kanaka maoli.

PAUKU 2. Ina e komo kekahi luina kanaka maoli iloko o kekahi olelo ae like no ka hana i na oihana a ka moku maluna o kekahi moku o ka aina e, me ka loaa ole mamua o ka palapala ae a ke Kiaaina o ka mokupuni, a o kona hope paha, kahi i hana ia'i ua olelo ae like nei, e like me ke kanawai o ka aina, alaila, e hoopai ia oia i na dala he kanalima, a e ohi ia ia dala, ma ka hoopii ana iloko o na ahahookolokolo, o ka mokupuni kahi i hanaia'i i ua olelo ae like nei, a e hopu ia no hoi, a e hoopaa ia ka luina ma ke kauoha a ke Kiaaina a o ka Luna Kepa Luina a ke Aupuni paha, a hiki i ka wa i holo aku ai ua moku nei ana i ae ai e hana luina mawaho o keia Aupuni.

PAUKU 3. E lilo keia i kanawai mai ka la aku o ka paiia ana iloko o ka nupepa "Polynesia."

Ua aponoia i keia la 8 o Aperila, M. H. 1859.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWI NO KA HANA I NA HALE NO KA POE MAI E PONO AI NA KANAKA HAWAII MA HONOLULU A ME NA WAHI E AE.

E HOOHOLOIA *e ke Alii me na 'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai :*

PAUKU 1. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina mamuli o ke kanawai no na Ahahui, e haawi i ka palapala hoohui mau loa, i kekahi o na kanaka ma Honolulu, ke noi aku ia ia, a he poe kupa Hawaii a me ko lakou mau hope, i mea e hiki ai ia lakou ke kukulu i hale mai ma ia kulanakauhale, a kokoke paha malaila, i mea e ola ai ka poe mai ilihune.

PAUKU 2. He mana ko ia Ahahui mahope o ka hoohui ia ana, e huli i ke dala ma ke kakau inoa, ma ka haawi wale, a ma ke ano e ae paha, e hooliloia i mea kuai laau lapaau, e kukulu i hale lapaau, a me ka hale mai, e uku i na luna lapaau, a me na luna malama mai, a no ka hoolimalima a kuai paha, i na hale kupono a me ka aina, a no ke kukulu ana paha i na hale, e like me ka makemake o ua Ahahui nei, a o na luna paha o lakou i hookohu pono ia, e hana i ka lakou hana.

PAUKU 3. E hiki no i ua Ahahui nei ke lawe i na aina i haawi wale ia, ia lakou ma na wahi a pau o keia aupuni, e hana ma ia aina, a e hoolilo aku paha, no ka hana i hoakaka ia mahope, e like me ka makemake o ka poe nana e haawi ka aina.

PAUKU 4. A loaa i ua Ahahui nei ke dala, a o ka mea e maopopo ai ke dala paha ma ka waiwai a hiki i ka elima kaukani dala a hoomaopopo hoi imua o ke Kuhina Kalaiaina i ko lakou loaa pela, alaila, e hiki no i ua Kuhina nei, me ka ae pu o ke Alii, e hoolilo no ua Ahahui nei, i ka aina o ka Papu; a o ka aina e ae o ke aupuni paha, a o ke dala i loaa mai no kekahi aina paha e like me kona manao he pono, ua like no ka waiwai iloko, me ua puu dala nei, e hoolilo ia e like me ka manao ana he pono, no ua Ahahui nei.

PAUKU 5. Ina e kokua ke aupuni i keia Ahahui e like me ka olelo maluna, a ma ke ano e ae paha, alaila he kuleana ko ka papa hoola i ka hooponopono i kana hana, e like me ka nui o ka waiwai a ke aupuni e haawi ai.

PAUKU 6. He mana ko ia Ahahui e hana me na rula a pau no ka hooponopono ana i ka hale mai, aole nae kue i ke Kumukanawai a me na kanawai o ke aupuni, e malama i ka waiwai paa nona, aole e oi aku ke dala iloko o ka manawa a pau, mamua o kanakolu kaukani, aole nae e heluia iloko olaila na kahua hale, a me na hale mai, a e hiki no ke hoolimalima aku, a hoolilo aku hoi e like me ka mea e pono ai ka hana a ia Ahahui.

PAUKU 7. E hiki no i keia Ahahui ke hiki i ka manawa kupono ia lakou, me ke kue ole i ka hana mua i olelo ia maluna, ke ae aku e lawe, a e malama hoi, i na kanaka holo moku o na aina e, ua mai a pono ole ke hana, a me ka poe mai o kela ano keia ano i kupono ke malama ma ka hale mai.

PAUKU 8. He mana ko ka Ahahookolokolo Kiekie e nana i na hana a keia Ahahui, e hooko hoi i ka makemake o ka poe kokua ia ia, ke lilo i ka mea e, a ua hewa paha ka hana ana, e hai aku, ua hoopau ia, ke ku ka hewa ma ka hana ana, a e hooponopono i kona mau mea a e malama i na pono o ka poe mea kuleana a pau maloko.

PAUKU 9. E hiki no ke kukuluia hookahi hale mai ma ka mokupuni o Maui, Hawaii a me Kauai, pakahi, ma ke kumu like, a me na palena like me ka mea i hoakaka ia maluna; aka hoi, ina he loaa ke dala a o ka waiwai paha o ia mau mokupuni, e like me iwakaluakumamalima haneri dala, alaila e hiki no i ke aupuni ke kokua ia ia ma ka aina ua like pu me ia dala.

PAUKU 10. E lilo keia i kanawai i ka la i hooholoia'i.

Ua aponoia i keia la 20 o Aperila M. H. 1859.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWAI NO KA HOOMALU I NA KOLEA, A ME NA MANU HOOPOMAIKAI E AE.

NO KA MEA, ua nui ka poho i kela makahiki keia makahiki maloko o ke Aupuni Hawaii i na wa ua, ma ka hoopoino ana o na peelua, a me na mea kolo e ae o ia ano i na mea kanu, oia hoi o ka palaoa, kulina, paka, a me na weuweu o ke kula; a no ka mea hoi, ma ka lokomaikai o ke Akua, ua hiki mai na manu kolea, akekeke, a me ke kukuluaeo, i kela makahiki keia makahiki maloko o keia aupuni i na malama ua, a ua ai nui loa i kela mau mea kolo hoopoino nui wale; a no ka mea, ua laweia mai, mai na aina e mai, i na manu ai mea kolo, me ka manao e hoolaha ia lakou ma keia pae aina: Nolaila,

E HOOHOLOIA *e ke Alii, me na 'Lii, a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai.*

PAUKU 1. Ina e pepehi a hoomake paha kekahi kanaka ma ke kiana i ka pu, a ma ke kipukaahele, a ma kekahi ano e ae paha, i kekahi o na manu i oleloia maluna, iloko o na malama mai ka la mua o Augate a hiki i ka la hope o Dekemaba, o kela makahiki keia makahiki, a mai ka la mua o Ianuari a hiki i ka la hope o Aperila, o kela makahiki keia makahiki, alaila, e hoopai ia ia kanaka, ke ku ka hewa ia ia ma ka hookolokolo ana imua o kekahi Lunakanawai Hoomalu a Apana paha, i hookahi dala no kela hewa keia hewa, a e noho ma ka hale paahao a kaa ia dala hoopai.

PAUKU 2. Ina e kuai kekahi kanaka, a lawe paha oia e kuai i kekahi o na manu i oleloia maluna, iloko o na malama mai ka la mua o Augate a hiki i ka la hope o Dekemaba, o kela makahiki keia makahiki, a mai ka la mua o Ianuari a hiki i ka la hope o Aperila o kela

makahiki keia makahiki, alaila, e hoopaiia ia kanaka, ke ku ka hewa ia ma ka hookolokolo imua o kekahi Lunakanawai Hoomalu a Apana paha, i hookahi dala no kela hewa keia hewa, a e noho ma ka hale paahao a kaa ia dala hoopai.

PAUKU 3. Ina e pepehi a hoomake paha kekahi kanaka ma ke ki ana i ka pu, a ma ke kipukaahele, a ma kekahi ano e ae paha, i kela manawa i keia manawa i kekahi o na manu ai peelua, i lawe ia mai mai na aina e mai, a ua hookuu wale ia maloko o keia aupuni, alaila, e hoopai ia oia, ke ku ka hewa ma ka hookolokolo ana imua o kekahi Lunakanawai Hoomalu a Apana paha, i umi dala no kela hewa keia hewa, a e noho oia ma ka halepaahao a kaa ia dala hoopai.

PAUKU 4. Ina e kuai kekahi kanaka, a lawe paha oia e kuai i kekahi o na manu i oleloia ma ka Pauku 3 o keia kanawai, i kela manawa i keia manawa, alaila, e hoopaiia ia kanaka, ke ku ka hewa ia ia ma ka hookolokolo ana imua o kekahi Lunakanawai Hoomalu a Apana paha, i umi dala no kela hewa keia hewa, a e noho oia ma ka halepaahao a kaa ia dala hoopai.

PAUKU 5. O na uku hoopai a pau a na Lunakanawai Hoomalu a Apana paha, e ohi ai ma na hibia i oleloia maluna, e hoihoiia no iloko o ka Waihona o ke Aupuni Hawaii, a e kakau ia "He dala hoopai mamuli o ke kanawai no ka hoomalu i na kolea, a me na manu hoopomaikai e ae," a na ke Kuhina Waiwai o ke Aupuni Hawaii e haawi aku i kekahi hapalua oia mau dala i ka Ahahui Mahiai Hawaii, a o kekahi hapalua hoi i ka Ahahui Mahiai Hawaii no na Kanaka Maoli, i mea e pono ai a e pomaikai ai ia mau Ahahui.

PAUKU 6. E lilo keia i kanawai ke hala na la he kanaono mahope iho o ka la i hooholoia'i

Ua aponoia i keia la 20 o Aperila, M. H 1859.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

OLELO AE LIKE I HOOHOLOIA E WEHE I KA PILIKIA O GERRIT P. JUDD

E HOOHOLOIA *e ke Alii me na 'Lii me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i Akoakaa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai :*

E hookuuia o Gerrit P. Judd, ke Kuhina Waiwai mamua, a ma ke ia ua weheia kona pilikia i ke aupuni o ka Moi, no kekahi puu dala he $2,930 44, ua kakauia ma na Buke o ia Oihana "He dala poho," i ka la 23 o Iune, M. H. 1852, aole loa oia e uku mai

Ua aponoia i keia la 20 o Aperila, M. H. 1859

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWAI HOONUI I KA WAI O HONOLULU.

E HOOHOLOIA *e ke Alii me na'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina, i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai :*

PAUKU 1. He mana ko ke Kuhina Kalaiaina, me ka ae pu o ka Moi, a me kona Aha Kuhina, e hooaie i ke dala aole nae oi aku mamua o kanalima tausani.

PAUKU 2. O ke dala puka i loaa mai, mai ua dala aie nei, e hooliloia e ke Kuhina Kalaiaina, no ke kuai ana, a me ka hoomoe ana, i na Ha wai iloko o Honolulu mai Nuuanu a Pauoa mai.

PAUKU 3. He mana ko ke Kuhina Kalaiaina, e hoohiki e hookaa i ke ia dala aie, ma ka maraki ana i na dala loaa ma ka wai e kuai ia a e hoolimalimaia'na i na moku, a me na kanaka o Honolulu; a na ke Kuhina Waiwai e hookaawale, a e uku aku hoi i ka poe nona ka moraki, na loaa a pau o ua wai nei, a kaa loa ke kumu paa a me ka uku hoopanee pu.

PAUKU 4. He mana ko ke Kuhina Kalaiaina e hana i na rula, e hooponopono ana i ke kuai ana i ka wai me na kanaka o Honolulu, e like me ka mea e hooholoia e ka Moi iloko o kona Aha Kuhina, aole nae e kue ana i kekahi kanawai o keia Aupuni.

PAUKU 5. E lilo keia i kanawai mai ka la aku i hooholoia'i.

Ua aponoia i keia la 21 o Aperila, M. H. 1859.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWAI E HAAWI ANA I KA MANA I KE KUHINA KALAIAINA E HAAWI AKU I PALAPALA HOOHUI NO KA "AHAHUI ILINA" MA KE KULANAKAUHALE O HONOLULU.

E HOOHOLOIA *e ke Alii, me na 'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina, i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau kanawai :*

PAUKU 1. Ma keia Kanawai e hiki no i ke Kuhina Kalaiaina, ke manao oia he pono, ke haawi aku i palapala hoohui, no kekahi "Ahahui Ilina," no ke Kulanakauhale o Honolulu, ina e nonoi kekahi poe i palapala no ia mea; mamuli no nae o na olelo hoakaka a me na olelo hooponopono iloko o ke Kanawai e pili ana i na Ahahui, i hooholoia i ka la 17 o Aperila 1856, a i hoololiia hoi ma ka la 24 Aperila 1856; no ka manawa mau loa aku nae.

PAUKU 2. E lilo keia i Kanawai mai ka la aku o ka hooholaia'na.

Ua aponoia i keia la 4 o Mei, M. H. 1859

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

OLELO AE LIKE.

E HOOHOLOIA *e ke Alii me na 'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina, i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau kanawai:*

E haawiia e ke Kuhina Waiwai i eono kaukani ewalu haneri me kanaha 41-100 Dala ($6,840 41-100) oia ke kumupaa a me ka uku hoopanee i na hooilina o ka mea Kiekie Moses Kekuaiwa i make aku nei, no na wahi o kona aina o Koloa, Ahupuaa ma ka Mokupuni o Kauai, i kuaiia a hoolimalima ia'ku e ke Aupuni a hiki i keia manawa.

Ua aponoia i keia la 9 o Mei M. H. 1859.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWAI E KOKUA ANA I NA HALE MAI NO NA LUINA HAWAII I LOAA I KA POINO A I KA MAI.

E HOOHOLOIA *e ke Alii me na 'Lii, a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai:*

PAUKU 1. O kela eemoku keia ee moku e hiki mai ana ma kekahi awa o keia Aupuni, mai ka aina e mai, e auhau ia lakou elua dala pakahi, i mea kokua i ka Hale mai no na Luina Hawaii, e ukuia i na Luna Dute o kela awa keia awa, mamua o ka haawi ana ia lakou i ka palapala ae noho e like me na Kanawai e noho nei a me na olelo o ke Kanawai Kivila no ia mea e hoolahaia ana ma keia hope.

PAUKU 2. E hoike kela Luna Dute keia Luna Dute i kela hapaha makahiki keia hapaha makahiki i na loaa mamuli o keia Kanawai i ke Kuhina Waiwai, ma ke ano i hoakakaia e na Kanawai e noho nei, a e malama ke Kuhina Waiwai i na dala i loaa, a kikoo ia mai e ke Kuhina Kalaiaina, e like me ke kuhikuhi ana o ke Kanawai Kivila i pili i ka Auhau no ka Hale mai, maluna o na Luina Hawaii.

PAUKU 3. Ina i hookuu mai kekahi Kapena moku i kekahi ee moku, a hoopae mai paha i kona ukana ma kekahi awa o keia Aupuni; me ka uku ole i ka auhau i hai mua ia; e hooukuia oia i kela auhau, me ka hoopai pu ia i ka hoopai, aole emi mai i na dala he umi, aole hoi e oi aku i na dala he kanalima; na ka Luna Dute e kau i keia hoopai, a i manao oia he pono e hiki no ke hopu a hoolilo aku i na ukana o ua ee moku la. O na uku hoopai a pau i loaa mai malalo o keia Kanawai, e lilo no ma ke ano kokua i na Hale mai.

PAUKU 4. E lilo keia i Kanawai mai ka la i hoolahaia'i ma ka Nupepa Polunesia.

Ua aponoia i keia la 13 o Mei, M. H. 1859.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU

OLELO AE LIKE NO KE KOI ANA O NA HOOILINA O MOSES KEKUAIWA.

E HOOHOLOIA *e ke Alii, me na'Lii, a me ka Poeikohoia o ko Hawaii pae aina, i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau kanawai :*

PAUKU 1. No ka palapala hoopii o L. Kamehameha, e kohoia ekolu Luna Hooponopono; na ka Hale o ka Poeikohoia e koho i hookahi, na ke Kuhina Waiwai e koho i ka lua, a na na hooilina o ka mea Kiekie, o Moses Kekuaiwa i make aku nei, e koho i ke kolu, a na lakou ekolu e hooponopono ma keia hoopii e waiho nei imua o ka Hale o ka Poeikohoia me ka mana.

A e hiki no i ke Kuhina Waiwai e uku aku e like me ka hoohoio ana o na poe Luna hooponopono nei a o ka hapanui o lakou paha.

Na ka Loi Apana o Oahu e hana ma ka aoao o ke Aupuni imua o na Luna Hooponopono i kohoia.

Na na Hooilina e haawi i palapala hoopaa kupono e uku i ke Koina.

PAUKU 2. E lilo keia i Kanawai mai ka la i hoolahaia'i.

Ua aponoia i keia la 13 o Mei, M. H. 1859.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

— —

OLELO AE LIKE NO KA HOOLAHA ANA I KE KANAWAI KIVILA.

E HOOHOLOIA *e ke Alii me na'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai.*

PAUKU 1. Ma keia na haawiia ka mana i ke Kuhina Kalaiaina e koho i mau Komisina elua, na laua e nana pono, a e hoohalike i na olelo elua a ke Kanawai Kivila, ma ka hooponopono hua wale no, ma ka olelo Beritania a ma ka olelo Hawaii, mamua o ka hoolaha ana; na laua no hoi e hooponopono i ka pai ana, a e hoomakaukau i na papa kuhikuhi.

PAUKU 2. Na laua no, e hookomo mamua o ke Kanawai Kivila i ke Kumukanawai o ke Aupuni, me na hololi i hookomoia iloko ma ko lakou wahi; na laua hoi e hookomo hou iloko oia buke no i na kanawai e ku ana i keia manawa i hoopau ole ia, a i ole ia i hoohoio hou ia, e ke Kanawai Kivila, e like me ko laua ike ana he pono na kanawai o keia Ahaolelo, na kuikahi me na aina e, a me ke kuikahi hou o Farani.

PAUKU 3. E hiki no i na mau Komisina nei, ke kikoo aku i ke Kuhina Waiwai no na dala elima haneri i mea e uku ai no na hana i kauoaia ma ka Pauku 1 a me ka Pauku 2 o keia Olelo Ae Like.

Ua aponoia i keia la 13 o Mei, M. H. 1859.

KAMEHAMEHA

KAAHUMANU.

HE KANAWAI.

E HOOHOLOIA e *ke Alii, me na'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai.*

E hoololiia, a ma keia Kanawai ua hoololiia ka mokuna 42, o na Kanawai hoopai Karaima, ma ka hookomo ana i ka pauku hou, meneia;

PAUKU 4. O ka mea puhi i kekahi wai ona iloko o keia Aupuni, e hooukuia no oia, aole e oi aku i na dala hookahi tausani, aole hoi emi malalo o na dala kanalima; a ina kaa ole ia uku, e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea, aole oi aku i na makahiki elua.

E lilo keia i kanawai i kona la i hooholoia'i.

Ua aponoia i keia la 27 o Iune M. H. 1859.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

NA KUIKAHI ME NA AUPUNI E.

KE KUIKAHI IWAENA O KE AUPUNI HAWAII A ME KE AUPUNI BERITANIA.

[Ua like loa keia me ke Kuikahi me Farani; o na inoa koe o na aina, a me na mea nana i kakau na inoa malalo. Maloko nae o ka Pauku 3 o ko Farani, ua komo na hua "no kekahi delit paha."]

No ka mea, ua makemakeia kekahi kuikahi nui e pani i ka hakahaka o na palapala ae like e noho nei iwaena o Beritania nui, a me ko Hawaii Pae Aina, nolaila, i mea e ko ai ia manao, ua ae like ia keia mau Pauku malalo a ua kau like ia na inoa, iwaena o na Aupuni o Beritania Nui a me Hawaii; a ua hooholoia ka manao paa e hoopauia na Kuikahi e ae, a me na olelo ae like a pau iwaena o na aoao elua a mai keia manawa aku, e lilo ia mau olelo i mea ole loa hoi.

PAUKU 1. E mau loa aku no ka malu, a me ke aloha iwaena o ka Moi, ke Alii Wahine o ke Aupuni huiia o Beritania Nui laua o Irelani, a me ke Alii o ko Hawaii Pae Aina, a iwaena hoi o na hooilina a me na hope o laua.

PAUKU 2. Ma na kuleana maoli, a me na kino a me ka waiwai e hoomalu ia ka poe o ka Moi Wahine o Beritania e noho la malalo o ke Alii o Hawaii e like me ka hoomalu ana i na kanaka maoli, a ke ae aku nei ke Alii o ko Hawaii Pae Aina e haawi i na kanaka Beritania i na pono a pau, a me na pomaikai i haawiia i keia manawa a i kekahi manawa mahope aku paha i ko ka aina i aloha nui ia.

PAUKU 3. Ina i hoopiiia ko Beritania maanei no kekahi karaima, aole ia e hookolokoloia ia hai, i ka jure wale no a ke Kanikele Beritania e hoike ai, i kanaka maoli paha, a i ole ia, i haole no e noho ana, a ae ia e na'lii o ko Hawaii Pae Aina.

PAUKU 4. E pili ka hoomalu ana o ke Alii o ko Hawaii Pae Aina i na Moku Beritania, a me na'lii moku a me na luina. Ina ili kekahi moku ma ke kau wahi, e kokua no na'lii a me na kanaka o ko Hawaii Pae Aina, i hao ole ia ka waiwai. Ina he hoopaapaa, alaila, na ka

poe i kohoia e na aoao elua e hoholo i ka olelo no ka uku o ka poe nana i hoopakele.

PAUKU 5. E keakea na luna o kela wahi keia wahi me ke ku e ikaika aku i ka mahuka ana o na luina mai na moku o Beritania mai, a e like me ka mea hiki ia lakou e hopu no i na mahuka; a na na kapena, a me na ona o ua mau moku la e uku i ka lilo pono no ka hopu ana.

PAUKU 6. O ka waiwai kuai o Beritania a me na mea i ikeia ua laweia, mai kekahi aina o Beritania mai, aole hiki ke hookapu ia waiwai, aole hoi e oi ke Dute mamua o elima hapahaneri o ke kumu lilo. Ua hookoeia nae ka waina a me ka barani, a me na wai ikaika e ae; a e hiki no i ke Aupuni Hawaii ke kau i dute ku pono e like me ko lakou manao, aole nae e pii ke dute e hiki ole loa'i ka lawe ana mai o ia mau mea iuka.

PAUKU 7. O ke dute i kauia maluna o na tona moku, a maluna o ka waiwai a me ka ukana i laweia mai iloko o na moku Beritania aole ia e oi aku mamua o ka mea i kauia maluna o na moku a me ka waiwai o ka aina i aloha nui ia.

PAUKU 8. I ke kuai ana a i ka hana ana i na mea e ae me ko Beritania e hana like ia na kanaka o ke Alii o ko Hawaii Pae Aina me ko ka aina i aloha nui ia.

Ua hanaia ma Honolulu, i keia la 26 o Maraki, 1846.

WM. MILLER,
H. B. M's Consul General for the Islands in the Pacifikc Ocean.
[L. S.]

R. C. WYLLIE,
His Hawaiian Majesty's Minister of Foreign Relatinos.
[L. S]

IOANE II,
Member of the Treasury Board.

KE KUIKAHI

I hanaia iwaena o ke Aupuni o Hawaii nei, a me ko Denemaka, i hooponoponoia e R. C. Wylle, Esq, H. H M Kuhina no ko na Aina e, i kohoia no ia hana, a me ka Puuku o Kapena Steena Bille o H. D. M. Manuwa Galathea, e like me ke kauoha nui e pono ai ke Kalepa ana a me na Moku o Denemaka.

No ka makemake nui ia o ke Kuikahi, a me ka olelo ae like iwaena o Denemaka, a me ko Hawaii Pae Aina, nolaila, a no ia manao, ua hooholo maikai ia keia mau Pauku iwaena o na Aupuni o Denemaka, a me ko Hawaii Pae Aina, a ua kakauia na inoa.

PAUKU 1. E mau loa aku no ka malu, a me ke aloha iwaena o ka

Moi, ke Alii o Denemaka, a me ka Moi, ke Alli o ko Hawaii Pae Aina, a iwaena hoi o na hooilina, a me na hope o laua.

PAUKU 2. Ma na Kuleana maoli, a me na kino, a me ka waiwai, e hoomaluia ka poe o ka Moi, ke Alii o Denemaka e noho la malalo o ke Alii o ko Hawaii Pae Aina, e like me ka hoomalu ana i na kanaka maoli; a ke ae aku hoi ke Alii o ko Hawaii Pae Aina, e haawi aku i na kanaka o Denemaka i na pono a pau, a me na pomaikai i haawiia i keia manawa, a i kekahi manawa mahope aku paha, i ko ka aina i aloha nui ia.

PAUKU 3. E pili ka hoomalu ana o ke Alii o ko Hawaii Pae Aina i na moku Denemaka, a me na lii moku a me na luina, ma na awa, a me na wahi ku moku o kona Aupuni. I ka manawa kaua, e hoomalu ikaika ia lakou ke mea mai na enemi o ke alii o Denemaka. Ina ili kekahi moku ma ke kau wahi, alaila, e hooikaika loa ko laila poe Alii, a me na Luna o ke Alii e kokua ia lakou, i hao ole ia ka waiwai. O ka uku no ka hoopakele ana, e hooholoia mamuli o ke Kanawai nui no ka hoopakele waiwai. Ina he hoopaapaa, alaila, na na mea i kohoia e na aoao elua o hooholo i ka olelo no ia uku.

PAUKU 4. E keakea na Luna o kela wahi keia wahi me ke ku e ikaika aku i ka mahuka ana o na luina, mai na moku o Denemaka mai, a e like me ka mea hiki ia lakou, e hopu, a e hoopaa i na mahuka, a na na Kapena, a me na ona o na moku e uku i ka lilo ana, e like me ke Kanawai.

PAUKU 5. E aeia ko Denemaka poe kanaka e hele mai, a e noho ma na wahi a pau iloko o ke Aupuni o ke Alii o ko Hawaii Pae Aina, ke loaa nae ka palapala na ke Kanikele o Denemaka mai, e hoakaka ai a he poe kanaka pono lakou, aole nae e pono ia ia ke haawi aku i ka palapala e like me ia ia hai, i na kanaka ponoi no o ka Moi, ke Alii o Denemaka.

Ina makemake na luina o Denemaka e noho ma keia Pae Aina, e loaa mua i ke Kanikela Denemaka ka ae o keia Aupuni.

PAUKU 6. Ua ae like ia, e aoia mai ke Kanikela Denemaka e hooikaika nui i ka hoopau i na hihia me na kanaka o Denemaka, me ka hoopii ole mai i na Ahahookolokolo, a ina i laweia kekahi hihia imua o ka Ahahookolokolo no na haole, na ka Luna Kanawai o ia Aha e hoike aku i ke Kanikela Denemaka, a ina i hoopaaia na luina, a me na kanaka o Denemaka no ke kolohe, a no kekahi hewa, na ka Luna Makai, a i ole ia, o kekahi kanaka e ae o na Makai e hoike koke aku ia ia i ua paa ana la.

PAUKU 7. O na mea ulu ma Denemaka, a me ka waiwai e ae maluna o na moku Denemaka, a laweia mai maluna o kolaila moku, ina i aeia na moku o ka aina e ke lawe mai, alaila, aole hiki ke hookapu, aole hoi lakou e uku i ke dute a oi aku mamua o ko ka aina i aloha nui ia. Ina hoanoeia ke dute i kauia maluna o ka waiwai, aole e hookoia, a hala na malama umikumamalua mahope iho o ka hai mua ana ma ke akea.

PAUKU 8. O ko Denemaka mau mea kuai, a me ka waiwai, a me ka ukana i laweia mai maloko o na moku o Denemaka, ina oi aku ke dute mamua o elima hapahaneri, e aeia ka waiho wale ana i kela waiwai mauka nei malalo o ka palapala hoopaa, a e uku i ke dute malalo wale no.

Mamua o ke kukulu ana o ko Hawaii Aupuni i na hale papaa no ia waiwai palapala hoopaa, e aeia ka waiho ana o ko Denemaka mea kuai, a me kolaila waiwai, a me ka ukana i laweia mai ma na moku Denemaka, iloko o na hale papaa o kanaka, malalo o na sila, a me ka malama ana o na Luna dute Hawaii, maluna nae o ka mea nana ka waiwai, a o kona hope paha ke kaumaha o ka malama ana.

PAUKU 9. E haawiia no na moku Denemaka na lakou e kuai i ka waiwai o na moku, a i kekahi hapa paha, ma na awa komo a pau o ke Aupuni Hawaii, na awa komo o keia wa, a pela no ma ke awa hou, ke weheia kekahi awa no ke kuai i ka waiwai o ka aina e, a pono no hoi na moku Denemaka ke lawe aku i ka waiwai o ko Hawaii Pae Aina, i uku no ka waiwai o ko lakou moku. Aole nae lakou e aeia ke lawe i ka waiwai, a me na mea kuai, a me na mea hoouka, mai kekahi Mokupuni, a mai kekahi awa i kekahi awa, no ka mea, ua haawiia kela kuai ana mai kekahi awa i kekahi awa i na moku wale no i holo malalo o ka Hae Hawaii.

PAUKU 10. I ke kuai ana, a i ka hana ana i na mea e ae me ko Denemaka, a me ko kona mau aina, e hana like ia na kanaka o ka Moi, ke Alii o ko Hawaii Pae Aina me ko ka aina i aloha nui ia.

Ua hanaia ma Honolulu i keia la 19 o Okatoba, 1846.

R. C. WYLLIE,
Ko ka Moi Hawaii Kuhina no ko na Aina e, a me ka hoa Kukakuka Malu o ke Aupuni.

[L. S.]

STEEN BILLE,
Ko M. D. Puuku, Kapena iloko o na manuwa o ke Lii, Alii o Danebroge, a me ko Farani pou "Pour Merite Militaire" ia ia ko ka Moi o Denemaka manuwa o Galathea.

[L. S.]

PAUKU HOU. Aole e paa loa keia Kuikahi, a hooiaioia ia e ka Moi, ke Alii o Denemaka, aka, i mea e pono ai na moku, a me na kanaka o Denemaka e hiki mai ana, ua ae like ia no keia manawa, e hookoia no, mai ka la aku o ka hooiaio ana o ka Moi, ke Alii o ko Hawaii Pae Aina.

KE KUIKAHI O HAMEBAGA.

No ka makemake nui ia o ke Kuikahi, a me ka Olelo ae like iwaena o Hamebaga, a me ko Hawaii Pae Aina, nolaila, a no ia manao, ua hooholo maikaiia keia mau Pauku iwaena o na Aupuni o Hamebaga, a me ko Hawaii Pae Aina, a ua kakauia na inoa.

Pauku 1. E mau loa aku no ka Malu, a me ke Aloha iwaena o ke Aupuni kanaka o Hamebaga, he Kulanakauhale Hanescatika kuokoa, a me ka Moi ke Alii o ko Hawaii Pae Aina, a iwaena hoi o na hooilina, a me na hope o laua.

Pauku 2. Ma na kuleana maoli, a me na kino, a me ka waiwai, e hoomaluia ka poe o ke Aupuni kanaka o Hamebaga e noho la malalo o ke Alii o ko Hawaii Pae Aina, e like me ka hoomalu ana i na kanaka maoli; a ke ae aku nei ke Alii o ko Hawaii Pae Aina, e haawi aku i na kanaka o ke Aupuni kanaka o Hamebaga i na pono a pau, a me na pomaikai i haawiia i keia manawa, a i kekahi manawa mahope aku paha i ko ka aina i aloha nui ia.

Pauku 3. E pili ka hoomalu ana o ke Alii o ko Hawaii Pae Aina i na moku o Hamebaga, a me na'lii moku, a me na luina, ma na awa, a me na wahi ku moku o kona Aupuni. I ka manawa kaua, e hoomalu ikaika ia lakou ke mea mai na enemi o ke Aupuni kanaka o Hamebaga. Ina ili kekahi moku ma ke kauwahi, alaila e hooikaika loa kolaila poe alii, a me na Luna o ke Alii e kokua ia lakou, i hao ole ia ka waiwai, O ka uku no ka hoopakele ana, e hooholoia mamuli o ke kanawai nui no ka hoopakele waiwai. Ina he hoopaapaa, alaila, na na mea i kohoia e na aoao elua e hooholo i ka olelo no ia uku.

Pauku 4. E keakea na luna o kela wahi keia wahi me ke kue ikaika aku i ka mahuka ana o na luina, mai ka moku o Hamebaga mai, a e like me ka mea hiki ia lakou, e hopu, a e hoopaa i na mahuka; a na na kapena, a me na ona o na moku e uku i ka lilo ana, e like me ke kanawai. Aole e hana ino aku i na mahuka, a e hai kokeia'ku ka hopu ana i ke Kanikele o Hamebaga, e like me ka Pauku 6 o keia Kuikahi.

Pauku 5. E aeia ko Hamebaga poe kanaka e hele mai a e noho ma na wahi a pau iloko o ke Aupuni o ke Alii o ko Hawaii Pae Aina, ke loaa nae ka palapala na ke Kanikele o Hamebaga mai, e hoakaka ana he poe kanaka pono lakou, aole nae e pono ia ia ke haawi aku i ka palapala e like me ia ia hai, i na kanaka ponoi no o ke Aupuni kanaka o Hamebaga.

Ina makemake na luina o Hamebaga e noho ma keia Pae Aina, e loaa mua i ke Kanikele Hamebaga ka ae o keia Aupuni.

Pauku 6. Ua ae like ia, e aoia mai ke Kanikele Hamepaga e hooikaika nui i ka hoopau i na hihia me na kanaka o Hamebaga, me ka hoopii ole mai i na Ahahookolokolo, a ina i laweia kekahi hihia imua o ka Ahahookolokolo, no na haole, na ka Lunakanawai o ia Aha e hoike koke aku i ke Kanikele Hamebaga, a ina i hoopaaia na luina, a me na kanaka o Hamebaga no ke kolohe, a no kekahi hewa, na ka

Luna Makai, a i ole ia, o kekahi kanaka e ae o na Makai e hoike koke aku ia ia i ua paa ana la.

PAUKU 7. O na mea ulu ma ke Aupuni kanaka o Hamebaga, a me ka waiwai e ae maluna o na moku o Hamebaga, a laweia mai maluna o kolaila moku, ina i aeia na moku o ka aina e ke lawe mai, alaila, aole hiki ke hookapu, aole hoi lakou e uku i ke dute a oi aku mamua o ko ka aina i aloha nui ia. Ina hoanoeia ke dute i kauia maluna o ka waiwai, aole e hookoia, a hala na malama he umikumamalua mahope iho o ka hai mua ana ma ke akea.

PAUKU 8. O ko Hamebaga mau mea kuai, a me ka waiwai, a me ka ukana i laweia mai maloko o na moku o Hamebaga, ina oi aku ke dute mamua o elima hapahaneri, e aeia ka waiho wale ana i kela waiwai mauka nei malalo o ka palapala hoopaa, a e uku i ke kute maalo wale no.

PAUKU 9. E haawiia no na moku Hamebaga, na lakou e kuai i ka waiwai o na moku, a i kekahi hapa paha, ma na awa komo a pau o ke Aupuni Hawaii, na awa komo o keia wa, a pela no ma ke awa hou, ke weheia kekahi awa no ke kuai i ka waiwai o ka aina e, a pono no hoi i na moku Hamebaga ke lawe aku i ka waiwai o ko Hawaii Pae Aina, i uku no ka waiwai o ko lakou moku. Aole nae lakou e aeia ke lawe i ka waiwai, a me na mea kuai, a me na mea houka, mai kekahi mokupuni, a mai kekahi awa i kekahi awa, no ka mea, ua haawiia kela kuai ana mai kekahi awa i kekahi awa i na moku wale no i holo malalo o ka Hae Hawaii.

PAUKU 10. I ke kuai ana, a i ka hana ana i na mea e ae me ko ke Aupuni kanaka o Hamebaga, ke Kulanakauhale Heneseatika kuokoa, a me ko kona mau aina, e hana like ia na kanaka o ka Moi, ke Alii o ko Hawaii Pae Aina me ko ka aina i aloha nui ia.

Ua hanaia ma Honolulu, i keia la 8 o Ianuari, 1848.

R. C. WYLLIE,
Ko ka Moi Hawaii Kuhina no ko na aina e, a me ka hoa Kukakuka Malu o ke Aupuni.

E. A. SUWERKROP,
Ke Kanikele a me ka Luna Nui o ke Aupuni Kanaka o Hamebaga, ke Kulanakauhale Haneseatika kuokoa.

PAUKU HOU. Aole e paa loa keia Kuikahi, a hooiaio ia e ka Ahaolelo o ke Aupuni kanaka o Hamebaga, ke Kulanakauhale Haneseatika kuokoa, aka, i mea e pono ai na moku, a me na kanaka o Hamebaga e hiki mai ana, ua ae like ia no keia manawa, e hookoia no, mai ka la aku o ka hooiaio ana o ka Moi o ko Hawaii Pae Aina.

Ua hanaia ma Honolulu, i keia la 8 o Ianuari, 1848.

R. C. WYLLIE,
Ko ka Moi Hawaii Kuhina no ko na aina e, a me ka hoa Kukakuka Malu o ke Aupuni.

E. A. SUWERKROP,
Ke Kanikele a me ka Luna Nui o ke Aupuni Kanaka o Hamebaga, ke Kulanakauhale Heneseatika kuokoa.

NO NA KUIKAHI ME DENEMAKA HAMEBAGA.

Ke ae like nei na mea nona na inoa malaio nei, me keia, e hoolahaia na olelo hoolaha i oleloia ma na pauku 4 a me ka 6 o na kuikahi me Denemaka me Hamebaga, penei;

1. Ina i hopuia a hoopaahaoia paha, kekahi kanaka o ka moku Denemaka a o Hamebaga paha, no ka maopopo ana a no ka hoakaka ana paha, he haole mahuka oia no ua moku nei, alalila, na ka Ilamuku, a luna makai paha e hai waha aku ia mea, a e hai aku ma ka palapala paha, ina oia ka mea e pono ai, i ke Kanikele o Denemaka a Hamebaga paha, aia no i ka hana ana, ia manawa no; a i ole ia, mamua o ka hora 12 o ia la ae mahope koke iho o ia hopuia ana.

2. Ina i loaa ka hoopii, a he haole o Denemaka, a o Hamebaga kekahi ma ka aoao hoopii, a ma ka aoao i hoopiiia paha, imua o kekahi Lunakanawai kupono e hookolokolo i ka hihia haole, ma Honolulu a ma kekahi kulanakauhale a wahi e ae, kahi e noho ai o kekahi luna Kanikele o Denemaka a Hamebaga paha, alaila, na ka Lunakanawai e hai emo ole aku ia mea, ma ka palapala i ke Kanikele o Denemaka, a Hamebaga paha e like me ka mea e pono ai ma ka hana ana.

3. Ina i hopuia a hoopaahaoia paha kekahi haole o Denemaka, a o Hamebaga paha, no ka pale ana i na Kanawai hoomalu, iloko o ke Aupuni Hawaii, alaila na ka Ilamuku, a luna makai e ae paha e hai waha aku ia mea, a e hai ma ka palapala paha, i ke Kanikela o Denemaka, a o Hamebaga, aia i ka hana ana, ia manawa no, a i ole ia, mamua o ka hora 12 o ia la ae, mahope koke iho o ia hopuia ana, a hoopaahaoia ana paha.

4. Ma na hoopii a pau ma ke ano hoomalu, aole hoi he mea ano nui, a ua aeia ka uku hoopai, me ka hoopii hou ole o ka mea hewa, aole no e hai ia keia hoopii i ke Kanikela, ina paha he haole no Denemaka, a no Hamebaga paha ka mea i hoopaiia.

5. Ma na awa komo a pau, a me na wahi e ae, kahi i noho ole ai ke Kanikela, a hope Kanikela paha o Denemaka, a o Hamebaga paha, aole no e pono ke hai pela e like me ka olelo maluna, koe wale no na hihia i hoopii hou ia, e like me ke Kanawai, e kekahi haole o Denemaka a o Hamebaga paha; ma na hihia o ia ano, na na luna o ke Aupuni ma ia wahi, e hai i keia hihia i ke Kuhina no ko na aina e ma Honolulu, a nana no e hai koke ma ka palapala, ia mea, i ke Kanikela o Denemaka, a o Hamebaga paha, e like me ka hana pono ana.

6. E hoikeia ke kope o keia mau rula imua o ke Aupuni Hawaii a Denemaka a me Hamebaga i hoaponoia e lakou, e hana koke ia no nae mamuli o keia mau rula, iloko o ke Aupuni Hawaii mahope iho o ka ae ana o ke Alii.

Hanaia ma Honolulu i keia la 25 o Ianuari, 1848.

R. C. WALE.
Kuhina no ko na aina e, a hoa Ahakuka Malu. Ua aeia.
KAMEHAMEHA,
KEONI ANA.
Halealii, Ian. 27, 1848.

E A. SUWERKROP,
Kanikela o Denemaka, a Kanikela hoi a me Luna Nui o Hamebaga.

KUIKAHI MAWAENA O KA MOI KAMEHAMEHA III., A ME AMERIKA HUIPUIA.

KAMEHAMEHA III., ke Alii o ko Hawaii pae aina, i na kanaka a pau e ike ana i keia : Aloha :

I lohe oukou, no ka mea, ua hanaia a ua kau inoa ia ke Kuikahi aloha, kalepa, a me ka hooholo moku, iwaena o ko'u Aupuni a me Amerika Huipuia ma Wasinetona, e ko'u Luna kupono, a me ko lakou, i ka la iwakalua o Dekemaba, 1849, a o ua Kuikahi nei, eia no ia malalo nei :

O Amerika Huipuia, a o ka Moi ke Alii o ko Hawaii pae aina, no ka manao like e hoomau ai i ka noho launa, i noho oluolu ai, keia mau Aupuni elua, a hiki mai i keia manawa; a e hoopaa loa i ke kalepa pu ana iwaena o laua, ua ae like, e kukakuka pu, i mea e holo loa ai ke Kuikahi no ke aloha, no ke kalepa ana, a me ka hooholo moku ana; nolaila, ua koho laua i mau luna, oia hoi, ua koho ka Peresidena o Amerika Huipuia ia John M. Clayton, Kakauolelo Aupuni, no Amerika Huipuia; a ua koho ka Moi o ko Hawaii pae aina, ia James Jackson Jarves, oia kona Luna Komisina i ke Aupuni o Amerika Huipuia, a, mahope o ka hoike ana o laua, i ko laua mau kuleana ma keia hana, kekahi i kekahi, a ikea he pono io, a ua like, ua holo a kakau i ko laua mau inoa i keia mau pauku malalo nei.

PAUKU 1. E mau no ka maluhia a me ke aloha iwaena o Amerika Huipuia a me ke Alii o ko Hawaii pae aina, a me kona poe hooilina a me kona mau hope.

PAUKU 2. E noa mau no ke kalepa like ana a me ka hooholo moku ana, mawaena o Amerika Huipuia, a me ke Aupuni o ko Hawaii Pae Aina.

Aole no e kauia ke dute a me ka uku e ae, a i oi aku paha maluna o ka waiwai kalepa, ka mea ulu a me ka mea i hanaia o kekahi o ia mau aina, ke laweia iloko o kekahi, i oi aku mamua o ke dute i kau ia maluna o ka waiwai kalepa o ia ano, no kekahi aina e mai; a ke hoohiki paa loa nei o Amerika Huipuia a me ke Alii o ko Hawaii pae aina, i kekahi i kekahi, aole e haawiia ka pomaikai, a o ka pono a o ka mea e mama ai o kela ano keia ano, ma ke kalepa ana, a ma ka hooholo moku ana, i na kanaka o kekahi aina e ae, a o kekahi Aupuni paha, ke haawi ole ia, ia wa no, i na kanana o kona hoa kuikahi nei; e haawi wale, ke haawi wale ia'ku i ka aina e, e haawi no ke kumu ano like ke hiki ia, e like me ke kumu i loaa mai ai o ua aina e la, ke haawiia aku ka pono i ka aina e no ke kumu.

PAUKU 3. O na waiwai kalepa a pau a me na mea ulu a pau, a ua hanaia paha ma kekahi o keia mau aina, ina i kupono i ke kanawai ke laweia mai iloko o kekahi o keia mau aina maluna o na moku o kela aina, a malaila mai paha, e kau like ia na dute a me na pomaikai, ina paha ua laweia mai maluna o na moku o kekahi, a o kekahi paha, o ia mau aina; a pela like no na waiwai kalepa a pau, i kupono i ke kanawai ke laweia'ku, a e lawe hou ia'ku paha, mai kekahi o ia mau aina i kekahi, maluna o na moku o kela aina, e kau like ia na dute, ke lawe ia'ku a lawe hou ia'ku paha, a e pili like na pomaikai a me na dute hoi-

hoi aku, a me na makana, a me na kokua ke laweia'ku maluna o na moku o kekahi o ia mau aina, a me na moku o kekahi, a o na waiwai kalepa a pau o kela ano keia ano i loaa ole, a i hana ole ia ma Amerika Huipuia, ina i kupono i ke kanawai ke lawe ia mailoko o ua pae aina la, ina i laweia mai pela maluna o na moku o Amerika Huipuia, aole e kau ia na dute a me na kaumaha, a me na uku e ae, a oi aku mamua o ka uku ana o ia waiwai kalepa a me na mea a pau, ke lawe ia mai maluna o na moku o ka aina e, a o ke aupuni e i manao nui ia; aole nae o ke aupuni kahi i hanaia ua waiwai kalepa la, a o ua mea la paha.

Pauku 4. Aole e kau ia ke dute, aohe uku no ke tona, no ke awa, no ke kukui, no ke pailota, no ka moku mai, aole hoi uku e ae a pau o ke ano me ia, a o ke ano e ae ma kekahi o ia mau aina, maluna o na moku o kekahi, ke holo lakou mawaena o Amerika Huipuia a me ko Hawaii pae aina, ke hooiliia ka ukana maluna, a ke holo mai lakou mai ka aina e mai me ka ukana ole, ke kau ole ia ma ke ano like maluna o na moku ponoi o ia aina.

Pauku 5. Ma keia, ua hoakakaia no na olelo a keia kuikahi, aole e pono ke manao, ua pili i ka holo ana, a me ka lawe ukana ana, mai kekahi awa a i kekahi awa, o kekahi aina, a o kekahi; ua waiho loa ia keia holo ana, a me keia kalepa ana, no na moku ponoi wale no o ka aina.

Pauku 6. O na mokuahi o Amerika Huipuia i hoohanaia e ke aupuni o Amerika Huipuia, e halihali i na eke palapala o ia aupuni mawaena o ka moana Pakifika, a mai kekahi awa o ia moana i kekahi awa, e hiki ia lakou ke komo, keakea ole ia, iloko o na awa o ko Hawaii pae aina; e kakali hoi malaila, e kapili a e hoolako, e hoolei iuka i ko lakou poe ee moku, a me ka ukana hele o lakou, a e hana hoi i na hana a pau i kupono i ka oihana eke palapala o ke aupuni o Amerika Huipuia, a ma ia mau awa, aole hoi e uku no ke tona, no ke awa, no na kukui, no na moku mai, a no na dute ano like e ae, a ano okoa o kela ano keia ano.

Pauku 7. E komo na moku okohola o Amerika Huipuia ma na awa o Hilo, Kealakekua a me Hanalei ma ko Hawaii pae aina e kapili ai a e hoolako ai, e like me na awa o Honolulu a me Lahaina, o laua wale no na awa komo no na moku kalepa a pau. E ae ia lakou a pau ma ia mau awa e kuai aku i ko lakou mea e lako ai, a i ko lakou waiwai kalepa paha, aole nae i na wai ikaika e ona ai, i mea loaa ai ka mea ai no lakou, a hiki i na haneri dala elua *o ke kuai mua ana* o ko lakou waiwai kuai no kela moku keia moku; aole nae e uku i na uku no ke tona a no ke awa, aole hoi i ke dute, a me na uku e ae a pau loa maluna o ia waiwai, ke lawe ia mai a ke kuai ia. E ae ia hoi lakou ke kuai hou, aole nae i na wai ikaika e ona ai, a hiki hou aku i na dala hookahi tausani *o ke kuai mua ana*, no kela moku, keia moku, me ka uku ole no ke tona, a no ke awa, o kela ano keia ano a pau; e uku nae lakou i ke dute maluna o keia waiwai kuai, aole e oi aku, aole hoi ano e, o ke dute i ukuia ka waiwai a me ka waiwai kuai ano like, ke lawe ia mai e na kanaka, a maluna o na moku o ka aina i manao nui ia. E ae ia hoi lakou e holo mai kekahi awa, a i kekahi awa o ko Hawaii

Pae Aina, e loaa ai i mea ai no lakou; aka, aole e hiki ke hookuu iuka i ko lakou poe luina a e hoolei i na ee moku ma kahi e, ma Honolulu a ma Lahaina wale no; a ma na awa a pau, i oleloia ma keia pauku, e haawiia i na moku okohola o Amerika Huipuia i na pono a pau a me na pomaikai, a me na mea hoomama, i loaa i keia wa, a e haawiia ma keia hope aku, i na moku okohola o ka aina i manao nui ia. E like me na moku okohola, pela na moku kaua o Amerika Huipuia, e komo lakou iloko o na awa ekolu i oleloia ma keia Pauku, o na awa hoi i hookapuia i na moku kalepa; aka, aole e pono ke hooliloia keia pauku i ano e ae i ka moku o Amerika Huipuia, ke komo iloko o ke awa e ae, o Honolulu a o Lahaina wale no, ke loohia i ka mai, o ka mai hoi i manao mau ia, he pono ke hookapu i ka moku.

Pauku 8. Ke ae like nei na aoao hana Kuikahi nei, no ka pomaikai kino e haawiia'i i na kanaka o Amerika Huipuia ma na aina o ka Moi ke'lii o ko Hawaii Pae Aina, a me na kanaka o ka Moi ma Amerika Huipuia, e hiki ia lakou, a e loaa ia lakou ka pono keakea ole ia, e hele a e noho ma na aina o keia mau aoao kiekie hana kuikahi nei, me ke kiai ana o ke Kanawai e like me ka hana ana aku i na kanaka o ka aina e, i manao nui ia. E hiki ia lakou ke noho ma na hale a me na halepapaa, a e hoolilo aku i ko lakou waiwai lewa o kela ano keia ano a pau loa, me ke kuai, ma ka makana, haawi aku no ka haawiia mai, kauoha hooilina, a ma kela ano keia ano a pau loa, aole hoi keakea, aole pilikia iki o ia hana ana; a o ko lakou poe hope, me na hooilina, he poe kanaka e, no kekahi o keia mau aoao hana kuikahi nei, e loaa no ia lakou ka waiwai lewa ma ke kauoha ana a me ka *hooilina maoli*, a e hiki ia lakou ke lawe; a i ole, e hiki no ia hai ke lawe no lakou, a e hana i ko lakou makemake me ia waiwai lewa. E uku ana e pono ai ke Aupuni o ia wahi, i na uku wale no i kau ia, a e kau ia maluna o na kanaka o ka aina kahi i waihoia'i ua waiwai lewa la. A ina aole malaila ka hooilina, a o ka hope paha, e malama ia ua waiwai la, e like me ka malama ana o ka waiwai hooilina o ka mea, ua hanaia ma ua aina la, ke like ke ano, i hiki ai i ka mea nona ka waiwai ke lawe nona e like me ke Kanawai. A ina he hihia mawaeua o kekahi mau mea e koi mai ana no lakou ka waiwai, e hooholoia e na Kanawai a me na Lunakanawai o ka aina kahi i waihoia ua waiwai lewa la. Ina i make ka mea waiwai paa ma ka aina o kekahi, a ma na Kanawai o ua aina la, ua ili aku ua waiwai paa la, i ke kanaka o kela aina ke ole na Kanawai no ka poe hoohiki ole, alaila e haawiia i ua kanaka nei i manawa e kuai ai, a e lawe aku i kona mea i loaa mai no ua waiwai paa la, me ke keakea ole ia, me ka lawe ole o ke Aupuni i kekahi o ia waiwai. Aole loa lakou e uku i na auhau, a i na kaumaha o kela ano keia ano e ae, a e oi aku i ka mea i ukuia, a e ukuia ana e na kanaka o ka aina e i manao nui ia, ma na aina o keia mau aoao kiekie hana kuikahi nei.

E kaawale lakou i ka oihana koa, ma ka aina a ma ka moana; e kaawale ka lima ikaika e loaa ai ke dala a hoomoe ia no ke Aupuni; e kaawale i na kokua i lima ikaika ia, ke kau ole ia mai ke Kanawai ma ke ano like maluna o na mea a pau. E manao nui ia ko lakou hale, a me na hale papaa, a me na wahi i pili pu me ia, kahi i noho ai a i kalepa ai. Aole loa e komo wale ia oloko, aole loa e huli wale ia, a e nana wale ia na buke, na pepa, a me na palapala kakau o ko lakou kalepa ana: aka, ina he huli, alaila e hana mamuli o ka olelo ku i ke Kanawai

a ka Ahahookolokolo kupono; a o kela mea keia mea, o laua na mea hana kuikahi nei, ke hoopaa nei ia ia iho, no na kanaka o kekahi, e noho ana maloko o kona Aupuni, e hoomalu ia ko lakou kuleana maoli, ko lakou kino a me ko lakou waiwai lewa, e like loa ai me ka hoomalu ana i ko na kanaka o kona aina iho, a i ko na kanaka o ka aina i manao nui ia; e like nae me na Kanawai o kela a me keia aina.

PAUKU 9. E hiki no i na kanaka o kekahi, o na mea hana kuikahi nei, ma na aina o kekahi, ke malama i ka lakou hana iho a e haawi i ka lakou hana i ka lakou mea e haawi aku ai, ma ke ano Luna dala, Luna waiwai, a hope paha, aole hoi i keakea ia na kanaka, o na aoao kiekie hana kuikahi nei, i ko lakou koho ana i na luna nana e hana ia mau mea; aole lakou e kiiia e uku makahiki, aole uku e ae i ka mea i koho ole ia e lakou.

E mau no ke keakea ole ia o ka mea kuai aku, a me ka mea kuai mai, e hoohalahala pu laua, a e hooholo i ke kumu kuai o ko lakou waiwai kuai, me ko lakou waiwai kalepa, i lawe ia mai iloko, a i lawe ia mailoko aku o na aina, a o na Aupuni o na aoao kiekie hana kuikahi nei; aole nae e pili keia, ke kau ia ke Kanawai maloko o na aina o na mea hana kuikahi nei no keia mea, a ua lilo paha ia i mea mau e haawi ai i kekahi Luna i kekahi hana. Aka, aole e hooloiia kekahi olelo o keia, aole hoi o kekahi pauku e ae o keia kuikahi i ano kokua i ke kuai i na wai ikaika, e ona ai, a lilo i na kanaka o ko Hawaii Pae Aina, ke ae ole ke Kanawai Hawaii i ke kuai ana.

PAUKU 10 E hiki no i kekahi o na aoao hana kuikahi nei, ke hoonoho ma na awa o kekahi, i Kanikela, i hope Kanikela, a i luna malama kalepa ana, i koho ia e kona aoao, a e loaa ia lakou na pono o ko na aina i manao nui ia, aka, ina e hana kekahi o ia poe Kanikele i ka oihana kalepa, alaila e pili ia lakou na Kanawai a me na mea oihana mau, e like me ka pili ana i na kanaka o ko lakou aina ma ia wahi.

He kuleana ko ia poe Kanikele, a me na hope Kanikele, a me na luna malama kalepa ana, e olelo aku ai i na Luna e noho ana, e huli a e hopu, a e hoopaa, a e hookomo iloko o na hale paahao, i ka poe mahuka o na moku manuwa, a o na moku e ae o ko lakou aina. A nolaila, e hoopii lakou i na Aha kupono i na Lunakanawai, a o na Luna, a ma ka palapala e koi aku ai, e haawiia mai na mahuka, e hoike mua ma na palapala moku a me na palapala luina a me na palapala e ae paha, ua pili loa keia poe i na moku, a maopopo pela ka pono o ke kii ana mai, a i ukuia ka uku kupono no ka hopu ana e like me ke Kanawai, aole e hiki ke hoole i ka hoihoi aku i na mahuka.

A i hopu ia ua poe mahuka la, e haawiia iloko o ka lima o ua poe Kauikele la, hope Kanikele, a luna kalepa ana paha, a e hiki ke hoopaa ia lakou iloko o na hale paahao o ke Aupuni, ke noi mai ka poe kii mai a na lakou e uku, malaila no e hoopaa'i a hiki i ka manawa i hoihoiia'ku ai i ko lakou moku,, a i hoihoiia'ku ai i ko lakou aina iho, maluna o ka moku o ko lakou aina, a o kekahi moku e ae paha. E hiki no i na Luna Aupuni, ma kahi i noho ai na mahuka, ke koi aku i na Luna Moku, i na ona moku, a me na Kapena Moku paha, nona na mahuka i hopuia'i, e hoihoi aku ia lakou mai na aina aku o keia mau aoao hana kuikahi nei; a i ole ia, e haawi i ka mea hoopaa e noho malie ai lakou, e like me ke kanawai. Aka, i hoihoi ole ia, iwaena o na malama eono, mai ka la aku o ko lakou hopu ia, a i uku ole ia no ka

hoopaa ana, alaila e hookuu ia lakou, aole loa e hopu hou ia no ia kumu. Aka hoi, ina ua ikea ka hewa nui, a hana hewa uuku paha, alaila e hiki ke hoopanee i ka hoihoi ana ia ia, a hiki i ka wa e hooholo ai ka olelo a ka Aha Kanawai nana ia e hookolokolo, a e hooko ai ia olelo.

PAUKU 11. Eia kekahi. Ua ae like ia, aole loa e hooluhi ikiia ka luna manao o na kanaka, o na aoao kiekie e hana kuikahi nei ma na aina o kekahi o laua a me kekahi, aole hoi e hiki ke hoino a me ka hana ino ia lakou no ko lakou aoao pule. Aka, aohe olelo o keia pauku e hiki ai ke hoololi i ano keakea i ke kuleana o ke Aupuni Hawaii wale no, ke hooponopono nona iho, na kula ana i hana ai, a i kokua ai maloko o kona Aupuni.

PAUKU 12. Ina paha e ili ana kekahi o na manuwa, a o na moku e ae, ma na kai o ka aina o kekahi o keia mau aoao kiekie hana kuikahi nei; alaila, o ka moku, a o kekahi hakina, a o ka mea e lako ai, a e pili ai i ka moku a me ka ukana, a me ka waiwai kalepa a pau i hoopakeleia; a o ke kumu kuai ke kuaiia o ia mau mea, e hoihoi kokeia i ka poe nona ka waiwai a i ko lakou hope paha, ke kii mai, a i ole ka mea nona ka waiwai, aole hoi kona hope ma ia wahi alaila o ka waiwai, a i ole ia, o ke dala i loaa mai no ke kuai ana, a me ka palapala i loaa maluna o ua moku ili la, ke haawiia iloko o ka lima o ko Amerika, a o ko Hawaii Kanikele, a hope Kanikeie paha, i ka mea i hoonohoia no ia wahi ili ai ka moku, a e uku ke Kanikele, a o ka hope Kanikele paha, ka mea nona ka waiwai, a o kona hope paha, i ka uku no ka malama ana i ka waiwai, a me ko ka hoopakele ana, a me ka uku no na moku mai, e like me ka uku ana o ka moku ponoi o ia aina ke ili; aole loa e kauia ke dute maluna o ka waiwai i hoopakele ia, ke lilo ole i waiwai noho mauka. Eia kekahi mea i maopopo, ina i koi mai kekahi no ia moku ili, a no ia ukana, a no ia waiwai kalepa, e hoooholoia no ia e na Ahahookolokolo kupono o ka aina.

PAUKU 13. Ina he pilikla na moku kalepa o keia mau aoao hana kuikahi nei, no ka ino o ka moana, a ina he pilikia okoa, a komo iloko o kekahi awa o kekahi aina o laua, aole loa lakou e uku no ke awa, a me na uku e ae e pono ai ke Aupuni; ina he oiaio a he maopopo ka pilikia, a ina aole i hanaia maluna ka oihana kalepa ma ka hoolei ana a ma ka hooili ana i ka waiwai kalepa: Aka, o ka hoolei ana a me ka hooili ana i mea e ola ai na luina, a i mea e hiki ai ke kapili i ka moku, aole loa e manaoia, oia ka hana e pili ai ka uku; aole hoi e uku na moku ma ke awa mawaho o ka manawa pono, ke manaoia ke kumu o ka holo ana mai.

PAUKU 14. Ke ae like nei na aoao elua, e hana kuikahi nei, e hoihoi aku no na Luna Aupuni o kekahi a o kekahi paha, ke koiia mai ma ke ano Aupuni, i na kanaka a pau i hoopiiia no ka pepehi kanaka powa ma ka moana, puhi hale, powa maoli, hana dala hoopunipuni, a hoolaha paha i ke dala pepa hoopunipuni, a ua hanaia keia mau hewa iloko ke Aupuni o kekahi, a o kekahi paha, a e noho ana nae ka mea hopuia iloko o na palena o kekahi; e hanaia nae keia mamuli o na olelo wale no a na hoike, e maopopo ai kona hewa, a ma ke Kanawai o kela wahi ana i noho ai, ina malaila ka hana hewa ana, ua hopuia oia a paa i ka hale paahao, i hookolokolo pono ia; a e hiki no i na Lunaka-

nawai o kela mau Aupuni elua ke hoopiiia imua o lakou ma ka hoohiki, e haawi i ka palapala hopu i ka mea i hoohihiaia, i lawe ia mai oia imua o ka Lunakanawai o kekahi Aupuni paha, a o kekahi paha, i ikeia kona hewa, a me ka hewa ole; a ina ma ia hookolokolo ana, ua maopopo ka hewa; alaila, na ka Lunakanawai nana e hookolokolo e hooiaio ia mea imua o ka Luna nana e hooko, i hoopukaia'ku ka palapala hopu, e hoihoi aku ia mahuka. O na dala lilo no ia hopu ana, a me ka hoihoi ana, e uku ia no ia e ka mea koi mai, a lawe aku i ka mea mahuka.

PAUKU 15. Aia a holoholo na moku ahi, a me na moku lawe eke palapala me na hae o kekahi, a o kekahi, mai kekahi awa komo i kekahi paha o na aoao e hana kuikahi nei; alaila, ua ae like na aoao elua, e lawe ma na hale palapala o ua mau awa komo nei i na palapala a pau, a e lawe e like me ka palapala ana mawaho, i kekahi hale palapala ma ka aina o kekahi a o kekahi paha; a e kau ia ka uku no ka lawe ana, e like me ke Kanawai no ia mea, ma ka aina o kekahi a o kekahi paha nana e lawe ia mau palapala, a e huiia keia me ka uku mua o kela hale palapala, kahi i holo mai ai. E opeopeia a paa, na ope palapala e laweia'na i Amerika Huipuia, i na manawa pono i oleloia'i ma ka hale palapala o ko Hawaii Pae Aina, a e lawe i na awa o Amerika Huipuia, a nana Luna o ia mau hale palapala e wehe na ope'a e lawe aku i na palapala, e like me ka palapala mawaho, e kau ana i ka uku no ka lawe ana ma ka aoao aie i ke Aupuni Hawaii e like me ke Kanawai; a ua paiia maluna o kela palapala keia palapala, ina paha he palapala lima a he palapala i paiia paha.

O na palapala a pau i kupono e komo iloko o na eke e lawe ia'na i ko Hawaii Pae Aina, e laweia no ia iloko o na hale palapala o Amerika Huipuia, a e laweia i San Firancisco; a i ole ia, i kekahi awa e ae ma ka moana Pakifika, a na ka Luna hale palapala e hoouna ae ma na moku lawe eke palapala i Honolulu, a na ke Aupuni Hawaii e lawe i na palapala, a e ohi i ke dala uku no ka lawe ana mai, a e hoolilo ia dala na ka oihana halihali palapala o Amerika Huipuia, e like hoi ka uku ana me ke Kanawai o Amerika Huipuia. Aia no i ka manao o ka mea palapala ka uku e mamua, a me ka ole; e uku e ia no nae mamua na pena pai a me na nupepa a pau. Ma na buke helu o na aoao e hana kuikahi nei, a e hoaponopone ia ia mau buke i kela makahiki i keia makahiki, aole no e uku kela aoao a me keia aoao, no na palapala leta i hoihoi wale ia.

PAUKU 16. E mau no keia kuikahi mai ka la aku o ka haawi ana mai, haawi ana aku, i ka hooiaio ana, a hiki i ka pau ana o na makahiki umi, a malaila aku a hiki i ka pau ana o na malama he umikumamalua, mahope aku o ka hoakaka ana o kekahi o na aoao e hana kuikahi i kekahi aoao i kona manao e hoopau, aia no i ka makemake o kekahi o na aoao hana kuikahi nei ka hoike aku me ia, i kekahi aoao, ma ka pau ana o na makahiki umi, ma ia hope aku paha. Ina i haiia keia kuikahi e kekahi kanaka, o kekahi a me kekahi, o na aoao elua e kuikahi nei, maluna ona ka hewa; aole hoi e pau ka launa oluolu ana o na aupuni elua no ia mea; a ke hoohiki nei na aoao elua, e kokua ole i ka mea i hewa, aole hoi e ae i kona uhaki ana i ke kuikahi.

PAUKU 17. E ae ia a e hooholo loa ia keia kuikahi e ka Peresidena

o Amerika Huipuia me ka ae o ke Senate o ia aupuni, a e ae ia hoi me ka hooholo loa ia e ka Moi, ke Alii o ko Hawaii Pae Aina, me ka ae ana o kona Aha Kukakuka malu a e haawiia'ku a haawiia mai ka hooholo loa ana ma Honolulu, iloko o na malama he umikumamawalu, mai ka la i kakauia'i na inoa, a mamua mai olaila paha, ke hiki ia.

I mea e hoike ai keia, ua kau na Luna i ko laua inoa me na Sila kii o laua ma na palapala pakolu.

Hanapaaia ma Wasinetona ma ka olelo Beritania i ka la iwakalua o Dekemaba, i ka makahiki hookahi tausani ewalu haneri kanahakumamaiwa.

[*Sila*] JOHN M. CLAYTON.
[*Sila*] JAMES JACKSON JAFYES.

A no ka mea, ua pau i ka noonoo pono ia e a'u, na manao a me na pauku a pau maluna me ke kuka pu me kuu Aha Kukakuka Malu Aupuni, nolaila, ua hooholo, a ua hoopaa hoi au i keia Kuikahi maluna iho; a ke hoopaa nei hoi, a me ka hooholo ia mea, me ka maopopo loa, e hoohiki ana me ka oiaio a me kuu olelo Alii, owau a me ko'u mau hope, e hooko a e malama maoli no i na pauku a pau o keia Kuikahi me ka oiaio.

No ka oiaio o keia, ua kakau au i keia olelo hooholo loa ma kuu lima ponoi, a ua kau iho no hoi i ke sila nui o ko'u Aupuni.

Hanaia ma ko'u Hale Alii ma Honolulu i keia la iwakaluakumamaiwa o Augate, i ka makahiki o ka Haku, hookahi tausani ewalu haneri me kanalima, a i ka makahiki iwakaluakumamalima o ko'u noho alii ana.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

NO KA HAAWI AKU HAAWI MAI I NA KUIKAHI I HOOPAAIA.

O maua na mea nona na inoa malalo, o Robert Crichton Wale, kuhina no kona aina e, o ka Moi o ko Hawaii pae aina, a me Charles Bunker, kanikela o Amerika Huipuia ma Lahaina, ua kauohaia maua e ko maua mau aupuni, e haawi aku, a haawi mai i na kuikahi i hoopaaia no ke aloha, no ke kalepa a me ka hooholo moku iwaena o ka Moi a me Amerika Huipuia, i hanaia, a i kakau inoa ia ma Wasenetona i ka la iwakalua o Dekemaba, hookahi tausani ewalu haneri, a me kanaha kumamaiwa, nolaila ke hai aku nei maua.

Ua halawai maua i keia la no keia hana, a mahope o ka nana ana i na kuikahi i hoopaaia i kekahi a me kekahi, a me ka like me ke kuikahi i hana mua ia, alaila ua haawi aku a ua haawi mai i na kuikahi i hoopaaia.

No ka oiaio o keia, ua kakau inoa maua i keia palapala hooiaio, ma Honolulu, i keia la iwakaluakumamaha o Augate, hookahi tausani, ewalu haneri, a me kanalima, a ua kau iho no hoi i na sila o maua.

[*Sila*] R. C. WYLLIE,
[*Sila*] CHARLES BUNKER.

KUIKAHI MAWAENA O KA MOI KAMEHAMEHA III., ALII O KO HAWAII PAE AINA, A ME VICTORIA, KE ALII WAHINE O BERETANIA NUI A ME IRELANI, MALAMA I KA OIAIO, &c., &c.

KAMEHAMEHA III., ke Alii o ko Hawaii pae aina, i na kanaka a pau e ike ana i keia, me ke aloha : I lohe oukou. No ka mea, ua hana ia, a ua kau inoa ia, ke kuikahi aloha, kalepa, a me ka hooholo moku, iwaena o'u a me ke Alii Wahine o Beretania nui a me Irelani, malama i ka oiaio, ma Honolulu, i ka la umi o Iulai, i ka makahiki o ka Haku, hookahi tausani ewalu haneri a me kanalimakumamakahi, e ko'u luna kupono, a me ko ua Alii Wahine nei o Beritania Nui, hookohuponoia no ia hana, a me keia olelo ilalo iho, ua kuikahi nei, he olelo no he olelo.

No ka mana o ke Alii Wahine o ke Aupuni Hui o Beritania Nui, a me Irelani, a me ke Alii o ko Hawaii pae aina, e mau loa aku ka oluolu e noho nei, iwaena o laua, a e hoomau i ke kalepa pu ana o ko laua poe kanaka; nolaila, ua manao laua e hooholo i kuikahi aloha, kalepa, a me ka hooholomoku, a ua hookohu laua i ko laua mau luna, oia hoi; ua hookohu ke Alii Wahine o Beritania Nui a me Irelani, ia Wiliam Miller, Esq., Kanikele Nui no na mokupuni o ka Moana Pakifika. A ua hookohu ke Alii o ko Hawaii pae aina, ia Robert Crichtona Wyllie, Esq , kona Kuhina no ko ka Aina e, he hoakukakukamalu, a me kekahi Alii o kona Ahaolelo; ua hoakaka laua kekahi i kekahi i ko laua mau palapala hookohu, a ikea ua pono, alaila, ua aeia e laua na pauku malalo nei:

PAUKU 1. E mau no ka maluhia iwaena o ke Alii Wahine o ke Aupuni o Beritania a me kona poe hooilina, a me kona mau hope; a me ke Alii o ko Hawaii pae aina, me kona poe hooilina, me kona mau hope, a me ko laua poe kanaka.

PAUKU 2. E kalepa aku a e kalepa mai no, iwaena o na aina o ke Alii Wahine Beritania a me ko Hawaii pae aina. E noa na kanaka o kela a o keia o laua e hana kuikahi nei, e holoholo ko lakou mau moku me ka ukana me ka maluhia, i na wahi, na awa, a me na muliwai iloko o ke aupuni o kekahi me kekahi o laua, i aeia i na aupuni e ae. E noho no lakou i ka aina o kekahi, a me kekahi, o na mea i oleloia maluna, e hoolimalima hale, a e noho hale, a me na hale papaa; e kalepa kukaa, a e kalepa liilii lakou ma na mea ulu, a me na mea i hanaia, a me na mea kalepa kupono i ke kanawai; e loaa no ia lakou na pono a me na pomaikai, e like me na kanaka kamaaina; a e noho lakou malalo o na kanawai a me na hana mau e like me na kanaka kamaaina.

Pela no na moku manuwa o kela aoao keia aoao, e komo no iloko o na awa, a me na muliwai, a me na wahi, iloko o na aupuni o kekahi a me kekahi, kahi e komo ai na moku manuwa o na aupuni e ae, a e komo ana ma keia hope aku paha, ku malaila, a e hoomau, a e kapili hou, malalo nae o na kanawai a me na olelo o kela a me keia o ia mau aupuni elua.

Aole nae pili keia pauku i na moku holoholo iloko o ua mau aupuni nei elua, no kela a me keia, no kela mau aupuni elua wale no ia; a na kela a me keia e hooponopono e like me kona mau kanawai ponoi.

PAUKU 3. Ua ae no hoi keia mau aoao elua, o na pono a me na pomaikai a pau, ma ke kalepa ana a me ka hooholomoku ana, i haawiia a e haawiia ana ma keia hope aku paha, i na kanaka o kekahi aupuni e ae, e haawiia no ia mau pono a pau, i na kanaka o kela a me keia mau aupuni e ae like nei; ina paha ua haawi wale ia i kela aupuni, a i ole ia, i pani ano like no kekahi pono i haawiia mai, e ae like ia, ke haawiia mai no kekahi kumu.

PAUKU 4. Aole no e kaulia kekahi dute e ae maluna o kekahi waiwai kalepa, ka mea ulu paha, ka mea i hanaia paha ma ko Hawaii pae aina ke laweia iloko o ke aupuni o ke Alii Wahine Beritania, eia wale no, o ke dute i kaulia maluna o ua waiwai nei, ka mea ulu paha, ka mea i hanaia paha o kekahi aupuni e ae. A pela no hoi, aole e kaulia ke dute e ae maluna o kekahi waiwai kalepa, ka mea ulu paha, ka mea hanaia paha no ke aupuni o ka Moi Wahine Beritania, ke laweia mai iloko o ko Hawaii pae aina

Eia wale no, o ke dute i kaulia maluna o ua waiwai nei, ka mea ulu, ka mea hanaia paha o kekahi aupuni e ae. Pela hoi, aole e kaulia ke dute e ae a me ka uku e ae ma na aina panalaau o keia mau aoao elua e hana kuikahi nei, maluna o ka waiwai kalepa, ke laweia'ku i na aina panalaau, o kekahi a me kekahi; eia wale no, o ke dute i kaulia maluna o ua waiwai nei, ke laweia'ku i kekahi aina e, aole no hoi, e hookapuia kekahi mea kalepa, ka mea ulu, ka mea i hanaia paha, o na aina panalaau o kekahi, eia wale no, o ka mea i kaulia maluna o ua waiwai nei, ka mea ulu paha, ka mea hanaia paha, i laweia mai, mai na aina e mai. Aole hoi e hookapuia ka lawe ana i ka waiwai kalepa mai kekahi aina panalaau a me kekahi, eia wale no, o ke kapu o ua waiwai nei ke laweia i na aina panalaau o na aupuni e ae.

PAUKU 5. Aole e kaulia ke dute a me ka uku no ke tona, no ke kuikahi, a me ka awa, no ke pailota, no ka moku mai, a me ka uku pani no ka moku poino, aole hoi uku e ae o ia ano iloko o na awa o ko Hawaii pae aina, maluna o na moku Beritania, eia wale no, o na uku i kaulia maluna o na moku Hawaii. A pela hoi ma na awa o na aina o ka Moi Wahine Beritania, aole uku e ae i kaulia maluna o na moku Hawaii, eia wale no, e like me na aku maluna o na moku Beritania ma ia mau awa.

PAUKU 6. E like pu no na dute i kaulia maluna o ka waiwai kalepa ke laweia mai i ko Hawaii pae aina, e like me ke kanawai, ke laweia mai ma na moku Hawaii, a ma na moku Beritania paha; a e like hoi na dute i kaulia maluna o ka waiwai kalepa, ke laweia iloko o ke aupuni o ke Alii Wahine Beritania, e like me ke Kanawai ke laweia mai ma na moku Beretania a ma na moku Hawaii paha. E like pu no hoi na dute a me na makana a me na dute hoihoi aku, maluna o ka waiwai kalepa ke laweia'ku mai ko Hawaii pae aina aku e like me ke kanawai, ina paha i laweia aku ma na moku Hawaii, a ma na moku Beretania paha; a pela no hoi e like pu no na dute a me na makana,

a me na dute hoihoi aku maluna o ka waiwai kalepa i laweia'ku mai ke aupuni o ka Moi Wahine Beretania e like me ke kanawai, ina pana i laweia'ku ma na moku Beretania a moku Hawaii paha.

PAUKU 7. E komo no na moku okohola o Beretania ma na awa o Hilo, Kealakekua, a me Hanalei, ma ko Hawaii pae aina, e kapili ai, a e hoolako ai, e like me na awa o Honolulu a me Lahaina, o laua wale no na awa komo no na moku kalepa a pau, a ma ia mau awa ua aeia lakou e kuai aku i ko lakou mea e lako ai, a i ko lakou waiwai kalepa paha, koe nae na wai ikaika e ona ai, a hiki i na haneri dala elua o ke kuai mua ana, o ko lakou waiwai kuai no kela moku keia moku; aole nae uku no ke tona, a no ke awa, o kela ano keia ano, aole hoi he dute a me na uku e ae a pau loa, ma ka waiwai i laweia mai, a i kuaiia paha. E ae ia hoi lakou e kuai hou iho, aole nae i na wai ikaika e ona ai, a hiki hou aku i na dala hookahi tausani o ke kuai mua ana no kela moku keia moku me ka uku ole no, no ke tona a no ke awa, o kela ano keia ano a pau. E uku nae lakou i ke dute maluna o keia waiwai kuai, aole oi aku, aole hoi ano e, o ke dute no e uku ia i ka waiwai kalepa ano like ke laweia mai ma na moku a me na kanaka Hawaii. E ae ia hoi lakou, e holo mai kekahi awa a i kekahi awa o ko Hawaii nei pae aina e loaa'i i mea ai na lakou, aole nae e hiki ia lakou ke hookuu iuka, i ko lakou poe luina, a hoolei i na eemoku ma kahi e o ua mau mokupuni nei, ma Honolulu a ma Lahaina wale no. A ma na awa a pau i oleloia ma keia pauku, e haawiia i na moku okohola o Beretania na pono a pau, a me na pomaikai, a me na mea hoomama i loaa i keia wa, a e haawiia ma keia hope aku paha, i na moku okohola Hawaii, a me na aina i manao nui ia.

E like me ke komo ana iloko o ia mau awa ekolu i oleloia ma keia pauku, aole nae ia he mau awa komo no na moku kalepa pela no, ua ae ia na moku manuwa o Beretania e komo ma keia mau awa; aka hoi, aole e manaoia ma keia pauku, ua aeia ka moku Beretania, ke komo iloko o ke awa e ae o ko Hawaii pae aina, ma Honolulu a me Lahaina wale no, ke loohia i ka mai i manao mau ia he mai kupono ke hookapu i ka moku.

PAUKU 8. E hiki no i na kanaka kalepa a me na'lii moku a me na kanaka e ae o ka Moi Wahine Beretania, ke malama i ka lakou hana ma ko Hawaii pae aina, a e haawi i ka lakou hana i ka mea a lakou i makemake ai, ma ke ano luna dala, luna waiwai, hope paha, unuhi olelo paha, aole hoi lakou e koiia e hoolimalima i ka poe e ae, e like wale no me ka poe i hoolimalimaia e na kanaka Hawaii, aole hoi lakou e koi ia e uku i ka poe a lakou e hoolimalima ai i uku oi aku mamua o ka uku i haawiia i na kanaka Hawaii, no ia mau hana. E noa no na kanaka Beretania e kuai aku me ka poe a lakou i makemake ai, ma ke keakea ole ia, e kekahi poe monopoli, kekahi poe hoolimalima paha, a o kekahi poe i haawiia'i no lakou wale no kekahi pono, a kalepa ana paha o kela ano keia ano. E mau no hoi ke keakea ole ia o ka mea kuai aku a me ka mea kuai mai e hoohalahala pu, a e hooholo i ke kumukuai o ko lakou waiwai kuai i laweia mai iloko o ko Hawaii pae aina; a i laweia'ku paha mai ia pae aina aku e like me ko lakou manao. E malama nae lakou i na kanawai, a i ka hana mau ana ma ia pae aina.

Pela like na pono e haawiia i na kanaka Hawaii ma ke Aupuni o ke Alii Wahine Beretania mamuli o na kumu like.

E hoomalu likeia na kino a me ka waiwai o na kanaka o na aoao elua o keia kuikahi ma na aina panalaau o kekahi; e hookolokoloia lakou ma na ahahookolokolo e loaa mai ai ko lakou mau pono, e hiki hoi ia lakou ke hoolimalima i na loio, a me na kokua, a me na hope, e like me ko lakou makemake ma na mea hoopii a pau; a e haawiia ia lakou na pono ma keia mau mea e like me na kamaaina.

Pauku 9. Ma na mea e pili ana i na makai o na awa, ka hoouka ana a me ka hoolei ana i ka ukana o na moku, a me ka waiho ana i na waiwai kalepa maloko o na hale papaa, me ka maluhia o ka waiwai kalepa a me ka waiwai e ae; a ma na mea e pili ana i ka hooilina o na waiwai mamuli o ke kauoha a me ke ano e ae paha, a me ka hooponopono ana i ka waiwai lewa o kela ano keia ano, ma ke kuai, ma ka haawi wale, ma ke kauoha a ma kekahi ano e ae; a ma na mea e pili ana hoi i na ahahookolokolo, e haawiia no na pomaikai, a me na pono i na kanaka o kela aoao keia aoao e kuikahi nei, e like me na kamaaina, aole hoi lakou e hooukuia ma ia mau mea i na dute, a me na uku e ae, e like wale no me na mea i kaulia maluna o na kamaaina, malalo no nae o na kanawai a me na rula oia mau aina.

Ina paha make kekahi kanaka o kekahi o keia mau aoao e kuikahi nei, me ke kauoha ole ma ka aina o kekahi, alaila, na ke kanikele nui, kanikele maoli, a hope kanikele paha, o ka aina o ka mea make, e malama i ka waiwai ana no kona mau hooilina, kupono i ke kanawai, a no ka poe ana i aie aku ai, e like no nae me na kanawai o ka aina kahi i make ai; pela no a hiki i ka wa e hookohu ia'i ka luna hooko kauoha a luna hooponopono waiwai paha, e like me ke kanawai o ka aina kahi i make ai.

Pauku 10. O na kanaka o ka Moi Wahine Beretania, e noho ana ma ko Hawaii pae aina, a o na kanaka Hawaii hoi e noho ana ma ke aupuni o ke Alii Wahine Beretania, e kaawale lakou i ka oihana koa a pau loa ma ka moana a mauka, ke makemake ole lakou ia hana. E kaawale hoi lakou i ka limaikaika ana e loaa mai ai ke dala e hoomoe ia no ke aupuni a me na koi a pau no ka oihana koa; aole loa hoi lakou e hooukuia, e uku no na koina, a me na auhau e ae paha, e like wale no me na mea i ukuia e na kamaaina.

Pauku 11. Ua ae ia no hoi me ka hoohiki, aole no e hookomo kekahi a me kekahi o na aoao elua e hana nei i keia kuikahi, iloko o kana hana, a e hoomau iloko o kana hana i ke kanaka o kekahi aoao i mahuka i ka manuwa paha, a i ka oihana koa paha mauka, ma ka aina o kela aoao. Aka hoi, e hookuu aku kela mea keia mea o na aoao e hana kuikahi nei, ia poe mahuka a pau mawaho ae o kana hana ke koiia mai e kela aoao e hana pela.

Ua ae ia no hoi ina e mahuka kekahi luina o kekahi manuwa, a moku kalepa paha, o kekahi a me kekahi aoao e hana nei i keia kuikahi, oi ku ana ia moku iloko o kekahi awa ma ke aupuni o kela aoao;—alaila, na na luna aupuni o ia wa a me ia aupuni, e kokua ma na mea a pau e pono ai, e hopu ia'i ia poe mahuka, ke koi ia mai e hana pela e ke kanikele o ka mea kuleana malaila; a i ole ia, e ka hope o ke kanikele e noho ana. Aole hoi e hoomalu a e hookipa paha kekahi poe ia poe mahuka. Ua ae like ia no hoi, ina paha he kokua e ae, ma ka hopu ana i ka poe mahuka a hoihoi aku, a kela aoao keia aoao

i haawi aku, a e haawi ana ma keia hope aku paha i kekahi aupuni e ae, e manaoia no ia, ua haawi ia no ia kokua i kela aoao, e like pu me na mea kokua, i hoakaka pono ia ma keia kuikahi.

PAUKU 12. E hiki no i kela a me keia o na aoao hana i keia kuikahi, ke hoonoho, ma ke aupuni o kekahi, i na kanikele i mea e maluhia ai ke kalepa ana. Mamua nae o ke komo ana o kekahi kanikele iloko o kana oihana e ae ia no ia e ke aupuni kahi i hoounaia'i e like me ke kanawai; a e hiki no i kela aoao keia aoao, ke waiho kaawale, i na wahi a lakou i manao ai, aole noho ke kanikele malaila. E haawiia no i na luna aupuni a me na kanikele o ko Hawaii pae aina e noho ana ma ke aupuni o ke Alii Wahine Beretania, na pomaikai a me na pono a pau i haawiia a e haawiia ana paha i na luna aupuni o ia ano, no na aupuni i manao nui ia. A pela no hoi, o na luna aupuni a me na kanikele o ka Moi Wahine Beretania e noho ana ma ko Hawaii pae aina, e haawi ia lakou i na pono, a me na pomaikai a me ka hoomama ana i haawiia i na luna aupuni a me na kanikele, o ia ano, no ke aupuni i manao nui ia.

PAUKU 13. No ka maluhia ana o ke kalepa ana o na kanaka, o ka Moi Wahine Beretania a me ke Alii o ko Hawaii pae aina, nolaila, ua aeia, ina hiki i ka manawa mokuahana, a pau ka launa aloha ana iwaena o na aoao elua e hana kuikahi nei; alaila, e haawiia i hookahi makahiki i na kanaka o kela aoao a me keia aoao, e hooponopono i ko lakou mau buke helu, a me ko lakou waiwai, a e aeia lakou e ee moku ma ke awa a lakou i makemake ai. Ua aeia no hoi na kanaka o kela aoao keia aoao e hana kuikahi nei, e noho paa ana ma ke aupuni o kekahi, mamuli o kona paahana, a hana e ae paha; e noho no malaila ma kana hana i ka wa mokuahana ke hiki mai, me ke keakea ole ia, a me ka hoopilikia ole ia, o ko lakou mau kino, a me ka lakou waiwai, oi noho malie lakou, a malama hoi i na kanawai. A o ka lakou waiwai o kela ano keia ano, ina paha ia lakou ka malama ana, a ua haawiia ia hai paha e malamaia, a i ke aupuni paha, aole laweia e ke aupuni; aole hoi e kaulia maluna o ia waiwai kekahi uku, a koina e ae, e like wale no me ka waiwai o na kamaaina. Pela no hoi ka aie, ia manawa, o kekahi kanaka i kekahi, a me ke dala o ka lehulehu, a me na haawina o na Ahahui, aole no e laweia a hoopaaia e ke aupuni.

PAUKU 14 Aole no e hoopilikiaia, a hoomaauia paha, na kanaka o ka Moi Wahine Beretania e noho ana ma ko Hawaii pae aina no ka lakou pule; e noa no ko lakou lunamanao, a e hiki hoi ia lakou ke hoomana i ke Akua ma ko lakou hale, a ma ko lakou luakini, a lakou e kukulu ai ma na wahi kupono, me ke keakea ole ia, ke hoaponoia e ke aupuni Hawaii. Pela no e noa ka lakou hana ana i na kupapau o na kanaka o ka Moi Wahine, ke make ma ko Hawaii pae aina, iloko o na ilina a lakou i hoomakaukau ai, me ka pilikia ole. Pela no hoi na kanaka Hawaii ma ke aupuni o ka Moi Wahine Beretania, e noa loa no ko lakou lunamanao, a e malama lakou i ka lakou pule ma kahi malu, a ma kahi akea, ma ko lakou hale iho, a ma na luakini paha, a ma na wahi pule e ae e hookaawaleia no ia hana, e like me ka noa ana o ka pule i hooponoponoia ma ke aupuni o ua Moi Wahine nei.

PAUKU 15. Ina paha holoholo na moku Beretania e halihali leta ma

keia hope aku, a ku ma ko Hawaii pae aina, alaila, ua aeia no e noho kekahi luna moku, e noho ma ke awa kahi e ku ai ua mau moku nei, a e ohi i ka uku e kauia ana ma keia hope aku no ka halihali leta o na moku Beretania, no ka oihana halihali leta o Beretania, mai ko Hawaii pae aina i kahi e holo ai ua mau moku halihali leta nei.

E komo wale ua mau moku halihali leta nei iloko o na awa o ko Hawaii pae aina, e ku, e kapili hou, e hoolako hoi, e hoolei i na ee moku a me ko lakou ukana, a e hana i na hana a pau e pili ana i ka oihana halihali o Beritania. Aole no e kauia maluna o ia mau moku ka uku no ke tona, no ke awa, no ke kukui, no ka mai, a me na uku e ae o kela ano keia ano.

Pauku 16. Ina paha ili kekahi manuwa a moku kalepa paha, no kekahi o na aoao e hana kuikahi nei, ma na kahakai o kekahi, alaila, e hoihoi koke ia'ku ua moku nei, a o kekahi hakina paha, a o ka mea e lako ai, a o ka mea pili i ka moku, a i ka ukana, a me ka waiwai kalepa i hoopakeleia a o ke kumukuai paha, ke kuaiia'ku, e hoihoi koke ia'ku a pau loa, i ka poe nona ka waiwai, a i ko lakou poe paha, ke kii mai; a i ole ka mea nona ka waiwai, aole hoi kona hope ma ia wahi, alaila e haawiia ka waiwai, a i ole ia, o ke dala i loaa mai no ke kuai ana, a me na palapala i loaa maluna o ua moku ili la, iloko o ka lima o ko Beritania, i ko Hawaii kanikele paha, i hoonohoia ma kahi i ili ai ua moku nei, a e uku ua kanikele nei mea waiwai, a hope paha, i ka uku no ka malama ana i kela waiwai, oia wale no; a me ka uku pu no ka paa ana e like me na moku ponoi o ia aina ke ili. Aole loa e kauia ke dute maluna o ka waiwai hoopakeleia, ke lilo ole ia, i waiwai noho mauka.

Pauku 17. Ua ae like ia no hoi i mea e loaa ai ka manawa kaawale e hooponopono hou ae i na mea e pono like ai ka launa pu ana o na aoao elua e hana kuikahi nei, a e pomaikai ai hoi ko laua poe kanaka mahope aku o ka pau ana o na makahiki ehiku mai ka la e hoopaaia'i keia kuikahi, e hiki no i kekahi a me kekahi o na aoao e hana kuikahi nei, ke hai aku i kekahi i kona manao e hoopau i ka pauku 4, 5, 6, o keia kuikahi, a i ka pau ana o na malama he umikumamalua mahope iho o ka lohe ana o kela aoao i ka manao o kekahi, e pau ia mau pauku, alaila e pau io no ia mau pauku a me na olelo a pau iloko, aole no e paa maluna o na aoao elua e hana kuikahi nei.

Pauku 18. E hoopaaia keia kuikahi, a e haawiia'ku, haawiia mai na palapala hoopaa ma Honolulu, iloko o na malama he umi, a mamua mai paha, ke hiki.

I mea e hoike ai keia, ua kau na luna i ko laua mau inoa, a me na sila o laua.

Hanaia ma Honolulu i keia la umi o Iulai, i ka makahiki o ka Haku hookahi tausani, ewalu haneri a me kanalimakumamakahi.

[Sila.] ROBERT CRICHTON WYLLIE.
[Sila.] WILLIAM MILLER.

A no ka mea hoi, ua pau i ka noonoo pono ia e au, na manao a me na pauku maluna me ke kuka pu me kuu Ahakukakukamalu Aupuni, nolaila, ua hooholo, a ua hoopaa hoi au i keia Kuikahi maluna iho; a

ke hoopaa nei hoi, a me ka hooholo ia mea, me ka maopopo loa, e hoohiki ana me ka oiaio a me kuu olelo Alii, owau a me ko'u mau hope, e hooko a e malama maoli no i na pauku a pau o keia Kuikahi me ka oiaio.

No ka oiaio o keia ua kakau au i keia olelo hooholo loa me kuu lima ponoi, a ua kau iho no hoi i ke Sila Nui o ko'u aupuni, i ka la 6 o Mei, M. H. 1852, a me ka makahiki 27 o kuu noho aupuni ana.

KAMEHAMEHA.

KIONI ANA.

KA APONOIA ANA E KA MOI I KE KUIKAHI IWAENA O KE AUPUNI O KO HAWAII PAE AINA, A ME KE KULANAKAUHALE HANESEATIKA KUOKOA O BEREMEN.

KAMEHAMEHA III, ka Moi o ko Hawaii pae aina, i na mea a pau i loaa i keia palapala, aloha oukou: No ka mea, ua hooholoia a ua kakau inoa ia ke kuikahi aloha, kalepa, a me ka hooholo moku iwaena o makou a me ke kulanakauhale Hanesiatika kuokoa o Bremen, ma Honolulu, ma ka la ehiku o Augake, M. H. 1851, ma ka lima o ko makou mea i kohoia a me ke Kanikele o Bremen, a penei ka heluhelu ia ana:

"No ka makemake nui ia o ke kuikahi a me ka olelo aelike iwaena o Bremen a me ko Hawaii pae aina, nolaila, a no ia manao, ua hooholo maikai ia keia mau pauku iwaena o na aupuni o Bremen a me ko Hawaii pae aina, a ua kakau ia na inoa.

PAUKU 1. E mau loa aku no ka malu, a me ke aloha iwaena o Bremen, he kulanakauhale Haneseatika kuokoa, a me ka Moi ke Alii o ko Hawaii pae aina, a iwaena hoi o na hooilina, a me na hope o laua.

PAUKU 2. Ma na kuleana maoli, a me na kino, a me ka waiwai, e hoomaluhia ka poe o Bremen e noho la malalo o ke Alii o ko Hawaii pae aina, e like me ka hoomalu ana i na kanaka maoli; a ke ae aku nei ke Alii o ko Hawaii pae aina, e haawi aku i na kanaka o Bremen, i na pono a pau a me na pomaikai, i haawiia i keia manawa a i kekahi manawa mahope aku paha i ko ka aina i aloha nui ia.

Ina e make aku kekahi kanaka o na aoao elua me ka palapala kauoha ole, ma ka aina o kekahi aoao, alaila, na ke kanikele nui, a kanikele e ae paha, o ka lahui o ka mea i make, malalo o na kanawai o ka aina, e hoopaa a e malama i ka waiwai o ka mea make, no na hooilina a me na aie ona, a hiki i ka manawa e kohoia ai ka luna hooponopono waiwai, e like me na kanawai o ke aupuni kahi e noho ana ua mea make la.

PAUKU 3. E pili ka hoomalu ana o ke Alii o ko Hawaii pae aina i na moku o Bremen, a me na 'lii moku, a me na luina, ma na awa, a me na wahi ku moku o kona aupuni. I ka manawa kaua, e hoomalu

ikaikaia lakou ka mea mai na enemi o Bremen. Ina ili kekahi moku ma ke kauwahi, alaila e hooikaika loa kolaila poe alii, a me na luna o ke Alii e kokua ia lakou, i hao ole ia ka waiwai. O ka uku no ka hoopakele ana, e hooholoia mamuli o ke kanawai nui no ka hoopakele waiwai. Ina he hoopaapaa, alaila, na na mea i kohoia e na aoao elua e hooholo i ka olelo no ia uku.

PAUKU 4. E keakea na luna o kela wahi keia wahi me ke ku e ikaika aku i ka mahuka ana o na luina, mai na moku o Bremen mai, a e like me ka mea hiki ia lakou, e hopu, a e hoopaa i na mahuka; a na na kapena, a me na ona o na moku e uku i ka lilo ana, e like me ke kanawai. Aole e hana ino aku i na mahuka, a e hai kokeia'ku ka hopu ana i ke kanikele o Bremen, e like me ka pauku 6 o keia kuikahi.

PAUKU 5. E aeia ko Bremen poe kanaka e hele mai, a e noho ma na wahi a pau iloko o ke aupuni o ke Alii o ko Hawaii pae aina, ke loaa nae ka palapala na ke kanikele o Bremen mai, e hoakaka ana he poe kanaka pono lakou, aole nae e pono ia ia ke haawi aku i ka palapala e like me ia ia hai, i na kanaka ponoi no o Bremen.

Ina makemake na luina o Bremen e noho ma keia pae aina, e loaa mua i ke kanikele Bremen ka ae o keia aupuni.

PAUKU 6. Ua ae like ia, e aoia mai ke kanikele Bremen e hooikaika nui i ka hoopau i na hihia me na kanaka o Bremen, me ka hoopii ole mai i na ahahookolokolo, a ina i laweia kekahi hihia imua o ka ahahookolokolo no na haole, na ka lunakanawai o ia aha e hoike koke aku i ke kanikele Bremen, a ina i hoopaaia na luina, a me na kanaka o Bremen no ke kolohe, a no kekahi hewa, na ka Luna Makai, a i ole ia, o kekahi kanaka e ae o na makai e hoike koke aku ia ia i ua paa ana la.

PAUKU 7. O na mea ulu ma Bremen, a me ka waiwai e ae maluna o na moku o Bremen, a laweia mai maluna o kolaila moku, ina i aeia na moku o ka aina e ke lawe mai, alaila, aole hiki ke hookapu, aole hoi lakou e uku i ke dute a oi aku mamua o ko ka aina i aloha nui ia Ina hoanoeia ke dute i kauia maluna o ka waiwai, aole e hookoia, a hala na malama umikumamalua mahope iho o ka hai mua ana ma ke akea.

PAUKU 8. O ko Bremen mau mea kuai, a me ka waiwai, a me ka ukana i laweia mai maloko o na moku o Bremen, ina oi aku ke dute mamua o elima hapahaneri, e aeia ka waiho wale ana i kela waiwai maiuka nei malalo o ka palapala hoopaa, a e uku i ke dute maalo wale no.

PAUKU 9. E haawiia no na moku Bremen, na lakou e kuai i ka waiwai o na moku, a i kekahi hapa paha, ma na awa komo a pau o ke aupuni Hawaii, na awa komo o keia wa, a pela no ma ke awa hou, ke weheia kekahi awa no ke kuai i ka waiwai o ka aina e, a pono no hoi i na moku Bremen ke lawe aku i ka waiwai o ko Hawaii pae aina, i uku no ka waiwai o ko lakou moku. Aole nae lakou e aeia ke lawe i ka waiwai, a me na mea kuai, a me na mea houka, mai kekahi moku-

puni, a mai kekahi awa i kekahi awa, no ka mea, ua haawiia kela kuai ana mai kekahi awa i kekahi awa i na moku wale no i holo malalo o ka hae Hawaii.

PAUKU 10. I ke kuai ana, a i ka hana ana i na mea e ae me ko ke aupuni o Beremen, ke kulanakauhale Haneseatika kuokoa, a me ko kona mau aina, e hana like ia na kanaka o ka Moi, ke Alii o ko Hawaii pae aina, me ko ka aina i aloha nui ia.

Ua hanaia ma Honolulu i keia la 7 o Augate, 1851.

(Inoa,) R. C. WYLLIE,
[L. S.] Kuhina no ko na Aina e.
(Inoa,) STEPHEN REYNOLDS.
[L. S.] Ka mea i kohoia e ka Ahaolelo o Beremen.

PAUKU HOU. Aole e paa loa keia Kuikahi, a hooiaio ia e ka Ahaolelo o Beremen, ke kulanakauhale Haneseatika kuokoa, aka, i mea e pono ai na moku a me na kanaka o Beremen e hiki mai ana, ua ae like ia no keia manawa, e hookoia no, mai ka la aku o ka hooiaio ana o ka Moi, ke Alii o ko Hawaii Pae Aina.

Hanaia ma Honolulu i keia la 7 o Augate, 1851.

(Inoa,) STEPHEN REYNOLDS.
[L. S.] Ka mea i kohoia e ka Ahaolelo o Beremen.
(Inoa,) R. C. WYLLIE.
[L. S] Kuhina no ko no Aina e.

A no ka mea, ua noonoo makou i na pauku a pau o ia Kuikahi, me ke kuka pu ana me ko maku Ahakukakukamalu, a ua hooiaio ia a ua aponoia e makou ua Kuikahi la, a ke hooiaio me ka aponoia nei e makou ma ke ano hoopaa loa, me ka hoohiki ia ko makou inoa Moi, no makou iho, a me ko makou mau hope, e hooko pololei ia na pauku a pau.

A nolaila, ua kakau ia makou i keia aponoia ana me ko makou lima, a me ka Sila nui o ke Aupuni.

Hanaia ma Honolulu, i keia la 27 o Maraki, M. H. 1854, a i ka 29 o ko makou mau makahiki noho Alii ana.

(Inoa,) KAMEHAMEHA.
(Inoa,) KEONI ANA.

Kakauia e ka Moi a me ke Kuhina Nui.

R. C. WYLLIE.
Kuhina no ko na Aina e.

KUIKAHI ME NA AUPUNI O SUEDENA A ME NOREWAI.

OWAU o KAMEHAMEHA IV, ma ka lokomaikai o ke Akua, ke Alii o ko Hawaii Pae Aina, ke hai aku nei

Ua kauoha aku nei ka Moi Kamehameha III, i make aku nei, e hanaia i kuikahi launa, a me ke kalepa, a me ka hooholo moku, me kekahi pauku hou iho, iwaena o ke Aupuni Hawaii a me na aupuni o Suedena me Norewai, ua paa, ua kakau inoaia, a ua silaia i ka la mua o Ianuari, 1852, e na luna mana makaukau o laua; oia hoi, ma kona aoao o Robert Crichton Wyllie, kona Kuhina no ko na Aina e, Kuhina Kaua kuloko, a me ke kaua Moana, Hoa Kukamalu, kekahi o na Lii Ahaolelo, a me ka Luna o na Komite malama i ke dala ponoi o ka Moi; a ma ka aoao o ka Moi OSCAR, ke Alii o Suedena me Norewai, o ka poe Gota a me ka poe Wanedala, Monsieur Christian Adolphe Virgin, Puuku o ka Moi, Kapena Manuwa o ke Alii Koa o ka aoao Pahikaua, a me ka aoao o Sana Stanislaus o Rusia, apana elua, a ua kuikahi nei ua like loa na olelo me keia malalo:—

NO KA MEA, *he mea nui keia, a e hoopaa loa i ka launa pu ana, a me ke kalepa ana iwaena o na aupuni o ke Alii o Suedena me Norewai, a me ke Alii o ko Hawaii Pae Aina, nolaila, ua haawi aku haawi mai na mea nona na inoa malalo i ko laua mau palapala hookohu, i maopopo ua kupono, a ua ae no ko laua mau Alii, e hana a paa i kuikahi launa a me ke kalepa, a me ka hooholo moku, penei:—*

PAUKU 1. E mau loa no ka maluhia iwaena o ke Alii o na aupuni hui o Suedena a me Norewai, o me kona poe hooilina, a me kona mau hope; a me ke Alii o ko Hawaii Pae Aina, me kona poe hooilina, me kona mau hope, a me ko laua poe kanaka.

PAUKU 2. E kalepa aku a kalepa mai no iwaena o ka aina o ke Alii o Suedena me Norewai, a me ke Alii o ko Hawaii Pae Aina. E noa na kanaka o kela a o keia o laua e hana kuikahi nei, e hooholo ko lakou mau moku me ka ukana me ka maluhia, i na wahi, na awa, a me na muliwai, iloko o ke aupuni o kekahi me kekahi o laua, i aeia e na aupuni e ae. E noho no lakou i ka aina o kekahi a me kekahi, o na mea i oleloia maluna, e hoolimalima hale, a e noho hale, a me na hale papaa; e kalepa kukaa, a e kalepa liilii lakou, ma na mea ulu, a me na mea i hanaia, a mea kalepa kupono i ke kanawai, e loaa no ia lakou na pono a me na pomaikai, e like me na kanaka kamaaina; a e noho lakou malalo o na kanawai a me na hana mau, e like me na kanaka kamaaina.

Pela no na moku manuwa o kela aoao keia aoao, e komo no iloko o na awa, a me na muliwai, a me na wahi iloko o na aupuni o kekahi a me kekahi, kahi e komo ai na moku manuwa o na aupuni e ae, a e komo ana ma keia hope aku paha, e ku malaila, a e hoomau, a e kapili hou, malalo nae o na kanawai a me na olelo o kela a me keia o ia mau aupuni elua. Aole nae pili keia pauku i na moku holoholo iloko o ua mau aupuni nei elua, no kela a me keia, no keia mau aupuni elua wale no ia; a na kela a me keia e hooponopono e like me kona mau kanawai ponoi.

PAUKU 3. Ua ae no hoi keia mau aoao elua, o na pono a me na pomaikai a pau, ma ke kalepa ana a me ka hooholo moku ana, i haawiia a e haawiia ana ma keia hope aku paha, i na kanaka o kekahi aupuni e ae, e haawiia no ia mau pono a pau i na kanaka o kela a me keia mau aupuni e ae like nei, ina paha ua haawi wale ia i kela aupuni, a i ole ia, i pani ano like no kekahi pono i haawiia mai e ae like ia ke haawiia mai no kekahi kumu.

PAUKU 4. Aole no e kaulia kekahi dute e ae maluna o kekahi waiwai kalepa, ka mea ulu paha, ka mea i hanaia paha ma ko Hawaii pae aina ke laweia iloko o ke Aupuni o ke Alii o Suedena me Norewai. eia wale no o ke dute i kaulia maluna o ua waiwai nei, ka mea ulu paha, ka mea i hanaia paha, o kekahi aupuni e ae. A pela no hoi, aole e kaulia ke dute e ae maluna o kekahi waiwai kalepa, ka mea ulu paha, ka mea hanaia paha no ke aupuni o ka Moi o Suedena me Norewai ke laweia mai iloko o ko Hawaii pae aina. Eia wale no o ke dute i kaulia maluna o ua waiwai nei ka mea ulu, ka mea hanaia paha o kekahi aupuni e ae Pela hoi, aole e kaulia ke dute e ae a me na uku e ae, ma na aina panalaau o keia mau aoao elua e hana kuikahi nei maluna o ka waiwai kalepa, ke hooiliia'ku i na aina panalaau o kekahi a me kekahi, eia wale no o ke dute i kaulia maluna o ua waiwai nei, ke laweia'ku i kekahi aina e. Aole no hoi, e hookapuia kekahi mea kalepa, ka mea ulu, ka mea i hanaia paha, o na aina panalaau o keia mau aoao e hana kuikahi nei, ke laweia iloko o na aina panalaau o kekahi, eia wale no o ka mea i kaulia maluna o ua waiwai nei, ka mea ulu paha, ka mea hanaia paha, i lawe ia mai mai na aina e mai. Aole hoi e hookapuia ka lawe ana o ka waiwai kalepa mai kekahi aina panalaau a me kekahi, eia wale no o ke kapu o ua waiwai nei, ke laweia i na aina panalaau o na aupuni e ae.

PAUKU 5. Aole e kaulia ke dute a me ka uku no ke tona, no ke kukui, a me ke awa, no ka pailota, no ka moku mai, a me ka uku pani no ka moku poino, aole hoi uku e ae o ia ano iloko o na awa o ko Hawaii pae aina, maluna o na moku o Suedena a me Norewai, eia wale no o na uku i kaulia maluna o na moku Hawaii. A pela hoi ma na awa o ka aina o ke Alii o Suedena me Norewai, aole uku e ae i kaulia maluna o na moku Hawaii, eia wale no, e like me na uku maluna o na moku Suedena me Norewai ma ia mau awa.

PAUKU 6. E like pu no na dute i kaulia maluna o ka waiwai kalepa ke laweia mai i ko Hawaii pae aina, e like me ke kanawai, ke laweia mai ma na moku Hawaii, a ma na moku o Suedena me Norewai paha; a e like hoi na dute i kaulia maluna o na waiwai kalepa, ke laweia iloko o ke aupuni o ke Alii o Suedena me Norewai, e like me ke kanawai, ke laweia mai ma na moku Suedena me Norewai a ma na moku Hawaii paha. E like pu no hoi na dute, a me na makana, a me na dute hoihoi aku, maluna o ka waiwai kalepa ke laweia'ku mai ko Hawaii pae aina aku, e like me ke kanawai, ina paha i laweia aku ma na moku Hawaii, a ma na moku o Suedena me Norewai paha; a pela no hoi e like pu no na dute a me na makana, a me na dute hoihoi aku, maluna o ka waiwai kalepa i laweia'ku mai ke aupuni o ka Moi o Suedena me Norewai e like me ke kanawai, ina paha i laweia 'ku ma na moku o Suedena me Norewai, a moku Hawaii paha.

PAUKU 7. E komo no na moku okohola o Suedena me Norewai ma na awa o Hilo, Kealakekua, a me Hanalei, ma ko Hawaii pae aina, e kapili ai, a e hoolako ai, e like me na awa o Honolulu me Lahaina; o laua wale no na awa komo no na moku kalepa a pau; a ma ia mau awa ua aeia lakou e kuai aku i ko lakou mea e lako ai, a i ko lakou waiwai kalepa paha, koe nae na wai ikaika e ona ai, a hiki i na haneri dala elua o ke kuai mau ana, o ko lakou waiwai kuai no kela moku keia moku, aole nae uku no ke tona, a no ke awa o kela ano keia ano, aole hoi he dute a me na uku e ae a pau loa, ma ka waiwai i laweia mai, a i kuaiia paha. E ae ia hoi lakou e kuai hou iho, aole nae i na wai ikaika e ona ai, a hiki hou aku i na dala hookahi tausani o ke kuai mau ana no kela moku keia moku, me ka uku ole no, no ke tona a no ke awa, o kela ano keia ano a pau. E uku nae lakou i ke dute maluna o keia waiwai kuai, aole e oi aku, aole hoi ano e, o ke dute no e ukuia, i ka waiwai kalepa ano like ke lawe ia mai ma na moku a me na kanaka Hawaii. E ae ia hoi lakou, e holo mai kekahi awa a i kekahi o ko Hawaii pae aina, e loaa'i ka mea ai na lakou; aole nae e hiki ia lakou ke hookuu iuka i ko lakou poe luina, a hoolei i na ee moku ma kahi e o ua mau mokupuni nei, ma Honolulu a ma Lahaina wale no. A ma na awa a pau i oleloia ma keia pauku, e haawiia i na moku okohola o Suedena me Norewai na pono a pau a me na pomaikai, a me na mea hoomama i loaa i keia wa, a e haawiia ma keia hope aku paha, i na moku okohola Hawaii a me na aina i manao nui ia. E like me ke komo ana iloko o ia mau awa ekolu i olelo ia ma keia pauku, aole nae ia he mau awa komo no na moku kalepa pela no, ua aeia na moku manuwa o Suedena me Norewai e komo ma keia mau awa; aka hoi, aole e manaoia ma keia pauku, ua ae ia ka moku Suedena me Norewai ke komo iloko o ke awa e ae o ko Hawaii pae aina, ma Honolulu a me Lahaina wale no, ke loohia i ka mai i manao mau ia he mai kupono ke hookapu i na moku.

PAUKU 8. E hiki no i na kanaka kalepa, a me na'lii moku, a me na kanaka e ae o ka Moi o Suedena me Norewai ke malama i ka lakou hana ma ko Hawaii pae aina, a e haawi i ka lakou hana i ka mea a lakou i makemake ai, ma ke ano luna dala, luna waiwai, hope paha, unuhi olelo paha, aole hoi lakou e koiia e hoolimalima i ka poe e ae, e like wale no me ka poe i hoolimalimaia e na kanaka Hawaii, aole hoi lakou e koi ia e uku i ka poe a lakou e hoolimalima ai i uku oi aku mamua o ka uku i haawiia i na kanaka Hawaii, no ia mau hana. E noa no na kanaka Suedena me Norewai e kuai aku me ka poe a lakou i makemake ai, me ke keakea ole ia, e kekahi poe monopoli, kekahi poe hoolimalima paha, a o kekahi poe i haawiia no lakou wale no kekahi pono, a kalepa ana paha o kela ano keia ano. E mau no hoi ke keakea ole ia o ka mea kuai aku a me ka mea kuai mai e hoohalahala pu, a e hooholo i ke kumu kuai o ko lakou waiwai kuai i laweia mai iloko o ko Hawaii pae aina, a i laweia'ku paha mai ia pae aina aku e like me ko lakou manao. E malama nae lakou i na kanawai, a i ka hana mau ana ma ia pae aina. Pela like na pono e haawiia i na kanaka Hawaii ma ke aupuni o ke alii o Suedena me Norewai mamuli o na kumu like.

E hoomalu like ia na kino a me na kanawai o na kanaka o na aoao elua o keia kuikahi ma na aina panalaau o kekahi; e hookolokoloia lakou ma na ahahookolokolo e loaa mai ko lakou mau pono, e hiki hoi

ia lakou ke hoolimalima i na loio, a me na kokua, a me na hope e like me ko lakou makemake ma na mea hoopii a pau; a e haawiia ia lakou na pono ma keia mau mea e like me na kamaaina.

PAUKU 9. Ma na mea e pili ana i na makai o na awa, ka hoouka ana a me ka hoolei ana i ka ukana o na moku, a me ka waiho ana i na waiwai kalepa maloko o na hale paa, me ka maluhia o ka waiwai kalepa a me ka waiwai e ae, a ma na mea e pili ana i ka hooilina o na waiwai mamuli o ke kauoha a me ke ano e ae paha, a me ka hooponopono ana i ka waiwai lewa o kela ano keia ano, ma ke kuai, ma ka haawi wale, ma ke kauoha a ma kekahi ano e ae; a ma na mea e pili ana i na ahahookolokolo, e haawiia no na pomaikai, a me na pono i na kanaka o kela aoao keia aoao e kuikahi nei, e like me na kamaaina, aole hoi lakou e hooukuia ma ia mau mea i na dute, a me na uku e ae, e like wale no me na mea i kaulia maluna o na kamaaina, malalo no nae o na kanawai a me na rula oia mau aina.

Ina paha make kekahi kanaka o kekahi o keia mau aoao e kuikahi nei, me ke kauoha ole ma ka aina o kekahi, alaila, na ke kanikele nui, kanikele maoli, a hope kanikele paha, o ka aina o ka mea make, e malama i ka waiwai ana, no kona mau hooilina, kupono i ke kanawai, a no ka poe ana i aie aku ai, e like no nae me na kanawai o ka aina kahi e make ai; pela no a hiki i ka wa e hookohu ia'i ka luna hooko kauoha a luna hooponopono waiwai paha, e like me ke kanawai o ka aina kahi i make ai.

PAUKU 10. O na kanaka o ka Moi o Suedena me Norewai e noho ana ma ko Hawaii pae aina, a o na kanaka Hawaii hoi e noho ana ma ke aupuni o ke alii o Suedena me Norewai, e kaawale lakou i ka oihana koa a pau loa ma ka moana a mauka, ke makemake ole lakou ia hana. E kaawale hoi lakou i ka limaikaika ana e loaa mai ai ke dala e hoomoe ia no ke aupuni a me na koi a pau no ka oihana koa; aole loa hoi lakou e hooukuia, e uku no na koina, a me na auhau e ae paha, e like wale no me na mea i ukuia e na kamaaina.

PAUKU 11. Ua ae ia no hoi me ka hoohiki aole no e hookomo kekahi a me kekahi o na aoao elua e hana i keia kuikahi, iloko o kana hana, a hoomau iloko o kana hana i ke kanaka o kekahi aoao i mahuka i ka manuwa paha, a i ka oihana koa paha mauka, ma ka aina o kela aoao. Aka hoi, e hookuu aku kela mea keia mea o na aoao e hana kuikahi nei, ia poe mahuka a pau mawaho ae o kana hana ke koi ia mai e kela aoao e hana pela.

Ua ae ia no hoi, ina e mahuka kekahi luina o kekahi manua a moku kalepa paha, o kekahi a me kekahi aoao e hana nei i keia kuikahi, oi ku ana ia moku iloko o kekahi awa ma kela aupuni o kela aoao, alaila, na na luna aupuni oia awa a me ia aupuni, e kokua i na mea a pau e pono ai, e hopu ia'i ia poe mahuka, ke koi ia mai e hana pela, e ke kanikele, o ka mea kuleana malaila, a i ole ia, e ka hope o ke kanikele e noho ana, aole hoi e hoomalu a e hookipa paha kekahi poe ia poe mahuka. Ua ae like ia no hoi, ina paha he kokua e ae, ma ka hopu ana i ka poe mahuka, a hoihoi aku, a kela aoao keia aoao i haawi aku, a e haawi ana ma keia hope aku paha i kekahi aupuni e ae, e manao ia no ia, ua haawiia no ia kokua i kela aoao, e like pu me na mea kokua i hoakaka pono ia ma keia kuikahi.

PAUKU 12. E hiki no i kela a me keia o na aoao hana i keia kuikahi, ke hoonoho ma ke aupuni o kekahi, i na kanikele i mea e maluhia ai ke kalepa ana. Mamua nae o ke komo ana o kekahi kanikele iloko o kana oihana, e ae ia no ia e ke aupuni kahi hoouna ia'i e like me ke kanawai, a e hiki no i kela aoao keia aoao ke waiho kaawale, i na wahi a lakou i manao ai, aole noho ke kanikele malaila. E haawiia no i na luna aupuni a me na kanikele o ko Hawaii pae aina e noho ana ma ke aupuni o ke alii o Suedena me Norewai na pomaikai a me na pono a pau i haawiia, a e haawiia ana paha i na luna aupuni oia ano, no na aupuni i manao nui ia. A pela no hoi o na luna aupuni a me na kanikele o ka Moi o Suedena me Norewai e noho ana ma ko Hawaii pae aina, e haawiia lakou i na pono a me na pomaikai a me ka hoomama ana i haawiia i na luna aupuni a me na kanikele o ia ano, no ke aupuni i manao nui ia.

PAUKU 13. No ka maluhia ana o ke kalepa ana o na kanaka o ka Moi o Suedena me Norewai, a me ke alii o ko Hawaii pae aina, nolaila, ua ae ia, ina hiki i ka manawa mokuahana, a pau ka launa aloha ana iwaena o na aoao elua e hana kuikahi nei, alaila, e haawiia i hookahi makahiki i na kanaka o kela aoao a me keia aoao, e hooponopono i ko lakou mau buke helu, a me ko lakou mau waiwai, a e ae ia lakou e ee moku ma ke awa a lakou e makemake ai. Ua ae ia no hoi na kanaka o kela aoao keia aoao e hana kuikahi nei, e noho paa ana ma ke aupuni o kekahi mamuli o kona paa hana, a hana e ae paha, e noho no malaila ma kana hana i ka wa mokuahana, ke hiki mai, me ke keakea ole ia, a me ka hoopilikia ole ia, o ko lakou mau kino, a me ko lakou waiwai, oi noho malie lakou, a malama hoi i na kanawai. A o ko lakou waiwai o kela ano keia ano, ina paha ia lakou ka malama ana, a ua haawiia ia hai paha e malama ia, a i ke aupuni paha, aole i laweia e ke aupuni, aole hoi e kaulia maluna o ia waiwai kekahi uku, a koina e ae, e like wale no me ka waiwai o na kamaaina. Pela no hoi ka aie, ia manawa, o kekahi kanaka i kekahi, a me ke dala o ka lehulehu a me na haawina o na Ahahui, aole no e lawe ia e hoopaa ia e ke aupuni.

PAUKU 14. Aole no e hoopilikia ia, a hoomaau ia paha na kanaka o ka Moi o Suedena me Norewai e noho ana ma ko Hawaii pae aina, no ka lakou pule, e noa no ko lakou luna manao, a e hiki hoi ia lakou ke hoomana i ke Akua ma ko lakou hale, a ma ko lakou luakini, a lakou e kukulu ai ma na wahi kupono, me ke keakea ole ia, ke hoapono ia e ke aupuni Hawaii. Pela no e noa ka lakou hana ana i na kupapau o na kanaka o ka Moi o Suedena me Norewai, ke make ma ko Hawaii pae aina, iloko o na ilina a lakou i hoomakaukauia'i, me ka pilikia ole. Pela no hoi na kanaka Hawaii ma ke aupuni o ka Moi o Suedena me Norewai, e noa loa no ko lakou luna manao, a e malama lakou i ka lakou pule ma kahi malu, a ma kahi akea, ma ka lakou hale iho, a na luakini paha, a ma na wahi pule e ae, e hookaawale ia no ia hana, e like me ka noa ana o ka pule i hooponopono ia ma ke aupuni o ua Moi o Suedena me Norewai nei.

PAUKU 15. Ina paha holoholo na moku o Suedena me Norewai e halihali leta ma keia hope aku, a ku ma ko Hawaii pae aina, alaila ua ae ia no e noho kekahi luna moku, e noho ma ke awa kahi e ku ai

ua mau moku nei, a e ohi i ka uku i kau ia ana ma keia hope aku no ka halihali leta o na moku o Suedena me Norewai no ka oihana halihali leta o Suedena me Norewai, mai Hawaii pae aina i kahi e holo ai ua mau moku halihali leta nei.

E komo wale ua mau moku halihali leta nei iloko o na awa o ko Hawaii pae aina, e ku, e kapili hou, e hoolako hoi, e hoolei i na ee moku a me ko lakou ukana; a e hana i na hana a pau e pili ana i ka oihana halihali o Suedena me Norewai. Aole no e kau ia maluna o ia mau moku ka uku no ka tona, no ke awa, no ke kukui, no ka mai, a me na uku e ae o kela ano keia ano.

PAUKU 16. Ina paha ili kekahi manua, a moku kalepa paha, no kekahi o na aoao e hana kuikahi nei ma na kahakai o kekahi, alaila, e hoihoi koke ia'ku ua mau moku nei, a o kekahi hakina paha, a o ka mea e lako ai, a o ka mea pili i ka moku, a i ka ukana, a me ka waiwai kalepa i hoopakeleia, a o ke kumukuai paha, ke kuaiia'ku, e hoihoi koke ia'ku a pau loa, i ka poe nona ka waiwai a i ko lakou poe paha, ke kii mai; a i ole ka mea nona ka waiwai, aole hoi kona hope ma ia wahi, alaila e haawiia ka waiwai, a i ole ia, o ke dala i loaa mai no ke kuai ana, a me na palapala i loaa maluna o ua moku ili la, iloko o ka lima o ko Suedena me Norewai, i ko Hawaii Kanikele paha, i hoonoho ia ma kahi i ili ai ua moku nei; a e uku ua Kanikele nei mea waiwai, a hope paha, i ka uku no ka malama ana i kela waiwai, oia wale no; a me ka uku pu no ka paa ana e like me na moku ponoi o ia aina, ke ili. Aole loa e kauia ke dute maluna o ka waiwai i hoopakeleia, ke lilo ole ia, i waiwai noho mauka.

PAUKU 17. Ua ae like ia no hoi i mea e loaa ai ka manawa kaawale e hooponopono hou ae i na mea e pono like ai ka launa pu ana o na aoao elua e hana kuikahi nei, a e pomaikai ai hoi ko laua poe kanaka mahope aku o ka pau ana o na makahiki ehiku mai ka la e hoopaa ia'i keia kuikahi, e hiki no i kekahi a me kekahi o na aoao e hana kuikahi nei, ke hai aku i kekahi i kona manao e hoopau i ka pauku 4, 5, 6, o keia kuikahi, a i ka pau ana o na malama he umikumamalua mahope iho o ka lohe ana o kela aoao, i ka manao o kekahi, e pau ia mau pauku, alaila, e pau io no ia mau pauku, a me na olelo a pau iloko, aole no e paa maluna o na aoao elua e hana kuikahi nei.

PAUKU 18. E hoopaa ia keia kuikahi, a e haawiia'ku, haawiia mai, na palapala hoopaa ma Honolulu, iloko o na malama he umikumamalua, a mamua mai paha, ke hiki. I mea e hoikeia keia, ua kau na luna i ko lakou mau inoa, a me na Sila o laua. Hanaia ma Honolulu, i keia la umi o Iulai, i ka makahiki o ka Haku, hookahi tausani, ewalu haneri a me kanalima kumamalua.

(Inoa,) R. C. WYLLIE.

Kuhina no ko na aina e, Hoakukamalu, a kekahi o ka Hale Alii.

[L. S.]

(Inoa,) C. A. VIRGIN.

Puuku o ka Moi o Suedena me Norewai, Kapena Manua o ke Alii, Koa o ka aoao o ka Pahikaua, a me ka aoao Alii o Rusia o Sana Stanislaus.

[L, S.]

PAUKU HOU. Aole no e manaoia keia kuikahi, ua paa mau aku, ala a haawiia aku haawiia mai ka hooiaio ana, e like me ka olelo a ka pauku umikumamawalu, ua hooholoia, o na pono a pau, iloko ona, e haawiia mai keia la aku, i na kanaka o ke Alii o Suedena me Norewai, ka lakou kalepa ana a me ka hooholo moku ana.

(Inoa,] R. C. WYLLIE. [L. S.] (Inoa,) C. A. VIRGIN. [L. S.]

A no ka mea hoi, ua pau i ka noonoo ponoia ia'u, Kamehameha IV, na pauku a pau a me na manao o keia kuikahi maluna, me ke kuka pu me kuu Ahakukakukamalu Aupuni, nolaila, ua hooholo, a ua hoopaa hoi au i keia kuikahi maluna iho, a ke hoopaa nei hoi, a me ka hooholo ia mea, me ka maopopo loa, me ka hoohiki hoi, ma ka oiaio a kuu olelo Alii, no'u iho, a me ko'u mau hope, e hooko, a e malama maoli no i na pauku a pau o keia kuikahi me ka oiaio.

No ka oiaio o neia, ua kakau iho au i keia olelo hooholo loa me kuu lima ponoi, a ua kau iho no hoi i ke Sila nui o ko'u aupuni.

Ua hanaia ma ko'u Hale Alii, ma Honolulu, i keia la 5 o Aperila, i ka makahiki o ka Haku 1855, a i ka makahiki mua o ko'u noho Alii ana

KAMEHAMEHA.

VICTORIA K. KAAHUMANU.
Na ka Moi me ke Kuhina Nui.

R. C. WYLLIE.
Kuhina no na Aina e.

KUIKAHI ALOHA, KALEPA A ME KA HOOHOLOMOKU IWAENA O KA MOI NAPOLEONA III, KE 'LII O KO FARANI, A ME KA MOI KAMEHAMEHA IV, KE 'LII O KO HAWAII PAE AINA.

MA KA INOA O KE KAHIKOLU HEMOLELE LOA.

No ka mea, ua hookumuia ke kalepa ana iloko o na makahiki i hala aku nei, mawaena o Farani a me ko Hawaii Pae Aina, nolaila, ua manaoia, *he mea pono ke hooponopono houia ia mea, e kokua hoi* mamuli o ka hooomahuahua ana, me ka hoomau aku no hoi ma ke Kuikahi aloha, kalepa a me ka hooholomoku, mamuli o na pono like o na Aupuni elua, a i mea hoi e pomaikai like o na aupuni elua, a i mea hoi e pomaikai like ai na kanaka o keia mau Aupuni.

Mamuli o keia kumu manao, ua hoomaopopoia na Luna Mana Nui, nana e hana keia hana, oia hoi: O ka Moi ke 'Lii o ko Farani:

Ua koho oia ia Louis Emile Perrin, kekahi o ka Oihana Alii i kapaia Legiona Hanohano, kona Kanikele a me ke Komisina e noho koke nei ma ke Aupuni Hawaii.

A o ka Moi ke'Lii o ko Hawaii Pae Aina: I ka Mea Kiekie ke 'Lii, Lota Kamehameha, Alihikaua Nui o ko Hawaii Pae Aina, ko ka Moi Kuhina Kalaiaina, e hana ana i ka Oihana Kuhina Waiwai, kekahi o kona Ahakukakukamalu, a me ka Hale Ahaolelo Alii.

A me Robert Crichton Wyllie, ko ka Moi Kuhina no ko na aina e, o kona Kakauolelo no ka Oihana Kaua, a me ke kaua moana, kekahi o kona Ahakukakukamalu, a me kona Hale Ahaolelo Alii.

Ua hoike like keia mau Luna Mana Nui i ka lakou mau palapala hookohu, a ua ike ua pono a ua ae like lakou i keia mau Pauku malalo nei.

PAUKU 1. E mau no ka maluhia a me ke aloha iwaena o ke Alii o Farani, kona poe hooilina a me kona mau hope, ma kekahi aoao, a me ke Alii o ko Hawaii Pae Aina, kona poe hooilina, a me kona mau hope, ma kekahi aoao, a iwaena hoi o na kanaka a pau o na Aupuni elua, me ke koe ole o kekahi kanaka a me kekahi wahi.

PAUKU 2. E noa mau no ke kalepa like ana mawaena o na aina a pau o ke Aupuni Farani ma Europa, a me na aina o ko Hawaii Pae Aina. E hiki no i na kanaka o keia mau Aupuni elua, ke komo me ke keakea ole ia mai me na moku, a me ka waiwai kalepa iloko o na wahi a pau a me na awa a me na muliwai o keia mau Aupuni elua, i weheia a e weheia'na paha i na waiwai kalepa o na aina e.

E noa no ke kalepa ana ma ia wahi a ia wahi aku mamuli o na Kanawai; e hoolei iuka ma kekahi o keia mau Aupuni i kekahi apana paha, a i ole ia, i ka lakou waiwai kalepa a pau i lawe mai ai. A e hoouku hoi i ka lakou ukana e hoi aku ai; aole nae e hiki ia lakou ke hoolei iuka malaila i kekahi waiwai kalepa i loaa ia lakou ma kekahi wahi o ua aina la; he mea hiki ole ia lakou ke kalepa pili aina, ua kue no i na kanaka kamaaina.

E hiki no ia lakou iloko o keia mau aina elua, ke hele a e noho paha, ke kuai kukaa, a e kuai liilii paha, e like me na kanaka kamaaina, e noho paa ana ma kahi a lakou i manao ai e pomaikai lakou, e hoolimalima a e noho ma na hale, na hale kuai, a me na hale e ae e pono ai ka lakou hana, i pono ai hoi ka lawe ana'ku a me ka lawe ana mai o na waiwai a me ke dala, e lawe i na waiwai i hooiliia mai ia lakou, a lilo lakou i poe hope iloko o na hale dute, mahope o ko lakou noho paa ana hookahi makahiki ma ko lakou wahi i noho ai iloko o keia mau Aupuni elua, a mahope olaila e manaoia ka waiwai paa i loaa ia lakou, i kumu hoopaa kupono i ko lakou lilo ana i hope maloko o na hale dute.

Aole lakou e keakea iki ia ma ka hooponopono ana i ka lakou mau hana iho, a ma ka hoike ana i na olelo hoakaka ma na hale dute, ma o lakou iho, a ina he mea e holo ai a e oluolu ai ka lakou hana, e hoike no na hope luna, na mea me lakou ka waiwai kahi i waihoia'i, a o na mahele olelo paha, aole hoi lakou e uku no ia hana ana, no ko lakou lilo ole ana i kupa, i kekahi uku hooi. A haawiia ia lakou ka pono e kuai aku kuai mai ma na mea i kupono i ko lakou makemake, aole hoi e keakeaia keia pono e kekahi poe i loaa ia lakou kekahi pono okoa no lakou iho, aole hoi e kekahi olelo ae like, aole hoi o kekahi pono i pili i ke kuai ana'ku a kuai ana mai paha, a i hookaawaleia no hoi ma ke kuai ana mai a me ke kuai ana'ku. Na lakou wale no e kau i ke kumu kuai maluna o ko lakou waiwai o na ano a pau, a maluna hoi o ka waiwai i laweia mai mai ka aina e mai, a maluna o ka waiwai e hooiliia'ku ana i ka aina e; pela no e mau ai keia mau pono, oiai e malama ana lakou i na Kanawai a me na rula o ka aina.

Aole hoi e kauia maluna o lakou, ma na mea i oleloia maluna, kekahi uku e ae a auhau paha ma ka hale dute, i uku ole ia e na kanaka hanau o ka aina.

PAUKU 3. Ua ae like ia, o na palapala a pau i laweia mai e na kanaka o Farani, i kakauia ma ka lakou olelo, e aeia no ia ma na wahi a pau i aeia na palapala i kakauia ma ka olelo Enelani; a o ka hana i hoakakaia ma ua palapala la, a i kakauia ma ia olelo, e hana like ia no, me ka oiaio a me ka malama pono ia; aka, i ka manawa e waihoia mai ai ia olelo, i unuhiia mai kekahi olelo aku a i kekahi olelo, a na hoohalahalaia no ka pololei ole, e haawiia no ia i ke Kanikele Farani, e nana hoi a haawi mai i palapala e pono ai.

PAUKU 4. E mau no ka noho maluhia ana o na kanaka a me ko lakou waiwai iloko o na Aupuni elua.

A nolaila, e hiki no ia lakou ke hele me ke keakea ole ia imua o na ahahookolokolo, e koi a e malama i ko lakou mau pono i na manawa a pau; a ma na ahahookolokolo a pau i hoonohoia ma ke kanawai. E hiki no ia lakou i na manawa a pau, ke koho i mau kokua, loio, a hope paha o kela ano keia ano e like me ko lakou manao he pono, a e loaa no ia lakou na pono, a me na pomaikai a pau i haawiia, a e haawiia'na paha ma keia hope aku i na kanaka i hanau ma ia Aupuni.

E kaawale na kino o lakou i na hana a pau e pili ana i ka oihana koa, a me na moku manuwa, i na koa maoli a me na koa hoomoe. Pela no hoi e kaawale ai lakou i na auhau kaua a pau, a me ke kaili wale ia o ka lakou dala e ke Aupuni ma ke ano aie, a me ke koi wale ia'ku o lakou no na lako e pono ai ke kaua ana, a me na hana e ae a pau i pili i ka hana o ke kaua; a ma na mea e ae a pau, aole e auhauia ko lakou waiwai paa a waiwai lewa paha; aole hoi e hooiia na uku o kela ano keia ano maluna a lakou, mamua aku o na kanaka hanau o ia Aupuni, a mamua aku hoi o na kanaka o na aina e i manao nui ia.

E haawiia i na kanaka Hawaii ma na aina a me na panalaau o Farani i na pono a me na pomaikai ma ke kalepa ana, a me ka hooholo moku ana, i haawiia i keia manawa, a e haawiia ana paha i na aupuni e i manao nui ia; a e haawiia i na kanaka Farani, (e noho ana ma na aina a me na panalaau o Farani) na pono a pau a me na pomaikai o ke kalepa ana, a me ka hooholo moku, e like me na mea i haawiia ma keia kuikahi i na kanaka Farani ma ko Hawaii pae aina, no ke kalepa a me ka hooholo moku.

PAUKU 5. Aole no e keakeaia a e hookaumahaia na kanaka Farani ma ko Hawaii pae aina, no ka lakou hoomana, e haawiia ia lakou e pule ma ke akea, a e pule mehameha paha, e like loa me ko lakou lunamanao, a me na pono a pau, a me ka maluhia i haawiia i keia wa, a e haawiia ana paha ma keia hope aku i na kanaka kamaaina, a me na kanaka hoi o na aupuni i manao nui ia.

Pela no e haawiia'i na kanaka Hawaii ma Farani na pono a me na olelo hoomalu a me ka maluhia ma ka lakou hoomana.

PAUKU 6. E hiki no i na kanaka o keia mau Aupuni elua, ke imi a loaa ka waiwai paa, a me ka hoolilo aku no hoi, e like me ko lakou makemake, ma ke kuai ana, haawi wale, haawi aku, haawi mai paha ma ke kauoha, a me ke ano e ae paha, i ka waiwai a pau i loaa ia la-

kou iloko o ka aina o kekahi a me kekahi. E hiki no hoi i na kanaka o na Aupuni elua, ina e loaa ia lakou ka waiwai hooilina ma na aina o kekahi, ke lilo i poe hope hooilina, me ke keakea ole ia no ua waiwai la i haawiia no lakou me ke kauoha ole ia, a e hoolilo aku e like me ko lakou makemake, aole hoi e kauia maluna o ua mau hooilina nei, kekahi koina no ka hoolilo ana, aole hoi i kauia maluna o lakou kekahi uku no keia waiwai hooilina mamua ae o na mea i ukuia e na kamaaina no na mea e like me ia.

PAUKU 7. Ina (na ke Akua nae e hoole i keia) e loaa ka mokuahana iwaena o na aoao elua i komo iloko o keia Kuikahi, alaila, e haawiia ma kela aoao a me keia aoao, i na kanaka o na aoao elua i hookahi makahiki e hooponopono ai i ka lakou mau hana, a e hoolilo aku paha i ka lakou waiwai, a e haawiia no hoi ia lakou ka palapala ae, e puka aku, a ee i ka moku ma na awa a lakou e hoakaka ai e like me ko lakou makemake.

O na kanaka Farani a me na kanaka Hawaii e ae a pau e noho paa ana ma kekahi o ia mau aina, a e hana ana i kekahi Oihana, a e noho paahana ana, e malu no ko lakou mau hale hana, a e mau no ka lakou hana mamuli o ia Oihana, me ke keakea ole ia, a e mau no ka hoopilikia ole ia o na kino o lakou, a me ka lakou waiwai, oiai e malama ana lakou i na Kanawai o ka aina. O ka lakou waiwai hoi o kela ano keia ano, aole ia e kailiia a e hoolilo ia'ku, aole hoi e kau ia maluna o lakou kekahi uku a auhau e ae paha, aka, e like loa no me na auhau i kauia maluna o na kanaka o ke Aupuni.

PAUKU 8. E hanaia no ka waiwai kalepa o Farani ma ko Hawaii Pae Aina, a me ka waiwai kalepa o Hawaii ma Farani, ma na mea e pili ana i na dute maluna o na waiwai e laweia'ku ana a e hookomoia mai ana paha, e like me ka waiwai kalepa o ke Aupuni e i manao nuiia.

I na manawa a pau, o na dute i kauia ma Farani maluna o na hua o ka aina, a o ka hana paha o ko Hawaii Pae Aina, a ma ia Pae Aina, o na dute i kauia maluna o na hua o ka aina, a o na hana i hanaia ma Farani, aole no e kauia na dute e ae a oi aku paha mamua o na dute i kauia maluna o na hua o na aina e i manao nuiia.

Pela no hoi e hanaia'i na dute maluna o na mea i laweia'ku mailoko aku o ka aina.

Aole no e papaia, aole hoi e hooemiia ka laweia'ku a me ka laweia mai paha, ma ke ano kalepa aku kalepa mai iwaena o na Aupuni elua, ke pili like ole ia mea i na Aupuni e ae a pau. O na hana e hooiaio ai i kahi i hanaia'i, a i ulu ai paha, a i kahi hoi i hiki mai ai ia mau waiwai i laweia iloko o kekahi a me kekahi o ia mau Aupuni, e like no ia me ke Kanawai i kauia maluna o ka waiwai o ko na aina e ae a pau.

PAUKU 9. O na hua o ka aina a me na mea i hanaia ma kekahi o keia mau Aupuni elua, ke ole ia mau waiwai i papa loa ia, e uku no i na dute like ma na awa o ke Aupuni kahi i laweia'ku ai, ina ma ka moku Farani, a ina paha ma ka moku Hawaii, ka laweia ana. A pela no ka waiwai i hooiliia'ku, e kau likeia no na dute; a e pili no i kela waiwai na pomaikai a pau, me ka aeia paha i ka hoemi ana, a me ka hoihoiia'ku o na dute, e like me na hana e hanaia nei, a me ka ha-

na paha e hanaia'i ma neia hope aku maluna o ka waiwai i hooiliia ma na moku ponoi o ia Aupuni; koe na pono a me na mea e kokua ai i haawiia, a e haawiia'ku ana paha ma keia hope aku e na Aupuni elua i na pono lawaia Aupuni o laua.

PAUKU 10. Ua ae like ia—

1. Aole no e hookapuia ka lawe ana mai, a me ke kuai ana o ka waina a me ka barani o Farani ma ko Hawaii Pae Aina.

2. O na dute i kauia ma na awa Hawaii maluna o na waina i hanaia a i laweia mai Farani mai, oia hoi na waina i kapaia "Cargaison" iloko o na pahu i kupaia a me na pahu maoli, aole no e oi aku, oiai e paa ana keia Kuikahi mamua o "elima hapa haneri" ma ke kuai mua ana; o ke kumu kuai i oleloia ma ka palapala hoike a ka mea nana i kuai ma kahi i hooiliia mai ai, oia ka mea e maopopo ai ka nui o ke dute e like me ke Kanawai Hawaii o Aperila 27, 1846.

3. O ke dute maluna o na waina ikaika ae, a maluna ae o 18 hapa haneri ka ikaika o ka alekahola maloko, aole e oi aku ia mamua o "umikumamalima hapa haneri," ma ke kuai mua ana, oiai e paa ana keia Kuikahi.

4. Aole no e oi aku na dute maluna o ka barani i hanaia ma Farani, mamua o na dala ekolu, oia ka uku kiekie loa maluna o ke garani e like me ka hoakaka ana a ke Kanawai Hawaii o Aperila 27, 1846, Apana 3, Mokuna 4, Pauku 2, Aoao 187.

5. Aole no e pakuiia na dute maluna o ka waina me ka barani i oleloia ma ke Kuikahi, kekahi koina no na dute a me ka hooholo moku paha, a me kekahi koina e ae o kela ano keia ano.

Ua maopopo no, aole i hooleia ke Aupuni Hawaii i ka uku tona ma ke ano nui maluna o na moku a pau, na moku Hawaii a me na moku no na aina e.

PAUKU 11. Aole no e kauia maluna o na moku Farani e komo ana iloko o na awa Hawaii, a e puka ana paha iwaho, a maluna o na moku Hawaii hoi, ke komo iloko a e puka paha iwaho o na awa o Farani, i na dute e ae a oi aku paha maluna o na tona, no na kukui, a me na wahi e ku ai na moku, a no na wapo Aupuni, pailota, kapu no ka moku mai, a no na mea e ae paha o kela ano keia ano e pili ana i ke kino o na moku, aka, e like wale no me na uku i kauia maluna o na moku o na Aupuni e i manao nuiia.

PAUKU 12. E hiki no i na moku Farani maloko o ke Aupuni Hawaii a me na moku Hawaii ma Farani, ke hoolei iuka i kekahi apana o ko lakou ukana ma ke awa a lakou i komo mua ai, a mahope holo aku me ke koena o ka ukana i na awa e ae o ia aina, ina paha me ka manao e hoolei iuka i ka ukana a pau loa a lakou i lawe mai ai, a e hoolawa paha i ka lakou ukana e hoi aku ai, me ka uku ole hoi iloko o kela awa keia awa i na dute i oi aku mamua o na dute i ukuia e na moku ponoi o ia Aupuni e holo ana ma ia hana.

PAUKU 13. Ina no ke komo pilikia ana iloko o kekahi awa, a no ka poino like o ka poe i pili i hoakakaia, e komo na moku o na mana elua e hookuikahi nei, iloko o na awa o kekahi, a ku ma kahakai paha, aole no e kauia maluna o ia mau moku kekahi o na dute mau no ka hooholo moku ana, malalo o na poo a pau i hookumuia'i ia mau dute;

eia nae, e koe ka uku no ka palota ana, a no ke kokua i haawiia mai e kela mea keia mea ma o lakou iho, ke komo ole hoi ia mau moku maloko o ke kalepa ana, ina ma ka hoopiha ana, a ina ma ka hoolei ana i ka ukana. E aeia no e waiho mauka i ka lakou ukana, i mea e loaa ole ai i ka poino, aole hoi e koiia e uku no na mea a pau, eia wale no ka lakou e uku ai, no na hale papaa, a me na hale paahana o ke Aupuni, na mea e pono ai ka maluhia o ka ukana a me ka hooponopono ana i na pilikia i loaa ia moku.

Pauku 14. O na moku i hanaia ma Farani a i hoolilo ia no Farani ma na Kanawai o ia aina, e manaoia he mau moku Farani no ia, ina no Farani ke Kapena a me akolu hapaha o na luina, a e hooiaio ka ona a o na ona paha o ke Aupuni o ia moku, ma na apana wale no nae i hoakakaia e na Kanawai o Farani.

Pela no hoi na moku a pau i hanaia ma ko Hawaii Pae Aina, a i hoolilo ia i moku Hawaii ma na Kanawai o Hawaii, e manaoia ia he moku Hawaii ia, ina no Hawaii ke Kapena a me akolu hapaha o na luina, a e hooiaio ka ona a o na ona paha i ke Aupuni o ia moku; ma na Apana wale no nae i hoakakaia e na Kanawai Hawaii; a i mea hoi e loaa ai na moku Farani a moku Hawaii paha, i na pomaikai i olelo ia maluna, e hoolakoia lakou i na palapala hoopuka a me na palapala ae holo moku; o ke ano o keia palapala, e hoike aku kekahi Aupuni i kekahi, a ina i hooiaioia e na Aupuni kupono, e hoikeia peneia:

1. I ka inoa o kana hana, a me kahi i noho ai ma Farani a ma ko Hawaii Pae Aina paha, e hoike ana, hookahi wale no ona, a he lehulehu paha na ona, e hoike i ko lakou nui, a me ka nui o na mahele o kekahi a me kekahi iloko o ia moku.

2. A kakauia ka inoa, kona nui, kona kaumaha, a me kona mau ano e ae i pili ia moku, me ka hoakaka i kona aina i holo mai ai.

Ina i maopopo ole ka aina nona ia moku a me kona ona paha, a me ke Kapena, a me na luina, alaila, na ke Kanikela, a Hope Kanikela paha, o kekahi a me kekahi o neia mau Aupuni, e noho ana ma kahi i hiki aku ai ka moku, e imi i ka mea e maopopo ai, mamua o kona "Hooia" ana i na palapala maluna o na moku, aole nae e uku ka moku no ia mea.

Ina ikeia ma keia hope aku, ua poho kekahi o na pono hooholomoku, o kekahi o na aoao elua e hana Kuikahi nei, alaila, ke hookoe pakahi nei laua iho, i ka pono e hooloii ae i na olelo o keia Pauku, e like me na mea i pono ia laua, me ka ae like o na aoao elua.

Pauku 15. E komo no na moku manuwa, na mokumahu Aupuni, a me na moku halihali leta, a me na moku okohola Farani iloko o na awa Hawaii, i Hanalei, Honolulu, Lahaina, Hilo, Kawaihae, Kealakekua, a me Koloa. A hiki no ia lakou ke ku malaila, e kapili hou, e imi i ko lakou mau lako; e hiki no ia lakou ke holo, mai kekahi o na awa i oleloia maluna a i kekahi, e imi i ko lakou lako e ola ai.

Iloko o na awa a pau i oleloia ma keia Pauku, a me na awa e weheia ana ma keia hope aku paha i moku o na aina e, hookahi rula e kauia'i maluna o na moku manuwa, na mokumahu o ke Aupuni, na moku halihali leta, a me na moku okohola Farani, e like me na rula e kau nei, a e kauia'na paha ma keia hope aku maluna o na moku Hawaii o ia ano, a me na moku okohola, a i ole ia, maluna o na moku o na Au-

puni e i manao nuiia; a e haawiia ia lakou ma na mea a pau, na pono a me na pomaikai like.

PAUKU 16. E hiki no ke hoonohoia na Kanikela, a me na hope Kanikela o na aupuni elua iloko o keia Kuikahi ma na aina o kekahi a me kekahi, i mea e maluhia ai ke kalepa ana, aole nae e hana keia mau Luna, aia a loaa mai ka palapala ae a ke Aupuni. Na ke Aupuni e hoakaka i kahi e noho ai o na Kanikela; aka, ua akaka nae i na Aupuni elua, aole e kauia kekahi kapu e ae ma keia mea, i like ole me ka hana mau a na aupuni a pau.

PAUKU 17. E haawiia i na Kanikela a me na Hope Kanikela, a me na Eleves Kanikela a me na Kakauolelo e pili ana i ka lakou oihana maloko o na Aupuni elua, i na pomaikai i ae mau ia i ka lakou oihana, e like me ka hoopakeleia ana i ka hookipa koa, i na auhau maluna o ko lakou mau kino, a maluna o na waiwai lewa, a me na waiwai hoonani o lakou, ina aole lakou he poe kanaka o ke Aupuni kahi i noho ai, a i loaa paha ia lakou ka waiwai paa, a komo paha iloko o ke kalepa ana, alaila, e kauia maluna o lakou na auhau, a me na koina, a me na dute, e like me na kamaaina e ae. E haawiia no hoi i keia mau Luna na pomaikai a me ka hookuuia a me ka pono hookuu wale ia i haawiia ma ko lakou wahi i noho ai, i na Kanikela o na aupuni e i manao nui ia.

Aole no e kenaia na Kanikela, na Hope Kanikela, na Eleves o lakou, a me na Kakauolelo, oiai lakou i komo ole iloko o kekahi hana e ae, aka, e noho paa ana ma na hana o ka lakou oihana, e hele e hoohiki imua o na Ahahookolokolo. Ina e makemake ke Aupuni i ka lakou olelo hoike imua o ka Ahahookolokolo i mea e loaa ai ka pono, e hiki no ke koi aku ia lakou e hai mai ma ka palapala paha, a i ole ia, e hele aku i ko lakou mau hale e hoolohe i ka lakou mau olelo waha.

Ina e make na Kanikela, o na Hope Kanikela paha, alaila, na na Kakauolelo e malama i ka Oihana ia wa, me ke keakea ole ia e na Luna o ke Aupuni e noho ana, aka, e kokua no na Luna o ke Aupuni ia lakou, a e haawi ia lakou i na pono a me na pomaikai i oleloia ma keia Kuikahi.

I mea e hooko i keia mau olelo maluna, ua aelikeia, na na Kanikela i ka wa e hiki mai ai i kona Aupuni e noho ai, e hoike mai oia ma ka palapala i na inoa o na kanaka i pili i ka lakou oihana, a ina i hoololi ia kekahi o ia poe kanaka, e haiia mai no ia hoololi ana i ke Aupuni.

PAUKU 18. E maluhia na palapala Aupuni a pau o kela ano keia ano, e pili ana i ka Waihona o na Kakauolelo o na hale Kanikela o na Aupuni elua, aole loa no e laweia a e nanaia e na Luna o ke Aupuni kahi i waihoia'i.

PAUKU 19. E hiki no i na Kanikela ke hoonoho i na Luna a me na Hope Kanikela iloko o na kulanakauhale, a ma na awa, a ma na wahi maloko o na palena a pau i kaa malalo o ka lakou oihana, i mea e pono ai ka lakou hana, me ka ae no nae o ke Aupuni, a me ka loaa hoi o ka palapala a ke Aupuni no ko lakou wahi e noho ai.

E hiki no ke lawe i keia mau Luna, maloko ae o na kanaka o na Aupuni elua, a maloko ae hoi o na malihini, a e haawiia ka palapala hookohu e ke Kanikela nana i koho, a e noho Luna lakou malalo ona.

E haawiia no hoi ia lakou na pono a me na pomaikai i oleloia ma ka Pauku 17, o keia Kuikahi, koe nae na mea i oleloia ma na olelo mua o ia pauku.

PAUKU 20. He mana ko na Kanikela o keia Aupuni elua, ina i make kekahi kanaka o kela, a o keia Aupuni o lakou me ke kauoha ole i kona waiwai, a me ka hoakaka ole i ka mea nana e hooko i kana kauoha.

1. E kau i na sila, ina ma ka oihana a ina paha mamuli o ke koi ana mai o ka poe i kuleana maluna o ka waiwai lewa a me na palapala o ka mea i make, me ka hai mua aku no keia hana i na Luna Aupuni i kupono, a e hiki no i kela mau Luna ke hele ilaila, a hiki no hoi ia lakou, ina he pono i ko lakou manao, ke kau i na sila o lakou maluna iho o na sila i kauia e na Kanikela, alaila, aole no e weheia keia mau sila papalua, aia a wehe likeia.

2. E palapala hoi imua o ke alo o na Luna Aupuni i kupono i keia oihana, ina manao lakou he mea kupono i ka lakou oihana ke hele malaila, i ka nui o ka waiwai o ka mea i make.

3. E hana i na mea e hiki ai, e like me ka hana mau ana o ka aina, ke kuai aku i ka waiwai lewa o ka mea i make, a e hooponopono, a e hoopau ma o lakou iho, a i ole ia, e koho mamuli o ko lakou manao iho, i Luna nana e hooponopono a e hoopololei i ka waiwai o ka mea i make, me ke keakea ole ia e na Luna Aupuni ma kahi e hanaia'i ma keia mau hana hou. Na na Kanikela e hoolaha aku ma kekahi nupepa e paiia maloko o na palena o ka aina i malu i ka mana o ka lakou oihana, i ka make ana o ka mea i make, aole hoi e hiki ia lakou ke hoihoi aku i ka waiwai o ka mea i make, a o na loaa e ae o ia waiwai, i kona mau hooilina ma ke ano kupono i ke Kanawai, a i ka lakou mau Luna paha, ina aole i hookaaia mamua i na aie a pau o ka mea i make i aie ai ma ia Aupuni, a ina aole i hala ka makahiki hookahi mai kona manawa i make ai, me ke koi ole ia mai o ia waiwai.

PAUKU 21. Ma na mea a pau e pili ana i ka maluhia o ke awa, i ka hoouka ana a me ka hoolei ana i ka ukana o na moku, a me ka maluhia o ka waiwai kalepa, a o ka waiwai o kela ano keia ano; e pili no na kanaka o na Aupuni elua i na Kanawai o ka aina a lakou i noho ai.

Na na Kanikela wale no nae e hoomaopopo i ka maluhia maloko ponoi o na moku kalepa o ko lakou mau aina, a na lakou wale no e nana i na Karaima, na hewa a me na kumu hoopaapaa, e hiki ana mawaena o ke Kapena, na'Lii moku, a me na luina, ina paha he poe Farani wale no ka poe i kue, a he poe Hawaii wale no paha; aole hoi e hana, a keakea na Luna Aupuni ma ia mau hana ana, ke ae ole nae na Kanikela, a ke pilikia ole paha ka maluhia a me ka noho oluolu ana o ke Aupuni.

PAUKU 22. He mana ko na Kanikela o keia mau Aupuni e hopu a hoihoi aku i na moku, a i ko lakou aina paha, i na luina a me na mea a pau e pili ana i na moku, ina he poe mahuka lakou, koe nae ka poe i kapaia he ee moku.

No keia mea, e hoike lakou ma ka palapala, imua o na Luna Aupuni kupono, a e hoomaopopo hoi ma ka palapala o ka moku, a ma ka papa inoa o na moku, a ma ka papa inoa o na luina paha o ia moku; a

i ole ia, ina ua holo ka moku, ma ke kope o ia palapala, i hooia ia e lakou, e hoike ana, o lakou kekahi o na luina o ia moku, oia hoi na kanaka a lakou i makemake ai e hoihoi; a maopopo pela keia koi ana, alaila, aole no e hoole ia ka hoihoi ana. Eia hoi, e kokua nuiia lakou ma ka imi ana i ka poe mahuka, i hoopaaia lakou ma ka hale paahao o ka aina, mamuli o ke koi ana a ke Kanikela, a maluna ona ka uku koina, a hiki i ka wa e loaa'i i keia poe Luna ka manawa kupono e hoihoi aku ai ia poe mahuka,; ina hoi loa ole ka moku e hoihoi aku ai ia lakou iloko o na malama ekolu, mai ka la i hopuia'i, alaila, e kuuia ua poe mahuka nei, aole hoi e hopu hou ia no ia kumu hookahi.

Ua ae likeia no hoi, o na mea e ae e pau ai ka mahuka ana, i haawiia a e haawiia ana paha ma keia mahope aku e kekahi o na aoao elua iloko o keia Kuikahi i kekahi Aupuni e, e manaoia no ia, ua haawi likeia e kekahi o na aoao e Kuikahi nei, a e nana ia no hoi me he mea la ua hoookomoia iloko o keia Kuikahi.

Pauku 23. I na manawa a pau, ina aole e kuihe na ona, a o ka poe nona ka ukana, o ka poe nana e pani i ka poino i loaa ma ka moana, a o na hope paha o lakou ina paha ma ke awa a lakou i holo mai ai, a o na poino i loaa i na moku o keia mau Aupuni elua i ka holo ana mawaena o keia mau awa, na na Kanikela o keia mau Aupuni e hooponopono no na lilo o ke kapili ana no keia mau poino.

Pauku 24. Na na Kanikela o Farani e hooponopono i na hana a pau i pili no ka uku i ka poe i hoopakele i na moku Farani ili, a i hoopaeia ma kahakai o ko Hawaii Pae Aina; a pela no hoi, na na Kanikele Hawaii e hooponopono no ka uku ana i ka poe i kokua i na moku Hawaii ili a i hoopaeia ma kahakai o Farani.

Na na Luna kupono o na aina elua, i kahi ili ai, e hoomaiu i mea e poino ole ai ka pomaikai o ka poe nana i pakele i ka moku a me ka waiwai paha, ina aole lakou o kekahi o na luina o ia moku, a i mea hoi e hooko pono ai i na Kanawai no ka hookomo ana a me ka laweia'ku o na waiwai i pakele mai. I na manawa a pau, ina ua hele ke Kanikela a me na Hope Kanikela paha, na na Luna Aupuni o ia wahi e hana i na mea a pau e maluhia ai ke ola o na kanaka a me na waiwai o ka moku ili.

Aole no e kauia na dute maluna o na ukana i pakele mai, ke kuai ole ia ua mau ukana nei iloko o ka aina.

O na uku no ka hoopakele ana paha i ka moku a me na lilo e ae a pau iloko o na aina elua, aole e oi aku mamua o na uku i ukuia e na moku o na Aupuni elua no ia pono like.

Pauku 25. Ua ae maopopo ia mawaena o na aoao elua e hana kuikahi nei, e hookuuia me na mea i aeia mamua, e loaa no i na Luna Aupuni Nui a me na Kanikela, a me na kanaka o kela ano keia ano, na moku, ka ukana o ka moku, a me ka waiwai kalepa o na Aupuni elua, ma ka aina o kekahi a me kekahi, na hookuu ana, na pono a me na pomaikai a pau i haawiia e noho nei, a e haawiia ana paha ma neia hope aku i ko na aina e i manao nuiia, ma ke ano loaa wale aku a loaa wale mai, ina pela ka hana ana ma na aina e ae, a o na pono i aelikeia me na aina e, ina he kumu kekahi i hoakakaia me lakou.

Ua maopopo ia no hoi, o ka aelike ana i aelikeia'i ma Honolulu i ka la 24 o Novemaba 1853, e hooponopono ana i ka lawe mai i na pa-

lapala leta mawaena o na Mokupuni Bolabola a me ko Hawaii Pae Aina, e mau no ia, a o na aoao elua, ke hookoe pakahi nei laua i ka pono ma o laua iho, no ka hololi wale ana no ma na mea ano liilii, ma ke ano a ma na wahi e ikeia'i ma neia hope aku he pono.

PAUKU 26. E paa no keia Kuikahi no na makahiki he umi, e hoomaka ana mai ka la i haawiia'ku a i haawiia mai na palapala e hoapono ana, a ina hookahi makahiki mamua aku o ka pau ana o keia mau makahiki, aole e hai mai kekahi o na aoao elua ma ka palapala no kona manao e hoopau i keia Kuikahi, alaila, e paa no keia Kuikahi i hookahi makahiki hou aku, a pela aku a hiki i ka pau ana o na malama umikumamalua mahope o ka hoike ana'ku ma ka palapala o kekahi o keia mau Aupuni i kekahi.

Ua maopopo no hoi, ina e hai aku kekahi o na aoao elua i kona makemake e pau ke Kuikahi, alaila, e manaoia, o na pauku no ke kalepa ana, a me ka hooholomoku, oia hoi na pauku 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, a me ka 24, oia wale no na pauku e hoopauia, a e paa mau no na pauku i koe, aole hoi e hiki ke hoopauia, aia a ae like na aoao elua.

PAUKU 27. E hooholo loa ia ae haawiia'ku a haawiia mai hoi na palapala hoapono ma Hanolulu, maloko mai o na malama he umi a mamua mai paha o ia manawa ke hiki, a aole hoi e lilo i oiaio a hala na malama he umikumamalua, mahope o ia haawi ana'ku haawi ana mai o ia mau palapala hoapono ma na aoao elua. I mea hoi e akaka'i ka oiaio o keia, ua kau na Luna Mana Nui i ko lakou mau inoa, a ua kapili hoi i ko lakou mau Sila Nui Oihana.

Hanaia ma Honolulu i keia la iwakaluakumamaiwa o Okatoba, i ka makahiki o ka Haku 1857.

(Inoa,)	(Inoa,)	(Inoa,)
E. M. PERRIN.	L. KAMEHAMEHA.	R. C. WYLLIE.
[Sila.]	[Sila.]	[Sila.]

A no ka mea hoi, ua pau i ka noonoo pono ia e a'u, na manao a me na pauku maluna me ke kuka pu me kuu Ahakukakukamalu Aupuni; nolaila, ua hooholo, a ua hoopaa hoi au i keia Kuikahi maluna iho; a ke hoopaa nei hoi, a me ka hooholo ia mea, me ka maopopo loa, e hoohiki ana me ka oiaio a me kuu olelo Alii, owau a me ko'u mau hope, e hooko a me ka malama maoli no i na pauku a pau o keia Kuikahi me ka oiaio.

No ka oiaio o keia ua kakau au i keia olelo hooholo loa me kuu lima ponoi, a ua kau iho no hoi i ka Sila Nui o ko'u Aupuni, i ka la ewalu o Sepatemaba, M. H. 1858, a me ka makahiki eha o kuu noho Aupuni ana.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

Na ka Moi a me ke Kuhina Nui.

R. C. WYLLIE.

PAPA KUHIKUHI.

	Aoao.	Pauku.
AOPALAPALA,		693–767
AOPILIOLELO, aole nanaia ma ke kanawai,		9
AELIKE A HOOHIKI, paa me ka paa ole,		1053–1064
AE O KE KIAAINA I NA LUINA E KEPA,		145
AIE, kupono i na Ahahookolokolo e ohi,		880
" pono ke hooiaio imua o ka Lunakanawai,		907
" kolohe, hopuia ka mea kolohe,		953–955
" " kokua ka Lunakanawai e ohi,		956–961
" kaaole, ka hana malaila e loaa'i,		962–995
" o ka wahine mare, maluna o kana kane,		1286
" o na luna o ke Aupuni i ke Aupuni, kaohiia,		515
" maluna o $100, na na Aha Kaapuni a Kiekie e hana,		898
" o ke Alii a me ka Ahakukakukamalu, 1854,	301	
" o John Ricord, hoopauia,	304	
AIHUE, mamua o ke degere hookahi,	299	
" o ke degere elua, ka hoopaiia ana,	300	
" holoholona, pipi, lio, &c.,	311	
AINA o ke Aupuni, Kuhina Kalaiaina e malama,		39
" haawiia no na kula,		749–756
" o na Konohiki, i haule, hookomo i na L. H.,	304	
" haawiia i pani no na alanui,		188
" hoolimalima, e hoihoiia,		939–952
" o ka Moi me ke Aupuni, mahele o 1848,	273	
" o ka Papu,	292	
AUHAU, o na Luina, na kapena e hookaa,		144
" kino o na Luina, kuuia,		147
" oloko o ke Aupuni, kino, kula, &c.,		480–489
" ka ohi ana ia mea,		500–512
" ka helu ana ia mea,		490–499
" ole ia kekahi poe,		513
AHAAINA, na hale no ia mea,		72–77
AHAHUI, Makani a,	315	
" Mahiai,		252–254

	Aoao.	Pauku.
AHAHUI, Ilina ma Honolulu,	320	
" o kela ano keia ano,		1426–1446
" Mokuahi, o C. A. Williams ma,	314	
AHAOLELO ALII, kana hana,		770–773
" " poe komo ilaila, H.Kalama,&c.,	294	
" O KA POEIKOHOIA,		774–779
" " " aole komo ilaila na L.K.,		818
AHAHOOKOLOKOLO, holomoku, kalepa, &c.,		823
" Kiekie,		827–846
" Kaapuni,		870–885
" Apana,		912–924
" Kaulike,		1075–1078
" Kakau,		1099–1222
AHAKUKAMALU,		24–29
AHANIELE, no ka mea make ano e,		330
AHI, Kinai ma Honolulu,		331–353
AHO, wahie, kapla, &c., no kanaka,		1477
ALEKOHOLA, KOLONA, &c.,		126
" ke dute ma ia mea,		516–517
ALII NUI, Akakukakukamalu, &c.,		24–29
ALEMANEKA,		18
ALAMAIKA,		78
ALANUI, ALAHAKA,		168–188
" " no ka makahiki 1859,	312	
" hou, ka hana e loaa'i,		184–188
" kanawai no ka hele ana,		373–377
" auhau no ia mea,		487–489
ALODIO, palapala o ia ano,		43–44
ANA, KAUPAUNA, &c.,		378–383
" i na moku, ka hana a ka Luna Dute Nui,		631–633
AWA, no ke kuai ana,		87–91
AWA KOMO,		526–530
" " ka hana a ke K. Kalaiaina malaila,		189
AGENA o ke Aupuni ma na aina e,		442–445
APANA ohi Dute,		530
" Kula,		704
" Hookolokolo o na Ahakaapuni,		870
" " o na Lunakanawai Apana,		912
" o ka Poeikohoia,		780
EEMOKU, o ka moku Mailele,		297
" e haiia i na luna dute,		545
" ko lakou ukana,,		565–566
" luna ee maluna o na moku,		602–604
" auhauia palua ke dala,	320	
ELELE KIEKIE O NA AUPUNI E,		829
EPA, KEAKEA, pale ae ia mea,		1053–1064
IA KAPU,		389–395
JOHN RICORD, ae like nona,	304	
IURE, imi i ke kumu o ka make ano e,		319–330
" okoa, imi no ka pupule, &c.,		854
" ka hookolokolo ana ma ia ano,		1185–1211
" haole wale no,		1191–1196

	Aoao.	Pauku.
IURE, kanaka maoli wale no,		1197
" ku i ka wa,		1206–1211
ILIO MAKE, ke hana ino,		1488
ILINA, ahahui no ia mea,	320	
INIKO, e waeleia e na Luna Alanui,		181
INO WALE, pelapela, &c., hoopaiia,		287–289
" hoike ka Luna Makai Kiekie, &c.,		299
" lawe aku na lawehala,		305
JUDD, G. P., weheia kona pilikia,	319	
OIHANA HOOKO,		24–32
" Kalaiaina,		33–427
" Makai oloko o ke Aupuni,		259–277
" Kinai Ahi o Honolulu,		331–353
" Halihali Leta,		395–415
" no ko na Aina e,		436–467
" Waiwai,		468–479
" Aopalapala,		693–767
" Kaukanawai,		768–814
" Hana Hou, hoihoiia i ke K. Kalaiaina,	309	
" Hookolokolo,		815–1287
" Kaua, kuai i na pu, &c.,	301	
OO OLE, Kahu nona,		1342–1395
OO KANE, wahine ma ke kanawai,		1487
OOLEA KA HANA a ka poe Paahao,		215
OI, e waeleia ma na alanui,		181
OLELO Ae Like a kanaka, aole pale kanawai,		7
" Hoohiki, he olelo hai oiaio ia,		19
" " a na Loio,		1070
" Beritania, olelo Hawaii, ka mea paa,		1493
" " no kamalii Hawaii,		741–748
" Hoolaha a ka Moi,		38
" pili io a ia nei no na palapala ae,		126–128
" no ka hookolokolo ana,		1161–1167
" mahope loa,		1495–1494
" hooholo a na Komisina Alanui,		187
" " a ke jure no ka make ano e,		325
" " a na luna ku okoa,		926–936
OHI ANA I KA AUHAU,		500–512
OHEWAI, na ke Kuhina Kalaiaina e malama,		191
OLA O KA LEHULEHU,		278–317
OLIMA,		309–311
OKOHOLA, moku ma ia hana,		567–573
OKI MARE, na ka L. K. Kiekie e hana,		853
" me ka hookaawale mare,		1313–1341
OPALA, POHAKU, &c., iloko o ke awa,		611–612
OPIUMA, kapu ke kuai wale,		61
" " "		83–91
OFENI, POWA, AIHUE, &c.,		1168–1184
UMI la hala, paa ke Kanawai ma Oahu,		4
UKU, o na luna aina,		46
" o na luna ohe wai,		193
" o ke kakauolelo o ka hale makeke,		205

	Aoao.	Pauku.
UKU o na luna hale paahao,		220
" o na kahu waiwai o ka mea paahao,		228
" o na luna pa holoholona,		233
" o na agena o ke aupuni ma na aina e,		444
" o na luna helu,		496
" o na luna auhau,		509
" o ka luna dute nui,		542
" o ka luna dute ma Lahaina,		543
" o na luna dute ma na wahi e ae,		544
" o na luna awa,		587–589
" o na palota,		590
" o na Lunakanawai Kiekie,		848
" o ke kakauolelo o ka aha kiekie,		869
" o na Lunakanawai Kaapuni,		877
" o na kakauolelo o na aha kaapuni,		891
" o na Lunakanawai Hoomalu,		911
" o na Lunakawai Apana,		922
" o na luna kuokoa,		933
" o na puuku banekorupa,		994
" o Komisina ala liilii,		1001
" o na Loio Apana,		1095
" o na hoike, ahakau,		1216–1217
" o na luna kakau kope,		1251
" o ka noteri no ka lehulehu,		1276
" o na hoike ma na Ahahookolokolo Apana,		1277
" o na makai, " "		1277
" o na Loio, " "		1277
" o na Lunakakawai, " "		1277
" o na luina make,		156
" o na luna aupuni, oia wale no ko lokou uku,		1494
UKUHOOPAI, no ka bilioki, a maika i ka la Sabati,		80
" o ka mea kuai hewa i ka opiuma,		85
" no ka holo hewa o na waapa,		103
" no ke kuai hewa i ka waina,		124
" no ke kuai hewa i na mea ona,		128
" no ke kepa hewa i na luina haole,		135
" no ka hookuu hewa i na luina,		136
" no ke kepa hewa i na luina maoli,		142
" o ka luina ae ole me ke kapena ma ka palapala,		149
" o na kapena hoohiki wahahee,		163
" o ka mea pale kanawai no ka makeke,		204
" o na na luna hale paahao,		214
" o na holoholona hewa,		239
" o na holoholona komo i ka aina paa i ka pa,		242
" o ka mea pale rula o ka papa hoola,		285
" o ka mea lawe ole aku i ka mea ino wale		289
" o ka moku mai lele,		298
" no na keiki olima ole ia,		316

	Aoao.	Pauku.
UKUHOOPAI o ka mea hoa hewa i ke ahi ma na alanui,		347
" o ka mea oki i ka mea kinaiahi,		351
" o ka mea hewa no ka hele alanui,		377
" o ka mea wehe hewa i ka eke leta,		415
" o ke kapena, ku moku ma ke awa hewa,		580
" o na luina mahuka,		621
" o ka mea holo aku me ka palapala ole,		649
" o ka luna dute, haawi hewa i ka palapala ae,		650
" o ke kapena lawe i ka mea palapala ae ole e holo,		651
" no ke pale dute,		655
" o ka mea hewa i ka balota ana,		807–813
" no ka hoowahawaha i na aha hookolokolo,		1096–1098
UKU no ka palapala ae holo o ka moku,		50
" no ka palapala kuai kukaa, a liilii,		58–59
" no ka palapala ae lio kea,		119
" no ka palapala kaomi waina,		123
" no ka palapala hale kepa luina,		131
UKUHOOPANEE, Kanawai malaila,		1480–1484
UKU, no ka moku i hoohanaia e ke aupuni,		53
" o ka luna kepa luina,		158
UKANA, o na eemoku,		658
" ku i ke dute, lilo ke ole ke dute,		659–660
HAAWI wale ia na buke Kan. i kekahi poe,		3
HAO KUNI no na holoholona,		247–249
HAUMANA KULA, LAWA,		705
HAKU me na kauwa,		1396–1425
HALE, me na moku o ke Aupuni,		39
HALE AHAOLELO 'ALII,		771–773
" o ka poe kohoia,		774–779
HALE KEPA LUINA,		130
HALEPAAHAO LAWEHALA,		206–230
" hoomaemaeia,		211
" komo iloko na Kahuna pule,		212
" kapu na waiona iloko,		214
" kaawale na kane me na wahine,		219
" komo wale ka Moi &c iloko,		219
HALE LETA,		395–415
HALEMAI no na luina Hawaii,	321	
HALEMAI, hana ke K. Kal.		304
HALEKUAI, o kela ano, keia ano,		56–63
HALEKULA, ka hana malaila,		752–754
HALEPULE,		752
HALE bilioki,		78–82
HALE hookipa luina, Honolulu,	304	
HAMAMA ka buke kuai aina,		44
HANA a na luna aina,		47

	Aoao.	Pauku.
HANA hou iloko o ke aupuni,		167
HANALIMA, ka holo o ia mea,		251–256
HANAPOKOLE, e hoihoia ai ka aina,		933–952
HANAI ME NA KAHU,		1342–1395
HALIHALI na moku i na eke leta,		54
" leta, kanawai no ia mea,		397–415
HABEAS COPUS (kiikino,)		855
HAOLE, i hookupaia,		432
" kupa ole, make kauoha ole,		455
" ko lakou palapala noho,	302	
HANAU, e kakauia,		762
HAPAKOLU o ka wahine kane make,		1299–1312
HELE ALANUI, Kanawai no ia mea,		373–377
HELUKAHI, a helu nui,		15
HELU i na auhau,		490–499
" i na kanaka,		759–761
HELE i ke kula,		722–725
HIHIA iwaena o na Kapena me na luina,		157
HIHIA kaulike, kiwila, karaima,		829
" Kivila, iloko o ka Ahakaapuni,		880
" karaima, "		881
" kupono i ka ahakiekie,		829
" kupono i na Lunakanawai o ka Ahakiekie,		847–859
" kupono i na Aha Kaapuni,		878–885
" kupono i na Aha hoomalu,		893–911
" kupono i na Aha Apana,		915–920
" " i na luna kuokoa,		925–936
" " i na Lun. K. kaapuni hoomalu &c.		937–938
" Kivila, ka hana malaila,		1090–1167
HOAILONA PAI o ke Aupuni,		422–425
HOAILONA 1,	5	
" 2,	8	
HOAILONAIA NA LEKA,		407
HOAILONAIA na pepa, alaila kopeia,		424
" pai o ke aupuni,		422–423
HOALUNAKANAWAI o ka Ahakiekie,		827–859
HOAIE ke K. Waiwai i $150,000,	306	
HOOHALAHALA no na olelo hooholo a na Ahahookolokolo,		1168–1184
HOONOHONOHO i na moku ku mai,		605–620
HOOLAHAIA na kanawai e ke Kuhina Kalaiaina,		2
HOOLOLI ana ma ka hookolokolo ana,		1145
HOOPAU KANAWAI,		20
HOOMALU I KA WAIWAI,		897–901
HOOHIKI na hoa o ka Ahakukakukamalu,		25
" na Kuhina me na Kiaaina,		31
" paa ole,		1053
" wahahee,		1053–1064
HOOKEAI, na ke Kuhina Kalaiaina e hai,		38
HOOHOLOMOKU PILI AINA,		49–55
HOOKUPA I KO NA AINA E,		428–435
HOOHANA i na moku pili aina no Aupuni,		53

	Aoao.	Pauku.
HOOPAIIA ka moku hali hewa i ka rama,		55
" ka poe mea hotela, ke ole ka palapala ae,		59
" ke kanaka hana ole i ke alanui,		177
HOOPII o K. Kalaiaina no na waiwai o ke Aupuni,		40
" no ka luna alanui hewa,		182
" i na luna kepa luina,		132–133
" i ka Luna Makai Kiekie, ke hewa,		259
HOOPII HOU no ka olelo hook. o na luna kuokoa,		936
" no ka banekerupa,		990
" imua o na Ahahookolokolo,		1005–1015
HOOPII Kivila, ka wa hoomaka,		1036–1052
" hiki ole, no ka epa, &c.,		1053
" karaima,		1168–1184
" huihui i hookahi,		1144
" mai na Luna Hoona Kuleana mai,	306	
HOIKE, imua o na ahahookolokolo,		1212–1225
" hapaha na luna kudala		66–68
HOOKAAWALE i ka poe mare,		1336–1341
HOOWAHAWAHA i ka Ahahookolokolo, uku,		1069–1098
HOOKOLOKOLO ku i ka wa,		1131–1136
" jure, ke ano o ka hana ana,		1185–1211
" jure ole,		1137–1139
" me ka hoopii ole,		1140–1143
" kaulike,		1228–1248
" hou ana,		1156
" ma keena o ka Ahakiekie,		847–859
HOONA KULEANA AINA, na luna o ia hana,	293	
" " " hoopau ia na luna,	203	
HOOLIMALIMA LIO,		110–117
HOLO ana o na Kuhina i ka aina e,		32
HOLOHOLONA KOMO HEWA,		240–250
HONOLULU ME LAHAINA, kahi keaka,		99
" na palena ona,		353
" malaila wale no e kuai liilii ka rama,	294	
HOPE LUNA ALANUI,		172
HOPUIA ka moku holo me ka palapala ole,		51
HOPE o ka Luna Makai Kiekie,		361
" Peresidena o na Luna Hoona Kuleana,	297	
HOPU ana i ka poe Aie,		953–955
HOIHOI i ka aina hoolimalima,		939–952
HUAOLELO iloko o ke Kanawai, ke ano,		9
" pohihihi, ka mea e maopopo ai,		10
" "mea," me "kekahi," ke ano,		17
" "me" me "a me,"		16
HULA HAWAII, kapu ke ole ka palapala ae,		98
" " ma Honolulu wale no,		99
KAUOHA HOOILINA, ka hooiaio ana,		851
" waiwai hooilina,		1241–1248
" "		1463–1476
" ole o ka mea make,		1243
KAULIKE KA PONO, ke ole ke Kanawai,		14

	Aoao.	Pauku.
KAULIKE, ka hookolokolo ma ia ano,		1228–1248
KAUWA ME NA HAKU,		1396–1425
KAUPAUNA, me na mea ana,		378–383
KAHAPAAKAI, Nuuanu,	298	
KAHUKULA, ka lakou hana,		706–711
KAHUNAPULE, hooko mare,		1283
" komo wale i na halepaahao,		212
KAHU, me na hanai,		1342–1395
KANAWAI, e waihoia me ke Kuhina Kalaiaina,		2
" paa ole, ke hoolaha ole ia,		4
" ka weheweheia ana,		9–19
" o ke Akua ma ka naau,		14
" i hoopauia		20–23
" i lilo i mea ole no keia Kanawai Kivila,		1490–1491
" i lilo i mea oiaio i ka la 1 o Augate, 1859.		1492–1494
" i hooholo hou ia,		1489
KANAKA, kupono ole i ka Oihana Kalaiaina me Kiaaina,		30
" kinai ahi ma Honolulu,		340–351
" paewaewa ole ekolu,		841
KANE MARE, kana hana,		1286
" ua oo ma ke Kanawai,		1487
KANIKELA, o ke Alii ma ka aina e,		442–446
" o na aupuni e maanei,		454–467
" ka lakou hana ma na luina a mahuka,		628–629
" koho lakou i poe jure,		1192–1195
KAMALII, hoolohe i na makua,		755
KAMAKANE,		14
KAKAUOLELO, no ka Hale Makeke,		195–202
" o na Kanikela, Luna Nui,		462–465
" o ka Ahakiekie,		860–861
" " kana hana jure,		1186–1190
KAKAU, i ka poe hanau, make, mare,		762–765
" hoike i na moku,		630–644
" kopeia na palapala i hoailonaia,		424
KANU KUPAPAU,		283
KAHUNA LAPAAU,		279
" " hai i ka mai lele,		299–300
KAHU Waiwai o ka mea paa i ka hao,		224–230
KAPU ke kuai wale i ka waiwai kahiki		62
KAPENA, o ka moku mai lele,		299–300
" kepa i na luina no lakou,		135
" hoike i na Luna Dute, &c.,		545–547
" o ka moku okohola, hoike, &c.,		567–569
" aole kuuia, aia hoike i kana waiwai,		579
KEAKA, HALE LEALEA,		97
KEIKI kupono i ke kanawai,		1288–1289
" Kamehai,		1289
KEPA LUINA,		129–135

	Aoao.	Pauku.
KII o na Aina iloko o Kuhina Kalaiaina,		45
KIKOO DALA na poo o ke Aupuni,		477
KINAI AHI ma Honolulu,		331–353
" Hookamakama,		1004
KILO EHA o ka Oihana Kinai Ahi,		333
KIAAINA, ka lakou hana me na Luna Auhau,		500–511
" hoomakaukau i poe jure,		1185–1188
KIPE NO KA BALOTA,		807
KOA, kanawai malaila,	272	
KOMITE hui he umi e nana i ke Kanawai Kivila,	310	
KOMISINA hana alanui hou,		186
" o ke alii ma na aina e,		442–446
" elua e hoolaha i ke Kanawai Kivila,	322	
KOINA iloko o ka Oihana waiwai,		690
" iloko o na hale dute,		691
" ma ke keena o ka luna awa,		692
" iloko o ka oihana Kalaiaina,		434
" " o ka oihana waiwai,		690–692
" " o na Ahahookolokolo,		1277–1282
KOLEA, Kanawai hoomalu ia mea,	318	
KONOHIKI, ka lakou palapala alodio &c.		1447
" ko lakou kuleana aina,	297	
" haule na kuleana, hookomo hou,	304	
KOHO ANA I KA POEIKOHOIA,		780–814
" hewa ana ma ka balota,		800–814
KOKUA I KA OHI AIE,		955–960
KORONERO, kana hana,		318–329
KOPEIA na palapala hoolilo waiwai,	273	
" na mooolelo hookolokolo,		1226–1227
KOWA, AWA, MOUO, KUKUI, &c.,		189–193
KU I KA WA, hookolokolo ma ia ano,		1131–1136
KUAI Lilo mai i ka aina, uapo, &c.,		41
" aku i ka waiwai o ke Aupuni,		42
" kukaa a liilii hoi,		60
" kudala,		64–71
" rama, kanawai o 1846,	269	
" " ma Honolulu wale no,	294	
" " i ka la Sabati,	298	
" waiona ma ka omole a me kiaha,	302	
KUHINA ME KIAAINA,		30–32
" Kalaiaina, kekahi hana ana,		33–38
" " kana hana ma ka waiwai o ke Aupuni, aina, &c.,		39–48
" " ma na moku pili aina,		49–55
" " ma na palapala ae hale kuai,		56–63
" " ma na palapala ae kudala,		64–71
" " ma na hotele, hale ahaaina,		72–77
" " ma ka bilioki, maika, &c.,		78–82
" " kuai opiuma, &c.,		83–86
" " " awa,		87–91
" " " bipi,		92–95
" " keaka, hale lealea, &c.,		96–100

	Aoao.	Pauku.
KUHINA Kalaiaina no na waapa,		101–109
" " hoolimalima lio,		110–117
" " malama lio kea,		118–121
" " kaomi waina,		122–125
" no ko na Aina e,		436–457
" " " haawi palapala ae holo,		652
" " " kana hana i na kanikela,		458–463
" Kaua, kanawai nona,	300	
" Waiwai, kana hana,		468–692
" " auhau oloko,		480–489
" " " waiwai lewa,		484–485
" " " kula,		486
" " " alanui,		487–489
" " helu i ka waiwai auhau,		490–499
" " ohi i ka auhau,		500–512
" " auhau dute,		516–525
" " aie i ke dala $150,000,	306	
" " e hoopauia ka aie a ka Moi i ke Aupuni, 1855,	307	
KUIKAHI, aia i ke Kuhina no ko na Aina e,		441
" me Beritania o 1846,	325	
" me Denemaka o 1846,	326	
" me Hamebaga, 1848,	329	
" me Amerikahui o 1850,	332	
" me Beritania o 1852,	339	
" me Bremen o 1851,	345	
" me Suedena a me Norewai, 1852,	348	
" me Farani o 1858,	354	
KUOKOA, na luna oia ano,		926–936
KULAKUMU MUA,		703–705
KULANUI, me na kula wae,		735–737
KULA ma ka olelo Beritania,		741–748
KUMUAO kula,		726–730
KULEANA o na kanaka i ka wahie, aho &c.		1477
" i ka papaakoakoa,		1479
" i ka laau pae wale iuka,		1478
" aina, no na luna hoona,	293	
" aina o na Konohiki,	297	
" aina, e hooleia ka komo ole i ka wa pono,	299	
" hoopauia na luna hoona,	203	
LA HOOKEAI,		38
LAAU o ke Aupuni na K. Kal. e malama,		39
LAAULAPAAU make, kapu,		61
" na ke aupuni e lawe mai,		85
" oihana no ia mea,		
LAAU pae wale iuka, lilo i ka mea loaa mua,		1478
LAUNAHEWA, Pauku 5 Mokuna 15 Kanawai Karaima,	298	279
LAWAIA Kanawai malaila,		384–396
LAWEHALA, o na aina e, hoihoiia,		448–452
" na hale no lakou,		206–230
LEALEA, palapala ae ia mea,		96–100

	Aoao.	Pauku.
LETA, kanawai no ka lawe ana,		397–415
LIO HOOLIMALIMA, palapala ae ia mea,		110–117
LIO KEA AEIA,		118–129
LOIO, no ia oihana,		1065–1074
LOIO APANA, ka lakou hana,		1080–1095
" hoopii ma na palapala hoopaa luina,		755
LOIO AUPUNI, hoopii karaima,		1168–1184
LOKO o Kunawai, Kumuhahane aole kuai,		48
LUINA, kanawai no lakou,		129–166
" mahuka, huli na makai,		616
" mahuka, kipi, &c.,		621–629
" kuuia i ka auhau kino,		147
" maoli e holo alua makahiki,		156
" home, hale hookipa no lakou,	304	
" kanaka maoli, kepa ana,	316	
LUNA NUI O NA AUPUNI E, aole malalo o ke Kanawai,		6
" na ka Aha Kiekie e hookolokolo,		829
LUNA AINA, na ke Kuhina Kalaiaina e koho,		46
" kepa luina,		150–155
" awa,		582–590
" " hoonoho i na moku,		605–620
" Alanui,		168–182
" no ka ohewai, Honolulu,		192
" pa holoholona,		232–238
" olima,		309–317
" o ka Oihana Kinaiahi,		332–336
" o ka oihana halihali leta,		397–415
" paipalapala,		416–426
" helu, ka lakou hana,		490–499
" auhau, ka lakou hana,		500–512
" kiai maluna o na moku,		552–557
" eemoku,		604
" Kula,		712–717
" makaainana,		785–795
" kakau kope,		1249–1265
" hooko kauoha,		851
" puuku banekorupa,		972–977
" kokua iloko o ka aha kaulike,		1075–1079
" ku i ka wa, e hookolokolo,		1131–1136
" hoona kuleana aina,	293	
" " " "	299	
" " " "	297	
LUNA DUTE NUI, kana hana,		531–554
" hai aku i ka moku o ka aina e, i kakauia &c.,		638–639
" malama i buke no na moku,		640
" haawi manawa, e uku i na dute,		519
" haawi i palapala ae holo,		645–654
" hoopii no ke dute, kudala &c ,		522–525
" kakau a ana hoi i na moku,		630–644

	Aoao.	Pauku.
LUNA DUTE, uku i ka poe mea kuleana iloko o ka uku hoopai,		675
" aole ona mahele iloko o ia uku,		676
" kana hana ma ke ku mai o ka moku,		545–564
" malalo, ma na awa komo,		534–544
" ae i ka hoololi i palapala waiwai,		549
" kana hana ma ke ku ana mai o na moku,		545–564
LUNA MAKAI Kiekie, kana hana,		257–277
" hai i ka mai lele, ke ike oia,		299
" hoopaa i ka mea pupule,		1177
" hoohana i na lawehala, i pau ka mai,		305
" lawe i na palapala kena o na aha kakau,		1101–1102
" hoopaa i ka mea hoopii hou,		1009
" malama i ka poe paahao,		207–219
" kana hana no na jure,		1190–1210
" nana e hoopai i ka make,		1183
LUNA MAKAI, hana ma ka palapala ohi,		1021–1034
LUNA NUI, Kanikela &c.		458–467
LUNAKANAWAI, ko lakou mana ma ke karaima,		449
" aole komo i ka ahaolelo,		818
" o ka Ahakiekie,		847–859
" " noho ma na ahakaapuni,		872
LUNAKANAWAI Kiekie,		815
" noho ma ka oihana oiai pono,		828
" oia ka Lunakanawai Kauhke,		847
" noho iloko o na Aha kaapuni,		872
" kona hoa mua,		847–859
" " lua,		847
LUNAKANAWAI Kaapuni,		876–885
" hoomalu,		892–911
" Apana,		913,924
LUNA hookolokolo ku i ka wa,		1131–1136
LUNAHOOPONOPONO waiwai hooilina,		1241–1248
MAI O NA LUINA, he hale no lakou,		116
MAI PUUPUU LIILII,		300–317
" " " aie $20,115 84 no ia mea,	301	
MAU KA AHAKUKAMALU, ke make ke Alii,		29
MAHELE AINA, o ka Moi me ke aupuni, 1848,	273	
MAHIAI, kokua ke Kuhina Kalaiaina,		251–256
" mea e holo ai,		42
MAHUKA, kipi o na luina,		621–629
" no ka aina e mai, hoihoiia,		448–452
MAKAI NUI, o na mokupuni,		261–277
" kana hana ma ka moku ili,		360–372
" huli i ka waiwai pale dute,		663–664
" kana hana ma ka ohi waiwai,		1016–1035
" hopu i na luina mahuka,		621–629
" huli i ka pauda i hunaia,		358
MAKAI MALALO IHO,		266–268
" " " huli i ka waiwai pale dute,		663–664
" o Honolulu, hele i ke kinai ahi,		345–346

	Aoao.	Pauku.
MAKAI, komo i na hotele &c.,		73
" kokua i na luna auhau,		505
MANA O KA AHA HOOKOLOKOLO KIEKIE,		847–859
" " " Kaapuni,		870–885
" " " Hoomalu,		892–911
" " " Apana,		915–924
MAKAHIKI ELUA, kepa na luina,		154
" kona ano ma ke Kanawai,		18
MAKANI A, ahahui no ia mea,	315	
MAKE, ma ke kanawai ka mea paahao a pau ke ola,		122
" ANO E, ka hana malaila,		318–330
" e kakauia,		762
" me ke kauoha ole i kana waiwai,		1243
MAKEKE, o ke aupuni,		194–209
MAKUA, malama i na keiki,		758
" " "		1288
MALAMA, makahiki, ke ano ma ke kanawai,		18
MALU NA HOTELE, hale ahaaina &c.,		73
MARE ANA,		1283–1298
" kakauia ma ka buke,		762
MEA ANA, mea kaupaona,		378–383
MILE HOOKAHI, ka palena o Honolulu,		353
MANAWALEA, i ka laau lapaau,		85
MOOLELO, o ka Aha Kikie,		862
" o ka Aha Kaapuni,		887
" o ka Aha Hoomalu,		896
" iloko o ka hale paahao,		208
" o ke Kakauolelo o ka Aha Kiekie,		864–866
MOUO, awa, kukui, &c.,		189–193
MOEKOLOHE, a oki mare,		1123–1335
" wahine hapai malaila aole e hoopaiia,	296	
" hoopaiia ana pauku 5, Mokuna 15, kanawai karaima,	298	
" hoololi i ka pauku 4 Mokuna 13 o ke kanawai karaima no ia mea,	313	
MOKU holo pili aina,		44–55
" holo aku me ka palapala ole, hewa,		51
" mai lele,		295–298
" mai lele, ka hana a na pailota malaila,		594–596
" ili a pilikia,		360–372
" halihali leta,		401–402
" okohola,		567–573
" " komo i na awa komo me na awa e,		528–529
" kalepa, ka hookomo ana,		545–573
" ka holo ana'ku,		574–581
" lawe ole i ka pailota, uku hapalua,		600
" rula e pono ai na moku,		605–620
" manua, aole huliia e na makai,		617
" e kakau hoikeia,		630–644
" Hawaii, ko lakou pono ma ke kanawai,		637
" laweia no ke dute, lilo i ka luna dute,		660

	Aoao.	Pauku.
MOKUAHI, na Kuhina Kalaiaina e kuai &c.	307	
" o C. A. Williams ma, o 1859,	314	
MONOPOLE, kanawai malaila,		1444
MORAKI, ka hana malaila,		1228–1240
" mana o ka Lunakan. Kiekie malaila,		847
" ma na moku,		640–643
" o ke kane ke kuleana o kana wahine,		1301–1304
MOSE KEKUAIWA, dala o kona hooilina,	321	
" " olelo ae like no kana waiwai,	327	
NA MEA kapu iloko o na Hokele,		75
NA HOIKE me na olelo e maopopo ai,		1212–1276
NA HOOPII huihui,		1144
NANA ke Kuhina Kalaiaina i na mea iloko o ke Aupuni,		34
NINAU no ke kumu o ka make,		318–330
NINANINAU i na hoike,		1164
NOTERI no ka lehulehu, kana hana,		1266–1276
NUPEPA o ke Aupuni,		418–420
NOHO na poo Aupuni ma kahi alii,		32
PA AINA, kanawai malaila,	309	
PAAHAO, hale no ia poe,		206–230
PAA OLE ke kanawai, ke hoolaha ole ia,		1
" i na makai, ka mea hoopii hou no ke karaima,		1009
PAIIA na Kanawai ma kahi o ke Aupuni,		2
PAIPALAPALA O KE AUPUNI,		416–427
" " " no ke kuai ia mea,	313	
PAILOTA, Luna eemoku, ka lakou hana,		591–604
PAUDA, ka malama ia mea,		354–359
PAHOLOHOLONA AEA, Haokuni, &c.,		231–250
PA AINA ku i ke kanawai,		243
PALAPALA HOOPAA, o na moku holo pili aina,		50
" " ka poe kudala,		66
" " ka poe malama hotele,		73
" " o ka poe kuai awa,		88
" " o ka poe kuai bipi,		93
" " o ka poe kepa luina,		131–151
" " o na luina e holo hou,		137
" " o na kapena no na luina maoli,		143
" " o na luina, na ke Kiaaina e kala,		144
" " o ka Luna Makai Kiekie,		258
" " o na Luna Auhau,		501
" " e uku ai i na dute,		518–522
" " o na Pailota ma Honolulu,		592
" " o ka mea kakau hoike i ka moku,		636
" " o ke Kakauolelo o ka Aha Kiekie,		861
" " o na Kakauolelo o na Aha-hookolokolo,		888
PALAPALA HOOKO KULEANA,	203	43

	Aoao.	Pauku.
PALAPALA AE i na hale kuai,		56–63
" i ka poe mahiai e kuai,		58
" i ka poe kudala,		64–71
" i na hotele, hale ahaaina, &c.,		72–77
" i na hana lealea,		96–100
" i na waapa,		101–109
" i na lio kea,		119
" i ke kaomi waina,		122–125
" i ka moku okohola,		569–573
" ae holo i ka aina e,		645–654
" i na loio e hana,		1071
" i na hale Bilioki, &c.,		78
" i ke kuai awa,		87–91
" ae holo o na Kanikela, &c.,		454
" kuai rama no $1,000,	302	
PALAPALA aie o ka Moi Kamehameha III., hoopauia,	307	
PALAPALA hoike no ka hana alanui,		183
" o na Kahukula,		708–711
" o na puuku kula,		719
" o na kahu o na kula Beritania,		744
" o na kakauolelo o na Ahakaapuni,		889
" o ke kakauolelo o ka Ahakiekie,		868
" o ka Luna dute nui,		532–533
" o na loio apana,		1091
PALAPALA e kopeia ma na buke Aupuni,		422
PLAPALA hoohui, uku o ia mea,		435
" o kela ano keia ano,		1426–1446
" no ka hale luina Honolulu,	304	
PALAPALA noho o na haole,	302	
PALAPALA ohi waiwai,		1059–1064
" hoolilo waiwai, e hookoia,		1059–1060
" hoopii i ka Lunakanawai no ka hihia Kivila,		1100
" kena i ka Lunamakai, a i kona hope,		1101
" kena o na aha kakau,		1102–1106
" hoomalu waiwai paa,		1124
" kuhikuhi i na hihia,		1157–1160
" kauoha waiwai hooilina,		1241–1248
" kupono e kopeia e na luna kope,		1255–1263
" oki mare,		1323–1335
" hookaawale i ka poe mare,		1336–1341
PALE DUTE, kolohe no ke dute,		655–689
PAPA OLA, ka lakou hana,		278–317
PAPAAKOAKOA o ke Aupuni, no kanaka,		1479
PAPAINOA o na hotele,		74
PAPAHOONAAUAO, kana hana,		693–767
PERESIDENA o ka Papa Hoonaauao,		697–702
PEPEHIKANAKA, kapu ka halihali na mea,	295	
PIIKOI, J. Kapena &., komo iloko o Halealii,	294	
PILI OLE, na Kanawai i na Luna nui o na aina e,		6
" " i pau e, i na hoopii mahope,		23

	Aoao.	Pauku.
PILI AINA, na moku o ia ano'		49
PIPI, ke kuai ana ia mea,		92–95
POINO I KA ILIO, ka uku hoopai,		1488
PONO PONOI, o na kanaka, wahine &c.,		1477–1479
PUHI RAMA, papaia,	323	
PUKUNIAHI, pono ole, e kuai aku,	301	
PUUKU, no ke dala o na kula,		718–720
" o ke dala o na kula,		512
" malama waiwai banekorupa,		972–977
PUNAWAI, me kiowai ma Honolulu, aole kuai,		48
PUPULE, paa i ka hale paahao,		230
" e paa i ka Luna Makai Kiekie,		1179
" aole e hoopaiia i ka make,		1181
" hanaia e ke jure,		854
" kohoia i kahu nona,		1352–1358
BAIBALA, haawiia i na lawehala,		212
BAKEKE, kinaiahi, e makaukau,		348
BANCO, hana na Lunakanawai Kiekie malaila,		856
BANEKORUPA, kanawai no ia mea,		962–995
BALOTA, ana no na lunamakaainana,		788–795
BELE, hookaniia no na luina,		619–620
BIMA, kaupaona,		380
BUKE, o na haumana kula,		731–734
" helu o ke Kuhina Waiwai,		472
" o na luna hoona kuleana,	203	
BURO o na palapala hoolilo waiwai,		1249
BUSELA huita, kulina &c.,		381
WAAPA, palapala ae no ia mea,		101–107
WAINA, palapala ae e kuai,		122–125
" kapu iloko o na hale paahao,		214
" dute ma ia mea,		516–517
WAIONA, dute ma ia mea,		516–517
" laweia i ke aupuni,		677
" ke kuai ia mea,	269	
WAI, e hoonuiia ma Honolulu,	320	
" inu, waikahe, no kanaka,		1477
WAIKAHALULU, Honolulu,		190–193
WAHINE, paahao, kaawale i na kane,		217
" ua oo ma ke kanawai,		1487
" kona hapakolu o ka waiwai,		1299–1312
" mare na mea hiki ole ia ia,		1292–1298
" kane make, kona pono,		1303–1306
" okiia, aole ona hapakolu,		1307
" hapai keiki, i ka moekolohe, aole hoopai,	296	
WAHIE, laauhale, aho &c no kanaka,		1477–
WAIWAI o na Luna Nui o na aina e,		6
" o ke aupuni na K. Kalaiaina e malama,		40
" o ka haole kupa ole, i make,		455–457
" na Kanikela, luna nui &c kapu,		464
" lewa, e auhauia,		481–483
" paa, e auhauia,		484–489
" o ka Moi, Papahoonaauao &c aole auhau,		485

	Aoao.	Pauku.
WAIWAI, kalepa, no na aina e mai,		545–564
" o ka poe ee moku,		565–566
" o na moku okohola,		567–573
" dute ole ia,		516
" hoihoiia ke dute,		563
" hoopaaia ma na awa kapu, lilo,		566
" hunaia maluna o ka moku,		662
" hunaia ma kekahi hale &c.		663
" laweia no ka uku ole i ke dute,		667
" kudalaia no ke aupuni,		669
" " ma ka palapala ohi,		1023–1027
WAIWAI hooilina i kauohaia e ka mea make,		1463–1476
" hooilina na luna no ia mea,		851–883
" ili i na hooilina,		1447–1462
" hapakolu o ka wahine kane make,		852
" " " "		1229–1312
" i hunaia e na loio,		957–958
" o ka banekarupa,		964–995
" kuuia aole kudala ka makai,		1035
" e waihoia iloko o ka ahahookolokolo,		1153–1154
" hooilina iloko o ka aha kauliko,		1241–1248
" o ka moku ili i kahakai,		360–372
" ili mai i ka mea paa i ka hao,		229
WAPO, awakomo, kowa &c.		189–193
WEHEWEHE i ke Kanawai,		9–19
VENUE, hoololi i kahi hookolokolo,		857
DALA hapaha o na luina, e pono ai lakou,		161–165
" auhau alanui,		169–171
" loaa mai a lilo aku ma na hale paahao,		210
" kokua i na ahahui mahiai,		252–254
" lilo no na moku mailele, Papa Ola, &c,		306–307
" uku hoopai no ke ahi ma Honolulu,		338–339
" o ke Aupuni, na ke Kuhina Waiwai e nana,		469
" iloko o ka Waihona, na ke Kuhina Waiwai e malama,		473
" auhau o kela ano keia ano,		480–489
" o na kula,		721
" loaa no ka pale dute, maheleia,		672
" loaa no na aina o na kula,		750–751
" o ka Ahahookolokolo Kiekie,		862
" e laweia iloko o ka Waihona na ke Kuhina Waiwai e nana,		1486
" o ka oihana koa, na ke K. Kaua e kikoo,	301	
DEGERE o ka poe mare,		1284
" o ka ofeni, aihue &c.,	299	
DIME AMERIKA, a me na hapalua dime,		1485–1486
DUTE ma ka waiwai o na aina e,		516–525
" o elima hapa haneri, koe ka waiona,		516
" i hoololiia ma ka waiona,		519
" ma ka waiwai ike ole ia ka ona,		523
" e hoihoiia'ku,		563
" o na moku okohola,		572

	Aoao.	Pauku
DUTE, paleia a koloheia,		655–682
" hoopii no ia mea,		675–686
" e like me ko Amerikahui,	296	
GANIKI, i ka waiwai,		958–959
G. P. JUDD, weheia kona pilikia,	319	
RAMA, kanawai o 1846, no ke kuai ana,	269	
" dute ma ia mea,		516–517
" hoopaeia ana i uka,		557
" hewa na moku ke lawe wale,		55
" kanawai o 1846, no ke kuai ana,	269	
" kuaiia ma Honolulu wale no,	294	
" aole kuaiia i ka la Sabati,	298	
" kuai liilii ia,	302	
" hewa ka puhi ana,	323	
RULA, o na moku holo pili aina,		52
" no na hale bilioki &c.,		79
" o ka Papa Ola,		281–285
" no na moku mai lele,		292–294
" no ka pauda,		354–359
" no ka oihana leta,		399
" no na moku iloko o ke awa,		605–620
" no ka Ahahookolokolo Kiekie,		833
" o na " Kaapuni,		884
" o na " Apana,		919
" o na aha kakau,		1108–1161
SILA NUI, haawi ke Kuhina Kalaiaina, no ka hana akamai,		255–256
SILA NUI, palapala o ia ano no na aina i kuaiia,		43
" o na Ahahookolokolo Kiekie, a Kaapuni,		886
SABATI, kapu ka bilioki, alamaika ia la,		80
" he la hoano, aole hoopae ukana,		558
" kapu ke kuai rama, waina &c., ia la	298	